HUKUK MERCEĞİ

8

KONFERANS VE PANELLER

08 Kasım 2005 – 28 Haziran 2006

Ankara Barosu
Ankara 2006

ANKARA BAROSU
BİLGİ ve BELGE MERKEZİ

Ankara Barosu Yayınları
Hukuk Merceği -8

1. Baskı
1000 adet basılmıştır.

Ankara, 2007

ISBN 978-975-6037-82-9

Telif Hakkı © Ankara Barosu, 2007.
Bu eserin telif hakları Ankara Barosu'na aittir.
Bu yayınla ilgili olarak 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndan doğan her türlü hak saklıdır. Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında Ankara Barosu'nun yazılı izni alınmadan çoğaltılamaz.

Bu kitapta belirtilen görüşler katılımcılara ait olup, Ankara Barosu bunlardan dolayı herhangi bir sorumluluk kabul etmez.

İletişim adresi:
Ankara Barosu Başkanlığı, Adliye Sarayı Kat: 5 Sıhhiye/Ankara
Tel: (312) 310 21 91 (Pbx), 310 55 26
Faks: (312) 309 22 37
http://www.ankarabarosu.org
e-mail:ankarabarosu@ankarabarosu.org

Baskı :
Ustaoğlu Basım Yayın Ltd. Şti
Tel/Faks : (312) 229 64 81 - 229 64 82
e-mail: tacettin.usta@mynet.com

ÖNSÖZ

Sevgili Meslektaşlarım,

Kullandığı değişik imgeler, zengin düş gücü, incelikli üslubu ve güçlü tekniğiyle divan edebiyatının ve tasavvuf düşüncesinin en büyük temsilcilerinden olan *Şeyh Galip* en ünlü dizelerinden birisinde; '*Hoşça bak zatına kim zübde-i alemsin sen/Merdüm'i dide-i ekvan olan ademsin sen*' diyor. Sadece çağdaş Türk şiirinin değil, günümüzdeki Türk entelektüel yaşamının da seçkin isimlerinden olan *Hilmi Yavuz*'un özgün ve yerinde yaklaşımıyla *Şeyh Galip*'in bu dizeleriyle vermek istediği temel mesaj; eski Yunanlıların gözünde hem site düzeninin ve hem de toplumsal ve bireysel davranış ve yaşama biçiminin temel kurallarından birisi olan '*kendine dikkat etmek*', '*kendinle ilgilenmek*', '*kendine özen göstermek*' anlamına gelen '*epimelesthai sautou*' kuralıdır.

Yaşama sanatının temel kurallarından birisi olan '*epimelesthai sautou*' kuralı, insanın maddi anlamda, yani giyim kuşam, yeme içme, gezip tozma bağlamında kendisine dikkat etmesinden, kendisiyle ilgilenmesinden, kendisine özen göstermesinden daha çok manevi yönden; yani felsefi ve entelektüel anlamda kendisine dikkat etmesini, kendisiyle ilgilenmesini, kendisine özen göstermesini talep ediyordu.

Eski Yunan felsefesinin ve Mevlevi terbiyesi ile kültüründen gelen bizim usta şairimiz *Şeyh Galip*'in yakaladığı ve savunduğu bu temel kural, antik felsefenin en önemli ahlak ilkesi olan ve gaipten gelen bir bilgenin sözü olarak eski Yunan'daki *Delfi Tapınağı*'nın kapısında yazılı olduğu için *Delfik İlkesi* olarak bilinen '*kendini bil*' ilkesiyle birlikte yaşama sanatının iki temel ilkesini oluşturur.

Her iki ilkenin de temel amacı, *Michel Foucault*'nun bir söyleşisinde ifade ettiği '*insanın başlangıçta olmadığı kişi olmasıdır.*' İnsanın başlangıçta olmadığı kişi olabilmesi için, kendisine bir aynadan bakması gerekir. Aksi halde insan kendini bilemez. İnsanın kendini bilmeye yönelik bir çabası olmadığı sürece yaşamda doğru bir yerde durması, yaşama tutunması,

mutlu, verimli ve yaratıcı olması mümkün olmadığı gibi, doğru bir siyasal eylemin tarafı olması da mümkün değildir.

Baromuzun düzenlediği ve '*Hukuk Merceği* adıyla bir dizi kitap haline getirdiği panel ve konferansların amacı da; hepimizin başlangıçta olmadığı kişi olabilmesine, sıradan bireyliği, yani gündelik bireyliği aşabilmesine, gerek felsefi ve entelektüel, gerekse mesleki yönden kendisini geliştirmesine katkı yapmaktır.

Katkımız olduysa eğer, bu bizi sevindirecektir.

Saygılarımla.

Av. V. Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

İÇİNDEKİLER

TÜRK CEZA KANUNU'NDAKİ KADINA İLİŞKİN HÜKÜMLER VE UYGULAMASI

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı 4

OTURUM BAŞKANI
Av. Munise DAYI
Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu Başkanı 7

KONUŞMACILAR
Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN
Ankara Barosu 9

Dr. Erhan BÜKEN
Başkent Üniversitesi Adli Tıp Uzmanı 22

SORULAR VE YANITLAR 32

İSTİNAF

OTURUM BAŞKANI
Av. Aydın ERDOĞAN 61

KONUŞMACILAR
Selçuk ÖZTEK 61
Ejder YILMAZ 78
Feridun YENİSEY 87
SORULAR VE YANITLAR 99

AVRUPA ÇOCUK HAKLARI SAVUNUCULUĞU

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı 109

Prof. Dr. İhsan DOĞRAMACI 112

KONUŞMACILAR
Caroline WILLOW
İngiltere Çocuk Hakları İttifakı Ulusal Koordinatörü 116

Zuzava BOVADIŞOVA
Avrupa Çocukları Ağı EURONET üyesi ve
Çek Cumhuriyeti "Our Child" Vakfı Başkanı 159

Laura a BERKMAN
İsviçre'den Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
Sivil Toplum Grubu Temsilcisi 181

25 KASIM KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI ULUSLAR ARASI MÜCADELE VE DAYANIŞMA GÜNÜ

AÇIŞ KONŞMALALRI
Av. Selma GÖÇMEN
TÜBAKKOM Dönem Sözcüsü 215

Av. V. Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı 217

Av. Özdemir ÖZOK
TBB Başkanı 218

OTURUM BAŞKANI
Av. Müjde AVCIOĞLU
Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu Başkanı 223

KONUŞMACILAR
Narınç ATAMAN
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı
Genel Kurul Üyesi 224

Meltem ERSOY
Uluslararası Göç Örgütü, Ankara Ofisi 229

Dr. Erhan BÜKEN
Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkan Vekili 235

SORULAR VE YANITLAR 246

Zeynep AYDEMİR KOYUNCU
Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği 253

Nazik IŞIK
Kadın Dayanışma Vakfı Kurucu üyesi,
CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu üyesi 258

SORULAR VE YANITLAR 271

UZLAŞMA

OTURUM BAŞKANI
Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN
Ankara Barosu

KONUŞMACILAR
Av. M. E. Seçkin ARIKAN
Ankara Barosu
Alternatif Uyuşmazlıklar Çözüm Merkezi Başkanı

Av. İbrahim ALTAN
Ankara Barosu Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezi
Yürütme Kurulu Üyesi

SORULAR VE YANITLAR

ADLİ MÜZAHERET, İSTEM SAHİBİ İLE
ADLİ YARDIM BÜROSU ARASINDAKİ İLİŞKİLER

KONUŞMACILAR
Av. Alp KOCA
Av. Handan POLAT
Av. Cihangir SEVİNGEL
Av. Başak DALKIRAN ATALAR

SORULAR VE YANITLAR

UĞUR MUMCU & MUAMMER AKSOY HAFTASI
"İNSAN HAKLARI, TERÖR VE DEMOKRASİ"

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Özdemir ÖZOK
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

OTURUM BAŞKANI
Av. Ünsal TOKER
Ankara Barosu Önceki Dönem Başkanı

KONUŞMACILAR
Tuncay ÖZKAN
Gazeteci

Av. Tuncay ALEMDAROĞLU
Ankara Barosu Önceki Dönem Başkanı 371

Av. Metin YILDIZHAN
Ankara Barosu 378

SORULAR VE YANITLAR 413

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE UZLAŞMA

OTURUM BAŞKANI
Av. Hatice KAYNAK
Ankara Barosu Yönetim Kurulu Üyesi 427

KONUŞMACILAR
Doç. Dr. Hamide ZAFER
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 428

Av. Seda AKÇO
İstanbul Barosu 443

SORULAR VE YANITLAR 453

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN İPTAL KARARININ
VERGİ ZİYA-I CEZASI UYGULAMASINA YANSIMALARI

OTURUM BAŞKANI
Doç. Dr. Mustafa AKAYA
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi 481

KONUŞMACILAR
Ali Rıza AYDIN
Anayasa Mahkemesi Raportörü 481

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi 489

Erdoğan ASLAN
Baş Hesap Uzmanı 496

SORULAR VE YANITLAR 529

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE KADIN HAKLARI

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı 549

OTURUM BAŞKANI
Av. Munise DAYI
Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu 554

KONUŞMACILAR
Prof. Dr. Ahmet MUMCU
Canan GÜLLÜ
Kadın Dernekleri Federasyonu İkinci Başkanı
Deniz GÜÇER
Gazeteci – Yazar
Pr. Dr. Cengiz GÜLEÇ
Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı
Emekli Öğretim Üyesi
Ömer Uğur GENÇCAN
Yargıtay II. Hukuk Dairesi Üyesi
Ayşe SUCU
Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanı 575

TUTUKLAMA

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı 609
OTURUM BAŞKANI
Av. Sami KAHRAMAN
Ankara Barosu CMK Merkezi ve Yürütme Kurulu Başkanı 609
KONUŞMACILAR
Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi 610
Osman YAŞAR
Yargıtay 4. Ceza Dairesi Üyesi 619
Av. Erdal MERDOL
Ankara Barosu Önceki Başkanı
Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi Başkanı 627
SORULAR VE YANITLAR 639

ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE ÇOCUK SUÇLULUĞU VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı 657

OTURUM BAŞKANI
Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU
Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Üyesi

KONUŞMACILAR
Av. Türkay ASMA
Ankara Barosu Çocuk Hakları Kurulu Başkanı

İbrahim ER
Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdür Yardımcısı

Murat GÜLLER
Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Emniyet Amiri

Av. Hüseyin BARAN

Yıldız ÇAKMAK
Ankara Adliyesi Sosyal Hizmet Uzmanı

SORULAR VE YANITLAR

GENÇLER SORUYOR, BAŞKANLAR CEVAPLIYOR

VERGİDEN BORÇLU OLANLARIN FONA DEVREDİLEN BANKALARA BORÇLU OLANLARIN YURT DIŞI ÇIKIŞ YASAĞI

OTURUM BAŞKANI
Av. V. Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

KONUŞMACILAR
Sinan AYGÜN
ATO Başkanı

Av. Emel ALTINTAŞ
Ankara Barosu Avukatı

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Dr. Nedim TÜRKMEN
Marmara Üniversitesi Vergi Hukuku Öğretim Üyesi
Yeminli Mali Müşavir

SORULAR VE YANITLAR

TÜRK CEZA KANUNU'NDAKİ KADINA İLİŞKİN HÜKÜMLER VE UYGULAMASI

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

OTURUM BAŞKANI
Av. Munise DAYI
Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu Başkanı

KONUŞMACILAR

Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN
Ankara Barosu

Dr. Erhan BÜKEN
Başkent Üniversitesi Adli Tıp Uzmanı

08 Kasım 2005

TÜRK CEZA KANUNU'NDAKİ KADINA İLİŞKİN HÜKÜMLER VE UYGULAMASI

Av. Müjde AVCIOĞLU : 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girdi. Yeni Türk Ceza Kanunumuzda, toplum hayatında yapacağı önemli değişiklikler arasında kadınlar içinde çok büyük değişiklikler yapılmış, düzenlemeler getirilmiştir.

Töre cinayeti, aile içi şiddet, cinsel tacize kadar birçok konuda kadınlar lehine önemli gelişmeler yapılmış bulunmaktadır. Ancak, 1926 yılında ve takip eden yıllarda kazandığımız haklarımız bize ne kadar kolay verildiyse, bu Kanunla elde ettiğimiz haklar o kadar kolay verilmemiştir. Biz bunun için epey bir çaba sarf ettik, yoğun çalışmalar sonucunda bu sonuca ulaştık. Bu çalışmalarımız ne zaman ve nasıl başlamıştır. Aslında bu çalışmalarımız bundan üç yıl önce başlamıştır. Türk Ceza Kanunun taslağı ve tasarısı sivil toplum kuruluşlarından veya barolarımızdan görüş alınmadan hazırlanmıştı ve içinde yine ataerkil modele uygun, kadınların lehine olmayan bir takım yükümlülükler mevcuttu. Bunun üzerine Türk Ceza Kanunu Kadın Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Türk Ceza Kanunu Kadın Çalışma Grubu tarafından yapılan çalışmalar neticesinde, Türk Ceza Kanununda kadınlarla ilgili maddeler üzerinde bir takım değişiklikler önerilmiş ve bu konuda broşür hazırlanmıştır. Söz konusu broşür; bütün milletvekillerine, ilgili kamu kuruluşlarına ve TBMM Adalet Komisyonuna gönderilmiştir. Tabi ki bu çalışmalar içinde Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün rolü de yadsınamayacak kadar büyüktür.

Öncelikle Genel Müdürlüğümüz bu toplantıyı tertiplemiş bizleri kendi bünyesine almıştır. Neticede bu süreçler devam ederken tüm kadın kuruluşları birleşmişler ve Türk Ceza Kanunu Kadın Platformu ismi altında yeniden oluşmuşlardır. Söz konusu Platformun oluşması ile birlikte faaliyetler çok daha etkin bir şekilde sürdürülmeye başlanmış, lobicilik faaliyetleri başlamış, fakslarla milletvekillerine ulaşılmaya çalışılmış, aynı zamanda da kamuoyunu bilgilendirme ve uyarı çalışmaları da yapılmış ve örnek bir çalışma gösterilmiştir. Sonuçta da TCK Kadın Platformu adı altında birleşen dernekler, Türk Ceza Kanununda birçok maddenin değiştirilerek kadının lehine oluşmasını sağlamışlardır. Bu şekilde cinsiyet

eşitliği için çok büyük önemli bir hukuki dayanak da sağlanmış bulunmaktadır.

Değerli konuklar, her ülkede olduğu gibi kendi Ülkemizde de Türk Ceza Kanunu toplumun huzurunu sağlamak ve kişilerin birbirlerine karşı olan haklarına saygı göstermesini düzenlemek için konulmuş kanundur ve bunun içinde bir takım kurallar ve cezai müeyyideler uygun görülmüştür. Bu nedenledir ki biz bu kuralları, bu müeyyideleri bilmez isek haklarımızı da bilemeyiz ve bu haklarımızı da bilemediğimizden söz konusu kanunu yaşama geçiremeyiz. Yani istediğimiz kağıt üzerinde kalır, hiçbir şekilde uygulaması mümkün olmaz. Dolayısıyla üç yıldır verdiğimiz emek de boşa gider. Bu nedenle kanunların lehimize çıkmış hükümlerini yaşama geçirmek ve uygulamalarını sağlamak görevimiz olduğundan, bu paneli düzenledik. Biz Kanunun, bizim lehimize olan maddelerini bilemez isek, başkalarına öğretemez isek o zaman maalesef Kanunu yaşama geçiremeyiz, Kanun kağıt üzerinde kalmaya mahkum olur. Dolayısıyla da aslında görüldüğü gibi, Türk Ceza Kanunu Kadın Platformunun görevi henüz bitmemiştir. Büyük bir yol kat ettik. Bundan sonra artık Kanunun maddelerinin uygulanmasının hayata geçirilmesine çalışmamız gerekmektedir. Tabi bunun yanı sıra bir başka görevimiz daha var. Elde ettiğimiz haklarımız var ama Kanunda bazı eksik ve yetersiz hükümlerde bulunmaktadır. Platform olarak görevimiz bu eksiklikleri ve yetersizlikleri de değiştirmek için çaba sarf etmektir. Bu platformdan gördüğümüz şu ki, güç birliği ettiğimiz takdirde, hep birlikte olduğumuz takdirde daha fazla daha büyük başarılar elde edebiliyoruz. Tek tek hiç kimse hiçbir şey yapamaz. Ama bu birliktelik bizi daha güçlü yapmıştır, bu nedenle de yolumuza birlikte devam etmek zorundayız.

Sözlerimi bitirirken Baromuz, Kadın Hakları Kurulunun çalışmalarına maddi ve manevi destekleriyle katkıda bulunan ve bu günün gerçekleşmesini sağlayan Ankara Barosu Başkanımız Sayın Ahsen Coşar'a ve bizi kırmayarak panelimize katılan, tecrübelerini ve bilgilerini bizimle paylaşacak olan hocalarımıza sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum ve sözü Ankara Barosu Başkanı Sayın Ahsen Coşar'a bırakıyorum.

Av. Vedat Ahsen COŞAR : Sayın Konuklar, Sevgili Meslektaşlarım. Baromuz Kadın Hakları Kurulu tarafından düzenlenen bu günkü panelin

konusu; *"Türk Ceza Kanunundaki Kadına İlişkin Hükümler ve Uygulanması"*. Ben bu açılış konuşmamda, Türk Ceza Yasasından, Türk Ceza Yasasında yer alan kadınlarla ilgili düzenlemelerden ve bunların uygulamasından söz etmeyeceğim. Bunu az sonra konunun uzmanı olan değerli meslektaşlarımız, hukukçularımız yapacaklar. Ben sizlere yeni Türk Ceza Yasasının, cinsiyet eşitliği temelinde düzenlenmesi yönünde yoğun emek harcayan ve çok eski zamanlardan bu yana biz erkeklere *"ayaklarınızı boğazlarımızdan çekin"* diye seslenen, hatta isyan eden *Simone de Beauvoir*'un nitelemesiyle *"hala erkeklerin rüyalarıyla rüya gören kadınların"* hakları ve bu hakların tarihi üzerine bir şeyler söyleyeceğim.

1791 yılında Paris'te Fransız Devriminin erken günlerinde, *Olympe de Gouges*, *"Les Droits de la Femme/Kadın Hakları"* isimli bir el broşürü yayınlamıştı. *Gouges* daha sonra giyotinle idam edildi. 1790'da *Massachusetts*'de Amerikalı *Judith Sargent Murrey*, *"Cinsiyetler Arasındaki Eşitsizlik Üzerine"* eserini yayınladı. Kadınların haklarına yönelik bu çalışmaları, feminist düşünce için hala başat eser olarak kabul edilen *Mary Wollstonecraft*'ın, *"Kadın Haklarını Savunusu"* izledi. Bunlardan da önce; Amerikan Devrimi sırasında yeni yasalar yapılırken kadınlar; parlamentoda kadınların da bir sesi veya temsilcisi olması gerektiğini söylüyorlar ve bunu talep ediyorlardı.

Daha sonra, aydınlanma yada akıl çağı olarak isimlendirilen süreçle birlikte gelişen kuramların ön gördüğü pek çok şey birer birer yaşama geçirilmeye başlandı. Örneğin, insanların hükümetlerin karışamayacağı devredilmez ve vazgeçilmez nitelikte doğal haklara sahip oldukları gerçeği 1776 tarihli *"Amerikan Bağımsızlık Bildirisi"*yle, 1789 tarihli Fransız *"İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"*ne gelip yerleşti. Kuşkusuz o dönemin feministleri erkeklerin sahip olduğu doğal hakların tamamına sahip olacaklarını umuyorlardı. Ama doğal haklar öğretisini geliştiren ve bunu yaşama geçiren erkek teorisyenler, kadınların umutlarını boşa çıkardı.

Gerek İngiliz Hukukunun gelişmesinde, gerekse onu izleyen, hatta onun mirasçısı olan Amerikan Hukukunun kurgulanmasında önemli pay sahibi olan büyük İngiliz hukukçusu *Blackstone* (1765-1769 yılları

arasında yayınladığı ve hem İngiliz, hem Amerikan Hukuk Fakültelerinde ders kitabı olarak okutulan "İngiltere Yasaları Üzerine Yorumlar" adlı eserinde; "*Evlilik ile birlikte kanun önünde eşler tek bir kişi haline gelmişlerdi. Öyle ki, evlilik sırasında kadının varlığı ve yasal olarak var oluşu belirsizdi. Ya da en azından, onu kanatları altında her şeye karşı korumaya almış erkeğinki ile birleşikti.*" diyerek, evli kadının, başta miras ve mülkiyet hakkı olmak üzere, hiçbir medeni hakkının olmadığını yazıyordu.

Doğal hakların tüm insanlar için hüküm ifade ettiğini savunan *Locke*, 1690 yılında yazdığı "*Hükümet Üzerine İkinci Deneme*" adlı eserinde "*man/kişi*" sözcüğünü genel anlamı ile değil, erkekleri anlatmak için kullanıyor ve "*... karı ile koca bazen kaçınılmaz olarak farklı isteklere sahip olabilirler. Bunun için bir kuralın yerleştirilmesi gerekir. Bu da doğal olarak güçlü ve iktidar sahibi olan erkeğin görevidir*" diyordu.

Doğal haklar öğretisini kadınlara uyarlayan ilk girişim kadın ve erkek yüz kişi tarafından imzalanan ve fakat bir kadın *Elizabeth Stanton* tarafından kaleme alınan 19-20 Temmuz 1948 tarihli "*Duygular Bildirisi*" ile geliyor ve Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'ne sitem edercesine, "*İnsani olayların akışı içinde, insanlık ailesinin bir bölümünün, yer yüzü halkları arasında şimdiye kadarkinden farklı, doğanın ve Tanrının onlara tanıdığı, onlara hak tanıdığı bir tavır alması gereksinimi doğarsa, bu kişilerin kendilerini böyle bir tavır almaya iten nedenleri açıklamaları, insanoğlunun düşüncesine duydukları saygının gereğidir*" diyor ve şöyle devam ediyor; "*Bütün erkekler ve kadınlar eşit yaratılmışlardır. Yaratıcıları tarafından verilmiş vazgeçilmez haklara sahiptirler ki, bunların arasında yaşam, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı vardır. Bu hakları korumak için güçlerini yönetenlerin rızalarından alan hükümetler kurulmuştur. Bu hakikatleri aşikar sayıyoruz.*"

Buraya kadar anlattıklarım *Engels*'in özdeyişi ile; "*Erkeği burjuva, karısını proletarya*" kabul eden çarpık anlayışa karşı sürdürülen mücadelenin bir kısmı. Sonrası da var. Hala var, Gelecekte de mutlaka olacaktır. Sonrasını anlatarak sizleri sıkmayacağım. Tarihten, daha doğrusu bizim tarihimizden, bu tarihi hızlandırarak yapan bir Büyük Ustadan, dehadan söz etmeden de geçemeyeceğim.

Mustafa Kemal Atatürk.

Hindistan Kadınlar Birliği'nin ölümü üzerine yayınladığı bildiride; "*Kadın haklarının insanlık tarihi boyunca gelmiş en büyük savunucularından biri*" olarak ilan ettiği büyük Atatürk, 1923 yılının Ocak ayında, Cumhuriyetin ilanından 9 ay önce İzmir'de şunları söylüyor. "*Bir toplum, cinslerinden yalnız birinin yüzyılımızın getirdiklerinin elde edilmesiyle yetinirse, o toplum yarı yarıya zayıflamış olur. Bizim toplumumuzun uğradığı başarısızlıkların nedenleri, kadınlarımıza karşı ihmal ve kusurun sonucudur. Bir toplumun bir uzvu faaliyette bulunurken öteki uzvu atalette olursa, o toplum felce uğramış demektir.*" Büyük *Atatürk*'ün bu vizyonu sayesindedir ki, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinden, İnsan Hakları Sözleşmelerinden; yani kadın erkek eşitliğinin daha henüz uluslararası hukuk kuralı haline gelmesinden çok daha önce, bizim ülkemizde kadınlar yönetime katılma hakkını elde etmişlerdir.

Eğer, bu gün kadınlarımız yeni Türk Ceza Yasasının yürürlüğe girmesinde olsun, daha önce yürürlüğe konulan Türk Medeni Yasasının yasalaşmasında olsun, katkı yapmış iseler, her halde bu, bugün dahi siyasi haklara sahip olmayan ülkelerin bulunduğu bir dünyada, İsviçre dahil bir çok Avrupa ülkesinde bile kadınların oy kullanamadığı tarihte, Türk kadınlarına oy kullanma hakkı tanıyan Büyük Ustanın dehası sayesindedir.

Büyük Atatürk'ün ebediyete intikal edişinin 67. yılını idrak edeceğimiz günden bir gün önce, bunları sizlerle paylaşmak istedim. Ruhu şad olsun.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederiz Sayın Başkanım. Hoş geldiniz sayın konuklar, sevgili meslektaşlarım; önce sayın konuşmacılarımızı buraya davet etmek istiyorum. Sayın Yardımcı Doçent Doktor Öykü Didem Aydın, Sayın Doktor Erhan Büken. Öncelikle Baro Başkanımız ve kurul Başkanımız sizlere "hoş geldiniz" dediler ama ben tekrar burada bulunduğunuz için teşekkür ediyor hoş geldiniz diyorum. Aslında bende birkaç cümle konuşacaktım ama Baro Başkanım ve kurul başkanım benim konuşacaklarımı söyledikleri için bu şansımı kaybettim. Yani ayni şeyleri

tekrarlamayacağım. Ancak çok kısa, birkaç cümle söyledikten sonra; konuşmacılarımızın kısa bir özgeçmişlerini sunup, sunuşlarına geçeceğiz.

Öncelikle Ceza Kanunu 1 Haziran 2005'te yürürlüğe girdi ve dedik ki panelimizin adı da kadına ilişkin hükümler, aslında bu çok da doğru bir ifade olmuyor. Daha önce Kadın Hakları Kurulumuzda da bunu tartışmıştık. Çünkü kadın bir insan,bir birey yani yaşadığı toplumun bir üyesi ve bu nedenle de Ceza Kanununun tüm hükümleri tabi ki direkt dolaylı ve olarak kadını ilgilendiriyor. Burada bu ismi değil de belki Başkanımız Müjde Hanımın söylediği gibi "kadın lehine hükümler"şeklinde kullunmalıydık.Baroların, sendikaların, tüm sivil toplum örgütlerinin; kadın hareketinin çabasıyla kanunda cinsiyet ayrımcılığı içeren birçok hüküm değiştirilmiş ve lehe olan bir kısım hükümler getirilmiştir.Yoksa az önce belirttiğim gibi kanunun tüm hükümleri , tüm kadınları birey olarak tabiki ilgilendiriyor. Ceza Kanununda yeni getirilen hükümlere ilişkin sıkıntılar da yaşanmaktadır. Baromuzun düzenlediği bir çok panelde, daha yürürlüğe girmeden bilgi sahibi olduğumuz Ceza Kanunu ; ceza hukuku hocalarımızın, üstatlarımızın bize anlattığı gibi; uygulamada bizim de yüz yüze geldiğimiz bir çok uygulamaya elverişsiz yanları, geniş bir takdir yetkisi ve ceza hukuku genel ilkelerine uymayan bir çok hükmü taşımaktadır.Ceza Kanununun pek çok eleştirilecek yönü bulunan bir kanun olduğu üstatlarımız tarafından da buradaki bir çok konferansta sunulmuştu. Ancak yeni Ceza Kanunu ile kadın lehine birtakım hükümler getirilmiştir dedik ya bunların en önemlilerinden birisi; cinselliğe ilişkin suçların eskiden olduğu gibi namusa, töreye, ahlaka ilişkin suçlar olarak değil de insanın bedenine ilişkin bir suç olarak kabul edilmiş olmasıdır.Bu şekilde düzenleme yapılması kadın hareketindeki bizlerin çok uzun zamandır iddiamız ve talebimiz olduğundan bu şekilde değiştirilmesi kadin hareketi için gerçekten büyük bir kazanım olmuştur.Bu kazanımlar Müjde hanımın da söylediği gibi bize durmamız gerektiğini göstermiyor. Hala birçok eksik var ve yürümeye devam etmeliyiz. Ceza Kanunu kadın platformunda sloganımız da bu zaten: Yürümeye devam ediyoruz. Yürüyüşümüz ve çabamız sürüyor.

Şimdi konuşmacılarımızın kısa bir öz geçmişlerini size sunmak istiyorum. Gerçekten ikisi de alanlarında son derece başarılı ve güzel bir

kısım eserler yaratmiş kişiler. Öykü Didem Aydın Ceza Hukuku ve Uluslararası hukuk konularında uzmanlaşmıştır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Ankara ve Milano Üniversitelerinde mastır, Almanya Fragburg Üniversitesinde ise doktora yapmıştır. Doktora tez konusu Alman ve Amerikan hukukunda kin ve nefret suçları konusundadır. Bilişim suçlarına, çocuk ceza hukukuna, düşünce özgürlüğüne,kadın haklarına ilişkin bir kısım hukuksal çalışmaları, makaleleri ve hatta basilmış kitapları bulunmaktadır. Son kitabi Üç Demokraside Düşünce Özgürlüğü ve Ceza Hukuku 2004 yılında yayınlanmış ve piyasada bulunmaktadır. Ankara Hukuk Fakültesinde Asistanlık, Almanya'da uluslararası hukuk proje yöneticiliği yapmış ve halen Bilkent Üniversitesinde Yardımcı Doçent olarak görev yapan arkadaşımız şu anda serbest avukatlık yapmaktadır. İngilizce, Almanca ve İtalyanca bilmektedir.Biraz sıkıntılı okuduğum için affınıza sığınıyorum. Şimdi bana el yazısı olarak getirdiği ve okumadan önce üzerinde Öykü Didem'le konuşamadığımız için bu şekilde sundum,kusura bakmayın.

Erhan Büken hocamız Ankara'da doğup, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdikten sonra İstanbul'da Adli Tıp Kurumunda ihtisasını Adli Tıp Uzmanlığı üzerine yaptı. Halen Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalında öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.Hocamız kadın hastalıkları ve doğum alanında tıbbi uygulama hataları, hekimin hukuki sorumluluğu konusunda tez hazırlamıştır.Çocuk ve kadına ilişkin özellikle ceza hukuku kapsamında, adli tıp kapsamında çok ciddi çalışmaları ve bir kısım bölümleri, makaleleri yayinlanmış.

Şimdi sözü bizi ceza hukuku konusunda aydınlatmak üzere Sayın Öykü Didem Aydın'a bırakıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Efendim hoş geldiniz. Öncelikle Ankara Barosunun Sayın Başkanı Ahsen Coşar'a ve Kadın Komisyonu Başkanı ve diğer üyelerine şükranlarımı sunuyorum bu toplantıyı düzenledikleri için. Sizlere de katıldığınız için çok teşekkür ediyorum.

Kadına karşı şiddet önemli bir konu. Ben onun bir anlamda dogmatik yönünü ceza hukuku bakımından ele alındığı biçimiyle

inceleyeceğim. Doğal olarak konu çok geniş. Sosyal, kültürel, ekonomik ve diğer bir çok araştırmalara konu olan bir alan. Ceza hukuku da zaten bunların verilerinden yararlanarak geliştiriyor kendini. Toplumsal araştırmalar ülkemizde de kadınları, erkekleri de içine alan ama çoğunluğu kadın olan bir çok aktivist, teoriysen ve sosyologların çabaları, olmasaydı belki böyle gelişemeyecekti. Belki başlarken şunu belirtmek lazım tabi konu cinsel suçlar ve özellikle Türk Ceza Kanununda, yeni Türk Ceza Kanununda ele alındığı biçimiyle cinsel suçlar. Cinsel suçlar derken, teknik olarak özellikle yeni ceza kanunumuzun 6. bölümünün cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar başlıklı düzenlemelerini ele almayı düşünüyorum. 102. maddeden başlıyor 105. maddeye kadar özlü bir şekilde devam ediyor.

Her şeyden önce Türk yasa koyucusunun geleneksel alışkanlıkları bir yana bırakarak, öncelikle kadının cinsel özgülüğünün koruma araçlarından biri olan ırza geçme suçunu, yeni adıyla cinsel saldırı suçunu çağdaş dünyada geçerli düzenlemelere paralel olarak düzenlemek istemesi ve kadının cinselliğini bir aile yada genel ahlak töresi olarak değil, bir özgürlük değeri olarak hedeflemesi takdire değer bir gelişmedir. Bunu belirtmekte yarar var. Bilindiği kadarıyla bu zamana kadar yapılan tasarıların hiç biri bu alanda bir arpa boyu gelişme sağlayamamıştır ve hep geleneksel ve Türk toplumunun istekleri olarak sunulan bir takım çağ dışı saplantılara takılıp kalmıştır. Bu saplantılar Türk toplumunun hassasiyetleri ile açıklanıyordu. Böyle bir açılmada büyük bir talihsizlikti. Eski yasalardaki bu sorunları maddeler halinde anımsatmadan önce cinsel suçların özünde sosyolojik olarak ele alındığında kadına karşı işlenen suçlar olduğunu belirtmekte yarar vardır. Cinsel suçlar çoğunlukla kadınlara karşı işlenmektedir. Bu demek değil ki, cinsel suçlar toplumda bir karanlık alan *"dark criminality"* dediğimiz karanlık alan suçluluğu yani ortaya çıkarılmamış, farkındalık geliştirilmemiş, suçlar olarak erkeklere karşı işlenmez. Doğallikla toplumumuzun bir çok kesiminde erkekler de cinsel suçlara maruz kalabilmekte. Ama bir nokta var ki cinsel suçların failleri ezici bir şekilde erkeklerdir. Cinsel suçlar gerek kadınlara karşı işlensin, gerek erkeklere karşı işlensin yada çocuklara karşı işlensin neticede failler %99.9 oranında erkekler olmaktadır. Kadınların fail oldukları durumlarda vardır. Ancak istatistikler adli tıp istatistikleri, polis kayıtları genellikle kadınların cinsel suçlarda feri, faal, yani yardımcı

konumunda olduğunu göstermektedir. Burada bazı istatistikler vermeye çalıştım ama biraz karışmış herhalde: Fail istatistiklerinde özellikle şu göze çarpıyor. Diğer müessir fiillerin failleri ile ırza geçme suçunun failleri karşılaştırıldığında ki bu paralellik bence önemli bir paralellik, neticede ırza geçmede müessir fiilin toplumsal kültür süzgecinden geçerek başkalaşmış bir kötülük türüdür. Müessir fiille ırza geçmeyi karşılaştırdığımızda; müessir fiil failleri ile ırza geçme failleri arasında, ırza geçme bakımından erkekler lehine ezici bir çoğunluk vardır. Ne yapılacaktı eskiden. Eğer eski tasarılar gündeme gelseydi. Cinsel suçlar edep törelerine aykırı suçlar olacaktı. Türk Ceza Kanununda kadın kız ayrımı yapılacaktı. Irza geçme dar anlamda cebri içerecek biçimde dar düzenlenecekti. Savunmasızlık kavramı ancak mağdur buna sebep olmamışsa yani kendi kendini savunmasız hale sokmamışsa kabul edilecekti. Kaçırmada mağdurlar açısından yapılan bakireliğin kaybı ölçütüne göre farklı, farklı cezalandırma yapılacaktı. Irza geçen ile ırzına geçilen arasında evlenme vukuunda fail yada failler cezasız kalacaktı.

. Yeni tasarıyla gelen felsefe değişikliği nedir? Cinsel suçlar bireysel bir özgürlük değerine karşı yapılan fiilleri önlemeyi amaçlamaktadır. Cinsel suçlara karşı getirilen müeyyideler. Artık tabi geçmiş yasanın yaklaşımları tarih oldu ve yeni yasa bir anlamda hepsini bir kalemde sildi. Tabi çağdaş toplumlarda özgürlük değerinin öne çikması ve patriarkal toplumsal yapının ortadan kalkması, bir anlamda bakireliğin öneminin yitirilmesi, kocanın karısı üzerinde mücerret cinsel tasarruf özgürlüğünün olmadiği kabulü, klasik penetrasyonun ve mağdurun cinsiyetinin önemini yitirmesine neden olmuş ve cinsel suçların görünümünü ve işleniş tarzlarına göre ayrımları ortaya koymanın gereğini ortadan kaldırmıştır. Türk Ceza yasa koyucusu da bu felsefeyi Avrupa trendlerine 70'li yıllardan beri başlayan Avrupa gelişim trendine uydurmuş bulunmaktadır. Günümüzde tabi şöyle bir çelişki gibi görünen bir noktaya da değinmekte bu aşamada yarar vardır.

Avrupa'da 70'li yıllardan beri başlayan gelişme trendi bir yandan cinsellikle ilgili suçlarda dekriminalizasyona giderken yani cezai müeyyideden arındırma siyasetini benimserken ki cinsellikle ilgili suçlar tahmin edebileceğiniz gibi pornografi, müstehcenlik olabilir, homoseksüalite eşcinsellik olabilir, bir takım paralel başka filler olabilir.

Cinsellikle ilgili suçlar alanında gelişme dekriminalizasyon iken cinsel suçlar, cinsellikle ilgili şiddet içeren suçlar çeşitlendirilmiş ve bu anlamda cezai müeyyideleri de artırılmıştır. Bu Avrupa'da da böyledir. Türk Ceza Yasasında da yeni Türk Ceza Yasasında da bu anlayışı gözlemlemekteyiz. Bu bakımdan şu eleştirilere katılmak pek mümkün değil, ara sıra literatürde rastlıyoruz yeni Türk Ceza Kanunu ile ilgili olarak Avrupa'da bir takım liberalizasyon süreçleri var. Fakat yeni Türk Ceza Kanunu belirli alanlarda çok ağır müeyyideler getiriyor, yargıca çok takdir hakkı tanıyor deniyor. Ancak cinsel suçlar alanında bütün dünyadaki gelişimin, suçların çeşitlendirilip müeyyidelerin artırılması olduğunu söyleyebiliriz.

Hukuki değer tartışması önemlidir. Bunu yaptık Türkiye'de. Son on yıldır gelen bütün tasarılarda neyi koruyoruz diye düşündük. Aileyi mi? Ana çocuğu mu? Edep töremizi mi? Toplumsal kültürümüzü mü? Kadının özgürlüğünü mü? Yapılan tercih kadının özgürlüğü yönünde olmuştur. Tanım tartışması yaptık. Cinsel suç nedir? kime karşı işlenmiştir? kadına karşı işleneni mi korumalıyız? erkeğe karşı işlenen fiilleri de katmalı mıyız? davranış biçimlerini nasıl tanımlamalıyız? ırza geçme nedir? Irza geçme erkeğin cinsel organının kadının cinsel organına ithali midir? yoksa cinsel organı da içeren bir takım organ yada cisimlerin ithali de ırza geçme, yani yeni tanımıyla cinsel saldırı olarak kabul edilmeli midir? davranış biçimlerinin görünümü nasıl olmalıdır. Cinsellik klasik penetrasyon biçiminde mi gerçekleşmelidir. Anal, oral yada bir takım hareketle zorlama biçiminde mi gerçekleşmelidir. Cinselliğin geniş spektrumu içinde suç oluşturan davranışları nasıl yakalayacağız. Bunları son on yılda tartıştık ve yeni Türk Ceza Yasası bu tartışmaların sonucunda geniş bir tanımı benimsedi. Tanım nedir?

Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi. Bu çok geniş bir şeye benziyor. Geniş bir tanıma benziyor. Cezalandirilir deniyor. Cinsel davranışlarla bir kişinin vücut dokunulmazlığını ihlal edeceksiniz. Bir de bunun şiddet sebebi var. Eski yasadan çok farklı bir düzenlemedir. Eski yasada önce ırza geçme, yani klasik cinsel organın bir başkasına ithali, daha sonra tasaddi fiilleri düzenlenmişken, yeni yasada bu gelişim tersine, bu düzenleme tersine çevrilerek önce temel suç tipi, temel kötülük, cinsel bir takım davranışlarla vücut dokunulmazlığının ihlali ondan sonra şiddet sebebi

olarak ne getirilmiş. Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi. 102. maddenin birinci ve ikinci fıkraları bu anlamda çok önemlidir. Yasa bir çoğunuzun elinde ceza yasası olmayabilir, bir kısım katılanlar ceza hukukçusu yada hukukçu dahi olmayabilir. Bu bakımdan bazı genel açıklamaları özellikle belirtmek istiyorum.

Yeni yasa davranış kalıplarını, cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal bir yanda, şiddet sebebi olarak eski ırza geçme yani vücuda organ veya sair cisim sokulması suretiyle işlenmesini öte yanda şiddet sebebi olarak düzenlemiş. Peki bu düzenlemeler yani bu ikili ayrım mağdurlarına göre nasıl saçaklanmış. Şöyle ayrıma gidilmiş her iki suç tipinde 18 yaşın üstü yani; reşit olanlar ile 0-15 yaş arası ve 15-18 yaş arasında bir ayrıma gidilmiş. Bir ayrım doğallıkla mağdurlar bakımındandır. Mağdur 18 yaşın üstünde ise doğallıkla tipik bir cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal suçundan yada ırza geçme suçundan bahsedebiliyoruz. Burada ilginç bir nokta 18 ve üstü yaştaki mağdurlar bakımından yasa bahsetmese de, doğallıkla rıza ile cinsel ilişkinin cezalandırılamayacağıdır. Nereden anlıyoruz rızanın burada arandığını. Vücut dokunulmazlığını ihlal kavramından. Tabi bu vücut dokunulmazlığının ihlal kavramı biraz muğlak düşebiliyor burada. Acaba vücut dokunulmazlığını ihlalden yeni Türk Ceza Yasasının getirdiği yaralama, yeni yaralama suç tipini mi anlayacağız ki orada rıza dahi cezalandırmayı kaldırmıyor. Ancak basit yaralama şikayete bağlı bir suçtur. Yoksa vücut dokunulmazlığını ihlalden yaralamadan başka bir şey mi anlayacağız. Büyük olasılıkla ikinci yorum geçerli ki 18 ve üstü yaşta olan mağdurlar bakımından cezalandırma ancak rızası hilafına cinsel davranışın gerçekleştirilmesi yada rızası hilafına bu mağdurun vücuduna organ yada cisim sokulmasıdır.

0-15 yaşta ne var. Doğallıkla bu konuda rıza hiçbir şekilde cezalandırmayı engellemeyecektir. 0-15 yaş arasındaki bir çocuğun rızasının hiçbir anlamı yoktur. Bu hallerde yasa koyucumuz 103. maddesiyle getirdiği temel çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır demiştir. Ve cinsel yönden istismarı da çocuk bakımından iki biçimde tanımlamıştır. 15 yaşını tamamlamamışsa her türlü cinsel davranış sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel

davranış. Şimdi ne var burada? demek k,i 15 ile 18 yaş arasında bir anlamda rıza konusu tartışmaya açık, ona sonra döneceğim. Şu üçlü mağdur bakımından ayrımı bilmekte yarar var. Bilindiği gibi yine 102. maddeye temel cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi cezalandırılır hükmüne dönecek olursak; burada tartışmamız gereken önemli noktalar var, önümüzdeki uygulama açısından. Doğallıkla hiçbir hak ve özgürlükler mücadelesi bitmiş değildir. Kamu hukukundan hatırladığımız hakların dinamik niteliği "bize bunu anımsatır her seferinde! Kazanımlar geride bırakılır. Acaba eksik bıraktığımız bir şeyler var mı, teorik ve uygulama bakımından geliştirebilir miyiz diye sorarız. İşte bu anlamda bende uygulamacıya da yön vermek bakımından aklıma takılan bazı temel sorunlara bu tanım çerçevesinde işaret etmek istiyorum.

Ne dedik, cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal. Burada aklımıza eskiden eski Türk Ceza Yasasındaki cebir. Cebrin ne derecede gerekip gerekmediği sorusu geliyor. Bilindiği gibi cebir ceza hukukun en önemli kavramlarından biri ve liberal özgürlükçü hukuk sistemlerinde meşruyu gayri meşrudan ayıran en önemli felsefi anahtar yetişkinler bakımından. Almanya'da ceza yasasında cinsel saldırı suçunu düzenleyen 177. maddede 1997 yılında yapılan değişikliğe kadar ve kısmen ABD'de cinsel suçlarda olduğu gibi cinsel suçlar bağlamında bir cebir tanımı tartışması yapılmış ve bu tanım tartışmaları 80'li 90'lı yıllara kadar uzanır. Artık bu tartışmalara hani kadın kız ayrımı, kaçırdın, evlendin cezasız mı kalırsın, tartışmalarını bir tarafa bırakarak biz de katılmak durumundayız. Nedir bu tanımın özü? Acaba cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal cebir midir? Failin mağduru zorlaması mı gerekmektedir. Eğer vücut dokunulmazlığını ihlalden yaralamayı anlamayacaksak ki, yaralamayı anlamayacağımız da nereden anlaşılıyor. Şunu demiş 102. maddenin dördüncü fıkrası; Suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda kişi ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı cezalandırılır demiş. Demek ki, cinsel suçun bir artı yaralama suçu işleme olasılığı var ise, temel suç tipindeki vücut dokunulmazliğını ihlal başka bir şey. Bir olay olmuştu Almanya'da. Mağdur beşten fazla fail tarafından sıra ile cinsel saldırıya uğradıktan sonra altıncısına direnç gösteremeyecek durumda kalmıştı. Alman federal mahkemesi burada cebir unsurunun

gerçekleşmediğini, ırza geçmede cebrin gerektiğini, cebir olmadıkça yapılan eylemin bir anlamda vücut dokunulmazlığını ihlal olmayacağını bu anlamda da ırza geçme sayılamayacağını kabul etmişti. Bu doğallıkla çok büyük eleştirilere maruz kaldı bu karar. Daha sonra yasada bazı değişiklikler yapildı 1997 yılında bir değişiklik yapıldı. Buradaki değişiklikte mağdurun kendi elinde savunmasız olmasından yararlanan failin de cezalandırılacağı kabul edildi ki, bu savunmasızlık bugün gerek Almanya'da gerek Amerika'da mağdurun gerek başka etkenlerle gerek kendi kendini içine soktuğu bir durum olabilir.

Bizde bunları tartışacağız önümüzdeki dönemde. Yargıtay'ın önüne bazı olaylar gelecek. Şu sorulacak mağdur direndi mi? kaçtı mı? yüzünde gözünde yırtık, bere efendim her hangi bir şey var mıydı? bu sorular neden sorulacak. Acaba mağdurun hayır demekten öteye bir Amerikalıların tabiriyle "No mind no.", Hayır hayır demektir kuramı cinsel suçlarda. Yani hayır dedikten sonra birde dayak yemeyi beklememiz gerekecek mi sorusuna önümüzdeki günlerde muhtemelen Yargıtay da çağdaş dünyada olduğu gibi, yanıt aramak durumunda kalacak. Bu sorunun önemi nerede? acaba sadece hayır diyen, istemiyorum diyen ve bunu ısrarla belirten bir mağdur söz konusu olduğunda suç tipi unsurlarıyla birlikte kurulmuş olacak mı? yoksa suç tipinin unsurlarında ayrıca belirli bir direnç gösterilmesini ve bu dirence karşı uygulanan bir cebri arayacak mıyız. Bakın ispat meselesinden bahsetmiyorum. Ben hayır dedim. Diyelim tanıklı bir olay olsun. Beş tanıklı bir ırza geçme eski tabirli bir fiil olsun, kimse de bir şey yapmamış olsun, müdahale etmemiş olsun, tanıklar ve mağdur hayır demekten öteye bir direnç göstermemiş olsun; acaba cezalandırmaya bu yetecek midir, yoksa ayrıca bir direnç arayacak mıyız, sorusu çok önemli bir soru olarak uygulamada Batı Avrupa'da olduğu gibi karşımıza çıkacak. Tabi cinsel davranışlardan ne anlayacağımız sorusu ayrı bir tartışma olarak gündeme gelecek. Acaba saçlarla bir takım tacizkar bir şekilde oynamak cinsel davranış kabul edilecek mi? dikkat ederseniz çok geniş bir tanım. Cinsel davranişlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal.

Bilindiği gibi saç kesme dahi çağdaş dünyada vücut dokunulmazlığını ihlal kabul edilmekte. Tırnak kesme dahi, zorla birtakım tüylerini dökmek gibi, bir takım maddeler uygulamak gibi vücut üzerinde

davranış kalıplarını çeşitlendirebiliriz. Bunlar girecek midir davranış tanımı içine, bu tartışılacaktır. Davranıştan acaba failin cinsel saikla hareket etmesini mi arayacağız. Yani kafasının içinde bir takım cinsel davranışlarda bulunmasını mı arayacağız, yoksa failin mağdurun davranışlarına verdiği anlamı mı, yoksa objektif bir gözlemcinin yerine kendini koyan hakimin yaklaşımını mı. Bunlar hep soru olarak karşınıza çıkacak. Vücuda organ yada cisim sokulması şeklinde düzenlenen şiddet sebebi yani ikinci fıkra da bir takım soruları beraberinde getiriyor. Cezalandırılan cinsel davranışlarla vücuda organ sokmak mı? yoksa vücuda organ veya cisim sokmak bizatihi cinsel davranış mı? eğer vücuda organ yada cisim sokmak bizatihi cinsel davranış olsaydı, yasa koyucu neden cinsel davranışlarla vücuda organ veya cisim sokmak diye bir niteleme, yani cinsel davranışlarla niteleme getirirdi. Acaba bir işkence yapan bir kimsenin mağduruna işkence amaçlı, cinsel amaçlı olmayan fiilleri ayrıca işkencenin dışında ayrıca ırza geçmeden cezalandırılamayacak mı? yoksa cezalandırılacak mı? sorularıyla hukukçularımız hepimiz avukatlar, savcılar, hakimler karşı karşıya kalacak uygulamada.

Yine dördüncü fıkradaki suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanırsanız sizi daha fazla cezalandırırım diyor. Acaba bu biraz önceki tartışmamamızın bir yanıtı mı? yani suçu işlerken cebir mi kullanmak lazım? mağdurun bir direnci olup da benim onu kırmam mı lazım? ben böyle anlamak istemiyorum iyimser bir bakımdan ve suç tipinin cinsel eylemlerle mağdurun rızası dışında vücut dokunulmazlığını ihlal olduğunu düşünüyorum. Yani cinsel eylemlerle ve direnci kırarak vücut dokunulmazlığını ihlal olduğunu düşünmüyorum. Kaldı ki yaralama suçlarında dahi suçun oluşması bakımından hayırdan başka bir direnç gerekmemekte. Mağdurdan kaçma, uzaklaşma yada faile bir şekilde savunma yolunda kendi savunma yolunda yanıt verme gerekmemekte. Öyleyse, cinsel suçlarda, da gerekmemeli diye düşünüyorum. Bunu sosyolojik verilerde doğallıkla, kadın sosyolojisi verileri de destekliyor bu yaklaşımı. Neden şiddete verilecek yanıt konusunda ortalama kadın ve ortalama erkeğin yaklaşımları farklıdır. Çocukluğundan beri şiddeti içselleştirmiş bir erkek kendisine karşı girişilen bir şiddet hareketine şiddetle nasıl yanıt vereceğini en başta bilir. Verilecek yanıtlar içinde belki şiddetin o an için uygun olup olmadığını kendi psikolojik kimlik kazanma

süreci içinde öğrendiği için tahlil etme yetisine sahiptir. Oysa bir çok ırza geçme vakasında da kriminolojik olarak görüyoruz ki ırza geçme yada cinsel saldırıya maruz kalan kadın donup kalmakta, bir anlamda failin elinde bir tür oyuncak olmakta, korku ve dehşet duyguları içine girmekte, şiddeti nasıl kullanacağını bilmediği içinde şiddetle yanıt verememektedir. Tabi bu tartışmaların önemli olduğunu düşünüyorum. Ne dedik cinsel davranışlarla vücut dokunulmazlığını ihlal bir eski anlamıyla ırza geçme şiddet sebebi olarak iki, bir üçüncü suç tipimiz daha var, bu da çağdaş dünyada çok yaygın bir suç tipi ve yeni yasada biraz yine eski tasaddi sarkıntılık karışımı biçimde düzenlenen 105. madde hükmü.

Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında hapis cezasına hüküm olunur. Hiyerarşi ve nüfuz var ise, bir öğretmenlik, efendim bir işçi işveren ilişkisi gibi bir ilişki var ise doğallıkla ceza artırılıyor. Bu eskiden de böyle idi. Fakat tacizin tanımını vermemiş yasa. Tıpkı cinsel davranışlarda vücut dokunulmazlığı ihlali vermediği gibi. Bunları uygulayıcı belirleyecek ve tacizi cinsel davranışlarla vücut dokunulmazlığından nasıl ayıracağımız konusunu da uygulama belirleyecek. Irza geçmeden yani vücuda organ ve cisim sokmadan bu ikisini, ayırmak nispeten, kolaydır ama cinsel davranışlarla vücut dokunulmazlığını ihlal ile taciz arasında sınır çizmek biraz zor olabilir. Tabi davranış kalıplarını nasıl cezalandıracağımızı yani hangi davranış kalıplarını cezalandıracağımız bir toplumsal, kültürel tercih sorunudur. Örneğin Amerikan New York ceza yasası sodomiyi, fiili livatayı bir ayrı suç olarak düzenlemiş. Kendi toplumsal kültürüne göre ayrı bir kötülüktür demiş. Yani suç tipini çeşitlendirmiş. Alman yasa koyucusu anal ve oral yollardan ırza geçmeyi suçun maddi unsuruna koymuş ama örneğin organ ve cisim sokulması halleri belirli bir tartışmalı alan içinde Almanya'da görülmekte. Türk Ceza Kanunu ne yapmış bir anlamda her fiil bu anlamda her fiil her şeyle her türlü yoldan işlenebilir şeklinde bir anlayışı beraberinde getirmiş. Bu tabi bir tercih sorunudur ve son 10 yılda son 20 yılda yapılan ve bir anlamda da çağdaşlık çabalarına balta vuran bir takım tasarılara yada bir takım toplumsal tartışmalara da bir anlamda yanıt vermek istercesine yelpazeyi davranış kalıpları açısından tartışmalara da meydan verecek ölçüde çok geniş tutmuş. Tabi vücuda organ ve cisim sokmak derken örneğin vücudun neresine sorusu dahi burada gündeme gelebilecek ve Yargıtay belki bir takım içtihatlarıyla buna yanıt verebilecek

konumda olacaktır. Tahminimiz bunun eskisi gibi klasik cinsel organlar çevresinde uygulanması,. Diğer hallerin ise belirli bir tasaddi hali olarak düşünülmesi ama bu tahmine karşı da bir dayanak var yasada. Yasa diyor ki cinsel davranişlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal. Klasik cinsel davranış biçiminde vücudun başka bir yerine bir ithal söz konusu olduğunda örneğin oral yollarla mağdurun bir takım fiillere rıza göstermeye mecbur tutma söz konusu olduğunda bu sorun olarak gündeme gelecektir. Cebri anlattık, rızayı anlattık, davranış biçimlerini anlattık. Aslında bu üç temel tartışma noktası olarak gündeme geliyor yeni yasada.

Cebir anlayacak mıyız, nasıl anlayacağız, cebirle rıza madalyonun iki yüzü müdür. Yoksa birbirinden ayrı kavramlar mıdır yeni yasada. Davranış biçimleri her şeyle vücudun her yerinde işlenebilir mi? Özellikle vücuda organ yada sair cisim sokulması bakımından. Önümüzdeki dönemde tartışmalı olacaktır. Küçüklere karşı cinsel davranış ve küçüklerle cinsel ilişki konusu doğallıkla çok önemlidir. Rıza kavramında anlatılanları şöyle bir hızla geçiyorum. Davranış biçimlerinde doğallıkla belki küçüklerden önce buraya dönmek lazım. 102. madde bakımından ne dedik birinci tip cinsel davranışlar, ikinci tip vücut dokünulmazlığını ihlal, cinsel saldırı kavramı altında vücuda organ yada cisim sokmak kavramı altında ise görüyorsunuz bir takım tartışmalı noktalar var. Cinsel tacizin cinsel saldırıdan ayrılması sorunu var. tabi suçun fail ve mağdurları bakımından da yasa koyucu yine geniş bir yaklaşımı benimsemiş hem kadın hem erkek. Eski yasa koyucusu da böyle yaklaşmıştı ama bir takım ek düzenlemeleri bir takım fıkralarda, şiddet yada hafifletici sebeplerde bu suçun sanki hep kadınlara karşı işlenmesi gerektiği biçiminde anlaşılmasını vurguluyormuş hissini veriyordu. Hani evlenirse cezasız kalır, bakirelik giderse şu olur, gitmezse bu olur gibi bazı ek fıkralar burada sanki acaba sadece cinsel suçlar kadınlara mı işlenir sorusunu uyandırıyordu. Tabi küçüklere karşı cinsel suçlar Amerikalıların Statutory Sexual yani yasal cinsel saldırı, ırza geçme dediği bir konu 0-15 yaş, yada fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayamayan 15-18 yaş grubumuz var. Bunlara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış bir cinsel saldırı suçudur. 15-18 grubumuz var cinsel saldırı ve vücuda organ veya cisim sokmada rızaya dayalı yada cebrene göre cezalandırılan bir tipoloji vardır burada. Yani bunlara karşı hem cinsel saldırı suçtur, hem de rızaya dayalı olmayan ırza

geçme eski ırza geçme suçtur. Burada bir soru akla geliyor. 15-18 yaş grubu arasında rızaya dayalı bazı cinsel fiiller, eski tasaddi fiilleri ne olacak. Bu uygulamada çok sayıda gerçekleşen bir durumdur.

Çocuğu cinsel ilişkiye hazırlama 18 yaştan küçük çocuğu cinsel ilişkiye hazırlama, pornografik nesne olarak kullanma, yada bir takım başka amaçlarla cinsel ilişkiye varmayan ama çocuğun rızası olduğu içinde vücut dokunulmazlığını ihlal oluşturmayan bir takım fiiller var. bunlar ne olacak. Acaba ceza yasa koyucusu bunu ırza geçme cürümleri sistematiğinde yani yeni cinsel saldırı cürümleri sistematiğinde düzenlemek istememiş midir. Sanki istememiş gibi görünüyor. Müstehcenliği suç olarak ceza yasamız düzenlemiş. 15-18 yaş arası grupta rızaya dayalı cinsi hareketler bir anlamda yeni yasada sadece müstehcenlik suçuna giriyor gibi görülüyor. Oysa burada bir biraz daha incelikli bir sınır çizgisi korunarak rıza ile cinsel tasaddi diyelim yeni bir laf üretelim. Rıza ile cinsel tasaddi oluşturan fiillerin de belirli durumlarda cezalandırılmasına izin verebilmek gerekirdi. İşte belki bu noktada ne yapabilir sorusunu sordu sayın Başkan açılış konuşmasını yaparken. İşte cebir konusunda bir çok tartışma var. cebirle rıza anlamında davranışı nasıl tanımlayacağız, bu anlamda kadın nasıl korunacak. Çocuklar söz konusu olduğunda işte dönüp dolaşıp bu konu önümüzdeki dönemde belki bizleri meşgul edebilir. Pekala çocuğu pornografik nesne olarak kullanma yolunda bir takım hareketlere hazırlık olarak rıza ile cinsel tasaddi de cezalandırabilmeli diye düşünüyorum. 18 yaşın üstünü biliyoruz. Onu ayrıntısıyla anlattık.

Tabi ben artık her halde çok konuştum özetlemek istiyorum. Burada mağdur bakımından yaş sınırları temel ölçüt olmalı mı? Yoksa mağdurun bir anlamda fiilin anlam ve sonuçlarını kavraması mı aranmalı tartışması yapıldı komisyonlarda. Yani yaşı koyalım mı yoksa mağdur fiilin anlam ve sonuçlarını arasın aramasın ona göre mi ayrıl yapalım. Ama çağdaş dünyada kabul edildiği biçimiyle yaş sınırları kabul edildi. Ama kabul edilirken şöyle bir hata yapıldı. Ne hatası yapıldı. Özellikle 15 yaşından büyük küçüklerin cinsel tasaddi nesnesi olarak kullanılması bir anlamda orun alanı olarak kaldı. Tabi 15 yaşın altındaki çocuklar bakımından şöyle de bir düzenleme var. sanıyorum o da sorun oluşturacak bir yapı. 15 yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmak

birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış; cinsel istismar suç tipinde cezalandırılıyor. Acaba bu 15 yaşını tamamlamamada cinsel olgunluk bakımından bir ayrım yapılsa mıydı sorusu da gündeme geliyor. Çünkü 0 ile diyelim 10 yaş gurubu bunu belki hocamız çok daha iyi bilir. Çekilen acı gösterilen kötülük ve kötülüğün derecesi bakımından acaba 0 ile 7 yada 10 ve 11-15 arasında bir ayrıma gitmek eski yasadaki gibi, eski yasada 11 sözü var idi daha mı doğru olurdu tartışması gündeme geliyor. Çünkü burada söz konusu olan istismar. Ve bu istismar 11-15 yaş arası bakımından üç yaşındaki beş yaşındaki çocukta olduğundan çok daha belki yumuşak belki tersi düşünülürse diğerleri bakımından çok daha büyük bir kötülük olarak ortaya çıkmakta. Eğer bu ayrım yapılmaz ise 15 yaşından küçükler söz konusu olduğunda bir anlamda rızaya dayalı olsun olmasın kötülük farklılaştırılmasına gidilemeyecek. Bir mesele daha var. bu meseleye deyinip çok kısa özetini ve sonucunu vermek istiyorum. Küçükler arasındaki cinsel ilişki. Yani 18 yaşını bitirmeyenler arasındaki cinsel ilişki. Burada yasa koyucu reşit olmayanla cinsel ilişki başlığı altında 104. madde ayrı bir düzenleme getirmiş. Cebir, tehdit hile yoksa 15 yaşını bitirmişle cinsel ilişkide bulunan kişi cezalandırılır. Fail mağdurdan beş yaştan daha büyük ise şikayet koşulu aranmaksızın cezası artırılır. Demek ki 15 yaşını bitiren insanla, rızası hilafına olsun olmasın cinsel ilişki bir anlamda cezalandırılıyor. O zaman 15 ile 17 yaşındaki iki çocuktan kadın, kız erkek arasında fail kimdir sorusu bir soru olarak kafalarımızı meşgul etmekte. Kimi erkektir, kimi kadındır. Ben bir yargıca sordum ağır ceza reisi ben bilirim kimin fail olduğunu orada dedi. O anlamda bir önemli tartışma var. şikayet bu anlamda kimin hakkıdır. Ana babanın hakkı mıdır cezalandırma bakımından, küçük çocuğun kendi hakkı mıdır eğer rızaya dayalı cinsel suç var ise çünkü şikayet üzerine, şikayet şartı yok ise küçükler arasındaki cinsel ilişki cezasızdır. Yani 15 ile 17 yaş asındaki iki genç cinsel olarak birbirlerine bir takım davranışlarda bulunurlar yada cinsel ilişkiye girerlerse bu cezasızdır. Ama ya aile her ikisinin patronajını üstüne alıp şikayet etmek ister ise. Şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak bu çocuğun olmalı diye düşünüyoruz. Beş yaş sınırı var, bunu da çağdaş dünyadaki gelişmelerle olumlu buluyoruz. Tabi burada mağdur olacak,

belki romanlara konu olacak olanlarda vardır. Ama bir sınır çizme zorunluluğu içinde yeni Türk Ceza Yasası bunu getirmiş.

Sonuç olarak yasanın cinselliği bir özgürlük değeri olarak ele almasını cinsel suçların ağırlığı ile orantılı olarak eski yasadan daha yüksek cezalarla karşılamasını ve davranış biçimlerini çeşitlendirerek korumayı genişletmesini olumlu görmekteyiz. Bu durum Batı Avrupa trendine paraleldir. Eski kavramların terk edilip yenilerini yerleştirmekte de hiçbir sakınca yoktur. Yenisine de alışacağız sonuçta. Irza geçme ifadesi bir anlamda erkeğin kültürel değerleri ile özdeşleşen bir kavramdı. Cinsel saldırı biraz daha belki kulağa yumuşak geliyor ama her koşulda mağduru daha az aşağılıyor gibi geliyor bana. Çünkü ırzına geçilen mağdur bir anlamda secondary victimization dediğimiz ikincil mağduriyete de katlanması gereken bir mağdurdu. Irzına geçilen kimseydi, bu toplumda artık bir nevi yeri yoktu, belli kültürel alanlarda. Ama cinsel saldırıya uğrayan kişi bir anlamda herkesin gözünde eskisi gibi kalmış ama temel bazı özgürlük değerleri bir kimse tarafından yada failler tarafından hiçe sayılmış bir kimsedir. Bu anlamda yasayı hazırlayanlara eleştiriler bir yana teşekkür etmek lazım. bizi bir takım çağdışı tartışmalar işte bekaret kayboldu ne olur, kaçırıldı evlensin ne oluru bırakıp bugün çağdaş dünyada bu anlamda biraz önce değindiğim bu alanda yapılan gerçek tartışmalarla meşgul olma fırsatı verdiği için de teşekkür etmemiz lazım. Bir anlamda Türk cinsel ceza hukukunda akıl çağı başlamış ve Türk ceza hukukçusu da bu çağın sürmesi için elinden gelen çabayı göstermelidir diye düşünüyorum. Çok teşekkür ederim.

Av. Munise DAYI : Sunuşunuz için biz teşekkür ediyoruz. Çok zevkli dinlediğim için kesemedim. Ama ikinci bölümümüzde ekleyeceğiniz birkaç şeyi daha dile getirebileceksiniz. Tartışmalar bölümünde sorular sorularak konu biraz daha derinleşecek. Çok teşekkür ediyoruz. Ağzınıza sağlık.

Şimdi Erhan Büken hocam sunuşunu yapmadan önce kısacık bir duyuru yapmak istiyorum. Hocam sunuşunu yaptıktan sonra kısa bir çay kahve arası vereceğiz çünkü normalinde eğitimcilerin söylediği kadarıyla 45 dakikadan sonra dikkat tamamıyla kayboluyormuş ama bir 45 dakika daha bize tahammül edeceksiniz. Sonra kısa bir çay arası vereceğiz ve

arkasından sorularınızla, tartışmalarla devam edeceğiz. Tartışmalar ve sorular bittikten sonrada Baromuzun bize küçük bir ikramı olacak. Yalnız fuayede resim sergimiz olduğu için kafeteryada küçük bir kokteyl ile sizleri uğurlamak istiyoruz. Sözü hocam Erhan Büken'e bırakıyor, teşekkür ediyorum.

Dr. Erhan BÜKEN : Ben teşekkür ediyorum. Hem Ankara Barosuna, hem Kadın Platformuna. Keza zaman zaman bir araya gelme şansını bulduğumuz çocuk komisyonu üyelerine de teşekkür etmek istiyorum. Ülkemizin önemli meselelerine gösterdikleri duyarlıktan ötürü.

Didem Aydın hocam hem her iki yasanın karşılaştırılması hem de normlar açısından değerlendiren çok güzel bir konuşma yaptı. Gündeme getirmeyi düşündüğüm pek çok hususu son dün akşamda bir konuşma şansımız oldu. Farkına vardım ki sorunların çoğunu Didem hocam gündeme getiriyor.

Ben Başkent Üniversitesinde adli tıp uzmanıyım. Adli tıp uzmanı olmam sebebiyle uygulamaya adli tıp açısından ceza kanununun yeni getirdiklerine adli tıp açısından göz atmak neleri yapacağız, neleri yapamayacağız sorusuna bakmak istiyorum bir anlamda. Konuşmamda ilk önce kadına yönelik maddeler farklı bir sistematikle ele alacağım. Birinci bölümünde kadına yönelik maddeleri biraz daha genişleteceğim cinsel saldırılarla ilgili yada cinsel suçlarla ilgili olanların biraz daha dışına taşırmaya çalışacağım. İkinci bölümde de genel olarak adli tıp açısından yaklaşım nedir, ne gibi sorunlarımız vardır sorusuna yanıt vermeye çalışacağım.

Yasa; hocalarımın da dediği gibi çok eleştirilebilecek pek çok hüküm içeriyorsa da kadına yönelik bakış açısıyla kadını ilgilendiren kavramlar açısından yenilikçi ve çağdaş bir bakış açısı yakaladığını söylemek mümkün. Şüphesiz bu da ülkemizde çok rastlanmayan bir şekilde kadın örgütlerinin yasanın çıkması ırasında üstün çabaları, sivil toplum örgütlerinin üstün çabalarını burada yadsımamak ve onlara da tekrar teşekkür etmek lazım. Sonuç herhalde pek çok konu açısından tatmin edici bir nitelikte. Bundan sonra çıkacak yasalar ve düzenlemeler içinde bizim içinde bir ümit kaynağı. Demek ki bir araya gelirsek birlikte bir şeyler yapmaya çalışırsak en azından belli oranda gücümüzü kullanma

şansına sahip olacağız. Etkin olmak, ülkenin geleceği hakkında etkin olma şansına sahip olacağız demektir.

Yasanın içersinde 25-26 madde tespit ettim özellikle direk kadına yada dolayı olarak kadına yönelik olarak. Bunların önemli bir bölümü kadını korumaya yönelik maddeler olarak göründü. Geriye bir madde ise bunların dışarısında bir madde ise kadının cezalandırılmasına yönelikti. 100. madde. Eğer düşük yaparsa kendi isteği ile kadının cezalandırılmasını öngörüyordu. Bütün bu maddeler bir arada değerlendirildiğinde kadınla ilgili düzenlemelerin temel amacının tüm dünyada ve ülkemizde önemli sorunlardan bir tanesi olan adli tıp açısından da önemli konu başlıklardan ana başlıklardan bir tanesi olarak kabul edilecek olan kadına yönelik şiddetin engellenmesine yöneldiğini düşündürdü. Maddelerin hemen hemen tamamının kadını korumaya yönelik hatta yasanın genel bakış açısından eski yasada da mevcuttu şüphesiz kadına yönelik pozitif bir ayrımcılığın da yapıldığını ortaya koymaktadır kanımca. Aslında bu süreç hemen birkaç günde, birkaç haftada ortaya çıkmış bir süreç değil. 1970'li yılların ortalarından itibaren bu bakış açısı yavaş yavaş gündeme gelmeye başladı, kadına yönelik şiddet tanımlandı dünyanın her tarafında ve bununla ilgili hem bilimsel platformlarda hem de uygulamaya yönelik tartışmalar gündeme geldi. Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi 1993 yılında kabul edilen kadına karşı şiddetin önlenmesine dair bildirge ile konu hemen hemen hep gündemde kaldı. Bu her iki bildirge de devletlere ceza hukuku, medeni hukuk, iş hukuku yada idari hukuk alanlarında gerekli düzenlemeleri yapmalarını ön görmüştü. Türkiye 1985 yılında kabul etmiş bunu. Bir takım çekinceler koyarak kabul etmiş. Avrupa Komisyonunda benzer çalışmalar var. İş yerinde kadın ve erkeklerin onurlarının korunmasına dair tavsiye kararı. Burada özellikle yine ceza yasamızda bir başka madde olarak gündeme gelen iş yerinde cinsel tacizin önlenmesine dair yol gösterici bir tutum söz konusu olmuştu.

Avrupa Parlamentosunun 1997 yılında aldığı Avrupa çapında kadına yönelik şiddete karşı sıfır tolerans kararı da keza üye ülkelere ve üye olma çabası içersindeki ülkelere kanda yönelik şiddete karşı hukuk düzenlemeleri yapılmasını, cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesini ve,

şiddete uğrayanların korunmasına, tacizin önlenmesine yönelik öngörülerde bulunmaktaydı. Kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair bildirgede ayrıca yalnızca yasal düzenlemelerin yapılmasının yeterli olmadığı, uygulamada da bu yasaların uygulanabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği konusunda bir uyarı vardı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konuda pek çok kararı var, bizim yine Anayasa'nın 90. maddesi sebebiyle imzaladığımız değişik uluslararası anlaşmalarda da bu konuda düzenlemeler söz konusuydu. Ceza yasamızda da toplu halde tahmin ediyorum, sanıyorum bunlar bir araya getirildi ve çağdaş bakış açısıyla ele alınmaya çalışıldı.

Şimdi biraz da kadına yönelik şiddeti adli tıp açısından değerlendirmek amacıyla, hocam pek çok maddeyi genel kavramları ve sorunları gündeme getirdiği için ben o alanı atlayıp, o bölümlerini atlayıp kadına yönelik şiddeti adli tıp açısından değerlendirip, hangi çerçeve içersinde tartışmamamız gerektiğini de ortaya koymaya çalışacağım. Kadına yönelik şiddet basit bir hakaretten, sözel şiddetten başlayarak ölüme kadar gidebilecek geniş bir platformda tartışılacak tartışılması gerekiyor. Bu platformda Amerikan sözleşmesinde Inter Amerikan sözleşmesinde bir tanım yapılmış. Aile içi şiddet, toplum tarafından uygulanan şiddet ve devlet kaynaklı şiddet olmak üzere üç ayrı grup halinde ele alınmış. Yine ceza yasamızda işkence, eziyet ve diğer kötü muamele başlıkları altında ele alınan kavramlarında aslında kadını direkt ilgilendiren ve kadını korumaya yönelik maddeler olarak gündeme geldiğini, bunlarında sevindirici olduğunu, çok da nitelikli bir şekilde gündeme geldiğini söylemek isterim. Literatürde bunların dışarısında toplum tarafından uygulanan şiddeti göz önünde bulundurduğumuzda aslında kadına yönelik şiddetin sıklığı çok yüksek ve ürkütücü boyutlarda. Dünyanın çok küçük bazı bölgeleri Papua Yeni Gine'de bir takım küçük gruplar dışında hemen hemen dünyanın her yerinde kadına yönelik şiddet var, ve ABD'de yapılan bir araştırmada 1998'de kadınların %52'sinin şiddete maruz kaldıklarını ve her yıl ortalama olarak 1.9 milyon kadının şiddetle karşılaştığını bildiriyor. Türkiye'de bu oran bazı literatür kaynakların göre %97'ye kadar çıkabiliyor! Kanımca sokakta karşılaşılan şiddet insanlara yalnızca söz olarak işte tarif ettiğimiz niteliklerin dışında kişinin sözel olarak saldırının düzenlenmesi dışında bir kadının otobüs durağında beklerken süzülmesi, arabaların önünde durması da bir çeşit

şiddet olarak değerlendirilmesi gerektiği inancından ötürü bunun %100 olduğunu düşünüyorum.

Kadına yönelik şiddeti birkaç alt başlık halinde ele almak adli tıp açısından mümkün literatürde de böyle ele alınıyor. Şiddetin yöneldiği kişiye göre kişinin özelliklerine göre değerlendirildiğinde örneğin gebelikte şiddet kavramı gündeme geliyor. Yine bulunduğu ortamın özellikleri gündeme getirildiğinde iş yerinde şiddet aile içinde şiddet kavramları gündeme gelebiliyor. Keza bir başka bakış açısından bizim Türkiye'de en fazla kullandığımız bakış açısından değerlendirdiğimizde ise fiziksel, duygusal, cinsel şiddet, ekonomik şiddet keza gündeme geliyor. Yine ceza yasamızda ekonomik şiddeti de düzenleyen madde söz konusu. Kişinin kısıtlanması, hareketlerinin kısıtlanması, engellenmesi durumunda ekonomik hareketlerinin engellenmesi durumunda da ceza verileceğinden söz ediliyor. Yine ceza yasamızın bakış açısında gebeliye yönelik bir akım düzenlemeler söz konusu. Eskisinde de vardı. Her türlü fiziki travmanın uygulanmasında aile içinde gerçekleştiği takdirde, gebeye karşı gerçekleştiği çocuk düşürmenin söz konusu olduğu yada çocuk yapma kabiliyetinin, kaybının söz konusu olduğu durumlarda eski yasada da olduğu gibi ama burada açılmış şekilde gündeme geliyor. Yeni yasanın bence önemli eksikliklerinden bir tanesi 80. maddeden başlayarak devam eden maddelerde duygusal şiddete hiç yer vermemesi yada fiziksel şiddetin gündeme getirildiği maddelerde, gündeme getirildiği unsurların olduğu maddelerde bunun bir duygusal komponentinin olduğunun burada atlanmış olması. Oysa duygusal komponent başka bir takım maddelerde, cinsel şiddet ile ilişkili olan maddelerde açıkça dile getirilmiş, bunun eklenmesi gerektiği, bu konuda da çabaların sürmesi gerektiğine inanıyorum. En yaygın olarak rastladığımız, Türkiye'de de yaygın olarak rastladığımız kadına yönelik şiddetin tipi aile içi şiddet, aile bireylerine yönelen şiddet, hocam çok güzel gündeme getirdi. Aile bireylerine yönelen şiddet ile ilgili sorunları, bunların nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusundaki sorunları da ortaya koydu.

İsterseniz fiziksel istismar kavramından başlayarak birkaç cümle ile onları da özetleyerek adli tıp açısından bizim sorunlarımıza gelelim. Ülkemizde toplam 302 tane adli tıp uzmanı vardır. Şu anda Adli Tıp Kurumunun örgütlenmesi ve üniversitelerin örgütlenmesine baktığımızda

hemen hemen 60 vilayet merkezinde adli tıp örgütlenmesinin olmadığını görmekteyiz. Birinci aşama kadına yönelik kavramında, en önemli sorunlardan bir tanesi bu şiddete uğrayan mağdur kadının, şiddete uğradığını ortaya koyacak delillerin, verilerin elde edilebilmesi için bunu itiraf etmemesidir. ABD'de yapılan bir çalışmada %23'ü ancak bir adli makama başvurabilecek kadar cesaret gösterebilmektedir. Bu %23'ün de %60 kadarı herhangi bir sağlık teşkilatında tespit edildikten, farkına varıldıktan sonra %13-12 kadarı kendisi itiraf etmektedir sağlık teşkilatındaki doktorlara, hekimlere, hemşirelere yada ebelere. Geriye kalanların hiç biri itiraf etmemektedir. Farkına varılanlarında sağlık teşkilatında bir sağlık mensubu tarafından farkına varılanların da ancak %23-24 kadarı adli makamlara başvurma cesaretini gösterebilmektedir. Bu çok çok düşük bir kavramdır. Her ne kadar pek çok önlem söz konusudur. Ceza yasaları caydırıcı nitelikleri ile ve sanığın cezalandırılması sebebiyle cezalandırıcı nitelikleri ile önlenme konusunda çok önemli adımlar olarak kabul edilebilirse de yapılması gerekenlerin çok küçük bir parçasıdır. Yine Türkiye'de yapılan bir çalışmada hekimlere sorduğumuzda ne kadar tanıyorsunuz kadınlara yönelik şiddeti yada çocuğa yönelik şiddeti ne kadar biliyorsunuz, bunlarla ilgili önlemleri alabiliyor musunuz, hastalarınıza bu konuda sorular yöneltebiliyor musunuz diye sorduğumuzda ancak %15'i hekimlerin kadınlara yönelik şiddet konusunda travmaya maruz kalmış ve şiddet olasılığı bulunan kadınlarda dahi bunu sorgulama gereği duyduklarını söylemişlerdir. Geriye kalan %85'in hiç aklına gelmemesi söz konusudur. Çok ciddi bir sıkıntıdır. Genel olanak adli tıbbi hizmetler kadının klinik hekime başvuracağı göz önünde bulundurulduğunda aslında burada olguların hemen hemen tamamının atlandığını göz önünde bulundurmak lazım. Çünkü %40-33 kadardır hastaneye başvurması gerekecek derecede ağır bir travmaya maruz kalan fiziksel bir şiddet açısından dahi. Keza cinsel şiddette bu çok daha düşük noktalara gelmektedir. Ülkemiz genelinde bu konuya yönelmiş, eğitim almış sağlık personeli hemen hemen hiç yoktur. Çocuk istismarı konusunda yapılan bir takım çalışmalar var ama kadına yönelik şiddete dair hiçbir çalışma hemen hemen çok küçük bazı çalışmalar dışında yürümekte olan bir çalışma söz konusu değildir. Kaldı ki Türkiye genelinde en küçük yerleşim birimine kadar bütün alanlarda bu çalışmaların yapılması gereklidir.

Sözel şiddet konusunda yapılmış bir çalışma var: sözel şiddetin şehir merkezlerinde %60 kadar kadında maruz kaldıklarını söyledikleri. Köy alanları, kırsal alanda ise %40-42 civarında maruziyetin söz konusu olduğundan söz edilmiştir. Adli tıbbi uygulama ve organizasyon günümüzdeki mevcut yapılanmamız itibariyle sözel şiddetin tespit edilmesi mümkün değildir. Keza hocamın gündeme getirdiği gibi tasaddi tecavüz ayrımı ortadan kalkmıştır. Bir cismin örneğin oral penetrasyon ağza sokulması yada bir şekilde tecavüz olarak kabul edilecek ise o zaman bunun nasıl belirleneceği, bu amacın cinsel bir saikle işlendiğinin tespit edilmesinin nasıl yapılacağı tarafımızca meçhuldür. Bir başka nokta uygulamada Ceza Muhakemesi Usulü Kanununun getirdiği bir takım sıkıntılar gündeme gelmektedir. Bunlar nelerdir? Zorla beden muayenesinin yapılması söz konusudur. Bir cinsel saldırı mağduru eğer kendisi gelmiş muayene yapılmasını kabul etmiş ise herhangi bir sorun yoktur mağdurun yaklaşımı açısından mağdurun muayenesini yapabilirsiniz. Ancak örneğin 15-18 yaş arasındaki bir çocuk ailesi tarafından kurduğu cinsel ilişki şikayet edilmişse, söz konusu şikayette muayeneye karşı çıkıyorsa cinsel ilişkide bulunan kişi bu kişinin muayene edilmesi mümkün değildir. Diğer bütün beden sıvılarının alınması içinde Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu ve daha sonra çıkarılan bedenden örneklerin alınması ile ilgili yönetmelikte gündeme getirilen kavramlarda zorla muayenenin nasıl yapılacağı meçhuldür. Şu an beş aylık deneyimimizde ortaya koyulan bir husus var belki yol gösterici olabilir ama pek çoğumuzda o noktaya sığınmak istiyoruz.

Bugüne karşılaştığımız ve beden muayenesi yaptırmak istemeyen kişilerin hepsinde zorla yapılacağının söylenmesi, eğer muayenesini yaptırmazsanız polis gelecek, cumhuriyet savcısı polis gönderecek, polis eşliğinde bu muayeneyi yapacağız dediğimiz takdirde muayeneye izin vermişlerdir. Fakat burada da çok ciddi bir sorun söz konusudur. Burada bir etik dışı hukuk uygulaması söz konusudur. Ceza kanunun içinde başka bir takım maddeler içinde aslında belki aynı betimlemede bulunmak, nitelemede bulunmak söz konusu olabilir. Bir kişinin zorla muayene edilmesi, bir kişinin vücudundan zorla bir takım örneklerin alınması tıp etiği açısından kabul edilebilir bir husus değildir fakat yasa bizi Ceza Kanunu, Ceza Muhakemeleri Kanunu ve onunla birlikte gelen yönetmelikler bizi bu konuda çok zor durumda bırakmıştır. Muayeneyi

yapmak zorunluluğunu ortaya koymuştur. Neler yapalım, ne gibi davranışlarda bulunalım, belki birkaç noktada genel yapıdan bahsedip Ceza Muhakemeleri Kanunu dışında da bir takım düzenlemelerin gerekli olduğundan söz etmekte yarar var.

1992 yılında İstanbul Adli Tıp Kurumunda 4. İhtisas Kurulunda yaptıkları bir araştırmada boşanma davası açtıktan sonra herhangi bir sebeple geri vazgeçen, geri dönen, birleşen eşlerin önemli bir kısmında çok ağır daha sonraki dönemlerde kadına yönelik şiddet olgularının ortaya çıktığını ortaya koymuştur. %57'sinde yapılan araştırmada 207 olgudan %57'sinde ölüm meydana geldiği, ölüme sebebiyet verebilecek ağırlıkta daha sonra kişiler arasında anlaşmazlıkların söz konusu olduğunu ortaya koymuştur. Duygusal şiddet gündeme getirilmemiştir yasada. Nasıl değerlendirilecektir. Evet bir takım şeyler söylenmiştir, bir takım sorular sorulmuştur. Sorulan sorularda özellikle kişide ruhsal ve bedensel yaralanmanın, yada ruhsal ve bedensel bir zararın cinsel saldırıda meydana geldiğinin tespit edilmesi halinde cezanın ağırlaştırılacağından da söz edilmiştir. Oysa her türlü saldırıda mutlaka duygusal komponent söz konusudur. Bunlar birbirinden ayrı kavramlar değildir. Cinsel saldırılarda da duygusal komponent olacaktır. Cinsel saldırıların pek çoğunda keza fiziksel komponent söz konusu olacaktır. Fiziksel saldırılarda da duygusal komponent mutlaka gündeme gelecektir. Keza demin söylediğim gibi 87. maddeden başlayanlar özellikle yaralama suçlarında özellikle duygusal komponentin değerlendirilmesi gerektiği gibi burada da cinsel saldırıya uğramış kişinin, bu taciz bile olsa, taciz safhasında kalmış olsa dahi eski deyimimizle tasaddi safhasında kalmış olsa dahi mutlaka ruhsal bir komponent olacaktır. Bunu artırıcı sebebin hangi dereceden sonra değerlendirilmesi gerektiği, hangi ağırlıktaki bir ruhsal travmanın bu madde kapsamında değerlendirileceğinin mutlaka tartışılması gerektiğini düşünüyorum.

Bir başka nokta; yine ülkemizin yapısından kaynaklanan bir sorun kadının defalarca tekrar tekrar muayeneye gönderilmesi zorunluluğudur. Bir pratisyen hekim tarafından ilçe merkezinde muayene edilen kadın daha sonra il merkezinde yada o ilçe merkezinde bir kadın doğumcu tarafından muayene edilir. Onun hemen arkasından aradan ciddi bir zaman geçtikten sonra bu sefer adli tıp uzmanı tarafından muayenesi söz

konusu olabilir. Adli tıbbi değerlendirme sürecinde oysa bizim elde etmeye çalıştığımız faktörler; bu nerde meydana geldi, nasıl meydana geldi, kim tarafından meydana getirildi, olaya kimler karıştı gibi soruların yanıtların verilmesi ve bunlara ait delillerin toplanmasıdır. Oysa çoğunlukla ilk yapılan muayenede toplayabileceğimiz delillerin önemli bir kısmı kaybolmaktadır. Konuyu bilmeyen, konuya yakın olmayan özellikle cinsel saldırılar için ama fiziksel saldırılar için benzer nitelikler söz konusudur. Özellikle cinsel saldırılar için konuyu bilmeyen kişiler tarafından yapılan muayeneler sırasında elde edebileceğimiz delillerin tamamı ortadan kaldırılmakta ve kesin kanıtların elde edilmesi mümkün olmamaktadır. Çözüm ne? Bir takım merkezlerin oluşturulup bu tip olguların o merkezlerde ilk muayenelerinin yapılmasının sağlanması belki. Yada belli merkezlerde büyük ilçelerde ve il merkezlerinde bu konu hakkında kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet konusunda eğitim görmüş bir takım grupların ihsas edilerek; eğer adli tıp uzmanı orada görevlendirilemiyorsa o gruplar tarafından bu muayenelerin yapılmasının sağlanması. Yalnızca bir kişi tek bir muayenede değil adli tıbbi inceleme süresi bir multi disipliner bir süreçtir. Burada yalnızca tıbbi organizasyon açısından değil, ki tıbbi organizasyon açısından da birkaç kişinin birlikte bulunması gereklidir. Kimler bunlar. Bir psikiyatrisin bulunması, eğer çocuklara yönelik bir saldırı söz konusu ise çocuk psikiyatrisinin bulunması gereklidir. Adli tıp uzmanının bulunması fiziksel delillerin hem psikiyatrik hem de sosyal açıdan değerlenmesi, hukukla bağlantılarının değerlendirilmesi açısından bir adli tıp uzmanının bulunması. Eğer çocuksa bir çocuk hastalıkları uzmanının, değilse bir kadin doğum uzmanının da hepsinin bir arada birlikte olduğu alanda, en azından bir psikologun muayenenin yapılması şarttır gereklidir. Bunların olmadığı durumlarda hakikaten büyük merkezlerde Adli Tıp Kurumunda İstanbul'da ciddi çabalar vardır. Doğru değerlendirme süreçlerine gidilmesi için bir takım örgütlenmeler yapılmaktadır ama karşılaştığımız olgular bize altı ay sonra gelmektedir. Altı ay sonra karşılaştığımız bir fiili livata olgusunda herhangi bir bulgu bulma şansına sahip değiliz. Keza rıza kavramı; rıza kavramının ötesinde bizim standart söylediğimiz bir kavramda vardır. Eğer fiili livata olgularında kişinin rızası varsa yada kaydırıcı kayganlaştırıcı bir madde kullanılmışsa benzer bir madde kullanılmışsa o zaman hiçbir bulgunun fiziksel bir bulgunun tespit

edilmesi mümkün olmayacaktır. Çocuk istismarı olguları ile ilgili dünyada yapılan çalışmalarda fiziksel bulguların %1,5 civarında tespit edilebildiği ortaya çıkmıştır. Çok ciddi bir sorundur.

Mahkemelerimizde bugüne kadar duygusal istismara yönelik hem kadına yönelik şiddet hem de çocuğa yönelik şiddet bağlamında duygusal istismara yönelik hiçbir kararın kabul edilebildiği yolunda bilgi sahibi değilim. İzmir'de en son bir dava vardı ve o davada da kabul edilmedi. O zaman fiziksel verilerin, hiçbir fiziksel veri tespit edemiyorsak cinsel istismar olgularında dahi fiziksel verileri ciddi anlamda tespit etmemiz mümkün değilse o zaman bu olgularda duygusal verilerin değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Keza yine benzer şekilde deminde söylediğim gibi duygusal alan hiç değerlendirilmemiş kanunda hiç yer almamış ve bu sebeple de yeni mahkeme süreçlerinde de gündeme gelmeyecektir. Ancak her fiziksel, cinsel travmanın duygusal bir komponenti vardır. Keza fiziksel travmalarda ortaya çıkacak eski kanunumuzda mevcut bir düzenleme vardı kişiye acı, eza veren ve ruhsal sağlığında, ruhi durumunda teşevvüs husule getiren kavramı vardı. Teşevvüs usulü bize şu imkanı tanıyordu hiçbir fiziksel bulgusu olmasa dahi eğer olay yeri incelemesiyle, adli tahkikatı ile olayın gerçekleştiğine dair veriler mevcut ise kişide duygusal bütünlüğün bozulduğuna dair kişide duygusal travmanın bulguları mevcutsa, akut travma, stres bozukluğu mevcutsa buna bizim, en azından belli sürelerle, teşhis edebileceğimizi söylememize ve böylece en azından saldırganın cezalandırılması için bir yol açmamızı sağlamamıza imkan tanıyor. Bunların bulunmaması maalesef bu süreci ortadan kaldırıyor. Keza duygusal travma, yalnızca ilk andaki meydana gelen akut travma değildir. Bu olgunun kişinin olaydan aylar sonra bile yaşamaya devam ettiği bir süreç olduğu ve hatta ağırlaşan bir süreç olduğu göz önünde bulundurularak post travmatik stres bozukluğu açısından da travmaya uğrayan kadının mutlaka değerlendirilmesi gereklidir. Ülkemizde de bu konuda herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Yapılmasında herhangi bir engel yoktur fakat grupların ihsas edilmemiş olmaması, kadının korunmaya alınmasının imkanın sağlanmamış olması sebebiyle ve mahkeme sürecinde hemen bir takım sonuçlara varmak gibi bir çaba söz konusu olması nedeniyle ileriki dönemlerde ortaya çıkan travmatik bulguların değerlendirilmesi konusunda da bize soru yada istek

gelmemektedir mahkemelerden. Hocam pek çok şeyi gündeme getirdi, söyledi. Başka konu hakkında aslında genel bütün hekimlerin bu konuda eğitilmesi gerekliliğinden başlayarak pek çok üniversitemizde adli tıp ana bilim dalı dahi yoktur. Çok yakın zamana kadar hekimlerin hemen hemen hiç biri bu konularda eğitim görmemiştir. Travmanın lezyonlarının nasıl tarif edileceği konusunda bile ciddi sıkıntılar vardır. Gelen raporlarda pek çok eksiklik söz konusudur. Keza adli tıbbi inceleme yalnızca kişinin muayenesiyle bitmez. Olay yeri incelemesiyle başlar. Olay yeri incelemesinde olayı tahkik edebilecek hem cinsel saldırı olgularında hem fiziksel saldırı olgularında her türlü şiddet olgularında olayı tarif edebilecek, adli tahkikatı nitelikli olarak yapabilecek ekiplerin ihsas edilmesi gereklidir. Doğru bir bilirkişi incelemesinin ve doğru sonuçlara varabilecek bir bilirkişi raporunun ortaya koyulabilmesi için. Bütün bu sorunlar giderilmeden, alt yapı eksikliklerimiz ortadan kaldırılmadan ne kadar nitelikli, ne kadar güzel bir kanun düzenlemiş olursak olalım, bunları uygulamamız doğru olarak sonuçlara varmamızın mümkün olmadığı düşüncesindeyim. Teşekkür ederim.

SORULAR VE YANITLAR

Av. Munise DAYI : Konuşmacılarımızın ilk sunuşlarını dinledik. Çok teşekkür ediyoruz. Benim de aldığım bir kısım notlar var ama öncelikle çok kısa bir şey söylemek istiyorum. Erhan hocam pozitif ayrımcılık konusunda bir şeyler söyledi. Aslında pozitif ayrımcılık Medeni Kanun anlamında da Ceza Kanunu anlamında da uğraştığımız hatta Anayasa'ya bile girsin diye çabaladığımız bir kural. Ancak Türkiye'de bu yapılmadı. Çok soyut olarak cinsler tam eşitlermiş gibi kurallar konuldu. Örneğin Medeni Kanundaki nafaka yükümlülüğü... Bu nedenle hukukumuzda, yeni gelen yasalarla yeni konulan hükümlerde bile pek pozitif ayrımcılık maddeleri yok. Mesela çok net bir eşitlik getirildiğine dair hocam bir madde söyledi ama bir madde daha var. Eski Ceza Kanununda evlilik dışı doğan çocuğunu öldüren annenin cezası yok denebilecek derecede düşüktü.Yeni Kanunda ise bu annenin cezalandırılması genel hükümlere göre yapılmıştır.Yani son derece ağır ve hatta çocuğu olduğu için (aile efradı) ağırlaştırıcı neden de uygulanarak çok daha ciddi bir cezaya çarptırılıyor. Yani kadın bu anlamda bizim çabaladığımız değişiklikle eşit olması sağlanıyor ama bu tarz insanlık dışı suçlarda da cezalandırılmasına tabi ki karşı olmamız mümkün değil. çünkü bu bir insanlık suçu gayri meşru doğan bir çocuğun hiçbir suçu yoktur, annesinin onu öldürme gibi bir hakkı olmamalıdır diye düşünüyoruz. O nedenle çok ciddi pozitif ayrımcılık maddeleri olduğu kanaatinde değilim. Sayın konuklar çay kahve arası verelim. Sorularınızı da düşünürseniz gezici mikrofonla alacağız ve toplantımıza son vereceğiz. Teşekkür ederim.

Sorularınıza geçmeden önce sunuşu yapan arkadaşlarımıza bize söylemek istedikleri son birkaç şey var mı diye soralım. Sonra sorulara geçelim. Evet Sayın Aydın var mı bize söyleyeceğin bir şey ?

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Hocama çok teşekkür ediyorum gerçekten sorunları somut görünümleri ile aktardı. Yasa yaptınız diye ne kadar çağdaş olursa olsun o yasa doğallıkla işi bitirdiniz demek değil. aslında ceza yasaları multimaratso ilkesine göre son

çaredirler. Hiçbir şey yapılamıyorsa, artık toplumsal önleyici önlemler, toplumsal, kültürel, ekonomik benzeri önleyici önlemler hiçbir işe yaramıyorsa ceza yasalarıyla mücadele edilir. Aslında ceza yasası uygulama alanı bulması dahi bir toplumda söz konusu kötülüklerle ilgili bir sorun olduğuna işarettir. O anlamı içinde ceza yasası ile gelen bu eleştiriler bir yana çağdaş uygulamaların somuta indirgenmesi çalışmalarını belki yoğunlaştırmak çeşitlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Bir küçük nokta var hani cebirden niye değil mi Munise Hanım sizin sorunuzdu cebir tartışması niye yaptım diye uygulamada tabi ki geçmiş eski ceza yasasını cebren sözünden kendini kurtaramayacak olan bazı yargıçlarımız olacaktır. Niye olacaktır. Yine suç tipinde 102. maddede vücut dokunulmazlığını ihlal diyor, cinsel davranışlarla aslında cebir olmasa ki madalyonun diğer yüzü de cebrin rızadır. Rıza var ise vücut dokunulmazlığını ihlal olmuyor, yok ise bir anlamda vücut dokunulmazlığını ihlal oluyor gibi bir durum var yeni yasada. Bu da zorunlu olarak yine cebir, direnç düzlemi içinde bazı tartışmaları zorunlu kılacak diye düşündüğüm için bahsettim bu kavramdan. Bunları eklemek istedim. Teşekkür ediyorum. Sorular gelirse tabi ki ayrıntılandırırız.

Av. Munise DAYI : Ben de şöyle düşündüm; olumlu düşünürsek, olumlu sonuçlara yol açar diye. Yani bu cinsel saldırı, cinsel davranışlarla olunca bir saldırıdır. Cebir ve şiddet şart değildir. Ancak cebir ve şiddet olursa ağırlaştırıcı bir neden olarak dördüncü fıkrada bunu açıklamış. Cebir az olursa buna dahildir diyor bir unsuru sayılabilir ama çok olursa şiddet nedenidir diye yorumlamayı mağdurlar açısından, mağdureler açısından tercih edilir bulduğum için.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Bende yoruma bütünüyle katılıyorum. Hani şeytanın avukatlığını yapmak bakımından hazırlık olmakta yarar var diyorum. Çünkü ifade tarzında özellikle ağırlaştırıcı sebep bakımından suçun işlenmesinde sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesine geçerseniz kasten yaralama oluyor. Sanki bir soru uyandırıyor bu bazı yanlış düşünceler yaratılabilir bu konuda acaba bir direnç kırılması mı gerekiyor ki bu kırmanın ötesinde bir şey yaralama olarak cezalandırılsın. Tabi direnç kırma nedir tartışması var psikolojik: Onu hocam daha iyi açıklar. Psikolojik mi olacak, fiziksel mi olacak, direnci nasıl tanımlayacağız,

nereden anlayacağız gibi. Ama dediğiniz gibi vücut dokunulmazlığı ihlali ben rıza olmadan cinsel davranış gösterme biçiminde anlıyorum. Cebir gerekmemesi gerekir diye düşünüyorum.

Av. Munise DAYI : Öyle olmalı diyoruz. Hocam sizin söyleyecekleriniz varsa.

Dr. Erkan BÜKEN : Hocamın söylediğine belki küçük ekleme yapmak mümkün. Direnç kavramını nasıl algılayacağız. Bu direnç yalnızca fiziksel direnç midir, kişinin psikolojik direncimidir. Biliyoruz ki pek çok olguda kişinin psikolojik direnci çok çabuk kırılabilir, kişinin psikolojik yapısının çok iyi, çok net değerlendirilmesi olayın ortam şartları içersinde, olayın gerçekleştiği ortam şartları içersinde değerlendirilmesi gerekecektir. Ve çok farazi bir takım kavramlara yönelebilecektir bu kavram. Değerlendirmelere yönelebilecektir. Onun için çok doğru bir tanımlama olmadığı inancındayım. Biraz önce dişarıda tartışırken ülkedeki durumun düzeltilmesi biraz daha etkin daha iyi adli muayenelerin yapılabilmesi için üniversitelerden yararlanılması ve diğer kurumlardan bilirkişilik müesseselerinden yararlanılması konusunda bir konuşma geçti. Yeni yapılan düzenlemelerde CMK ile birlikte yapılan düzenlemelerde her yerden bilirkişi listelerinin oluşturulması gündeme geldi. Fakat bu bilirkişi listelerinde yalnızca beyana dayalı bir yetkinlik modeli göz önünde bulundurulmuş ve arkasından bazı yorumlarda da adliyenin teveccühüne nail olmak şeklinde yorumlanmış. Adliye seçtiyse doğruyu seçer gibi kabul edilmiş. Hakim hangi yetkiye dayanarak bilirkişiyi seçecektir, hangi konuda yetkin olduğu konusunda değerlendirebilecektir bu da ciddi bir sorundur. Kadın doğum uzmanları için özellikle cinsel saldırı olgularında kadın doğum uzmanları, genel cerrahi uzmanları tarafından peri perd yoğunlukla yapılmaktadır bu muayeneler ve hakikaten çok ciddi sıkıntılar olduğu bu konuda ortaya çıkmaktadır. Adli Tıp Kurumunda bizim rekrospektif olarak yaptığımız bir çalışmada %30 kadar yapılmış muayene verilerinin hiç aslında mevcut bulunması gereken muayene verilerini içermediğini ortaya koydu ve pek çoğunda da hatalı verilerin çelişkilerin olduğu durumlarda başka adli tıp uzmanları yada merkezlerde değerlendirildiğinde hatalı değerlendirmelerin ortaya çıktığı görüldü. Yüksek sağlık şurasında dört tane olgu var bu şekilde 1990-2000 yılları arasında. Hekimin yanlış kızlık muayenesi sebebiyle suçlandığı. İlginç bir

süreç yaşanıyor. Bu sürecin mutlaka bilirkişinin kimliğinin tanımlanması gerekli. Yargıtay'ın bakış açısından kaynaklanıyor dedik biraz önce hadise. Yargıtay'ın bu görüşünü değiştirmesi ve mutlaka bilirkişinin hangi kıstasla, kriterlere göre seçileceği o mutlaka belirlenmeli ve diğer yetkin alanlardan da üniversitelerden, adli tıp enstitülerinden de mutlaka bu konuda etkin olarak yararlanılması gerekli olduğunu düşünüyorum.

Belki demin söylediklerime bir nokta daha eklenebilir. Muayene ortamlarının çok kötü olması. Hem Adli Tıp Kurumunun grup başkanlıkları ve şube müdürlüklerinde, hem de devlet hastanelerinde bu muayenelerin yapıldığı ortamların çok kötü olması. Sivas'ta yapılmış bir araştırma kadınların %73'ü ki bunların %60 civarındaki ilk jinekolojik muayenesi. Muayenenin yapıldığı ortamın çok pis olduğunu burada muayene olmak istemediklerini söylüyorlar. Yine başka yapılmış karakollardan dönen olgular var. Karakolda ve daha sonraki muayene süreçlerinde hekimlerin yada sağlık personelinin kendilerine yönelik davranışlarının kötülüğünden ötürü şikayetlerinden vazgeçtiğini söyleyen çok sayıda olgu var. Bunlar ciddi yaralarımız, çok önemli yaralarımız. Biraz önce konuşurken hocamız da söyledi bu işler sevilmeden yapılmaz; severek hakikaten ve bilerek yapılacak insanlarla doğru organizasyonlarla yönelmemiz gerektiğini, sorunu çözmeye çalışmamız gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Av. Munise DAYI : Biz teşekkür ederiz ama soruları olan arkadaşlar var ise sırayla sorabilirler ama bir el kalkmadığına göre ben önce buraya not almıştım. Kendime öncelik tanıyım ve ben hem Öykü'ye hem Erhan Hocama bir iki aydınlatılmasını istediğim noktayı ulaştırmak istiyorum. Son günlerde kadın örgütlerinde ciddi tartışma yaratan ve üzerinde çalıştığımız bir konu bu. Ceza kanununun 102-104. maddeleri. Özellikle 104.maddede biliyorsunuz 15 yaşını dolduran kişinin rıza ile cinsel ilişkisi de suç; takibi şikayete bağlı bir suç yani bu tarz cinsel ilişkiden zarar gören şikayet edecek. Fakat başka bir taraftan da ceza usulünde de uzlaştırma denilen bir kurum geldi. Şikayete bağlı suçlarda uzlaştırma kapsamındadır. Peki 104 gibi bir madde; yani bir cinsel saldiri maddesi (eski ırza geçme) burada da uzlaştırma söz konusu olacak mı ? Söz konusu suç şikayete bağlı olduğuna göre uzlaştırma da mümkün

olacaktır diyoruz. Sizce doğru mu? Bu konuda ne düşünüyorsunuz? ? Bir çalışmanız oldu mu bu konuda ?

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Çalışmam olmadı bu zamana kadar. Soruyla ilk defa karşı karşıya kalıyorum ama bazı tahminlerde bulunabilirim. Tabi zor bir soru, iyi bir soru. Burada cebir, tehdit ve hile olmaksızın anahtarı bize belki bize yardımcı olabilir. Yani basit yaralama gibi değil. Basit yaralamada bir cebirdir ama takibi şikayete bağlıdır. Burada cebir, hile, tehdit dahi yok. 15 yaşını bitirmiş bir çocuk söz konusu. Tabi uzlaştırma müessesesine bu da dahil olacak. Akla şu soru geliyor. Biraz önce aslında 15 yaşını bitirenlerle 18 yaş arası tasaddi cezasız bırakılmak istenmiş mi, sorusuyla da belki daha doğrusu o soru buraya eklenebilir. Çünkü toplumda özellikle bizim toplumumuzda, belki batı toplumlarında yaşlar arası hani bir 15 yaşındaki çocukla 40 yaşındaki bir insan sık sık birlikte de görülebiliyor. Bir kadın da olabiliyor, bir erkek de olabiliyor. Çok fazla bir istismarı akla getirmeyecek derecede birlikte görülebiliyor. belki ama bizim toplumumuzda farklı boyutlarda bu gerçekleşebilir. Modernizmi tam anlamıyla gerçekleştirmemiş toplumlarda ve özellikle daha az çoğulcu yani, mağdur olsun, fail olsun bunlarında kendilerine göre bir koruma arka bahçeleri var. kadınlar için kadın hakları, çocuklar için çocuk hakları örgütleri çok yaygınlaşmış batıda. Gidebileceğiniz kurumlar var. Munise hanım çok iyi bilir. Bir hanımla ilgili ben yardımına baş vurmuştum eşinden şiddet gören bir hanımla ilgili. Ankara'da sığınma evinde kaç kişi kalıyor Munise üst üste 16 kişi ve başka da sığınma evi yok. kaç kişilik orası herhalde yine 16 kişi

Av. Munise DAYI : Evet o kadar işte 8-10 ve çocuk 16 büyük kalabiliyor.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Yani öyle toplumlarda şikayete bağlı suçlar hani sosyolojik baktığımızda şikayete bağlıdır. Çünkü gideceğiniz yer var. Şikayet ederseniz birileri sizinle birlikte gelir. Ama bizde şikayete bağlı suçlar sosyo kriminolojik, o anlamda gerçekten şikayete mi bağlıdır, uzlaşma gerçekten uzlaşma mıdır? Sağlıklı iradeler burada söz konusu mudur? Sorularını tabi bu taşıyor. Ben bu sosyolojik soruları soruyorum. Ve sosyo kriminolojik bakımdan bunu olumsuz bulduğum bir çok alan olacak, oluyor Türk toplumunda ama teknik

hukuki olarak ele aldığımızda maalesef pekala bu da cebir yok, hile yok, tehdit yok rıza ile herhangi bir istismarı düşündürse dahi, aslında bu felsefi olarak o kadar derin bir konu ki yani istismar nedir, acaba bir kadın erkek ilişkisinde biliyorsunuz çok büyük yıpratıcı acı verici aşk ilişkileri de var dünyada. 15 yaşındaki bir insana tahakküm eden 30 yaşındaki bir insan bu tahakkümü gerçekleştirirken acaba ceza kanununun anladığı anlamda bir tahakküm mü gerçekleştirmektedir? Yoksa bizim o acılı romanlardan anladığımız anlamda mı bir tahakküm gerçekleştirmektedir bunu ayırmak çok zordur. Bir sıradan yargıç için bu kolay olmayacaktır. Bilirkişi açısından da kolay olmayacaktır. O açıdan soruyu çok haklı buluyorum ama tartışma platformu belki teknik ceza hukuku değil de sosyo kriminolojik ve psikolojik platform diye düşünüyorum.

Dr. Erhan BÜKEN : Ben bir iki şeyi eklemek, karşılaştığımız örneklerden yola çıkarak bir fikir jimnastiğinde bulunmak istiyorum. Türkiye'de 15 yaş altındaki evlenmeler, 15 yaş üstündeki evlenmeler sıklıkla imam nikahıyla evlenmelerdir. Acaba yasanın bu maddesini okuduğumda imam nikahıyla evlenmeleri legalize mi ediyor diye düşündüm. Daha sonraki karşılaştığımız olgularda da bunun çok haklı bir görüş olduğu yönünde fikir uyanmaya başladı bende. Çünkü kız çocuğu rızasıyla hilafına evlendirilir, eğer beş yaştan küçük bir aralarında yaş farkı beş yaştan küçükse zaten sorun yoktur ama zaten rıza verme yetkinliği nedir 15 yaşındaki bir kişinin bununda tartışılması gerekir. Ahlaki nedalet kavramı keza ortadan kaldırıldı. Başka biz pek çok şeyde 18 yaşın altında medeni hukuk açısından rıza verme yetkinliğinin olmadığını söylüyoruz. Ondan sonra dönüp buraya ayrıca bir rıza verme yetkinliği tanımlıyoruz. Bu da ilginç bir çelişki kanımca. Pratik uygulamada da olay şöyle ortaya çıkıyor. İlk önce kız çocuğu düğünlü dernekli evlendirilir, ondan sonra eğer herhangi bir şikayet söz konusu olduğunda aralarında anlaşmazlık çıkar, aralarındaki anlaşmazlık çıktıktan sonra mahkemeye intikal eder iş mahkemeye intikal ettikten sonra olay bu şekilde çözümlenir. Uzlaşma, belki de uzlaşma eski yasadaki evlenirse olay ortadan kalkara gitmektedir.

Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Aslında bu doğru bir nokta bu herkesi tatmin eden bir şey oldu komisyonda. Çağdaş düşünce iddiasında olan diyelim ekip dedi ki özgürlükleri koruyor, işte batıda da böyledir 15 yaşındaki çocuk cinsel olgunluğa erişmiştir kararını kendi

versin. Beri tarafta biraz daha muhafazakar kesim imam nikahlı şeylerde evliliklerde bir suç oluşmasın. Fakat tabi imam nikahının yeni ceza yasasında daha doğrusu resmi nikah olmadan imam nikahı kıyılmasının suç olduğunu da hatırlatmakta yarar var. Yani imam nikahından amiyane tabirle şu aşamada yırtmak mümkün değil.

Dr. Erhan BÜKEN : Ama imam nikahını kanıtlayacak herhangi bir veri yok. bir birliktelik söz konusu ama toplumun

Dr. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Ama onlar kendi aralarında imam nikahı gibi hareket edip dediğiniz gibi doğru bir saklama

Dr. Erhan BÜKEN : Buradan benim anladığım şuydu toplumun onayladığı birliktelikleri, anne baba onaylıyorsa kişiler kendi aralarında rıza ile birlikteyse o zaman yasa da onaylıyor. Toplumun uygun gördüğü birliktelik. Nedir bu bizim toplumumuz açısından; oradan çıkarak imam nikahı ki imam nikahının kıyıldığını kanıtlayamazsınız hiçbir şekilde hiç kimse söylemez bunun yasak olduğunu ortaya koyduğunuz halde.

Av. Munise DAYI : Şimdi bunu sormamın nedeni şuydu. Burada saymış tek tek cebir, tehdit, hile olmaksızın demiş biraz evvel dışarıda Öykü ile konuştuğumuz gibi cebir, tehdit, hile olmaksızın başka yollarla da 15 yaşındaki bir çocuk cinsel istekler içine sokulup ve cinsel ilişkide bulunulabilir. Bir süre sonra bunu fark ettiğinde şikayetçi olacak ve bu kişi mahkeme önüne geldiğinde hakim tarafından uzlaşmaya veya karşı taraf uzlaşma talep ettiğinde uzlaşmaya gidecek. Böyle bir cinsel suç yani 15 yaşını doldurmuş bile olsa bu hem vücut bütünlüğüne, hem de kişilik haklarına saldırı olan bir suç uzlaşma kapsamında olup belki maddi menfaatlerle sonuçlandırılabilir mi? Ben doğru bulmuyorum, bir çok kadın örgütü de doğru bulmuyor. Bu nedenle bunun bir önce şikayete bağlı olmaktan çıkarılması değil ancak bu maddenin uzlaştırma dışı kalması şeklinde düzeltilebilir diye düşünüyorum. Çabalarımız sürecek. Hocama bir şey sormak istiyorum. Şimdi şöyle bir şey var. Ceza Kanununda ; genital muayene mutlaka savcı ve hakim kararı ile yapılır denilmiştir. Şimdi hocam bu şöyle mi ; mesela zorla cinsel saldırı dediğimiz suç işlenmiş ve hatta cebir tehdit kullanılarak işlenmiş, fiziksel bulgu yok belki.Ama bilinçliyim, cinsel saldırının akabinde hastaneye koşuyorum veya adli tıbba koşuyorum.Ama savcılık kanalını kullanmıyorum ve durumumun tespitini,

genital muayenemin yapılmasını istiyorum.Yani bu muayene için benim rızam olsa da Savcı hakim kararı gerekiyor denilmeli mi?Yoksa rıza yeterlidir mi denilmeli ?

Dr. Erhan BÜKEN : Şimdi uygulamada bizi pek çok sıkıntıdan kurtaran bir madde oldu bu. Cumhuriyet Savcısından izin almadan adli amaçlı genital muayene yapamazsınız. Hiçbir sıkıntıya sokmadı büyük şehirler açısından, küçük yerleşim merkezlerinde de benzer bir durum söz konusudur. Hemen telefon ediyoruz Cumhuriyet savcısına biz Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden arıyoruz, bize işte 16 yaşında bir çocuk getirdiler, cinsel saldırı iddiası var bunun muayenesine izin veriyor musunuz? Onlarda hemen bize faks çekiyorlar: Falanca kişinin muayene edilmesine, Dr. Erhan Büken tarafından muayene edilmesine izin verilmiştir. Mahkemeden de daha sonra onaylattırıyorlar bu hadiseyi. Ciddi koruyucu bir mekanizma neden işte Samsun'da olan geçen sene bu senenin başlarında olan bir hadiseyi hatırlıyorsunuz kol kola gezen iki genci alıp cinsel saldırı muayenesine getiriyorlardı ve siz bu muayeneyi yapmak zorundaydınız. Kolluk kuvvetleri size getiriyorlardı. Bunun çok güzel önünü aldı. Bu açıdan çok çok önemli bir madde. Yine beden muayenesi ile ilgili yönetmelikte de benzer şeyler var. Orada cinsel saldırı genital muayeneleri de iç beden muayenesi kabul ediyor orada bu maddeyi göz önünde bulundurmadan farklı bir noktaya temas ediyor diyor ki; eğer yukarıdaki maddeler izin alınması hükümleri mağdurun kendi rızası varsa uygulanmaz diyor. Gerek yoktur diyor. Burada bir çelişki var ama bu madde bizi kurtaran bir madde olduğu için bu maddenin önemle üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. Başka maddelere atfen o düzenlemelerin yapildiği düşüncesindeyim. İzin alınmalı mı? mağdurun izni varsa izin almıyoruz ama, uygulamada mağdurun iznini biz nasıl kanıtlayacağız adli olguda. O zaman mutlaka yazılı rıza alıyoruz. Benim şu şu olayla ilgili falanca nitelikli delillerin toplanması amaciyla kan vermeye, idrar vermeye, vücudumdan kıl, doku, şu şu örneklerin alinmasina rıza gösteriyorum diye kendi el yazisiyla yazdığı bir rıza formu alıp dosyasının içine koyuyorum. Kendi kişisel uygulamam böyle. Muhtemelen pek çok yerde benzer uygulamalar olacaktır ve yapılmalı da.

Av. Munise DAYI : Ben bu soruyu niçin sordum. Geçtiğimiz hafta bu duruma ilişkin iki konu oldu. Yani cinsel saldırı olduğu için,adli olduğu kesin düşünülerek,mağdurenin rızasına rağmen muayene yapılmadı.Halbuki rızası varsa, elinde belki delilleri toplayacak ama topluma deşifre olup olmama konusunda kararsız olabilir savcı ve hakim kararın istenmesi o mağdur kişiyi biraz daha mağdur eder. Belki raporlar alacak, şartlara göre belki deşifre olmak istemiyor, adli yola baş vurmayabilir. Bence tüzük ve yönetmelik bu konuda bir rahatlık getiriyor. Yani kendi başvurusuyla da yazılı beyanını alarak hakim ve savcı kararı olmadan adli vakalarda da muayene yapılmalı diye düşünüyorum ben.

Dr. Erhan BÜKEN : Orada bir noktayı vurgulamak belki çok önem kazanıyor. Adli olgunun bildirimi kavramı. Biz adli olguyu bildirmediğimiz anda bir sene hapis cezası, hatta geciktiğimiz anda bir sene hapis cezası getirdi 280. maddeyle ve adli olguyla eskiden bir kaçış noktamız vardı. Eğer bu şikayete tabi suç niteliğinde ise bunun bildirilmemesi söz konusu olabiliyordu. Kişinin bir şikayeti yoktu. Ama şimdi bu da tamamen ortadan kalktı adli olgunun değerlendirilmesinin şikayete tabi bile olsu, bu adli olgudur diye değerlendirilmesi tamamen Cumhuriyet savcısının inisiyatifine alındı. Hukuk açısından bakışta çok doğru bir yargı bence hakikaten de böyle olması lazım çünkü benim herhangi bir hekim arkadaşım neyin suç olduğunu değerlendirme şansına sahip değildir. Bir adli olgu olma ihtimali, iddiası, şüphesi bulunan her olgunun Cumhuriyet Savcılığına bildirilmesi söz konusu şu anda 280 nci madde kapsamında. Doğru Cumhuriyet Savcısına gitsin, bildirelim, Cumhuriyet Savcısı değerlendirsin takipsizlik kararı versin bu bizi ilgilendirmez. İşin bu tarafı bizi ilgilendirmez. Ancak uygulamada çok ciddi bir sorun var.

Şimdi adli olgu nedir kavramıyla baktığımızda; düşmeler, çarpmalar, vurmalar, kazalar; cinayet, intihar aklınıza gelecek her türlü travma bulgusuna sahip olgu, adli olgudur. O zaman biz bundan sonra şu anda uygulamıyoruz. Ben kendi hastanemde de böyle uygulanması konusunda herhangi girişimde bulunmadım. Arkadaşlara ne yapacağımızı bilmiyoruz; birinin bir şey yapmasını yada bu konuda bir uygulamaya yönelik Yargıtay kararı vs. bir şeyin çıkmasını bekliyoruz. Yada çeşitli platformlarda tartışılmasını bekliyoruz. Her olguyu bildirecek miyiz, yolda yürürken düştünüz diziniz hafifçe çizildi, çocuğunuz düştü dizi yaralandı,

koruma kollama görevini yerine getirmediniz işte adli olgu. O zaman biz karşılaştığımız her travma olgusunu Cumhuriyet Savcılığına bildirmek zorundayız. Yalnız benim hastanemden her halde senede bir 30 bin tane gelir. Nasıl çözümleyeceğiz. Kanunun çok açık önemli açık noktalarından bir tanesi ama deminki ilk yargı ilk konuştuğumuz konuyla ilgili cevap biz zaten adli olguyu bildirmek zorundayız.

Av. Munise DAYI : Adli olguyu ben birazcık üstü kapalı sormak istedim. Açmak zorundayım şu durumda. Adli tıp hekiminin düzenlediği rapora güven duymadığımız zamanlar; sizlerin kürsülerden alternatif rapor alınmasının Kanun tarafından kabul edildiği şeklinde söylemlerinizi dayanak alarak ;bir devlet hastanesinden rapor alma çalışmalarımız var. Ama bu konuda sıkıntı yaşıyoruz. Çoğu zaman mağdurenin rızasına rağmen muayene yapılmıyor, hakim kararı gerekiyor deniyor ve alternatif rapor düzenlenmiyor.Halbuki adli tıp kanalıyla bir muayene yapılmış ancak raporun 15 gün sonra ancak tarafımızdan öğrenileceği bildirildiği için, doğru çıkmama ihtimaline binaen bir alternatif rapor düşüncesiyle gittiğimiz hastanelerde yaşadığımız bir problem. O nedenle sordum ama adli vakaya tekrar girince sıkıntı oluyor. Tabi bir kez adli tıp tarafından rapor düzenlendiyse, ikinci rapora gerek yoktur denecek mi?

Dr. Erhan BÜKEN : Müsaade ederseniz bu noktada da önemli bir düzenleme var. Yeni bir düzenleme, çok güzel bir düzenleme var. Bir; 15 gün sonra alınması diye bir şey söz konusu olamaz. Düzenlenen raporun hemen bir nüshasının, dört nüsha halinde düzenlenmesi, bir nüshasının hemen avukatı yada şahsa verilmesi hükmünü getiriyor yönetmelik. İkinci nokta; hasta hakları yönetmeliğine atıfta bulunarak hastanın kendi muayene edecek hekimi seçme özgürlüğünün bulunduğu, eğer imkan varsa hakkının bulunduğunu ifade ediyor ve adli muayenelerde de ikinci bir müayene talebinde bulunma hakkının bulunduğunu çok açıkça yazmış yönetmelik. O zaman yönetmeliğin bu hükümlerine istinaden sizin istediğiniz herhangi bir yerden, yönetmelikte açıkça yazılmış onun için herhangi bir yerden almanız mümkün.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederim. Aydınlandım. Çünkü yani bu raporu vermiyorlardı, yönetmelikteki maddeyle alternatif raporu almak için zorlayacağız, verilmediği taktirde zaten bir çok problem yaşanacak.

Hocam bir şey daha sizinle şahsen konuşurken geçmişti ama burada bahsetmediniz.. Ceza mahkemelerinde artık tarafların kendi bilirkişilerini getirme şansları var demiştiniz diye hatırlıyorum. O konuda sizin bir kısım düşüncelerinizin de olduğunu hatırlıyorum. Burada bizle paylaşır mısınız?

Dr. Erhan BÜKEN : Bu çok güzel bir gelişme tabi eskiden hukuk mahkemelerinde taraflar kendi aralarında anlaşırlarsa, tarafların kendi aralarında anlaştıkları takdirde o kişi bilirkişi olarak atanıyordu yada taraflar kendi bilirkişilerini getirebiliyorlardı. Hukukçuların yanında ben bunlardan bahsetmeyim haddimi aşmayım ama hukuk mahkemelerinde. Ceza mahkemelerinde de benzer bir tanımlama yapıldı. Artık kişiler olayın bulunduğu anda, olayın gerçekleştiği andan itibaren inceleme sürecinin adli tıbbi inceleme sürecinin her aşamasında kendi bilirkişilerini bulundurma hakkına sahipler. Otopsi yapılacaksa bir ölüm olgusunda otopsiye kendi bilirkişilerini getirme hakkına sahipler. Cinsel saldırı muayenesinde keza kendi bilirkişilerini getirme hakkına sahipler.

Tabi bu bilirkişiyi nasıl tespit edecekler, nereden getirecekler, avukatlar kendi aralarında bir birlik oluşturup, yada bilirkişiler kendi aralarında bir birlik oluşturup bu birlikle bir nöbet usulüne mi girecekler. Çünkü her an herkesi bulmak mümkün değil ve bizim olgularımızın çoğunda ilk muayeneyi yaptığınız anda delillerin çoğu kaybolur yada otopsi bittiği andan itibaren tekrar dönüp sizin onu ikinci bir otopsi yapma şansı bazı olgularda söz konusudur ama pek çok delilin yeniden tespit edilmesi mümkün değildir. Onun için bunların olayın başladığı anda, bunların gerçekleşebilmesi için aile avukatlığı sisteminin gündeme gelmesi lazım. Yada Baronun görevlendirdiği avukatların CMK kapsamında kendi bilirkişilerini ama her bilirkişinin her konuda yetkin olması söz konusu değil. Demin de gündeme getirmeye çalışmıştım. Belli konularda yetkin oldukları bilinen kişilerin o konularda birlikte çalışılması temin edilebilir. Belki işte Tabipler Birliğinin bir takım çalışmaları olabilir bu konuda. Tabipler Birliği bilirkişi örgütlenmesini yeniden düzenleyebilir. O düzenlediği örgütlenmeyi baroyla ilişkilendirerek bunu sırayla belli konularda yetkin olduğu kabul edilen, hatta bir takım sınavlarla yetkin olduğu kanıtlanmış olan kişilerin görevlendirilmesini belli olgularda sağlayabilir. Görüşüm budur efendim.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederim. Sorulara geçebiliriz. Epey el kalkmıştı ama.Evet Ayşen hanım; İsimlerinizi de söylerseniz iyi olur çünkü kayıt yapılıyor.

Ayşen HADİOĞLU : Ben iki tane sorum var. Biraz önce söz ettiğiniz 15 yaş ve kendi isteği ile birlikte olmak. Hamilelik durumunda özellikle kadının hamileliğinde evet isteyerek birlikte oldum ama bu bebeği istemiyorum, çünkü ben onu büyütecek durumda değilim, yada böyle bir istekle ben birlikte olmamıştım gibi bence hukuken böyle bir talepte bulunabilir. Bu durumda kürtaj hakkı var mı?

İkincisi diyelim ki çocuğu da büyütmek istiyorum ama bana izin verdiniz birlikte olmam için yasa yapıcılar beni destekleyin ve bana yardım edin. Bu hiç akla geldi mi? diğer bir yanıyla ben öyle zannediyorum ki tamamen erkek kolordularca yönetilen ve yargılanan yargıyı da elinde tutanlarca hiç te böyle kız çocuklarını rahat bırakmak, serbest bırakmak için ben böyle bir düzenlemenin yapıldığını düşünmüyorum. Şunu düşünüyorum kızını satmak isteyen, başlık parası almak isteyen babanın elini güçlendirmek için olsa olsa bu söylenmiştir. Talep eden adama baba diyecektir ki kızı razı et ve kıza fısıldayacaktır otuz tane daha altın iste. Bence babaları işte TCK'yı değiştirdik, sizin canınıza da çok da okumadık bak buralarda bunları yaptık demek için düşünüyorum. Ben sizlerin o sıcak samimi içten, pozitif ayrımcı, hele hele pozitif ayrımcı diyen görüşleriniz hiç birine katılmıyorum. Belki bir şeyler söylersiniz ama beni tatmin edemeyeceksiniz.

İkinci bir sorum biliyorsunuz bir Güldünya töre davası vardı. Çok güncel ve ismini ifade ettiğimizde bir çok şeyi ifade ediyor. Çocuğunun babası belli idi bence değilse sayın Erhan Büken hocamız bunu tespit edecek donanıma sahip. Bu çocuğun hiçbir miras hakkı yokmuşçasına birden bire ki ölünceye kadar annesi benim çocuğum diye kucağında taşıdı, hiçbir şekilde hiçbir kuruma vermedi. Kurumların ne olduğunu da kısa süre önce gördük. Nasıl hangi yasalar işledi. SHÇEK'in hangi yasası birdenbire aldı ve o çocuk ortadan yok oldu. Bence o çocuğun miras hukuku çiğnendi. Annesinin mirasçısıdır o çocuk. Öte yandan ailenin diğer fertlerinin ileriki tarihlerde bir ilik nakli, bir herhangi bir sağlık probleminde biliyorsunuz kardeşler ve yakın akrabalara başvuruluyor.

Hem çocuğun bu hakları ihlal edildi hem de ailenin. Bu konudaki görüşünüz lütfen.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Tabi 15 yaş ile 18 yaş arasında olup da kendi isteği ile cinsel ilişkide bulunan bir kadın daha sonra hamile kalmış ise ne olur sorusu özetle yanlış anlamadım umarım. Bu anlamda reşit olmayanlarla cinsel ilişkiyi düzenleyen 104 ile çocuk düşürme cürümü düzenleyen 100. maddeyi ayırmak lazım. eğer gebelik süresi 10 haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi hali söz konusu ise ve rıza ile cinsel ilişki de kurulmuş ise, gebeliğin nedeni rızai cinsel ilişki ise o kadında on haftadan fazla ise cezalandırılacak. Şu söz konusu olabilir. Şikayet şartı gerçekleşmiş olabilir. Rızası dışında olduğunu daha doğrusu 15 yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi şikayet üzerine cezalandırılıyor zaten ama 15 yaşla 18 yaş arasındaki kadın rıza ile de olsa şikayet edebilir hamile kaldığı zaman. Onun bu şikayeti acaba çocuğunu isteyerek düşürme kavramının isteme kısmında bir kurucu yada ispat vasıtası olur mu sorusu olabilir.

Ben bir anlamda şöyle yorumlamak istiyorum yine hep hocam soruyor hep sordu maddi mi manevi mi isteme vücudun yani kasları ile ilgili bir olay mı bir yere çarptı istemeden düştü yada birisi vurdu öyle mi. yoksa manevi istememe de girecek bu konuda isterseniz belki dinleyicileri de sıkmama bakımından bende gerekçe var gerekçeyi, birlikte okuruz çıktığımda. Acaba 100. maddedeki isteme ne anlama geliyor, tanımlamış mı ceza kanunu onu belki hocam anlatırken ben arar tekrar şey yaparım. Sizden sonra dönerim hocam. Bir soru var. Onuncu haftaya kadar kürtaj yaptırabilir. Türkiye'de kürtaj serbesttir başka bazı ülkelerde bu yok. bir çok ülkede dünyada yok belki ülkelerin otuzunda yok yetmişinde var denebilir demokratik ülkelerin, çağdaş ülkelerin. En son sorunuzu atlamak istiyorum. Bu kanun acaba işte kızına kötü muamele edilsin bundan da ben maddi menfaat sağlayım diyenlerin lobisiyle mi çıkarıldı: Ben ceza yasası yapılırken Avrupa komisyonundan; Avrupa komisyonu kendi görüşünü oluşturmak üzere üç uzmanı görevlendirmişti. Ben o zaman Maks Plan Uluslar Arası Ceza Ve Yabancı Ceza Hukuku Enstitüsünde araştırma yöneticisi olarak çalışıyordum. Bu üç profesör, Avrupalı profesör tasarı hakkında yani bu tasarı hakkında o zaman reşit olmayanlarla cinsel ilişki suçu yoktu tasarıda daha doğrusu reşit

olmayanlarla cinsel ilişki suç olarak, şikayet şeyi filan yoktu. Reşit olmayanla cinsel ilişki her koşulda ve kamu adına takip edilen bir suç olarak ilk tasarıda gösteriliyordu. Biz Maks Plan'dayken Avrupa komisyonu bu görevlendirmeyi yaptı. Birisi bizim Maks Plan'dan Silviya.....adlı bir araştırmacımız, birisi İtalyan bir profesör birisi İngiliz bir profesör. Bunların raporunu ben çevirdim ve TBMM'ne yollandı bu çeviri metin. Avrupalı uzmanlar Avrupa konseyi sizin bu yeni tasarınızı nasıl görüyor. O rapordan hatırladığım kadarıyla reşit olmayanlarla, reşit olmayanlar arasında reşit olmayan iki çocuğun cinsel ilişkisinin cezalandırılması kamu adına eleştiriliyordu Avrupalı uzmanlar tarafından. Bunlar tabi kendi toplumlarının bakış açısından. Buna ciddi eleştiriler yöneltmişlerdi. Bu eleştiriler bazı art niyetlerle örtüştü mü bilmiyorum o konuda bilgim yok ama sizi temin etmek isterim çağdaş Avrupalı da bunu, ha orda da erkekler öyle mi düşündü o ayrı konu sanmıyorum. Bunu eleştirdiler. Birde menfaat sağlama noktasında şimdi şuna dikkatinizi çekmek istiyorum. Beş yaştan büyük ise fail zaten kamu adına cezalandırılıyor ve şiddet sebebi var. bu aslında çocukların kendi aralarında, bir çocuğu diğer çocuğa bir babanın Türk toplumunda dahi olsa belki şu düşünülebilir hani beşik kertmesi var, çeyiz alinacak, ücret alınacak öyle bir şey mi denebilir. Düşünülebilir. Soru işareti olarak konulmalı ama kişisel kanaatim madde gerekçesinde anlatıldığı gibi bir çağdaşlık adına yapılmış olduğu belki imam nikahı mülahazaları var. O da var ikisi örtüştü bir konsensüs oluştu bu konuda ama çağdaşlar da memnun, şey olmayanlarda. Birde son bir cümle eklemek istiyorum hanımefendi.

Kadın özgürlüğünün başlangıcı kadının cinsel özgürlüğüdür. Tabi bu cinsel özgürlük madalyonun iki yönüdür. Bir yönü özgürlüğün eşitlikle at başı gitmesi. Yani özgür olanlar ne yapacaklarını bilemiyorlarsa ellerinde eşitlik yok ise istismar edilirler. Eşit ve özgür bir kadın mücadelesi için her halde kadın hakları yola çıktı ve bunun ilk mihenk taşı cinsellikti. Yani gençte olsa belki bizim için çocuk yaşta denebilecekte olsa cinsel olgunluğuna erişmiş bir insanın cinsel bakımdan özgür ve eşit olamaması yanlış olur diye düşünüyorum. Bu tam aksine olur kadın hakları hareketinin diye düşünüyorum. Yani söz konusu olan kadının istismarından kaçacağız diye yine kadını ayrı bir muhafazakar kaleye

kapatmak olmamalı diye düşünüyorum. Yani arada çok önemli bir denge var.

Dr. Erhan BÜKEN : Müsaade ederseniz ben yine aynı soruya bir cevap vermek istiyorum demin gündeme geldiği gibi ilk soru için on haftadan küçükse zaten herhangi bir sıkıntı yok kürtaj yapabilir. On haftadan büyükse yapamaz. Tıbbi zorunluluklar olmadığı takdirde. Ancak on dört haftaya kadar bir tecavüz mağduru olduğunu kanıtlarsa, tecavüz ürünü olduğunu çocuğun kanıtlarsa o zaman daha büyük alınması söz konusu olabiliyor kürtajın yapılabilmesi. Çocuğumu büyütmek istiyorum diyorsa, buna karşı da çok açık bir madde var; 99. madde. 99. madde diyor ki, rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Hiç kimse çocuğunu rızası olmadan düşürme hakkına sahip değil kadın büyütecektir çocuğunu kendi isteği ile doğuracaktır ve büyütecektir. Hangi çocuğun babası belli, hangi sebeple alındı üçüncü soru. Bakmakla mükellef olan kişinin, bakma vazifesi görevini yerine getiremediğine karar verildi demek. SHÇEK'in böyle bir karar verip, sosyal hizmet uzmanları eliyle incelettirip alma yetkisi var bildiğim kadarıyla. Koruma tedbirleri

Av. Munise DAYI : Didem cevap verdi gerek kalmadı. Ben not almıştım ama kadın hareketinden de bu madde Ayşen o dönemdeki çalışmalarda bulundu ise hatırlar reşit olmayan çocukların cinsel birlikteliklerini bir anlamda suç olmaktan çıkarmak için düşünülen bir şeydi. Ve kanun koyucu da bunu Öykü Didem'in de söylediği gibi beş yaşla zaten netleştirilmiş. Atlanmak istenen kesinlikle imam nikahlı birliktelikler değil, rıza ile yaşanan birliktelikler. Çünkü imam nikahlı birlikteliklerde bir çocuğun paraya büyük birine satılması vardır. Beş yaş farkı çok azdır, denk gelebilir ama çok azdır istisnadır. Genellikle birkaç karısı olan veya kendinden otuz yaş büyük insanlara satılır. Onlar da zaten takibi şikayete bağlı değil. beş yaş fark varsa resen soruşturma yapılan bir suç o nedenle bunu söylemek isterim. Siz,

Av. Selahattin CANBOLAT : Sayın Aydın'a ve Sayin Büken'e bu günkü güzel ve çok yönlü açıklamalarından dolayı özel teşekkürü bir borç biliyorum. Adli tıp konusunda bize güzel bir pencere açtılar. Adli tıp konusunu Türkiye'de bu kadar yetersiz olduğunu ben şahsen

bilmiyordum, bu bakımdan özel teşekkür ediyorum. Cinsel suçlar konusunda Türkiye'deki ve yabancı ülkelerdeki istatistiki rakamlar nedir. Biz dünyanın neresindeyiz. Yani cinsel suçlar Amerika'da ne sayıda, Avrupa'da ne sayıda, Sovyetlerde, Çin'de, İsrail'de, Türkiye'de. onu sormak istiyorum kısaca. İkincisi de aile içi şiddet denildiği zaman benim aklıma bir ikiz kardeş gibi 4320 sayılı ailenin korunması kanunu gelir. Onu da bir iki cümle ile bize anlatırsanız çok mutlu oluruz. Ben bunlardan bir tane örnek vermek istiyorum. Mesela ailenin korunması yasası ile alakalı olan müracaatlarda hiçbir delil toplanmaksızın ve hiçbir harç alınmaksızın aynı günde bir karar almak mümkündür bu konuyu önemsiyorum. Birde bu genital muayene ile alakalı olarak bizim ceza usul yasamızın 147/1-f fıkrasına sanık ve şüpheli yargılamanın her aşamasında lehte olan delillerin toplanmasını isteyebilir maddesi ve hükmü getirilmiştir. Bu nedenle bana göre kanunda açık bir madde ve hüküm olduğu için izne bile lüzum yok. Sanık veya şüphelinin talep etmesi yeterlidir diye düşünüyorum.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN: Teşekkür ederim nazik sözleriniz için yararlı olmuştur umarım sayın meslektaşım. Cinsel suçlar konusunda istatistiki rakam nedir, çok ayrıntılı açıklayabilecek konumda değilim şu aşamada ama genel araştırmalar, evet isterseniz verin şu zorluk var karşılaştırmalı hukukta istatistiklerde belki ben bir ön açıklama yapayım sayın hocam anlatsın. Şu zorluk var karşılaştırmalı hukukta suç tanımları ve kavram alanları örtüşmeyebiliyor. Yani Amerika'da cinsel saldırı işte biraz önce dedim örneğin New York ceza yasasında sodomiyi ayrı suç olarak yapmış, siz sodomiyi bir tarafa bırakarak sadece cinsel saldırı fiillerini sayarsanız New York'ta sodomi ile birlikte cinsel saldırıyı cezalandıran Türkiye daha sanki orada daha fazla suç işleniyormuş gibi gelebilir. Çok yönlü kriminolojik araştırma gerekiyor. Yargının tanımladığı biçimiyle kavram alanlarını oluşturup karşılaştırmak gerekiyor. Birde bazı ön müesseseleri de kriminolojik karşılaştırmalarda gündeme alma gerekiyor. Mesela ön ödeme müessesesi var o ödemiş kurtulmuş ise sanık, bizde suç mahkumiyet oranı düşecektir Kanada'ya göre. Kanada'da ön ödeme müessesesi yoktur mahkumiyet müessesesi artar. O denge içinde karşılaştıran çalışmalarda var genel olarak ben birkaçını biliyorum, hocama devrediyorum onları karşılaştırmayı. 4320'ye siz yanıt

vereceksiniz. Muayene konusundaki görüşünüze katılıyorum hocam bence o teknik olarak öyle düşünülebilir.

Dr. Erhan BÜKEN : ABD'de yapılmış bir çalışma var, bu çalışmada kadınların %21.6'sı 12 yaşından önce, %32.4'ü 12-17 yaş arasında %54'ü ise yaşamları boyunca en az bir kez cinsel istismara maruz kalmışlardır diyor. Çok ciddi bir rakam. Bizdeki rakamlar çok çok daha düşük. Bizde yapılmış çalışmalar. Adli Tıp Kurumunda rekrospektif olarak yansıyan olguların değerlendirmesi şeklindeki rakamlar. Türkiye çapında nereye ne kadar yansıdı, mahkemelere ne kadarı yansıdı sorusunun da yanıtı maalesef henüz elimizde yok. Türkiye çapında yapılmış bir değerlendirme olarak belki Adalet Bakanlığı, İstatistik Genel Müdürlüğü bu verileri şimdi toplamaya başladı. Henüz yeni yeni bu bilgiler toplanmaya başlandı. Onlar bir müddet sonra elimizde veriler oluşturacak. Çok net bir şey bilmiyoruz ama Adli Tıp Kurumuna yansıyan olgular çok düşük rakamlar şeklinde fakat bizde de Adli Tıp Kurumuna gelen olgularda Türkiye'nin her tarafından birden gelen livata olguları örneğin çok dünya standartlarının çok üzerinde görülüyor. Çünkü bütün olgular bizim oraya gönderiliyor. Tek merkez şeklinde çalışılıyor, her yerden birden geldiği için de yüksek rakamlar. Onun için hocamın söylediği gerekçelere ek olarak bizdeki statistiki bilgilerin yetersiz olmasından ötürü çok net bir şey söylemek mümkün değil. İsveç'te, Norveç'te, Danimarka'da benzer çalışmalar var. Örneğin Norveç'te %66 oranında cinsel istismara uğradığını söylüyor ki Norveç gibi bir ülke bizim için çok daha farklı bir ülke ABD oranlarından daha yüksek görünüyor. Sanki orada daha insan haklarına saygı işte kişilerin birbirlerine daha saygılı olduğu gibi bir imaj var en azından bende. Bununda yanlış olduğunu görüyoruz. Şu anda elimde söyleyebileceğim rakamlar bunlar.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Belki şöyle küçük bir ekleme hocam izin verirseniz yapabilirim. Birde tabi hani gazetelerde olur; kapkaç patladı, ırza geçme arttı, suçlar arttı. Suçların artışı konusunda artış nedenleri ve bu nedenin nominal mi gerçek mi olduğu konusunda çok yoğun kriminolojik araştırmalar söz konusu. İstismar kavramını sizin madalyonunuzun bir yönü de şu istismar kavramını bilinç içinde tanıyan en ufak şeyi, bize göre en ufak şeyi bizim kendi belki daha şiddete alışkın kültürümüz içinde aman ne var onda işte diyeceğimiz şeyi

istismar olarak algılayan bir kültürde o soruya verilen yanıt belki %70 oranına çıkabilir ama hiç tacize uğradınız mı sözünden eğer kocasının kendisinin üzerinde çok hakkı olduğuna inanan bir hanım bizde belirli bölgelerde pekala hayır cevabını da verebilir. Karanlık alan suçluluğu dediğimiz bir olay var. Mağdurların bilinçli olmamasından, yeterli destek kurumlarının, arka bahçenin gelişmemiş olmasından takip edilemeyen ortaya çıkmayan bir suçluluk var. bu suçluluk yavaş yavaş aydınlanınca gazeteler suçlar patladı diyor. Aslında patlamamiş da olabilir belki 30 sene önce de öyleydi. Şimdi de öyle gerçekten araştırması zor bir alan.

Av. Munise DAYI : Cinsel suçlar çoğu zaman gizlenir ancak yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Sayın meslekdaşım 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Yasa hakkında bir şeyler söyleyelim istediniz. 4320'ye ilişkin geçen gün bu platformda bir eğitim yaptık ve ben yaklaşık bir saat konuştum. Bittiğinde bir saat daha konuşmam gerektiğini fark ettim o nedenle artık yorulduk, yukarı kokteyl hazırlansın 17.30'da çünkü. 4320 sayılı yasa aslında tek maddeden oluşan bir yasa, çok da net bir madde alınacak tedbirleri f şıkkına kadar saymış kadın hakları kurulunda meslektaşlarımıza meslek içi eğitime yönelik çalışmalar yapıyoruz. Bizi takip ederseniz mutlaka detaylı bir şekilde bir sunumumuz olacak ama şu anda arkadaşlarımı bununla daha fazla yormayayım. Dediğiniz gibi harçsız bir dilekçe ile değişik iş numarası verilerek ve hiçbir delil toplanmadan sadece başvuru sahibinin beyanının doğru olduğu düşüncesi ile karar verilen bir madde böyle bir talep ama uygulaması farklı, bir çok sıkıntılarımız da var hatta toplantıya bile gerek yok ben size vaktimi ayırabilirim.

Şu kadarcık söyleyeyim yeterli cevap veremedik ama güzel bir konuyu açtınız. Bunu söylemeden bitirmek istemiyorum.Bir de sanırım hekim arkadaşımız söz istiyor O'na da söz vereceğiz .Ama şunu söylemek istiyorum bence çok önemli bir konu.Cinsel suçlarda da ailenin korunmasına ilişkin başvurularda olduğu gibi delil toplanma söz konusu olmamalıdır.Aslında cinsel suçlarda da çok net somut maddi deliller aranmaması gerektiği,başvuru sahibinin beyanının yeterli olduğu dünya literatüründe geçerli bir kuraldır. Şöyle; uluslar arası hukuk kuralları veya manevi olarak kabul edilen kurallardan biri şikayetçi şikayette bulunuyorsa hele bu eşse, yakınsa, aile efradından biri ise doğru söylediğinden hareket

ile ispat yükü karşı tarafa geçer.Doğru söylemediğini ve hangi nedenle doğru söylemediğini yani bu suçu atmak için bir nedeni veya kendisine husumeti olduğunu sanık (fail- şüphelİ) kanıtlamak zorundadır.

Türkiye'de de bu çok netleşti. Belki çok alanınız değilse duymamışsınızdır. Ben duyduğum için paylaşayım sizinle.Yargıtay Beşinci Ceza Dairesi bizim için kötü bir örnek çünkü bir avukatın işlediği bir suç konusu ama söylemeden geçemeyeceğim. Beşinci ceza Dairesinin yanında Dokuzuncu Hukuk Dairesinin de çok güzel bir kararı var. Beşinci Ceza Dairesi bir kişinin başkasını zarara uğratmak adına kendisinin zarara uğrayacağı bir konuda şikayette bulunabilmesi insan doğasına aykırıdır. Şikayetinin yanlış olduğunu, karşı taraf fail kanıtlamalıdır bir husumeti olduğunu diyerek bu tacizde bulunan; cinsel saldırıda bulunan kişiyi cezalandırdı ve cezası kesinleşti.

Beşinci Ceza Dairesinin bu gerekçeli kararı ile aynı şekilde bir iş yerindeki cinsel tacizde de Dokuzuncu Hukuk'un bir kararı var. Diyor ki: Bu kadar ve çok tanık var, patrona komplo kurdu, kendini işten atacağını bildiği için taciz iddiasında bulundu diye onlarca tanık dinlenmiş dosyada böyle olmasına rağmen, bu tanıklarının ifadesinin aksine Dokuzuncu Hukuk Dairesi şöyle bir gerekçe yazmış;Cinsel tacize uğrayanın bu kadar ayrıntılı olarak açıklamalarda bulunması yalan olduğu takdirde hayatın olağan akışına aykırıdır. Bu nedenle bu kadar detaylı bulunuyorsa somut tanık ifadelerine rağmen şikayetçinin beyanlarının doğru kabul edilmesi, hayatın olağan akışına uygundur diyerek bu cinsel tacizleri, hiçbir delil olmadan sadece şikayetçinin başvurusu ile cezalandırmış durumdadır. Bunu biz avukat olarak da uygulamada eğer baskılı bir şekilde istemde bulunursak ; sanırım günün birinde bunu birazcık mahkemelere anlatma şansımız olacaktır.

Dr. Nükhet Örnek BÜKEN : Teşekkür ediyorum Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden. Gerçekten çok yararlandım bugünkü toplantıdan ben tekrar şu 15 yaşındaki gebe çocuk diyeceğim. Çocuk örneğine geri dönmek istiyorum. Bizde sağlık çalışanların suçu bildirmemesi kapsamında, TCK 280 kapsamında hekimlik ortamlarında bu örnek üzerinde konuştuk. Hep dedik ki şikayete bağlıdır bunun bir suç kabul edilmesi. Peki bu gebe çocuk 15 yaşında imam nikahıyla evli gebe

çocuk hekime gelecek. Gebeliğinin tespiti ve takibi açısından böyle bir durumda hekim ortada bir suç olduğunu düşünerek bunu resmi makamlara bildirecek mi? Sizin biraz önce etik dışı ama hukuka uygun maddelerden biri olarak gönderme yaptığınız 280 başka pek çok bağlamda hekimlik ortamlarında tartışıldı ama tamda bu örnek konuşulmuşken bu durumda acaba hukukçular avukatlar ne düşünüyorlar. Bir bunu merak ediyorum. Bir ikinci soru belki katkı olabilir bizde hekimlik uygulamalarında, tıbbi uygulamaların hukuka uygunluğu açısından hastanın rızasının alınması çok önemlidir. Özellikle tıp etiği çalışmalarında bu çok vurgulanır. Hastanın bilgilendirilmiş rızası aydınlatılmış onayının alınması gerekliliği ama bu hep bir süreci içerir hekim hastasını bilgilendirir, verdiği bilgileri hastası almış mı, anlamış mı, bundan emin olur. Hemen arkasından yeterlilik gelir. Gönüllülük gelir. Rıza ondan sonra gelir. Hukuk rızaya nasıl bakıyor acaba. Gerçekten gönüllülük değerlendirmesi, yeterlilik değerlendirmesi örneğin 15-18 yaş arası yapılıyor mu rıza derken hukuk rızadan ne anlıyor birde bunu merak ediyorum. Teşekkür ederim.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Çok teşekkür ederim. Çok değerli sorular. Hekimler hep böyle zorluyorlar bizi. Gebeliği bildirmede acaba suç muamelesi yapıp gebeliğe adli makamlara bildirmem mi gerekir sorusunda; biraz zannediyorum hasta beyanıyla uyumlu bir bildirimde bulunmakta yarar yok mu? Özel hayatın korunması bakımından 15 yani bu belki büyük ölçüde şöyle uygulama gelişecek. 15 yaşında gebe acaba cebir; tehdit, hile olmuş olabilir mi; en azından hile olmuş olabilir mi? Çünkü cebri bir anlamda yapan beş yaş büyük mü konuları düşünebilir. Ama ben size şunu soracağım siz bu vakte kadar nasıl yaklaşıyordunuz teenagers annelere, çocuk annelere yani bu yeni yasa çıkmadan önce. Size gelen anneleri nasıl bir muameleye tabi tutuyordunuz.

Dr. Erhan BÜKEN : 530. madde kapsaminda eski TCK'da 530. madde kapsamında; hekim, ebe, sair bunun en fazla cezası da para cezasıydı. Şimdi bir sene hapis cezası oldu. bir. İki; kişi sır saklama sorumluluğu prensibi kapsamında sır saklıyordu, meslek sırrına giriyordu. Meslek sırrı kavramı yeni yasada tamamen ortadan kalktı. Kişilere yönelik sırlar hariç.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Şöyle söyleyelim sır saklamada eski yasa uygulamasında seçtiğiniz kimsenin sır saklaması yani her gittiğiniz hekimin örneğin acil doktorunun sır saklama yükümlülüğü yok.

Dr. Erhan BÜKEN : Vardır bütün doktorların vardır.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Hayır şöyle yok daha doğrusu suç oluşturma anlamında sır saklama yükümlülüğü yok. yani şeyle onu dengeleyerek düşüneceksiniz. Adli vakayı bildirme yükümlülüğünüz yok muydu.

Dr. Erhan BÜKEN : Hayır kim olursa olsun var.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Adli vakayı bildirme yükümlülüğünüz yok muydu?

Dr. Erhan BÜKEN : Sır saklama prensibi içersinde kişilere yönelik suçlar hariç olmak üzere deniyordu ki burada özellikle mesela yine aynı bağlamda gündeme gelen uyuşturucu madde kullanımı hadisesi var. Benim bir vakam var. uyuşturucu madde kullandığı için Temmuz ayının başında bildirdim. Ondan bize uyuşturucu madde kullananlar gelmemeye başladılar. Bunlar tedavi için geleceklerdi. Ben bildirdim yatırdım, kanlarını aldım kendi rızası tehdit ile aldım etik dışı bir uygulama ile tehdit ederek polis gelir alır diye kanlarını aldım ondan sonra uyuşturucu varlığını tespit etmeden daha polis geldi, çocuğun ifadesini aldı ve beni hastanemden acil servisimden, yoğun bakımımdan iki polis eşliğinde çıktı bu hasta bu olmayacak bir şey, bu olmaması gereken bir şey!

Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Şimdi aynı şeyi söylüyoruz yani sır saklama yükümlülüğünün sınırı bir anlamda adli vakayı bildirme

Dr. Erhan BÜKEN : Bana herhangi bir inisiyatif yetkisi tanımamış yeni kanun. Herhangi bir inisiyatif kullanma yetkim yok.

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Yeni kanun tanımıyor. Adli vakayı bildireceksiniz.

Dr. Erhan BÜKEN : Eski kanunda da inisiyatif kullanma yetkisi tanınmıyordu. Kişilere yönelik suçlar; bir başkası zarar görmüşse diyordu. Bir başkasının zarar görmediği bir hâdise burada her iki olguda söz konusu bir gebelik söz konusu, kadın bir zarar görmüş kendi isteği ile birlikteliği söz konusu olmuş gebe kalmış. Tamam herhangi bir kimse. Tamam eski kanuna göre 18 yaşından küçük olduğu için yine suçtu ama bu konuda herhangi bir zorlama söz konusu değildi. Bugün artık ben bir yıl hapis cezası ile karşı karşıyayım. Bunu bildirmemek gibi bir olasılığım yok. çok ağır ve üstüne üstlük her suç için ayrı. Bildirmediğiniz her olgu için bir yıl hapis cezasına çarptırılacaksınız. Bu da ilginç bir durum. Binlerce yıl hapis cezasına çarptırılma olasılığımız var birkaç yıl içinde. Hatırlayamadım bana yöneltilen diğer soru neydi?

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Rıza konusu vardı. Bir soru daha vardı. Şimdi rıza doğallıkla liberal hukuk felsefesinin en cici çocuklarından biri diyelim. Çok önemli bir kavram ve bir çok suç tipinde yani sadece cinsel suçlarda değil, bir dizi suç tipinde rızanın olmaması, suçun maddi unsurunun gerçekleşmediği anlamına gelir. Nerede? Basit yaralamada. Nerede? Hırsızlık, bir noktada başkasının rızası olmadan alma, dolandırıcılık, ekonomik suçlardan vücut bütünlüğüne karşı olan suçlara kadar bir çok alanda bizim için anahtar. Tabi rıza konusunda sayısız hukukta doktora tezi var.

Cinsel suçlar anlamında gelir isek sizin söylediğiniz yeterlilik işareti ve gönüllülük işareti uygulamamız bakımından da var. zaten fiilin anlam ve sonuçlarını kavrama ile, kavrama kavramı ile rıza kavramı yine birbirine madalyonun iki yüzü gibi bakıyor. Niye fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayamayan, insanın rızası olmadığı karinesi vardır. Rıza gösterebilmek için fiilin ne olduğunu bir anlamda yeterlilik kriteri bu. Ne olduğunu, kendiniz için ne olduğunu, fail için ne olduğunu bilmeniz gerekiyor. Gönüllülükte tabi şu tartışma var gönüllülüğün tanımında da susma nedir, gönüllülük aktif bazı hareketlerle mi gösterilecektir. Bu Amerika'da çok tartışılıyor örneğin cinsel suçlar bakımından. İşte acaba bu artık o kadar ileri boyutlara vardı ki tabi kadın haklarının da iticiliği ile ve insanların son derece bilinçlenmesiyle bazen erkeklerde işte belirli bir hareketi yapmadan, esprili bir şekilde belki bu kadar acı bir kötülüğü büyük bir kötülüğü espriye dökmek yanlış ama bunlar konuşuluyor Amerika'da.

Acaba her şeyi tek tek sormam mı lazım. eline dokunabilir miyim, dokunduktan sonra peki şimdi bu olabilir mi, şu olabilir mi. Hep bir teyit mi aracağız tartışması yapılıyor. Bu tabi toplumsal kültüre göre bizim algılayacağımız bir şey. bir toplumda gönüllülük birden bire bir dokunma söz konusuysa bir taciz olarak algılanabilir bizim Türk toplumumuzda yada bir başka toplumda algılanmayabilir. Toplumsal yani sosyal psikolojiyle çok ilgili bir kavram diye düşünüyorum. Ama söylediğiniz alt kavramlar ceza hukukunda da tartışılıyor. Ama yargıcın özellikle bizim uygulamamizda düzeltsin daha yoğun bu konuyla ilgili meslektaşlar özellikle fiilin anlam ve sonuçlarını kavrama üzerinde. cinsel suçlar. bakımından gidecek gibi geliyor ama. Sadece yaş bağlayıcı değil zaten diyor ki. 15 yaşın üstünde 18 yaşın altında olup ta fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayamıyorsa yine cezalandırılıyor. Yine şikayete bağlı değil. aslında fiilin anlam ve sonuçlarını kavrama faile özgü bir kavramdır ceza hukukunda. Buraya yeni girdi. Şimdi mağdura girdi. Bu açıklanması lazım. anlamını nasıl anlayacak kendisi bakımından, çünkü fiilin anlam ve sonuçlari fail bakımından tanımlandığında kolay bir kavramdır. Çünkü neyi bilmesi lazım failin. Yaptığının hukuka aykırılık bilinci olması lazım. yaptığının yanlış olduğunu bilmesi lazım. Acaba burada neyi bilmesi lazım mağdurun. Kendine yapılanın yanlış olduğunu mu bilmesi lazım toplumda yoksa kanuna aykırılığı mı yada bundan bir sıkıntı mu duyması lazım diye düşünüyorum.

Dr. Erhan BÜKEN : Psikolojik değerlendirme açısından buda bizim alanımız aslında dört saatlik bir ders şeklinde anlatıyoruz psikiyatrik değerlendirmeyi bunları bir iki cümleyle belki özetlemek mümkün olabilir. Eski yasamızda yoktu gibi bir yorum geldi. Vardı ahlaki nedaret kavram olarak vardı. Ahlaki olarak değerlendirmesini yapıyorduk. Binlerce olgu geçti. Fiilin anlam ve öneminin değerlendirilmesi kavrayabilecek nitelikte olan çocuk için farik mümeyyiz kavramı vardı. 11-15 yaş, 12-15 yaş şimdi ismi çıktı ama ayni kavram fail için. Cinsel saldırılar ve ahlaka aykırı hareketler için de ahlaki nedaret kavramı farik mümeyyizin tam karşılığıdır bu bağlamda. Onun için bu kavramlar zaten değerlendirmesi yapılir, zeka geriliği var mı, fakat Nükhet hanımın sormak istediği ana konu anladığım kadarıyla bilgilendirme. Kişinin hakikaten rıza verme yetkinliği vardır herhangi bir zeka geriliği yoktur, akıl hastalığı yoktur. Kişi tam ve yetkindir. Bu tam ve yetkin olan kişinin olayı değerlendirme yapısında ne

kadar bilgi sahibi olduğu da gündemdedir. Zaten ceza ehliyetinin değerlendirmesinde farik mümeyyiz değerlendirmesinde özellikle kişinin bunun suç olup olmadığını değerlendirmesi, farkında olması yada yaptığı şeyin karşılığında göreceği zararın ne olduğunu bilip bilmediğinin değerlendirilmesi önem kazınır. O yüzden eğer bilmiyorsa, farkında değilse bilmeden bu hataya düşüyorsa o zaman failse farik mümeyyiz değildir, mağdursa ahlaki nedareti yoktur. Yani hukuk buna cevabı vermiş. Eski kanunda da vardı bu düzenleme. Gönüllülük onu da değerlendirmek çok mümkün değil. Gönüllü olarak yaptığını bildiğini bilecek düzeyde olduğunu kabul etmek zorundayız. Olaydan çok zaman sonra bunların değerlendirmesi söz konusu oluyor. Olay anında kişinin durumunun ne olduğunu değerlendirmesi için bir gayret söz konusudur. Ama hep öğrencilere söylediğimiz bir hadise vardır. Adli tıpta kesin bir şey yoktur, adli psikiyatride kesin hiçbir şey yoktur. Siz bir yoruma gitmek zorundasınız elinizdeki mevcut delillerle.

Daha ileriye gidip ölmüş kişilerin o günkü hukuki ehliyetlerinin var olup olmadığının değerlendirilmesi gündemde bütün bunlar çok kapsamlı bir takım değerlendirmelere eldeki verilerin hepsinin farklı farklı yorumlanmasını gerektiriyor. Bir yerde de yoruma zaten bütün adli tıp raporları kanaat raporlarıdır, bir yerde de yoruma itimat etmek zorunluluğumuz var. Gönüllülüğü var mıydı bilemeyiz.

Av. Munise DAYI : Salona geldiğimizde Öykü Didem'e Erhan Hocamızdan bahisle önce sen konuş, Erhan Hocam senin kadar bilmiyordur ama benim kadar ceza hukuku biliyor dedim. Ama şimdi Öykü kadar da bildiğini düşünmeye başladım. Dört saat falan diyor çok güzel çok hoş ama konuklarımız da yoruldu. Bende sigara içmek istiyorum bir an önce ama Öykü Didem Aydın son bir cümle söylemeyi istiyor. O nedenle son kez bir cümle ile:

Av. Yrd. Doç. Dr. Öykü Didem AYDIN : Hocam çok önemli konulara işaret ediyor yani o kadar önemli ki bu bir konstrüksiyon. Bir rıza diyorsunuz acaba olaydan sonra birden bire telaşa düşen, polisi ayaklandıran, çırpınan bir insanın durumunu gözünüzün önüne getirin bu her toplumda sosyal psikolojik olarak olan olaya rıza göstermediği biçiminde algılanacaktır. Biz yeniden gerçekliği inşa ediyoruz ama o

gerçeklik o muydu, yoksa onun üzerine o insan ikinci bir gerçeklik mi bindiriyor, bir tiyatro mu var, bunları anlamak hakikaten çok zor hele bu suçlarda kapalı kapılar ardında çoğunlukla gerçekleşen tanığı olmayan suçlarda çok daha zor. Sanıkları da ihmal etmemek için son bir cümle lütfen söylememe izin verin.

Sanık hakları da çok değerli haklardır. Bazen Amerika'da çok görüyoruz. Özellikle cinsel taciz suçlamalarıyla modernizim ötesi toplum tabi ahlaki değerler şimdi cinsel tacizden ben onu suçladım diye kendini yaralanmış hissetmiyor kadın orada o öyle bir mağdur konumuna alıştırılmış ve o kadar gururla bunu yapıyor ki o anlamda toplumsal olarak haksız suçlamalarda gündeme gelebiliyor. Bir O.J Simson davasını hatırlayın. Burada ırklar arası ayrımcılık kartı ile belki potansiyel belki aktüel bir fail beraat etti. Ben cinsler arası barışın kazanımların ne küçük görülmesi ne abartılması yolunda bozulması taraftarı da değilim. Yani sanık hakları da o anlamda çiğnenmemeli diye düşünüyorum. O dengeyi de gözeterek bunlara bakalım. Yani her olan cinsellik suç değil ki yan cinsellik kadın içinde erkek içinde güzel bir şeydir. Bu ortaya çıktı diye birdenbire alarm zilleri çalmaya başlamasının bir toplumda bence gereği yoktur. Suç olan cinsellik çok kötüdür ve kriminolojinin, hocamızın araçlarıyla ciddi biçimde takip edilmelidir diye düşünüyorum.

Av. Munise DAYI : Erhan Hocam da son bir cümle söyleyecekmiş.

Dr. Erhan BÜKEN : Özür dileyerek biz konuyu bırakamıyoruz herkes yoruldu şüphesiz ama bir ek katkı ve Yargıtay'ın kararlarına da bir itirazda bulunmak istiyorum demin hocamın okuduğu kararlarına. Efendim çok sayıda örneğimiz var. bir; doğru sanık haklarının mutlaka değerlendirilmesi lazım biz öğrencilerimize de mutlaka bunları söylüyoruz. Aman özellikle çocuk istismarı olgularında, kadına yönelik şiddet olgularında, cinsel saldırı bulunduğu iddiasının olgularında mutlaka ve mutlaka olayın söylendiği gibi olmayacağını da göz önünde bulundurarak değerlendirmelerinizi yapınız. İşin örnekleri de vardır. Boşanma davası açılmıştır. Çok sayıda örneği vardır. Bir, iki, üç, beş değil. boşanma davası açılmıştır. Çocuklarını almak istiyordur. Çocuklarını istismar ettiği babanın iddia edilir. Hiçbir delil yoktur. Amaca ulaşmak için

her şey mubahtır gibi, özellikle büyük şehirlerde yaşayanlarda çok ciddi sıkıntılar söz konusu oluyor.

Sonuç nereye gidiyor. Baba şüphe üzerine tutuklanıyor belki de cezaevinde öldürülüyor. Bu tip olgular da gündeme geldi Türkiye'de. herhangi bir veri yokken bizim demin vurgulamaya çalıştığım noktalardan bir tanesi oydu. Aman ha dikkat diyorum. Veri yokken suçlama olmamalıdır. Bizim elimizde psikiyatrik incelemeler gibi dev bir olanak var fakat biz bu olanağa tamamen sırtımızı dönüyoruz. Hiçbir şekilde delil olarak kabul etmiyoruz. Hem çocuk istismarı olgularında, hem kadına yönelik şiddet olgularında, arkasından da hiçbir elimizde delil yok buna rağmen biz bu kişiyi mahkum ederiz diyor. Bu da Yargıtay'ın çok ciddi bir hatasıdır.

Av. Munise DAYI : Hocam cevap hakkım doğdu yanlış anlaşıldı sanıyorum. Tekrarlıyorum. Böyle değil. Yargıtay'ın kararı bu tarz bir karar değil. Sizin dediğiniz şeyler kanıtlandığı takdirde mağdurun doğru söylediği kabul edilmez diyor. Kanıtlanamadığı takdirde, aksi kanıtlanamadığı takdirde sizin söylediğiniz durumlarda aksi kanıtlanıyor. Boşanma davası açılmış, velayet isteniyor, bir çok kez bir çok olay yaşanıyor. Bu husumeti kanıtlıyor. Husumeti kanıtladığı takdirde ciddi deliller isteniyor. Bu konuda hiçbir problem yok. İki kişi bir odada bulunuyor ve biri diğerinden şikayetçi. Şikayetle toplumdaki konumu sarsılıyor bu durumlarda benim söylediğim ve Yargıtay 5. Ceza ile 9. hukukun kararları bu tarzda. Yani karşı taraf aksini kanıtlayamadığı takdirde, aksi kanıtlandığı takdirde tabi ki doğru olmaz bir. İkincisi istisnalar olumlu kuralları bozmamalı bence. Çünkü yani bir iki kötü insan için kanunlar düzenlenemez.

Yeni bir şeyler öğrenebileceğimiz toplantılarda tekrar buluşmak üzere ; yukarı kattaki kokteylimize minicik ikramımıza bekliyoruz sizi. İyi akşamlar, teşekkür ediyoruz.

İSTİNAF

OTURUM BAŞKANI
Av. Aydın ERDOĞAN

KONUŞMACILAR

Selçuk ÖZTEK

Ejder YILMAZ

Feridun YENİSEY

11 Kasım 2005

İSTİNAF

Av. Aydın ERDOĞAN : Değerli hocalarım hoş geldiniz. Bugünkü toplantımızın konusu istinaf yargı yolu. Değerli hocalarımızın katkılarıyla hukuk sistemimize yeniden mi diyelim yada yeni mi diyelim gelecek olan yürürlüğü, yaklaşık iki sene sonra yürürlüğe girecek olan istinaf yargı yolunun ve bununla bağlantılı bölge adliye mahkemelerinin kuruluşu ve yargılaması ile ilgili panelimize hoş geldiniz. Bu toplantımızda sırayla Selçuk Öztek Hocamız, Ejder Yılmaz Hocamız ve Feridun Yenisey Hocamız 20'şer dakikalık sunumlarını yapacaklar. Aslında böyle üç tane hocamızın arasında bir tane de böyle bir yönetici diye ifade ediliyor, bu yanlış bir adlandırma belki yeni bir kavram bulmamız lazım bende arada işte bulunmuş olacağım ve böylece bu toplantımızın ikinci bölümünde de, sizlerden gelen soru ve katkıları alarak toplantımızı bitireceğiz.

Hocam buyurun söz sırası sizin. Sayın Selçuk Öztek hocamızda söz sırası .

Selçuk ÖZTEK : Sayın Başkanım teşekkür ediyorum.

Değerli konuklar hepinize saygılar sunuyorum. Ben tebliğimi veya bildirimi şu şekilde tasarladım: Genel olarak istinaf mahkemelerine ilişkin bir değerlendirme ve özel olarak da, istinaf mahkemesinin yargılamayı uzatacağı yolundaki görüşe eleştirel bir yaklaşım.

Bu bildiri çerçevesinde kısa bir giriş yapmak gerekirse, bütün tartışmalardan sonra halen dahi gözlemlediğim bir husus var: O da istinaf yargılamasından korkuluyor, endişe ediliyor olması. İşte, bildirimin ilk bölümünde, istinaf yargılamasının bu korkulan ve endişe edilen yönlerine değineceğim ve hukukçuları müsterih kılmak için bu endişe ve korkuların büyük kısmının yersiz olduğunu kısa gerekçelerle açıklayacağım. İkinci bölümünde ise istinafın yargılamayı uzatıcı bir sonucu olabilip olamayacağını irdeleyeceğim ve bu bağlamda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun meşhur teksif ilkesinin -ki bu ilkenin ne olduğuna da kısaca değineceğim- istinaf yargılamasinda veçhe değiştirip değiştirmediğine, aynen ilk derece mahkemesinde olduğu gibi uygulanıp uygulanmayacağına değineceğim.

Bir kere, hemen belirtmek gerekir ki, istinaf mahkemesi ya da bölge adliye mahkemesi ağırlıklı olarak bir vakıa, bir olay mahkemesidir. İlk derece mahkemesinin vermiş bulunduğu kararları hukuka uygunluk yönünden denetler; fakat hukuka uygunluk yönünden denetlediği kadar, maddi yönden de, yani maddi haklılık yönünden de inceler. Durumu daha iyi ortaya koymak için Yargıtay ya da -Yargıtay'ın diğer ülkelerdeki adını genelleştirmek için temyiz mahkemeleri terimini kullanırsak veya yüksek mahkemeler dersek- temyiz mahkemeleriyle kısa bir karşılaştırma yapmak lazımdır. Temyiz mahkemesi kural olarak bir denetim mahkemesidir ve sadece kararın hukuka, hukuk kurallarına uygun olup olmadığını denetler. Tabii bizim Yargıtay'ımız, işte istinaf mahkemesi ülkemizde bulunmadığı için, asli görevinden önemli bir ayrılma gösterip, bazı hallerde bir istinaf mahkemesi gibi de çalışmakta ve dolayısıyla yüksek mahkemelerin bir denetim mahkemesi olduğu hususunda bir kuşku bulunmamakla birlikte, bizim Yargıtay'ımız sadece bir denetim mahkemesi değil, adeta bir olay mahkemesi olarak da görev yapmaktadır. Ona da biraz sonra değineceğim.

İstinafı çeşitli açılardan tasnife tabi tutabiliriz. Bugün hakim olan eğilim dar anlamda istinaf olduğu için sadece onu çok kısa olarak sizlere takdim etmek istiyorum. Dar anlamdaki istinafın tanımına göre –ki, dar anlamda istinafa, sınırlı istinaf ya da eksik istinaf diyenler de var- sınırlı istinaf, eksik istinaf ya da dar anlamda istinaf mahkemesi, ilk derece mahkemesindeki yargılamayı her zaman baştan sona tekrarlamak zorunda değildir. Ancak gerektiği takdirde ve ölçüde maddi vakıaları yeniden inceler, yeniden duruşma yapar ve bir karar verir.

Şimdi, istinaf mahkemelerinin korkulan ve endişe edilen yönlerine kısaca gelirsek. İstinaf mahkemeleri aleyhine ileri sürülen ilk eleştiri; bu sistemin adaletin dağıtılması hizmetini pahalılaştıracağı yolundaki eleştiridir. Ben şahsen bu eleştiriye pek katılamıyorum. Çünkü daha doğru ve daha adil bir kararın elde edilmesi için bu sonuca katlanılması gerekmektedir. Önemli olan burada bu pahalılaşma olgusunun hak arama özgürlüğünü zedelememesidir. Bunun için de yapılacak şey adli yardım kurumunun tekrar gözden geçirilerek kolaylıkla harekete geçirilmesine imkan verecek bir mekanizmanın oluşturulmasıdır. Diğer bir deyişle, istinaf yargılamasının adaletin tevzii hizmetini pahalılaştıracağı yolundaki

eleştiride bir gerçek payı mevcut ise de; bu eleştirinin işte bu haklı tarafını bertaraf edecek olan araç da elimizde mevcuttur. Önemli olan bu aracın işler hale getirilmesidir.

İstinaf mahkemeleri aleyhine ileri sürülen ikinci eleştiri; bu sistemin Osmanlı İmparatorluğu'nda Birinci ve İkinci Meşrutiyet dönemlerinde 40 yıla yakın bir süre ve Türkiye Cumhuriyetinde de bir yıl uygulanmış olması ve her iki tecrübe sonunda istinaf sisteminin başarısızlık nedeniyle lağvedilmiş bulunmasıdır. Yani denmektedir ki, başarılı olmadığı tarih içinde ispatlanmış bir sistem veya bir kurumun tekrar hayata geçirilmesinde fayda bulunmamaktadır. Yalnız, şu hususu unutmamak gerekir ki, istinaf mahkemelerinin Türkiye Cumhuriyeti tarafından 1924 yılında kaldırılmasının esas nedeni, istinaf sisteminin kötü olması değildir. Bunun esas nedeni, yeterli kalifiye hukukçunun mevcut olmamasıdır. Çünkü belirtmek gerekir ki, Türkiye Cumhuriyeti Birinci Dünya Savaşından ve Kurtuluş Savaşından çıkmış ve hemen hemen bütün aydın kitlesini özellikle Çanakkale savaşlarında neredeyse top yekun kaybetmiş bir ülke durumundadır. Halbuki, bunun karşısında bir de gözden kaçırılmaması gereken bir zorunluluk var ve o da istinaf mahkemelerinde olgun, tecrübeli ve bilgili hukukçulara yer vermek gereğidir. İlk derece mahkemelerinde görev yapan hakimlere oranla daha tecrübeli, daha yaşlı ve daha bilgili hakimleri istinaf mahkemelerine tayin etmenin gerekli olduğu düşüncesinden hareketle ve başka bir istihdam kaynağı da bulunmadığı için, istinaf mahkemelerine hakim olarak yaşını başını almış başkatiplerin, çoktan vazifeyi bırakmış emekli hakimlerin atandığı, fakat bu istinaf mahkemesi hakimlerinin bir süre sonra yeni yetişerek mezun olup da ilk derece mahkemelerine atanan genç hakimlere nazaran çok isabetsiz kararlar verdikleri, ilk derece mahkemelerinde görev yapan yeni mezun bu genç hakimlerin çok daha doğru kararlar verdikleri, istinaf mahkemeleri kararlarının Temyiz Mahkemesi tarafından sürekli olarak bozulduğu gözlemlenerek Cumhuriyet yönetimi, bu şartlar altında istinaf mahkemelerinin devam etmesinde ısrarcı olmanın fayda getirmeyeceğini görerek bu mahkemeleri lağvetmiştir.

Şimdi, buraya kadar iyi güzel de, talihsizlik şuradadır ki, istinaf mahkemeleri şeriye mahkemeleri ile birlikte lağvedilmiştir. Ve dolayısıyla istinaf mahkemeleri hep şeriye mahkemeleri ile birlikte anılır olmuştur.

Böylece tamamen batı ürünü bir kurum olduğu halde istinaf mahkemeleri yanlış olarak şeriye mahkemeleriyle birlikte anılır olmuştur. Oysa İstinaf mahkemelerinin dini hukukla uzaktan yakından hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Aksine. Şimdi, Türkiye Cumhuriyetinde istinaf mahkemeleri kaldırılınca bir boşluk doğmuştur. Mehaz Nöşatel Kanununda bulunmadığı gibi diğer Batı ülkelerinin mevzuatında da mevcut olmayan, tamamen Osmanlı Hukukuna özgü bir kurum olan tashihi karar ya da karar düzeltme yolu bu boşluğun doldurulması amacıyla, bizim hemen hemen Batılı anlamda ilk usul kanunumuz olan 1879 Usul Kanunundan alınarak Cumhuriyet dönemi usul hukukuna monte edilmiştir. Yani bazı yazarlar demektedir ki, efendim işte istinaf mahkemeleri kaldırıldığı için bir boşluk doğmuştur, bunun farkına varan kanun koyucu gitmiş 1879 Usul Kanunundan tashihi karar; karar düzeltme kurumunu alarak bizim usul kanunumuza monte etmiştir. Çünkü tashihi karar kurumunun biliyorsunuz başka hiçbir ülkede emsali yoktur. İsrail Hukukunda emsali vardı tıpkı bizdeki gibi. İsrailliler bunu 1974 yılında kaldırdılar ve istinaf sistemini kabul ettiler. Tashihi karar kurumuna benzer bir kanun yolunun uygulandığı sırada İsrail'de de istinaf yoktu. Bir de Sovyetler Birliği hukukunda tashihi karara benzer bir kurum vardı, fakat orada işleyişi tamamen bambaşka şekildeydi. Bunun dışında hiçbir Batı ülkesinde veya Doğu ülkesinde tashihi karar kurumuna rastlamak mümkün değildir ve tashihi karar kurumunun da aslında temeli, kökeni, dinidir. Bu kurumun kökeni şöyle açıklanmaktadır. Hazreti Ömer, bir mektubunda, hakime, eğer bir olayı çözümlerken ve karar verirken hata ettiğini sonradan anlarsan, hatanda ısrar etme, efendim ben kararımı verdim artık, yapabileceğim bir şey yok deme, hatalı kararında direnme, ısrar etme, kararını değiştirir demiştir. İşte tashihi karar kurumunun temeli bu mektuba dayanır. Bu konuda Profesör Doktor Necip Bilge'nin, Karar Düzeltme adında, herkesin mutlaka okuması gereken gerçekten muazzam bir çalışması vardır. Zannedersem doçentlik tezidir, değil mi Ejder Hocam? Profesör Necip Bilge Hocamın bu kitabı piyasada muhtemelen bulunamayacaktır; belki sahaflarda falan bulunabilir. Bütün bunlar hep değerli hocamızın araştırma ve tespitleridir. Ben de oradan alarak size bunları naklediyorum.

Şimdi, karar düzeltme adını verdiğimiz kanun yolu istinafın kaldırılması sonucunda doğan boşluğu doldurmak için Usul Kanunumuza

ilave edilmiş olabilir veya başka bir düşünceyle Usul Kanunumuza alınmış olabilir. Nasıl olursa olsun, karar düzeltme ile istinaf birbirinden çok farklı iki kanun yoludur. Şimdi, tamam, istinaftan doğan boşluğu doldurmak için tashihi karar ya da karar düzeltme kurumunu Usul Kanunumuza dahil ettik de, buradan şu sonuca da varmayalım. O zaman karar düzeltme ile istinaf üç aşağı beş yukarı aynı niteliktedir. Hayır hiç de aynı nitelikte değildir. Çünkü bir kere karar düzeltmede maddi vakıalar üzerinde durulmaz. Sadece kararın hukuka uygunluğu, hukuk kurallarına uygun olup olmadığı denetlenir. İstinaf yolunda ise gerektiğinde bütün dava yeniden gözden geçirilip yeni bir yargılama yapılabilir. İkinci olarak istinaf yolunda, temyiz kanun yolunda olduğu gibi kararın bir üst mahkemeye aktarılması kanun gereği olduğu halde, karar düzeltmede böyle bir durum yoktur. Karar düzeltme istemini, kararı vermiş olan aynı Yargıtay dairesi ve kurulu inceler.

Karar düzeltme kurumunun istinaf mahkemelerinin mevcut olmamasından doğan boşluğu doldurmak için Cumhuriyet Hukukuna dahil edildiği yolundaki görüş kanaatimce tam anlamıyla doğru değildir. Neden tam anlamıyla doğru değil? Çünkü 1879 Usul kanunu döneminde istinaf sistemi var, fakat tashihi karar da var. Demek ki tashihi karar esas itibarıyla istinafın ortadan kaldırılmasından doğan boşluğu doldurucu bir kurum değil. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunda istinafla birlikte paralel olarak uygulanmış. Tam anlamıyla doğru olmasa bile bizim 5236 sayılı kanun –ki, biliyorsunuz, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununu değiştiren kanundur bu-. bir taraftan istinafı getirirken, diğer taraftan da HUMK'un karar düzeltmeye ilişkin 440 ve devamı maddelerini yürürlükten kaldırmıştır, lağvetmiştir. Yani sanki bizde, şu aşamada, kısa bir süre önce, kanun koyucunun sanki karar düzeltme kurumunu istinafın bulunmamasından doğan boşluğu doldurmak için yaratılmış bir kurum olarak algiladığı, madem ki istinafı getiriyoruz artık doldurulacak bir boşluk yok, o zaman da karar düzeltmeyi kaldırıyoruz gibi bir düşünce içinde olduğu anlaşılmaktadır: İstinaf yolu Cumhuriyet'ten önce Osmanlı İmparatorluğu zamanında da olumlu sonuçlar vermemiştir, ama bunun da nedenini, önce, Osmanlı İmparatorluğunda istinaf taleplerini inceleme görevinin normal olarak ayrı istinaf mahkemelerine değil, ilk derece mahkemelerine bırakılmış olmasında aramak gerekir. Yani Osmanlı İmparatorluğunda ilk derece mahkemeleri aynı zamanda hem ilk derece

mahkemesi olarak çalışıyordu hem de istinaf mahkemesi olarak. Ve ağır bir iş yükü olan bu ilk derece mahkemeleri istinaf görevlerine yeterli zamani ayıramadıklarından işler biriktikçe birikmiş işin içinden çıkılmaz bir hale gelmişti. Fakat bugün şartlar çok daha değişik olduğundan ben şahsen Türkiye Cumhuriyetinin ayrı istinaf mahkemeleri kurabilecek güç ve potansiyele sahip olduğundan kuşku duymuyorum, fakat bu konuda bir çekincem var, onu da biraz sonra arz edeceğim.

İstinaf mahkemeleri aleyhine sürülen bir diğer eleştiri; ülkemizde istinaf mahkemesi hakimi olarak atanabilecek nitelikli hakim sayısının az olması, az olan bu kaynağın istinaf mahkemelerinde kullanılması halinde ilk derece mahkemelerinin ciddi şekilde zayıflayacağı, öte yandan nitelikli yazı işleri müdürü ve kalem personeli bulunmadığı, bina araç, gereç gibi imkanların sağlanmasının çok güç olduğu yolundaki eleştiridir. İstinaf mahkemeleri aleyhine ileri sürülen bu eleştiri de kanaatimce yerinde değildir. Ben şahsen Türkiye Cumhuriyetinin artık bina, araç gereç gibi sorunların üstesinden gelebilecek durumda olduğuna inanıyorum. Yeter ki siyasi irade bunu istesin. Her yıl yüzlerce, hatta binlerce mezun veren otuzu aşkın hukuk fakültesi mevcut iken, artık nitelikli eleman yetersizliğinden bahsetmek mümkün olmamak gerekir. Önemli olan hakimlik, savcılık mesleğini cazip hale getirmektir. Nitelikli, yabancı dil bilen bir hukukçu ancak bu şekilde adliyelere hakim, savcı olarak getirtilebilecektir.

İstinaf mahkemeleri aleyhine, ileri sürülen bir diğer eleştiri; ilk aşamada on beş tane istinaf mahkemesi kurulacağı için ülkede hukuk birliğinin sağlanmasında güçlük çekileceğidir. Yani diyorlar ki; efendim bir istinaf mahkemesi şöyle karar verecek, öteki istinaf mahkemesi böyle karar verecek, o zaman hukuk birliği nasıl sağlanacak? Ben bu endişeyi hiç anlayamıyorum. Türkiye'de yüzlerce ilk derece mahkemesi mevcuttur. Peki yüzlerce mahkemenin hukuku aynı şekilde uygulaması, yani hukuk birliği nasıl sağlanmaktadır o zaman? Cevap basittir: Yargıtay bunu sağlamaktadır. Yargıtay'ın en başta gelen görevi hukukun ülke içinde aynı şekilde uygulanmasını sağlamaktır. Yargıtay yüzlerce mahkemenin hukuku ülke içinde aynı şekilde uygulamasını sağlayabildiğine göre, biz on beş tane istinaf mahkemesinin hukuku aynı şekilde uygulamasının sağlanamayacağı ihtimalinden mi korkacağız. Bunu pek anlayamıyorum.

Yargıtay bu konuda uzmanlaşmıştır ve bunu sağlayacaktır, hem de artık asıl ve yegane görevi hukuk birliğini sağlamak olduğu için şimdikinden çok daha iyi, şimdikinden çok daha bilinçli ve çok daha titiz bir şekilde sağlayacaktır.

Nitekim kısaca 5235 sayılı kuruluş kanunu olarak bahsedeceğim Kanun, 51. maddesinde, bu konuda tedbir almış ve Yargıtay Kanununun içtihatların birleştirilmesiyle ilgili 15. maddesinde değişiklik yapmıştır. Bu değişikliğe ilişkin gerekçeyi sizlere aynen okuyorum. "Aynı yer bölge adliye mahkemelerinin hukuk veya ceza daireleri tarafından benzer olaylarda birbirine uymayan ve kesin olarak verilen kendi kararları arasında içtihat uyuşmazlığı olabileceği gibi farklı yer bölge adliye mahkemelerinin hukuk ve ceza dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlar arasında da içtihat uyuşmazlığı olabilir. Bu gibi içtihat uyuşmazlıklarının giderilmesini sağlamak ve uygulamada bütünlük sağlamak amacıyla Yargıtay Kanununun 15. maddesinde değişiklik yapılarak Hukuk ve Ceza Genel Kurullarına bu uyuşmazlıkların giderilmesi görevi verilmektedir." Şu halde istinaf mahkemelerinin Yargıtay'ın kanatları altında çalışacak bir mahkeme olduğunu unutmamak gerekir. Ancak bir noktada bu eleştirilere belki hak vermek lazımdır. O da temyizi kabil olmayan kararlarda ne olacağıdır. Burada belki çeşitli sistemler düşünülebilinirdi, örneğin temyizi kabil olmayan bir kararda istinaf mahkemesinin Yargıtay içtihatlarından ayrılmak istemesi halinde temyiz kanun yolunu açmasına imkan verilebilirdi (Alman sistemi), fakat mevzuatımızın şu aşamadaki durumunda bu açıdan bir zayıflık bulunduğunu, kanun yararına temyiz yoluna başvurmaktan başka çare bulunmadığını müşahede ediyorum.

Beşinci eleştiri şu. Bazı görüşler diyor ki, efendim istinaf sistemi, bütün vakıa ve delillerin istinaf mahkemesinde yeniden incelenmesi olanağı mevcut olduğu için, ilk derece mahkemesi hakimlerini tembelliğe sevk eder. Her şeyden önce bu görüşe katılmak şu nedenle mümkün değildir. Aynı risk bir ölçüde bugün de mevcuttur. Ama ilk derece mahkemesi hakimlerinin böyle bir tembelliğin içinde olduğunu söylemek en hafifinden insafsızlık olur. Kaldı ki, bugün nasıl notlama sistemi mevcutsa, aynı sistem istinafta da uygulanabilir. Bu takdirde notlamayı Yargıtay değil, istinaf mahkemesi yapacaktır.

Şimdi gelelim istinaf mahkemeleri sistemi aleyhine ileri sürülen en önemli ve zihin karıştırıcı eleştiriye. Bu öneri istinaf sisteminin yargılamanın uzamasına neden olacağı yolundaki eleştiridir. Bu eleştiriye göre istinaf mahkemesi ilk derece mahkemesi önünde yapılmış olan yargılamayı tekrar yapmak suretiyle zaman kaybına ve davaların uzamasına neden olur. Bu endişe, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki tartışmalar sırasında tutulmuş olan zabıtlar incelendiği takdirde görülecektir ki, sık sık gündeme getirilmiş, ısrarla, istinaf mahkemesinde yeniden yargılama yapıldığına göre böyle bir yöntemin yargılamayı süratlendirmesinin asla mümkün olmadığına değinilmiştir. Bu eleştirilerin istinaf sistemini tam olarak anlamamaktan kaynaklandığını düşünüyorum. Bir kere, biliyorsunuz, bizde ilk derece mahkemesinin kararı temyiz incelemesinden geçtikten sonra, şartlar yerine geldiği takdirde bir de karar düzeltme incelemesi vardır. Oysa istinaf sistemi yürürlüğe girdiği zaman karar düzeltme yolu kalkacaktır. Şu halde istinaf sistemi Yargıtay'ı bir nebze uzatabilir. Ancak bir başka açıdan zamandan tasarruf sağlandığı için davaların sonuçlandırılmasında kayda değer bir uzamanın olması beklenmemelidir. İkinci olarak; bugün temyiz incelemesi yargılamanın vazgeçilmez bir parçasıdır. Diğer bir deyişle, şartlar yerine geldiği takdirde ilk derece mahkemesinin her kararı adeta otomatiğe bağlı olarak temyiz için Yargıtay'a gitmektedir. Oysa istinaf mahkemeleri sisteminde istinaf mahkemesinin vereceği bazı kararlar kesin olduğu için temyiz edilemeyecektir ve böylece zamandan bir başka açıdan da tasarruf sağlanacaktır. HUMK'un 5236 sayılı kanunla değişik yeni 428. maddesine baktığımız zaman, temyiz edilemeyecek kararların burada sayılmış olduğunu görürüz ve bu madde okunduğunda temyizi kabil olmayan kararların büyük bir yekun tutabileceğini hemen anlayabiliriz. Para eşiği, bir kararın temyizinin kabil olup olmadığını belirlemek için göz önüne alınmış kriterlerden sadece biridir. Bunun yanında, bazı davalar niteliği itibariyle temyizi kabil addedilmemiştir. Fakat maalesef burada kanun koyucu parasal temyiz eşiğini düşük tutmuş, beş milyar lira olarak benimsemiştir. Yani ancak beş milyar liranın üzerindeki malvarlığı haklarına ilişkin davalar temyiz edilebilecektir. Keşke bu beş milyar liralık sınır biraz daha yüksek tutulabilseydi. Üçüncü olarak, temyizi kabil kararlar bakımından ise Yargıtay artık sadece hukuk birliğini sağlamak için inceleme yapacağından, diğer bir deyişle bugün bu asli görevinin yanında,

istinaf yolu mevcut olmadığından, şartlar gerektirdiği için Yargıtay'ın istemeye, istemeye üstlenmiş bulunduğu istinaf görevini Yargıtay artık yapmayacağından, Yargıtay'dan çok daha süratli bir çalışma beklenmelidir. Bu da zamandan önemli bir tasarruf sağlayacaktır.

Değerli konuklar, aranızda çok tecrübeli hukukçu arkadaşları görüyorum. Yargıtay'ın çalışması bugün sağlıklı değildir, yüksek mahkeme modeline her zaman uygun değildir. Yargıtay bugün bir derece mahkemesi, ilk derece mahkemesi ile kendisi arasında bir derece mahkemesi bulunmadığı için, istemeye istemeye de olsa, ama haklı olarak istinaf mahkemesi gibi de görev yapmaktadır. Oysa Yargıtay bu görevi yerine getirmek için yeterli araçlarla donatılmamıştır. Yargıtay bir tanığı dinleyemez. Dolayısıyla tanık hukuk ya da ceza hakimi karşısında ifade verirken yüzü kızardı mı, hakimin gözlerinin içine bakabiliyor mu, kekeledi mi, bütün bunları dosyadan anlayamaz; bu gibi verilerden, delillerle doğrudan doğruya temasa geçmek imkanına sahip olmadığı için yoksundur. Onun için Yargıtay, istinaf mahkemesi gibi çalışıp hiç görmediği ve dinlemediği tanıkların beyanlarının değerlendirilmesine girdiği zaman, yeterli araçlardan yoksun olduğu için, bu inceleme sıhhatli sonuçlara götürmeyebilir. Bir olayda ben şahit oldum, Yargıtay bir dizayn taklidi davasında, yerel mahkemeden, haksız rekabet konusu olan ürünleri -iki ütü söz konusuydu-, bunları inceleme gereğinin hasıl olduğundan bahisle, göndermesini istemiştir. Artık bu istinaf mahkemesinin en ileri safhasıdır. Yargıtay böyle bir inceleme yapabilmek için gerekli araçlarla donatılmadığından bugün çok zor şartlar altında çalışmakta ve istinaf mahkemesi görevini layıkı veçhile yerine getirememekte, bir derece mahkemesi gibi çalışma zorunluluğunun yarattığı zaman sıkışıklığı nedeniyle hukuk birliğini sağlama görevini de layıkı veçhile yerine getirememektedir.

İstinaf sisteminin zaman kaybına neden olacağı düşüncesini bertaraf etmek için daha başka şeyler de söylenebilir.

İlk derece mahkemelerini, özellikle büyük şehirlerde hakim sayısını artırmak suretiyle takviye edersek ve böylece hakimlerin iş yüklerinin azalmasını sağlarsak, bu mahkemelerdeki yargılama süratlenecektir ve zamandan bu şekilde yapılan tasarruf, istinaf mahkemesinde

kaybedebilecek olan zamanı telafi edebilecektir. Bugün bütün bu faktörler istinaf yolunun kabulünün yargılamayı mutlaka uzatacağı yolundaki düşüncenin pek de öyle yerinde olmadığını göstermektedir. Kaldı ki, her şey bir yana, istinaf yolunun yargılamayı kaçınılmaz bir şekilde mutlaka uzatacağı yolundaki düşünce biraz da istinafın ne olduğunun tam olarak bilinmemesinden, daha doğrusu istinaf sisteminde istinaf mahkemesinin her olayda mutlaka ilk derece mahkemesinin yaptığı yargılamayı tekrarlayacağının zannedilmesinden kaynaklanmaktadır. Gerçi bizim hukukumuzda şu andaki yasal düzenlemeye göre istinaf mahkemesi davaya başından itibaren yeniden bakarak karar verebilir; verebilir ama, bu durum sadece yeniden yargılama yapılmadan sonuca varılmasının mümkün olmadığı hallerde söz konusudur ve Kanunumuz istinaf sisteminde hangi hallerde yargılama yapılmayacağını uzun uzun saymıştır.

Şimdi burada bu genel mülahazaların dışına çıkıp zaman çok daraldığı için biraz daha hukuk tekniğine girmek istiyorum.

Evvelce de söylediğim gibi, istinafı klasik anlamda (ya da tam) istinaf ve dar anlamda (ya da eksik veya sınırlı) istinaf olarak ikiye ayırabiliriz.

Klasik anlamda istinafta, istinaf mahkemesi ilk derece mahkemesinin kararını sadece hukuka uygunluk açısından değil, usul ve esas yönünden de ele alıp inceler, yeniden yargılama yapar ve karar verir. Dolayısıyla, klasik anlamda istinafta, taraflar ilk derece mahkemesi önündeki yargılamada hakime sunmuş oldukları dava malzemesini (vakıaları ve delilleri) tamamlayabilirler, bu malzemeye yenilerini ekleyebilirler. O kadar ki, istinaf mahkemesi önündeki yargılama yeni malzemelere dayanan yeni bir yargılama halini alabilir ve bu yargılama sonunda verilen karar da ilk derece mahkemesi kararından tamamen farklı bir hüviyete bürünebilir. Bu sistemde ilk derece mahkemesi önündeki yargılama adeta önemsizleşmekte, bir ön inceleme, bir hazırlık aşaması düzeyine indirgenmektedir; diğer bir deyişle, istinaf mahkemesi ilk verilmiş kararı adeta yok farzetmekte ve kendisi yeni bir karar vermektedir. Bugün bu klasik anlamda istinaf sistemi hemen hemen terkedilmiştir. Bu sistemi benimsemiş olan ülkelerde dahi yeni vakıa ve delillerin istinaf mahkemesi önünde ileri sürülebilmesine sınırlar

getirilmiştir. Bu sınırlar neden getirilmiştir? İstinaf mahkemesinin bir ilk derece mahkemesi, münhasıran ve mutlaka bir olay mahkemesi gibi çalışmasının önüne geçilerek hukuki denetim de yapan bir mahkeme haline gelmesi için getirilmiştir.

Dar anlamda istinafta ise durum daha değişiktir. Bu sistemde istinaf mahkemesi, kararını ilk derece mahkemesinin topladığı dava malzemesine, yani vakıalara ve delillere dayandırmakta, ilk derece mahkemesinin bu vakıalara ve delillere dayanarak yapmış olduğu değerlendirmenin kanuna uygun olup olmadığını araştırmaktadır. Şu halde, dar anlamda istinafta, istinaf mahkemesi önündeki yargılamada yeni vakıa ve delil getirilemez.

Şimdi, 5235 sayılı Kanun hangi sistemi kabul etmiştir. Bu soruyu cevaplandırabilmek için HUMK m.426/R maddesinin birinci fıkrasını nakletmek gerekir. Buna göre, "Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinde karşılık dava açılamaz, davaya katılma isteminde bulunulamaz, davanın ıslahı ve 45 inci maddenin birinci fıkrası hükmü saklı kalmak üzere davaların birleştirilmesi istenemez, bölge adliye mahkemesince resen göz önünde tutulacaklar dışında, ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmalar dinlenemez, yeni delillere dayanılamaz." Bu hüküm göstermektedir ki, 5235 sayılı kanun istinaf mahkemelerinde yeni vakıa ve yeni delil getirilmesine izin vermemiştir, yani Türk sistemi esas itibarıyla dar anlamda istinaf sistemidir.

Genel bir yaklaşımla denebilir ki, bizim hukuk usulünde, biliyorsunuz, teksif ilkesi adını verdiğimiz ilke geçerlidir. Bu teksif ilkesi, detayına girmeden çok kısa olarak sizlere nakletmek gerekirse, bütün vakıaların ve delillerin ilk derece mahkemesi önündeki yargılamada bu yargılamanın belli bir kesitine kadar getirilmesini amirdir. Diğer bir deyişle, dava malzemesi olarak adlandırabileceğimiz vakıaları ve delilleri yargılamanın belli bir kesitine kadar davaya getirmediğimiz takdirde, o vakıalardan ve delillerden kural olarak o yargılamada bir daha, artık yararlanamayız. Bunlar belki yeni bir davaya konu olabilir, belki olamaz, o tartışmalı bir konu. İşi fazla çetrefil bir hale getirmek istemediğim için buraya girmek istemiyorum. Bizde teksif ilkesinin katılığını iki şekilde

aşabilirsiniz. Aslında dört beş şekilde aşılır da kural olarak en önemlisi iki şekildedir. Bir; ıslah suretiyle, iki; karşı tarafın muvafakatıyla.

Şimdi, teksif ilkesinin en önemli sonucu iddia ve savunmanın değiştirilememesi ve genişletilememesidir. İddia ve savunmanın değiştirilememesi ve genişletilememesi şeklindeki sonucu da ıslah veya karşı tarafın muvafakatiyle aşabilmeniz mümkündür. Fakat karşı taraf kural olarak muvafakat etmeyeceği için bu imkan aslında görünüşte bir imkan olarak kalmakta, asıl çare, ıslah, üstünde yoğunlaşmaktadır. Demek ki, teksif ilkesinin yasaklayıcı sonuçlarını özellikle ıslahla aşmak mümkündür. Ancak ıslahın da kendine göre bazı sakıncaları vardır. Neyse, kısa kesmek için diyelim ki, teksif ilkesi bizim usul hukukumuzda, yargılamanın yazılı yargılama usulü olmasına bağlı olarak uygulanan son derece sert bir ilkedir.

Şimdi, iyi güzel, dedik ki, ilk derece mahkemesindeki yargılamada, dava malzemesi yargılamanın belli bir kesitine kadar getirilir. O yargılama kesiti kural olarak layihalar teatisi safhasının sonuna kadardır. Ama asıl olay dava dilekçesi ve cevap layihasında yoğunlaşır. Çünkü replik ve düplikte, dava dilekçesinde veya cevap layihasında belirtmediğiniz vakıaları ve delilleri getiremezsiniz, sadece dava dilekçesinde ve cevap layihasında ileri sürülen şeyleri çürütmek için deliller getirebilirsiniz. Neyse işi fazla teknik hale sokmayalım şu kısa zaman parçası içinde. Layihalar teatisi safhasının sonuna kadar vakıalarınızı ve delillerinizi getirdiniz getirdiniz, getirmediyseniz o davada yandınız demektir. Şimdi, çok önemli bir değişiklik oldu, istinaf yargılaması işin içine girdi.

Peki biz acaba dava malzemesini yine böyle mi, yani ilk derece mahkemesindeki yargılamada layihalar teatisi safhasının sonuna kadar mı getirmek zorundayız; yoksa, efendim, artık yeni, yepyeni bir yargılama başlıyor, artık burada yeni delil getirelim canım, yeni vakıa da getirelim mi denecektir? Maalesef denemeyecek. Maalesef değil belki, çünkü şimdi Sayın Yenisey söyleyecektir, ceza usulünde bu mümkündür. Ama yine de sayın Yenisey maalesef demektedir, maalesef ceza usulünde yeni vakıalar ve deliller istinaf yargılamasında getirilmektedir demektedir. Neden maalesef diyor değerli Hocam. Şunun için maalesef diyor. Çünkü o zaman ilk derece yargılamasının hiçbir nedeninin kalmamasından, ağırlığın

istinaf yargılamasına kaymasından endişe ediyor. Diğer bir deyişle, böyle bir sistemde, vakıa veya delili getirmemişsem ilk derece mahkemesinin önüne, nasılsa istinaf var, orada getiririm diyerek ilk derece yargılamasını tamamen bir formalite haline dönüştürme riski vardır yeni delil ve vakıa getirmenin. Onun için hukuk usulünde kanun koyucu yeni delil ve yeni vakıaların istinaf mahkemesinde kural olarak getirilemeyeceğini söylemiştir. Yani şuna çok dikkat etmemiz gerekmektedir. Tıpkı şimdi yaptığımız gibi, hukuk davalarında vakıalarımızı ve delillerimizi layihalar teatisi safhasının sonuna kadar davaya ithal edeceğiz, davaya sokacağız. Çünkü o vakıalar ve deliller normal olarak ta istinaf yargılamasının sonuna kadar bizi bağlayacak, onların mahkumu olacağız. Diğer bir deyişle ihmal ederek veya düşünemediğimiz ya da bilinçli davranamadığımız için bir vakıa veya bir delili layihalar teatisi safhasının sonuna kadar getirmediğimiz takdirde, bu çok vahim sonuçlar doğurabilecektir.

5235 sayılı kanunla ilgili olarak bu aşamada şunu da söyleyeyim ki; değerli konuklar; istinaf aşamasında ıslah veya hasmın muvafakatiyle dahi iddia veya savunmayı değiştirip genişletmek mümkün değildir. Yani istinaf aşamasında ıslah ederim ya da karşı taraf muvafakat eder gibi bir düşünceyle hareket etmek doğru değildir. Zira istinaf aşamasında ıslah mümkün değildir. Tabii burada bir sürü tartışma var. Şimdi, öyle olabilir ki, yeni bir vakıa var. Peki, bu vakıa layihalar teatisi safhasından sonra doğmuş, o safhadan sonra ortaya çıkmış. Acaba istinaf yargılamasında bunu getirebilir miyiz? Layihalar teatisinde bunu getiremeyiz, çünkü o dönemde o vakıa yok, henüz vuku bulmamış doğmamış. Vakıa o safha tamamlandıktan sonra doğmuş bir vakıa; bunu istinaf yargılamasına getirebilir miyiz? Bu bile son derece kuşkulu görünmektedir. Bu vakıa belki yeni bir davanın konusunu teşkil eder diyor bazı yazarlar, örneğin teksif ilkesinin Türk istinaf sistemindeki görünümünü ilk inceleyen sayın Profesör Deren Yıldırım, İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantısında ki, sayın Profesör Deren Yıldırım'ın bu çalışması teksif ilkesinin istinaf sistemi içindeki yeri bakımından mutlaka incelenmesi gereken bir çalışmadır. Diğer bir deyişle, gidersin o vakıaya istinaden yeni bir dava açarsın, ilk davada verilmiş olan kesin hükmün kapsamına girmez diyor sayın Profesör Deren-Yıldırım. Tartışmalı bir konu. Zihinleri fazla karıştırmak istemiyorum

5235 sayılı kanun, teksif ilkesinin sertliğini sistemin esprisine zarar vermeden bir nebze yumuşatmak istemiş ve 426 "r" maddesinin üçüncü fıkrasında şu hükmü getirmiştir.

"İlk derece mahkemesinde usulüne uygun olarak gösterildiği halde incelenmeden reddedilen veya mücbir bir sebeple gösterilmesine olanak bulunmayan deliller bölge adliye mahkemesinde incelenebilir."

Hemen belirtmek gerekir ki, bu istisnalar layihalar teatisi safhasında mevcut olan delillere ilişkindir. Yani bunu şöyle anlamak lazım: Layihalar teatisi safhasında mevcut olmakla birlikte, mücbir bir sebeple gösterilmesine olanak bulunmamış deliller bölge adliye mahkemesinde incelenebilir. Veyahut da ilk derece mahkemesinde usulüne uygun olarak gösterildiği halde incelenmeden reddedilen deliller. Bunu söylemeye aslında gerek de yoktu. Çünkü burada delil, layihalar teatisi safhasında mevcut ve süresi içinde usulüne uygun olarak getirilmiş. Ama ilk derece mahkemesi hakimi incelememiş bunu. Bu zaten bir istinaf nedenidir ve o delilin istinaf mahkemesince incelenmesi mümkündür. Bu son ihtimalde, dikkat edilirse, delil usulüne uygun olarak ve süresinde getirilmiş, ama ilk derece mahkemesince değerlendirilmemiştir. Bu incelemeyi artık istinaf mahkemesi yapabilecektir. Fakat, görülmektedir ki, burada, istinaf mahkemesindeki yargılamaya yeni bir dava malzemesinin getirilmesi söz konusu değildir, çünkü delil süresinde ve usulüne uygun olarak ilk derece mahkemesindeki yargılamaya dahil edilmiştir.

Buna mukabil, ilk derece mahkemesinin yargılamayı kötü yürütmesinden ötürü hükme etkili olabilecek bir vakıa veya delilin orada ileri sürülememiş olması hali kanun koyucu tarafından dikkate alınmamıştır. Oysa istinaf mahkemesindeki yargılamaya yeni malzeme getirilmesi hali asıl burada söz konusu olur. Örneğin, dava malzemesini getirecek olan tarafa tebligat veya davet yapılmamış veya eksik yapılmıştır. Veya gerekli ihtar yapılmamıştır. Ya da mahkeme durum ve şartlara uygun olmayan kısa bir süre vermiştir. İşte, delil veya vakıa bu nedenlerle usulüne uygun olarak ve süresi içinde getirilememiştir. Şimdi, bu delil veya vakıanın istinaf mahkemesindeki yargılama sırasında ileri sürülmesine imkan verilmek gerekmez mi? Zira burada tarafın hatası, ilk derece mahkemesinin hatasına dayanmaktadır; onun için, bir kontrol mahkemesi

olarak istinaf mahkemesinin inceleme alanına giren, dar anlamda istinafla bağdaşabilen bir durum söz konusudur. Kanaatimce burada HUMK 426/M-I-6 uyarınca, davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilmesine neden olabilecek bir usûli aksaklık söz konusudur.

Şimdi bu teksif sistemi iyi güzel de, bizim medeni usul hukukumuzun amacı, en azından genel olarak kabul edilen görüşe göre, sübjektif hakların maddi gerçek temelinde sağlanması, gerçekleştirilmesidir. Şimdi, bu kadar sert bir teksif ilkesini uygularsanız acaba hakkın elde edilmesine engel olmuş olmaz mısınız? Yani düşününüz ki layihalar teatisi safhasında yapılacak en ufak bir gaf, en ufak bir ihmal veya bilinçsizlik o davanın kaybedilmesine ve belki de esas hakkın ortadan kaybolmasına neden olabilecektir. Yani usulün amacı bu mudur? Halbuki usul hakkın gerçekleşmesine hizmet etmelidir demez miyiz? Gerçi teksif ilkesinin yarattığı bu katılık, ilk derece mahkemesi önündeki yargılamada ıslah kurumuyla bir ölçüde yumuşatılmıştır. Fakat biraz önce de değindiğimiz gibi, ıslahın da kendine göre bazı sakıncaları vardır. Öte yandan, belirtmek gerekir ki, yeni vakıa ve delillerin getirilmesi ihtiyacı sadece ilk derece mahkemesindeki yargılamada değil, istinaf mahkemesindeki yargılamada da ortaya çıkmış olabilir.

Görüleceği üzere, mevcut istinaf sistemini teksif ilkesiyle bağdaştırmak istediğimiz zaman bazı hukuki sorunlar ortaya çıkabilir. Bu sorunların aşılamaz sorunlar olduğunu düşünmüyorum. Unutmamak gerekir ki, istinaf sistemi Batı ülkelerinde yaklaşık iki asırlık bir geçmişe sahiptir. Türk hukuku hem doktrin ve hem de uygulama olarak bu tecrübeden ve birikimden yoksundur. Onun için, kazüistik ve çetrefil bir sistem öngörmektense, ilk aşamada basit ve anlaşılır bir mekanizma kurmak bana daha doğru görünmektedir. Şu halde, kanun koyucunun benimsemiş olduğu yaklaşım kanaatimce doğru bir yaklaşımdır. Böylece Türk hukukçuları yabancısı oldukları istinaf sistemini anlayacak ve tabir caizse sindireceklerdir. Geçen zaman zarfında da yeni mekanizmanın eksikliklerini yargısal ve bilimsel içtihatlarla gidermeye çalışmak, böylece edinilen tecrübeleri de zaman içinde kanun metnine dönüştürerek sistemi pekiştirmek ve geliştirmek kanaatimce daha doğru olacaktır.

Bugün belki yapılabilecek şey; bu teksif ilkesini; istinaf yargılamasının artık Türk hukukuna da getirildiğini dikkate alarak, en azından ilk derece mahkemesindeki yargılama bakımından biraz daha uğraşıp didinip Batı ülkelerindeki emsallere bakıp biraz yumuşatmak; faydalı olabilecektir diye düşünüyorum. Bunu şunun için söylüyorum: Şu anda Bakanlıkta Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Tadil Komisyonu çalışıyor biliyorsunuz ve çalışmaları oldukça da ileri bir safhaya gelmiş bulunuyor; fakat maalesef Komisyonun teksif ilkesini daha de sertleştirdiği duyumlarını almaktayız: Sayın Hocamın da bilgilerine sunuyorum bunu. O itibarla belki bu konuda istinaf sisteminin gelmesiyle hasıl olan yeni durumu gözönüne alarak Komisyonun teksif ilkesini bir kere daha tezekkür etmesi, biraz daha toleranslı davranması iyi olur diye düşünüyorum.

Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Av. Aydın ERDOĞAN: Bizde değerli hocamıza teşekkür ediyoruz. Bir iki şeyi belirtmek istiyorum burada. Değerli arkadaşlar bizim hukuk sistemimiz 20'lerden itibaren yeni bir hukuk sistemi olarak kurulmuş ve 80 yıl içinde eskiyerek bugün ciddi bir reform ihtiyacı karşısında, yeni bir değişiklik hamlesi yapmaktadır. Şimdi bu değişikliğin bir iki noktasına dikkat çekmekte fayda var. Bizim hukuk sistemimiz kurulurken 20'li yıllarda asıl olarak 19. yüzyılın liberal hukuk sisteminin etkisiyle kurulmuştur ve orada asıl olan hukuk yargılamasında güçlüyü koruyan bir sistem gelmiştir bizim medeni hukuk yargılamamızda başlangıçta. Bunun çarpıcı örneği gıyaptır. Gıyaba düşen taraf gelemez davaya ve işte delillerin genişletilmesi iddianın savunmanın genişletilmesi yasağı gibi katı uygulamalar ve bunun sonuçları. Burada kim kendisini savunamaz sorusunu sormak gerekiyor. Güçsüz olan taraf kendisini savunamaz. Peki güçsüz olan tarafı kim koruyacak. Bu yargının görevi değil midir. Ve bir mücadele olarak mahkeme önündeki, mücadele olarak görüldüğünde bunu kim koruyacak. Yani yargıç biçimsel hukuk bakımından biçimsel olarak haklı gördüğü tarafı aslında haksız olduğunu bilecek. Ama buna müdahale edemeyecek. Şimdi bu problem aslında istinafa da taşınarak gidiyor. Az önce sayın hocamız temyiz sınırının beş milyar olduğunu ve bunun düşük olduğunu söyledi. Muhtemelen yükselecektir iki sene sonra. Ama bu doğru mudur. Yine istinafa gitmek

için de bir milyarlık sınır var. Hakkın adalet duygusunun ölçüsü para ile ölçülebilir mi. On milyara, yirmi milyara çıkardığımız zaman temyiz mahkemesi bu ülkede hangi gelir düzeyine sahip yurttaşların temyiz mahkemesi olacaktır.

Diğer yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmek için bir para sınırı yok. Burada temyizde istinafa bile götürülemeyen bir milyarlık alacak yani yaklaşık üç asgari ücret tutarında 90 günlük emeğin karşılığı olan bir alacak istinaf dahi götürülemeyecek ama Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürülebilecek. Şimdi bir başka yan Fransa'da istinaf için bir sınır getirilmiş ama temyiz için sınır getirilmemiş. Bu da ilginç bir durum. Şimdi sistemimiz aslında lehte aleyhteki görüşlerle tartışıldı ve yasa olarak kabul edildi. Problem nerelerde çıkacak: Şimdi bakınız bizim maddi hukukumuz yeni yenileniyor Medeni Kanun yenilendi arkasından Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu yenileniyor. Birçok başka yasa Ceza Kanunu Ceza Muhakemesi Kanunu yenilendi infaz yenilendi, diğerli yani sistem bir bütün halinde yenileniyor. İçtihat birliği problemi nasıl çözülecek şimdi bir kısım görüşler İstinaf Mahkemelerinin yani bölge adliye mahkemelerinin kararlarının içtihat olamayacağını söylüyor. Bunlar içtihat değil. bunlar hüküm çelişkileri olabilir. Bunun için ön görülen temyize götürme bakanlar kurulu kararı ile götürme ne ölçüde gerçekleşebilecek. Edirne ile Van arasındaki mahkemeler arasında çıkan hüküm ihtilaflarında. Yani usul yeni maddi hukuk yeni. 80 yılda biz halen içtihat bütünlüğünü sağlayamadık. 80 yıllık uygulaması olan hukuk sistemimizde bunu sağlayamadık.

Şimdi bu yönleri ile belki tartışmayı geliştirmek gerekiyor. Tabi kuruluşta problemler var, yargıçların atanmasında problemler var, davaların, yargılamaların hızlandırılması meselesinde ne yapılabilir? Bu istinaf getirilirken bunu bir hızlandırma aracı olarak ön görülmediği, adil yargılanmanın bir araç olarak ön görüldüğü söylendi. Peki bu temyiz sınırı, istinafa götürme konusundaki sınırlar adil yargılama ilkeleriyle ne ölçüde bağdaştırılabilir bütün bunları belki geliştirerek bu yasanın yürürlüğe gireceği iki yıllık süreden önce belki duyurabilirsek yeniden ele alınmasını sağlayarak çözümlerin üretilmesini götürebiliriz belki o anlamda o nedenle bu tartışmalarımız bir anlam kazanabilir. Buyurun hocam.

Selçuk ÖZTEK : Sayın Başkan müsaade ederseniz bir noktaya değinmek istiyorum. Sayın hocamdan özür dileyerek. Ben olan hukuku sizlere naklettim. Parasal eşiğin lehinde düşündüğümü asla söylemedim. Çünkü 1987 yılında Anayasa Mahkemesinin bu parasal eşiklerin, parasal miktar sınırlamalarının Anayasa'ya uygun olduğuna yönelik kararı üzerine, bu kararı son derece ağır bir şekilde eleştiren bir makale yayınladım. Bir süre sonrada zannedersem sayın hocam aynı yönde bir makale yayinladı. Yani biz parasal eşiğin tamamen karşısındayız. Ancak olan hukuk bu şekilde bunu ben daha artırılabileceği, çünkü şunu da düşünmek lazım. bakın içtihat birliğini sağlamak o kadar kolay değil. Yargıtay işinin, Yargıtay artık 250 daireli mahkeme olarak kalmayacak. Zaten bu İstinaf Mahkemeleri kurulmasaydı, İstinaf Mahkemeleri sadece bölgesel değildir. Merkezi istinafta vardır. Hollanda'da istinaf merkezidir. Bir tek şehirdedir. En sonunda Türkiye'de birisi çıkacak ve diyecekti ki Yargıtay'a bakın ben sizin içinizden on iki hakimi alıyorum, bu on iki hakim üst mahkeme oluyor en yüksek mahkeme oluyor, sizde merkezi istinafsınız buyurun çalışın diyecekti. Allah'tan o duruma gelmedi fakat Yargıtay 50-60 üyeli bir daireye inecek. Ona yönelik çalışmalar olduğunu biliyorum. Teşekkür ederim.

Ejder YILMAZ : Teşekkür ederim sayın Başkan. Ben önce bütün meslektaşlarımı sevgi ve saygı ile selamlamak istiyorum. Baro yönetiminden Av. Tacar Çağlar kardeşimi, aramızda görüyorum. Kendisini de ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu toplantının düzenlenmesi hayırlı bir iştir. Çünkü istinaf, gerçekten bir reformdur. Adalet reformu tabiri belki biraz abartılı, ama istinaf, yargı sistemimizi tamamen değiştirecek olan, beyinlerimizi değiştirecek olan bir sistemdir. Şükür ki hemen yürürlüğe girmedi. Belli bir süre sonra, bugünkü düzenlemede 1 Haziran 2007'da, yürürlüğe gireceği hedeflenmiş; eğer bir uzama olmazsa!

Selçuk Hoca, konuşmasının ikinci bölümünde "teksif meselesi"ne değindi. Bu arada, Aydın Erdoğan üstadımız da meblağ konusuna temas etti. Aslında istinafla ilgili olarak, değinilecek o kadar çok konu var ki, ancak bugün bana ayrılan kısacık sürede, benim size aktarabileceğim husus, genel olarak istinafın tanıtımı olacak. İstinafın yürürlüğe gireceği

önümüzdeki iki yıl içersinde, oluşacak yeni fikirler çerçevesinde her halde kanun koyucuyu bazı değişiklikler yapılması konusunda zorlamamız da söz konusu olabilecek. Çünkü kanunda benim de naçizane tespit ettiğim değiştirilmesi veya doldurulması gereken önemli noktalar var.

Ben istinafı, yargı hizmetinden yararlananlara daha iyi hizmet olarak değerlendiriyorum. Verilmekte olan adaletin kalitesinin yükseltilmesi olarak düşünüyorum. Bütün dünyada istinafın kabul edilişinin nedeni de esas itibariyle budur. Pek çoğumuz avukatlık yapıyoruz bu salonda bulunanların. Galiba şu anda salonda aramızda yargıç yok, Yargıtay üyesi yok. Ama ülkemizde adalet meselesi vatandaşın meselesidir, avukatların ve hakimlerin meselesidir. Son zamanlarda, adalet hakkındaki yakınmalar gittikçe artmaktadır. Yakınmaların büyük bölümü özellikle hakimlerin, mahkemelerin işlerinin aşırı bir şekilde çok olmasından kaynaklanmaktadır. Hakimler canla başla çalışıyorlar; ama maalesef davaların sonucunda adaletin, çeşitli sebeplerle herkesi tatmin eden bir şekilde gerçekleşemediğini hepimiz söylüyoruz. Bu noktada, Selçuk Hoca'nın istinaf hakkında söylediklerine noktasına, virgülüne kadar aynen katıldığımı ifade etmek istiyorum.

Ben konuyu, Yargıtay açısına getirmek istiyorum. Biliyorsunuz Yargıtay, her yılın başlangıcında Resmi Gazete ile, bir önceki yıl Yargıtay'a ne kadar iş geldiğini, bunlardan ne kadarının karara bağlandığını resmi rakamlarla yayınlıyor ve ayrıca önümüzdeki dönemde daireler arasındaki iş dağıtımını da duyuruyor. Bu rakamlar üzerinde ayrıntıya girmiyorum, ama geçtiğimiz yıl içinde Yargıtay'a gelen dosya sayısı yaklaşık beş yüz bin civarındadır. Yargıtay'da bugün için 21 hukuk, 11 ceza dairesi bulunduğunu düşünürseniz toplam 32 daire var. Beşyüzbin dosyayı, 32 daireye bölüştürürseniz, her bir dairede on beş bin dosya var, yuvarlak hesap. On beş bin dosya. Yılda 365 gün var. Bunun bir kısmı, mesai günü ve saati dışındadır. Onbeşbin dosyayı, mesai gün ve saatine bölerseniz. Yargıtay'daki heyet incelemesi yönünden dosya başına maalesef, yalnızca bir iki dakikalık bir zaman düşüyor. Müvekkillerinizle olan ilişkilerinizi ve bir müvekkilinizin karşı tarafla olan uyuşmazlığını, "kavgasını" düşünün. Bunlardan her biri, maddi ve manevi açıdan ayrı bir dünyadır. İşte böyle bir dünyaya, Türkiye

Cumhuriyeti Devletinin en yüksek mahkemesinde ayırılabilen zaman, bir iki dakikacıktır. Bu aslında "traji-komik" bir olgudur.

Bence, Yargıtay'ın iş yükü yüzde yüz veya yüzde birkaç yüz değil, yüzde bire inecek ölçüde azaltılmalıdır. Çünkü bizim Yargıtay, dünyadaki örneklerinden çok farklı çalışıyor. Bu sayı, Alman Federal Mahkemesinde bugün üç dört bin civarındadır. Üç dört bin diyorum dikkat buyurursanız. Yani, Federal Mahkemenin gördüğü dava sayısı, bizdekinin yüzde biri kadardır. İsviçre'de yedi sekiz yüz, İskandinav ülkelerinde birkaç yüz davadan söz ediliyor. Yargıtay'ın o ülkelerde yaptığı iş, Yargıtay'ın işlevi bizimkinden farklı bir şey. O ülkelerdeki Yargıtaylar, kuruluş amaçlarına uygun olarak çalışıyorlar ve hukuk yaratıyorlar. Bizim ülkemizde maalesef durum bu. O nedenle ülkemizde, hukukçular olarak hepimizin üzülerek gözlemlediği "adalet sorunu" vardır. Ünlü bir deyişle "adalet, devletin temelidir". Eğer bu adalet sorunları, devam edecek olursa Devletin temellerinin sallanması, doğal bir toplumsal sonuçtur. İnşallah o günleri yaşamayız.

Bu genel açıklamadan sonra izin verirseniz; istinafın bir ihtiyaç olduğunu belirtmek isterim. İstinaf derecesi, bizde 1924 yılına kadar vardı. 1924'te kaldırıldı. Ama kalktığının neredeyse ertesi gününden başlayarak istinafla ilgili tasarılar hazırlandı. 1932'den beri hazırlanan tasarılar, nihayet 26 Eylül 2004 tarihinde parlamentodan geçen 5235 sayılı Kanunla şimdilik noktalandı. 5235 sayılı Kanunun adı, "Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun". Bu Kanun; 1924 tarihli ve 469 sayılı Mahkemeler Teşkilatı Kanununu yürürlükten kaldırdı.

5235 sayılı Kanun, "bölge adliye mahkemesi" tabirini kullanıyor. Ben çeşitli nedenlerle bölge adliye mahkemesi yerine "istinaf mahkemesi" tabirini tercih ediyorum. Onun için bu konuşmamda, bölge adliye mahkemeleri demeyeceğim.

Eylül 2004'te kabul edilen ve mahkemeler teşkilatını belirleyen 5235 sayılı Kanunun ardından; aynı gün, 5236 sayılı Kanunla Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunumuzda değişiklikler yapıldı. Bu değişikliklerin temeli, istinaf yolunun kabul edilmesinin yansımalarıdır. Böylelikle, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunumuza "istinaf kanun yolu" eklendi. Temyiz

kanun yolunda buna paralel olarak yeniden düzenlendi. Bu arada, karar tashihi müessesesinin kaldırılması öngörülmektedir. Yani Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunumuzun kanun yolları kısmında büyük değişiklik var. Tekraren söylüyorum: Yeni getirilen istinaf ve temyiz (kanun yolları) hükümlerinin yürürlüğe girme tarihi, (bir değişiklik olmazsa şimdilik) 1 Haziran 2007'dir.

5235 sayılı Kanunun ilk halinde yürürlük tarihi Nisan 2007 idi ve yapılan yasa değişikliği sonucunda tarih, Haziran 2007'ye alındı. Yine Kanunun ilk halinde; istinaf mahkemelerinin kurulduğu anda Yargıtayın elindeki bütün dosyaları istinaf mahkemesine devredeceği yolunda bir hüküm daha vardı. Bu aslında tehlikeli bir hükümdü! Kanun koyucu, daha yürürlüğe girmeden hatayı fark etti ve kanunu düzeltti.

En geç, 1 Haziran 2007 geldiğinde, istinaf mahkemeleri kurulacak ve faaliyete başlayacak. O tarihten itibaren ilk derece mahkemesinin verdiği nihaî kararlar, (artık Yargıtaya değil), istinafa intikal edecek ve istinaf mahkemesinin verdiği kararlar, biraz sonra arz edeceğim sistem içinde temyize gidecek. Bu arada, 1 Haziran 2007'ye kadar olan verilen kararlar ne olacak? Kanun diyor ki; "bu kararlar kesinleşinceye kadar, eski hükümler (yani, şu anda mevcut bulunan temyiz ve karar düzeltme hükümleri) uygulanmaya devam edecek"! O demektir ki; 1 Haziran 2007'den itibaren hukukçular olarak hem istinaf hükümlerini hem yeni temyiz hükümlerini bileceğiz ve ayrıca eski temyiz ve karar düzeltme hükümlerini de unutmayacağız. Yani önümüzdeki günlerde, avukatın ve hakimin işi biraz daha zorlaşacak. Çünkü; 1 Haziran 2007'den sonra yeni davalarda yeni hükümleri uygulayacağız; eski davalar bakımından ise eski hükümleri devam ettireceğiz. Böylece; çok uzun süren ticaret davaları, gayri menkul ve yaylak kışlak davaları gibi davalarda mevcut temyiz ve karar düzeltme hükümleri, onlarca yıl daha uygulanacak demektir. Ama zaman içinde bunlar eriyecek ve bitecek!

Kanun koyucu, 2 Mart 2005 tarihinde 5311 sayılı Kanunla İcra ve İflâs Kanunundaki temyiz ile ilgili hükümleri değiştirdi. Yine, aynı tarihli ve 5308 sayılı Kanunla iş mahkemesindeki hükümler değiştirildi. Demek ki örgütün yanı sıra, yargılama ile ilgili hükümlerde de istinaf yargılaması ile ilgili hükümlerde de değişiklik var.

İstinaf; yeniden başlama anlamına gelmektedir. Fakültede size, bizim de öğrendiğimiz gibi, istinaf mahkemesinin vakıa mahkemesi olduğunu; istinaf mahkemesinin de asliye veya sulh mahkemesi gibi vakıalar üzerinden yargılama yaptığını ve ilk derece mahkemesinin incelediği vakıaları yeniden incelediğini; vakıa mahkemesi ile hukuki denetim mahkemesi farklı kavramlar olduğunu ve hukuki denetim mahkemesi olan Yargıtay'da vakıa incelenmediğini ve dolayısıyla temyiz aşamasında Yargıtay üyelerinin, olaylarla yüz yüze gelmediğini öğretmiştik.

Şimdiki dünyada ise, istinaf sistemi ve anlayışı değişti. Almanlarda da son zamana kadar istinaf mahkemesi bir vakıa mahkemesiydi. İlk derece mahkemesi; vakıa mahkemesi olarak keşif yapar, şahit dinler, bilirkişi inceler ve istinaf mahkemesinde de bunlar aynen tekrarlanırdı. Almanlar, 2002 yılında bu sistemi değiştirdiler. Bugün için Almanya'daki istinaf sistemi, bir vakıa sistemi değildir. Almanya'daki istinaf mahkemesi de, esas itibariyle vakıa mahkemesi olmaktan çıkartılmış bir hukuki denetim makamı haline getirilmiştir. Yani Alman sisteminde de bugün için ilk derece mahkemesi yargılama yapar, ilk derece mahkemesinin verdiği karara karşı istinaf derecesine müracaat edilir, istinaf mahkemesi eski niteliği ile (vakıa mahkemesi olarak) değil yeni hüviyeti ile çalışır; hukuki denetim mahkemesi olarak çalışır. Kararların büyük bir kısmı, istinaf derecesi aşamasında kesinleşir biter. Yani temyiz (Federal mahkemesi) aşamasına gitmez.

Kanun koyucumuzun kabul ettiği sistem de bu. Yani, basite indirgeyerek söylersem; 1 Haziran 2007'den itibaren ülkemizde şu olacak: ilk derece mahkemesi karar verdiğinde belli rakamın altındaki davalar kesin olacak, yani istinafa tâbi olmayacak. Bu gün için bunun sınırı bir milyar TL (bin YTL'dir). Bir milyarı geçen davalar istinaf mahkemesine gelecek. İstinaf mahkemesi, bu talep üzerine istinaf incelemesi yapacak ve onun verdiği kararlardan beş milyar TL'nin (beşbin YTL'nin) altında kalanlar kesin olacak ve temyiz aşamasına gidilemeyecektir. Konuya bu açıdan baktığımızda; artık ilk derece mahkemesi kararından sonra Yargıtay devrede değildir; Yargıtay'ın işlevini, istinaf mahkemeleri yerine getirecektir. Beş milyarı aşılırsa o zaman temyize gidilebilecektir. Demek

kinci derecede üç derece (aşama) olacak: ilk derece, ara derece (yani, istinaf derecesi) ve onun da üstünde Yargıtay (temyiz) derecesi.

İstinaf ve temyize gidebilmek için belli meblağın aşılması şartının yerinde olup olmadığı tartışılabilir. Ben daha önce yayımladığım bir makalemde de bu tür meblağların, hak arama özgürlüğünü sınırlayıp sınırlamadığı hakkındaki görüşlerimi ifade etmiş idim. Zamanı iyi kullanmak adına, o makaleme yollama ile yetiniyorum.

Ayrıca, şunu hatırlatayım: Kanun koyucu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda yaptığı değişiklikte bir ek dördüncü madde getirdi. Dördüncü madde şudur (daha evvel okumamış meslektaşlarımın dikkatine sunmak istiyorum): Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda, malûmunuz, asliye ve sulh arasındaki görev sınırı, senetle ispat için aranan meblağ, duruşma sınırı, karar tashihi sınırı gibi parasal sınırlar var. Bunlar, eskiden kanun değişiklikleri ile olurdu. Kanun değişikliğinin de zaman gerektirdiğini ve geçen zamanda ortaya çıkan enflasyon sebebiyle istenmeyen hallerin ortaya çıktığını biliyoruz. Getirilen ek dördüncü madde bu sakıncayı bertaraf edecek niteliktedir. Getirilen bu yeni düzenlemeye göre, harçlarda da olduğu gibi, her yılın Ocak ayından itibaren, yeniden değerlendirme katsayısı oranında bütün bu rakamlar değişecektir. Yıllık duyurular açısından Adalet Bakanlığına görev düştüğü kanısındayım. Nitekim harçlarda da bu görevi Maliye Bakanlığı yerine getirmektedir.

Bu açıklamadan sonra izin verirseniz kısa şekilde, istinaf mahkemesi kuruluşundan bahsedeyim. Belli bölgelerde istinaf mahkemesi kurulması öngörülüyor. Bugün için, 25 ilin öngörüldüğü söyleniyor. Böylece, her ilde istinaf mahkemesi kurulmamış olacak. Belli illerde kurulacak, istinaf mahkemesi kurulmayan diğer iller buralara bağlanacak. Her istinaf mahkemesi nezdinde hukuk daireleri, ceza daireleri olacak; bugünkü Yargıtay'da olduğu gibi. Eğer deyiş yerinde ise, İstinaf mahkemelerini "küçültülmüş Yargıtaylar" olarak düşünebilirsiniz. Yani ülkemizde 25 tane (yahut kaç taneyse o kadar) "yerel Yargıtay" (istinaf mahkemesi) oluşturulacak. Bundan sonra, artık ilk derece mahkemesinin nihaî kararları bakımından Ankara'daki Yargıtay'la değil, yetkili yerdeki istinaf mahkemesiyle muhatap olacağız.

İstinaf mahkemesinin en üstünde başkanlık teşkilatı var. Mahkemelerde ayrıca, adalet komisyonu ve yazı işleri müdürlükleri görev yapacak. Ceza işleri bakımından her mahkemede savcılık teşkilatları bulunacak.

Her dairede bir başkan, iki üye görev yapacak. Yani istinaf mahkemesi, üç kişilik toplu mahkeme niteliğinde. Bu üç kişi, oyçokluğu ile karar verecek.

İstinaf mahkemelerine kimlerin atanacağı hakkında Kanunda özel hükümler var. İstek üzerine atama olacak deniyor. Ben çeşitli yerlerde istinafla ilgili verdiğim eski tarihli konferanslarımda Yargıtay üyelerini genellikle (en azından büyük bir kısmını) istinafa karşılarmış gibi algıladığımı ifade ediyordum. Son zamanlarda, bazı kıdemli tetkik hakimlerini istinaf mahkemesi başkanı olmaya hevesli hale gelmiş gibi gözlemekteyim.

Demek ki, 1 Haziran 2007'den itibaren teşkilat oluşacak ve bunlar faaliyete başlayacaklar. Bunların görevi ne? Kanun, istinaf mahkemeleri ilk derece mahkemelerinin verdikleri nihaî kararları incelerler diyor. "İnceleme"yi tırnak içinde alıyorum. Nasıl "inceleneceği"ni biraz sonra söyleyeceğim. 1 Haziran 2007'den sonra verilecek olan ilk derece mahkemesi kararlarını artık Yargıtay'a değil istinaf mahkemesine götüreceğiz ve bu yolun adı, istinaf kanun yolu. İstinaf mahkemesinin birinci ve asıl işlevi bu.

İkinci işlev olarak, hakimlere karşı açılan hukuki sorumluluk (tazminat) davaları bundan böyle istinaf mahkemelerinde görülecektir. Hemen altını çizerek söyleyeyim: ülkemizde hakimlerin hukuki sorumluluğu hükümleri, maalesef yeterince etkin olarak işlememektedir. Bu hükümler son zamanlarda biraz harekete geçmişse de yine de işlememektedir. Ama tahminim odur ki, istinaf mahkemelerinin kurulmasından sonra, hakimlerin hukuki sorumluluğu hükümleri, gereği şekilde işleyecektir. İşlemelidir. Bu husus, adalet hizmetlerinin ülkemizde tam olarak gerçeklemesini teminen gereklidir.

Kabul edilen istinaf sistemi, geneli itibariyle, bugüne kadar alıştığımız temyize benziyor. Fakat temyizden ayrıldığı önemli noktalar

var. Şöyle ki; bugün bir kararı temyiz ettiğimizde Yargıtay ne yapıyor? O kararın usul ve esas açısından prensip olarak hukuki denetimini yapıyor; usul ve esastan uygunsa onu tasdik ediyor (onuyor), uygun değilse bozuyor ve ilk derece mahkemesine iade ediyor. Bugünkü sistemimiz prensip olarak bu. Onamanın yanında, uygulaması az olmakla birlikte Yargıtayın düzelterek, değiştirerek onama yetkisi de var. İstinaf mahkemesi ne yapacak? İstinafta; istinaf mahkemesi prensip olarak, ilk derece mahkemesi kararı usule ve esasa uygunsa, başka bir inceleme ve değerlendirme yapmadan onu tasdik edecek; bu karara karşı temyiz imkanı yoksa, karar kesinleşecek; uyuşmazlık şeklen sona erecek. Yani istinaf derecesinde, ilk derece mahkemesinin yaptığı yargılamanın, vakıalar açısından tekrarlanması söz konusu olmayacak. Şayet istinaf mahkemesi kararda eksiklik veya yanlışlık görecek olursa (yani bugünkü Yargıtay'ın işlevini düşünün); orada yol ayrılıyor. Değerlendirmesine göre istinaf mahkemesi, ya kendisi esas hakkında yargılama yapacak (işte, yeniden yargılama bu safhada devreye girmiş olacak) ya da dosyayı ilk derece mahkemesine iade edecek. İşte istinafın buradaki özelliği bu. Yani unutmamamız, altını çizmemiz gereken nokta şu: İstinaf mahkemesi, temyiz derecesinden, Yargıtaydan farklı olarak, davanın (uyuşmazlığın) esası hakkında karar verebilme yetkisine sahiptir.

Yeniden yargılama yapılması demek, ilk derece mahkemesi kararının bir tarafa bırakılarak ilk derece mahkemesi (vakıa mahkemesi) gibi yargılama yapılması anlamındadır. Bunun altını çizerek tekrar söyleyeyim. Demek ki istinaf incelemesi sonunda mahkeme bazı hallerde kendisi yargılama yaparak esas hakkında karar verecek bazı hallerde ise (esas ve usule aykırı olan hallerde) geri gönderecek.

Bence istinaf mahkemelerinin başarısı veya başarısızlığı ilerde bu noktada toplanacak. Avusturyalı Prof.Dr. Thomas Klicka daha evvel Türkiye'de Barolar Birliği'nin verdiği bir konferansta kendi deneyimlerini aktararak; istinaf mahkemesi her önüne gelen dosyada kendisi yargılama yapmayarak karar vermeyip dosyayı ilk derece mahkemesine iade ederse istinaf mahkemesinden o zaman korkun diyor. Oysa istinaf mahkemesinin kendisi bizzat uyuşmazlığın esasına girerek yargılama yaparsa o zaman davanın esası hakkında yepyeni bir karar ortaya çıkacak, sağlıklı olan da

budur, diyor. Bakalım zaman içerisinde bizim ülkemizde durum ne olacak?

Bana ayrılan sürenin daralması nedeniyle müsaade ederseniz geriye kalanı iki dakika içinde toparlayacağım. Demek ki istinaf sistemi çalıştığında mahkeme, önüne gelen kararı usul ve esasa uygunsa tasdik edecek, sorun bitecek. Eğer ilk derece mahkemesi kararı esasa veya usule aykırı ise, iki şeyden birini yapacak: ya (bugünkü Yargıtay'ın yaptığı gibi) iade edecek ya da işin içine girecek, vakıa mahkemesi olarak yargılamayı yapacak ve ilk derece mahkemesinin verdiği kararı kaldırarak yeni bir karar verecek. İşte bu karar, belli bir meblağı aşıyorsa, karara karşı temyiz aşamasına gidilebilecek. Yargıtay, artık biraz daha küçültülmüş bir temyiz mahkemesi olacak ve ancak, bu tarihten sonra gelişmiş ülkelerinde olduğu gibi gerçek işlevini yerine getirecek. Yargıtay istinaf mahkemesinin kararını doğru bulur ve onarsa karar şeklen kesin hüküm haline gelecek. Eğer Yargıtay bozma kararı verirse, duruma göre ya dosya istinaf mahkemesine iade veya dosyayı ilk derece mahkemesine iade edilecek. Kanunda burası biraz karışık ve net değil. Olması gereken hukuk bakımından, bu konu yeniden düzenlemelidir.

Şimdilik söyleyeceklerim bundan ibaret. Sorular olursa daha ayrıntılı bilgi vermeye hazırım.

Teşekkür ederim.

Av. Aydın ERDOĞAN : Değerli hocama teşekkür ediyoruz. Fakültede iken Baki Kuru Hocamıza birlikte bizim Medeni Hukuk Usulü dersi ile icra iflas derslerinde hocamızdı Sayın Ejder Yılmaz. Benimle ilgili küçük bir yanlışı düzelteyim. Ben Baro Yönetim Kurulu Üyesi değilim. Arkadaşlarım bilir baroda sadece avukatım. Şimdi mahkemelerin kuruluşu bakımından problemlerimizin olduğunu düşünüyorum ben özellikle 44. maddede 5235 sayılı yasanın 44. maddesi kuruluş atamayı tarif ediyor. Orada diyor ki en az sekiz yıl fiilen yargıçlık ve savcılık yapmak koşulu ile Adalet Bakanlığında müsteşarlık, daire başkanı vesaire görevlerde bulunmuş olan kişiler isterlerse bölge adliye mahkemelerinin başkan ve üyeliklerine atanabilirler. Şimdi bu madde bir geçici madde değil arkadaşlar. Yani kuruluş aşamasında yargıç açığı ihtiyacını tamamlayalım gerekçesi ile konmuş bir madde değil. şimdi Bakanlık Adalet Bakanlığı bir

siyasi projeyi yürüten, bir ideolojiyi yürüten, sonuçta ona göre bir icraatı olan bir bakanlıktır ve bu programı yürütmek üzere de bürokratları seçmektedir. Neden hakimlere ve savcılara Adalet Bakanlığı'nda bürokratlık yaptırılır. Onu anlamış değilim. Yani bir oradaki müsteşar birinci derecedeki siyasi, bakandan sonra birinci derecede o hükümetin siyasetini yürüten bakanlıktan sorumlu şahsiyettir. Bir ceza ve tevkif evleri genel müdürü bununla çok daha yakından ilgilidir. Ceza evlerinde nasıl bir idare sürdüreceksiniz ve sekiz yıl fiili görev yapmışsa başkanlığa ve üyeliklere atanma olanağı getiriyorsunuz. Şöyle bir bakan olabilir mi yani bu soruyu soruyorum kendi kendime on tane adamı atarım altı ay sonra da mahkeme başkanlığı üyeliklerine, çünkü kurulun başkanı Adalet Bakanı, müsteşar yokluğunda başkan, efendim hazırlığı yapanlar onlar ve bu talebin geri çevrilmesi de hemen hemen mümkün değil.

Şimdi bu adil yargılanma bakımından kuruluşu sakatlayan kalıcı bir hüküm. Kalıcı bir hüküm. Onun dışında tabi ceza konusunda özellikle istinafta hüküm uyuşmazlığı konusunda benim kaygılarım var. Beş yıla kadar beraat hükümleri yani beş yıla kadar ilk derece mahkemelerinin verdiği beraat hükümleri, on yıla kadar mahkumiyet hükümleri temyize götürülemiyor eğer yanlış hatırlamadıysam. Şimdi demin de ifade ettim maddi hukuk yeni, usul hukuku yeni Türkiye büyük bir coğrafya yani bir ucundan bir ucuna 1500 km'yi bulan bir alanda mahkemeler arasındaki hüküm ihtilafları özellikle ceza alanında ciddi problem yaratabilir gibi görünüyor saniyorum bunları hocamız bize açıklayacak. Buyurun hocam.

Feridun YENİSEY : Teşekkür ederim, Sayın Başkan.

Herkesin bir lakabı vardır. Benim lakabım, Üniversitede iken, "İngiliz Feridun" idi. Soğuk ve asık suratlı olduğum için, her halde. Diğer bir lakabım da, "İstinaf Feridun" idi. "İstinaf Feridun" lakabı, Doktora Tezimden geliyor.

Doktora tezim, 'Ceza Muhakemesinde İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu' konusunda idi. Tez konusu olarak Nurullah Hoca bana önce, 'Ceza Mahkemesinde Deliller' konusunu vermişti. Deliller hakkında epey çalıştım. Sonra bir gün Hocam, Feridun sen istinafı çalış, dedi. Böylece, istinafı derinlemesine araştırmak fırsatını buldum. Benden önceki

konuşmacılar bu nedenle bana atıflar yaptılar. Arkadaşlarıma bunun için çok teşekkür ediyorum.

İstinaf Türkiye'de çok geniş bir şekilde uygulanmış, fakat sonra kaldırılmıştır. Kaldırılma sebebi, Selçuk Öztek Hoca'nın çok isabetle belirttiği gibi, istinaf hakimi olarak atanan hakimlerin o dönemde laik hukuku bilmemeleriydi. İstinaf mahkemelerinde hakim eksikliğinden dolayı eski kadılar görevlendirilmişti. Bunlar laik hukuku bilmedikleri için, laik hukuka göre verilen kararları incelerken hatalar yapmışlardır.

Atatürk Devrimleri sırasında, 1924 yılında Laik Hukuka geçmek amacı ile çıkarılan 469 sayılı Kanun, istinaf mahkemelerini bu nedenle kaldırmıştı.

Ejder Yılmaz kardeşim, 'Yargıtay'ın iş yükünden' bahsetti. Eski İstanbul Baro Başkanı Orhan Arsal vardır. Orhan Bey bir sınıf arkadaşlarımdan birinin babasıdır. Onun anlattığına göre, babası 1950'li yıllarda Yargıtay'a bir dosya gönderirken, bazı sayfalarını birbirine zımbalatmış ve bunu Noterden tasdik ettirmiş. Dosya geri döndüğünde, bu sayfaların hiç açılmamış olduğu, yani incelenmediği görülmüş.

Yargıtay'ın aşırı bir iş yükü altında olduğunu ve bütün dosyaları üye hakimlerin bizzat inceleyecek vakitleri olmadığını, bu nedenle de, raportör hakimler çalıştırıldığını biliyoruz. Ben Üniversitede sınav kağıdı okuyorum. Okuyabileceğim kağıt adedi belli. Marmara Üniversitesinde 1400 talebem vardı. Kağıtları okumak birkaç ay vaktimi alırdı.

Ejder Bey 'biraz daha küçültülmüş Yargıtay'dan' söz etti. Ben de aynı görüşteyim. İstinaf çalışmaya başlarsa, Yargıtay yedi hakimli bir mahkeme olabilir. Ceza bakımından söylüyorum bunu.

İstinaf konusundaki açıklamalarımı on nokta altında topladım. Görüşlerimi size, bu sıra altında belirtmek istiyorum.

1. Ceza Adalet Sistemi. İstinaf, Ceza Adalet Sisteminin bir parçasıdır. Yeni Ceza Kanunları bir sistem oluşturmuştur. Bu Kanunlara esas teşkil eden ilk tasarılar, Hocamız Sulhi Dönmezer tarafından yaratılmıştı. Hoca, Yeni Ceza Adalet Sistemimizi planlayan, büyük bir mimardır.

Sistem şudur: Adil bir şekilde yargılama yapılabilmesi için, bazı davaların mahkeme önüne hiç gitmemesi gerekir. Bu nedenle, Sulhi Hoca, sistemin içersine önce **"uzlaşma"** kurumunu (CMK 253) koydu: Taraflar arasındaki basit uyuşmazlıkları, "Uzlaştırmacı Avukatların", adil bir şekilde ve mahkeme dışında çözmeleri, sistemdeki aşırı iş yükünü ortadan kaldıracaktır.

Sistemdeki ikinci unsur, **"adli kontrol"** kurumudur (CMK 109). Adli kontrol bir çok davada tutuklamayı önlemekte ve netice itibariyle de mağdurun zararını hüküm öncesinde giderilmesini sağlamaktadır.

Sistemin üçüncü ve çok önemli unsuru, **"iddianamenin iadesi"** (CMK 174) kurumudur. İddianamenin iadesi, davanın mahkeme önüne olgun bir şekilde gelmesini sağlayacağı için, sağlam delillere dayanmayan davaların açılmasını önleyen bir garantidir. İddianamenin iadesini mahkemeler iyi kullanırlarsa, çok sayıda, olgun olmayan dava, duruşmaya gitmeyecektir.

Duruşmada tanıklara **doğrudan soru** sormak ve **çapraz sorgu** yapmak imkanı (CMK 59, 201, 215) yaratılmıştır. Adalet Sistemindeki aşırı iş yükünü oluşturan davaların büyük bir kısmı, uzlaşma ve iddianamenin iadesiyle elenince, tek celsede duruşma yapılması, Türkiye'de olağan bir uygulama halini alacaktır. Fakat bu durum ancak, 2007 sonrasında gerçekleşebilecektir. Çapraz sorgunun kabul edilmesi çok önemlidir. Duruşmada maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında avukatların katkısının da kabul edilmesi, çok yararlı olmuştur.

Fakat, Yeni Ceza Adalet Sisteminin en önemli unsuru, **"istinaftır"**. Yeni getirilen istinaf sisteminde (CMK 272-285), davalar istinafta bitmektedir. Temyiz istisnadır.

2. İstinaf ile ilgili görüşler. İstinafın leh ve aleyhindeki hususlar nedir acaba? Önce aleyhteki görüşlere bakalım.

İstinafın aleyhindeki en önemli husus, **doğrudan doğruyalık** kuralının cezadaki istinafta uygulanamamasıdır. Ceza muhakemesinde hüküm veren bir hakimin, kendi delilini kendisinin görmesi gerekir. Başkasının muayene ettiği bir hastaya, başka bir doktor ilaç yazamaz.

Delillerin doğrudan doğruyalığı prensibi uyarınca, bütün delilleri istinaf hakiminin de mutlaka bizzat görmesi gerekir. Fakat, eğer bu hakim her delili tekrar incelerse, bu takdirde 'tekrar yargılama yapma' durumu ortaya çıkar.

İşte, Almanlar, bugün diğer konuşmacılardan öğrendiğim gibi, hukuk usulünde ve özellikle ceza muhakemesinde, sadece tartışmalı delillerle sınırlı bir istinaf kabul ettiler. Bu kabul 2000'li yıllarda gerçekleşti. Demek ki, Alman Hukukunda paralel bir şekilde, her iki hukuk dalında da, sadece tartışmalı delillere inhisar eden bir istinaf duruşması kabul edilmiştir.

Değerli arkadaşlar, bu istinaf, "klasik istinaf" değildir. Her şeyi tekrar eden bir istinaf muhakemesi artık yoktur. Sadece üzerinde uzlaşılamayan, tartışmalı olan noktaları inceleyen bir istinaf sistemi vardır.

Bu konudaki sakınca, Selçuk Öztek tarafından ifade edildiği gibi, duruşmanın ağırlık noktasının istinafa kayması neticesinin doğmasıdır. Savcı delillerini saklayamaz. Bütün delillerini ortaya koymak mecburiyetindedir. Fakat taraflar ilk mahkeme önünde bütün delillerini ortaya koymayıp işi istinafta halletmeye doğru gidebilirler. Bu sakınca, en fazla ceza mahkemesinde söz konusu olur. Çünkü, ceza muhakemesindeki istinaf duruşmasında yeni delil ikamesi mümkündür. Maddi gerçeği arayan bir ceza muhakemesinde, istinafta delil ikame edilemez, denemezdi.

İstinaf aleyhindeki ikinci husus, maddi **delillerin kalitesi** açısından ortaya çıkar. Bir tanık bir kez dinlenmiştir. Aynı tanık ikinci kez dinlendiğinde, daha kötü beyanda bulunur. Yani, istinaf mahkmesi tarafından ikinci kez yapılan maddi tespit, daima birincisinden daha kötüdür. İstinafa karşı en büyük eleştiri de, işte burada kendisini gösterir.

Fakat, aleyhteki görüşleri değerlendirirken şu husus göz önünde tutulmalıdır: istinafı kabul eden batı hukuk sistemlerinde, istinafı tenkit edenler, maddi meseleyi daha iyi inceleyebilen, 'daha iyi bir istinaf' oluşturulması için, eleştirirler. İstinafı kaldırın, demezler.

İstinafın aleyhindeki en önemli eleştiri, **içtihat birliği** ile ilgilidir. İstinaf Mahkemelerinin verdikleri kararlara karşı, temyiz yolu, prensip olarak kapalıdır. Fakat, Ceza Muhakemesi Kanunun 309 ve 310 ncu maddeleri ile, olağanüstü bir başvuru yolu olan, "kanun yararına bozma" kabul edilmiştir. Yargıtay incelemesinden geçmeden kesinleşen bütün karar ve hükümlere karşı, evvelce "Adalet Bakanının yazılı emri" diye bildiğimiz denetim yolu, genişletilmiştir. Yargıtay Cümhuriyet Başsavcısına da bu yetki verilmiştir. Yargıtay denetiminden geçmeden, yani istinafta kesinleşen bir dava açısından Yargıtay'a başvurmak, dolaylı olarak kabul edilmiş ve içtihat birliği sağlamak bakımından bir imkan yaratılmıştır.

Fakat bu hüküm içtihat birliğinin sağlanması açısından yeterli değildir. Almanların örneğini takip ederek, ayrı bir kanun çıkartılması yerinde olacaktır. İçtihat birliğinin sağlanması problemi Almanya'da ortaya çıkmıştı. Bunun azerine, içtihat birliğinin sağlanması açısından, Yargıtay'da ayrı bir daire kurdular. Bu dairenin tek görevi, içtihatlar arasındaki farklılığı ortaya çıkartmaktır. Bizde de böyle bir kanun değişikliği, yapılması zannediyorum ki gereklidir. Bizdeki içtihatların birleştirilmesi kurumu bunu tam olarak karşılamıyor. Daha değişik bir düzenleme yapmak gerekiyor.

İstinafın lehinde olan görüşlere bakacak olursak, istinafın bir **insan hakkı** olduğunu görürüz. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7 nolu Ek Protokolü, istinaf adını da kullanarak, bu denetimin bir insan hakkı olduğunu düzenlemiş ve buna aykırı işlemlerin insan haklarına aykırı bir düzenleme olduğunu tespit etmiştir.

Türkiye'de ise, hala istinaf kabul edilsin mi, edilmesin mi tartışması süre geliyor. Arkadaşlar, artık kanun çıkmış, tartışma bitmiştir. Bu kanunu çıkmadan evvel eleştirebilirdik, fakat çıktıktan sonra, uygulama önem kazanmıştır. Uygulamada ne tür hatalar ortaya çıkacaksa, ileride bu hatalar da giderilecektir. Bu nedenle, artık istinaf olsun mu olmasın mı tartışmasını bırakıp, "nasıl bir istinaf olsun" tartışmasını yapmamız gerekiyor.

4. İstinafa benzeyen kurumlar. Bunlardan birincisi uzlaşma (CMK 253) ile bağlantılıdır. Uzlaşmadan sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararına karşı itiraz (CMK 173) üzerine yapılan yargılama, bir

nevi istinaftır. Avukatın uzlaştırdığı taraflar, savcının takipsizlik kararına karşı itiraz yoluna başvurabilirler. Kovuşturmanın açılması için bir yol vardır.

İstinafa benzeyen ikinci kurum, Kabahatler Kanununda yer almaktadır. Kabahatler Kanununun idari yaptırım kararına karşı kabul ettiği "başvuru yolu" (KK 27) ile, burada verilen "son karara" karşı açık olan "itiraz" da (KK 29), bir nevi istinaftır.

5. CMK nnı kabul ettiği istinaf sistemi. Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun öngördüğü istinafa ilişkin kuralların uygulanması ertelenmiştir. Halen Türkiye'de eski Ceza Muhakemesi Kanunu'nun temyize ilişkin hükümleri uygulanmaktadır. Bu durum anlaşılması kolay bir durum değildir: Yeni bir Ceza Muhakemesi Kanunu vardır, bu Kanunda istinaf vardır, fakat mülga kanunun temyize ilişkin hükümleri halen uygulanmaktadır. Biz bu filmi, 3842 sayılı kanun sırasında, daha evvel de görmedik mi? 1991 yılında sanık hakları kabul edildiği sırada, sanık hakları bakımından eski kanunun da geçerli idi. Artık bu yolu kapatmamız lazımdır. İstinafın bir an evvel işlemeye başlaması gerekir, 2007 de değil!

Yeni getirilen sistemde, tek yol istinaftır. Bütün hükümlere karşı doğrudan doğruya istinaf davası açılması kabul edilmiştir (CMK 272/1). Doğrudan temyiz yoktur. Almanların "Sprungrevision" dedikleri, istinafı atlayarak temyize başvurmayı, bizim kanun kabul etmedi. Mahkemeler tarafından verilen her hüküm istinafa tabidir. İstinafa gitmeden temyize gidemiyorsunuz.

"Otomatik istinaf" kabul edilmiştir (CMK 272/1): 15 yıl fazla hapsi gerektiren suçlarda iş kendiliğinden istinafa gitmektedir.

Temyizden bildiğimiz CMUK 305. maddedeki istisnaların hepsi, istinafa getirilmiştir. Hükme esas teşkil eden ara kararlar ile mahkeme kararları, istek varsa, istinaf edilebilir (CMK 272/2).

Ancak, istinaf ile ilgili düzenlemeler yapılırken, kabahatler unutulmuştur. Kabahatler Kanunu daha sonra yapıldığı için, kabahatler yeni Ceza Muhakemesi Kanununda hiç ele alınmamıştır. Bu nedenle,

Alman Kanununa bakarak, kabahatlerle ilgili olarak bir hüküm konulması gerekmektedir.

6. İstinaf davasını açarken gerekçe gösterme mecburiyeti yoktur. İstinaf davasını açan bir kişi, istinaf ediyorum, dediği vakit davası açılır. Gerekçesini göstermek mecburiyeti yoktur. Fakat bu hüküm savcı için geçerli değildir. Savcı istinaf ediyorum derse, gerekçesini göstermek mecburiyetindedir (CMK 273/5).

Yeni Kanun, temyizde değişiklik yaptı. Temyiz ediyorum, diyen bir kişinin, bundan sonra mutlaka gerekçe göstermesi gerekmektedir. Eğer gerekçesini göstermemişse Yargıtay davasını esastan ret eder (CMK 294, 295 ve 298).

7. İstinaf davasının kabul edilmesi. İstinaf davası açmak için, esas mahkemesine dilekçe verilerek, başvuru yapılır (CMK 291). Esas mahkemesi istemi süre ve sifat açısından denetler (CMK 276) ve daha sonra iş istinaf mahkemesi önüne gelir.

İstinaf mahkemesi istinafı ya esastan kabul eder veya kabul etmez (CMK 280). İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık yoksa, **istinaf başvurusunun reddi kararı** verilir (CMK 280/1-a). İstinaf mahkemesi, esas mahkemesinin verdiği kararın doğru olduğunu görürse, hiçbir sebep olmadığını görürse istinaf talebini ret ettiği vakit hüküm kesinleşir.

Fakat, şimdi dikkat edin: istinaf mahkemesinin verebileceği ikinci karar, **bozma** kararıdır (CMK 280/1-b). Adeta bir "Yargıtaycık", gibi, istinaf mahkemesine hükmü bozma yetkisi verilmiştir. Mülga CMUK 308. maddeden mutlak temyiz sebepleri diye bildiğiniz, Yeni Kanunun "hukuka kesin aykırılık halleri" adını verdiği (CMK 289) sebeplerden bir tanesi gerçekleşmişse, istinaf mahkemesi hükmü bozar. Bu bozma kararına karşı ısrar hakkı yoktur (CMK 284), "direnme" sadece temyizde kabul edilmiştir (CMK 307/3).

İstinaf mahkemesi ilk hükmü bozduğu vakit bu karar, "bozma kararı oluyor". Temyiz yok, direnme yok. Değerli arkadaşlar, bu düzenleme, Bölge Adliye Mahkemelerini birer "Küçük Yargıtay" haline

getirmiştir. Artık her Yargıtaycığın kendisine göre bir içtihadı oluşacaktır. Fakat Yargıtay Kanununun 15. maddesinde değişiklik yapılarak, bu kararları da içtihadı birleştirmeye götürme yolu açılabilir.

İstinaf denetiminden geçmeyen kararlarda içtihat birliğinin sağlanması yolu, 309. maddedeki düzenleme ile sağlanmış durumdadır.

Görüldüğü gibi, istinaf mahkemesi; ya davayı esastan reddedecek, ya kararı bozarak esas mahkemesine geri gönderecek veya ilk derece mahkemesinin verdiği **hükmü kaldırarak iptal edecektir** (CMK 280/1-c).

İstinaf mahkemesi ilk derece mahkemesinin verdiği kararı iptal ederse, esas hakkında kendisi duruşma açmak üzere hazırlığa başlayacaktır. Yani duruşma hazırlığında önce ilk hükmü iptal edip ortadan kaldıracak, ondan sonra da yeni bir duruşma yapacaktır. İstinaf mahkemesi duruşma hazırlığında tanık dinleyebilir, keşif yapabilir ve bir tek celsede duruşma yapmanın bütün şartlarını duruşma hazırlığında hazırlayabilir (CMK 281).

8. İstinaf duruşması. İstinaf duruşmasının başlangıcında, raportör üye 282. maddeye göre raporu okur.

Raporun okunmasından sonra, esas mahkemesinin daha önce verdiği, "iptal edilmiş olan gerekçeli hükmü" okunur.

Üçüncü olarak, tanık beyanları ve diğerleri ile, eski ifadeler okunur.

Bunun arkasından, ihtiyaç duyuluyorsa, tanık dinleme başlar (CMK 282/1-d). İstinafta tanık dinleme ve yeni delil ikame etmek istisnadır. Yeni delil, esas mahkemesi önünde sunulmamış delil demek olup, ilk defa istinafta sunulabilir. Bu durum, duruşmanın ağırlığını istinafa doğru kaydıracak olan bir özelliktir.

Bunun arkasından istinaf mahkemesi hüküm verir. İstinaf mahkemesi yeni hüküm verir. İlk hüküm iptal edilmiş, ortadan kalkmıştır. İstinaf mahkemesi yeniden yaptığı duruşmanın akabinde yeni bir karar verir.

Yeniden verilecek hüküm konusunda, Ceza Muhakemesi Kanununda önemli bir hata yapılmıştır. "Reformatio in peius" diye bildiğimiz, "aleyhte değiştirmeme mecburiyeti" konusundaki düzenlemesini (CMK 283) yaparken, kanunkoyucu bir tek kelimeyi, "yanlız" kelimesini metne yazmayı unutmuştur. Bu nedenle, davayı kim açarsa açsın, istinafta daha ağır bir ceza verilememesi gibi bir durum ortaya çıkmıştır. Bunun değişmesi ve "yalnizca" kelimesinin kanun metnine eklenmesi gerekmektedir.

9. İstinaf mahkemesi tarafından verilen hükmün temyiz edilmesi sorunu. Şimdi istinaf mahkemesi yeni bir hüküm verdi. Bu hüküm temyiz edilebilir mi?

Prensip olarak, istinaf mahkemesinin verdiği hükümler temyiz edilebilir, sadece istinaf mahkemesinin bozma kararı temyiz edilemez (CMK 286/1).

Fakat, temyiz edilemeyen hükümler (CMK 286/2) o kadar geniş bir şekilde düzenlenmiştir ki, pratik olarak, istinaf mahkemesinin verdiği hükümlerin temyiz edilememesinin kural olduğunu söyleyebiliriz.

Netice olarak, iş istinafta bitmektedir, temyiz istisnadır.

10. Sonuç. Türk malı parça ile çalışan bir Mercedes otomobil düşünün. İşte, yeni ceza muhakemesi sistemimiz buna benzemektedir. Mercedes'e benzettiğim Alman Kanununun içerisine, yerli malı bazı parçalar yerleştirilmiştir. Bunlardan bir tanesi de, istinaftır.

İstinaf bakımından en önemli husus, içtihatta birliğin sağlanmasıdır. Bunu sağlayacak bir değişikliğin yapılması gereklidir. Yargıtay'da ayrı bir dairenin sırf istinafla ilgili olarak içtihadı birleştirmek için görevlendirilmesi şarttır. Kabahatlerle ilgili kararların birleştirilmesi için de, ayrı bir düzenleme yapılmalıdır.

En son değinmek istediğim nokta, henüz kabul etmediğimiz, fakat kaçınılmaz bir şekilde içine gireceğimiz "Uluslararası Ceza Divanı" ile ilgilidir. Uluslararası Ceza Divanı ayrı bir muhakeme usulü ve ayrı bir istinaf kabul etmiştir. Biz Türkiye'de istinafı tartışırken, Uluslararası Ceza Divanı Statüsü, istinafı kabul etmiş durumdadır. Statüye uygun bir

düzenleme yapmak gerekmektedir. Çünkü, Türkiye'de Uluslararası Ceza Divanına uygun olmayan bir yargılama yaparsak, Divan bunu 'yargılama' olarak kabul etmeyip, davayı kendisi yeniden görebilir.

Teşekkür ederim.

Av. Aydın ERDOĞAN : Değerli arkadaşlar Hocalarımızın değerli açıklamaları ve şu birliği görüyoruz; bir, istinafın lehinde ve aleyhindeki tartışma aslında kıymetini kayıp etmiştir. İstinaf, bizim bağlı bulunduğumuz Roma- Germen Hukuk Sistemi içerisinde genel olarak kabul görmüş ve uygulanan bir sistemdir, Türkiye'de de bu tartışma noktalanmıştır, Yasası çıkmıştır. İki dereceli, Yargıtay ile birlikte üç dereceli yargılama sistemi daha adil, daha doğru, daha güvenli bir yargılama sistemi olarak ortaya çıkıyor ama tereddütler vardır, tereddütler nasıl gelişecektir, ne olacaktır, her yeniliğin karşısında olan tereddütlerdir. Hukuk yargılamasında "teksif ilkesi" katı olarak öngörülmüştür ama bununla birlikte örneğin kamu düzeni unsuru görülen davalarda teksif ilkesinin pek çok yönden aşılacağını söyleyebiliriz. Örneğin tapulama, kadastro, orman kadastrosu, aile hukuku, kira, sosyal güvenlik gibi kamu düzeni unsuru görülen dava türlerinde vesaire, bunları çoğaltmak mümkün tek tek, buralarda sanıyorum ki teksif ilkesinin öngörüldüğü şekilde katı uygulanması mümkün değil çünkü burada reissen inceleme yetkisi en başta söylediğim o liberal hukuk, sosyal hukuk gelişmesi, Yargıtay İçtihatlarında da bu vardır aslında, birçok dosyada görürsünüz sizin ileri sürmediğiniz temyiz nedenleriyle Yargıtay bozmuştur. Bunu da göz önünde tutarak, teksif ilkesinin uygulanacağını uygulanacağını hesaplamak gerekiyor.

Diğer yandan temyiz yani bozma konusunda da şu husus esas öne çıkıyor; mahkemenin kuruluşunun hukuka aykırı olması yani bildiğimiz gibi hükmü bozma maddi hukuka ilişkin yada maddi nedenlere dayalı yada hukukun uygulanmasına dayalı bir bozma değil davaya bakmaması gereken yargıcın bakması yada mahkemenin kuruluşunu usul yönünden sakatlayan kamu düzenine ilişkin bir sebebin varlığı halinde bozarak iade etme, aynı mahkeme yada başka bir mahkeme ama kural olarak bozma yok artık istinafta, asıl olarak yok. Şimdi, tabi önümüzde 2 yıla yakın bir süre var, bu süre içerisinde aksayan yanların düzeltilebileceğini

düşünüyoruz. Bir, yargılamanın hızlandırılması sorunu var, bu tabi bu konumuzun bir parçası değil, bu yargılama sistemimizin bir bütün olarak sorunu. Burada da belki şunun üzerinde düşünmek lazım, özellikle hukuk davaları bakımından, Hocam ceza davaları bakımından söyledi; iddianamenin iyi hazirlanması yani iade meselesinin olması fakat burada da bir problem var, savcılık sistemini eğer kuramamışsanız iddianame nasıl düzgün hazırlanacak burada sistemde henüz problemlerin olduğunu düşünüyorum. Hukuk yargılanmasında ise şu andaki sistemimiz duruşma ve yargiç eksenli bir sistem arkadaşlar, hepimizin yaşadığı bir çok duruşma lüzumsuz yere yapılmaktadır.

Şimdi, eğer hukuk sistemini hızlandırmak istiyorsak ki, bu Medeni Hukuk yargılamasının ile ilgili yasanın da hazırlandığı şu dönemde belki bunun üzerinde yoğunlaşmamız ve tartışmamız gerekiyor; hukuk yargılamasını yargıç ve duruşma ekseninden çıkarıp duruşma hazırlığı gibi bir safhada delillerin toplanması, bu aşamada avukatların aktif olarak katılması, "kalem sisteminin doğru çalışması" yani kalem müdürünün bir yargıç yardımcısı gibi çalışarak avukatlarla işbirliği içerisinde davanın hazırlanması ve davanin asıl olarak bir duruşmada bitirilmeye yönelik bir yeni sistem belki bu konuda ise yarayabilir. Bununla birlikte uygulanacak istinafın Türkiye'de yargı kalitesini yükselteceğini, adalet duygusunun gelişmesine, itirazı kayıtlarım saklı onları belirtiyorum, katkıda bulunacağını söyleyebilirim. Şimdi, ara vermeden, buyurun Hocam,

Ejder YILMAZ : Sayın Başkan izin verirseniz, kayıtlara geçmesi bakımından ben iki noktaya daha kısaca değineceğim. Feridun Hoca'yı zevkle dinledim, ben de çok yararlandım. Kendileri, istinaf sebepleri ile ilgili olarak herhangi bir istinaf sebebi ileri sürmeden istinaf talebinde bulunulabilir dediler. Hatırlarda yanlış kalmaması için şunun altını çizmek istiyorum; gördüğünüz gibi medeni yargıdaki istinaf ile ceza yargısındaki istinaf birbirine paralel; ancak, sebep bakımından farklılık var, şöyle ki, bizdeki 426-O maddesine göre "sebeple bağlılık" söz konusu. Bundan anlaşılıyor ki, hukuk davalarındaki istinaf talebinde mutlaka sebep gösterilecek ve istinaf mahkemesi bu sebeple bağlı olarak hareket edecek. Kayıtlara geçmesi bakımından şunun da ayrıca altını çizmek istiyorum; Malum, bizde temyiz sebepleri 428'de sayılmıştır. Mutlak temyiz sebebi var, nispi temyiz sebebi var, esasa ilişkin temyiz sebebi var, usule ilişkin

temyiz sebebi var vs.. İstinaf sebepleri bakımından ise, Kanunda böyle ayrıntılı bir hüküm yok. Bu bir eksiklik bence. Kanun koyucunun, olması gereken hukuk bakımından yapılacak olan değişiklikle istinaf sebeplerini sayması uygun olur. Bugün için el yordamı ile 426/M maddesinden benim çıkarabildiğim istinaf sebebi, usul ve esasa aykırılık. Bu düzenleme, çok yuvarlak ve yetersiz bir düzenleme niteliğinde. Kanun koyucunun bunu mutlaka netleştirmesi lazım ki sebeple bağlılığın bir anlamı da olsun!

Yine basit olsa dahi şu hususa dikkatinizi çekmek istiyorum. İstinaf şöyle çalışacak: İlk derece mahkemesi nihai kararını verecek, taraflara tebliğ edilecek, belli süre içerisinde menfaati olan taraf bunu istinafa götürecek, istinaf dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilecek, karşı taraf cevap verecek ve daha sonra istinaf yargılaması başlayacak. Bu husus bugünkü temyizde de böyle. Kanun, istinaf süresi 15 gündür, kamu kuruluşları bakımından ise 30 gündür diyor. Dikkatinizi çekti mi bilmiyorum Resmi Gazetenin 21 Ekim 2005 tarihli nüshasında bir Anayasa Mahkemesi Kararı yayınlandı. Bu Anayasa Mahkemesi Kararının özü şudur; malumunuz şu anda yürürlükte bulunan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunumuza göre, davaya cevap süresi, özel şahıslar ve Hazine bakımından farklıdır. Keza temyiz süresi de özel şahıslar ve Hazine bakımından farklıdır. Anayasa Mahkemesi, "bu farklılık, eşitliğe ve Anayasaya aykırıdır; bundan dolayı, temyiz süresi ile ilgili olan hükmü iptal ettim" diyor. Yani bu ne demek? Temyiz süresi bakımından Hazine'nin bir ayrıcalığı kalmamıştır. Anayasa Mahkemesi buna karşılık, "cevap süresi ile olan kısım da Anayasaya aykırı, ama onu iptal edemiyorum; çünkü 1980 döneminin ürünüdür ve Anayasa'nın geçici 15. maddesine göre buna elleyemiyorum" diyor. Anayasa Mahkemesinin bu kararından ders almak gerekir ve kanun koyucu henüz daha yürürlüğe girmeden istinaf ile ilgili oylar ayırımcılık getiren hükmü yeniden gözden geçirmelidir." Feridun Hoca, "aleyhe bozma yasağı" ile ilgili boşluklar olduğunu söyledi, benzeri boşluklar medeni yargılama bakımından da var. Medeni yargıdaki temyiz incelemeleri, direnme, usulsüz olur mu olmaz mı gibi ayrıntılar yok Kanunda. Kanun koyucunun mutlaka bunları değerlendirerek Kanunu düzeltmesi lazım geliyor. Bunları kayıtlara geçmesi bakımından söyleme ihtiyacı hissettim, teşekkür ederim.

SORULAR VE YANITLAR

Av. Aydın ERDOĞAN : : Teşekkür ederim Hocam. Şimdi, değerli arkadaşlar sorularınız olursa Hocalarımız cevap verecekler. Buyurun,

KATILIMCI : Selçuk Bey Hocamın bahsettiği karar yeni yayınlansa da herhalde 2001 yılından önce olsa gerek çünkü Anayasa'nın geçici 15. maddesinin son fıkrası 2001 yılında kaldırıldı. Anayasa Mahkemesi niye dokunamıyorum demiş onu bilemiyorum.

Selçuk ÖZTEK : 21 Ekim 2005 tarihli karar, belki daha evvel görülmüş olabilir.

KATILIMCI : Hayır, karar tarihinin olması lazım,

Selçuk ÖZTEK : Yayınlanma tarihi 21 Ekim 2005. görüşülme tarihi dediğiniz gibi eski tarih olabilir, karar tarihi 2004'e 120 efendim. O zaman Anayasa Mahkememizde atmamiş demek ki.

KATILIMCI : Hocam, şimdi bu istinaf mahkemelerinin kuruluşu ile ilgili kanun kanaatimce temelden Anayasa'ya aykırı. Şöyle; Anayasa'nın 142. maddesine göre mahkemelerin kuruluşu, görevleri, çalışma usulleri kanunla düzenlenir, Anayasa madde 142. Halbuki İstinaf Kanununa göre gerek bölge mahkemelerinin kuruluşu yani istinaf mahkemelerinin kuruluşu gerek ceza mahkemelerinin kuruluşu gerekse hukuk mahkemelerinin kuruluşu Adalet Bakanlığınca sağlanacaktır, kanaatimce gayet açık yani istinaf mahkemelerinin vereceği her bir karar eğer bu Kanun düzeltilmeyecek olursa baştan hukuka aykırı olacaktır, bir bozma sebebi olacaktır diye düşünüyorum, bu hususu arz edeyim dedim.

Selçuk ÖZTEK : İki noktaya değinmek istiyorum. Birincisi, siz demin yeni delil getirilmesine kamu düzenine ilişkin hususlar bakımından herhalde içtihat yolu ile geliştirilecek ve yeni deliller kamu düzenini ilgilendiren konularda getirecektir dediniz. Aslında içtihada falan pek gerekte yok çünkü 426-R maddesi, bölge adliye mahkemesince reissen göz önünde tutulacaklar dışında yeni delillere dayanılamaz istinaf aşamasında. Dolayısıyla açık bir hüküm var, o itibarla o konuda bir sorun

çıkmayacaktır sanıyorum. Arz etmek istediğim ikinci nokta, ben maalesef uçağa yetişmek zorundayım, o itibarla sizleri çok üzülerek terk edeceğim ve Ejder Hocama soruları da hukuk usulü bakımından O'ndan ricada bulunacağım, bütün değerli meslektaşlarıma çok teşekkür ediyorum ben de o konudaki konuşmamla ilgilendikleri için.

Av. Aydın ERDOĞAN : Sağ olun. Buyurun efendim,

Av. Cevat BALTA : Ejder Hocama bir soru sormak istiyorum; Hocam, İdare Yargılama Usulü Kanununda bir hüküm vardı, sonra sanıyorum bu yumuşatıldı yada kaldırıldı, Danıştay kararı bozduktan sonra eğer yeniden yargılamayı gerekli görmüyor ise esası hakkında karar veriyor idi, gene 49. madde yanılmıyorsam. Şimdi, usulde buna paralel bir hüküm yok idi ancak pratikte şunu görüyoruz; Yargıtay "davanin reddi gerekirken kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiş" demekle aslında bir bakıma aynı sonuca yani yerel yani direnmesinin dışında, direnmeyi bir kenara bırakırsak geldiğinde işte, davanın reddine diyecek, uyup reddine diyecek. Bu, bu paralelde istinaf mahkemeleri ile ilgili Yasada, bilmiyorum, buna paralel bir hüküm var mı? Buna yol açabilecek bir düzenleme var mı? Örneğin istinaf mahkemesi kararı bozup, şöyle bir tablo ile karşılaşti, kararın bozulması gerekiyor, örneğin sanığın beraat etmesi gerekiyor ceza yönü bakımından, hukuk yönünden de örneğin, tazminat davasının reddi gerekiyor. Şimdi, yeniden yargılama yapması şeklen de olsa mutlaka gerekli mi yoksa onu rica edecektim.

Ejder YILMAZ : Cevat Balta kardeşime teşekkür ediyorum bir kez daha açıklama fırsatı verdikleri için. İstinaf mahkemesinin ne yapacağını söyledim, demek ki, dava istinaf mahkemesine geldiğinde istinaf mahkemesi ya ilk derece mahkemesi kararı usulüne uygundur diyecek ve onaylayacak ya da usule veya esasa aykırı görecek olursa iki şeyden birini yapacak; ya şimdi kendisi vakıa mahkemesi gibi ilk derece mahkemesinin yerine geçerek yargılama yapacak ve dolayısıyla farklı bir sonuca varacak olursa ilk derece mahkemesinin kararını iptal edecek, ceza da olduğu gibi ilk derece mahkemesi kararı ortadan kalkacak. Veyahutta istinaf mahkemesi eğer kendisi bir karar vermeyi tercih etmiyorsa ilk derece mahkemesine gönderecek; ilk derece mahkemesi yeniden yapacağı yargılama sonunda yeni bir karar verecek ve ilgili taraf isterse istinafa

başvurabilecek. Yani istinaf mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını iptal ediyor, ortadan kaldırıyor ve onun yerine yepyeni bir karar veriyor. Artık, ilk derece mahkemesi kararı yok, istinaf mahkemesinin verdiği karar var ve son sözü o söylemiş durumda. Aslında bugünkü istinaf anlayışının da özü bu. Klasik istinafta (Almanların eski sisteminde), ilk derece mahkemesinin yargılamada incelediği vakialar ikinci derecede aynen tekrarlanıyor ve ilk derece mahkemesinin kararı iptal ediliyor yepyeni bir karar veriyor. Almanlar sistemi, iki kez aynı şeyi tekrarlamanın yararı bulunmadığı düşüncesiyle ve hatta ilk derece mahkemesinin nasıl olsa ikinci derede bir daha görüşülecektir diye işi savsadığı ve hakimleri tembelleştirdiği gerekçesiyle değiştirdiler. Benzer mantıkla, istinafı dosyayı mümkün mertebe ilk derece mahkemesine iade etmeksizin, ilk derece mahkemesi kararını onama veya kararı iptal ederek onun yerine kendisi karar verir şekilde işletmek gereği bulunmaktadır. Bizde istinaf olmadığı içindir ki, Yargıtay aslında hukuki denetim mahkemesi olmasına rağmen, bazı olaylarda vakıa mahkemesi gibi (istinaf mahkemesi gibi) çalışıyor. O nedenle zaman zaman adeta ilk derece mahkemesinin yerine geçip, sen şöyle şöyle yapman gerekirken böyle böyle karar vermişsin deyip onu yönlendiriyor. Kanımca, istinaf sisteminin faaliyete geçmesinden artık Yargıtay'ın böyle bir işlevi kalmayacak.

KATILMCI : Delil toplamadan, tanıkları yeniden dinlemeden de verebilecek o kararı?

Ejder YILMAZ : Verebilecek. Ama ihtiyaç olduğu takdirde yeniden delil değerlendirebilecek. Gerekirse delil incelenmesi işini, ilk derece mahkemesine de verebilecek, benim yerime sen şahidi dinleyiver diyecek yahut başka yerdeki istinaf hakimini istinabe edebilecek. 426/R maddesinde istinaf mahkemesinin yapamayacağı işleri sayılmaktadır. Buna göre, istinaf mahkemesinde "karşılık dava açılamaz, davaya katılma isteminde bulunulamaz, davanın ıslahı ve 45! maddenin şu hükmü saklı kalmak üzere davaların birleştirilmesi istenemez; bölge adliye mahkemesinde reissen göz önünde tutulacaklar dışında ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmalar dinlenilemez, yeni delillere dayanılamaz". Bundan da anlaşılıyor ki, istinaf mahkemesinin yeniden incelenmesi sınırlı olacak.

ANKARA BAROSU
BİLGİ ve BELGE MERKEZİ

Av. Aydın ERDOĞAN : Evet, buyurun,

KATILIMCI : Hepinizi ve kıymetli Hocalarımızı saygı ile selamlarım. Efendim, şimdi benim söyleyeceğim husus şu; istinaf mahkemeleri, Yargıtay, ilk derece mahkemeleri hakkında söylenilenler tamamen doğru. Ancak bunun paralelinde birde "kalem" teşkilatı var. Şimdi, bu mahkemeleri bir abideye benzetecek olursak karin teşkilatı bu abideyi taşıyacak güç ve de kuvvete sahip olması lazım. Şimdi, adliyede pratikte, bazı uygulamalar var, biz davalarda gerek davalı gerek davacı vekili olarak cevap layihası* veriyoruz, verdiğimiz cevap layihası* bir süre sonra kayıp oluyor, nerede, çünkü verdiğimiz cevap layihaları* bir alındı defterine kayıt edilmiyor, bizlere bir numara verilmiyor. Ayrıca temyiz dilekçeleri ve layihaları da böyle. Bırakıyoruz, yazı işleri sen oraya bırak, benim şimdi işim çok, bunları koydum oraya, yarın kayıt edeceğim, bir ara uğra numarasını al. Bunları zaman zaman hakimlere de duyuruyoruz, "yahu ne yapalım işte, şimdi işler çok" diyorlar. Şimdi adliyedeki hukuk ve ceza işleri talimatlarının harfiyen uygulanması, dosyalardaki dizi pusulalarına harfiyen uyulması gerekir. Usul yasalarımız mahkemeyi tarif etmiştir, mahkeme sadece bir hakimden ibaret değildir. Eskiden köylere mahkemeler giderken,

Av. Aydın ERDOĞAN : İzin verir misiniz değerli meslektaşım, tabi, bu sorun yani "kalem" işi bu Panelimizin konusu tam olarak değil,

KATILIMCI : Başında söyledim bu konun dışında ama bunun paralelinde şimdi yani bunları yaparken yarın bu ilk dere mahkemelerinde verilen kararlar istinaf mahkemesine gidecek, eksikleri ile giderse? Yani biz bunlara tabi, bu konunun dışında olduğunu arz ettim ama mahkemenin hakim, zabıt katibi, mübaşirden oluştuğunu sadece mükerrer* bir hakimden meydana gelmediğini bilmemiz gerekir. İstinaf mahkemesinde nasıl ki üyeler var, onun da bir karin teşkilatı olacak, ilk derecenin böyledir,

Av. Aydın ERDOĞAN : Bütün bunlar doğru ama yani bugünkü Panelimizin konusuyla doğrudan,

KATILIMCI : Anlıyorum ama başında söyledim; bununla paralel, bunun da olması lazım, sağlıklı karar verilebilmesi için dedim,

Av. Aydın ERDOĞAN : Doğru bunlar ama bunları başka bir zamanda tartışmamızda yarar olabilir.

KATILIMCI : Hayır, bunu ben tartışmak için söylemedim,

Ejder YILMAZ : Sayın Başkan müsaade ederseniz ben Muhterem Üstadımın söylediğini yine kayıtlara geçmesi bakımından şöyle algılamak istiyorum. Değerli meslektaşlarım, adalet dağıtımında da "insan unsuru" fevkalade önemlidir. Her şeyden önce, istinaf hakimlerini seçerken çok dikkat etmeliyiz. Eğer istinaf hakimlerini seçerken dikkat etmezsek istinaf sistemi bizim başımıza dert açar, problem olur. Dediğinize aynen katılıyorum; hakimlerin yanı sıra kalem teşkilatlarını da çok iyi seçmemiz; bilgili ve tecrübeli kişilerden oluşturmamız lazım geliyor. Aksi takdirde istinaf sistemimiz başarıya ulaşamaz. Çünkü istinafın en büyük tehlikesi "işi uzatma" tehlikesidir. Eğer biz işin uzatılmaması, işin hızlandırılması yönünde birtakım önlemler almazsak ve örneğin buyurduğunuz gibi, yazı işleri kalem yönetmeliklerini iyi şekilde çalıştırmayacak olursak, istinaf başımıza dert açar. İstinaf yoluyla adalet kalitesini yükseltelim derken zavallı vatandaşımızı inim inim inler hale getirebiliriz. O yüzden Muhterem Üstadımın söylediği üzere, kendisinin de bu konudaki büyük tecrübesini bildiğim için, kalem teşkilatlarının da iyi bir şekilde oluşturulmasında mutlak suretle yarar olduğunu kabul ediyorum. Hatta gerekiyorsa bu konuda Yazı İşleri Yönetmeliğine ayrıntılı hükümler de konulabilir.

KATILIMCI : Teşekkür ederim, sağ olunuz.

Av. Aydın ERDOĞAN : Evet,

Av. Sinan KOZOĞLU : Feridun Hocama soracağım, ben, yani kısa cevaplı olacak tahminim de, bu Uluslararası Ceza Divanı ile istinaf ilişkisinde yanlış mı algıladım acaba içinde istinafın olmadığı bir ceza yargılama mekanizmasının sonucunda verilen kararı Uluslararası Ceza Divanı yok mu sayacak biz üye olduğumuz taktirde?

Feridun YENİSEY : Şimdi; Uluslararası Ceza Divanı suçlar koyuyor ve kendisi bir muhakeme usulü de koyuyor fakat kendi koyduğu muhakeme usulü içerisinde bir istinaf dairesi de var kendi içerisinde. Eğer

biz ona uygun bir yargılama yapmazsak Türkiye'nin verdiği kararı yok sayacak, ne biz İnfidemi** kabul etmiyor o zaman zaten yeniden yargılama yapıyor. Sizin Türkiye'de verdiğiniz yargılamayı benimsemiyor.

Av. Sinan KOZOĞLU : Teşekkür ederim Hocam.

Av. Aydın ERDOĞAN : Buyurun,

Sty. Av. Zübeyde TANIMAZ : Malumunuz temyize başvurmak icrayı durdurmaz, peki, istinafa başvurmak icrayı durduracak mı?

Ejder YILMAZ : Aynı temyizdeki mantık burada da geçerli. Prensip olarak durdurulacaktır. İcra İflas Kanunu 36. maddesi var ya, o çerçevede durdurma ile hükümler var. Yani bildiğimiz (mevcut) temyizde durdum ne ise, istinafta da ona paralel düzenlemeler var.

Av. Aydın ERDOĞAN : Buyurun, Sayın Kabalak,

Av. Mustafa KABALAK : Avukat Mustafa Kabalak, sorum Yılmaz Hocama olacaktır. Biraz önce arz ettiğim gibi Anayasamızın 140. maddesine göre mahkemelerin kuruluşları ve görevleri kanunla düzenlenir. Anayasa kuralları herkesi bağlayan üstün kurallardır malumunuz. Sayın hocam siz derdiniz ki istinaf mahkemesi yerel mahkemeden gelen

Ejder YILMAZ : Teşekkür ederim Sayın Kamalak. Kanun hükümlerinde boşluklar olduğunu söylemiştim. Burada da netlik yok. Yani hangi hallerde bunu iade eder, hangi hallerde iade etmez diye. Bir anlamda sanki istinaf mahkemesinin takdirine bırakılmış gibi görünüyor. Oysa kanuna objektif kurallar konulmasında yüzde yüz yarar var. Dediğinize katılıyorum. Kanun koyucunun bu konu üzerinde de durmasında yarar olduğu kanısındayım.

Av. Aydın ERDOĞAN : Şimdi Sayın Kabalak'ın Anayasaya aykırılıkla görüşü ile ilgili bir iki şey söylemek istiyorum. Anayasa Mahkemesi kanunla kurulur diyor. Kanunla kuruluru acaba her ilçedeki mahkemenin kuruluşu olarak mı değerlendirmek gerekiyor. Her ilçe il teşkilatında hangi mahkemenin nerede kurulacağı şeklinde mi: yoksa sistemin kanunla kurulacağı şeklinde mi. şimdi sistemin kanunla

kurulacağı şeklinde kabul edersek kanunla istinaf yargı yolu kurulmuş oluyor. O nedenle Anayasa'ya aykırılık yok ama her ilçede görev yapacak mahkemenin kuruluşu olarak değerlendirirsek ki bu şekilde değerlendirmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Sistem Anayasa'ya aykırı değil. Yani görev yapacak mahkeme Hakimler Savcılar Yüksek Kurulunun görüşü alınarak iş yoğunluğuna göre nerede kurulacak, Adalet Bakanlığı teşkilatı kuracak, teşkilatı kurmak demek bu kanuna uygun görevi yerine getirmek olarak değerlendirilmeli. Hocamın sorusu ile ilgili de bir şey söylemek istiyorum.

Değerli arkadaşlar 12 Eylül bir günah keçisidir. Aradan geçen zaman içersinde görev yapan bütün siyaset adamlarımız 12 Eylülün yaptıklarının üzerine iyi şeyler yapmamanın bahanesini de ona yüklerler. Mesela siyaset sistemimiz özellikle 12 Eylülün de gerisine götürülmüştür bugün. Yani bu dönemde hepimize sorumluluk düşüyor açıkçası. Evet değerli arkadaşlar sanıyorum burada bitiriyoruz. Başka soru yok değerli hocalarıma katıldıkları, ve zamanlarını ayırdıkları ve bize değerli bilgileri aktardıkları için teşekkür ediyoruz ve sizlere de izlediğiniz için zaman ayırdığınız için teşekkür ediyoruz. Sağ olun.

Av. Aydın ERDOĞAN : Şimdi Sayın Kabalak'ın Anayasaya aykırılıkla görüşü ile ilgili bir iki şey söylemek istiyorum. Anayasa Mahkemesi kanunla kurulur diyor. Kanunla kuruluru acaba her ilçedeki mahkemenin kuruluşu olarak mı değerlendirmek gerekiyor. Her ilçe il teşkilatında hangi mahkemenin nerede kurulacağı şeklinde mi. yoksa sistemin kanunla kurulacağı şeklinde mi. şimdi sistemin kanunla kurulacağı şeklinde kabul edersek kanunla istinaf yargı yolu kurulmuş oluyor. O nedenle Anayasa'ya aykırılık yok ama her ilçede görev yapacak mahkemenin kuruluşu olarak değerlendirirsek ki bu şekilde değerlendirmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Sistem Anayasa'ya aykırı değil. Yani görev yapacak mahkeme Hakimler Savcılar Yüksek Kurulunun görüşü alınarak iş yoğunluğuna göre nerede kurulacak, Adalet Bakanlığı teşkilatı kuracak, teşkilatı kurmak demek bu kanuna uygun görevi yerine getirmek olarak değerlendirilmeli. Hocamın sorusu ile ilgili de bir şey söylemek istiyorum.

Değerli arkadaşlar 12 Eylül bir günah keçisidir. Aradan geçen zaman içersinde görev yapan bütün siyaset adamlarımız 12 Eylülün yaptıklarının üzerine iyi şeyler yapmamanın bahanesini de ona yüklerler. Mesela siyaset sistemimiz özellikle 12 Eylülün de gerisine götürülmüştür bugün. Yani bu dönemde hepimize sorumluluk düşüyor açıkçası. Evet değerli arkadaşlar sanıyorum burada bitiriyoruz. Başka soru yok değerli hocalarıma katıldıkları, ve zamanlarını ayırdıkları ve bize değerli bilgileri aktardıkları için teşekkür ediyoruz ve sizlere de izlediğiniz için zaman ayırdığınız için teşekkür ediyoruz. Sağ olun.

AVRUPA ÇOCUK HAKLARI SAVUNUCULUĞU

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

KONUŞMACILAR

Caroline WILLOW
İngiltere Çocuk Hakları İttifakı Ulusal Koordinatörü

Zuzava BOVADIŞOVA
Avrupa Çocukları Ağı EURONET üyesi ve Çek Cumhuriyeti
"Our Child" Vakfı Başkanı

Laura a BERKMAN
İsviçre'den Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Sivil Toplum Grubu
Temsilcisi

18 Kasım 2005

AVRUPA ÇOCUK HAKLARI SAVUNUCULUĞU

SUNUCU : Sayın İhsan Doğramacı, Sayın Ankara Barosu Başkanı, değerli konuşmacılar, değerli katılımcılar; 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü nedeniyle düzenlenen "Avrupa'da Çocuk Hakları Savunuculuğu" konulu Konferansa hoş geldiniz. Şimdi ilk açılış konuşmasını yapmak üzere Ankara Barosu Başkanı Avukat Sayın Vedat Ahsen Coşar'ı kürsüye davet ediyorum.

Av. Ahsen Vedat COŞAR: Değerli Hocam, Sayın Konuklar, Sevgili Meslektaşlarım,

Sizleri, şahsım ve Ankara Barosu adına saygı ile selamlıyor ve hepinize, ama önce, bu konferansta bizleri aydınlatmak için yurt dışından gelen konuklarımıza, Büyük Atatürk'ün, dünyanın tüm çocuklarına armağan ettiği çocuk bayramına sahip ilk ve tek ülke olan Türkiye'ye hoş geldiniz diyorum.

'Avrupa Çocuk Hakları Savunuculuğu' konulu konferansı, Baromuz ile, birlikte düzenledikleri için Uluslararası Çocuk Merkezi'ne en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Konuşmamı yapmazdan önce bir duygumu sizlerle paylaşmak istiyorum. Bilkent Üniversitesi'nin benim yaşamımda çok özel bir yeri var. Sayın Doğramacı'nın eseri olan, Sayın Doğramacı'nın insanlığa, gençlere hediyesi olan bu kutsal mekânda, ben altı yıl süre ile hocalık yaptım, ders verdim. Hayatımın en güzel altı yılını geçirdim burada. Bu altı yıllık süre içerisinde Bilkent öğrencilerine verdiklerimden daha fazlasını; ben Bilkent öğrencilerinden ve buradan öğrendim. Bu altı yıllık süre içerisinde ben kendimi yeniden yarattım, kendimi yeniledim. Onun için bugün burada bunu paylaşmak istiyorum ve bu güzel eseri insanlığa, gençlere hediye eden Sayın Hocama burada hepinizin önünde yeniden teşekkür etmek istiyorum.

Hepimiz bir toplumda yaşıyoruz. Ayrı milletlere mensubuz, ayrı dinlerimiz, dillerimiz, geleneklerimiz, tarihimiz var. Bunlar bizi ayırmış

olsa da, biz ayrılamayız. Zira, biz insanız. Öyle olduğumuz için de hepimiz buradayız.

Ortak paydamız olan insan olmanın dışında, bizi burada veya benzeri başka yerlerde bir araya getiren bir diğer ortak değerimiz daha var. Evrensellik.

Nedir evrensellik ? Evrensellik, *çoğunlukla başkalarının gerçekliğini görmemizi engelleyen birer perde işlevi gören, yetiştiğimiz ortamın, sahip olduğumuz dilin ve milliyetin sağladığı kesinliklerin ötesine geçebilme riskini göze almak demektir. Aynı zamanda dış politika, yerel politika gibi sorunlar söz konusu olduğunda, insan davranışları için tek bir standart arama ve buna uyma çabası demektir.*

İnsan hakları savunuculuğudur evrensellik, kadının haklarını savunmaktır evrensellik, insan haklarının bir çeşidi olan çocuk haklarını savunmaktır evrensellik, insanlığa karşı işlenen en büyük cinayetlerden olan teröre, savaşa, işkenceye karşı çıkmaktır, barışı istemektir evrensellik.

Mussolini'nin 1926 ile 1937 yılları arasında hapiste tuttuğu İtalyan Marksist, eylemci, gazeteci ve olağanüstü siyaset felsefecisi Antonio Gramsci, 'Hapishane Defterleri' adlı kitabında "*bütün insanlar entelektüeldir, ama toplumda herkes entelektüel işlev yerine getirmez*" diyor.

Dünyanın neresinde olursa olsun, hangi ulusa mensup, hangi dine mensup olursa olsun, hangi dili konuşursa konuşsun, çocuğa sahip çıkıyorsanız eğer, çocuk haklarını, kadının haklarını savunuyorsanız eğer, örneğin bugün burada ve yarın sunum yapacak olan değerli konuşmacılar gibi, başka ülkelerden, başka kentlerden Ankara'ya geliyorsanız eğer, entelektüel işlevinizi yerine getiriyorsunuz demektir.

Sadece bu değil sizleri buraya getiren, bizi bugün burada, yarın başka bir kentte veya ülkede bir araya getiren başka bir şey daha var. Sevgi. İnsan sevgisi, çocuk sevgisi. Bakın bu sevgiyi Ömer Hayyam nasıl dile getiriyor.

Sevgiyle yoğrulmamışsa yüreğin,
Tekkede, manastırda eremezsin.

Bir kez gerçekten sevdin mi dünyada,
Cennetin, cehennemin üstündesin.

Bir sır daha var, çözdüklerimizden başka
Bir ışık daha var, bu ışıklardan başka
Hiçbir yaptığınla yetinme, geç öteye !
Bir şey daha var, bütün yaptıklarından başka.

Evet ! Böyle söylüyor *Ömer Hayyam.* Ama bence bu dizeler *Ömer Hayyam*'ın değil, sizlerin de, Uluslararası Çocuk Merkezi'nin, Ankara Barosu Çocuk Hakları Kurulu'nun, çocuklara gönül verenlerin, emek verenlerin dizeleri. Sizler, bu dizelerde ifade edilenleri sadece söylemiyorsunuz, aynı zamanda yapıyorsunuz. Yüreğiniz sevgiyle, insan sevgisi ile, çocuk sevgisi ile yoğrulduğu için yapıyorsunuz. İnsana dair olan her şeyle ilgili olduğunuz için yapıyorsunuz. İnsanlara, çocuklara yapılan haksızlıklara karşı olduğunuz için yapıyorsunuz.

Ankara Barosu olarak, *avukatlar* olarak, *hukukçular* olarak bizim önceliğimiz de insan. Biz de, insana dair olan her şeyle ilgiliyiz. İnsan hakları ihlali boyutunda olsun ya da olmasın, insana yapılan, çocuğa yapılan, kadına yapılan her türlü haksızlığın karşısındayız.

Sizlerle yolumuz bundan dolayı kesişiyor. Onun için bugün hepimiz buradayız.

Günümüz dünyasının önde gelen sorunlarından birisi, hukukun üstünlüğünün, adaletin egemen olduğu, insan haklarına saygılı, barışın güvenliğin, korunduğu bir dünyanın kurulmasıdır. Bu sorunların aşılabilmesi için, küresel düzeyde güvenliğin, istikrarın sağlanabilmesi için birlikte olmak, işbirliği yapmak zorundayız.

Terör, uluslararası suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, yasa dışı göç, çevre kirlenmesi, kadın ve çocuk ticareti gibi küresel sorunlarla dolu günümüz dünyasında biz hukukçulara, avukatlara, barolara düşen önemli görevler var.

Biz hukukçular, avukatlar, barolar ; ülkemizde veya ülkemiz dışında insan haklarını, insan haklarının bir çeşidi olan çocuk haklarını,

kadının haklarını savunmalı, bu konuda üzerimize düşen entelektüel işlevi yerine getirmeliyiz.

Biz hukukçular, avukatlar, barolar; sadece insan haklarına değil, sivil, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel haklar üzerinde odaklanmalıyız. Bütün insanların, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı olmaksızın, yasa önünde, hukuk önünde eşit olduğuna inanan biz hukukçular, biz avukatlar, bütün bu konularda sesimizi yükseltmeli ve topluma öncülük etmeliyiz.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, yeniden saygılarımı sunuyor, bugün ve yarın ki çalışmalarınızda sizlere başarılar diliyorum.

SUNUCU : Sayın Baro Başkanı'na teşekkür ederiz. Şimdi de Profesör Doktor Sayın İhsan Doğramacı açılış konuşmasını yapacak.

Prof. Dr. İhsan DOĞRAMACI : Sayın Vedat Ahsen Coşar ilk değerlendirmedeki güzel sözlerinize teşekkür ederim. Bunun, bu üniversitenin niteliği fiziksel yapılarından ötesinde öğrencilerimizin ve hocalarımızın niteliğine borçludur. Ve bir hoca olarak bu niteliğe büyük katkıda bulundunuz size bu bakımdan teşekkür ediyorum.

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü dolayısıyla düzenlenmiş olan bu konferansa hoş geldiniz. Bundan 16 yıl önce 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oybirliği ile kabul edilen Çocuk Haklarına dair sözleşme tüm devletlerin bu yeni uluslar arası belgeye taraf olma ve hiçbir ayırımcılık gözetmeden tüm çocukların haklarına saygılı politikalar uygulama görevi ile karşı karşıya bıraktı. Çocuk Hakları Sözleşmesi Amerika Birleşik Devletleri ve Somali üstünden tüm dünya ülkeleri tarafından onaylandı. Ülkemiz sözleşmeyi '22 Ocak 1995 tarihinde onayladı. Uluslar arası İnsan Hakları Hukukundan en yaygın kabul görmüş sözleşme budur. Sözleşmenin bu ölçüde kabul görmüş olması hükümetlerin çocuklara ilişkin ... ve taahhütlerini açıkça yansıtmaktadır. Dolayısıyla sözleşme çocuk haklarına saygı, haklarının korunması ve yaşama geçirilmesi için girişilecek savunum çalışmalarını destekleyen çok güçlü bir yasal araç oluşturmaktadır.

Çocuk haklarına dair sözleşme tüm ülkelerde çocukların her gün değişen ölçülerle karşı karşıya kaldığı ihmal ve istismarı hedef almıştır. Sözleşme çocukların hassas konularını göz önünde tutarak onları belirleyip siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını bir kültürün bağımsız değerleri olarak ele alır. Sözleşme aynı zamanda çocuğu yaşı büyüyüp olgunlaştıkça gelişen ihtiyaçları ve hakları olan birer birey olarak görür. Bu doğrultuda mevcut çalışmaların da ötesine geçerek çocuğun kendi yaşamını ve geleceğini etkileyecek kararlara da katılma hakkını da vurgular. Çocuğun kendini ilgilendiren kararlarla, görüşlerinin alınmasını ve gerekli önemin verilerek çocuğu etkileyen hukuki ve idari işlemlerle özel konum taşıyan bir hüküm oluşturmaktadır. Bu durum ayrıca ilk defa sözleşmenin 3/1 maddesinde kamusal yada özel sosyal yardım kurumları, mahkemeler, idari veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yüksek yararı temel düşüncedir. Bütün bu ilkelere rağmen sözleşmenin evrensel kapsamda onayının üzerinden geçen 15 yıl sonra bugün hâlâ dünyanın on bir milyon çocuk önlenmesi mümkün olan hastalıklardan ve yetersiz beslenme dahil diğer bir çok nedenlerden olumsuz olarak etkilenmektedir ve bunlardan çoğu da yaşamlarını kaybetmektedir. Son on yıl içindeki silahlı çatışmaların sonucu iki milyonu aşkın çocuk ölmüş, altı milyon çocuk yaralanmış veya yaşam boyu sakat kalmış ve yaklaşık on iki milyon çocuk evsiz kalmıştır. Yarım milyonu aşkin çocuk mutlak yoksulluk koşullarında yaşamaktadır. Yüz milyon çocuk okula gidememektedir. Bunların altmış milyonu kız çocuklarıdır. Dünyada 5 ile 17 yaş arasında 180 milyon çocuk ve sokaklarda yada çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerde çalışmaktadırlar. Her yıl bir milyon çocuğu aşkın ergen kazalar, intihar, şiddet, gebelikle ilgili komplikasyona ve önlenebilir hastalıklar nedeniyle yaşamını yürütmektedir. Her yıl iki buçuk milyonu aşkın genç HIV enfeksiyonu kapmakta ve yaklaşık otuz milyon ergen sigara içmeye başlamaktadır. Bu elbetteki kabul edilemez durumdur.

Ülkemizde çocuk haklarına dair sözleşmede gerekli tüm uluslararası hukuki mevzuat ve çocuklara karşı sonsuz bir iyi niyet mevcutken dünyanın her köşesinde çocuk ölümleri, sakatlıklar, sömürü ve çekilen acılar kaygı verici boyutlara ulaşıyor. Her felaket karşısında gönül rahatlığı içinde olabilir miyiz? 1989'da Birleşmiş Milletler sistemi içinde tüm devletler çocuk haklarına dair sözleşmeyi kabul etmekle çocuklarının

durumlarını iyileştirmek için ellerinden gelen ve iyisini yapacaklarına söz vermeliler. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin 2002 yılında New York'ta düzenlediği çocuklar için özel oturumda yeni amaçlar ve hedefler belirlendi. Şimdilerde hükümete, ülkelerdeki çocukların durumunu Birleşmiş Milletlere bir yıl kalkınma hedefleri çerçevesinde belirlendirme sürecine girdiler. Bu hedeflerden çoğu çocukların temel hak ve özgürlükleri ile ilgilidir. Artık her birimiz vaatlerin yerine getirilmesi için elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız. Bunu gerçekleştirmek için ise çocuklarla ilgili tüm çalışmalarımızda hak bazlı ... yaklaşmalarını benimsemeliyiz. İnsan hakları yaklaşımları tüm hakların giderek daha ileri düzeyde yaşama geçirilmesini gerektirir. Devletlerden mevcut kaynaklarını vatandaşlarının insan haklarını en üst düzeyde gerçekleştirmek amacıyla harekete geçirmeleri ve uzun vadeli finansman planları oluşturmaları beklenmektedir. Öte yandan çocukların hakları söz konusu olduğunda en sade vatandaştan devlet başkanına kadar herkesin çocukları ciddiye alması gerekir. Bu arada artık söylemeden uygulamaya geçmek gerekmektedir. Hak bazlı yaklaşımların yardımı ile insan hakları normları ve ilkeleri sağlık, eğitim, yönetim, beslenme, temiz su ve ..., üreme sağlığı, HIV, AIDS, istihdam ve çalışma ilkeleri, sosyal ve ekonomik güvenlik dahil tüm söyledikleri planlamaya rehberlik etmektedir. Ancak her ne kadar devletler herkesin aynı hak ve özgürlüklerden yararlandığı bir sistem oluşturmaya ilişkin yasal yükümlülük altında bulunuyorsa da sivil toplumun da bu sürece dahil olması sağlanmadan bunu gerçekleştirmeleri olanaksızdır. Biz bu noktada hükümet için kurulan bir gündeme gelmektedir.

Bugün burada bu grupların değerli üyelerinden bazılarını aramızda görmekten mutluluk duyuyoruz. Bu iki günlük etkinliği düzenleyen kurumlarla; Uluslararası Çocuk Merkezi ve Ankara Barosu Çocuk Hakları Kurulu Türkiye'de çocuk haklarını savunan pek çok, hükümet dışı kuruluşlardan yalnızca ikisidir. İlerlideki Baro örgütlenmesi şemsiyesi altında Türkiye çocuk haklarını savunmak güçlü bir ağ oluşturan 50 kadar çocuk hakları kurulu kurulmaktadır. Yakın dönemde Türkiye Barolar Birliği illerdeki çocuk hakları iletişim ağlarına destek veren, kararlı olarak büyük bir adım atmış bulunmaktadır. Uluslar arası Çocuk Merkezi çocukların ve ergenlerin hakları ile özellikle ilgilenmektedir. ICC, bu hakların programının merkezine yerleştirilmiştir. Uluslar arası Çocuk Merkezi 1940 yılında Fransa'nın başkenti Paris'te Fransız Hükümeti

UNICEF işbirliği ile kurulmuş ve sonradan bu merkez çalışmalarını Ankara'da sürdürmeye devam etmiştir. Ve böylece 1999 yılından bu yana merkezin çalışma yeri Ankara olarak başlamış ve devam etmektedir. Uluslararası Çocuk Merkezi esas olarak aşağıdaki konuların küresel ölçekte savunucusudur. Çocukların ve kadınların insan hakları, çocukların özellikle kız çocuklarının sağlığı, ergenlerin ve kadınların üreme sağlığı, afetlere hazırlıklı olma ve sağlık merkezi ve diğer öncelikli konular. Çocuk haklarının çocuklar ve kamuoyu tarafından bilinmesi ve bu konuda farklılık yaratılması Uluslararası Çocuk Merkezinden önemli konulardır. Bizler çocukların bu konuda desteklenmesini her kurumun ve her yetişkinin görevli olduğuna inanmaktayız. Uluslararası Çocuk Merkezi Ankara'da bu denli çeşitli kuruluşun bulunmasından yararlanarak onları bir araya getirmek, deneyimlerini paylaşmak ve birbiri ile tanışmalarını sağlamak için son 4 yılda iki çalıştay düzenlemiştir. Bunun sonuncusu ICC Ankara Sivil Toplum Kuruluşları Konseyi oluşturmuştur. Konsey başta Ankara'da üç pilot okulda öğrenciler, veliler, okul yöneticileri ve öğretmenler için çocuk hakkı tanıtım ve savunucusu olarak ... üzere çeşitli projeler gerçekleştirmiştir. Bu projelerin uygulanmasında başlıca ortağımızın Ankara Barosu olduğunu burada tekrar belirtmekten mutluluk duyuyorum. Bugünkü konferans ve yarınki çalıştayda bu iki kurumun yakın işbirliğini yeni bir örneğine tanık olacağız. Uluslar arasi Çocuk Merkezi ayrıca Türkiye ..... Derneği ile ..... milli komitesinden 26 ayrı ildeki şubesi ile işbirliği içinde çocuk hakları etkilenmelerini özendirerek ulusal düzeyde çocuk hakları savunucusundan oluşan bir ağın gelişmesine katkıda bulunmaktadır. İnsan hakları her birey için eşit ölçüde geçerlidir. Aynı şekilde çocuk hakları da tüm çocuklar için eşit ölçüde geçerlidir. Dolayısıyla birbirimizi ve çocuklarımızı bu konuda ... edebilmek ve haklarının uygulanmasını garanti altına almak için bu haklara ilişkin bilgilenmemizi paylaşmaktayız. Bunun gerçekleştirebilmek için de bugün çocuk haklarının tanıtımı ve uygulaması konusunda elden geleni yapmak zorundayız. Hepinize başarılı bir toplantı diliyorum ve saygılarımı sunuyorum.

SUNUCU : Sayın Profesör Doğramacı'ya teşekkür ederiz. Açılış konuşmalarımız sona ermiştir. Sayın katılımcılar şimdi İngiltere Çocuk Hakları İttifakı Ulusal Koordinatörü Sayın Caroline Willow'u, "Ulusal

Çocuk Hakları Koalisyonlarının Önemi Ve Bunlara Çocukların Katılımı" konulu sunumunu yapmak üzere kürsüye davet ediyorum.

Caroline WILLOW : Happy Children's Rights Day!

I'm standing here in between the podium and the table because I haven't got a toddler's boosterstep that you could see me so please bear with me.

It's great to be here. It's the busiest time of the year for the children's Rights Alliance for England because each year, we produce a report showing what the Government of the UK has done or not done for children in England. I'll talk a bit more about that later.

These are the four headings of what I'm going to talk about this morning. Firstly, just to remind ourselves of the role and values of Children's Rights Coalitions, what's the point of Children's Rights Advocacy? Secondly, to talk about the Children's Rights Alliance for England which is a large coalition of NGOs and some statutory organisations committed to the fullest implementation of the Convention on the Rights of the child. Thirdly, to get into a bit more detail of the three elements of our work and monitoring, advocacy, and dissemination that has the unfortunate acronym of "mad" but that is how we divide our work at the Children's Rights Alliance for England. And finally and most importantly, I'm going tos hare with you some examples of the ways in which children and young people are very much involved in the work of the Children's Rights Alliance for England.

When I started to think about why do Children's Rights Coalition matter, it got me wide back to why children's rights matter. Because we only exist because of the Convention on the Rights of the Child, and because of the position of children both in our own country and internationally. Children's rights matter because they validate children as people. Children are human beings, not human becomings. The moment a baby is born, it is a full and complete human being, and while it may seem obvious to us here today, children's experiences from infanthood right through to the teenage age due to adolescence, everyday they're getting messages that the yare not quite complete, finished, ready to be

part of the human race. There was a big national piece of research carried out in England with children and young people about how the Government should plan for them and the vision for childhood, and an eleven year-old boy said "The problem is, you are only born, you are only a child because you can't be born an adult!" That shows how children feel so devalued that precious, important part of life is not a value in itself; and the Convention on the Rights of the Child and those who advocate it; ourselves everyday. It's about reminding everybody that children are people. The second reminder that we are engaged in everyday is that children are rights-holders; the yare not the recipients of charity, of welfare, of the good deeds of adults. The Convention on the Rights of the Child is clear. This is what a good childhood looks like and this is the entire moment of each and every child in the world without any discrimination. So what happens in children's lives should not be down to whether or not they happen to live with nice and decent adults. It should not be down to the kinds of adults that they happen to come across in their education, in their communities. It should not be down to chance. The Convention is clear. It places legal obligations on governments to build the laws, the infrastructure to make countries worthy of children and to honour the obligations in the Convention, in the Treaty. As I said earlier; The Convention provides a detailed blueprint. It gives the bit by bit account of what it is to have a fulfilling childhood. We hear a lot about children being the future. Of course the yare. But they are also the today. They are people living their lives today and the Convention is clear about how fulfilling that should to be to them today. It is not baout making them into decent, productive, efficient adults. It is not simply about that. It is about their life today, and finally, children's rights matter because children, perhaps children are uniquely mistreated and ignored as a constituency of the laws, and they are politically unorganised. In my country, there are 11 million under 18 year-olds. We are the fourth richest country in the world. Yet, 3.5 million children live in poverty. Last year, we sent to prison 10.000 children. Last year, we permanently excluded from education 9880 children. 20 of those children were aged 4 or under. Now, I live with a 6 and a 2 year-olds, and I really can't imagine what 4, 3, 2 or 1 year-old could do to be told "That's it! This is the end of your education!" We

have laws that allow children of that age to be permanently excluded.' 29 children in our country have died in penal custody since 1990, the year before we ratified the Convention on the Rights of the Child.' 28 of those children hang themselves. One child, the only person to have died in penal custody after being restrained, was a child. That happened 2 hars ago. A black child who had been in are, who was three days into custodial sentence, was restrained by 3 profane officers who pushed his head down and he choked on his vomit. The youngest person ever to hang themselves in British custody was 14 year-old Adam Wickwood. I'm part of an inquiry into the use of restraint, strip search, and segregation in children's custody. When we went to the institution that Adam had hanged himself, the Director took us to his cell to show us how he had managed that. He had used an elastic plast to secure a ligature to his curtain rail. That's how determined that boy was and he'd hanged himself by sitting on his bed and pulling his body forward. There is not being a public inquiry in our country into nay child death in custody, not ? . Imagine if 29 children had killed themselves in school over the same period of time. If teachers had walked into the toilets in a school, and found a child who had hung themselves. We believe the response would be different than the response that has so far been in England to these child deaths. In England, the age of criminal responsibility is 10. You cannot legally buy a hamster in England till you are 12, and there is legislation going through Parliament to change that to 16. Yet, in our country, you can be locked up from the age of 12. You cannot legally get a paper round, you can't deliver newspapers until you're 13 in our country. Yet, you can be sent to prison from the age of 12. You'll have stories of your country and its record on children's rights. I can only speak for England and the annual reviews we carry out on the state of children's rights show us that children are easy to ignore, that easy to hurt, that are especially vulnerable, and politically, especially those children that offend, who get into trouble, that easy to use for political games. We have in England, what are called "anti-social behaviour orders", a new invention supposedly so that communities can tackle problems of anti-social behaviour themselves. The law says that if one or more person is *aloned*, harrassed, or distressed, they can seek an anti-social behaviour order on the other person. 44 % of anti-social

behaviour orders are made on children. Yet, children are only 23 % of the population. Children in our country are getting ASBOs, as they are called, that say they can't wear hats in public, that say they can't walk in a public place with more than 2 other children, that children with autism and other neurological conditions who are getting ASBOs that say they must not stare into the next door neighbour's garden. We've had one case where a child with autism, the neighbours who've threatened an ASBO to stop that child playing on his trampoline in the garden, and just this week, the number two person in the Metropolitan Police in London has said "We're becoming a nation very very intolerent of children." That what was seen as acceptable or normal part of childhood behaviour. ... Kaset bitti ve B yüzüne geçti: ..... when we were children. 20-30 years ago that happened now this police Chief is saying "This results in serious arguments and conflict between adults and children in communities because the adult tolerence towards children and adolescents had dipped, has reduced."

What are the strenghts of Children's Rights Coalitions? Firstly, I'd say, we have an absolutely clear perspective. We're focused on implementation of the Convention on the Rights of the Childs. We know that, everybody else knows that. That is our function. Our perspective, just like the Treaty itself, does not change year on year. We may develop ideas, interpretations, understanding of the Convention, but in five years' time, we will still be working with taht Treaty, in 10 years' time, we still, and that is valuable in terms of keeping staff clear and focesed, and we know what we're trying to achieve, but also other organisations, particularly the Government. They know what it is we are trying to achieve. Having the Convention as the center point of our work means we're absolutely committed to change for children. It's not a piece of paper that needs to be staying in the drawer, it's not a dry document. It's our job to bring it alive, to make it as the strategy, as the document that helps national change for children. And the other huge strength is that in between sessions to the Commity on the Rights of the Child, we are the organisations that holding the Government to account. The officials in England, in UK, when they go to Geneva they've been twice, you can see sessions is finished, and *a few we've* got that over. And our job is to remind them it is not over. You've been to the examination, the work

continues, you don't waste for another five-seven years and then find three officials to write reports who are meant to be implementing the Convention. The other huge strength is that we're positive about children and their capacity as change agence. I started my career as a child protection social worker, and then my next pause was as a children's rights officer for children in care. And in a matter of weeks, I could see the difference in how children welcomed me. Nothing had changed with me, I was still the same person visiting children, but there was marked diference from the saying "I'm Caroline. I'm your social worker." to "I'm Caroline. I'm your Children's Rights Officer." We have got a good brand: Children's Rights appeals to children. It feels them instinctively that we're with them. We're on their side, and that we *wait* them. And that is a huge strength that we don't have to go and beg, plead or apologise to children to get them to work with us. We start from the positive engagement with children. They expect us to do well and to be with them. The knowledge and expertise, as I've mentioned earlier, NGO, Children's Rights Coalitions, in England we call ourselves "geeks". I don't know what the Turkish word is. But we live, breath, sleep children's rights. So we try to keep on top of developments in other countries. In England, we keep a close eye on developments in Scotland, Wales, and Northern Ireland, new ideas about how children's right can be implemented, nad that expertise is extremely important if, like England, you have a government that has no noticeable domestic expertise in children's rights. The Government Departments in England that are very committed and expert at children's rights are International Government Departments. Domestic Government Departments, children's rights is still a challenge and new t them. We bring together diverse communities in the Children's Rights Alliance for England. We hav 320 member organisations. Most of those are voluntary organisations, NGOs, but we are increasingly getting local municipalities joining us. Local statutory bodies that care about children and children's rights and that want to be connected nationally. We get lots and lots of requests for information. We're the focal point for journalists. We are also increasingly a focal point for Parliamentarians. This year we requited Parliamentary Children's Rights Champions and pleas in the House of Commons and pleas in the House of Lords that want to receive

children's rights briefings, that want to advocate the Convention on the Rights of the Child when legislation is passing through. We were really pleased that our *over* an initial invitation, we got 56 replies, which is a lot. I mean, we've... You know there's 2000 potential parliamentarians, but to get 56, actually writing back to us and saying "Yes, we want to work with you." We were ery pleased. The other strength is that we are a focal point for people that want to see change for individual children. Now my organisation has a very small staff team, which I think is characteristic. Laura will tell us later. I think it's characteristic of NGO coalitions around the world. We advertise in big letters on our website. We cannot get involved in individual case work, and we regret that. However, we get 50 plus calls a month from children and adults who don't know where to go for help, and we have a referral's handbook in the office and we refer children and adults to age and ? that we know will help them and we say "Come back to us if you don't get the help." Just this week, in fact, on the journey to Londom to get my flight, a mom ran the office. If they are particularly serious, I asked my staff to let me know so that can speak with the person. ANd this was a mom of a 13 year-old boy who had gone to the school for the fireworks display and was told in a passing conversation that her boy had been in an isolation unit for 2 days. These units are promoted by the Government Department for Education. They are little cubicles with a wall round each child with no windows, they can't see anybody. This boy was in there for 2 days because he had an argumant with the teacher. He was sat for 2 days for six and a half hours. His food was brought to him. If he wanted to go to the toilet, he was allowed, but only on his own, not with any of the other children in the cubicles. The mom said "I know he must have been desperate to be out of the environment because he doesn't go to the toilet at school." We have a real, in England, of toilets being atrocious in school where children hold on till they get home because the conditions of the toilets are so appalling. We will be taking that up next week. We will be speaking with Human Rights lwayers in Human Rights Organisation. We work closely with that ? lawyers to find out why they think that's legal. The main *referral* we get from children relates to their hair. For parents and grandparents who ring the office, the main issue is parental separation and seeing the child and having contact with the

child. For the children and young people who contact the office and its ? boys, it's "I'm having to get my hair cut or I'll be excluded from school." W had a 12 year-old boy 2 weeks ago, a model student who tied his hair with shoulder-length and he tied it back, but school said "No! You must get it cut to your ears or you'd be permanently excluded. We're looking for a test-case. The European Court of Human Rights last looked to this issue. Well, the issue of school uniform 20 years ago and they voted in favour of the school uniform. We're looking for a test-case to see if 20 years later, we can actually have some movement on children's rights to freedom of expression and their identity. This 17 year-old boy was involved in a discussion. We had *around* training professionals on children's rights, and he said "I don't want to be an adult untill I've experienced having rights as a child." And that is a real rdiving force for us in the office. It's to seek to ensure that all children get a taste org et more than a taste of what it feels like to be respected, valued, provided for in childhood, but to have a full life as a child. About CRAE. CRAE stands for Children's Rights Alliance for England. We were established in April 1999 as a coalition. On that actual day, my daughter was born. So we have an organisation growing up and a real person growing up at the same time. Of course, my daughter is doing better in her development than the organisation. We have 5 co-staff, 3 of us a part-time. So very limited human resources, and we're funded by trusts and large Children's Charities in England. We did for several years receive Government funding, which we were delighted about becasue they should fund us as part of their obligations to disseminate and implement the Convention. Last year there was legislation going through Parliament that established a Children's Commissioner in England. And the Children's Minister took out 5 references to children's rights. There was nothing about children's rights in the legislations to begin with or there was a weak reference to the Convention on the Rights of the Child. The bill started in the House of Lords and we lobbied to get children's rights into the legislation and it wasadded in and then, the Children's Minister when it went to the House of Commons took the references out. And we were extremely critical. I wrote two pices in the national newspapers criticising the Children's Minister and we had a lot of media coverage. So it's no surprise that this year our Government co-funding was removed. We've continued being

strong on children's rights so the punishment did not work but we wre still trying to get funding for next year. We have 5 young people who are part of our management board, people under 18. They all have the same legal rights and duties as other trustees. They are not half-trustees. They are full trustees, and we have a Young People's Panel, which is a panel of 20 plus children and young people. The youngest persom is 13: When it was first set up, the youngest person was 10, but they get older so we are now trying to requit younger children again. And they have their own worker, the policy and change officer is that dedicated worker to work with them to check out what should be the priorities of the Alliance to get there advice on the kinds of work we do and they meet with me two Times a year to help plan the Organisation's work load. Okay. Back to the monitoring, advocacy, and dissemination functions. In 2002, the UK was examined for the second time by the Committee on the Right of the Child. Before the examination, we supported children and young people's groups to hold a national event which they invited Mr. Japp Doek, The Chair of the Committee on the Rights of the Child to come to here from children in England about what life is like to them: There was about 100 children. They could not all go to Geneva so we brought Japp to them. Their presentaiton to him, which he enjoyed, was a courtroom scene where The Prime minister was in the *defenced end* and he was charged with not implementing The Human Rights Treaty for Children. And one of the boys who was very good with technology had lots of different images of The Prime Minister from his youthful days right through to the worst day a photo was taken of him. ANd as this is a session progressed, and different tams of barristers gave evidence about children's rights to play 'about juvenile justice, about child protection images of Prime Minister Blair changed in the background. It was very profound and it worked very well. The report we' submitted to the Committee on the Rights of the 'Child was approved by a 100 NGOs. Our Managment Board has siad "In 2009, we must get at least double that number to approve the reports that go to Geneva." When we came back from Geneva, we considered what we could do to make sure th momentum was kept and we decided to every year issue a state of children's rights in England report which looks at each *conclude* and observation from the Committee in 2002. So we consider each and have

2-3 in some areas asylum seeking children and juvenile justice pages after the Recommendation to show what has or has not been done since last year. And for the last 2 years, we've been able to get front page news of the major national newspapers. So, fingers crossed, our report this year comes out on Mondaty so we're really hoping we can have major news coverage again. Each year there are debates in Parliament following our reports, too because we have good links with Parliamentarians. Advocacy, we, child rights prof draft legislation when it's introduced to Parliament and policy proposals. And the reason I've put that in advocacy and not monitoring is because we do that because we're gonna act. And if no other NGO or coalition of NGOs is working on a piece of legislation, we, our small staff-team will lobby ourselves. We basically identify the major threats and opportunities for children's rights in the legislation or the policy proposal. And we use the UNICEF's Implementation Handbook on the Rights of the Child for them. We are also very lucky to have the authors of that handbook on our Management Board. So we have them in person to discuss issues with. Our advocacy teams have 2 headings: respect and justice for children. So although we look at all policy proposals and all bills; we're particularly concerned *under* respect to have Children's Article 12 rights enshrined in domestic law. In justice, we particularly focus on improvements on the juvenile justice system. At the moment, our biggest area of advocacy is to get children out of penal custody and into secure homes run by local councils. We all run stand-alone campaigns; we let the 13 year champaign for Children's Commissioner for England, we lead the campaign for lowering the voting age, it's currently 18 in England, was reduced in 1969. So we think it's time to lower it again and we're campaigning for 16. A couple of examples of recent successes: Last year, we were able to get the law change so that children in child protection now have a legal right to be heard. That was a huge step forward. We also *wanted in law* that children's wishes and feelings had to be recorded by social worker and the lawyers and officials; civil servants said that was too far, but we did get the right to be heard; that social workers most give due consideration to children now when they carry out child protection investigations. We also lobbied for participation rights for children for children in schools. We were not able to get primary law

changed but we were able with save the children to get statutory guidance which at the last minute the Government put in a paragraph saying, "It doesn't apply to nursery children." So they which was sneaky. The UK is about to get a new Commission for Human Rights and the Quality and because our children's Commissioner, the law is not rights-based, we've been very strongly pushing for the new Human Rights Commissioner to work for children and we've had very very strong assurances in Parliament that it will very detailed assurances and Government lawyers are looking at how the law can actually mention children's. We're very pleased with that. Dissemination: This year in the summer, we launched a new participation training pack, which Adam's going to show up, called "Ready Steady Change". In the pack, there are two training handbooks. One, for training adults that work with children, the other for training children and young people all about Human Rights and participation in decision-making. We also have a website that is the most visited website on children's rights in England; so we're very pleased with that. Every six weeks, we circulate e-bulletins to all our members and we have a paper version with nice graphics and illustrations that we circulate to children and young people. And we hold an annual children's rights conference. Children and young people's participation in our work; as I said earlier, children are part of the Management Board of the Children's Rights Alliance for England; and part of their role is to help with policy developments, staff support. One of the trustees once to be a lawyer and he sends me every week court reports. It's his job to tell me if there has been any good legal judgment. Fantastic supports and then I circulate that to members. Financial oversight and recruitment and appraisals. Every member of staff we recruit, children and young people on the panel and they all have equal say, they are also involved in developing the job description, the person's specification and the advert for the job. I mentioned the Young People's Panel earlier. We have a Translation Service where we translate Government consultation documents for children and young people. Adults like those, too. We get 200 page documents that we reduce to 10 pages of straightforward *language*. And we believe that is so important that if children are to genuinely have a say and contribute to policy and development, they should know what adults are reading, and what the adults are

considering. We want children and young people to be informed, to not becoming to events, to just b talking about their own experiences to be informed about their rights, the obligations and the Convention and the documents that are in front of adults. We run a demonstration project in London of a regional Children's Rights Commissioner, and for that project, before any staff, any premises; before anything was done, we circulated 15.000 leaflets to children and young people inviting them to apply to be Children's Rights Advisers, and to make up an advisory board, and that board selected the staff, helped with the organization throughout the time. In the Commissioner, National Campaign, we supported young people to set up their own campaign. They built their own website, made their own materials and they give evidence in Parliament to select committees and were interviewed by the media. Right now, this year, we've just started some new training for children and young people called "Informed and Influential" which is about children and young people engaging in national public advocacy. To our surprise, on the feedback, the bit they thought we had done really well was n explaining Parliament. So we were expecting that to be the driest, most boring bit, but it; one of our team is a good illustrator, and she'd illustrated all the stages in ** becoming a law which we had across the floor, so it worked really well. This is the flier for our Children's Rights Conference this year. You'll notice in the background a child wearing a hoody. Are children allowed to wear hoodies in Turkey? Okay. In England, we have two major shopping centers that have banned children and adults; but it mainly affects children, wearing hoods in public and also I talked earlier about these anti-social behavior orders. There have been cases of children being instructed by a court that they can't wear a hoody for 5 tears in public. So, our team this year is on children's civil rights. These are our contact details. Please do get in touch with us and share what you're doing. I haven't talked about the struggles and the problems of which there are many. And I just want to end by.... I was talking to some children recently and saying that when I was a child, when a teacher went out of the classroom, we all went crazy, we all made a lot of noise, did things that we would not do when the teacher was in the room. And I said "Does that still happen?". And they said "Yes, it does." Doe it happen in Turkey? Okay. Well, I want you to imagine

Government Ministers in a classroom. And I think most of the time nobody's in there at the? Children, children's rights on in the room. And I think our job as Children's Rights Coalitions is to tell them we're looking through the window. We know how you're meant to behave. And we're going to show you and help you to behave in the way you ought to. But we're also going to expose bad behaviors because the Convention on the Rights of the Child is a serious legal document. You are meant to be implementing that. And I think it is our job to help cajoles *embarrass* government into taking that document and children as seriously as they can. Thank you.

Caroline WILLOW : Dünya Çocuk Hakları Günümüz Kutlu olsun!

Burada podyum ile masa arasında durmanın nedeni beni daha iyi görebilmenizi sağlamak. Bu nedenle lütfen beni affediniz.

Burada olmak fevkalade memnuniyet verici. Bu dönem, İngiltere Çocuk Hakları açısından yılın en yoğun zamanı zira her yıl bu zamanlarda, İngiltere Hükümetinde İngiltere'deki çocuklara yönelik neler yapılıp yapılmadığını gösterir bir rapor hazırlıyoruz. Bunlara daha sonra döneceğim.

Bu sabahki konuşmamın konularını dört ana başlık altında toplayabilirim: Bunlardan ilki, yalnızca Çocuk Hakları Koalisyonlarının rolü ve önemini kendimize anımsatmak amacıyla, Çocuk Haklarının Korunmasıyla nelerin amaçlandığıdır. İkincisi, aslen Sivil Toplum Örgütlerinin ve kendilerini Çocukların Hakları üzerine bağıtlanan Antlaşmaları harfi harfine uygulamaya adamış bir takım kanuni kuruluşların geniş katılımıyla meydana gelmiş dev bir koalisyon olan İngiltere Çocuk Hakları İttifakı olacaktır. Üçüncü olarak, esefle "delice" tabir edilen fakat İngiltere Çocuk Hakları ittifakında çalışmaları bölümlendirme şeklimizi oluşturan çalışma, takip, temsil ve yayma olmak üzere üç ana faaliyetle ilgili bir miktar detaya gireceğim. Sonuncusu ve en önemlisi, İngiltere çocuk Hakları İttifakı bünyesinde yürütülen çalışmaya çocuk ve gençlerin katılımı arttırıcı yol ve yöntemlere ilişkin bazı örnekleri sizlerle paylaşacağım.

Çocuk Hakları Koalisyonunun neden önemli olduğunu düşünmeye başladığımda otomatikman çocuk haklarının neden önemli olduğu konusunu detaylı bir şekilde irdelemeye girişiyorum. Var olma sebebimiz Çocuk Hakları Sözleşmesi olduğundan ve çocukların gerek ülkemizde ve gerekse yurt dışındaki mevcut konumlarından dolayı koalisyon önemlidir. Çocuk hakları ise, çocuklara insan ve halkın belirli bir kesimi olarak ele almalarından dolayı önem taşır. Bir bebek doğduğu andan itibarla tam ve eksiksiz bir insanoğludur ve bugün itibarıyla aşikar olduğu üzere, çocuklar; bebeklikten adolesan dönemden dolayı ergenliğe geçişe kadarki yaşam çizgilerinde insan ırkının bir parçası olmaya aday, eksik, gelişimini tamamlamamış birer bireydir. İngiltere dahilinde çocuk ve gençlerle ilgili çok miktarda araştırma çalışması yapılmış ve bunlar dahilinde Hükümetin bunlara ilişkin nasıl bir planlama yapacağı, çocuklarla ilgili öngörülerinin neler olacağı araştırılmış, bu sırada onbir yaşında bir oğlan çocuğu çıkıp "Sorun yalnızca doğmuş olmanız, bir çocuk oluşunuz zira, erişkin doğamıyorsunuz!" deyivermiştir. Bu beyan çocukların değerli olmalarına rağmen kendilerini ne kadar değersiz, yaşadıkları hayatın bu son derece önemli anlarının ve dolayısıyla Çocuk Hakları Sözleşmesinin ve onu savunan bizlerin bugün kendileri için ne denli kıymetsiz olduğunu göstermektedir. Öncelikle herkesin çocukların birer insan, ve birey olduğunda birleşmesi gerekmektedir. Unutulmaması gereken ve günbegün muhatap olduğumuz bir ikinci husus da çocukların Hayırların, psikolojik yardımın ve erişkinlerin güzel amellerinin alıcısı değil fakat hak sahibi olduğudur. Çocuk Hakları Sözleşmesi açıktır. Burada iyi bir çocukluk döneminin tasviri yapılmakta ve ayrımsız bir dünyada her çocuğun yaşaması gereken anlar olarak vurgulanmaktadır. O halde çocukların yaşamlarında neler olup bittiği kibar ve uyuşuk erişkinler olarak yaşamlarını sürdürmelerine sebep olup olmadıkları noktasına indirgenmemelidir. Benzer şekilde bunların eğitim ve toplum düzenlerinde çok çalışır birer erişkin olmaları ameliyle "de kısıtlanmamalıdır. Bu husus hiçbir zaman şansa indirgenmemelidir. Sözleşme gayet açıktır. Metninde devletlerin hükümetlerine, ülkeleri bol çocuk sahibi yapacak ve Sözleşmeden, Antlaşmadan doğan yükümlülüklerini harfiyen yerine getirmelerini sağlayacak kanunlar ile hukuki altyapıyı oluşturma konusunda hukuki yükümlülükler getirmektedir. Evvelce bahsettiğim üzere, Sözleşme yalnızca teferruatlı

bir taslaktan ibarettir. Sağlıklı bir çocukluğa sahip olmanın detaylarını adım adım açıklamaktadır. Çocukların gelecekte neler olacağı hakkında pek çok farklı görüşü dinleriz. Elbette böyle olurlar. Bugün de böyledirler. Bunlar bugün hayatlarını idame ettiren bireylerdir ve Sözleşme bunlara bugün itibarıyla bu şekilde yaşamlarını sağlayacak olanın neler olduğu konusuna açıklık getirmektedir. Burada kayıtlı olan hükümler çocukların yumuşak başlı, üretken ve verimli fertler haline gelmesiyle ilgili değildir. Kesinlikle bu konularla ilgisi yoktur. Daha ziyade çalışmanın amacı çocukların bugün itibarıyla, idame ettikleri yaşam ile ilgilidir ve sonuçta çocukların hakları, gerek fiilde ve gerekse ihtimalde anayasaların yapısında yeterince ve özellikle değerlendirmeye alınmaması, göz ardı edilmesi ve politik bakımdan organize edilmeyişi nedeniyle önemlidir. Benim ülkemde 18 yaş altı 11 milyon birey bulunmaktadır. Biz dünyanın dördüncü en zengin ülkesiyiz. Buna rağmen 3.5 milyon çocuk yoksulluk içerisinde yaşamaktadır. Geçtiğmiiz yıl 10.000 çocuğu hapse attık. Aynı yıl 9880 çocuğu eğitim haklarından süresiz olarak mahrum ettik. Bu çocukların 20' si 4 yaş ya da altındaydı. Şu an biri 6 diğeride 2 yaşında olmak üzere iki çocuğum var ve gerçekten 4, 3, 2 ya da 1 yaşındaki bir çocuğa "Pekala buraya kadar! Eğitimin burada bitti" nasıl denir, tahayyül edemiyorum. Bu yaştaki çocukların sürekli esasta tecrit edilmesine cevaz veren kanunlarımız mevcut. Ülkemizde Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalayarak taraf olmamızdan bir yıl öncesi olan 1990' dan bu yana 29 çocuk cezai suçlarından ötürü gözetim altındayken yaşamını yitirdi. Bunlardan 28' i kendisini astı. Bir çocuk, ki tutuklandıktan sonra cezai gözetim altındayken ölmüştür, sadece bir çocuktu. Bu olay 2 yıl önce gerçekleşti. Boyu dizime ulaşmayan ve gözetim altına alınmayla ilgili kararının üzerinden sadece 3 gün geçmiş olan bir zenci çocuk, 3 vicdansız polis memuru tarafından tutuklandı ve bu sırada boynu sert bir şekilde yere yatırılırken midesi bulanması üzerine istifra ederken kusmuğunda boğuldu. İngiliz nezaretinde kendini asan en genç fert 14 yaşındaki Adam Wickwood olarak tarihe geçmiştir. Çocukların gözetim altına alındıkları sırada onlara uygulanan tutuklama prosedürleri, çırılçıplak soyularak aranmaları ve nezarette ayrılmalarını içeren bu tahkikat soruşturmasına ben de dahil oldum. Hep birlikte tutukevine gittiğimizde Adam kendini asmıştı. Tutukevi müdürü bizi hücresine götürerek çocuğun bunu nasıl gerçekleştirdiğini gösterdi. Kendini asmak

için perde rayına raptiye ile tutturduğu esnek uzun bir bant kullanmıştı. Bu şekilde çocuk kendisini yatakta oturduğu sırada kendini yataktan aşağı atmak suretiyle boğmuştu. Ülkemizde nezaret altındaki çocuk ölümlerini araştıran özel bir soruşturma yapılmamaktadır. Düşünün ki aynı süre zarfında okullarında 29 çocuk daha intihar etseydi. Ya öğretmenler bir okuldaki tuvaletleri kontrol edip de orada kendini asmış çocuk manzaraları ile karşılaşsaydı. İşte o zaman bu çocuk ölümlerine verilecek tepki ve yanıtın İngiltere' de halihazırda yürütülen uygulamadan çok farklı olacağı kanaatindeyiz. İngilterede cezai sorumluluk yaşı 10. 12 yaşına gelmeden ülkede kendinize bir hamster satın alamıyorsunuz ve son dönem kararıyla Mecliste bu yaşın 16' ya çıkarılmasıyla ilgili bir yasa tasarısı gündemde. Öte yandan ülkemizde 12 yaşından itibaren hapse atılabiliyorsunuz. 13 yaşına gelene kadar gazeteciden gazete alamıyor ya da gazete dağıtım işi yapamıyorsunuz. Öte yandan 12 yaşına basar basmaz doğruca hapishanenin yolunu tutuyorsunuz. Sizin ülkenizde de mutlaka benzer öyküler ve çocuk haklarıyla ilgili dosya ve kayıtlar mevcuttur ve olacaktır. Ben yalnızca İngiltere hakkında konuşabilirim ve çocuk haklarının durumuna ilişkin olarak yaptığımız yıllık değerlendirmeler neticesinde çocukların kolaylıkla ihmal edilebildiği, incitilebildiği, özellikle mağdur ve siyasal açıdan, özellikle haklarında bir olaya karırşmadan dolayı suç itham edilmiş çocuklar ele alındığında, tamamen politik entrika ve oyunlarda kolaylıkla kullanılabildiği tespit edilmiştir. İngiltere' de "antisosyal davranış kararları" adı altında, toplulukların bizatihi kendi içlerindeki antisosyal davranış sorunlarını çözmesi umut edilen yeni bir buluş gündeme getirip yürürlüğe koyduk. Yasaya göre bir ya da daha çok sayıda ferdin tecrit edilmesi, cinsel tacize uğratılması ya da gerilim ya da hezeyana sevk edilmesi halinde bu fert ya da fertler diğer bir fert hakkında antisosyal davranış kararı aldırmak üzere müracaatte bulunabilir. Bu şeklide tesis edilen antisosysal davranış kararlarının yüzde 44' ü çocukları konu almaktadır. Öte yandan çocuklar, nüfusun sadece yüzde 23' ünü oluşturmaktadır. Ülkemizdeki çocuklar günbegün celp edilmek suretiyle, toplum içerisinde şapka takamayacakları; kendilerinden başka 2' den fazla çocukla toplum içerisinde yürüyemeyecekleri yolunda mahkemelerce verilmiş antisosyal davranış kararları almakta, otizm ve sair sinirsel hastalıkları bulunan çocuklar hakkında çıkarılan benzer kararlar ise örneğin, çocuğun komşusunun bahçesini gözetlememesini kayda

bağlayan hükümler içermektedir. Bizzat dahil olduğum bir olayda, otistik bir çocuk, bahçede trambolin çalmasını kesmesi gerektiği aksi halde kendisi hakkında bir asosyal davranış kararı aldırma yoluna gidileceği yolunda komşularından tehdit aldı ve bu hafta, Londra İl Emniyet Müdüürlüğünün iki numaralı adamı konuyla ilgili şikayet hakkında şunları söyledi: "Çocuklara karşı gitgide tahammülsüz, nefret dolu bir toplum haline geliyoruz..." Kaset Bitti ve B Yüzüne geçti. "... Bundan 20 ila 30 yıl öncesindeki durumu hatırlatan Emniyet Müdürü sözlerine şöyle devam etti: "Bunun sonucunda toplumlarda erişkin ve çocuklar arasında ciddi iddialaşma ve inatlaşmalar meydana gelir zira erişkinin çocuklara ve adolesanlara olan tolerans ve anlayışı tükenme noktasına gelmiştir."

Çocuk Hakları Koalisyonlarının avantajları nelerdir? Öncelikle mutlak açık bir perspektiften hareket ettiğizi söylemeliyim. Çocuk Hakları Sözleşmesinin uygulamasına kendimizi odakladık. Bizim bildiğimizi herkes bilmeli. Bu bizim en temel vazifemiz. Bakış açımızda, aynen Antlaşmanın kendi gibi yıldan yıla değişiklik olmuyor. Sözleşmenin anlaşılmasıyla ilgili görüşler ve yorumlar ileri sürebiliriz ancakönümüzdeki beş yıl içerisinde hala Antlaşma üzerine çalışıyor olacak ve 10 yıl içerisinde de personelimizi açık ve odaklı muhafaza etmek adına değerli göreceğimizden bu çalışmalarımızı sürdürüyor olacak, bir yandan da neyi elde etmeye çalıştığımızın bilinci içerisinde diğer kuruluşlarla, özellikle Hükümetle diyaloglarımızı arttırarak sürdüreceğiz. Onlar da ne yapmaya çalıştığımızı biliyor. Sözleşmeyi çalışmamızın odak noktasına yerleştirmekle, çocuklar lehine değişim yaratmaya mutmlak surette giriştik. Bu belge çekmece ve raflarda çürümeye terk edilecek bir müsvedde değil. Bunu yaşama geçirmek, strateji haline getirmek görevimiz zira belge çocuklar lehine ulus çapında değişime yardımcı oluyor. Diğer önemli bir avantaj ise toplumlara seminer ve toplantılarla Çocuk Hakları konusunda eğitim ve bilgi vermemiz zira bizler Hükümeti sorumlu tutan kuruluşlarız. İngilteredeki yetkililer, iki kez gitmiş oldukları Cenevreye yeniden yola çıktığında, toplantıların bittiğini ve artık bize yapacak pek az şey kaldığını görebilirsiniz. Görevimiz de hiçbir şeyin bitmediğini kendilerine mütemadiyen hatırlatmak. Artık gerekli araştırmaları yapmış olmakla, bir beş ila yedi yıl daha zaman harcayıp Sözleşmenin yürütmesi anlamına gelecek bir takım raporları kaeme almak için üç yetkili bulmaya uğraşmamız gerekmiyor. Diğer bir önemli

avantajımız ise çocuklar ve onların geleceği değiştirme kapasitelerine olumlu yaklaşmamız. Ben kariyerime bir çocuk koruma sosyal görevlisi olarak başladım ve bir sonraki durağım bakım göreen çocukların haklarından sorumlu memurluktu. Topu topu bir kaç hafta içerisinde çocukların beni karşılarken tavır ve davranışlarının nasil değiştiğine şahit oldum. Oysa ki benimle birlikte hiçbir şey değişmedi, ben hala çocukları ziyarete giden aynı kişiyim. Tek fark artık onlara "Merhaba ben Caroline, sizin sosyal görevliniz" demek yerine "Merhaba. Ben Caroline. Sizin Çocuk Hakları Memurunuz" diyorum. Gerçekten de iyi bir etiketimiz oldu. Çocuk Hakları çocukları cezbediyor. Kesinlikle, içten içe onlara onların yanındayız hissi veriyor. Biz onlardan tarafımz ve onları bekliyoruz. Bu gerçekten de gidip çocuklara bizimle çalışmaları için ikna konusunda yalvarıp saatlerce dil dökmek ya da özürler dilemek zorunda kalmadan elde ettiğimiz büyük bir avantaj. Çocuklarla kurduğumuz bu olumlu ilişkiden hareket ediyoruz. Onlar bizden herşeyin en iyisini yapma konusunda elimizden geleni ve onların yanında olmamızı bekiyor. Edindiğimiz bilgi ve ustalığa bakarak, evvelce de belirtmiş olduğum gib, İngiltere' de bir Sivil Toplum Kuruluşu, Çocuk Hakları Koalisyonları olarak biz kendimizi"geek" (geyikler) diyoruz. Bunun Türkçe karşılığını bilmiyorum. Ancak biz çüocukların haklari ile yaşıyor, soluyor ve uyuyoruz. Dolayısıyla diğer ülkelerde de gelişmelerin en tepesinde olmaya çalışiyoruz. İngiltere' de bizler İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda' daki gelişmeleri yakından takip ediyor, çocuk haklarının nasıl yürütülebileceğine ilişkin yeni fikirler ediniyoruz ki bu ustalık özellikle İngiltere' de olduğu gibi sizin hükümetinizin de çocuk hakları konusunda hiçbir kayda değer yurt içi bilgi ya da deneyimi yoksa son derece önemli bir hale geliyor. İngiltere' de kendilerini çocuk haklarına tamamen adamış ve ihtisas bilgisi tahsil etmiş Devlet Daireleri Dış Devlet Daireleridir. İç Devlet Dairelerinde ise çock hakları halen sorun teşkil etmekte ve yeni bir sorun olarak güncelliğini korumaktadır. Biz bu çeşitli cemiyetleri İngiltere Çocuk Hakları İttifakı altında bir araya getiriyoruz. Şu an 320 üye kuruluşumuz var. Bunların çoğu gönüllülük esasına dayanan, Sivil Toplum Kuruluşu ancak gitgide artan bir şekilde yerel belediyeler de bizlere katılıyor. Çocuk ve çocuk haklarıyla ilgili çalışmalar yürüten yerel resmi makamlar da var ve bunlar da milli bazda bizimle bağlantılı çalışmalar yapmak istiyor. Her gün çoğalan yüklü miktarda bilgi talepleri alıyoruz.

Gazetecilerin odak noktası haline geldik. Aynı zazmanda Milletvekillerinin de artan bir şekilde ilgi odağına yerleşiyoruz. Bu yıl Mecliste Çocuk haklarını savunan milletvekillerini ve çocuk haklarıyla ilgili olarak Avam Kamarası ve Lordlar Kamarasına sunulan çocuk haklarıyla ilgili brifingler vermek isteyen, mevcut onandığı sırada Çocuk Hakları Sözleşmesinin savunuculuğunu yapmak isteyen tasarı ve teklifleri ödüllendirdik. İlk davetlerimiz neticesinde 56 cevap geldi ki bu bizi son derece memnun edici yüksek bir rakamdır. Demek istediğim bizler... Bildiğiniz gibi 2000 potansiyel milletvekili olduğunu biliyoruz. Bunlar arasından 56'sının derhal birer yazı kalem alarak bize dönmesi ve Evet sizlerle çalışmak istiyoruz" deyince fevkalade mutlu olduk. Diğer bir avantajımız ise her bir çocukta değişiklik görmek isteyen insanların odağı haline gelmiş olmamız. Bugün teşkilatım, kanaatimce tipik, küçük bir ekipten ibaret. Laura bu konuda detaylara daha sonra girecektir. Ben dünyanın dört bir yannıda STK koalisyonlarının sahip olduğu karakteristikleri barındırdığını düşünüyorum. Dev ilanlarla web sayfamızda reklâmlara çıktık. Ancak her olay ile ayrı ayrı ilgilenemiyoruz. Ancak nereden yardım isteyeceğini bilemeyen çocuk ve erişkinlerden ayda fazladan 50 çağrı alıyoruz ve ofisimizde ciddi bir şikayet sicili oluştu. Burada reşit yaşa gelmemiş çocuk ve erişkinlerle ilgileniyoruz ve kendilerine yardımcı olmaya çalışıyoruz. Bunu yaparken kendilerine yardım alamazsanız bize dönün" demeyi de ihmal etmiyoruz. Geçtiğimiz hafta, Londra'ya bir seyahatim sırasında uçağıma tam binmek üzereydim ki bir anne can hıraş koşar adım ofise girdi. Eğer göründükleri kadar ciddilerse, müştekilerle konuşabilmek için ekibimden bana ön bilgi vermelerini isterim. Bu ön bilgilerden öğrendiğim kadının 13 yaşında erkek çocuk annesi olduğu, bu çocuğun maytap gösterisi düzenlemek üzere okula gittiğiydi. Konuşmalar arasında takip edebildiklerimden öğrendiğim kadarıyla kadının oğlu bu eylemi karşılığında 2 gün süreyle bir tecrit odasına konulmuştu. Bu odalar Milli Eğitim bakanlığınca teşvik ediliyor. Dört duvardan oluşma çocukların içine anca sığabildikleri penceresiz, karanlık hiçbir yeri ya da hiçkimseyi görmez dolap niteliğindeler. Bu çocuk iki gün süreyle böyle bir yerde kaldı. Sebebi ise öğretmeni ile söz dalaşına girmesi. Sadece bu sebepten 2 gün altı buçuk saat tecrit odasında kaldı. Bu süre zarfında kendisine yiyeceği elden getirildi. Tuvalete gitmek istediğinde çocuğa izin verildi ancak dolap içerisindeki diğer çocuklarla birlikte gitmemesi nasihat edildi.

Annesi, "Eminim ki ortamdan son derece bunalmış sıkılmış olmalı zira okulda tuvalete gitmez" dedi. Gerçekten de İngiltere' de okul tuvaletlerimiz iğrenç ve burada çocuklar okuldan kırmak için eve dönme vakitleri gelinceye kadar tuvaletlerde saklanabiliyor çünkü tuvaletler içine girilemeyecek halde. Bu konuyu önümüzdeki haafta gündeme alacağız. İnsan Hakları Örgütünden İnsan Hakları avukatlarıyla görüşmeler yapacağız. Bu hukukçularla bunun yasal olduğunun düşünülmesi ardında yatan sebepleri bulmak üzere yakın işbirliği içerisinde çalışacağız. Çocuklardan gelen şikâyetlerin önemli bir bölümünü saçla ilgili kısıtlamalar oluşturuyor. Ofisimizi arayan anne baba ve büyük anne ve babalar açısından en önemli mesele ise anne ve babaların ayrılması ve dolayısıyla çocuğu ayrı ayrı görüp kendisiyle ayrı temasa geçmesi. Ofisi arayarak düşüncelerini dile getiren çocuk ve gençlerin çoğunluğunda hâkim görüş ise şu sözlerle özetlenebilir: "Saçımı kestirmem gerekiyor aksi halde okula alınmıyorum". Bundan iki hafta önce, saçlarınızı omuz boyunda arkadan atkuyruğu bağlamiş örnek teşkil edebilecek 12 yaşında bir oğlan çocuğu yanımıza gelerek okulun "Hayır bu şekilde seni kabul edemeyiz. Saçlarını kulak hizana kadar kestir öyle gel aksi halde okuldan süresiz uzaklaştırılsın" diyerek kendisini içeri almadığını söyledi. Biz üzerinde irdeleme yapabileceğimiz bir emsal dava araştırıyoruz: Son olarak bu konuyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ilgilenmişti. Okul üniforması sorunu bundan yirmi yıl önce yine gündeme gelmiş ve mahkeme okul üniforması lehinde hüküm vermişti. Biz bundan yirmi yıl sonra çocuk haklarının ifade özgürlükleri ve kimliklerin geliştirilmesi yönünde hareket gösterebileceği bir noktaya fiilen ulaşıp ulaşamayacağımızı görebileceğimiz emsal bir olay araştırıyoruz. Bu 17 yaşındaki çocuk bir tartışmaya dâhil oldu. Çocuk haklarıyla ilgili olarak eğitim meslek uzmanlarını etrafımızda topladık ve bir uzman, "Bir çocuk olarak hak sahibi olduğumu bizzat deneyip görmeden çocuk sahibi olmayı düşünmüyorum". dedi çıktı. İşte bu bizi ofisimizde motive eden yegâne düşüncedir. Tüm çocukların çocuklukların tadını çıkartması, bundan da öte çocuk olmanın ne demek olduğunu gördükleri saygı ve sevgi, kendilerine verilen değeri derinlemesine özümseyerek algılaması şarttır. CRAE konusuna gelince, bu kısaltma İngiltere Çocuk Hakları İttifakını tanımlamaktadır. Nisan 1999 tarihinde bir koalisyon olarak kurulup faaliyetlerimize başladık. Ayni tarihte kızım doğdu. Böylelikle bir

kuruluş vücuda getirirken, aynı zamanda bireysel olarak gelişmeye de başladık. Elbette ki kızım gelişim konusunda teşkilatımızdan daha müspet başarılar elde etmekte. Şu an itibarıyla 5 eşit personele sahibiz ve bunlardan üçü yarım gün esasında çalışıyor. Dolayısıyla son derece kısıtlı insan kaynaklarına sahibiz ve mali yönden İngiltere'nin tröst ve dev Çocuk Vakıf Fonlarından destekleniyoruz. Yıllardır devlet finansmanı aradık durduk ki bugün mutlulukla belirtmek gerekir ki, Sözleşmeyi yaymak ve yürütmek mükellefiyetlerinden hareketle kendilerinden bu desteği dayatmayla aldık. Geçtiğimiz yıl İngiltere' de görev yapacak bir Çocuk Komiserliği tesisini öngören bir yasa mecliste oylandı. Buna yapılan göndermelerden beşi aynı zamanda bir Çocuktan Sorumlu Devlet Bakanlığı önerisinde bulunuyordu. Mevzuatta bize başlangıç noktası oluşturabilecek nitelikte çocuk haklarına ilişkin hiçbir esas bulunmazken Çocuk hakları sözleşmesine yapılan göndermeler de nadir sayıdaydı. Kararname Avam Kamarasınca çıkarılınca bizler de çocuk haklarının yasalaştırılması yönünde lobi oluşturduk. Bunun sonucunda çocuk hakları mevzuata dâhil edildi ve akabinde Avam Kamarasına gittiği bir zamanda Çocuk Bakanı konuya değindi. Burada son derece özel, kritik bir yere yerleştik. Çocuk Bakanını eleştiren iki makale yazıp milli gazetelerde yayınlattım ve ayrıca çok miktarda basında ele alındık. Dolayısıyla hiçte şaşırmalara yer vermeyecek şekilde bu yıl Devletin ek finansmanı kaldırıldı. Çocuk hakları konusundaki yaptırım gücümüzü idame ettirdik ve dolayısıyla cezalandırmanın işe yaramayacağını ve önümüzdeki yıl bütçesinden finansman istediğimizi uygun dille kendilerine bildirdik: Halen yönetim kurulumuzu oluşturan 5 genç üyemiz var ve bunların yaşları 18'in altında. Diğer mütevelliler ile aynı eşit kanuni haklara ve sorumluluklara sahipler. Onlar yarı mütevelli değil, aksine tam mütevelliler. Ayrıca 20 ilave çocuk ve gençten oluşma bir Gençlik Panelimiz var. Bunların en genci 13 yaşında. Panel ilk kurulduğunda, en genç üyesi 10 yaşındaydı ancak artık büyüdüler. Dolayısıyla tekrar gençleri kazanmaya yönelik girişimlerde bulunmamız gerekiyor. En önemlisi bu kişiler kendilerine özel sosyal görevlilere, kendileriyle birlikte İttifakın öncelik konularının neler olabileceğini irdeleyip kendilerine yapmayı planladıkları işlerde yol gösteren bir politika ve değişim yetkililerine sahipler. Bizler yılda iki kez bir araya geliyoruz ve Kuruluşun iş yükünü planlamada kendilerinden destek alıyorum. Pekâlâ. Şimdi tekrar

takip, savunuculuk ve yayma faaliyetlerimize geri dönelim. 2002 yılında İngiltere Krallığı Çocuk Hakları Komisyonunca ikinci kez incelendi. İncelemeden önce bizler çocuk ve genç kitlelerini bir ulusal organizasyon düzenleme konusunda destekledik. Düzenlenen bu organizasyona Çocuk Hakları Komisyonu Başkanı Sn. Japp Doek davet edildi ve kendisi İngiltere'deki çocukları bizzat yerinde görüp, yaşamı nasıl gördükleri konusunda kendilerinden bizzat bilgi almak üzere geldi. Organizasyonda 100 kadar çocuk vardı. Bunların hepsinin birlikte Cenevre'ye gitmesi mümkün olmadığından biz 'Japp' ı kendilerine getirdik. Çocuklar, kendisince de zevkle izlenen sunumlarında savunma tarafında Başbakanın oturduğu ve İddia makamınca Çocuk Hakları Antlaşmasını yürütmemekten sorumlu tutulduğu bir mahkeme sahnesi canlandırdılar. Teknolojik konularda oldukça iyi olan bir çocuk Başbakanın pek çok sayıda farklı imgesini, kendisinin de içinde bulunduğu en kötü anısını gösterir fotoğrafları, ile çocukluktan itibaren geçen dönem içerisinde gösterdi. Bu oturum ilerledikçe ve mübaşirlerce sunulan farklı delillerle çocuk haklarının çocuk adalet sisteminde değişiklikler yapılmasına kanıt teşkil ettiğine yönelik tespitlerde bulunulduğunda, Başbakan Blair' in arka planda gösterilen imgeleri değiştirildi. Son derece iyi çalışılmış olan senaryo amacına ulaştı. Çocuk hakları Komisyonuna sunduğumuz rapor, 1000 STÖ tarafından onaylandı. Yönetim Kurulumuz "2009'da Cenevre'ye gönderilen raporların sayısını en az ikiye katlamamız gerekiyor" dedi. Cenevre dönüşümüzde, yakalanan ivmeyi muhafaza etmek için neler yapabileceğimizi gözden geçirdik ve her yıl İngiltere'de çocuk haklarının durumu hakkında bir rapor hazırlayıp, 2002 yılında toplanan Komisyonun görüş ve izlenimlerini bir arada derleme kararı aldık. Dolayısıyla rapora geçen yıldan bu yana nelerin yapılıp nelerin yapılmadığını göstermek üzere, Tavsiyenin ardından rapora sığınak arayan çocuklar ile çocuk adalet sistemine ilişkin 2 ila 3 sayfa ilave etmeyi kararlaştırdık. Son 2 yıldır ülkenin en büyük gazetelerin haber manşetlerinden inmemeyi başardık. Böylece ellerimizi kenetleyip Pazartesi günü yeni raporumuzun yayınlanmasını bekliyor, bir yandan da yine önemli basın kuruluşlarının ilgi ve alakasını üzerimizde toplamayı umut ediyoruz. Her yıl raporlarımızın yayınlanması akabinde Mecliste sıcak tartışmalar meydana geliyor çünkü Meclisle de sağlam bağlantılarımız var. Çocuk hakları yasası son taslağının oylanmak üzere meclise yasa önergesi

olarak sunulması esnasında da bu konuda savunucu bir takım ciddi girişimlerde bulunduk. Bu konuyu savunuculuk gündemimize taşımamın sebebi yalnızca konunun meclis genelinde savunuculuğunu ve takibini yapmak değil fakat aynı zamanda girişeceğimiz yeni faaliyetten dolayı bunu yapmak zorunda oluşumuzdu. Bir parça mevzuata ilişkin başkaca hiçbir STÖ ya da STÖ koalisyonu faaliyet göstermese bile, bizler küçücük ekibimizle lobi yapacağız. Temelde mevzuatta ve yasanın yürütmesine ilişkin politika tebliğ tasarısında çocuk haklarına yönelen en ciddi tehdit ve verilen fırsatları tespit ediyoruz. Biz bunları çocuklar adına UNICEF' in Çocuk Hakları Yürütme El Kitabında kullanacağız. Ne kadar şanslıyız ki, bu el kitabının yazarları Yönetim Kurulumuzda yer alıyor. Böylelikle kendileriyle kişisel diyaloglara girerek sorunları enikonu irdeleme fırsatı bulacağız. Savunma ekiplerimizin gündeminde iki başlık yer alıyor: Çocuklara saygı ve çocuklar için adalet. Böylece her ne kadar tüm politika tasarıları ve tüm kararnamelere göz atmış olsak da, özellikle iç mevzuatımızda parlayan Madde 12 tahtında kutsal kabul edilen çocuk haklarına bilfiil riayet edilmesini sağlamakla ilgileniyoruz. Adalet sistemi içerisinde ise, özellikle çocuk ve gençlere yönelik yargılama ve adalet sistemindeki gelişmeler başlıca odağımızı oluşturuyor. Şu anda, savunuculuğunu yaptığımız alanların başında, çocukların cezai gözetimden çıkarılarak mahalli danışmanlarınca korunaklı evlere götürülmesi geliyor. Tamamen bağımsız kampanyalar yürütmekteyiz ve İngiltere' de bir çocuk komiserliği kurulması yolunda 13 yıldır kampanya yürütüyoruz. Hâlihazırda 1969 tarihli yasa ile tenzil edilen İngiltere' de 18 olan rey verme yaşının daha da düşürülmesi yolunda bir kampanyanın da başını çekiyoruz. Burada bizler artık oy verme yaşının 16' ya çekilmesi zamanı geldiğini düşünüyor ve bu amaçla kampanyalar başlatıyoruz. İşte size son dönem başarılarımıza bazı örnekler: Geçtiğimiz yıl yasada bir değişiklik yaptırma imkânı bulduk ve bu sayede artık bugün çocuk koruma programına alınan çocuklar duruşmalara dâhil olma hakkı kazandı. Bu ileri yönde atılmış dev bir adımdı. Aynı zamanda hukuken çocukların arzu ve hissiyatlarının da sosyal görevliler, avukatlar ve resmi yetkililerce tutanağa bağlanması talebinde bulunduk ki, bu noktada sivil müstahdemler bunun da çok olduğunu söylediler. Ama biz yine de duruşma hakkını elde etmeyi başardık ki bu sayede çocuklarla doğrudan doğruya ilgilenen çoğu sosyal görevli, çocuk koruma soruşturmaları

yapılırken, çocukları yanlarında muhafaza ediyor. Çocukların okul çocukları arasına karışma hakları alanında da lobi faaliyetlerinde bulunduk. Temel yasa içeriğinde bir değişiklik elde edememize karşın, Hükümetin son dakikada eklediği "Bu kanun kreş çocuklarını kapsamaz" ibaresiyle en azından bir kızım çocuklarımızı kanunların öngördüğü yönlendirmeyi alacak şekilde kurtardık. Ancak bunlar sinsi birer adımdı. İngiltere Krallığı İnsan Hakları ve Kalitesi adı altında yeni bir Komisyon kurmaya hazırlanıyor ve çocuk Komiserimizden dolayı, yasa haklar temelinde çıkarılmadığından, yeni İnsan Hakları komiserini çocuklar yararına çalışmaya son derece şiddetli bir şekilde zorluyor, Meclisten son derece kapsamlı güvenceler verileceği yolunda güçlü ve güvenilir teminatlar almaya çalışırken, Kamu avukatlarının yasanın fiilde çocukları nasıl konu alacağına yönelik çalışmalar yapmasına vesile oluyoruz. Bunlar son derece memnuniyet verici gelişmeler. Yayma konusunda ise, bu yılın yaz döneminde, yeni bir katılımcı eğitim paketini yaşama geçirdik. Burada Adam's ortaya çıkacak ve "Ready Steady Change" adlı bir programı yürütecek. Bu paket kapsamında iki eğitici kılavuz bulunuyor. Bunlardan biri çocuklarla çalışacak eğitici erişkinlere, diğeri de çocuk ve gençleri İnsan Hakları ile bu konudaki karar mekanizmalarına etkin katılım konularında eğitecek olanlara yönelik. Ayrıca, çoğunlukla İngiltere' deki çocuk hakları konusuyla ilgililerce sık ziyaret edilmekte olan bir de web sayfamız bulunuyor. Bundan da son derece memnuniyet duyuyoruz. Her altı ayda bir tüm üyelerimize elektronik bültenler yolluyor ve ayrıca, bunların basılı bir uyarlamasını güzel grafik ve resimlerle hazırlayıp, çocuk ve gençler arasında dağıtıyoruz. Ayrıca her yıl bir çocuk hakları konferansı düzenliyoruz. Çocuk ve gençler çalışmalarımıza doğrudan katılıyor ve evvelce söylediğim gibi, çocuklar, İngiltere Çocuk Hakları ittifakı yönetim kurulunun asil üyeleri olarak bizzat görev yapıyor ve politika geliştirme ve personelin desteklenmesi gibi konularda aktif rol alıyorlar. Mütevellilerimizden biri bir zamanların hukukçularından ve bize her hafta mahkeme raporları gönderiyor. Görevleri arasında bana iyi yönde herhangi bir mahkeme kararı verildiğinde bununla ilgili bilgi vermek de yer alıyor. Bana verilen inanılmaz destekle ben bu bilgileri derhal üyeler arasında dolaştırıyorum. Mali yönetim ve istihdam ve değerlendirmeler konusunda ise, işe aldığımız her kurum personeli ile panelde görevli çocuk ve genç eşit söz söyleme hak ve özgürlüğüne sahip. Aynı zamanda

görev tanımlarının oluşturulması, kişisel şart ve niteliklerin belirlenmesi ile işle ilgili reklâm ilanların verilmesi evrelerine de aktif biçimde katılıyorlar. Evvelce Gençlik Panelinden söz etmiştim. Ayrıca, Devlete ait resmi istişare belgelerinin çocuk ve gençlerin anlayabileceği bir dile aktarılması için bir de tercüme büromuz var. Bu hizmetimiz hukuk alanında bilgisi olmayan erişkinleri de kapsıyor. Bu hizmet sayesinde 200 sayfalık uzun uzadıya ağdalı anlatımı bol dokümanları yalın ve anlaşılır dilde hazırlanmış 10 sayfalık metinlere dönüştürüyoruz. Çocukların kendi başlarına politika ve geliştirme sürçlerinde söz hakkı elde edip bunlara aktif katkıda bulunmaları halinde, erişkinlerin neler okudukları, nelerle ilgilenip neleri değerlendirdikleri hakkında bilgi sahibi olmalarının önemli olduğu kanısını taşıyoruz. Çocuk ve gençlerin olaylara bizzat müdahil olmak için değil fakat erişkinlerin önüne sürebilecekleri Sözleşme ve diğer belgeler ile hak ve yükümlülüklerinden haberdar olmak üzere, sadece kendi özel deneyimleriyle ilgili söz almak kaydıyla bilgilendirilmesinde yarar görüyor ve bunu istiyoruz. Londra'da bölgesel bir Çocuk Hakları Komiserinin doğrudan yönlendirmesi altında bir teşhir projesi yürütüyoruz ki, bu proje için herhangi bir personel, tesis tahsisatı ya da herhangi başkaca bir işlemden önce çocuk ve gençlere 15.000 broşür dağıttık. Bunlar içeriğinde çocuk ve gençleri Çocuk Hakları Danışmanlarına müracaat etmeye ve kendi aralarında bir danışma kurulu oluşturmaya davet ettik. Bu şekilde bir Danışma Kurulu oluşturuldu ve halen organizasyonumuza faaliyetlerinde yardımcı oluyor. Komiserlikte, Ülke çapında başlattığımız bir Kampanyayla, genç insanları kendi kampanyalarını düzenleme konusunda destekledik. Kendi kendilerine web sayfaları oluşturdular, kendilerine özgü materyaller hazırladılar ve Meclise gidecek kurulların seçimiyle ilgili delil oluşturdular ve ayrıca medyada yoğun röportajlara katıldılar. Bu yıl içinde bulunduğumuz şyu an itibarıyla "Informed and Influential" adı altında çocuk ve gençlere yönelik yeni eğitimlere başladık. Bunların konusu çocuk ve gençlerin milli resmi savunuculuğa katılmasıdır. Bizim açımızdan sürpriz bir gelişmede, aldığımız geri beslemede gerçekten Meclise de düşüncelerini anlattığımızı düşünüyorlardı. Dolayısıyla da bizler en vurucu uç noktamız olmanın yanında ekibimizin bir üyesinin iyi bir illüstratör olmasını bekliyorduk ki nitekim kendisi tabandan itibaren yasalama sürecini çok iyi bir şekilde ve tüm evreleriyle başarıyla resmetti ve bu gerçekten işe yaradı. Bu şimdi bu yılki Çocuk

Hakları Konferansımızın broşürü oldu. Sizin de dikkatinizi çekeceği üzere, kapşonlu süeter giyen bir çocuk arka fonda göze çarpıyor. Türkiye' de çocukların kapşonlu süeter giymelerine izin veriliyor mu? Pekala. İngiltere' de, iki önemli alış veriş merkemizde çocuk ve erişkinlerin kapşonlu giysiler ile mağazalara girip alış veriş yapması yasaklandı ancak yasak öncelikle ve özellikle kapşonlu süeter giyen çocukları hedefliyor. Bu konudan evvelce ansisosyal davranış kararları kapsamında da bahsetmiştim. Her zaman çocukların mahkeme tarafından 5 yıl süreyle halk arasında kapşonlu süeter ya da ceket giymelerini yasaklayan mahkeme ilamları bulunmaktadır. Dolayısıyla bu yıl ekibimiz çocukların medeni hakları üzerine çalişacak. Burada bizim irtibat bilgilerimiz yer alıyor. Lütfen bizimle bağlantı kurup neler yaptığınızı bizlerle paylaşınız. Aslında pek çok sayıda mevcut mücadele ve sorunlarımızdan bahsetmedim. Ve bu konuyu burada kesmek istiyorum... Geçenlerle bazı çocuklarla konuşurken çocukken sınıfa ne zaman bir öğretmen girdiğinde delirip yapmadığımız gırgır şamatayı bırakmadığımızdan; inanılmaz bir patırtı çıkarttığımızdan; öğretmenin içeri girmesiyle yapılmaması gereken pek çok şeyi yaptığımızdan söz ediyordum. Konuşmamın sonunda çocuklara dönüp sordum: "Hala bunlar devam ediyor mu?" Verdikleri cevap: "Evet aynen devam ediyor" oldu. Bunlar Türkiye' de de oluyor mu? Pekala. Ben Devlet Bakanlarını bir sınıf içerisinde görmek isterdim. Ve çoğu kez orada kimse olmadığını da düşünmüyor değilim. Çocukların ve çocuk haklarının hüküm sürdüğü bir oda içerisinde görmek isterdim onları.

SUNUCU : Sayın Konuşmacıya teşekkür ediyoruz. Sayın katılımcılar şimdi Konuşmacıya sorularınız iletebilir, konu ile ilgili yorumlarınızı yapabilirsiniz. Yorumlarınızdan önce lütfen adınızı, soyadınızı ve bağlı bulunduğunuz kurumu da belirtiniz. Evet, uyurun,

Nedim KARA : Nedim Kara, Bilkent Üniversitesi ve Toplum Gönüllüleri Vakfından. İngilizce sorabilirim. You would talked about participation rights of child. One of this was "right here, right now" which, well young people talked and there are included in the society and on the other hand you had talked about the young people spanned.* Are there any other methods you used to include the children in the society? And if there are what are they?

Caroline WILLOW : Okay. Because we have such a broad membership, we invite whenever there is policy proposal inicitive at a national level happening. We invite children and young people and adults who work in NGOs to work with us. So, for example, at the moment, there is a government consultation document about information sharing on children; professionals sharing information. So, the government departments have asked us to translate the document for children and to consult children about it. So we will hold regional meetings with children and young people.

Caroline WILLOW : Evet, çok geniş bir üyelik ağımız olduğundan, uluslar arası düzeyde bir öneri olduğunda davet ediyoruz.Sivil toplum örgütlerinde çalışan yetişkin,genç ve çocukları bizimle çalışmak için çağırıyoruz. Örneğin şu anda hükümet tarafından bir doküman üzerinde çocuklarla paylaşılmak üzere istişare yapılmakta ve profesyonel olarak bilgi paylaşımı sağlanmaktadır. Ve hükümet birimleri bu dokümanları çocuklar için tercüme etmemizi ve bu konuda çocukların görüşlerini almamızı istedi.Bu nedenle gençler ve çocukların katılacağı bölgesel toplantılar düzenleyeceğiz.

Nedim KARA : One more question about media. On one ring that how you could persuade the media to be with you? Because in Turkey it is really very difficult to use media for the solution of these children rights, it is problem. On my dream that how do you achieve this goal?

Caroline WILLOW : We have got the media coverage of children's rights has definitely improved over the last decade. When the UK Government went to Geneva in 1995, there was huge media coverage but the headlines were thing like "Cangoroo caught!, How dare foreigners tell Britain what to do?" In 2002, the headlines were "Child Rights Shame, UK Condemned, etc." So there had been a shift. The certain national newspapers that we have worked with over the years, and individual journalists, to inform, to educate them. We find because journalists are busy stroke lazy that when we issue press releases we give all the information they need to write a good story in the press release. So we are kind of almost writing a story for them. We encourage our members with children and young people to go meet with the editor, the

sub-editors of newspapers. And those who have been really productive were editors and sub-editors have seen that young people are not two-headed monsters, that they are not and hooligans, that they do want to engage in positively in their communities.

Caroline WILLOW : Ayrıca son on yıl içinde çocuk hakları medya kapsamında oldukça geniş yer almıştır .1995 senesinde İngiltere hükümeti konu kapsamında Cenevre'ye gittiğinde büyük bir reklam kampanyası vardı ancak başlıklar''KanguruYakalandı'' şeklinde idi ancak nasıl olurda Başkaları İngiltere'ye dil uzatabilirdi dolayısı ile 2002 de değişiklik yaşandı ve başlıklar

''Çocuk Haklarının Utancı, İngiltere Suçlu'' şeklini aldı. Böylece yıllardır çalıştığımız basın mensupları bilgilendirildi ve eğitildi,hatta bu konuda o kadar ağırdan alıyorlardı ki basıma girecek konuları bile biz hazırlayıp veriyorduk sanki onlar için yazar konumundaydık. Ayrıca tüm üyelerimizi çocuk, genç yayımcı yada redaktör ile bizzat tanışmaları konusunda teşvik ediyorduk. Ve böylece yayımcılar ve redaktörler görüyorlardı ki bu gençler ne iki başlı yaratıklar nede holiganlar sadece kendi toplumlarına pozitif şekliyle tutunmaya çalışan insanlar.

SUNUCU : Buyurun,

KATILIMCI : Ben Diyarbakır'dan katılıyorum, Diyarbakır Su Belediye Başkanıyım. Öncelikle ülkenizde çocuk hakları ile ilgili ve çocukların eğitim hakları ile ilgili nasıl bir uygulama var. Ben, özellikle yaşadığım İl'de çocukların birkaç sorununu ifade etmek istiyorum. Yaklaşık 20.000'e yakın sokakta çalışan çocuk var ve bunların 200 veya 300'e yakını sokakta yaşıyor ve birçok çocuk uçucu madde bağımlısı olmuş veya olma riskini taşıyor. Özellikle ekonomik sıkıntılar nedeniyle bir çok çocuğun ailesinin geçim yükünün altında ezildiği koşullarda yaşıyor. Aynı zamanda bölgemizde çocukların yaşama hakkının sıkıntıya girildiği bir süreçte yaşıyoruz. Böylesi çalışmaları gerçekleştirebilmesi konusunda yeterince sivil toplum örgütlerinden veya uluslararası kuruluşlardan destek aldığımız da söylenemez. Aynı zamanda zaman zaman çocuk haklarının geliştirilebilmesi noktasında yaptığımız yerel yöneticiler olarak yapmak istediğimiz çalışmalarda politik engellerle de karşılanabiliyoruz. Örneğin ben, bir belediye başkanı olarak çocuk hakları ile ilgili bir anıt yaptığımda

bu konuda idari soruşturma geçirebiliyoruz ve şu anda hakkımızda yasal bir soruşturma açılmış durumda. Bizim çocuklarla ilgili hazırlamak istediğimiz çeşitli projeler konusunda özellikle uluslararası destek alabilme koşullarımız var mı acaba? Teşekkür ediyorum.

Caroline WILLOW : At a national level, the government has done very little to require Children's Human Rights Training with professionals. At a local level, there has been a huge amount of activity. So, for example, local councils who have dedicted a year to the year of Children's Rights, who have appointed young people as a youth mayor, who have, in one local council, whenever a baby is born, the parents get a little handbook which is their child's health record and the local authority put in information about the Convention on the Rights of the Child is that all new born parents get that information. We have strategic officers who ? different departments work on children's rights and run training around the Convention. In fact, just today, I was invited to a local council to speak at children's event that that local council is having of all the children's services in the locality and that includes police, health, leisure, as well as social care, education and they are all being brought together today to pledge themselves to work within the spirit on the Convention on the Rights of the Child. So nationally, we focus on Government and try to get Government to have an influence in the national training of teachers, of social workers, nurses, doctors, lawyers. But at a local level, and that is difficult in national level, but at a local level, there is a lot of innovation happening. UNICEF and "Save the Children" are very much involved locally. UNICEF is especially going in the schools and training teachers as well as children about children's rights.

Caroline WILLOW : Uluslar arası düzeyde hükümet Çocuk haklarının Eğitim ihtiyaçları için profesyonel anlamda çok az şey yapmıştı. Yerel düzeyde ise pek çok alanda aktiviteler yapılmıştı. Örneğin

Yerel meclisler tarafından çocuk hakları yılı ilan edilmiş belediye başkanı gençler arasından seçilmiş, bu yerel yönetimde dünyaya gelen bebeğe ait olan bir sağlık karnesi düzenlenmiş ve yeni doğan ailelerine verilirken bu karnede çocuk hakları da bilgi olarak belirtilmiştir ve aileler

bilgilendirilmiştir. Ayrıca bizler strateji memurlarına sahibiz bunlar kimler? Bir çok değişik departman bu konuda çalışmakta ve çocuk hakları konusunda eğitim vermektedir.

Aslında tam bugün bir yerel mecliste çocuk hakları konusunda konuşmak için çağrılmıştım,bu yönetim çocukların sahip olması gereken tüm hakları onlara tanımakta bunlar;sağlık,iş,sosyal yardım,eğitim ve polis yardımı gibi Çocuk hakları Anlaşması çerçevesinde tüm imkanları taahhüt etmektedir.Böylece ulusal anlamda hükümete odaklandık ve hükümetin eğitimcilerin, sosyal çalışanların,hemşirelerin,doktorların ve avukatların eğitimine katkıda bulunmasını için çaba harcadık.Ancak yerel düzeyde ki bu ulusal düzeyde oldukça zor,pek çok yeni fikir oluşmaktadır.UNICEF ve "Çocukları Koruyun"lokal olarak bu konuya detaylı biçimde eğilmektedir.UNICEF okullara kadar giderek hem eğitmenleri hem de çocukları bu konuyla ilgili eğitmektedir.

SUNUCU : Başka sorusu olan? Yok sanıyorum. Değerli katılımcılar şimdi yarım saat kahve molası veriyoruz. Çok özür dilerim sorusu olan var, buyurun.

Neşe ŞAHİN : Neşe Şahin, Hacettepe Üniversitesinde İnsan Hakları Doktorası yapıorum, öğrenciyim. Ben eğer yanlış anlamadıysam şey dediniz, çocukların eskiden normal kabul edilen bazı davranışları artık anti-sosyal olarak damgalanıyor, bu arttı gibi, doğru anladım değil mi? Şimdi Türkiye'de de örneğin giderek artan oranda işte, dikkat eksikliği, hiper aktivite bozukluğu yada uyum güçlüğü tanısı alan çocuklar var yani ü tanıları alan çocukların sayısında bir artış var. İngiltere'de de böyle deyince siz hani benzer, yakın kategoriler çünkü aşka ülkelerle ilgili bir bilginiz var mı? Hani bu bir eğilim mi acaba dünya ülkelerinde çocukların davranışlarını patoloji olarak nitelendirip ona yönelik çözümler geliştirme yönünde bir eğilim mi acaba? Teşekkür ederim.

Caroline WILLOW : I really don't know. I sincerely hope not. But England has a good way of exporting bad ideas. So, may be. I know there are other European countries considering anti-social behaviors orders. And in the UK, Scotland and Northern Ireland followed England. So, I don't know.

Caroline WILLOW : Gerçekten bilmiyorum, umuyorum öyle değildir, ancak İngiltere de kötü fikirlerin iyi ihracı söz konusu.Onun için belki,ayrıca bundan başka anti sosyal davranan Avrupa ülkeleri de mevcut.İngiltere'yi ,Kuzey İrlanda ve İskoçya izlemekte onun için bilemiyorum.

Av. Bahar ATASOY : Teşekkürler. Manisa Barosu avukatlarından Bahar Atasoy. Benim sorum kimsesiz çocuklarla ilgili faaliyette olan kurumlarınız nelerdir? Uygulamalarınız ve denetiminiz ne şekilde? Barınma ve bakım için. Çocuk koalisyonunuzun bu konuda izleme ve denetim mekanizması var mı?

Caroline WILLOW : Children in care , we call it the locked* after system now, how we have the best legal framework in the country with regards to protection an provision. There has been a Government programmer to increase the number of adoptions of children from care. And of course that has affected babies and infants most. Children who are separated from their parents for welfare reasons, 60 % of those are in foster care in alternative families and a very small number of those are in children's homes and they now have a legal right to independent advocacy as well as social workers that legally must visit them, at least every six weeks. They have a complaints procedure that is statutory and the regulations and the minimum standards for children's homes are very very comprehensive. Having said that the outcomes, the states of children's lives in care is still a national tragedy. 6 percent of children in care the without achieved the published of .....of the non-population, but there has been a huge program of work. It is called be quality protects program which run from 1998 to 2004 to improve the care system. Basically one this administration, when labor came to power the first secretary of state for health was appalled by the conditions in care for children separated from the parents and there was huge policy development and resources invested in that group of children. The number of orphans, a children come into care because they are orphans, reduces year on year, mostly children come into care because of abuse or neglect.

Caroline WILLOW : Gözetim altındaki çocüklar,bu sistemden sonra bunları 'kilit altına alınmış'' diye nitelendiriyoruz.,bunlar için ülkede en iyi koruma ve tedarik sağlanmaktadır.Bunun için hükümet tarafından görevlendirilmiş bir programcı bulunmaktadır bu çocukların yani gözetim altındaki çocukların adaptasyon çalışmalarını arttırmak için.Tabi bu en çok bebek ve yeni doğanları etkilemiştir.Anne ve babası ayrılmış çocukların sosyal yardım olarak %60 manevi evlat olarak başka ailelerin yanına yerleştirilmiş bunların pek azı çocuk yetiştirme yurtluna yerleştirilmiş ancak sosyal güvenceleri örneğin onları altı haftada bir düzenli olarak ziyaret eden sosyal hizmet uzmanları ve hukuki haklarını kontrol eden avukatları da bulunmaktadır

Ayrıca şikayetlerini bildirmek için kanuni prosedürleri ve kuralları kapsamlı bir şekilde oluşturmaktadır. Söylendiğine göre halen çocuk bakım evlerindeki çocukların durumları hala bir trajedi halindedir. Bu tür çocukların %6 sına halen ulaşılamamaktadır ancak bunun için büyük bir çalışma vardır. Gözetim sistemini geliştiren programlar 1998 den 2004 senesine kadar programı geliştirmek için devam etmiştir. Bu yönetimin temel ilkelerinden biri,işçi partisi iktidara geldiğinde Sağlık Bakanlığı müsteşarı hakkında temyiz mahkemesine başvurulmuş,bu davanın nedeni anne babası ayrı çocuk hak ve özgürlükleri nedeni ile ilgi olmuştur,bu tür çocukların eğitim ve sosyal haklarına yoğun bir bütçe ayrılmasına özen gösterilmiştir.Öksüz konumundaki çocuk sayısı giderek azalmiş,çocuklar ıslah evlerine daha çok bakımsizlık imhalı ve suiistimal nedeni ile alınmıştır.

SUNUCU : Buyurun efendim,

Mustafa ŞİMŞEK : Mustafa Şimşek, Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi Tetkik Hakimi. Öncelikle İngiltere'de hukuk davalarında çocuk haklarının savunulmasıyla ilgili evlat edinme davası, çocukla anne- babası arasındaki velayet, kişisel ilişkilerin düzenlenmesi konusundaki uyuşmazlıklarda çocuğun savunulması konusundaki Çocuk Bakanlığının yetkisi ve katkısını öğrenmek istiyorum . Biraz açmak istiyorum bu konuyu, bizde Aile Mahkemeleri Yasası çıktı ve faaliyete geçti. Aile Mahkemelerinde artık çocukla ilgili olan davalarda velayet, kişisel ilişki, evlat edinme gibi psikolog, pedagog, sosyal çalışmacının görüşüne başvurulacak, ancak

bizim uygulamamızda bu zorunluluk değil. Evlat edinme davasında ki çocuk istismarının çok sık görüldüğü dava çeşitlerinin maalesef çok etkin bir koruma önlemi yok bizim ülkemizde. Çocuk satışının dahi gündeme gelebildiği bazı olaylarla az da olsa karşılaşabiliyoruz. Çok yoksul bir ebeveynin çocuğu varlıklı olan bir aile tarafından evlat edinme davası adı altında, aslında gerçek anlamda neredeyse satış şeklinde gerçekleşme olasılığı var. Şimdi ülkemizde, uzmanlardan görüş almak mümkün ama bu davalarda çocuğu temsilen bir kurumun işlevi yok acaba İngiltere'de bu konudaki uygulama nasıl yani, mutlaka bir uzmanın katılımı mahkemeye, kararı da beğenmezse temyiz etme yetkisi hakkı var mı? Teşekkür ediyorum.

Caroline WILLOW : If a child is the subject of adoption procedures, most have a guardian, the courts appoints a guardian and that guardian most make an assessment of a child's best interests. In addition children can get separate legal representation from all the other parties to their own lawyer. The court at 1989 gives the court what is known as the Welfare Check List and in the Welfare Check List is the child's wishes and feelings so the court most consider the child's wishes and feelings. Legislation going through parliament right now on adoption, we have been trying to get parliamentary support for bringing wishes and feelings out of the check list and making it separate and important requirement on its own to give it more priority, because even though children have this very good legal infrastructure in practice guardians are not always speaking to the child or represent the child's views in their report; because, as you know, best interest does not always mean what the child perceives of wants to happen we have a new agency called CAFCAS which stands for children and family courts advisory and support service and they now considering whether on top of the guardian; lawyer, children sheet also have an independent advocate to support them through the process and in fact they have within a procedure ,so its not the law but they were within a procedure that any child who is not satisfied with that family procedures can access an independent ,advocate to support them and to make sure the court knows their views and their circumstances, just really good progress.

Caroline WILLOW : Eğer bir çocuk evlat edinilme konumunda ise mahkeme tarafından bir gözetmen tayin etmekte ve bu gözetmen çocuğun yararını en iyi şekilde gözetmek zorundadır.Buna ek olarak çocuğun kendi avukatını edinme hakkı da bulunmaktadır.1989 da çıkan kararla mahkeme çocuğun sosyal haklarına ait bir liste hazırlamakta ve mahkemede çocuğun istek ve duygularına göre karar vermektedir.,şu anda parlamentoda görüşülmekte olan evlat edinme yasa tasarısında aşılması istenen bunun ayrı bir ihtiyaç olarak belirlenmesidir,çocuğun istek ve duyguları evlatlık verilmede öncelikli olmalıdır gözetmenlerce yapılan değerlendirme bazen yeterli olmamaktadır çünkü her zaman çocukla iletişim kurularak değerlendirme yapılmıyor yada çocuğun kendi görüşlerini raporda belirtmiyorlar,önemli olan çocuğun ne istediğidir bu nedenle CAFCAS adlı yeni bir birim oluşturduk çocuk ve aile mahkemeleri danışmanlığı ve destekleyicisi demek,bu kurum gözetmen ,avukatın üstünde denetleyici vazifesi yapmakta ve hatta bağımsız avukatın bile,bir prosedür çerçevesinde hareket etmekte olan bu kurum,ailesinden ve diğerlerinden memnun olmayan çocuğa dışardan başka bir avukat atamakta ve mahkemenin çocuğun tüm şartlarını izlemesini sağlamaktadır.Ve bu gelişmede gerçekten güzel bir gelişme.

KATILIMCI: I'm the Secretary of General. Children's Right organization of Turkey and Ministry of Education Foundation Istanbul School's Elementary School Director and I would like to say that I'm very impressed about your speech. Thank you. Could you please, I'm going to continue in Turkish, because I want to say some detail about the bad subject. Thank you. Bu konuda şunu söylemek isterim ki Türkiye'de çocuk haklarını 1993 yılından beri yürütmekte olan Türkiye Çocuk Zirvesi çocuklardan oluşan Türkiye'deki ilk organizasyondur ve çocukların sürekli olarak haklarını takibi, en üst düzeyde başlayarak devlet yönetiminde ve kamuoyunda çocuk haklarını en iyi şekilde en etkili şekilde takip etmek üzere görev almış çocuklarımızın bu son çalışmalarından birisi de çocuk kaçırma ile ilgili 1999 Sözleşmesi ile ele alınan Çocuk Kaçırma ile ilgili kanuni ve kanun haline gelmesi durumunda olan bu çalışmayı da yine Meclis Adalet Komisyonunda takip etmekte ve şu anda bende diyebilirim ki Adalet Komisyonunda kanunlaşmak üzere şu anda ele alınmış bulunmakta. Zannediyorum ki çok kısa sürede de çocuk

kaçırma konusu artık kanunla Türkiye'de de ciddi biçimde kontrol altına alınmış olacak. Teşekkür ederim.

KATILIMCI: Ezgi Koman. Çoluk Çocuk Dergisi Uluslararası Af Örgütü. Çocukların koalisyona katılımı ile ilgili bir şey sormak istiyorum ben: Bir davet çıkardığınızı söylediniz, toplantılar yaptığınızı. Yani açıkçası bunu biraz daha açarsanız biraz daha sevineceğim ve çocuklar daveti kabul ettikten sonra nasıl bir süreç işliyor. Bu konuda da bizi bilgilendirirseniz.

Caroline WILLOW : I could. If we invite children to be involved in campaigns in coalitions to change or introduce a new law, then anyone who is interested in any can get involved. If we are inviting children, so for example be advisory board to become children's rights advisors where there are only a certain number of places for that board there was 15 places. We asked them to filling a short form about themselves, what they good at, whether they can speak in groups, whether they good at listening, whether they good at working with other people and invite them to send material that what kind of person they are or to send a cassette tape telling us about them. And then, a panel of children and adults went through the applications and selected a diverse group of children and young people. We them in advance that we wanted people of different ages, and with different experiences and different things to bring. Those that worth selected for the panel, there is a lot of opportunities within our organization to get involved in children's rights, so they weren't left with nothing, they were able to get involved in other things. We always have a list with tip boxes of things that children and young people might want to get involved in from things like training, speaking to the media, meetings with government ministers to helping to wide documents, speaking at school about children's rights, so we always have a lot of options of things children can do.

Caroline WILLOW : Evet yapabilirdim, eğer çocukları yeni kampanyalar ya da yeni ortaklıklara dahil olmak üzere davet etseydik bu yasayı değiştirmek için ve yeni bir yasayı tanıtmak için isteyen bu programa dahil olabilirdi. Örneğin eğer çocukları davet ediyorsak, danışma kurulu çocuklar için çalışmalı diye düşünüyorum ancak böyle bir

kurul için çok fazla boşluk yok yada sadece on beş yer var.Biz onlardan kendilerini anlatan dosyalama sistemleri istedik ve bu sistemin içine ne yapabildiklerini ,insanlarla ilişkilerini anlatan ,sesli bile olabilir belgeler hazırlamalarını istedik.Ve sonra çocuklar ve gençlerin yürüttüğü bir panel için başvurular değerlendirildi.Bunun için insanların değişik yaş gurupları ve değişik tecrübeleri olsun istedik.Ve bu panel için seçilmeye layık bulunanlar çocuk hakları konusuna dahil edildi,pek çok şeye sahip oldular,hiçbir şeyleri yok değildi.Böylece yapılan anketler sonunda gençlerin ve çocukların medyada konuşmaktan tutun ,eğitim,hatta bakanlara yardım ve birlikte çalışma ve okullarda çocuk hakları konusunda konuşmalar yapma konusunda bile istekli olduklarını gördük, pek çok seçenek sunabiliyordu çocuklar.

SUNUCU : Güneydoğu Avrupa Çocuk Hakları Faaliyet Ağı Başkanı Sayın Laurent mazeretleri dolayisıyla aramızda bulunamamaktadır. ... adına Çocuk Hakları için Uluslararası Çocuk Hakları için Uluslar arası Savunuculuk ve Güneydoğu Avrupa Çocuk Hakları Faaliyet Ağı konulu sunumu yapmak üzere ICC Çocuk Hakları Programı sürdürücüsü Sayın Adem Arkadaş'ı kürsüye davet ediyorum.

Adem ARKADAŞ : Merhaba. Panelime Türkçe başlayacağım ondan sonrada İngilizce okuyacağım. Laurent çok üzgün olduğunu iletti buraya gelemediği için. Bizden ICC'nin Türkiye'den SEECRAN tek üyesi o yüzden de power-pointten yani daha doğrusu SEECRAN ile konuları Türkiye'de izleyebileceğiniz bir nokta. O yüzden konuşmasının boşa gitmesi istemediği içinde bizden rica etti. Teşekkürler.

Caroline WILLOW : Focus on child rights. I underlined child impact statement, an appropriate budget and underlined several phrases here to make it to highlight them because child impact statements and all implementation procedures should have appropriate budgets and should start with child impact statements. Also each country should have an office of . person for and an independent mechanism to monitor child rights. The assessment also showed that local and national NGOs have a good understanding and knowledge of cultural, social, economical and political backgrounds to monitor the child right situation to lobby and advocate for adequate changes in the region and above all to become

legitimate partners to government institutions in decision making process. Ok. Sorry, I'm just reading, that is why it is just kind of a little fast and I'll try to read them a little slower. However, national NGOs have limited access to government and international bodies or institutions that give preference to partnerships with international organizations that have insufficient understanding of the local, national and regional situation. Therefore, the assessment reviewed that NGOs in the region can benefit greatly from the regional cooperation and partnerships as well as from mechanisms for exchanging experience, knowledge and models of good practice. There was no doubt that NGOs - and consequently the children in the region - would benefit from the newly established network: SEECRAN that was based on assessed needs and these needs assessed scientifically not just out of asking people what they need or just asking children what they need. To exercise the full benefit of. A good network should have a strong organisational structure that ensure member participation through network ownership; ownership is a base word here, because every organisation within that network should own that network and contribute to it. A good flow of information should be there within a network and an established mechanism to promote, lobby and advocate and participate in the decision making process. SEECRAN has a good organisational structure that is sufficient to carry out the given tasks, however there is a space for improvement which is largely due to the fact that funding in the region is limited and child rights had not a policy priority in that child rights actors have been marginalized from the government policy making processes throughout the South and East European Region. From national NGOs within SEECRAN network have been exploring and using well established international mechanisms such as reporting to UN commissions not only UN commission on the rights of the child. However, they have neglected the need or/and have not been able to develop appropriate mechanisms on the local and national level that was lacking within the first five year of SEECRAN's life. Therefore, the next development phase of SEECRAN needs to include the support for the development of a transparent mechanism that would ensure effectiveness of UN CRC in the region. This mechanism needs to be established in partnership with other child rights actors in the region, not only NGOs. NGOs in the region;

lobbying mechanisms that should include the child rights curriculum throughout the state and private education systems (from primary education to postgraduate courses in universities). This will ensure an equal understanding of the child rights issues throughout various sectors and the society and therefore support the processes that are necessary in order to bring the UN CRC into effect into life. The monitoring, lobby, advocacy and participation in decision making processes shall remain as main focus of child right oriented NGOs and who will in need of constant improvements based on the evaluation of existing mechanisms. At the present time one can not conclude that NGOs in the region, this is south east European region in the Balkans mostly, have achieved good results in last decade and that need to gain better respect by their governments and the international community and better access to the founds on local, national and EU level. The existing EU founding instruments, European Union founding instruments, with given criteria, cater largely for well established large NGOs, Non-governmental organisations, with good track record, while the founding needs of small NGOs have been to some extend ignored although they have significant impact in practice changes on the local and national level. The local, national and international founding are limited, but not insufficient, to mainly service oriented organisations that are dealing with immediate needs of their constituency but not with the rude causes of their problems. There is a great need from the side of the funding agencies and donors to shift their founding polices towards development and human rights founding that would provide the needed founds for monitoring, lobbying and advocacy as well as for training and education to address the rude causes of the problems faced by the children in the region. In existing founding polices there is little space for small child rights oriented NGOs, working in community, that should have larger research based impact on the policy making processes. Thank you for your attention.

This is the web site of SEECRAN www.seecran.org. Girerseniz, Gorana, biliyorum ki buradaki Sivil Toplum Kuruluşları ile Türkiye'deki bölgenin bir ülkesi olan Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşları ile tanışmak istiyordu. Daha önce Belgrad'da kendisi ile görüşmüştüm ve görüştüğümde Türkiye'den daha fazla sivil toplum kuruluşunun bu ağın üyesi olması gerektiğini düşünüyor, daha fazla destek vermesi gerektiğini

düşünüyor Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının. Bu desteğin karşılığında da SEECRAN da uluslararası bir çocuk hakları ağı olarak ve ihtiyaçtan doğmuş, yani tepeden inme değil de aşağıdan yukarı doğru büyüyen bir sivil toplum ağı olarak Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarını da SEECRAN'ın içinde görmekten mutluluk duyacak.

Caroline WILLOW : Çocuk hakları konusuna daha detaylı inersek, çocuk suçları anlaşmasının gelişmesi için güçlendirilmesi için daha doğrusu bu konuya iyi bir bütçe tahsis edilmesi gerektiğini tekrarlıyorum ve altını çiziyorum.Ayrıca her ülkede bir çocuk hakları ofisi ve çalışanları gurubu olması gerektiğine inanıyorum bu sistemi düzenleyen ve denetleyen.Ve bu takdir gösteriyor ki uluslar arası ve yerel sivil toplum örgütleri çocuk haklarını izlerken iyi bir kültürel,sosyal,politik yapıya sahip olmalıdır,ayrıca tam ve doğru değişiklikler konusunda iyi bir savunucu olmalı ve tüm bunların ötesinde hükümet karar verme aşamasında yasal bir ortak olmak zorundadır. Özür diliyorum okuyorum daha yavaş okumaya çalışacağım. Ancak Sivil toplum Örgütleri Hükümetler içinde sınırlı haklara sahip kuruluşlardır ve bunlar ortaklıklara ve uluslar arası kuruluşlara göre daha az tercih edilmektedir, bölgesel,yerel düzeyde yetersiz kalır düşüncesi ile.Bu nedenle bu tahsilat gösteriyor ki sivil toplum örgütleri bölgesel ortaklıklardan kar edebilecekleri gibi bilgi,tecrübe ve pratiklerini değiş tokuş edebilme imkanı bulacaklardir.Ayrıca yeni bilgisayar ağı ile de hem STÖ hem de çocuklar kesin olarak gelişme kaydedeceklerdir. Böylece SEECRAN(Güney Doğu Avrupa Çocuk hakları Bilişim Ağı Projesi) ile sadece çocuklara yada insanlara ne istediklerini sorabiliyor ve aynı zamanda istediklerini görebiliyorsunuz. En iyi sonucu alabilmek için.İyi bir bilişim sistemi yada bilgisayar ağı ,iyi bir organizasyon çerçevesinde yapılmalıdır yada bu tüm üyeler için temin edilebilmelidir,tüm üyeler bu sisteme bağlanabilmeli ve sahip olabilmelidir. Bununla iyi bir bilgi akışı sağlanmalı,ilerleme için iyi bir sistem yayınlanmalı ve karar verme sürecinde lobi ve savunma sistemleri yer almalıdır,bunun içinde SEECRAN iyi bir organizasyon çerçevesidir verilen görevleri yeterli şekilde yerine getirebilmektedir.Ancak bununla beraber hala gelişmeye açık bir program,ancak daha çok bölge içinde oluşması sınırlandırılmakta ve çocuk haklarında görev alanlarda daha çok güney ve doğu Avrupa ülkelerinden seçilerek boşlukları doldurmaktadır.

Uluslar arası çalışan STÖ gelişmiş bilişim ağı sistemleri ile daha çok araştırma yapabilmekte ve iyi gelişmiş sistemlere girebilmekteler hatta tüm Birleşmiş Milletler komisyonlarına bağlanabiliyorlar, sadece çocuk hakları komisyonuna değil. Ancak bunu SEECRAN sistemi içerisinde lokal ve ulusal sistem için ilk 5 yıl geliştirmek mümkün olmamıştır. Bunun için proje şeffaf bir mekanizma geliştirmek durumunda kalmıştır buda BM çocuk haklarının etkinliğini sağlamıştır.

Bu mekanizme bölgedeki diğer çocuk hakları çalışanları ile ortaklık yapma zorunluluğu getirmiştir, sadece STÖ ile değil tüm bölgedeki STÖ ile bir ortak çalışma öyle ki,çocuklara devlet yada özel okul eğitimini sağlayan bir sistem bu ilkokul eğitiminden başlayıp,üniversite eğitimine kadar uzanmaktadır.Böylece çocuk hakları örgütleri çocuklara sosyal hayatta ve değişik sektörlerde yaşam hakkı tanıyacak ve bu BMÇHK için de hayata geçirilmiş olacaktır.

Gözlemlenen faaliyetlerin, savunmanın ve katılımın çocuk hakları savunucusu olan STÖ nin sürekli ve kalıcı bir gelişme içinde olması gerektiğidir. Bu son on yıl içinde bölgede yapılan araştırmalar sonucunda, bu komisyonların ancak bu sadece Güneydoğu Avrupa Bölgesindeki Yani Bakan ülkeleri için geçerli olmamalıdır, iyi sonuç elde ettikleri sonucunu göstermektedir, ancak uluslar arası ve AB nezdinde, aynı zamanda hükümetleri tarafından da saygı gören kurumlar haline gelmeye de ihtiyaçları vardır. Hali hazırda var olan AB kurucu elemanları, verilere göre donanımlı STÖ oluşturmak için çalışıyorlar bunların iyi geçmişlere sahip olmasına özen gösteriliyor ayrıca oluşumları sırasında meydana gelen ihtiyaçları olsa bile, ulusal ve yerel anlamda büyümeleri önemsenmektedir. Lokal, ulusal ve uluslararası oluşumlar sınırlı olmakla beraber yetersiz değildir, bunlar acil ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte gelişmiş organizasyonlar olup köklü sorunlara girememektedir. Şu anda oluşmakta olan kuruluşların acil bağışlara gereksinimleri vardır. Ancak bu şekilde sosyal, savuma ve eğitim anlamında o bölgede yaşayan çocukların sorunlarına cevap verebilir hale gelebileceklerdir. Şu an var olan oluşumlarda STÖ tarafından çocuk haklarına yönelmiş bulunan çalışmaların içinde çocuk haklarına az yer verilmiş olan ve toplum yararına çalışan örgütlerdir ve politikalarını geliştirmek için daha çok araştırmaya yer vermelidirler. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

SUNUCU : Sayın Adem Arkadaş'a çok teşekkür ederiz. Konu ile ilgili yorumlarınız varsa alabiliriz. Buyurun. Konuşabilirseniz iyi olur. Bir saniye geliyorum. Mikrofonunuz yok mu? Beyefendi bir dakika.

Alper AKYÜZ : Eğer bir cevap verebilirse, yorumdan sonra Adem Arkadaş'a bir soru sormak istiyorum SEECRAN hakkında. Her ne kadar sunuşta yeterince fon olmadığı söylense de özellikle eski Yugoslav ülkelerinde, pardon ben kendimi tanıtmadım özür dilerim. Alper Akyüz Bilgi Üniversitesi STK eğitim ve araştırma biriminden. Her ne kadar sunuş içinde yeterince fon olmadığı söylense de ki kismen doğru ancak bir yandan da eski Yugoslav, biliyoruz ki eski Yugoslav ülkelerindeki 90'ların başındaki savaştan sonra bir anda Uluslar arası Sivil toplum Örgütlerinin ve fon mekanizmalarının da bir anlamda aşırı bir ilgisi de oldu bölgeye ve sonuçta bir çok toplantılar düzenlendi ve neredeyse her toplantının sonunda bir network kurulması gibi daha sonra işlemeyen ve aslında ölü doğmuş olan bir anlamda networkler, ağlar kurulması gibi bir sonuçları oldu. SEECRAN dışında da bu anlamda kurulmuş şeyler var mıdır? Networkler var mıdır?

Adem ARKADAŞ : Çocuk hakları alnında mı?

Alper AKYÜZ : Çocuk hakları alanında SEECRAN dişında da kurulmuş network var mıdır bildiğiniz kadarıyla, SEECRAN ne kadar bağlantı içindedir bunlarla?

Adem ARKADAŞ : SEECRAN kurulduktan birkaç ay sonra Regional Network For Children isminde Bölgesel Çocuk Ağı adında UNİCEF'in bölgedeki ama sadece bölgedeki değil, ayrı yeten Common Wealth of Independent States Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki devletlerle beraber oluşturduğu bir network var, fakat bildiğim kadarıyla da bu network pek çalışmıyor. Ama SEECRAN bu networkle de işbirliği hâlinde, bazı faaliyetler yürüttü, bazı çalışmalar yürüttü. Onun dışında başka çocuk hakları ile ilgili doğrudan bölgede başka bir ağ yok, benim bildiğim kadarıyla. Yanılıyor muyum bilmiyorum ama, siz biliyor musunuz? İnsan hakları ile ilgili var. Balkan İnsan Hakları var çalişan. Onun dışında çocuk hakları ile çalişan bildiğim kadarıyla yok.

Alper AKYÜZ : İkinci bir yorumum olacak. Yine bildiride Avrupa Birliği'nin sürecine sadece fonlar açısından bakılmış gibi gördüm. Aslında AB'nin önemli bir politik etkisi de var bölgedeki ulusal hükümetler; yani Türkiye'yi zaten söylemek gereksiz, ancak işte Sırbistan-Karadağ gibi Hırvatistan yine başka bir aday ülke, Makedonya yeni aday ülke olmak durumunda ve her biri ile imzalan istikrar ve ortaklık anlaşmaları süreçleri var ve her birinde de insan haklarına temel saygı kriterlerden birisi. Bunun üzerine de gitmeyi acaba düşünüyor mu SEECRAN ve AB dışında bu konularla doğrudan ilgilenen Avrupa Konseyi Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı ve yani yine şeyde geçti İstikrar Pakti ile çalışmaları var mı?

Adem ARKADAŞ : Çok derin bilgim olmamakla beraber biliyorum ki SEECRAN'ın AB ile Avrupa Konseyi ile ve diğer Avrupa'daki diğer aktörlerle Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Stability Pact gibi diğer kurumlarla da yakın ilişkisi var. Bu ilişkilerin yanında örneğin Bulgaristan'daki partnerlerine yardım ederek AB'nin Bulgaristan'a dair hazirladığı düzenli raporda SEECRAN ve SEECRAN üyesi Bulgaristan'daki kurum ortak çalıştılar ve AB'ye Bulgaristan'a gönderilecek olan Bulgaristan'ın insan hakları alanındaki gelişmelerine dair rapora çocuk hakları ile ilgili çok büyük destek verdiler ve AB Bulgaristan'a çocuk hakları ile ilgili daha fazla şey yapması gerektiğini Accession Partnership imzalarken söyledi. Hani bildiğim kadarı ile var. Burada tabii ki Gorana olmadığı için sadece yazısından bir şey okudum ben. O yüzden eminim ki Gorana bu konularda daha fazla size bilgi verecekti ve bu arada tabi söylemeyi unuttum ama büyük ihtimalle gelecek senenin başında Gorana ve başka birkaç kişiyle bir toplantı daha gerçekleşecek Ankara'da. Gelemedi şu anda ama yakın bir zamanda gelecek. O zaman da sorularınızı sorabilirsiniz.

Av. Seda AKÇAOĞLU : Seda Akçaoğlu, avukatım İstanbul Barosundan. Ben de bu uluslar arası ağlara her ikisine de hem SEECRAN'a hem de o RNC'ya Türkiye'nin katılımı nasıl gerçekleşiyor o konuda bilgi almak istiyorum. SEECRAN'da Türkiye'nin de bulunduğu söylendi. Dolayısıyla nasıl temsil ediliyor ve mesela bu uluslar arası koalisyonlarda temsiliyet bakımından o ülkelerin de koalisyonu adına gidilmesi gerekiyor yoksa kuruluşlar mı katılıyor o konuda bilgi verirseniz.

Adem ARKADAŞ : Tabi. Yani RNC adına, bildiğim kadarı ile RNC'de Regional Action for Children mıydı tam hatırlamıyorum şu anda Regional Network for Children. Orada bildiğim kadarıyla, Regional Network for Children, ulusal ağlar katılıyor ya da ulusal çocuk hakları ağları katılıyor. Ama çok tepeden inme bir network olduğunu biliyorum ya da öyle duydum en azından bu konuda çok fazla bir şey söyleyemem ama SEECRAN'da kişisel sivil toplum kuruluşları kişisel olarak o ülkeden katılıyor herhangi bir grubun, herhangi networkun Türkiye'deki herhangi bir şeyi temsil etmesi gerekmiyor. Türkiye'den katılması yetiyor ve SEECRAN'ın bölgedeki bölgesel faaliyetlerine katılabiliyor, yönetimine girebiliyor eğer hani destek verecekse. Onun dışında sorunuza yanıt oldu mu bu?

KATILIMCI : Çocukları suç ve suçlulardan koruma...

Suna ÇABUK : Çocukları Suç ve Suçlulardan Koruma Vakfı. Hem yöneticiliğini hem proje müdürlüğünü yürütüyorum. Benim öğrenmek istediğim, özellikle konuşmacı arkadaşımızdan Bayan Willow'dan özellikle çocukların, suça itilmiş çocukların, biraz önce zaman yeterli olmadığı için, suça itilmiş çocuklar için yapılmış olan düzenlemeler ve bunlarla ilgili çok önemli alınmış kararlar, müeyyideler konusunda sivil toplum örgütü olarak çalışmaları nelerdir, neler yapılmıştır kısaca rica ediyorum, mümkünse.

Caroline WILLOW : One of the things right now is looking at a new approach to the age of criminal responsibility to make the point of international human rights standards require a distinct approach to children and and using the statement from the European network of ombuds people which is requiring or states to progressively increase the age of criminal responsibility to 18 where trying to get an advocacy program together to show why and how children should have a completely separate response to how we respond to adults in trouble. The second area of work is what I was talking about the children out of pino custody. And the third is the anti-social behavior orders that we want repealed for children, because law already says that these children should be get in , to education, health, and welfare. The processes in which of the human rights privacy and the process it

interferes with children's Article 6 rights of European Convention on human rights, the right to. My organization focuses on national laws and policy and then our member organizations were come the ground with children and young people and other organizations to improve practice. So it's totally about laws that we are trying to influence.

Caroline WILLOW : Şimdi çocuk haklarının aradığı şey cezai sorumluluklar için yeni bakış açıları oluşturmak ve uluslar arası insan hakları standartları düzeyine ulaşabilmek, cezai sorumluluk yaşını 18'e yükseltebilmek, Avrupa bilişim anlaşmalarından yaralanabilmek,tıpkı sorunlarla karşılaşan yetişkinlere ayrı cevap hakkı tanıdığımız gibi çocuk hakları içinde çocuklara ayrı sorumluluk ve cevap hakkı verilmesi gerekmektedir. Çalışmaların ikinci bölümü çerçevenin dışında kalan çocuklar. Üçüncüsü anti-sosyal davranış gösteren çocukların davranışlarının düzeltilmesi çünkü yasalar bunlara eğitim, sağlık ve sosyal yardım sağlamaktadır. Çocuk hakları ile ilgili tüm oluşumlar Avrupa İnsan Hakları anlaşmasının 6.maddesi çerçevesinde oluşturulmaktadır. Ve benim organizasyonumda ulusal savunma sistemlerine odaklanarak hem kendi organizasyonumuzun hem de üye organizasyonların bir sonuca ulaşması için çalışmaktadır. Böylece zaten etkilemeye çalıştığımız tümüyle kanunlar olmakta.

Şu an gündemi oluşturan hususlardan biri de, cezai sorumluluk yaşına yeni bir yaklaşım getirerek uluslararası insan hakları standartlarına vurgulama yapmaktır. Ancak bu amel çocuklara yönelik açık bir yaklaşım belirlenmesini ve Avrupa denetçiler ağından yapılan ve cezai sorumluluk yaşının aşamalı olarak 18' e yükseltilmesi yolundaki beyanı kullanarak çocukların sorunlu erişkinlere verdiğimiz tepkiden tamamen ayrı bir şekilde karşılanmasının nedenini ve nasılını ortaya koymaktır. İkinci bir çalışma alanı da toplum dışı gözaltına alınan çocuklarla ilgili belirttiğim husustur. Üçüncüsü çocuklar adına terki gereken antisosyal davranış kurallarıdır zira yasada halihazırda çocukların eğitim, sağlık ve psikolojik destek konusunda kendilerine yönelik hizmetleri tam anlamda eksiksiz alması gerektiği açık bir dille hükme bağlanmaktadır. İnsan haklarının mahremiyetinin ve çocukların Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 6. Maddesinde sayılan hakları ile doğrudan etkileşim içerisinde olan süreçler bunların istifadesine yönelik hakların tanınmasından geçmektedir.

Kuruluşum milli mevzuat ve politikalara odaklanmaktadır ki bilahare üye kuruluşuşlarımız çocvuk ve gençlerle ilgili ortak bir ztemine kavuşabilsin ve diğer kuruluşlarla birlikte uygulama geliştirsin. Dolayısıyla nüfuz etme gayreti içerisinde bulunduğumuz tek konu sadece yasalardır.

SUNUCU : Değerli konuklarımız şimdi c Sayın Zuzava Bovadişova'yı Avrupa Birliği genişleme sürecinin çocuk haklarına etkisi ve Avrupa Çocuk Ağı konulu sunumunu yapmak üzere çağırıyorum.

Zuzava BOVADIŞOVA : Good afternoon ladies and gentlemen. I hope you feel much better after lunch and I would like to let you know that I feel among children protectors very well that you are my second family. May be I had to shortly introduce myself. I'm from Our Child Foundation from the Czech Republic. I'm founder of this foundation and also a founder of national health plan for children in crisis situation. I'm in the children protection for 12 year active and we have done a lot of projects for example as for children protection we produced text book on children rights for primary school. I think it is a very important book because children rights is education to tolerance and I think the more tolerant will be our children the more tolerant will be nations and all world, as you know, all conflicts which are all over the world are about lack of tolerance so this textbook of children rights is I think very important. We distributed to all primary school all over the Czech Republic. It is in the Czech language, but may be next time when we meet with each other I would like to prepare this project, because I think it is very helpful. We prepared also a textbook if children understood all texture well, so I think, because we are together and on Saturday will be anniversary of Convention on Children Rights I spoke shortly about this project. We do a lot in also area of safer internet for a moment we ask a European Union Project on hotline in the field of safer internet. Also, we distributed leaflets about safe internet to all primary school. There is a why I'm here is my international activity. I'm on the board of ERONET organization and on the board of Directors of European Federation of missing and exploited children which I would like shortly also mention it, because it is a problem of commercial exploited children quite new phenomenon, but I would say also very important because children, children pornography, children prostitution is a new phenomenon and

it's not a national problem it's international even intercontinental problem, because children who is for example from Turkey can be during to in Prag or anywhere else and we need to cooperate to protect the children. That is the reason why we were asked to cooperate this European Federation because, Belgian need us for protection of Belgian children and by the way we are European, we are member of EU and I'm glad that we are because I hope that one of the most important way of EU will be a children protection. So let me to go to presentation. So it is a presentation of EURONET of European Children's Network. And I was in the spring of this year a partner of EURONET, seminar in Prag and after that I was nominated as on the board as a member of Board of Directors of this organization and this presentation is prepared by the General Secretary of this organization, Mika Schurman , but she is on so for that reason I'm here. So I hope that Mika is remembering us may be. So the European Children's Network was founded in 1995 and her main goal is UN Convention on the Rights of the Child and fulfilling of all articles of Convention. Main vision is that children rights has to be respected and protected at all European Countries and all European level. EU has at present 25 member states and it means 90 million children I'm sorry I don't have figure of all children in all European countries and even I don't estimate this figure. So now is the list of all organization. These organizations are main and founding organization of EURONET. I will not read it, because we are not on alphabets. Next list of organization are national members. Our Child Foundation is not there because as I said we are member and I'm on the board from June of this year. Here are some Associated Organizations, because Bulgaria is not a member of EU, Romania as well not. But I hope that Turkey could be as well a member of EURONET. As for history of children policy, I think that the base of European Children's policy is still Convention of Children Rights because it's so comprehensive material that I don't feel necessity to have a new basic European material but it is not my decision, it is a decision of politicians. So we will see what will happen. But some acts or some guidelines where stated, for example Amsterdam Treaty about sexual offences against children guidelines for children in our conflict, trafficking and sexual exploitation that is.....

There is non. So only Mr. that is a formal Italian Minister I. think of Interior or what is willing to involved, to implement all this problem to his committee for freedom, justice and security. Next committee is Employment and Social Affairs by the way it is leaded by a Czech man, our former premier Mr. Schpidla and I sent him a letter and asked if he could more underline a problem of children and children protection and family problem and he answered me that it is a deal of each country and that it not necessary to implement, to found a special committee for this problem. I think it is a little bit ignorant attitude. But may be I'm so critical. Then who is possible to support all children problems are medias, internet and digital communication. I think that we all understand how medias are important, because in our country, I'm also in Belgium, I remember a scandal and after the scandal such a huge campaign for children protection has started that it helped the strategy to children protection very much. I don't know what Mika supposed. So what we can do and what kind of activities we can do? Necessary is lobbying and influencing the EU, for your Turkish protectors it is not probably easy, I'm not so practically oriented, but I think that you can follow all attitude of EU to children protection and be prepared. I hope that Turkey will be a member of EU: how children protection is developing in this body. Also, and I'm persuaded that you are doing this act it is lobbying and influencing of your national government. It means it still irritate our politician and our governmental officers. Then we can contribute to EU Human Rights Forum like this when we are presenting contributing for example EU Presidency Meeting we can write reports and undertake research especially in projects of EU. So issues which we can promoted are written on left side. You could read it. So once again we can try to supported all this problems. New commission and I think that new commission could be founded, I'm still optimistic that in the limit of EU could be one special body for children protection and for family politics. May be but I'm not sure that this new member states will be more commissioners but that is a question nobody willing to give me a correct answer so it in European Commission will be more commissioners may be that one could be for family and children protection problem. Then we can areas of aliens for example in European Parliament. There is a group of protectors, but I haven't heard

about any concrete out boots of this European rights aliens. Of course, EURONET would like to be linking these national and European levels for example president of EURONET is who is a employee of NSPCC what is very good, because there is a close link and both organization have as main aim to encourage to children. But what is necessary is a political will. I say there is a well, there is a and I hope that we are able influence legislation policy to cooperate close to help children in Europe. So here is a page of EURONET.

That is www.europeanchildrensnetwork.org and here is a telephone number to Mrs. Schurmen. She is. but there is a secretary . he will at every thing you would like to know. So now Dear colleagues if you don't mind I would introduce new campaign of Our Child Foundation. It is campaign which,, sorry, I must close it first and I have such a stage at I will ask Adem, but it is not beginning. Thank you. So I'm in the field of children protection for 12 years. The main papers of Our Child Foundation is still helped to abused and neglected children and in spite of that we are active more than 12 years. Statistical data of abused children are still increasing in the Czech Republic. So we made decision to start this campaign to stop violence against children and we would like to influence all population to help children who are abused or who are witnesses of domestic violence in passive or active role and hope that this campaign will help children. We were influenced and inspired from NSPCC which in Britain. I'm a member of this organization. I think that this huge national campaign in Great Britain helped a lot and I'm also optimistic that this Czech campaign will help children. So some figures for beginning in the Czech Republic is estimation that 20.000 to 40.000 children is abused each year, around 50 children die as a result of abuse each year. Over 1.000 cases of sexual abuse are registered as for commercial abuse; we are not prepared because some terminology is not part of our legislative. 20.000 children are in childcare or children's homes, diagnostic centers and social care institution. May be you have heard that Czech Republic belongs to countries where are the highest figure of children in institutional care of children form 0 to 3 years. 1900 children enter child care institution each year. It is very difficult to change the situation we have a research about depravation of children in institution care. We still start to want to pointed on this negative

phenomenon and there is no good will to change it and to diminish or minimize this figures. We had been inspired as I said by NSPCC or there goes, which NSPCC achieved those increased public awareness of violence against children increased active public involvement and 120.000 volunteers helped this campaign who had to be target. Of course the general order public, publicity then we would like to influence a legislative and executive bodies. The parents of children at risk what is very difficult group of population and children themselves. We would like to increase a general public awareness of violence against children in the Czech Republic we have duty to report cases of abused children so everybody has duty to report to police or to social workers. All cases of abused children but people are, unfortunately, so ignorant that in spite if that obligation they don't do that. So we would like to motivate people for the safety of a child and to take them to activation to action. We would of course like to elicit and emotional action and to convince people that the only way to solve the problems of violence is so to be less phlegmatic. A campaign symbol is a blaster. Blaster as how to say not much but as a helping tool against physical or emotional or abuse. We started these billboards stylized from first October in our underground on trams in Prag and thanks for this campaign; we received several messages about children who are abused. It means that people who contacted us had know so brave to give this message to Czech police. So they contacted to us and thanks God that they contacted at least to our NGO and of course we notified to our policemen and now it is a question if the policemen will be willing to do investigation to help this cases. So, here is the first result of this campaign and it says that over looking violence hurts for real. If you keep it to yourself a child is being mistreated, that makes you an accessory to the abuser. Please let us know when children are suffering." So in spite of the motive of campaign or visual is I think that is good because it is necessary awake up publicity. Next one; you made her cry and texture is the same. You hurt him. And on all this visual in the left corner is logo of Our Child Foundation, this blaster, this our web site address and under, is stop violence against children which is the main motor. A second part of the visuals is another graphic style and it says that music sounds better than a child crying. Then down the music and listen the children who are

suffering bullying and abuse of children is a crime and it is your civil and legal duty to report it. I think that this text is so clear that to be that nobody can say that don't understandable how he/she could help abused children. Next one is that your attitude to child abused, don't hide behind walls and dark glasses, bullying and abuse of child is a crime and it is your civil and legal duty to report it. I would say also a more duty but but. Next one, do you sleep better when you don't hear the child next-door screaming. Take up the plugs and open your ears. Just help us to put a blaster on that child's soul. That is the last one. Dear Colleagues, if we have several minutes more, I would like to inform you also about activity of European Federation for for missing and sexually abused children beside in Brussels. This organization would like to produce a new web European web of all organization who are active in the field of missing and commercial exploited children as for the Czech Republic Our Child Foundation is responsible to contact all these organizations and put them through this next months on this international web. I hope and I don't think so that there is anybody from Turkey in the European Federation but I think it would be necessary if Turkish organization who are active in this field would contact European Federation and started to cooperate. It is necessary on behalf of missing and commercial exploited children. Again straight of children pornography and children prostitution in the Czech Republic we try to get off this problem under the carpet and say that it doesn't exist our republic, but if this only there is no good political will to discover all these problems, so what is necessary in the children protection and that why I admire British system is working together, because children protection is about close cooperation between NGO and state organization and now when we are thanks got to European also among European countries because all this phenomenon children, missing children, children pornography, children prostitution you know that it has a lot national limit I was fourth night ago on the conference in Switzerland where we had a meeting with US Center for Missing and Exploited Children and the reason is that this phenomenon I just spoke about are not only international phenomenon but intercontinental phenomenon because children from Turkey can be during two hours or three hours in the Centre of Europe and through

next five or six hours in USA. So we are very glad that EROPOL INTERPOL wants to closely cooperate to national policemen in all European countries. We are very willing that we are motivated by this policemen by this European policemen bodies, but there is quite huge resistance from our policemen who are still talking that this phenomenon is not so urgent in the Czech Republic. So I would be very glad if Turkey and Turkish organization would be member European Federation of EURONET and of this Brussels's organization and believe that EU will have as a one of main goal children protection and support of family policies. If you don't mind, I would, just a minute. But what I would like to say if European children protection will not be functioning well Convention on Children Rights. Its well it for all ratifying countries, so there is no necessity to say why we can't fulfill all articles of Convention of Children Rights. I would finish this my short submission that if childhood is unhappy, our children will have nothing to build their self confidence and assurance on unless we manage to break the chain of maltreatment our children, our children will treat their own kids as badly as their parents treated them. Children are not only the future of each country; but are above all our very important present. So many thanks once again for the invitation and for your good listening sorry that my English is not better, but I think that we understand each other and I'm Turkey will be a member of EU and then all together we will improve a position of all European children who meet us. Very much thank you.

Zuzava BOVADIŞOVA : Tünaydın bayanlar ve baylar. Umarım öğlen yemeğinden sonra çok daha hissediyorsunuzdur. Size şu kadarını söylemek isterim ki kendimi şu an çocuk koruyucuları arasında hissediyor, sizleri de ikinci ailem olarak görüyorum. Öncelikle izin verirseniz kendimi kısaca tanıtayım. Ben bu vakfın ve ayrıca kriz durumunda çocuklara yönellik milli sağlık planının kurucularından biriyim. 12 yıldır aktif biçimde çocuk koruma işiyle iştigal etmekteyim ve bu seneler zarfında aralarında çocukların ilköğretim okullarında eğitim görme hakları konulu okuma kitaplarının üretiminin de dahil olduğu çocuk korumayla ilgili pek çok projeye imza attım. Ben bunun çok önemli bir kitap olduğu düşüncesindeyim zira çocuk hakları tahammül eğitimidir ve ben çocuklarımız ne kadar tahammüllü olursa uluslarımızın ve daha sonra da tüm dünyanın daha tahammüllü olacağı inancını taşıyorum. Zira hepinizin

bildiği üzere dünyanın dört bir yanındaki tüm çatışma ve ihtilaflar tahammülsüzlükten ileri gelmektedir. Dolayısıyla çocuk haklarını konu alan bu okuma kitabı da bence son derece önemlidir. Bu kitabı Çek Cumhuriyeti sınırları dahilinde faaliyet yürüten tüm ilköğretim okullarına dağıttık. Kitap Çek dilinde hazırlandı ancak bir sonraki sefere bu projeyi sizlerle birlikte hazırlamak üzere yeniden bir araya gelmek isterim zira oldukça yardımcı ve yararlı olabileceği düşüncesindeyim. Ayrıca çocukların tüm dokusuyla anlayabileceği bir okuma kitabı da hazırladık. Dolayısıyla, şu an bir arada olduğumuzdan ve Cumartesi günü Çocuk hakları sözleşmesinin yıldönümüne denk geleceğinden dolayı bu proje hakkındaki konuşmamı kısa keseceğim. Dhaa güvenli internet erişimi konusunda da pek çok iş yaptık ve Avrupa Birliği danışma hattına daha güvenli internet erişimi alanında bazı sorular yöneltme girişimlerimiz şu an sürüyor. Ayrıca, güvenli internetle ilgili broşürler hazırlayıp tüm ilköğretim okullarına dağıttık. Burada bulunmamın nedeni de uluslararası faaliyetlerimizin bir parçası olması. ERONET organizasyonu ve Avrupa Kayıp ve Suistimale uğramış çocuklar Federasyonu Yönetim kurullarına üyeyim ki bu konuyu da kısa geçmek isterim zira, ticari anlamda istirmas edilen çocuk sorunu son derece yeni bir olgu. Ancak söylemek istediklerim son derece önem taşıyor zira çocuklar, çocuk pornografisi, çocuk fuhuşu da yeni bir mesele ve görünüm itibarıyla ulusal olmaktan çok uluslararası hatta kıtalar arası bir boyut taşıyor zira, istismara uğrayan çocuk ister Türkiye' de ister Prag' da ya da dünyanın başka bir yerinde olsun hepimizin el birliği ederek bu çocukları korumaya almamız gerekiyor. Bu Avrupa Federasyonu ile işbirliği yapmamız yolunda tarafımıza yönlendirilen talebin altında yatan sebep de budur zira, Belçikalılar kendi çocuklarının korunması konusunda yardımımıza ihtiyaç duymuş ve bizler de Avrupali ve bir AB üyesi ülke olduğumuzdan, çocukları koruma altına alınmasının en önemli ve etkili yollarından birinin AB' den geçmesini umut ediyorum. Bunları da söyledikten sonra izin verirseniz sunumuma geçeyim. Bu sunum aslen Avrupa Çocuk Ağı olarak bilinen ve kısaca EURONET adı altında faaliyet gösteren kurumun bir sunumudur. Bu yılın ilkbaharında Prag' da düzenlenen bir EURONET seminerine ortak sıfatıyla katıldım ve bu kuruluşun yönetim kurulu üyeliğine resmen seçilmemin ardından bu sunumbu bu kuruluşun Genel Sekreteri Sn. Mika Schurman hazırlayıp bana verdi. Ancak bu yöndeki

çalışmalarını geliştirerek sürdürdüğünden aslen burada bulunmamın başlıca sebeplerinden biri de kendisidir. Dolayısıyla buradan Mika'nın kulaklarını çınlatmayı umuyorum. Sadede gelmek gerekirse Avrupa Çocuk Ağı 1995 yılında kuruldu ve Mika'nın temel hedefi, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile bu Sözleşmenin içerdiği tüm şart ve maddelerin gereklerinin harfiyen yerine getirilmesi oldu. Ana hedef çocukların haklarına tüm Avrupa Ülkeleri genelinde ve her kademede saygı gösterilerek bunların korunmasının sağlanmasıdır. AB halihazırda 25 üye devletten oluşmaktadır ve tüm Avrupa ülkelerindeki çocuk sayısını bilmemekle birlikte bu yaklaşık 90 milyon çocuk anlamına gelmektedir ve hiç de göz ardı edilebilecek bir nüfus değildir. Bu kuruluşlar esastır ve EURONET'in kurucularıdır. Bunu heceleyerek okumayacağım zira konumuz abece değil. Bir sonraki kuruluş listesi ise milli üyelerdir. Çocuk Vakfımız burada temsil edilmemektedir zira bizler kendisine üye olduğumuzdan ve ben şahsen yönetim kurulunda bu yılın Haziran ayından itibaren fiilen göreve başladığımdan dolayı buna gerek görülmemiştir. Burada yalnızca bazı Ortak Kuruluşlar bulunmaktadır zira Bulgaristan ve Romanya henüz AB'ye üye değildir. Ancak Türkiye'nin EURONET'e üye olmasını içten ümit ederim. Çocuk politikası tarihi açısından bakıldığında, Avrupa Çocuk Politikasının temelini hala Çocku Hakları Sözleşmesi olduğunu düşünüyorum zira o kadar kapsamlı bir malzeme ki, yeni bir temel Avrupa materyali oluşturulmasına gerek duymuyorum ancak elbette bu konuda nihai karar bana değil politikacılara ait. Dolayısıyla bekleyecek ve ne olacağını birlikte göreceğiz. Ancak yine de bazı yasalar ve yönergeler de açıklanmış olup, örneğin Çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar konulu Amsterdam Antlaşmasında, çocukların çatışmalarda, uyuşturucu trafiğinde ve cinsel istismarda kullanılmasına ilişkin kılavuz hükümler getirmektedir.

Ancak bu konuyu daha kapsamlı bir şekilde ele alan hiçbir çalışma yoktur. Dolayısıyla sadece sanırım İtalya İçişleri Bakanı Sn. tüm bu sorunu gereği yapılmak üzere Hürriyet, Adalet ve güvenlik komisyonuna iletecektir. Bir başka komisyon da Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu olup, bir Çek vatandaşı ve eski başbakanımız sayın Schpidla başkanlığında faaliyet göstermektedir. Kendisine bir yazı gönndererek kendisinden çocuklar ve çoccukların korunması sorunu ve aile sorununa daha netlik kazandırmasını istedim. Kendisi bana verdiği cevabında, bu

konunun her ülkenin gündeminde yer aldığını ve dolayısıyla bu sorunun çözümüne yönelik özel bir komisyon oluşturup yaşama geçirmeyeceğini bildirdi. Ben bunu az biraz ihmalkar bir tavır olarak algılıyorum. Ama belki de ben çok ciddiye alıyorum bilemiyorum. O halde tüm çocuklara ve sorunlarına sahip çıkıp destek vermek medyalara, internete ve elektronik iletişim vasıtalarına kalıyor. Ben medyaların önemime toptan vakfettiğimizi düşünüyorum zira ülkemizde, Belçika' da da olduğu gibi, bir skandal olduğunu ve bu skandal sonucunda çocukların kournmasına yönelik geniş çaplı bir kampanya başlatıldığını ve bu kampanyanın çocukların korunnmasına yönelik stratejinin belirlenmesine son derece yararlı olduğunu hatırlıyorum. Mika ne beklerdi bilemiyorum. O halde sorulması gereken sorular şunlardır: Neler yapabilir ne tip faaliyetler yürütebiliriz? AB' de lobi faaliyetleri ile politik düzeylerdeki kararlara nüfuz etme girişimleri Türk koruyucular açısından düşünüldüğünnde muhtemelen pek de kolay değildir ve ben de pratikte sizi buna yönlendirmek istemiyorum ancak AB' nin çocukların korunması konusundaki tutum ve davranışlarını baştan sona takip edebileceğinizi ve buna karşı hazırlıklarınızı yapabileceğinizi düşünüyorum. Türkiye' nin de bir gün AB üyesi olmasını ümidimden hareketle, bu bünyede çocuklara yönelik korumaların nasıl geliştirileceğini merak ediyorum. Ayrıca, bu faaliyette yani ulusal hükümetiniz içerisinde lobicilik ve nüfuz faaliyetlerine başarıyla devam ettiğinize ikna olmuş bulunmaktayım. Bunun anlamı ise hala politikacı ve devlet memurlarımızı rahatsız eden yerlere gitmektedir. Ancak bundan sonra AB İnsan Hakları Forumuna katkıda bulunabilir örneğin, AB Devlet Başkanları Toplantısına sunulmak üzere raporlar hazırlayıp, AB projelerine özel araştırmalar üstlenebiliriz. Böylelikle altı çizilebilecek sorunlar sol tarafta yazılabilir. Siz de bunları okuyabilirsiniz. Böylelikle bir kez daha tüm bu sorunların çözümüne yönelik destek verme girişimlerinde bulunabiliriz. Hala AB' nin mevcut sınırlamaları içerisinde çocukların korunması ve aile politikalarına yönelik özel bir kurum teşkil edilebileceği yönünde umutluyum. Yeni bir komisyonun kurulabileceğine inancım sonsuzdur. Tam olarak emin olmamakla birlikte belki yeni üye ülkelerin daha çok sayıda komiser görevlendirilmesi de mümkün olabilir ancak burada da hiçkimsenin doğru yanıt vermek istemeyeceği bir soru gündeme gelmektedir. Bu nedenle Avrupa Komisyonunun daha çok komiser atanmasıyla teşkil edilmesinin aile ve çocukların korunması

sorunlarına daha da fazla katkı sağlayabileceğini düşünüyorum. Bunun akabinde Avrupa Parlementosunda görüşülenler gibi yabancı olduğumuz bir takım sahalara da atılabiliriz. Bir grup koruyucu var ancak bu Avrupa Hak koruyucu kuruluşların temellerini nereden aldıklarıyla ilgili hiçbir şey duymadım bilmiyorum. Elbette ki, EURONET söz gelişi halen bir HSPCC çalışanı olarak son derece başarılı işler çıkaran ve EURONET başkanı olan kişi gibi milli ve Avrupa kademelerini bir araya getirebiblir zira böylesi yakın bir irtibatla her iki organizasyonun da çocukları, teşvik etmeye yönelik ortak hedef paylaşımı söz konusu olur. Ancak burada gerekli olan siyasi iradedir. Şunu da belirtmem gerekir ki, Avrupa dahilinde çocuklara yardımcı olmaya daha yakın bir işbirliği sağlayıcı mevzuat politikası yönlendirmnesinde bulunabileceğini umduğum bir kuruluş varsa o da EURONET' tir.

Bu sayfa EURONET' in konuyla ilgili resmi sayfası. www.europeanchildrensnetwork.org adresinden ulaşılıyor ve işte burada da Bayan Schurmen' in telefon numarası yer alıyor. Kendisi, sekreterlik yapıyor. Ancak bilmeniz gereken her ko nuda sizlere yardımcı olabilir. Şimdi Sayın Katılmacılar izninizle size yeni Çocuk Vakfı kampanyamızı tanıtmak isterim. Bu kampanyayla ilgili sözlerime devam etmeden önce özür dileyerek ara vermek ve Adem' den bir şey istemek zorundayım. Teşekkür ederim. Toparlamak gerekirse 12 yıldır çocuk koruma alanında faaliyet gösteriyorum. Çocuk Vakfımızın temel rapor ve kitapları hala suistimale uğrayan ve unutulan çocuklara yardımcı olmayı sürdürüyor ve bunun içüin 12 yılı aşkın süredir mücadele veriyoruz. Suitsimale uğrayan çocuklarla ilgili istatistiki veriler Çek Cumhuriyeti sınırları dahilinde günbegün artmakta. Hal böyle olunca, çocuklara yönelik şiddeti durdurmak üzere bu kampanyayı başlatma kararı aldık ve bu kampanya ile tüm toplumun suistimale uğramış ya da aile içi şiddete maruz kalmış çocuklara aktif ya da pasif yardımda bulunma konusunda yönlendirmeyi planlıyor, bu kampanyamız ile çocuklara yardımımız dokunmasını ümit ediyoruz. İngiltere' de mukim NSPCC' den etkilendik ve esinlendik. Bu kuruluşun üyesiyim. Bu kuruluşun Büyük Britanya' daki çocuklara fevkalade yardımı dokunmuş dev bir ulusal kampanya olduğunu düşünüyor dolayısıyla da benzerini bu Çek kampanyası dahilinde kendi çocuklarımıza yardım amacına yönelik olarak gerçekleştirmeyi umuyorum.' Başlangıç olarak Çek Cumhuriyetinde rakamlarla ifade etmek gerekirse

her yıl yaklaşık 20 ila 40.000 çocuğun suistimale uğradığı; yaklaşık 50 çocuğun bu nevi suistimaller sonucu hayatını kaybettiği değerlendirilmektedir. Ticari suistimal kapsamında cinsel istismarla ilgili 1.000'in üzerinde olay bildirilirken, mevzuatımızda uygun sözcükler henüz seçilmediğinden dolayı bu gelişmeler karşısında gafil avlandık. Bugün 20.000 çocuk, çocuk bakım merkezlerini, koruma evlerini, tanı merkezleri ve darülaceze benzeri sosyal yardım kurumlarını dolduruyor. Belki Çek Cumhuriyetinin 0 ila 3 yaş grubunda çocukların kurumsal bakımı konusunda rekor düzeyde rakamları yakalayan ülkelere ait olduğunu işitmiş olabilirsiniz. Her yıl 1900 çocuk çocuk bakım evlerine kayıt ediliyor. Bu durumu değiştirmek ise oldukça güç. Zira çocukların kurumsal bakımevlerinde herşeyden mahrum bırakılmasıyla ilgili bir dizi araştırmamız oldu. Hala bu negatif olgunun altını çizmek istiyoruz ve bunu değiştirmede ve bu rakamları ortadan kaldırmak ya da en azından asgari seviyeye indirmede bunun hiçbir yararı olmadığını düşünüyoruz. Söylediğim gibi NSPCC'den, bu kurumun çocuklara yönelik şiddet konusunda arttırarak aşıladığı kamu bilincinden ve buna mukabil sürekli artarak gelişen fiili kamu katkılarından, bu kampanyaya katılım sağlayan ve kampanyanın hedefini oluşturan 120.000 gönüllüden etkilendik. Elbetteki mutad kamu düzeni içerisinde kendimizi duyurmak ve duyulmak istiyorsak, yasama ve yürütme organları üzerinde nüfuz sağlamak isteriz. Risk altında olmakla birlikte toplam nüfustan ayırt edilmesi fevkalade zor kitleler bizzat çocuklar ve aileleridir. Çek Cumhuriyeti sınırları dahilinde çocuklara yönelen şiddet konusundaki genel kamuoyu bilincini arttırmak istiyorsak, herkesin polise ve sosyal hizmetlilere gördükleri duydukları şahit oldukları olayları derhal ve eksiksiz bildirmek konusundaki sorumluluğunu tam yerine getirmesi gerekmektedir. Genel toplum içerisinden suistimale uğrayan çocuklarla ilgili hemen tüm vakalar, kolluk ve koruma vazifesini elinde bulunduranlarca aksine mükellefiyetleri olmasına karşın maalesef ihmalkarlıkla rafa kaldırılmaktadır. Şu halde, halkı bir çocuğun güvenliğini sağlamaya güdülendirmek ve faaliyete geçirmek lazımdır. Elbetteki duygularımızla hareket etmek doğru bir davranış olmayacağından kaçınmamız gereken bir tavırdır. Bunun yerine halkı şiddet sorunlarının çözümünün tek yolunun çok daha az vurdumduymaz olmaktan geçtiğine ikna etmemiz gerektir. Bir kampanyanın tanıtım simgesi bir patlamadır. Patlama, fiziki ya da

duygusal herhangi suistimallere karşı yardımcı bir araçtan başka bir şey değildir. Bu ilan panolarını uygun tarzda hazırlayarak Ekim başlarında Prag' daki yer altı tramvay ve metro istasyonlarına asmaya başladık ve bu kampanya sayesinde suistimale uğrayan çocuklarla ilgili sayısız mesajlar aldık. Buradan bizimle temala geçen insanların aynı cesaretle bildiklerini Çek polisine de anlatmaya hazır oldukları sonucu çıkmaktadır. Bu şekilde bizimle temasa geçtiler ve Tanrıya şükür, en azından bizim STÖ' müzle bağlantıya geçtiler ve elbette ki emniyet güçlerimizi de haberdar ettiler ki, bugün emniyet ve koruma güçlerimiz, bu vakalara yardımcı daha çok ve kapsamlı soruşturma yapmayı planlıyor. İşte bu kampanyanın ilk sonucu budur ve açıkça şiddeti görmezden gelmenin şiddetin bizatihi kendisinden daha da can yakıcı olduğunu göstermektedir. Bir çocuğun hor muamele gördüğünü bilirken bu bilgiyi kendinize saklamak, suistimalciye suç ortaklığı, yardım ve yataklik etmekle eşdeğerdir. Lütfen sıkıntıda ya da belanın içinde olduğunu bildiğiniz çocukları derhal bize bildirin. Kampanyanın odak noktası ya da görseli bir yana, bizatihi kendisinin, kamuoyunu uyandırması bakımından yararlı olacağı inancını taşıyorum. Bu işin sonu yoktur. Bir dahaki sefere siz ona vurur ve onu ağlatırsınız ve yapı değişmez. Onun canını yakarsınız. Bu görselin sol köşesinde, Çocuk Vakfımızın logosu olan paltlama yer almaktadır ve burada da web sayfamızın adresi verilmektedir. Adresin hemen altında ana motorumuz olan çocuklara yönelik şiddeti durdurun sloganı yer almaktadır. Görsellerin ikinci bölümünde başka bir grafik tarzına geçilmekte ve burada simgelerle bir çocuğun ağlamasını duymaktansa müzik dinlemenin çok daha iyi olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır. Buradan aşağı inildiğinde, müziğin altından acı çeken yakaran çocukların seslerini duyar ve çocuk suistimalinin bir suç olduğu vargısına ulaşırsınız ki en birincil beşeri ve tüzel göreviniz bunu yetkililere bildirmek olur. Bir sonraki grafik, suistimale uğrayan çocuğa karşı tavrınızı sergilemektedir. Duvarların arkasında kalma ve kör gözlüğü takma; çocuklara eziyet etmek ve onları suistimal etmek suçtur, dolayısıyla en birincil vazifen bunu yetkililere vakit kaybetmeden bildirmendir mesajı verilmektedir. Sonraki grafiğimizde, komşuda bir çocuğun attığı tiz çığlıkları duyarken rahat uyuyamayacağımızın altı çizilmektedir. Dolayısıyla kulak tıkaçlarımızı çıkarıp kulaklarımızı açmaya davet ediliyoruz. Burada çocuğun ruhundaki patlamayı duymamız amaçlanıyor. Bununla sunumumuzu tamamladik.

Değerli Meslektaşlarım, eğer daha vaktimiz varsa sizlere Avrupa Federasyonunun kayıp ve cinsel suistimale uğrayan çocuklara yönelik olarak Brükselde başlattığı bir faaliyetten söz etmek isterim. Bu kuruluş Çek Cumhuriyetinde sahip olduğumuz Çocuk Vakfı gibi, kayıp ve ticari anlamda sömürülüp suistimal edilen çocuklar alanıda faaliyet gösteren tüm kuruluşlar ile bunların irtibat bilgi ve yetkililerini içeren yeni bir Avrupa Web sayfası hazırlamayı planlamaktadır ve bu çalışmayı uluslararası ağa önümüzdeki aylarda dahil edecektir. Ben bu vesile ile bu alanda faaliyet göstermekte olan Türk kuruluşlarının da Avrupa Federasyonu ile temas kurarak işbirliği başlatabileceğini umut ediyorum ki; bildiğim kadarıyla Avrupa Federasyonundan hiçkimse Türkiye' den gelecek bu tip bir talebi geri çevirmez. Zira bu eylem kayıp ve ticari amaçlarla sömürülen ve suistimal edilen çocuklar yararına bir zarurettir. Her ne kadar Çek cumhuriyeti sınırları dahlinide çocuk pornosu ve çocuk fuhuşu bariz bir varlık sürdürse de, bizler bunları hasır altı edip yokmuş gibi davranmak mecburiyetinde hissederiz zira, tüm bu sorunları keşfedecek müspet siyasi iradeye sahip değiliz: İngiliz sistemine imrenmemin nedeni birlikte çalışa yammalarıdır zira, çocukların korunması STÖ ve devlet kurumlarının sıkı işbirliği içerisinde hareketini gerektirir. Dolayısıyla Avrupaya ve dolayısıyla bu seçkin Avrupa ülkeleri arasına girmekten duyduğum mutluluğu kelimelerle ifade etmekte zorlanırım zira tüm bu çocuk, kayıp çocuk, çocuk pornosu ve fuhşu konuları bildiğiniz gibi pek çok milli tahditlere sahiptir. Bundan dört gece önce İsviçre' de katıldığım bir konferansta, ABD Kayıp ve Suistimale Uğramış Çocuk Merkezi ile bir araya gelme fırsatım olduğ ve bu olgudan söz etmemin nedeni yalnızca uluslararası topluma sirayet etmeyip aynı zamanda kıtalar arası bir boyut kazanmaya başamasıdır. Zira Türkiye' li çocuklar Avrupa Merkezlerinde iki ya da üç saat, ABD' de ise ilave beş ya da altı saatlik bir görüşmeye konu olabilir. EROPOL INTERPOL' ün tüm Avrupa ülkelerindeki emniyet güüçleri ile yakın işbirliği içerisine girme arzusunda olduğunu öğrenmekten son derece memnuniyet duyuyoruz. Bu eminyet güçlerinn Avrupa emniyet makamlarınca moütive edilmesini ziyadesiyle arzuluyoruz fakat polislerimiz Çek Cumhuriyetinde bu konunun henüz müstacil hale gelmediğini dile getirerek çabamıza oldukça büyük bir direnç gösteriyor. Dolayısıyla eğer Türkiye ve Türk yetkilileri EURONET Avrupa Federasoyuna üye olur, Brüksel' deki

kuruluşa katılırsa son derece memnuniyet duymakla birlikte, çocukların korunması ve aileleri destek siyasetlerinin AB' nin ana hedeflerinden biri haline geleceğine inanıyorum. Eğer izin verirseniz... bir dakika.. Fakat söylemek istediğim Avrupa çocuk koruma gayretlerinin iyi işlememesi halinde, Çocuk Hakları Sözleşmesinin de yeterince etkili bir şekilde işletilemeyeceğidir. Tüm imzacı devletler için eğer mevcut durum kabul edilebiliyorsa o halde, Çocuk Hakları Sözleşmesinin tüm maddeleri ile yürütmesinin neden mümkün olmadığını söylemeye gerek kalmıyor. Bu kısa sunumumu bitirirken, mutsuz geçen bir çocukluk döneminin ardından çocuklarımızın kendilerinde öz güveni ve sorumluluk duygularını bizler çocuklarımızın hor muamele görmesini sağlayan zinciri kopartmadıkça, geliştiremeyecekleri kanısında olduğumu, çocuklarımızın da ileride kendilerine bir zamanlar ebeveynlerince nasıl davranıldıysa kendi çocuklarına aynı davranışı sergileyeceklerinin altını çizerek belirtmek isterim. Çocuklar yalnızca ülkelerin geleceği değil fakat aynı zamanda son derece önemli olan bugünün mevcudiyetinin ötesindedir. Bir kez daha beni davet ettiğiniz ve burada size bu sunumu yapmama izin verdiğiniz için teşekkür eder, İngilizcemin yetersizliğinden dolayı özür dilerim., Ancak umarım ki birbirimizi iyi anlamışızdır. Türkiye AB' nin daimi bir üyesi olacak ve bundan sonra hep birlikte el ele vererek bizimle tanışan görürşen tüm Avrupalı çocukların durumunu daha da yükseltici, ıslah edici hamleler gerçekleştireceğiz. Şükranlarımı sunarım.

SUNUCU : Sayın Konuşmacıya teşekkür ederiz. Sayın katılımcılar tartışma bölümünü açıyorum. Lütfen yine adınızı, soyadınızı, kurumunuzu öncelikle belirtirseniz sevinirim.

Kerim KARA : Kerim Kara Bilkent Üniversitesi Toplum Gönüllülerinden. Farklı bir açıdan soru soracağım aslında sadece merak ettiğim için. Burada European Children's Network'te hani ulusal kuruluşlardan bahsetmiştik çeşitli ülkelerden kuruluşların olduğundan. Bunlar özellikle hangi alanlarda çalışıyorlar. Asıl kişisel olarak merak ettiğim sokak çocukları ile ilgili çalışanlar var mı? bir de diğer taraftan Our Child Foundation'da kullandıkları logolarının, afişlerinin hakikaten etkileyici olduğunu da belirtmeden geçemeyeceğim.

Zuzava BOVADIŞOVA : I would say that the main activity of EURONET is lobbying for children rights to combine all organizations who are active in this field. As for children on the streets, I'm not well-informed any specific organization, but as for the Czech Republic, we have at least three of them and they will be on this web of European Federation, because children on the street are just a group of children who are very who could be victims of children prostitution, children pornography and victims of adduction, it means they could be very easily a group of missing children. So all these phenomenon of commercial exploitation go together as a puzzles and on this international web of European Federation you will and it had be active from April of next year, because the preparation is not from one day to another. But I think that this web and I will let you know through Adem the address on this new web site, you could contact all organization from all Europe who are active for this group of children in the streets.

Zuzava BOVADIŞOVA : EURONET' in ana faaliyetinin bu alanda faal tüm kuruluşları bir araya getirmek üzere çocuk haklarına yönelik bir lobi faaliyeti yürütmekten ibaret olduğunu belirtmek isterim. Sokak çocukları konusunda özel çalışmalar yürüten bildiğim herhangi bir kurum yok ancak Çek Cumhuriyeti için konuşmam gerekirse, en az böyle üç kuruma sahibiz ve bunlar Avrupa Federasyonu web sayfasından yayın yapacaklar zira sokak çocukları da çocuk fuhuşu, çocuk pornosu ve kaçırılma kurbanlarından oluşan bir çocuk kitlesi ve bu da bunların da kolaylıkla kaybolabilecek bir kitle olduğunu ifade ediyor. Dolayısıyla bu ticari suistimal olgusu bulmaca gibi ve bu uluslararası Avrupa Federasyonu resmi web sayfası üzerinden irdeleniyor ki önümüzdeki yılın Nisan ayınndan itibarla faaliyete geçmesi bekleniyor zira, hazırlıklar bir günden ötekine yapılmıyor. Ancak bu ağın, söz konusu sokak çocuklarının arz ettiği kitleye özel faaliyet göseterm tüm Avrupa kuruluşları ile irtibat kurmanızı sağlayacağını düşünüyorum ki, bu yeni web sayfasının adresini Adem ile tarafınıza ileteceğim.

Av. Yasemin ONAT : Merhaba. Yasemin Onat. Antalya Barosu Avukatıyım. Biz de yaklaşık 4 yıldır çocuk hakları alanında çalişan avukatları desteklemek ve bu anlamda kurulmuş baroların çocuk hakların kurul ve merkezlerini güçlendirmek anlamında bir mail ağı üzerinden

birbirimizle haberleşiyoruz. 4 yıldır ilk yaptığımız toplantıdan beri hem tecrübelerimizi, kişisel olarak yaşadığımız, aldığımız işlerde yaşadığımız tecrübeleri hem de kurullarımız da ve barolarımızda yaşadığımız tecrübeleri birbirimizle bu mail ağı üzerinden paylaşıyoruz. İlk kurulduğu aşamada, yapılandığı aşamada çok az kayıtlı üyeleri vardı; fakat 4 yıldır bunlara yeni insanlar ve yeni barolar ekleniyor. Şu anda 50 kadar, hatta 50'den fazla mail ağı üzerinden haberleşen baro var. Amacımız 4 yıldır, bundan sonra da bu amaç için çalışılacak; birbirimizi güçlendirmek hem bu alanda çocuk hakları alanında çalişan avukatlara destek olmak, hem de çalıştığımız kurul ve komisyonları güçlendirmek. Ben şeyi merak ediyorum; ayrıca bu mail ağı ile ilgili olarak da her yıl bir raporlandırma ve yeni hedefler belirlemek için toplantılarımız oluyor. Bu toplantıda mail ağına yine insanlar ve barolar ekleniyor. Tekrar çalışmalarımızı, tecrübelerimizi, hedeflerimizi birbirimizle bu ağ üzerinden paylaşıyoruz. Benim sormak istedim Çek Cumhuriyetinde EURONET'e bağlı olarak bu ağ üzerinde çalişan bir bizim gibi Türkiye'de olduğu gibi avukatlardan oluşan bir birlik var mı ağa bağlı çalişanı teşekkürler.

Zuzava BOVADIŞOVA : That is a good question, because Our Child Foundation, next year on Wednesday, we will start a new service for population of the Czech Republic and it will be a special line of free go help to children so consultancy free line for all people who need any question about children protection. It means substitution of children care divorces and horrors for children and this service we will prepare this bars association so advocates of this bars association will serve on this line as a free service to population and they will give it us as a gift to Our Child Foundation or children protection. So we cooperate this bars association and I'm very willing to bars association of Czech Republic that there were are willing to give it us this consultancy hours Wednesday afternoon from two until eight o"clock and we want to evaluate after three months if it is necessary to spread. These services for grown up regarding children are it go Wednesday. Afternoon is sufficient. So if it is enough, we cooperate this bars association and also if anybody contacted us and need a contact to special advocate, we have a data base of all state and NGO organization regarding children protection and able to give it a contact to necessary body.

Zuzava BOVADIŞOVA: Öncelikle bu güzel soru için teşekkür ederim zira, Çocuk Vakfımız, önümüzdeki yılın ilk Çarşambasında, Çek Cumhuriyeti halkına yönelik yeni bir hizmet başlatıyor. Bu hizmet kapsamında çocukların korunmasıyla ilgili her türlü sorulara yanıt arayan herkese ücretsiz danışmanlık hizmetlerinin yanında çocuklara yardımcı olmak isteyenlere özel bir hat tesis edilip yürütülecek. Bu hizmet bir yerde boşanma mağduru çocuklar ve bunların sornularıyla ilgili bir nevi alternatif olacak ve bu hizmeti barolar birliği ile birlikte hazırlayacağız. Dolayısıyla barolar birliğine üye barolar bu hatta hizmet vererek halka ücretsiz servis verecek ve bunu Vakfa ya da çocuk koruma yararına hibe edecekler. Bu nedenle barolar birliği ile işbirliği yapmaktayım ve Çek Cumhuriyetinde Çarşamba günü öğleden sonra saat ikiden akşam sekize kadar Barolar birliğince bize istişare verilmesini iple çekiyorum. Bu toplantıyı izleyen üç ay içerisinde değerlendirmelerimizi yapıp, gerekiyorsa genişleyeceğiz. Yetişkin çocuklarla ilgili bu hizmetler Çarşamba günü yürürlüğe girecek. Dolayısıyla bir öğleden sonra bu iş için yeterli görülüyor. Eğer sizin için de yeterliyse, bu baürolar birliği ile de işbirliği yapıp aynı zamanda varsa bizimle temasa geçen başka kişilere, özel bir avukat ile görüşme ihtiyacı içinde olmaları halinde tüm devlet ve STÖ'ler genelinde kayıtlı çocuk korumayla ilgili faaliyet gösteren avukatların listelerine yer veren bir veri tabanına sahibiz ve size gerekli kişi ya da kurumlarla bağlantı kurmanız için ihtiyaç duyacağınız her türlü bilgiyi memnuniyetle veririz.

AV. Cengiz ANALAY : Ben Cengiz Analay. Avukatım, Diyarbakır Barosundan katılıyorum. Şimdi konuşmacının bazı kavramları konusunda bizim de yapmış olduğumuz bir araştırma vardı, özellikle çocuk satışı, çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu konusunda. Avrupa'daki gelişmeleri ve Türkiye'deki gelişmeleri takip eden bir insan olarak kafama takılan bir soru var. tabi onun öncesinde bir açıklama yapmak istiyorum. Bu konulara bilindiği üzere uluslararası suçlar niteliğinde genelde uluslararası işlenen suçlar, çocuk pornografisi, çocuk satışı ve buna benzer cinsel içerikli suçlar. Tabi son zamanlarda bunun özellikle Internet üzerinden işlenmesi ve büyük bir ticari gelir elde etmesi nedeniyle artması söz konusu. Avrupa'da özellikle İngiltere'de, Hollanda'da ve Belçika'da ve tabi İspanya'da benim takip ettiğim haberler itibariyle çok ciddi olaylar yaşandı. Hatta 6 aylık bebeklerin bile bu suçlara konu olduğunu ben

haberlerden BBC'nin sitesinden falan okudum. Bundan sonra biz bir araştırma yaptık tabi bunun sadece Avrupa ile sınırlı olmadığını Orta Doğru ülkelerinde de ve aynı zamanda Japonya ve Uzak Doğu ülkelerinde de bu suçlarlarla çok sık karşılaşıldığını gördük, gözlemledik, bunu bir rapor haline getirdik. Avrupa'da ortak bir çalışma var onu biliyoruz onun dışında ülkelerin bu konuda ciddi çalışmaları da var. Bu konuda özel eğitilmiş polislerin son zamanlarda devreye girdiğini çocuk pornografisi, çocuk fuhuşu ve çocuk satışı konusunda ülkeler arasında bir işbirliği yapıldığını vs. biliyoruz. Aynı zamanda son yanılmıyorsam son öğrendiğim bir habere göre AB bu konuda sadece 50 bin Euroluk bir bütçeyi sadece Internet üzerinden pornografik sitelere erişimi yada bu konuda yani tam hatırlayamıyorum ama o konuda büyük bir rakamı ayırdığını da biliyoruz. Bu noktada soruma gelmek istiyorum. Türkiye'de çocuk pornografisi, çocuk satışı ve çocuk ticareti suçuna ilişkin 1 Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe giren yeni TCK dışında çok fazla bir gelişme yoktu yine son dönemde büyük bir baskı sonucu Avrupa Konseyi Sözleşmesi imzalandı. Çocuklara ilişkin bu tip suçlar biraz da o sözleşmeyle güvence altına alındı. Soruma gelecek olursak, EUROPOL'ün yani Avrupa Polisinin bu konuda yapmış olduğu çalışmalar var mı? bir aday ülke olarak Türkiye ile ilgili yapacağı çalışmalar ya da Türkiye ile herhangi bir işbirliği düşünüyor mu? Çünkü Türkiye'de de bu suç özellikle son zamanlarda büyük artış göstermeye başladı tabi bunun büyük yoğunluğu da Internet üzerinden kolay erişim imkanı sağladığı için Internet üzerinden bu suç çok fazla işlenmeye başladı. Türkiye'ye ilişkin bir çalışma planı vs. var mı? onu öğrenmek istiyorum.

Zuzava BOVADIŞOVA : So thanks for the question. The question is very important one and what I would like to say of course Federation had to cooperate this Turkey and I'm sorry I'm not well prepared because I could ask my colloquies from federation if there is intention to accept any organization from Turkey, because first all children all over the Europe need the same. That is the safety and - of anybody close to them. So I think that it is necessary to start cooperation I know that on the Board of Directors of European Federation is Greek man Costasianapulos, so I will ask through e-mail if there is intention to spread cooperation this Turkey. As for this phenomenon of commercial exploitation, the idea of Federation is that in each country had to one

operational center which would helped to this category of children who are either missed or adducted or they are victims of prostitution then safety hotline as a prevention for investigation for pornography on internet so preparation are done and I think that it they give but how is situation this Turkey, I'm sorry I'm not well informed but I'll not forget and I'll do my best to remind that Turkey which is just in the middle three continent had to be member of all these important body. As for our experience is that for all these activities we need very close cooperation this policeman, so we had to close a contract with Czech policeman about cooperation. Of course we as an NGO can do just additional service not investigation belong to policeman, but there is not a good will to close contract with us, because in our country in spite of we are how many 16 years after taking our down is spill such a huge difference between state and NGO sector. So NGOs are evaluated as something less how to say qualified and how to express it and also they don't like that we are more flexible than state organization and state bureaucracy, so it is also with a lot of complication, but thanks god I'm optimistic and I hope that we must go ahead and I promise that I will put question how it is this Turkey membership in European Federation.

Zuzava BOVADİŞOVA : Soru için teşekkürler. Bu soru son derece önem taşıyor ve elbetteki verilebilecek en makul cevap Federasyonun Türkiye ile bu konuda da işbirliğine girmesi gerektiğini söylemekten geçiyoğr ancak Türkiye ile bu yönde herhangi bir teşkil ya da düzenlemeye gidilip gidilmeyeceği ya da bu ülke menşeli bir kuruluşun kabul görüp görmeyeceğine ilişkin plan ya da niyetler varsa bile bunlardan haberim yok zira buna hazırlıklı gelmedim. Ancak herşeyden önce yanıt evet olmalıdır zira, tüm diğer Avrupa ülkelerinin de ihtiyaçları benzer niteliktedir. Bu bir güvenlik meselesidir ve yakınından geçen herkesi ilgilendirmektedir. Dolayısıyla Avrupa Federasyonu Yönetim Kurulundan Yunanlı sayın Kostasianapulos'tan öğrendiğim kadarıyla bir işbirliğine gitme gereksinimi olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla işbirliğinin Türkiye'yi de kapsayacak şekilde yayılmasına yönelik bir niyet olup olmadığını kendisinden elektronik posta yoluyla sorup öğreneceğim. Ticari kar amaçlı suistimal olgusuna gelince, Federasyonun görüşü, bu tasnife uyan, kayıp ya da kaçırılmış çoücuklar ile fuhuş mağduru çocuklara yardımcı olmayı hedefleyen faal birer merkezin her üye ülke dahilinde

açılip yaşama geçirilmesi yönündedir. Bunun ardından da internet üzerinden pornografinin önlenmesine yönelik araştırma ve soruşturmalara hizmet aracı olarak güvenli destek hattı oluşturularak bu sayede hazırlıkların tamamlanması düşünülmektedir ki, bu çalışmanın Türkiye deki duruma nasıl bir yararı olur bilemiyorum. Bu konudaki cehaletimi bağışlayın ancak bunu unutmayacağım ve döner dönmez üç kıtanın tam ortasında bir köprü konumunda olan Türkiye' nin de tüm bu önemli kurum ve kuruluşlara üye olması gerektiğini hatırlatacağım. Deneyimlerimizin gösterdiği, tüm bu faaliyetler içüin emniyet güçleriyle çok yakın işbirliğine ihtiyacımız vardır. Dolayısıyla Çek Polisi ile işbirliğine ilişkin yakin bir irtibat başlatmak durumunda kaldık. Elbetteki bir STÖ olarak sadece ek bir takım hizmetler vermekten öteye geçemeyiz. Soruşturma ve tahkikatler tamamen kolluk kuvvetlerine aittir ancak, bizimle irtibatı kesmenin hiçbir yararı yoktur zira her ülkede devlet ile STÖ sektörü arasındaksi açık uçurumun nasıl kapatılacağını araştırmak yalnızca 16 yıl gibi uzun bir süre almıştır. Bu nedenle STÖ' ler daha az yetkin bikr noktada deeğerlendirilmekte ve doğru bir ifadeyle kamu çevreleri bizlerin devlet teşkilatından daha esnek bir yapı kazanmamızdan, devlet bürokrasisinin giremediği yerlere ulaşmamızdan haz etmemektedir. Bu nedenle bu da oldukça girift, çetrefilli bir davadır ancak Tanrıya şükür ki optimistik düşünüyorum ve alınacak daha çok yol olduğu ümidiyle sizlere buradan Türkiyenin Avrupa Federasyonuna nasıl üye olabileceğini sorma sözü veriyorum.

Adem ARKADAŞ : Merhaba. Adem. Uluslararası Çocuk Merkezi. Çek Cumhuriyeti 2004 yılının Mayısı'nda AB'ye üye oldu. Üyelik öncesinde AB'nin Çek Cumhuriyeti'ndeki çocukların durumuna dair etkisi ne oldu? Durum iyileşti mi? yoksa hala çok fazla, daha mı fazla uğraşmak gerekti?

Zuzava BOVADIŞOVA : Is is , I don't want to be skeptic and full of criticism, but I don't know about any progress, except the promise of Mr. Frantine that he will cooperate and he will promote all these agenda of children protection and children rights as I said I to our commissioner who is responsible for social affair. I suppose that family problem and support of fragile family would be a good topic for social affair committee and he wrote to me such a not nice. I'm said that It is

politics of a each country and it is nothing for EU. But in spite of that I think that we must still be optimistic, irritate and tried again to over come about Euro-cross of EU. So but anyway I think it for the Czech Republic, we are glad that we are a member, because we wouldn't be in and would stay out it wouldn't be good for future of the Czech Republic, I think same situation is Turkey. I'm still optimistic that situation will be change, all or all commissioners of EU will listen to, will start to listen better to children problems and it is also thanks to influencing of NGO who are active in Brussels as EURONET,. Childs, Euro-child it is another organization. There is a lot of them and I think for the web site and contact them and try to be active as well, because I think that in spite of you are a member or not your children are European and you must protect them even against or new phenomenon, because to Turkey it is possible to go result, duty, so it is very easy all trafficking of Turkish children and all children from other European countries to Turkey. So I don't want to be so skeptic, I'm still optimistic, but if the needs close cooperation and still tried again in spite it is not easy. So in the benefit of our European children, we must do our best and hope that we will over come the bureaucracy of EU and agenda of children rights will have a strict lies and will be same important as all other topics for example I understand that hunting, fishing that all the subjects are very very important but, I think that family and children policy same important as for example. So dear colleagues, I think I will finish.

Zuzava BOVADIŞOVA : Durum ortada. Şüpheci olmak yada tamamen eleştirel yaklaşmak istememekle birlikte, Sayın Frantine' in bizimle çocukların korunması ve çocuk hakları alanındaki gündemimizin tamamında bizimle işbirliği içerisine girip bizzat tanıtım ve yayma çalışmalarına dahil olacağı yolundaki sözü hariç herhangi bir ilerleme olup olmadığı konusunda biblgim yok. Zira kendisi daha da evvel bahsettiğim gibi çocukların korunması ve çocukh haklarından sorumlu komiserimizdir. Aile sorunu ile kırılgan aile yapısının desteklenmesinin sosyol işler komisyonu için iyi bir gündem oluşturnacağını tahmin ederim. Ancak kendisinin bana yazdıkları hiç de iyi değil. Bunun ülkelerin kendi iç siyasi meselesi olduğu ve AB ile hiçbir ilgisi olmadığı bana söylendi. Ama bunun aksine optimizmi korumamız gerektiğini, yılmayıp tekrar tekrar deneyerek AB' nin gündemine oturmamız gerektiğini düşünüyorum. Yine

de Çek Cumhuriyeti için topluluğa üye olmamızı memnuniyetle karşılıyorum zira, Çek Cumhuriyetinde bu seviyeye başka türlü hiçbir zaman gelemez, geleceğimizin önünü bu denli aydınlatamazdık. Türkiye' de de durumun aynı olduğunu düşünüyorum. Hala durumun değişine olan umudumu koruyarum ve AB' deki tüm ama tüm komiserlerin çocuk sorunlarına kulak kabartmaya başlayacağı günü dört gözle bekliyorum. Bu büyük ölçüde Brüksel' de EURONET adı altında faaliyet gösteren STÖ başta, Childs ve Euro-Child gibi bir takım diğer kuruluşların çabası ve baskısı sayesinde olacak. Bunların sayısı halihazırda çok fazla ve web sayfasının onlarla temas noktasında büyük hizmetler vereceğini düşünüyorum. Mümkün olduğunca aktif olmaya çalışın zira, sizin ve çocuklarınızın Avrupalı olmamanıza karşın çocuklarınızı bu yeni olgulara karşı korumanız gerektiğini düşünüyorum zira Türkiye sonuca daha çok yaklaşma imkanına sahip bir ülke ve görevini tam yerine getirmeli zira Türk çocuklarının da bu uluslararası piyasada alınıp satılması ve tüm diğer Aavrupa ülkelerinden Türkiye' ye çocuk akışı olması işten bile değil. Şüpheci olmak istemiyor, iyimser olmayı yeğlemeyi sürdürüyorum ancak, eğer sıkı işbirliğine ihtiyaç duyulursa ve sürekli ardı arkası kesilmez girişimlerde bulunulursa dahi bu hiç de kolay görünmüyor. Dolayısıyla Avrupalı çockularımız yararını gözeterek, elimizden gelenin en iyisini yapmayı ve biryandan da AB' nin bürokrasisinin ve doülayısıyla çocuk hakları günndeminin kesin hatlara kavuşmasını, avlanma, balıkçılık gibi son derece önem arz eden diğer konularla beraber, aile ve çocuk konusundaki politikaların da eşdeğer önemi haiz olduğunu idrakla yasalar indinde de gereken hassasiyeti kazanmasını ümitle beklemeyi sürdürmmeliyiz. Sözlerim sanırım burada son buluyor dolayısıyla izninizi istiyorum sayın meslektaşlarım.

SUNUCU : Sayın Bovadişova'ya çok teşekkür ediyoruz. Değerli katılımcılar şimdi İsviçre'den Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Sivil Toplum Grubu Temsilcisi Sayın Laura Berkman'ı "Çocuk Hakları Küresel Savunuculuk ve Çocuk Hakları Komitesi için Alternatif Reformlar" konulu sunumunu yapmak üzere kürüyse davet ediyorum.

Laura A BERKMAN : Now this other competent bodies is not actually state as being NGOs, but right from the beginning those who participated in the drafting of the Convention itself acknowledged that

other companies and bodies included NGOs. However, different from many other bodies within the UN themselves, since other competent bodies is not actually defined it is not limited to being NGOs who have consulted their status with the UN. This is a very important point, because often to have access to UN, you actually have to have a specific status in order access the UN. The Convention, actually does not limit the participation to those who have consulted their status. The Community therefore has always welcomed information from NGOs from both the international, the regional, the national and the local levels. So anyone can have access to the community on the rights of the child. The community has not only through Article 45 itself, but in working methods and procedures encourage NGOs to submit reports and other documentation and information. They have found right from the beginning that was extremely important to have specific, reliable and objective information in order to monitor the extent to which compliance of the Convention can be achieved. Other state parties are submitting reports and often quite comprehensive reports just like any of us more making presentation report, we want to mention all the good things that are happening in our countries and that is what the states are doing when they are submitting reports to the Community. Basically, they are telling to the Community all the good things that they are doing in order to implement the Convention on the rights of the child. Sometimes, they neglect to mention about things completely and in other cases, they are just patching upon with that actually going into great detail of them and the Community has found in order to thoroughly be able to monitor the implementation of the Convention, it needs information from those who are actually working with children at national level. Now a lot of people say to me yes, but the state has to participate in the drafting of the report itself and so you know we are gone head in and do it that way. Well we always say that is a great idea, the government asks for you to participate in the drafting process. There are ways to do that, but you have to keep these three very important points in mind. First of all, it is the obligation, obligation is in the Convention itself that the state report on the implementation of the Convention. It is not an obligation for any one else to do so, but it is the state's obligation to do so. We have seen cases where state part of reports are drafted by consultants, drafted by

UN agencies and even drafted by NGOs. Basically, when this happens, there is no the government itself often is actually not convening to the information and the report and that is why we feel it is extremely important that it is the government itself who actually reports on the Convention. Now the other is the and this is perfectly correct; the report often reflects the opinion of the government, if there obligation report, there the ones reporting and often reflects their perspective what is actually happening. Now NGOs may completely agree with everything that is in the government report and they may only agree with partial or they may agree with nothing that is in the report itself or they may feel the information provided in a way in which then, well it is how I would put it, that is not exactly the way in which the information is there. So once again, going in on government report itself in some ways may leave out very important information. The third point is that, it is very important for NGOs to maintain their own independence. If everybody is signing on to the government report then, who is performing this very important task to carry. the monitoring task. Who is the one who is actually making sure that the government is actually doing what it supposed to be doing, so we say yes, go ahead, cooperate, collaborate with government, provide the government with information, but always leave yourself an opportunity to be able to provide information directly is necessary to the Community on the rights of the child. People often say to me, now we are really busy, we are building schools, we are doing education programs, we are you know working with children who are disabled, we are working, we are doing so many things. We don't have time to drop what we are doing just to deal with this ... Geneva. So why should we actually go ahead to do this? I think Kelly told this quite a lot of things this morning why it is very important to do this. I'm speaking too quickly. Sorry. I think there are a number of reasons that I've listed why it is very important in order to report to the Community on the rights of the child. First of all, it is a unique opportunity to bring concerns about children to an international body, the international body responsible for monitoring and implementation of the Convention on rights of child. We see a lot of people trying to talk to the UN to come in front of the UN to bring information to the UN. UN is a huge body. Committee on the rights of the child actually allows easy access for

NGOs at national level to bring their concerns and they are listening to NGOs. We also feel that reporting to the Committee encourages and facilitates public scrutiny of governmental policies. Caroline talked to this morning a number of different things that they are doing in England to bring for not just to the UN Committee itself but actually to bring those issues forward to the public at national level itself. Also, it empowers national NGOs themselves by offering them a legitimate external source to which children's issues can be raised and addressed and in many cases NGOs are talking with the government, and the government is not listening and you are almost jumping level, you are going pass the government to the Committee bring those issues directly to the Committee who will then raise those issues with the government when it comes before them. We, also, hope that reporting itself will open a debate up within the country about the status of children and children's rights. Often, reporting to the Committee creates a window of opportunity to have a serious dialog with senior government officials about states effort to comply with the Convention. We see in many cases that NGOs can not enter into a dialog with government officials for one they realize the Committee is taking the NGOs seriously, the government then starts to take them seriously themselves and often it opens up an opportunity to have a dialog with the government officials. Finally, it is very important reporting process can have an attempt to influence the agenda of the country itself, so using the international level is almost an excuse for improving the situation and impact in the agenda at national level. I'm not going to go into all that details actually, how you should submit a report to the Committee on the rights of the child and I think Caroline talked to a little bit this morning, well a lot this morning about the national coalition in the UK, sorry in England, sorry about that. We do recommend, however, that information be submitted to the Committee as much as possible through national coalitions or national networks of children's rights. There are number of reasons for this. First of all, we find that lands, greater legitimacy to the information that is being submitted. Basically, if one organization is submitted information to the Committee, the Committee often doesn't know the organization its down there, you know, they don't know anything about the organization and national level. But the coalition of NGOs whoare

submitting information the Committee finds there is a lot more power in numbers and a hundred organizations, fifty organizations or even twenty organization who are signing on to the information. The information becomes all that more powerful. We, also find for the number of things that we talked about this morning that effective monitoring of the Convention through coalition has special of knowledge of the various NGOs who can add in the information. There is a bright of points of views and it is to present a comprehensive picture of the situation itself at national level. We also find that submission of information through national coalitions avoids governmental criticism that the NGO that is submitting information is politically motivated to the opposition, not reliable or basing its information on fantasy rather than fact. It is very difficult for the government to say that the information is not true when it has been submitted by coalition of NGOs rather than just one individual NGO who they can just say why you need this regard that information, because everybody in our country knows that that NGOs not serious at all. And for very selfish reason, we also find submitting reports through the Committee on the rights of the child to the Committee on the rights of the child, it allows them one coalition report to compare the government report with the reports submitted by NGO. If ever single person in this room submits report to the Committee on the rights of child, they were absolutely overwhelmed with information. Now anybody walks up to you and says here is all this information about Turkey, what would you read, nothing. Because you are just looking at it and say " Oh my god! What am I going to do with all this information". We find when the Committee receives one report that is well analyzed and report submitted by a number of different NGOs from the number of different backgrounds, the Committee takes this information very seriously. It is very easy for them to compare that information with the information that has been submitted in the government report. If we all set down on the table and submitted information to the Committee and you are going to submit a report on breast-feeding and I'm going to submit a report on juvenile justice and you are going to submit a report on sexual exploitation and the Committee ends up with fifty reports on its desk, all dealing with different problematic issues. It is very difficult for them to determine where the key areas of concern are in the country. What we

will rather see happen is that NGOs actually sit down at national level and decide together where the priorities are for the country. I know that they put in your files one of our documents called "networking for children's rights" it has been translated into Turkish and it is in your file and this document focuses on the building of national coalitions, what national coalitions can do, very important information and I hope you have an opportunity to take a look at it. It doesn't just focus on the reporting process; a lot of things come before it. The other way to report to the Committee on the rights of the child is very importantly through the pre-sessional working group of the Committee. NGOs who submit written information to the Committee may be invited to attend the Committee's pre-sessinal working group. The Committee has a maximum of six hours to examine a state party report and additional three hours are set aside for the Committee to ent4er into dialog with NGOs. It is a pretty good proportion, three hours of six hours. It is an opportunity to provide a constructive critical analysis of state party report. NGOs have an opportunity to give a tenth to fifteenth minute of presentation that consider there are key issues of concern and then respond two questions of the Committee asks. During this very short amount of time to give a presentation, we hope that NGOs can help to set priorities for the discussion with the state party, clarify issues for the Committee, provide appropriate recommendations for follow up, make suggestions for waste approach sensitive issues and respond to questions posed by Committee members. NGOs who have the opportunity to actually attend the pre-sessional working group have found the Committee extremely interested, extremely responsive. It is an opportunity for national NGOs to meet directly members of the Committee to raise their concerns and to respond to any of the Committee's questions. It is also an opportunity to redirect them, sometimes the Committee has ideas about a country based on something they have read in thing or just information that have in their hands about the country itself and it is an opportunity to tell the Committee " yes, it is very interesting but in our particular country that is not real problem. Real problem is not bullying in the schools, it is violence towards children on the streets by police forces!" There can be many different issues, but trying to redirect the Committee towards the key areas of concern that they can raise with the government itself.

Reporting on what? What type of information is the Committee actually looking for? Well, it is obvious looking for information that compliments the information provided in the state part of report. We actually don't like the terminology "alternative report" which is often the terminology that has been out. An alternative report sounds like that were going to say everything here is the government report and here is the alternative version of what is actually happening in the country. That is not necessarily the case. What we are really looking for is as separate force specific, reliable and objective information to obtain a serious independent assessment of the progress made in the difficulties encountered. Now it is true, the Committee has six hours to examine a state part of the report. Ten minutes maximum is devoted to positive issues the rest of the time they are unfortunately talking about concerns, but it is very important that in that very limited period of time that the Committee is able to highlight the key issues of concern and one of the main things, reasons for NGOs to report to the Committee is to be able to highlight from an NGO perspective where those key area of concerns are. One of the things we often tell NGOs is that would you don't want to do is leave the room without having made the point that please if you only have a very limited number of subjects to raise, these are the subjects absolutely must raise with the government when they come before it. Obviously, we also need to have NGOs provide the information about the practical implementation of legislation programs and policies. State part of reports, often state legislation mention programs and give information on policies. They actually do not talk about the implementation themselves, the successes, the failures, the number of children that these policies, programs are actually impacting. One of my favorite examples, non-discrimination; "there is no non, there is no discrimination in our country, because Article such and such of our constitution says that there is no discrimination." The Committee has to count on national NGOs to say "yes, this is true. Article such and such of our constitution does say that, but if you look at the statistics, if you look at the examples, if you look at the case studies, you will see that there are less girls completing secondary education than boy, that certain ethnic minorities are in prison more than the majority of the population." And so on and so forth, we count on NGOs to talk about the

implementation of these policies. [1]Also, it is very important that the reporting gives information on areas of concern that are not covered at all or thought to be covered incorrectly or misleadingly. As I mentioned before, the government wants to talk about the good things that are happening in the countries, unfortunately as we saw this morning with England where we are all probably thought we would see a very good example. There are problems in every country. The Committee almost prefers countries common fan of it say "yes, our country is a mass. There are so many problems, we are not implementing children's rights." then those countries they come To say "what are you talking about, everything is wonderful in our country,, because we all know that the Convention has to be implemented in every country and there are problems in every single country.". Often areas that are left out are areas that are considered to be tabu or areas that are very sensitive in the country. The government doesn't want to talk about them and we are counting on NGOs to bring those issues up and explain to the Committee why they are sensitive and talk to them about different ways in which the issues can be dealt with tactically. Think of for example; it is better to deal with it from a legislative perspective, a health perspective; each country is very different and we look towards national NGOs to provide good strategies that you all work in your particular country. Now we have done a guide reporting to the Committee on the rights of child which unfortunately timing is poor, because I'm supposed to be updating it right now. Because the Committee has made a number of changes, you have also a Turkish translation of this in your file. You'll see if you look at this document that although we are talking about reporting to the Committee on the rights of the child, we actually don't talk what the report itself, should look like. There is a reason for that, as I say appear, it is not a one sided philosophy, It depends on the country, it depends on the funds, it depends on the amount of time and energy that can be devoted to this extra size. In some cases we see like for the example in the UK, in England for example; that there are often submission of comprehensive reports, often of the very substantial, we have reports that are 400 pages long form Japan that are done primarily with the domestic audience in mind. All those these reports do go to the Committee and we strongly recommend, assist to executive summary

that is no more 20 or 30 pages long. These reports are more like a state of the children report on that particular country. They are very useful for the Committee, but they are often very long and very detailed. They take quite a lot of time and quite a lot of funding. Most of these reports that we actually see like this actually come from more developed countries who have the money and funding to actually these types of reports. The majority of the reports that we see are actually focus on a limited number of key areas of concern. So rather than go into every single article of the Convention, every single problem with that the country is facing, the NGOs chose a very limited number of concern ten to fifteen concerns and actually develop for the Committee why they consider these to be key concerns in the country itself. We have also seen reports that are direct commentaries on the government report; often we refer them to shadow reports. The government says this, we say this; the government says that, we say this. This report is much more controversial and effected is actually a report on alternative report or report that often conflicts with exactly what the government is saying. We don't find them as useful as the other two methodologies. The forth type of report that goes to the Committee are thematic reports, reports that focus on a particular thematic issue. Although we are trying to promote, as I mentioned, this mission of one main report in the country, there are often in a particular country one serious more serious issue and often that report receives particular thematic focus that does go to the Committee. There are often a number of international NGOs who focus on thematic issues, who are systematically submitting information to the Committee on every country on its agenda. There is an organization focusing on punishment of children, one on breast-feeding, one on child soldiers and one on child help lines. That systematically on every country are submitting information, the very short reports from international NGOs but those reports do go to the Committee itself. The recommendations as I said you find many of them in the guide itself, but the main recommendations that we do make are the actually fall the guidelines for the state part of reports and makes for much easier comparison for the Committee if they can actually know that these particular subject areas fall under this particular cluster as the Committee uses its structure. And we also strongly recommend as most countries

are now in their second or third period of reporting cycle that you use the Committee's concluding observations as the basis for this mission of any information. Put the concluding observation down, you can say what positive things have changed since hopely we hope there are some positive changes since the last time the report was examined. Provide information of what still remains to be done, but still nevertheless do not neglect to mention any new issues that might come up since the examination of the last report. On e of the main things that comes out of the discussion with the government itself as a document called as the concluding observations. We see the concluding observations as unparallel to for NGOs at national level. First of all it in no longer the NGOs who are suggesting changes rather it is international body of experts. We have done a number of studies, which we have shown that issues raised in NGO reports and during the pre-sessional working groups are systematically raised by the Committee on the rights of the child. It is number one way in which to get your concerns out directly in front of the government where they are, yes force to respond to the issues before them. And the concluding observations will also often make changes that the NGOs themselves have suggested and there it is down on a nice piece of paper with a UN law go on and no longer using "Hey, we need a study on street children" but rather it is the UN Committee on the rights or the child who is actually requesting that study. We also find that it is important for setting priorities and mobilizing partners at national and local levels. Often there are a number different agendas happening out there national level and the concluding observations can be used as a tool to draw people together to actually move the priorities and move the agenda forward. We also hope that the concluding observations would be tool in which to stimulate discussion at national level. There are a number of issues that are being raised and it can be a way in which the people can come around and say "Hey, we didn't think about or we have worked that way or is this the best way to move the issue forth and we hope that it will help to stimulate some discussion. On the concluding observation can assist an exerting pressure on the government to follow up on the Committee's recommendations. When the government comes in front of the Committee some years later it is no longer 5 years later, but one comes back in front of the Committee, the

Committee is going to expect that the governments have done something. If nothing has been done, it is clear lack of political will, because even countries that have very little funding can make certain changes! There ca be just changes in legislation or minor. there are things that can be done. The Committee is expecting to see change and where NGOs can use the concluding observation to say "Hey, what are you doing?" Caroline talked to you this morning about the report that they are doing each year saying "yes, these are things that have been done and these are things that remain to be changed". Keeping pressure on the government to do something between the submissions of reports. And the concluding observations can assist lobbying for changes both in legislation and in practice itself. Now, the concluding observations, although they are aimed at the government, we see NGOs can also contribute to the implementation other recommendations. A lot of these will refer to also in Caroline's presentation and good thing that I came after her this morning. First of all, by periodically reviewing the measures undertaken, evaluating their successes and adequacy and making suggestions for future action. How are we moving the issues forth in the time? One again it is one of those things that NGOs should be doing, reviewing what is actually being done by the government; monitoring the achievements that are being made. We always hope that there is going to be positive changes, I mean that is why we are working in this field I think so. Monitoring those achievement, encouraging public scrutiny of the policies by identifying existing problems, considering new problems, new policies sorry and establishing new targets. There is a lot of things that we also heard about this morning. And finally offering concrete recommendations or proposals for improving the situation of children not being necessarily reactive but being proactive going out there and making proposals for the changes themselves. Now I want to briefly mention information about Turkey who had came in front of the Committee on the rights of the child, the initial report was submitted in 1999 that was only considered by the Committee in 2001 and I know that some of the issues that the Committee had highlighted in its concluding observations. Some of these issues may no longer be issues in the country in itself, some of these issues you might think were not looked at correctly or put up them looked at differently. I'm hoping by

putting them up there get you thinking again about how you could make suggestions next time around that the government submits its report. But these for some the key things that the Committee talk about, the withdrawal of the reservation to Article 17, 29 and 30, all dealing with ethnic minorities, the review of the criminal court in the court of criminal procedure what I think is on going still, the absence of an independent monitoring mechanisms which is mentioned quite a lot this morning, non-discrimination particularly with children belonging to minorities, honor killings, birth registration in Eastern and South Eastern regions, the torture and ill-treatment of children, the high numbers of children living in institutions, the need to prevent and combat domestic violence, ill treatment and abuse including sexual abuse, the fact of physical punishment is culturally and legally acceptable, the institutionalization of disabled children, geographical restrictions on asylum seekers, internally displaced children, the minimum age of criminal responsibility and detention as a last resort. There are lots and lots of recommendations Caroline actually counted 17 for the UK, I didn't count the numbers for Turkey, but I'm sure it is quite similar the situation. As I said these issues may no longer be relevant, they might be more relevant and I would like to say that we would know quickly unfortunately the second periodic report of Turkey was due in May 20002 and has not submitted by the Committee, not submitted to the Committee. Now, if you recall the back slide, it was considered by the Committee in May 2001 last report and the next report was doing in May 2002. I'm sure the government probably thought , just been considered by the Committee. We don't need to submit a report so quickly. Unfortunately, it is not up to the government to decide when they can submit or not submit the report. Only the Committee has the right to allow governments to combine reports and they are all allowing governments now to combine second and third periodic reports, but officially the government report of Turkey is overdue. The third periodic report is due in May 2007. I can read the government's mind, but I'm assuming they are planning and combining the second and third periodic report and heading towards that date. But I would highly recommend you check with the government to see where they are in the preparation of this overdue state part of report and encourage them to submit that

report as quickly as possible.' Now the good news is that Turkey has actually just recently this year submitted its first periodic report only optional protocol on the sail of children, child prostitution and child pornography. It is going to be considered by the Committee on the rights of the child and its pre-sessional working group already the second of February the date has been decided 2006. And in the presence of the government in May 2006 at 42. session. As if now we have received no information from NGOs, as to have the government of Turkey is implementing this particular optional protocol. Now I'm not a specialist in such as exploitation of children please do not raise any specific questions : what we do have as specialists in our office who has looked at the report on sexual exploitation of children of Turkey and has mentioned the couple of issues that an NGO could focus on that she has seen as an international person looking at a national report of some issues of concern in the government report itself. An NGO report can focus on the implementation and I have highlighted the work implementation once again of current legislation to protect children from the sail of children, child prostitution and child pornography related crimes. Review of the draft pino code to insure the protection of children in the area and these particular area sail prostitution and pornography. The notion of the best-interested child in the context of prevention and rehabilitation programs for victims. There is the issue of criminalization of child victims, the issue of status and treatment of various kinds of profit raisers and also there is a need for more information on the coverage of all types of child pornography including pornography through the mobile phone industry which is a new up coming key issue of concern one of the when Adem had asked me if I had attend this conference, one of the first things is great opportunity to try to convince the NGOs of Turkey that they can actually get involved now and not have to wait until 2007. This is being considered right away. When I looked at the concluding observations from the consideration of the initial report of Turkey, I know there is absolutely no recommendations made my the Committee in this particular area. Perhaps it is not a problem in Turkey, I it. Therefore, the need for information is a central at the Committee is going do a very good and examination of this optional protocol report which is extremely long. I think it is available in

the Turkish language and will be looked at tomorrow during the workshop an alternative reporting. So I will very encourage a few who working on the issues with regards to sail of children, child prostitution and child pornography to consider submitting information to the Committee as quickly as possible. One of the things that people ask me I should know where celebrating the 15.anniversary of Convention on Sunday on 12 of November, it is not the just tell the right place but it is actually the 15. anniversary of the Convention.

Laura A BERKMAN : Bu noktada öncelikle belirtmek gerekir ki; diğer muadil organlar fiilde birer STÖ değildir fakat ta başlangıçtan beri bizatihi Sözleşmenin nihai taslağını hazırlamaya iştirak edenlerce STÖ' leri de kapsayan diğer şirket ve kurumlar olarak addolunmuştur. Bununla birlikte, biztatihi olarak BM çatısı altında faaliyet gösteren pek çok başka organdan farklı olarak bu diğer muadil organlara açıkça bir tanım getirilmediğinden, kavram itibarıyla bunlar durumlarını BM ile istişareli olarak belirlemiş STÖ' ler olmakla kısıtlı değildir. Bu son derece önemli bir noktadır zira, BM'e erişim sağlamak için genellikle özel bir statüye sahip olmanız gerekir. Sözleşmede katılım statüleri istişare edilerek belirlenmiş olanlarla fiilen kısıtlayıcı herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Dolayısıyla da Topluluk her zaman için uluslararası, bölgesel, milli ve mahalli düzeylerde faaliyet gösteren STÖ' lerce yapılan bilgi katkılarını her zaman makbul karşılaya gelmiştir. Dolayısıyla çocuk hakları konusunda topluluğa herkesin erişme hak ve imkanı bulunmaktadır. Topluluk yalnızca Sözleşmenin 45. Maddesi hükmü çerçevesinde değil fakat aynı zmaanda çalışma yöntem ve usullerinde de STÖ' leri konuya ilişkin rapor ve sair doküman ve bilgiler tanzim ve ibraz etmek konusunda yüreklendirmektedir. Sözleşmeye uyumun sağlanabilme ölçü ve derecesinin takibi amacıyla özel, güvenilir ve nesnel bilgiye sahip olmak, bu kuruluşların bidayetten itibaren var olan, müesses haklarından olup önemle altı çizilmek gerekir. Diğer taraf devletler aynı daha çok sunuma yönelik rapor tanzimi peşinde koşan herhangi birimiz gibi, raporlar, sıklıkla son derece kapsamlı raporlar ibraz etmektedir ki bu noktada ülkelerimiz genelinde cereyan etmekte olan tüm iyi hadiseleri bu şekilde bildiririz ve aslen devletlerin de Topluluğa bildirimde bulunarak yapmakta olduğu iş bundan başkası değildir. Esasen bu raporlar aracılığıyla devletler Topluluğa, Çocuk haklarına dair Sözleşmeyi yürütmek adına

yapmakta oldukları güzel iş ve amelleri bütünüyle anlatmaktadır. Bazen, bu iş ve amelleri bütünüyle belirtmeyi unutabilmekte, bazen de, bunlarla ilgili alabildiğine detaya girmek üzere yamalar yapmaktadırlar. Topluluk Sözleşmenin yürütmesini yakından ve hassasiyetle takipk edebilmek üzere, ülke düzeyinde çocuklarla fiilen çalışmalar yürütenlerden verilecek bilgilere duyduğu ihtiyacı saptamış bulunmaktadır. Bugün pek çok insan karşıma gelip evet oyu verse de devlet bundan varestedir; oysa ki, bizzat raporun anahatları ile taslağa dökülmesi sürecine katılmak zorunda ve böylelikle kaydedilen gelişmelerin doğruluğunu ve amaca bir adım daha yaklaşıldığını bizlere bildirmek mükellefiyetindedir. Her zaman hükümetin bizzat sizden taslak teşkil sürecine müdahil olmanızı istemesinin müthiş bir fikir olduğunu söyleriz. Bunu başarmanın yolları mevcut olmakla birlikte, üç husus önemle akıllardan çıkarılmamalıdır. Bunlardan ilki, en başlıca ve bizzat Sözleşmeden doğan yükümlülüğün devletin Sözleşmenin yürütmesiyle ilgili rapor tanzim etmesi olduğudur. Bu başkasının değil fakat sadece devletin yükümlülüğüdür. Raporların devletçe hazırlanan kısımlarının müşavirler, BM temsilcilikleri ve hatta STÖ' lerce taslak haline getirilmesi bildik, gördük senaryolardandır. Esasen, böyle bir gelişme olduğunda, bilgiye ve rapora fiiled katılmayan genellikle bizzat devletin kendisi olmamakta, dolayısıyla da Sözleşmeyle ilgili fiili bildirimde bulunanın devletten başkası olmamasının bu denli önem taşımasının nedeni de buradan ileri gelmektedir. Öte yandan her ne katdar mükemmelen doğru ve eksiksiz biçimde hazırlanmış olursa olsun; raporlar genellikle sanki metazori bir rapormuşçasına devletin görüşlerini yansıtmakta ve olan biteni bu perspektiften aktarmaktadır. Bugün STÖ' ler devletçe düzenlenen rapor içeriği bilgi ve tespitlere tamamen ya da kısmen katılabileceği gibi hiç katılmayabilir ya da; bilginin içeriğe dahil ediliş tarzında fiilen izlenen yöntemle ilgili ek bilgi verme ihtiyacı duyabilir. Şu halde, bizatihi devletçe tanzim edilen rapora bağlı kalmak ve buradan hareketin bir şekilde son derece önemli bilgileri değerlendirme dışı bırakmayla aynı anlamı taşıyabileceğini tekraren hatırlatmakta fayda vardır. Üçünü nokta ise, STÖ' ler açısından kendi bağımsızlıklarını muhafaza ülküsü fevkalade önemlidir. Herkesin devletçe tanzim edilen raporu imzalaması halinde, yürütülmesi lazım gelen en önemli görevlerden olan takip görevini kim yürütecektir? Devletin fiilde de beklentide vaki iş ve amelleri gerçekleştirmekte olduğunun teminatını kim

verecektir? O halde evet devam edin; devletle işbirliği, el birliği yapın kendisine bilgi aktarın ancak her zaman için kendinize, doğrudan doğruya çocuk hakları konusunda Topluluğun ihtiyacı bilgiyi verecek fırsat ve hamle özgürlüğünü bırakın. İnsanlar genellikle bize şu an oldukça meşgulüz, okul inşa ediyorüz, eğitim programları yürütüyoruz, bilirsiniz özürlü çocuklarla çalışıyoruz, çalışıyoruz ve daha pek çok şey yapıyoruz diyorlar. Ama Cenevre konusuyla ilgili neler yapmakta olduğumuzu açıklamaya nedense hiç vakit ayırmıyoruz. İyi ama, neden bu işe girişmiyoruz? Bence bu sabah Kelly bunun önemine ilişkin pek çok şey anlattı. Çok süratli konuşuyorum. Kusura bakmayın. Topluluğa çocuk hakları konusunda bildirimde bulunabilmek için bu hususun neden fevkalade önem arz ettiğine ilişkin sıraladığım bir grup sebep mevcuttur. Herşeyden önce, çocuklarla ilgili sorun ve kaygıların uluslararası bir kurumun, Çocuk Haklarına dair Sözleşmenin takibi ve yürütmesinden sorumlu uluslararası kurumun dikkâtine sunulması için bulunmaz bir fırsattır. Salt BM'e bilgi vermek için BM ile görüşmek, huzuruna gelmek için çabalayıp duran sayısız insan görüyoruz. BM çok büyük bir kurum. Çocuk hakları komisyonu fiilde ulusal düzeyde STÖ'lerin kaygılarını taşıyabilmesi ve bunların STÖ bazında değerlendirilmesi amacıyla kolayca erişim sağlamasına izin veriyor. Ayrıca Komiteye yapılan bildirimlerin devlet politikalarının kamusal tutarlılığını yüreklendirdiği ve gerektirdiğini dahi düşünüyoruz. Caroline bu sabalh yalnızca BM komisyonuna değil fakat aynı zamanda ülke seviyesinde kamuoyu gündemine taşınması gereken İngiltere'de yaptıklarıyla ilgili pek çok farklı şeyden söz etti. Ayrıca, senet milli STÖ'lere, çocuk sorun ve konularındaki tüm bilgi ve şikayetlerin atfedilebileceği ve iletilebileceği meşru bir dış kaynak olma fırsatı vermek suretiyle açıkça yetkilendirmekte ve çoğu kez STÖ'ler hükümetle grüşmeler yapmakta ve hükümet yalnızca dinlemekle kalklmayıp aynı zamanda atılım evresine geçmektedir. Siz de burada bir atlama noktasındasınız ve hükümetini Komisyona ileterek bu konularla ilgili soru ve sorunlarınızı doğrudan kendine iletme imkanı bulacaksınız. Bunları alır almaz Komisyon da iletilen bu konuları kendi huzuruna geldiğinde hükümetle birlikte ele alacak. Ayrıca bizatihi rapor tanziminin çocukların durumu ve çocuk haklarını ilgilendirdiği mahiyette ülke içerisinde tartışmaya da açılacağını umut ediyoruz. Genellikle Komisyona yapılan bildirimler, üst düzey devlet yetkilileri ile Sözleşmeye riayet

konusuyla ilgili gayretlerin durumuna ilikşin ciddi bir diyalog içerisine girme fırsatı sağlayan bir kapı açar. Çoğu kez STÖ' lerin kendi hükümet yetkilileri ile diyalog içerisine giremediğini zira Komisyonun STÖ leri yeterince ciddiye almadığını ve bilahare devletin bunların her birini ciddiye almaya başladığını ve sıklıkla hükümet yetkilileri ile diyalog kurmalarının önünü açıp fırsatlar sunduğunu görüp; şahit oluyoruz. Bağlamak gerekirse, bildirim sürecinin, bizzat ülkenin gündemini belirleyecek bir girişim olabilmesi ve böylelikle, uluslararası kamuoyundan ülke gündemine etkiler ve mevcut durumun ıslsahına yönelik en makbul gerekçe haline getirilmesinin önünü açması bakımından fevkalade önem arz etmektedir. Fiilen tüm detaylara burada, Komismyona çocuk haklarına ilişkin bir raporu nasıl ibraz edeceğiniz gibi tüm detaylara burada inmek istemiyorum ' ve Caroline' in bu sabah İngilteredeki milli koalisyon hakkında epey konuştuğunu, her ne kadar İngiltere' deki durum pek iç açıcı olmasa da; Komisyona milli koalisyonlar ya da milli çocuk hakları ağları aracılığıyla mümkün olduğunca bol bilgi verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun için bir grup gerekçe mevcut. Bunlardan ilki; sunulmakta olan bilginin daha fazla meşruiyet kazandığı zeminler buluyoruz. Temelde eğer bir organizasyon Komisyona bilgi verirse, Komisyon genellikle organizasyonun orada olduğunu bilmez ki kuruluşu ya da ulusal düzeyi hakkında fikir yürütsün. Ama Komimsyona bilgi sunmakta olan STÖ' lerin oluşturduğu koalisyon sayıca üstün bir güce kavuşur ve yüz kuruluş, elli kuruluş ve hatta yirmi kuruluş bile bilgiye imzasını atabilir. Bilgi böylelikle geçmişte olduğundan daha çok güç kazanır. Ayrıca, bu sabah konuştuğumuz bir dizi konuyla ilgili olarak, Sözleşmenin koalisyon aracılığıyla etkili takip edilmesinin muhtelif STÖ' lerin ihtisas bilgileriyle daha da gelişebileceği, bu STÖ' lerin bilgiye ekleyebilecek çok şeyleri olduğunu da tespit etmiş bulunuyoruz. Parlak bakış açıları var ve bu şekilde durumun olduğu gibi ulusal düzeyde kapsamlı bir resmini çıkartacak yeterlilikte. Ayrkıca, milli koalisyonlar aracılığıyla bilgi verilmesinin siyasal bakımdan da muhalefet için motive edici olduğunu, fantaziye değil fakat gerçekleşe, bulgulara dayalı bilgiden hareket ettiğini de tespit ediyoruz. Bilgiler bir tek münferit STÖ yerine bir STÖ' ler koalisyonunca gönderildiklerinde hükümetin bunları yalanlaması ya da yok sayması güçleşir zira ülkemizde herkes STÖ' lerin her şeyin ötesinde ciddi çalıştığını bilir. Ve son derece bencil nedenlerle, çocuk

hakları komisyonuna çocuk hakları komisyonu aracılığıyla rapor vermenin kendnilerine bir koalisyon raporunu hükümetin raporuyla kıyaslama imkanı vereceğini de tespit etmiş bulunuyoruz. Bu salondaki herhangi biri çocuk hakları komisyonuna rapor verseydi, komisyon sonuç itibarıyla bilgi seline boğulacaktı. Artık herkes size gelebilir ve işte Türkiye hakkında tüm bilgiler burada dese, siz hangisini okursunuz? Hiçbirini. Zira siz sadece üstün körü bir göz gezdirip "Tanrım! Şimdi tüm bu bilgiyle ne yapacağım" dersiniz. Komisyon tarafından iyice analiz edilmiş ve farklı altyapılardan farklı bir grup STÖ tarafından hazırlanarak sunulmuş bir raporu eline aldığı vakit, içeriği bilgileri de ciddiyetle ele aldığını tespit etmiş bulunuyoruz. Zira komisyon açısından bu bilgileri hükümetin verdiği rapor içeriği bilgilerle kıyaslamak son derece kolay oluyor. Eğer hep birlikte masaya oturup da Komisyona bilgi verecek olursak ve vereceğimiz rapor görüntüde bol ve kapsamlı bir rapor olursa, farklı problemli alanlara ilişkin olarak hazırlanmış elli farklı raporu masasında gören Komisyon pes edecektir. Zira ülke içerisindeki sorunların temelini oluşturan başlıca alanları tespit oldukça güçtür. Daha ziyade göreceğimiz ise, ulusal platformda fiilen masaya oturan STÖ'lerin ülkenin önceliklerinin neler olduğunu karşılıklı görüşüp birlikte karara bağlamaları olacaktır. Bildiğim kadarıyla, Çocuk haklarıyla ilgili ağ kurulması başlıklı dokümanlarımızdan birinin Türkçe tercümesini dosyanıza koydular ve bu doküman milli koalisyonların bina edilmesine ve neler yapabileceklerine odaklanıyor. Bunlar çok önemli bilgiler ve umarız ki bunlara göz atacak fırsatı bulursunuz. Sadece bildirim süreçlerine yoğunlaşmıyor fakat öncesinde gelen bir çok konuya da değiniyorlar. Çocuk hakları komisyonuna rapor vermenin diğer bir yolu da, son derece önemle belirtmek gerekir ki, Komisyonun toplalntı öncesi çalıştayından geçmektedir. Komisyona yazılı bilgi veren STÖ'ler Komisyonun bu toplantı öncesi çalıştayına katılmaya davet edilebilmektedir. Komisyon, bir taraf devletin raporunu incelemeye azami altı saat ayırmakta, buna ilaveten STÖ'lerle diyaloga girmek için ayrıca bir üç saat vakit bulmaktadır. Bu oldukça iyi bir oranlamadır zira altı saatin üç saati size ayrılmaktadır. Bu taraf devletin raporunun yapısı eleştirel bir bakış açisıyla analiz edilmesi için bir fırsattır. STÖ'ler başlıca gündem konularını değerlendirip, Komisyonun soracağı iki soruya yanıtlarını hazıkrlamak için on beş dakikalık sunumun onda bikrine eşdeğer bir zamanla fırsat

yakalamaktadır. Sunumun verilmesine ayrılan bu son derece kısıtlı zaman zarfında, STÖ' lerin taraf devletle tartışmalarında izleyecekleri öncelikleri belirleyebilmelerini, komisyona hususlarla ilgili açıklayıcı bilgi vermenin yanında, takibe yönelik uygun önerilerde bulunmaları ve arta kalan yaklaşıma bağlı hususlarla ilgili görüş ve öneriler öne atmalarını, Komisyon üyelerince sorulan soruları da yanıtlamalarını umut ediyoruz. Bu, milli STÖ'lerin doğrudan doğruya kaygılarını dile getirip bir dizi komisyon sorusunu yanıtlamak üzere doğrudan doğruya Komisyon üyeleri ile bir araya gelmesi için yegane fırsattır. Aynı zamanda kendilerini yönlenndirmek bakımından da fırsattır zira, bazen Komisyonun verilen bilgileri topluca ya da kısmen okumakla ülke bazında oluşturabileceği fikirler de olabilmektedir. Bu durum ise Komisyona "Evet, bu gerçekten de alakaya şayan ancak bizim ülkemizde ciddi bir sorun teşkil etmiyor. Gerçek sorun okullarda kabadayılık yapmak değil, emniyet güçlerince cadde ve sokaklarda çocuklara yöneltilen şiddettir" deme fırsatıdır. Pek çok farklı sorun olabilir ancak Komisyonu bizzat hükümete taşınabilecek şekliyle başlıca sorun teşkil eden sahalara yönlendirmeye çabalamak gerekir. Ne konuda rapor düzenlenmiş? Komite içerikte fiilen ne tür bilgiler arıyor? Elbette ki, taraf devletin raporunda verilen bilgilerle tutarlı; bunlarla uyuşum içerisindeki bilgilere bakılacağı aşikardır. Bizler fiilde çoğu kez demode olmuş terminolojiden sayılan "alternatif rapor" sözcüğünden pek hoşlanmayız. Alternatif bir rapor daha ziyade halihazirda herşey hükümet raporunda yazılı ama bu da ülkede olan bitenin alternatif, başka bir versiyonu demekten öte değildir. İlla da bu terimin kullanılması gerekmez. Burada aradığımız karşılaşılan zorluk ve sıkıntılarda kaydedilen ilerlemelerin ciddi ve tarafsiz bir değerlendirmesini elde etmek üzere ayrı bir güç olarak özgül, güvenilir ve nesnel bilgidir. Komisyonun taraf devletçe sunulan raporu incelemeye altı saat vakit ayırdığı bir gerçektir. Rapor içeriğindeki olumsuz hususlara azami on dakika ayrılırken, sürenin geri kalanı maalesef sorunlara değinmekle geçmektedir ancak, bu son derece kisitli süre zarfında Komisyonun başlica ilgi konularını belirleyebilmesi son derece önemlidir ve diğer başlıca hususlar arasında, STÖ lerin Komisyona rapor vermesinin gerekçeleri, aynı başlica ilgi alanlarıyla ilgili STÖ bakış açılarını yansıtabilmektir. STÖ lere sıkça telkin ettiğimiz hususlardan biri de, eğer sadece son derece sınırli sayıda konuda yoğunlaşılacaksa, bu konuların

komisyondan önce hükümete götürülmesidir. Açıkçası, mevzuat dahilindeki program ve politikaların fiili yürütmesine ilişkin bilgileri verme konusunda da STÖ'lere ihtiyaç duymaktayız. Taraf devlet raporlarında genellikle devlet mevzuatlarıyla ilgili bölümde programlar genel manada özetle açıklandıktan sonra politikalarla ilgili bilgi verilir. Ancak burada bizzat yürütmeyle ilgili, elde edilen başarılar, başarısızlıklar ile bu politika ve programların adına yürütüldüğü kesimleri oluşturan çocukların sayısı gibi detaylara inilmez. Bu konuda en sevdiğim örneklerden biri de, ayrım yasağıdır. Bu konuya getirilen standart yanıt ise ilginçtir: "Ülkemiz sınırları dahilinde ayrımcılık yasağı diye bir şey yoktur çünkü hiçbir ayrım yoktur zira anayasamızın falanca maddesinin filanca fıkrasında ayrımcılık olmadığı kayıtlıdır". Komisyon bu noktada milli STÖ' lere güvenerek "evet, bu doğru. Anayasanızın falanca maddesi filanca fıkrasında hiçbir ayrımcılık olmadığı kayıtlı ancak istatistiklere, örneklere, vaka incelemelerine bakacak olursanız, orta okulu bitiren kız nüfusunun erkek nüfusun çok altında kaldığını, belli etnik azınlıkların hapishanelerde toplum geneline nazaran daha çok yattığını saptarsınız" diyebilmelidir. Öyle ya da böyle bizler, bu politikaların yürütmesiyle ilgili olarak konuşma konusunda STÖ'lere güveniyoruz. Ayrıca belirtilmesi gereken önemli bir başka husus da, raporların evvelce konu edilmemiş ya da eksik ya da hatalı ele alınmış konulara değinmesidir. Evvelce de belirtmiş olduğum ve maalesef bu sabah çok iyi bir örnek beklediğimiz İngiltere ile ilgili anlatımda bizzat işittiğimiz üzere, devlet ülkesinde olan biten iyi şeyler hakkında konuşmak ister. Her ülkede sorunlar vardır. Komisyon hemen her zaman kendisinin genel fanatiği olan ülkelerin çıkıp "evet ülkemiz bir karmaşa içerisinde. Çok fazla sorun var ve çocuk haklarını gerektiği gibi yürütemiyoruz" dedikten sonra çıkıp bir laf çevirmesiyle, "siz neden bahsediyorsunuz, ülkemizde herşey harika ve her ülkede sorunlar olur" demesini tercih eder. Genellikle gündem dışı bırakılan alanlar tabu görülen ya da, ülke açısından yüksek derecede hassasiyet arz eden alanlardır. Hükümet bunlar hakkında pek konuşmak istemez ki işte bu noktada bu meseleleri ön plana çıkartmak ve Komisyona bunların hassasiyetlerinin nereden ileri geldiğini izah edip, taktik açıdan uygun görülecek sıralarla farklı yöntemlerden söz etmeleri konusunda STÖ'lere güveniyoruz. Örneğin şunu bir düşünün: Mevzuat yönünden ve sağlık yönünden her ülke birbirinden oldukça fark arz edeceğinden bu

hususların her birinin ayrı ele alınması daha isabetli olacaktır ve bizler, STÖ' lerin kendi ülkenizde hehp birlikte yaptığınız çalışmaların ürünü işler stratejiler geliştirme konusunda milli STÖ' lerden beklenti içerisindeyiz. Maalesef zaman yoksunu çocuk hakları komisyonuna rapor sunma yolunu açıklamayı da böylece tamamladıktan sonra en son raporumuzu halen güncellemekteyim. Komisyon üzerinde bir dizi değişiklik yaptığından dolayı; bu dosyanın Türkçeye tercümeleri son halleriyle dosyalarınız içeriğinde yer alıyor. Bu dokümana göz atacak olursanız, her ne kadar çocuk hakları komisyonuna bildirimle ilgili konuşuyor olsak da, asslen bizatihi raporun neye benzediği hususunu atladığımızı görürsünüz. Bunun nedeni, aşikar olduğu üzere, bunun tek taraflı bir felsefeyi yansıtmaktan ziyade her ülkenin münhasır ihtiyaçlarına, fonlarına, bu ekstra yüke adanacak zaman ve enerjinin miktarına bağlı olarak değişim göstermesidir. Bazı hallerde, İngiltere' de, Birleşik Krallık sınırları dahilinden verilen örnekte olduğu gibi, bazen kapsamlı, bazen son derece somut çeşitli raporların elde mevcut olduğunu bunların çoğu kez Japonya örneğinde olduğu gibi iç tüketim temelinde hazırlanmış 400 sayfalık uzun uzadıya raporlar olduğunu görmekteyiz. Tüm bu raporlar Komisyona gitmektedir ve bu tip raporlar verilmesi halinde, 20 ila 30 sayfayı geçmeyen bir idari icmalin raporlar beraberinde verilmesini önemle salık veririz. Bu raporlar daha ziyade özel bir memleket içerisindeki çocukların durumuyla ilgili rapor niteliğindedir. Komisyon için son derece yararlı olmalarına rağmen, genellikle çok uzun ve teferruatlıdırlar. Çok zaman ve yüklü miktarda finansman gerektirirler. Bu raporların çoğunluğu, örnekte olduğu gibi, fiilde, bu tip raporlara ayırabilecek parası ve finansmanı olan daha gelişmiş ülkelerden gelmektedir. Dolayısıyla Sözleşmenin her bir maddesinin içine dalmaktan ziyade, ülkenin karşılaştığı her sorunu gündeme getirme ameliyesinde, STÖ' ler Komiteye bizzat içinden çıktıkları ülkeye ait başlıca meseleleri neden böyle değerlendirdiklerini açıklayacak şekilde ilgi alanlarında fevkalade kısıtlamaya giderek ilgi alanlarını on ila on beş maddeye indirgemektedir. Ayrıca devletçe verilen raporun doğrudan yorumu niteliğinde hazırlanmış raporlar da karşımıza gelmiştir. Biz bunlara genellikle gölge raporlar adını veririz. Yok efendim hükümet şöyle demiş de biz böyle demişiz, hükümetin şu lafına şu lafla cevap vermişiz, anlatıp dururlar. Bu rapor tamamen aksi tesir yapıcı amaç dışı bir bildirim şeklidir

ANKARA BAROSU
BİLGİ VE BELGE MERKEZİ

ve genellikle hükümet ne derse aksini söylemeye, hükümetin beyanlarını çürütmeye odaklıdır. Bunun diğer iki yöntem kadar yararlı olacağını düşünmüyoruz. Komisyona yollanan dördüncü tip rapor ise tematik rapor yani belirli bir konu ya da soruna odaklanan rapor tipidir. Her ne kadar özendirmeye çalışmaktaysak da, belirttiğim üzere, ülkeye ilişkin bir ana raporun hedefi bu olduğunda, belirli bir ülke sınırları dahilinde ciddiden de öte ciddi bir mesele var demektir ve raporda genellikle Komisyona götürülmek üzere bu tek konuya odaklı bilgi verildiğinden rapor buna göre muamele görür. Tematik konulara odaklanan bir grup uluslararası STÖ' de genellikle mevcuttur ki bunlar sistemli bir şekilde Komisyona her bir ülkenin gündeminde ne varsa onunla ilgili bilgi verir. Çocukların cezalandırılmasını, emzirme sorunlarını, çocuk askerleri ve çocuk yardım hatlarını odağı haline getirmiş birer kuruluş vardır. Bunlar sistematik bir şekilde her bir ülke üzerinden bilgi verirler. Bu bilgiler genellikle STÖ' lerden yayınlanan son derece kısa raporlara alınır ancak bizatihi komisyona bu raporlar gider.

Bizzat kılavuzda pek çoğunu bulabileceğinizi söylediğim tavsiyelerden yalnızca en önemlileri fiili olarak taraf devletlerin raporlarına ilişkin yönergelere denk düşer ve çoğunlukla, komisyonunun yapısını işletmesi gereken ilgi odağına giren münhasır alanları doğrulukla saptayıp hassasiyetle idrak etmesi halinde, komisyon açısından kolayca kıyaslamaya imkan verirler. Bizler yine de herhangi bilgi ya da belgelerin komisyonun nihai gözlem ve kararlarını dayandırdığı bildirim döneminin ikinci ya da üçüncü döneminde verilmesini şiddetle tavsiye ediyoruz. Nihai gözlemi belgenin sonuna atarak, son rapor inceleme döneminden bu yana meydana gelen müspet değişikliklerden, olumlu iş ve amellerin ortamda ne gibi değişiklikler yarattığından söz edebilirsiniz. Halen yapılması gereken iş ve alınması gereken tedbirlere ilişkin bilgi verir, ancak varsa son rapor inceleme döneminden bu yana gündeme gelmiş herhangi meseleleri de belirtmeyi ihmal etmezsiniz. Bizzat hükümetle tartışılıp görüşülecek hususların dışındaki ana hususlardan biri de nihai gözlemler adı verilen belgedir. Ulusal düzeyde faaliyet gösteren STÖ'ler açısından da bu nihai gözlemleri de eşsiz buluyoruz. Öncelikle bu gözlemler değişiklik teklifiyle gelen STÖ'lerden çıkıp, uluslararası bilirkişi heyetlerini ilgilendirir bir boyut kazanıyor. Yaptığımız bir dizi araştırma sonucunda STÖ raporlarında vurgulanan ve toplantı öncesi çalıştay oturumlarına

çocuk hakları komisyonuna sistemli bir biçimde sunulan konuların başında bunların olduğunu gördük. Kesinlikle ilgili konularınızın doğrudan doğruya hükümet önüne getirilmesinin tek ve en birinci yolu bu! Zira, hükümet önüne getirilen soruna cevap vermek zorunda kalıyor. Nihai gözlemler ise genellikle STÖ'lerin öngördüğü şekilde değişikliklerin yapılmasına vesile oluyor ve Birleşmiş Milletler hukukuna uygun güzel bir anlatım ve içerikle hazırlanmış raporlar içeriğine giriyor. Bu noktadan itibaren artık "Hey, sokak çocukları ile ilgili bir araştırma çalışmasına ihtiyacımız var" demek yerine, söz konusu araştırma çalışmasını doğrudan ve fiilen talep eden taraf, bizler ve sizler adına, ya Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komisyonu ya da bizzat çocuk oluyor. Ayrıca, gerek ulusal gerekse yerel düzeylerde önceliklerin belirlenmesi ve ortakların seferber edilmesinin önemine de değinmek gerekir. Sıklıkla ulusal düzeyde ortaya çıkan farklı sayıda gündem bulunur ve nihai gözlemler, insanları tespit edilen öncelikler ve gündemi fiilen daha ileri taşımak üzere bir araya getirici bir araç olarak kullanılabilir. Aynı zamanda, nihai gözlemlerin, ulusal düzeyde tartışma başlatmada bir araç olarak kullanılmasını da temenni ediyoruz. Gündeme getirilmekte olan bir dizi sorun mevcut olup, bunlar vasıtasıyla bireylerin çıkıp şunları söylemesi mümkün görünmektedir: "Hey, biz bunu düşünmemiş ya da bu yöntemle ilgili çalışma yapmamıştık ya da bu konuyu ön plana çıkartmanın en iyi yolunun bu olduğunu öngörmemiştik ve ümit ederiz ki bu bazı tartışmaları başlatmaya yardımcı olur." Nihai gözlemler, komisyonun tavsiyelerinin takibi çerçevesinde hükümet üzerinde baskı kurulmasına da yardımcı olabilir. Hükümet, komisyonla karşı karşıya bir kaç yıl sonra tekrar geldiğinde –ki bu süre genellikle 5 yılı aşmaz–, komisyon hükümetten konuya ilişkin bir şeyler yapmış olması beklentisini taşıyacaktır. Eğer, konuya ilişkin hiç bir şey yapılmamışsa, bu açıkça bir siyasi iradesizlik dalaletidir, zira en ufak bütçe ve finansmana sahip ülkeler dahi belli başlı bir takım değişiklikleri bünyelerinde gerçekleştirebilmektedir. Bu değişiklikler mevzuat genelini kapsayabileceği gibi, ufak çaplı da olabilmektedir. Yapılabilecek bir şey her zaman bulunur. Dolayısıyla komisyon, müspet bir değişiklik görme beklentisi içerisindedir ve STÖ'ler komisyonun önüne sunulan nihai gözlemleri, "Hey, ne yapıyorsun?" diyebilmekte kullanabilir. Caroline bu sabah sizlere yıldan yıla hazırladıkları bir rapordan bahsetti. Bu rapor içeriğinde, "Evet, yaptığımız

bir şeyler var ama değiştirilmeyi bekleyen daha pek çok konu var" dendiğini açıkladı. Herhangi iki rapor tanzim aralığında; belirli bir iş ya da amelin gerçekleştirilmesi yönünde hükümet üzerinde kurulan baskı zaman zaman arttırılarak muhafaza edilmelidir. Nihai gözlemler; gerek yasama ve gerekse yürütme çerçevesinde salt bunlara has değişiklikler yaratıcı lobi faaliyetlerine de destek olabilir. Bugün nihai gözlemler her ne kadar hükümetin de amaçları arasında yer alsa da STÖ'lerinde diğer bazı tavsiyelerin yürütülmesine katkıda bulunabildiklerini görüyoruz. Bunların çoğunluğu esasen Caroline'ın sunumuna da bağlanıyor ve neyşans ki kendisi bu sabah benden önce konuştu. Öncelikle belirtmek gerekir ki, alınan önlemlerin düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi, bunlardan elde edilen başarıların bunların yeterliliklerinin değerlendirilmesi ve gelecekte yürütülecek faaliyete ilişkin öneriler hazırlanması önem taşımaktadır. Peki zaman içerisinde bu konuları nasıl ön plana taşıyacağız? Tekraren belirtmek gerekir ki, fiilen hükümetçe nelerin yapıldığını gözden geçirmek ve elde edilmekte olan başarı ve kaydedilmekte olan ilerlemeleri yakından izlemek STÖ'lerin yapması gereken işler arasındadır. Her zaman için olumlu değişiklikler olacağını umut ediyoruz. Yani en azından bu alanda çalışmamızı sağlayan ana neden bence bu. Bu gelişme ve ilerlemelerin takip edilmesi, mevcut sorunları teşhisle politikalar konusunda kamu uyumunun teşvik edilmesi, yeni sorunların değerlendirilerek bunlara ilişkin uygulamaya konan yeni politikaların tartılması ve yeni hedeflerin belirlenmesi başlıca amaçlar arasında yer alıyor. Bu sabahki konuşmadan hayli şey öğrendik. Sonuç olarak, mevcut şartların çocuklar lehine ıslahına yönelik öneriler ya da somut tavsiyelerde bulunmak tepkisel değil fakat geleceğe yönelik birer hamle olarak görülmeli ve bu doğrultuda bizatihi değişikliklere ilişkin önerilerde bulunulmalıdır. Şimdi çocuk hakları komisyonu huzuruna çıkan Türkiye hakkında kısaca bilgi vermek isterim. İlkin 1999 yılında sunulan ve komisyon tarafından 2001'de incelenen raporda, komisyonun nihai gözlemlerine konu olmuş bir takım saptamalar olduğunu biliyorum. Bu saptamalar artık, bizatihi ülke içerisinde sorun olmaktan çıkmışken, bir başka grup sorun rapor içeriğinde doğrulukla değerlendirilmemiş ya da farklı bir bakış açısıyla görülmektedir. Bunları komisyon önüne tekrar getirip bir sonraki sefer devlet tarafından rapor verildiğinde nasıl önerilerde bulunacağınızı enine boyuna tartıp düşünmenizi umut ediyorum. Ancak komisyonca gündeme getirilen

başlıca bir kısım hususlar açısından değerlendirmek gerekirse; sözleşmenin 17., 29. ve 30. maddelerine konularına konulan çekincenin kaldırılması ve böylelikle etnik azınlıklarla ilgili bu maddelerin derhal yürürlüğe konulması, halen devam etmekte olduğunu düşündüğüm ceza usulü muhakemesi kapsamında ceza mahkemelerinin gözden geçirilmesi, bu sabah bolca bahsi geçen bağımsız bir takip mekanizmasının yokluğu, özellikle azınlıkların çocuklarına ayrım yapma yasağı, güney ve güneydoğu Anadolu bölgelerinde töre cinayetleri ve doğum sonrası nüfusa kayıt sorunları ile çocuklara uygulanan işkence ve hor muameleler ile kurumlarda yaşamlarını sürdüren oldukça yüksek sayıda çocuk göz önünde bulundurulduğunda, ayrıca aile içi şiddeti önleme ve bu tür şiddetle mücadeleye olan acil ihtiyaç, cinsel istismar dahil her nevi hor muamele ve suiistimal, fiziki cezalandırma usullerinin gerek kültür ve gerekse tüzede geniş kabul görmesi, "özürlü" çocukların kurumlara alınması ve bu şekilde toplum dışına itilmesi, mültecilere getirilen coğrafi kayıt ve kısıtlar, asgari cezai sorumluluk ve son çare olarak tutuklama yaşı ülkenin sorunları arasında yer almaktadır. Caroline, Birleşik Krallık için 17 olarak saydı ama Türkiye için verilecek sayılamayacak kadar tavsiye var. Ancak, şartların birbirine benzer olup olmadığından da emin değilim. Söylediğim gibi bu konular artık gündem dışı kalabileceği gibi, geçmişte olduğundan çok daha şiddetli bir şekilde gündeme oturmuş da olabilir. Şunu da söylemek gerekir ki, maalesef Mayıs 2002 tarihinde verilmesi gereken Türkiye ikinci dönem raporu, komisyona ibraz edilmemiş ya da komisyonca tarafımıza ulaştırılmamıştır. Şimdi bugünden geriye doğru bakacak olduğumuzda, komisyon en son raporu Mayıs 2001 tarihinde incelemiş ve bir sonraki rapor tarihini 2002 olarak belirlemiştir. Eminim ki, hükümet, muhtemelen konunun komisyonca değerlendirilmekte olduğunu düşündü ve dolayısıyla bu kadar çabuk rapor vermemize lüzum yok kanısına vardı. Maalesef, bir raporun ne zaman verilip ne zaman verilmeyeceğine ilişkin karar yetkisi hükümete ait değildir. Yalnız komisyon hükümetlerin raporlarını birleştirmesine izin vermeye yetkilidir ve böylece hükümetler ikinci ve üçüncü dönem raporlarını birlikte sunma olanağı bulur, ancak resmi açıdan bakıldığında Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin raporu gecikmiştir. Üçüncü dönem raporunun veriliş tarihi Mayıs 2007'dir. Hükümetin aklından geçenleri okuyabiliyorum, fakat ikinci ve üçüncü dönem raporlarını planlayarak bir araya getirdiklerini ve

bilahare bu tarihte birlikte teslim edeceklerini düşünüyorum. Ancak, bu vakti geçmiş taraf devlet raporunun hazırlığına ilişkin çalışma yapıp yapmadıklarını görmek ve kendilerini söz konusu raporu mümkün olan en ivedi bir biçimde vermeye ikna etmek açısından hükümette gerekli kontrolleri yapmanızı önemle tavsiye ederim. Şimdi de gelelim iyi habere: Türkiye yakın zamanda çocuk ticareti, çocuk fuhuşu ve çocuk pornografisi konulu salt tercihe tabi protokol uyarınca ilk dönem raporunu hazırlayıp sundu. Rapor, çocuk hakları komisyonunca değerlendirilecek ve toplantı öncesi çalıştayda tarih 2006 yılı, Şubat ayının 2.nci günü olarak belirlendi. Mayıs 2006 tarihinde 42.nci toplantısını yapacak olan komisyon, hükümetin katılımıyla oturum açacak. Şu ana kadar STÖ'lerden Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin bu tercihe bağlı protokol hükümlerini yürürlüğe koyup koymadığına ilişkin herhangi bir bilgi alınamamıştır. Çocukların istismar edilmesi gibi konularda uzman değilim. Bu nedenle lütfen böyle hususlara ilişkin özel sorular yöneltmeyiniz. Ofisimizde uzman sıfatıyla yapmış olduğumuz iş, sadece Türkiye'deki çocuk cinsel istismarları konusundaki raporları kimin incelediğine bakmak ve bir sivil toplum örgütünün odaklanabileceği sorun gruplarından hangilerinin rapor içeriğinde yer aldığını görerek bizzat hükümetçe tanzim edilen rapor içeriğinde belirtilen hususlardan bazılarının ulusal rapor içeriğinde de var olup uluslararası bir makam ya da merci tarafından incelenip incelenmediğini saptamaktan ibarettir. Bir STÖ raporu yürütmeye odaklanabilir. Çocukların satış, fuhuş ve pornografiyle ilgili suçlara karşı korunmasına ilişkin meri mevzuatın yürütülmeye çalışılmasının üzerinde bir kez daha önemle durmak isterim. Çocukların özellikle satış ve ticareti, fuhşa ve pornografiye sevki alanında işlenen suçlara karşı korunmasını teminat altına alan yasa taslağı gözden geçirilme aşamasındadır. Mağdurlara yönelik koruma ve ıslah programlarından en yüksek faydayı elde edebilecek çocuklar belirlenmelidir. Ayrıca, çocuk mağdurların suça teşvik edilmesi ayrı bir mesele olarak gündemdedir ki, muhtelif tipte kar sağlayıcılarının durumu ve muamelesi de belirsizliğini korumaktadır. Ayrıca, cep telefonu sektörüyle yayılan pornografi dahil her tip ve mahiyette çocuk pornografisini kapsayıcı daha çok bilgiye ihtiyaç vardır. Cep telefonu şebekesi üzerinden pornografi, Adem tarafından konferansına katılmam önemle tavsiye edilen yeni ve güncel bir meseledir. Öncelikle Türkiye

menşeli STÖ'leri bugün fiilen sürece dahil olup 2007'yi beklemeleri gerekmediğine ikna etmeye yönelik gayret sarfetmeme yönelik bu büyük fırsatı verenlere teşekkür ediyorum. Bu husus, konuşmalar ve konuşmacılar tarafından detayıyla irdelenmiştir. Türkiye'nin başlangıç raporunun değerlendirmesinden elde edilen nihai gözlemlere baktığımda, bu alana özel olarak komisyona hiç bir tavsiyede bulunulmadığını biliyorum. Belki de Türkiye'nin bu alanda sorunu yok. Dolayısıyla komisyon ilgi odağını oluşturacak bilgi ihtiyacı son derece uzun bir içeriğe sahip bu tercihe bağlı protokol raporunun gereken hassasiyet ve titizlikle incelenmesi açısından baki görülüyor. Sanırım raporun Türkçe tercümeleri hazır ve yarınki atölyede alternatif rapor kapsamında göz atılacak. Şu halde, halihazırda çocuk ticareti, çocuk fuhuşu ve çocuk pornografisi alanlarındaki sorunlarla uğraşan pek az sayıdaki üyeleri, komisyona mümkün olduğu kadar kısa sürede ve ivedilikle konu hakkında bilgi vermeyi değerlendirmeye çağırıyorum. Bir takım insanlar, bana gelerek 12 Kasım Pazar günü yapılacak sözleşmenin 15.nci yıl dönümü kutlamalarının nerede yapılacağını sordular. Bırakın toplantının yerini, 15.nci yıl dönümü kutlaması olduğunu da yeni öğrendim.

İbrize ÇELTİKÇİ : Bir şeyi çok iyi bilmemiz gerekir; Türkiye'de Çocuk Hakları 1995 yılından itibaren parlamentonun onayıyla Çocuk Hakları Sözleşmesi kanunlaştı, yürürlüğe girdi ve Türkiye Çocuk Zirvesinin çok önemli, Çocuk Haklarının çok önemli maddelerinden birisi de çocukların artık haklarına dair çalışmalarda örgütlenebileceği, söz sahibi olabileceği ve katılımın hakkının olabileceği. Dolayısıyla çok değerli Konuşmacı arkadaşıma bunu hatırlamak istiyorum, bu soruyu sordukları için. Çünkü şu anda Türkiye'de hem Doğu'da hem Batı'da hem İç Anadolu'da yani tüm Türkiye'de çocuklar, çok rahatlıkla, kimseye danışmadan hele hele Birleşmiş Milletlere veya bu tür organizasyonlara danışmadan bu Sözleşmenin getirdiği hakla rahatlıkla organize olabiliyorlar ve bunun bir örneği de Türkiye Çocuk Zirvesi ve bizim şu anda Şırnak'tan, Güneydoğu Anadolu'dan, Doğu'dan, Batı'dan, bütün bölgelerden üyemiz var. Bunun adını Türkler şunlar, bunlar diye ayırmak doğru değil çünkü Türkiye'de yaşayan bütün çocuklar Türk'tür, onların adını kodlamanın Sözleşme gereğince de yanlış olduğunu belirtmek istiyorum. Bu nedenle bu sorunun cevabı zaten Türkiye Parlamentosu tarafından son derece demokratik olarak 1995 yılında henüz Amerika'nın

bile onaylamadığı ve yürürlüğe girmeyen Çocuk Hakları Sözleşmesini Türkiye gibi demokratik bir anlayışı Çocuk Hakları Sözleşmesini kanunlaştıran bir ülkede bilmesini istedim, bütün katılımcıların. Teşekkür ederim.

Sevgi CAMŞE : Sevgi Camşe, ICC'den, Program Sorumlusuyum. Benim bildiğim kadarıyla 81 ilimizde bütün valiliklerde personel eğitildi ve "dernekler masası" diye bir masa kuruldu. Her ilde, Türkiye'nin 81 ilinde, eğer yanılmıyorsam 81 il diye biliyorum ben, 81 ilinde bu valiliklerde dernekler masasına başvurup dernek kurulabilir, istediğiniz konuda istediğiniz derneği kurabilirsiniz. Büyükşehirlerde fazla dernek olmasının nedeni belki Büyükşehirlerdeki hanımların daha çok çalışıyor olması olabilir, belki diğer illerimizde de hanımlar biraz çalışsalar, çalışmak isteseler ekstra görev yapmak isteseler kendi illerindeki çocukların sağlığının, korunmasını, gelişimini gözeten faaliyetlerde bulunmak için bu dernekleri kurmak son derece kolay şu aşamada. Bu 1.5-2 senedir valilikler her türlü kolaylığı sağlıyor. Teşekkürler.

SUNUCU : Katılımlarınız için teşekkür ediyoruz. Son bir soru alalım o zaman, buyurun,

KATILIMCI : Konuşmamda da özellikle belirttim hani neden sivil toplum örgütlenmesi güçlü değil, bunun bir ton nedeni var, burası bunu tartişmanın yeri değil. Ben sadece sivil toplum örgütünün gelişmesini teşvik edici ne gibi programlar, Birleşmiş Milletlerin çocuk sivil toplum örgütlenmelerini geliştirecek programı var mı, teşvik edecek? Mesela bu ülkede kadınlar konusunda da sivil toplum örgütlenmesi çok zayıftı ama biliyoruz ki, çeşitli fonlarla desteklendi ve bu konuda çok sayıda kadın derneği kuruldu, kooperatifi kuruldu, sivil toplum örgütü kuruldu yani teşvik etmekten bahsettim. Şu anda Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin, devletimizin yasa çıkarttı, Sözleşmeyi imzaladı, bunlar tabi ki, bilinen gerçekler ama bunların uygulanması için başka olumsuz etkenleri ortadan kaldıracak, teşvik edecek önlemler alınmadı. Bu sadece çocuklara dair değil genel olarak Türkiye'de merkezi hükümetin de yerel hükümetlerin de sivil toplum örgütlerini desteklemeye dönük mesela bir fonları yok, bunu teşvik edici başka bir programları yok ve zaten sorunda buradan kaynaklanıyor, merkezi hükümet bunu kendisi yapmaya kalkışıyor yani

valilikler aracılığıyla, kaymakamlıklar aracılığıyla yapıyor ve sivil toplum örgütünü geliştirmek, bağımsız kurumlar oluşmasını teşvik etmek, onlara destek olmak yerine kendisi bu işleri üstleniyor o zaman sivil toplum örgütü ve hükümet bir ve aynı oluyor. Bu doğru değil yani benim eleştirdiğim ve sormak istediğim şey de zaten yasalarda bir sıkıntı var, biz dernek kuramıyoruz, bir problem var değildi, sadece sivil toplum örgütlenmelerinin gelişmesi için ne gibi teşvikler olabilirdi, sorum buydu ve Türkiye'de hükümetinde yerel yönetimlerin de, merkezi hükümetlerin de bu konuda bir desteği ve teşviki yok, sadece çocuklar konusunda değil diğer konulardaki STK'ların da böyle bir desteği almaları söz konusu değil.

Karşı kürsü gibi olmasın ama bir yanlışlığı düzeltmek istiyorum yani kesinlikle resmi bir destek veya resmi bir izin veya resmi bir örgüt çalışması anlamında değil ama bir engel yok yani kim ne yapmak istiyorsa rahatlıkla bunu yapabilir. Kaynağını mesela Türkiye Çocuk Zirvesi kaynağını valilikten, kaymakamlıktan almıyor, desteğini de onlardan almıyor ama yapılan her çalışmada da onlar engel olmadıkları gibi yapabilecekleri her desteği de gösteriyorlar, bunu açıklamak istedim. Teşekkür ederim.

SUNUCU : Peki. Son sorumuzu alıyoruz,

Neşe ŞAHİN : Evet, Neşe Şahin, Hacettepe Üniversitesinde İnsan hakları doktora öğrencisiyim. Sizin de uzun uzun anlattığınız gibi Çocuk Hakları Sözleşmesinin öngördüğü "koruma mekanizması raporlama", ülkelere rapor sunma hükümlülükleri var. Aslında sunuşunuzda biraz anlattınız ama rapor sunam yolu ile çocuk haklarında ülkelerde ne kadar korunduğu ile ilgili, arada bir şeyler söylediniz, bu konuda sivil toplum örgütlerine düşen role de değindiniz. Ben sizden kişisel olarak şunu öğrenmek istiyorum; sizce çocuk haklarının ülkelerde uygulanması ve gerçekleşmesi için bir koruma yöntemi olarak "rapor sunma" yükümlülüğü yeterli mi ve bunun geliştirilmesi rapor sunma yükümlülüğüne ek başka mekanizmalar geliştirilmesi tartışmaları var mı, Birleşmiş Milletler düzeyinde yada Çocuk Hakları Komitesi içerisinde? Teşekkür ederim.

SUNUCU : Söz veremediğimiz konuklarımız için çok özür diliyoruz ve Sayın Berkman'a çok teşekkür ederiz. Kapanış konuşmasını yapmak üzere Sayın Münevver Bertan'ı davet ediyorum.

Münevver BERTAN : Efendim, bugün çok uzun bir gündü ama çok güzel gündü. Bu toplantının yapılması yani "Avrupa Çocuk Hakları Savunusu", I am waiting for those want to leave as than I will continue. "I. Avrupa Çocuk Hakları Savunusu" toplantısı olarak söylüyorum, şu mikrofonu kullanabilirim, tamam, peki, bununla oluyor mu acaba? Muhakkak kulaklık mı istiyorlar? Oluyormuş değil mi? Tama, peki. Efendim, bu "Avrupa Çocuk Hakları Savunusu" Konferansını Birincisi (I.) olarak düşünüyoruz çünkü esas yapılış amacı 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü nedeniyle yapılmıştır. Gelecek senede ve bundan sonraki yıllarda da aynı toplantıyı yapmayı düşünüyoruz. Bu Toplantının organizasyonunda başta Sayın Doğramacı ve Sayın Baro Başkanı olmak üzere ICC ve Baro, iki önemli kuruluş büyük bir çaba sarf ettiler ama tabi, sadece bu iki kuruluşun çabası değil. Ayrıca destek kuruluşlarımız var, bir kere, Hazırlık Komitesinde British Councill, Uluslararası Af Örgütü, Çoluk Çocuk Dergisi ve Türkiye Çocuklarına Yeniden Özgürlük Vakfı da hazırlanma döneminde büyük destek vermişlerdir. Kendilerine özellikle teşekkür ediyorum ve bundan sonraki çalışmalarımızda da tekrar birlikte birçok çalışmalara imza atmamızı diliyorum. Ayrıca üç tane kıymetli konuşmacımız var, Caroline Willow, Zuzana Baudyšová, Laura Berkman. Çok ayrı yerlerden geldiler, Avrupa'dan geldiler, bize deneyimlerini ve organizasyonlarını tanıttılar, kendilerine bu zahmetleri için çok teşekkür ediyoruz ve bundan sonra benzer toplantılarımızda da bize ışık tutacaklarına, aydınlatacaklarına ve bize katılacaklarına umuyorum ve diliyorum. Ayrıca, ayrıca ICC'deki çok öz verili çalışan arkadaşlarım var, bunların başında Adem Arkadaş, ondan sonra Gülgün Müftü geliyor ve diğer arkadaşlarım geliyor. Onlar sayesinde bu Toplantı gerçekleşti, özellikle çalışma safhası açısından, organizasyon açısından, kendilerine çok teşekkür ediyorum. Tabi, bu arada bizim Sunucumuz Didem Kavukçu var, neredesin Didem? Eğer sen olmasaydın herhalde çok sıkıntı çekerdik, çok teşekkür ediyoruz ve ayrıca, ayrıca tabi, tercümanlarımıza da teşekkür ediyorum ve bu tercümanları sağlayan bizim Baromuza tekrar ayrıca teşekkür ediyorum.

Bugünkü çalışma bugün burada bitiyor ama biliyoruz ki, yarın bu devam edecek, bir work-shop tarzında bugün görüşülenlerin birlikte çalışması, çalıştayı halinde olacak. Onun için yarın tekrar orada, hep birlikte olmayı umuyorum ve özellikle size öneriyorum, muhakkak ki çok güzel çıktıları olacak. İleride benzer toplantılarda, bunun gibi ve diğer konularda ama esas temeline çocuk haklarını ve çocukların ileride haklara çok güzel bir deyim vardı bu sabah, "ben yetişkin haklarıma sahip olmadan evvel çocuk haklarımı da görmek istiyorum, onlara da sahip olmak istiyorum" diye bir söz hatırımda kaldı, bu çok güzel bir deyimdi. Hakikaten öyle olması lazım, çocuk önce kendi haklarını tanıyacak ve ondan sonra yetişkin haklarını tanıyacak yani bu bir bütün haklar, sadece belirli yaşlarda edinilen bir olay değil. Onun için benzer toplantılarda tekrar bir araya gelmek, hele Türkiye'nin değişik illerinden, Baro'dan ve değişik sivil toplum kuruluşlarından zahmet edip buraya gelen ve aynı zamanda tartışmaları çok zenginleştiren siz bütün katılımcılara da içten çok teşekkür ediyorum ve bundan sonra başka güzel toplantılarda buluşmak ümidiyle sizlere tekrar teşekkür ediyor ve saygılar sunuyorum.

25 KASIM KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI ULUSLARARARASI MÜCADELE VE DAYANIŞMA GÜNÜ

AÇIŞ KONŞMALARI

Av. Selma GÖÇMEN
TÜBAKKOM Dönem Sözcüsü

Av. V. Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

Av. Özdemir ÖZOK
TBB Başkanı

OTURUM BAŞKANI

Av. Müjde AVCIOĞLU
Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu Başkanı

KONUŞMACILAR

Narınç ATAMAN
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Genel Kurul Üyesi

Meltem ERSOY
Uluslararası Göç Örgütü, Ankara Ofisi

Dr. Erhan BÜKEN
Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkan Vekili

Zeynep AYDEMİR KOYUNCU
Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği

Nazik IŞIK
Kadın Dayanışma Vakfı Kurucu üyesi, CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu üyesi

25 Kasım 2005

25 KASIM KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI ULUSLARARASI MÜCADELE VE DAYANIŞMA GÜNÜ

SUNUCU : Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu ev sahipliğiyle TÜBAKKOM' un düzenlemiş olduğu panelimize hoş geldiniz. Şimdi ilk konuşmayı yapmak üzere TÜBAKKOM Dönem Sözcüsü Avukat Selma GÖÇMEN' i kürsüye davet ediyorum.

Av. Selma GÖÇMEN : Değerli konuklar değerli meslektaşlarım 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü nedeniyle Ankara Barosu'nun ev sahipliği ve organizasyonunda düzenlenen Türkiye Barolar Birliği Kadın Komisyonu'nun bu etkinliğine hepiniz hoş geldiniz.

Öncelikle Türkiye Barolar Birliği Başkanımız Sayın Özdemir ÖZOK'un şahsında Tüm Barolar Birliği Yönetim Kurulu üyelerimize Ankara Barosu Başkanımız Sayın Vedat Ahsen COŞAR'ın şahsında tüm Ankara Barosu Yönetim Kurulu üyelerimize ve Antalya Barosu Başkanımız Sayın Avukat Zeki DURMAZ'ın şahsında Antalya Barosu Yönetim Kurulu üyesi meslektaşlarıma ve Kadın Kurulu üyelerine bu çalışmanın organizasyon ve hazırlık safhasında yaptıkları katkılar nedeniyle yürütme kurulumuz adına teşekkürlerimi sunuyorum.

Etkinliğimizin sabahki bölümünde TÜBAKKOM'a bağlı barolarımızın temsilcileri , Türkiye Barolar Birliği yönetim Kurulu üyesi Sayın Canan Hanımla birlikte öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan Vekilimizi ziyaret ettik, ardından CHPGrup Başkan vekili ve CHP millet vekillerimizle ki bir kısmı buradalar, tekrar hoş geldiniz diyorum kendilerine. Ve Anavatan Partisi İdare Amirini ziyaret ettik. Yaptığımız görüşmelerde taleplerimizi hem yazılı hem de sözlü olarak ve ayrıntılı bir biçimde kendilerine dosyalarımızla birlikte ilettik. Öncelikle şunu belirtmek istiyorum arkadaşlar, biz 7. Dönem Yürütme Kurulu olarak bir yıllık çalışma planı hazırladık ve bu yıllık çalışma planı içerisinde bir takım hedeflerimizi açık ve net olarak belirledik. Öncelikle yapacağımız eğitim çalışmalarıyla ilgili tüm barolarımızın ortak bir başvuru metniyle Halk Eğitim Merkezlerine, belediyelere ve Milli Eğitim müdürlüklerine başvurarak bünyelerinde bulunan okuma yazma kursları, beceri kursları ile

öğrenci kursiyerleriyle öğrenci velilerine Kadın ve İnsan Hakları Hukuku, 4320 sayılı yasa ve diğer yasal düzenlemelerle ilgili eğitim çalışmalarını programlamak istediğimizi talep olarak ilettik. Zaten biz barolarımızın kadın kurulu üyeleri olarak bu kuruluşlara bundan önceki yıllarda da başvurularımızı yapmıştık ve bu eğitim çalışmalarımız bu kurslarda halen devam etmekteydi. Ancak biz ülke çapında tüm barolarımız aracılığıyla ve TÜBAKKOM' un önderliğinde bunu yurt çapına yaymayı düşündük ve ilk ayağı olarak başlattık bu dönem. Yine bu eğitim çalışmalarına daha olumlu ve hedefe daha yakınlaştırıcı olması amacıyla Türk Tabipler Birliği ile Türkiye Barolar Birliği'nin "Şiddetin tıbbi ve hukuki boyutu" konulu ortaklaşa merkezi düzeyde organize edecekleri, bir eğiticinin eğitimi programının aracılığıyla merkezde yetiştirilen eğitimcilerin yerel düzeyde kendi baroları ve tabip odalarındaki meslektaşlarını eğitmeleri suretiyle bu eğitici ordusunun çoğaltılacağını ve daha kapsamlı eğitim yapılacağını kararlaştırdık.

Belediyeler Kanunu'nun 14. Maddesiyle belediyelere getirilen kadın koruma ve çocuk koruma evleri yapmak zorunluluğunun amacına uygun olması düşüncesiyle Türkiye Mimar Mühendisler Odaları Birliği'yle Barolar Birliğimizin ortaklaşa hazırlayacakları bir projeyle bu kurumların çok amaçlı ve işlevsel olması, yalnızca barınma ve yiyecek ihtiyaçlarını gideren kurumlar olması ötesine geçmemesi düşüncesinin artık terk edilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Tabi bunlar bizim yıllık çalışma programımızdaki hedeflerimiz. Barolar Birliği yönetimimizle biz Yürütme Kurulu olarak yarın bir toplantı yapacağız. Bu yıllık çalışma programı içerisindeki hedeflerin hayata geçmesi konusunda kendileriyle görüşeceğiz. Şu ana kadar bizi gerçekten desteklediler ve her zaman yardımcı ve kolaylaştırıcı oldular. Ben tüm barolarımız adına Barolar Birliği Yönetimimize bu katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca bizim programımızda yine Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi kapsamındaki amaca ulaşılana değin kadınlara pozitif ayrımcılık tanınmasına ilişkin yasal düzenlemelerin bir an önce yapılması doğrultusunda da çalışmalar yapmak var. Ben daha fazla uzatmak istemiyorum. Biraz sonra bize değerli bilgileriyle bizim eğitim çalışmalarında bilgi birikimimiz arttırıcı sunuşlar yapacak olan konuşmacılarımıza da çok teşekkür ediyorum.

SUNUCU : Şimdi konuşmasını yapmak üzere Ankara Barosu Başkanı Sayın Avukat Vedat Ahsen COŞAR'ı kürsüye davet ediyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR : Sayın Milletvekilim, Sayın Konuklar, Türkiye Barolar Birliği'nin Sayın Başkanı, Türkiye Barolar Birliği Kadın Komisyonu'nun değerli üyeleri, sevgili meslektaşlarım hoş geldiniz. Sizleri şahsım ve Barom adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü nedeniyle bu paneli düzenleyen Türkiye Barolar Birliği Kadın Komisyonu'yla, Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu'na, Panele konuşmacı olarak katılan değerli uzmanlara teşekkürlerimi sunuyorum.

Modern tarih, her türlü toplumsal ve ekonomik sıkıntıdan insanları diğerlerine karşı ilgisizliğe yönlendirmede son derece etkili oldu. Teknolojik ilerleme çağı olarak nitelenen yirminci yüzyılın bir diğer özelliği farklılığa tahammülsüzlüğün yarattığı kitlesel durumlar olarak yaşanan barbarlıklardır. Sözde aydınlanmış, sözde uygar, sözde modern toplumların bataklığa ne denli gömülebileceklerini gösteren en acı örnek Yahudi kıyımıyla başladı. İnsan soyuna karşı yapılabilecek en vahşi, en acımasız bu katliamı, Japonya'daki kentleri haritadan silmek için atılan atom bombası, Vietnam köylerinde kullanılan napalmlar, Bosna'da, Ruanda' da, Haiti'de işlenen cinayetler izledi. Şimdi acı, şimdi göz yaşı, şimdi şiddet, şimdi cinayet Irak'ta yaşanıyor.

Tanıklık ettiğimiz ceset dağlarına karşı insan olarak ne denli ilgi gösterdik. Küresel düzeyde tanıklık ettiğimiz bu örneklere ilgisiz ve duyarsız kalırken, hemen yanı başımızda, bizim ülkemizde yaşananlara karşı ne kadar ilgiliyiz. Bugün ülkemizde her yerde şiddet var. Bırakın aşiret, töre, pusu, namus gibi bu kültürün çocuklarının yaptıklarını bir yana, bırakın aile içi şiddeti bir yana, bırakın ikili ilişkilerde uygulanan terörizmi bir yana, bırakın yakınlık terörizmini bir yana, bırakın tinercilerin kentlerde uyguladıkları şiddeti bir yana, bizim başkalarına, başkalarının bize karşı yaptığı ve her gün uyguladığı şiddete bakın. Umur Talu'nun bugün köşesinde bir kısmına işaret ettiği şiddet türlerine bakın: umursamazlık şiddeti, duyarsızlık şiddeti, istismar şiddeti, cehaletin ve cüretin şiddeti, yanılgının, özensizliğin, dikkatsizliğin, sevgisizliğin şiddeti, iftiranın şiddeti, dedikodunun şiddeti, yalanın şiddeti. Bunlar daha

öldürücü, bunlar daha korkutucu, bunlar daha kahredici ve utanılası değil. Ne oldu da şiddet bu kadar çoğaldı ve bu kadar çeşitlendi? Sorunun yanıtını 18. yüzyılın büyük İngiliz şairi William Blake "Songs of Innocence/Masumiyet Şarkıları" adlı şiir kitabında veriyor. "Aşkı tamamen yitirdik, terör geliyor yerine".

Evet, pek çok konuda olduğu gibi, aşkta, evlilikte, arkadaşlıkta, dostlukta, mesleklerimizi icrada masumiyetimizi yitirdik. Fiillerden vazgeçtik. Maskelerin, rollerin arkasına saklandık. Sevmiyoruz, sever gibi yapıyoruz. Çalışmıyoruz, çalışır gibi yapıyoruz. Yönetmiyoruz, yönetir gibi yapıyoruz. Her ne yapıyorsak aslında o şeyi yapmıyoruz, sadece ve sadece yapar gibi yapıyoruz. Ama şiddeti, şiddetin her türünü ve hele bu panelin konusunu oluşturan kadına karşı şiddeti, yapar gibi falan yapmıyoruz. Dobra, dobra açıktan, saklamadan ve utanmadan yapıyoruz. Eşimize karşı yapıyoruz, kız kardeşimize karşı yapıyoruz. Neden yapıyoruz? William Black söylüyor nedenini : Aşkı yitirdik, sevginin bilgeliğini bilmiyoruz. Cinsiyetle hiçbir ilgisi olmayan aklı, erkek aklı, kadın akli olarak ikiye ayırdık. Biz erkekleri annelerimiz böyle yetiştirdi. Onun için yapiyoruz bunları. Peki! Ya kadınlarımız ne yapıyorlar? Daha doğrusu neyi yanliş yapıyorlar? Simone de Beauvoir "İkinci Cins" isimli kitabında kadınların, kadınlarımızın yaptıkları yanlışı şöyle ifade ediyor. "Kadınlar, kendi tasarılarını yansıtan herhangi bir erkek miti kuramamışlardır". Birinci yanlış budur. İkincisi "kadınlar hâlâ erkeklerin rüyalarıyla rüya görüyorlar." Sanırım kadınların, kadınlarımızın artık kendi tasarılarına uygun bir erkek miti kurmaları ve herhalde kendi rüyalarını kendileri görmeleri gerekir. Hepinizi yeniden sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Teşekkür ediyorum.

SUNUCU : Şimdi konuşmasını yapmak üzere Türkiye Barolar Birliği Başkanı Avukat Sayın Özdemir ÖZOK'u kürsüye davet ediyorum.

AV. Özdemir ÖZOK : Sayın konuklar, değerli meslektaşlarım Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu TÜBAKKOM ve Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu'nun 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü nedeniyle düzenledikleri panele hoş geldiniz diyor, sizlere en içten saygılarımı sunuyorum.

Sayın konuklar. 25 Aksım 1960 günü diktatörlük yönetiminin hüküm sürdüğü Dominik Cumhuriyeti'nde Minevra Maira Teressa Patria Meraben isminde üç kız kardeşin şiddet ve işkenceyle trajik bir şekilde öldürülmesinden yaklaşık 21 yıl sonra, 1981 yılında alınan bir kararla 25 Kasım yani bugün, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Dayanışma günü olarak kabul edilmiştir. Dünyanın her yerinde insan hakları savunucuları ve demokratik kitle örgütleri her yıl 25 Kasım günü, yani bugün, kadına yönelik her türlü şiddeti kınaya çeşitli etkinlikler yaparak Dominik'te üç masun kız kardeşe yapılanların unutulmaması ve 1960 yılında yaşananlar nasıl bir ilk değilse son da olmadığının belleklerden silinememesini amaçlamaktadırlar. Çünkü bugün tüm iyi niyetli girişimlere, uğraşlara, örgütlü mücadelelere, ulusal ve uluslararası hukuksal düzenlemelere karşın dünyanın farklı coğrafyalarında kadınlar maalesef hâlâ şiddete maruz kalmaktadırlar.

Pekin Deklarasyonu kadına yönelik şiddeti şöyle tanımlamaktadır; "kadınlara yönelik şiddet terimi, kadının fiziksel, cinsel ve psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan bu tip hareketlerin tehdidini, baskı yada özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren ister toplum önünde, ister özel hayatta meydana gelmiş olsun cinsiyete dayalı her türlü şiddet anlamına gelir" biçiminde geniş bir tanım yapmıştır. Bu tanıma göre kadına göre yönelik şiddet en ağır insan hakkı ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet, erkeklerle kadınlar arasındaki eşit olmayan tarihsel üretim ve güç ilişkisinin ve sürecinin olumsuz bir sonucudur. Bu anlamda kadına yönelik şiddet evrenseldir ve küresel düzeyde ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel faklılık ve eşitsizlik nedenleriyle yine maalesef, artarak sürmektedir. Yaşadığımız çağ için zaman, zaman övgüler yazılmakta, övgüler söylenmekte ve uzay çağı, zaman, zaman bilgisayar çağı, zaman, zaman da insan hakları çağı gibi tanımlar yapılmasına karşın bugün dünyada kadınların en az %25'i fiziksel şiddet ve cinsel saldırıya maruz kalabilmektedir. Yine bu kadınların büyük çoğunluğu maalesef, üzülerek ifade etmek lazım ki yabancılardan değil kendilerine yakın ve tanıdık erkeklerin şiddetine maruz kalmak durumundadırlar. Yani, başka bir anlatımla milyonlarca kadın için ev, bir huzur alanı, bir sığınak değil şiddet yuvasıdır.

Dünyanın bir çok ülkesinde ve Türkiye'de ekonomik bağımlılık başta olmak üzere, gelenekler, dinsel faktörler ve yoksulluk kadınları tacize ve şiddete katlanmaya zorlamaktadır. Dünyanın her yerinde kadınlar polis, asker ve diğer kamu görevlilerinin şu yada bu şekilde taciz ve işkencesine maruz kalıyorlar. Kamu görevlilerince uygulanan cinsel şiddet ve taciz, işkence, tecavüz, bekaret kontrolü, cinsel içerikli hakaret ve taciz biçiminde gerçekleşebiliyor. Namus ve töre adına kadınlara yönelik kötü muamele, işkence ve öldürme Türkiye'de ve bir çok ülkede yaygın bir şekilde yaşamını sürdürebiliyor. İşin en ilginç yanı namus cinayetlerinde ve fiziksel saldırılarda toplum, kadını peşin, suçlu, onun sahibi olarak gördüğü ve nitelendirdiği erkeği ise mağdur olarak görüyor ve algılıyor. Bu yolla şiddete uğrayan kadın polise başvurduğunda mutlaka eşiyle barışmaya yönlendiriliyor. Yada şiddete maruz kaldığı kişinin rızasını alması isteniyor. Yine bir çok örneğini verebileceğimiz, Ürdün ve bir çok ülkedeki kadınlar cezaevlerinden çıktıktan sonra kendi evlerine dönmek istemiyorlar. Çünkü aileleri onları kabul etmediği gibi onlar da ailelerinin yanına dönmeyi kesinlikle güvenli olarak göremiyorlar. Pakistan'da tecavüz kurbanı kadınlar olayın rızaları olmadan gerçekleştiğini kanıtlayamadıkları taktirde zinayla suçlanıyor, kırbaçlanıyor ve toplumdan dışlanıyor. Yine Hindistan'da binlerce kadın çeyiz ve evlilik üzerine görüş belirttiği taktirde, ısrarlı olmaları durumunda yakılarak öldürülebiliyor. Türkiye dahil bir çok ülkede kadınlar çocuk yaşta olsa bile rızaları dışında para karşılığında birisiyle evlendirilebiliyorlar, zorla evlendirilebiliyorlar. Nijerya ve bir çok ülkede hâlâ, hepimiz biliyoruz, kadınlara yönelik recm ve kırbaçlama cezası maalesef devam ediyor. Tecavüz eylemleriyle ilgili yargılamalarda da çok enteresan kimi kararlar var. Kadına karşı çoğu kez farklı yorum ve değerlendirmeler yapılıyor. Yakın bir süre önce hepiniz hatırlayacaksınız, bizim ülkemizde, tecavüze uğrayan bir kadın hakkında, hayat kadını tanımlaması nedeniyle sanığın yani tecavüz fiilini, eylemini gerçekleştiren kişinin cezasından indirime gidilmiştir. Bu tür uygulamalar sadece Türkiye'ye mahsus değildir. İtalya temyiz mahkemesi, tecavüze uğrayan bir kadının giydiği kot pantolonun tecavüzü imkansız kılacağını, bu kot pantolon üstündeyken tecavüz eyleminin yapılamayacağını öne sürerek, gerekçe göstererek, kadının ilişkiye girmeye razı olduğu kararını vermiştir. Yine değerli konuklar, aynı şekilde Meksika'da Yargıtay, evlilik içi şiddet ve buna bağlı olarak

tecavüzün, şiddetin, eylemin tecavüz ve yasaya aykırı bir şey olmadığı, sadece kocaya tanınan bir hakkın uygunsuzca aşırı kullanımı olarak yorumlamış ve buna göre karar vermiştir. Tüm bu örnekler ulusal ve uluslar üstü hukukun ayrıntılı düzenlemelerine karşın maalesef kadın hakları ve bu bağlamda kadına yönelik şiddetin boyutlarının sergilenmesi bakımından son derece çarpıcıdır.

Biraz sonra başlayacak panelde konunun uzmanı ve ilgilisi değerli panelistler bizleri ayrıntılı bir biçimde bilgilendireceklerdir. Ben kısaca kadına yönelik şiddete karşı ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelere kısaca değinip sözlerimi noktalayacağım. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için hepinizin bildiği gibi, tekrar olacak, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ve üye ülkelerin onayına sunulan uluslararası sözleşmelerin başında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Ek İhtiyari Protokol yanında daha sonra sadece kadına karşı şiddet konusunu öne çıkaran Birleşmiş Milletler Bildirgesi ve kadınlara karşı şiddeti önleme; cezalandırma ve ortadan kaldırmaya ilişkin İnter Amerikan sözleşmesi çok önemli hukuki düzenlemelerdir arkadaşlar. Değerli meslektaşlarım, değerli konuklar tüm bu gelişmelere karşın Avrupa düzeyinde kadının şiddete karşı korunması bakımından özel bir düzenleme mevcut değildir. Ancak kadına karşı şiddeti önlemeye yönelik özel bir sözleşme olmamasına karşın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan işkence yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı ve yine zorla çalıştırma yasağı gibi kurallardan hareketle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu konuda çok örnek, kadına karşı şiddet nedeniyle kararlar vermiştir.

Yine değerli konuklar, değerli meslektaşlarım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu kararları yanında iş yerlerinde cinsel tacizin önlenmesine ilişkin Avrupa Komisyonu Tavsiye Kararları ve Daphaim programının kurulması kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda atılmış çok somut adımlar olarak görülmektedir. Bunların yanı sıra Avrupa Parlamentosu 1997 yılında aldığı, "Avrupa çapında kadınlara karşı şiddete sıfır hoşgörü" başlıklı kararıyla, 1999 yılının Avrupa Kadınlara Karşı Şiddetin Hayır Yılı olarak ilan edilmesi ve bu çerçevede bir kampanyanın başlatılmasını öngörmüştür. Bu kararda üye devletlerin iç hukuklarında özel düzenlemeler yapılması, böylece cinsiyete dayalı

şiddete uğramış kişilerin korunması ve cinsel tacizin önlenmesi öngörülmüştür. Avrupa Birliği Hukuku çerçevesinde ilk cinsel taciz kavramına 23 Eylül 2002 tarihinde kabul edilen yönergede yer verilmiştir. Bu belgeler devletlerin kendi iç hukuklarında da bu yolla düzenlemeler yapması konusunda yol gösterici belgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerli konuklar ülkemizde kadına yönelik şiddet konusu özellikle 1980 yıllarında tartışılmaya başlamış ve toplumun bu konuda duyarlılığının gelişmesi için bir çok etkinlik yapılmıştır. Bu etkinlikler kadın derneklerinin gerçekten her yönde övgüye değer çalışmalarıyla gerçekleşmiş ve özellikle hepimizin bildiği gibi Medeni Yasa' nın ve kadına karşı çıkan her türlü yasal düzenlemelerin altında bu kadın derneklerinin emeği, gayreti, çalışması ve desteği vardır. Onlara buradan bütün emeği geçen yöneticilere şükranlarımı, saygılarımı ve iyi dileklerimi iletiyorum. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadınlar aile içi şiddetten en çok etkilenen kesim olarak karşımızda bulunmaktadır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı ve ülkemiz gerçekleri karşısında ne denli sağlıklı yapıldığının da tartışıldığı bir araştırmaya göre Anadolu kadını acaba kocam bana işkence ediyor diye karşısındaki bir üçüncü şahsa söyler mi? Anadolu kadını beni babam, annem, kardeşim dövüyor diye söyler mi? Bütün bunlara rağmen, yani böylesine sağlıklı veriler elde edilememiş olması koşullarına rağmen ülkemizde ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, %54'ünde ise sözlü şiddetin uygulandığı ve ev içi şiddetin yoğun olarak yaşandığı, Aile Araştırma Kurumu tarafından ilan edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda ailenin korunması, güvence altına alınması konusunda hepimizin bildiği gibi Anayasamızın 40. Maddesi yanında uluslararası hukuk alanında yaşanan gelişmeler de göz önünde tutularak iç hukukumuz açısından biraz önce de övgüyle bahsettiğim, kadın derneklerinin, kadın örgütlerinin tüm gayret ve desteğiyle 14 Ocak 1998 yılında 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa kabul edilmiştir. Bu yasa gerçekten, yasanın adı her ne kadar Ailenin Korunması başlığını taşıyorsa da içeriğini incelediğiniz zaman kadına karşı doğrudan şiddeti engelleyen ve gerekli önlemler alan son derece önemli yasal düzenlemeler getirmiştir.

Değerli meslektaşlarım, değerli konuklar, yine Haziran ayında yürürlüğe giren Türk Ceza Yasası, 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası 96, 99, 101, 102 ve 105. maddelerde şiddet ve taciz fiillerini cezalandıran çok

önemli yaptırımlar getirmiştir. Anayasanın 90. maddesinin son fıkrasında yapılan değişiklikle zaten hepimiz biliyoruz, uluslararası belge ve sözleşmeler iç hukukumuzun parçası haline gelmiştir. Sadece bu konuda değil her konuda, ülkemizde insan hakları yorum ve uygulamaları uluslararası standartlara, bu değişiklikle çekilmiştir, arzu edilmiştir, düşünülmüştür. Ancak hukuk düzenlemeler ve yasalar açısından varılan bu konta maalesef üzülerek altını çizmek istiyorum, bunları uygulama ve yorumlama durumunda olan kafalar bakımından çok gerilerde olduğunu hâlâ muhafaza etmektedir. Değerli konuklar bu toplantının çok yararlı olacağına inancımı bir kez daha yineliyorum. Toplantının düzenlenmesinde emeği geçen TÜBAKKOM ve Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu sayın yöneticilerine teşekkür ediyorum. Bize katılımlarıyla destek veren, panelist olarak destek veren tüm meslektaşlarıma ve bilim adamlarına, bilim insanlarına sonsuz teşekkür ediyor ve hepinize saygılarımı sunuyorum.

SUNUCU : Şimdi izninizle, panelime mazeretleri nedeniyle katılamayan ancak bize nazik davetlilerin isimlerini okumak istiyorum. Güldal AKŞİT; İstanbul Milletvekili; Devlet Eski Bakanı. Operatör Doktor Canan ARITMAN; İzmir Milletvekili. Sıdıka SARIBEKİR; İstanbul Milletvekili. Profesör Doktor Nükhet POTARGÖKSEL; Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı, İzmir Milletvekili. Güldal OKUTUCU; İstanbul Milletvekili. Doktor Zeynep KARAHAN USLU; Ak Parti İstanbul Milletvekili. Türkan Miçooğulları ; İzmir Milletvekili. Doktor Zaim AKMAN, RTÜK Başkanı. Şimdi panelimizi yönetmek üzere oturum başkanı Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu başkanı Avukat Müjde AVCIOĞLU nu davet ediyorum.

Av. Müjde AVCIOĞLU: Değerli milletvekilleri, değerli konuklar hepiniz hoş geldiniz. Aslında küçük bir konuşma hazırlamıştım, oturum başkanı konuşmaz ama ben yine de dayanamayıp konuşmak istiyordum ama maalesef başkanlarımız bütün konuşmamı mahvettiler, hiçbir şey kalmadı bana. Yalnız bugünün önemini vurgulamak için bir istatistik çalışması var, ben kısaca ondan bahsedeceğim.

, Buna göre, Dünyada her üç kadından en az biri dövülmüş, cinsel ilişkiye zorlanmış ya da farklı biçimde tacize uğramış. Avrupa Konseyi

16–44 yaş arası kadınların ölüm ve sakatlanmalarının ana sebebinin şiddet olduğunu, bunun kanser, ya da trafik kazalarındaki ölüm ve sakatlanma oranından daha fazla olduğunu beyan etmiştir.

Cinsiyet yüzünden yapılan kürtaj ve doğum sonrası kız bebeklerinin öldürülmeleri sonucunda kaybolan kadın sayısı 60 Milyondan fazladır. Birleşmiş Milletler kadına yönelik şiddet, özel raportörünün raporlarına göre 1999 yılında aile içi şiddete maruz kalan kurbanların %85'ni kadınlar oluşturmaktadır. Rusya'da 2000 yılında 14,000 kadın erkek arkadaşları tarafından öldürülmüştür.

Bu istatistiki bilgilerimizden sonra ben hemen değerli panelistlerimizi buraya çağırmak istiyorum. Evet ilk Sayın Narınç ATAMAN, Sayın Uzman Doktor Erhan BÜKER, Sayın Meltem ERSOY. Sayın Narınç ATAMAN Ankara Koleji ve Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi mezunudur. Kendileri Avrupa Birliği uzmanıdır. Sırasıyla Sağlık Bakanlığı, Kültür Bakanlığı Danışmanlığı yapmış, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü görevini yürütmüş, Devlet Bakanı Danışmanlığı yapmıştır. 4. Dünya Kadın Konferansı, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler çalışmalarında bulunmuştur. Kadın Dayanışma Vakfı İris, Eşitlik, Gözlem gurubu kurucu üyesidir. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Genel Kurul Üyesidir. Sayın Narınç ATAMAN bize şiddetle mücadelede sığınma evlerinin önemi konusunda bilgilendirecektir. Buyurun.

Narınç ATAMAN ; Teşekkür ederim. Hepiniz hoş geldiniz sayın milletvekilleri, sayın eski milletvekilleri, sayın konuklar. Aslında bugün şaka gibi bir gün. Neden şaka gibi? Çünkü bir yandan inanılmaz gelişmeler sağlarken insan, teknolojide, elektronik sektöründe, tıp sektöründe, mühendislik ve tıp biliminin buluştuğu noktalarda insan genom projesi bizim bildiğimizin de ötesinde ileriye gitmişken, insan kopyalıyorken, lazerle kansız, bıçaksız ameliyatlar yapıyorken, bir yandan da bugün biz, benim şaka gibi dediğim günde kadına yönelik şiddetle uğraşıyoruz, hâlâ bunu görünür kılmaya çalışıyoruz, hâlâ konuşulur kılmaya çalışıyoruz. Şaka günü, bir şaka tabi aslında "ŞK" Şiddete Karşı günü bugün, tıpkı Sevgililer Günü gibi, Anneler Günü, Babalar Günü gibi. Mirabel kardeşlerin hunharca öldürülmesine bağlı olarak anılıyor

bugün ama az önce Barolar Birliği Başkanımızın da, Ankara Barosu Başkanımızın da söylediği gibi ve bugün Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan' ın da basın bildirisinde yer aldığı gibi dünyanın her köşesinde şiddet var: Az önce Ankara Barosu Başkanımız "Şiddet geliyor, terör geliyor" dedi konuşmasında. Amerika' dan iki kadın akademisyen, iki bilim kadınının yaptığı bir araştırma var, konuya girmeden hemen ona değinmek istiyorum, bu bilimsel dergilerde de yayınlandı, mutlaka biliyorsunuz, hani şu genosit, genosit diyoruz ya, bir de hemosit var, yani kadın cinsinin kıyımı diye bir şey var. Nerede var? Bu Çin'de var, ataerkil toplumun köklendiği her ülkede var. Pakistan'da var, Hindistan'da var. Anne rahminde çocuğun cinsiyeti saptanıyor ve kız ise, erkek çocuk ise kalıyor, kız çocuk ise tahliye ediliyor. Bu Amerikalı iki bilim kadınının yaptığı araştırma şunu ortaya koyuyor, terör geliyor, şiddet geliyor, savaş geliyor. Çünkü Asya'da erkek nüfus, kız çocuklarının nüfusunun üç katı olmuş durumda. Bu erkekler büyüdükleri zaman, işte bu alarmı veriyor bilim kadınları; terör geliyor, şiddet geliyor ve savaş geliyor. Önlenemez.

Evet sığınma evlerinin önemini anlatmayayım ben diye düşünüyorum. Tabi ki sığınma evlerinin şimdi burada da bulunan çok sevgili arkadaşlarımla birlikte 1989 yılında Kadın dayanışma Vakfı'nı kurmak üzere el ele verdiğimizde ve hemen akabinde Danışma Merkezi'ni ve hemen 93'te de sığınma evini açtığımızda biz nasıl büyük bir canavarla uğraştığımızı daha henüz bilmiyorduk 80'li yılların sonunda. İhtiyacı biliyorduk, bir şeyler yapmanın sorumluluğunu duyuyorduk ama ne büyük bir problemle yüzleşeceğimizi daha o zamanlar çok doğru düzgün bilmiyorduk. Sığınma evlerinin önemini uzun, uzun anlatmak istemiyorum ama çok özetle şudur sığınma evi, kadın sığınma evi; kadının intihardan yada cinayetten önceki gidebildiği duraktır. Kadına yönelik şiddeti, Türkiye'deki yasal mevzuatı, uluslararası yasaları arkadaşlarım, konuşmacı arkadaşlarım hep anlatacaklar. Ama belki bir kısacık şeyden daha bahsetmek istiyorum. 10 Aralık biliyorsunuz İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulünün yıldönümü ve dolayısıyla 25 Kasımla 10 Aralık tarihleri arası kadına yönelik şiddetle mücadele periyodu, dönemi diye kabul ediliyor dünyada. Bunu da hatırlattıktan sonra yine bir küçücük daha açıklama aile içinde şiddete maruz kalan yada şiddete maruz kalmasa bile tanığı olan çocuklar var, kız ve erkek çocuklar, yapılan araştırmalar bize bunu söylüyor, şiddete maruz kalmasa bile şiddetin

tanığı olan çocuklar büyüdüklerinde ya şiddet uygulayıcısı oluyorlar yada şiddete boyun eğenler. Oysa demokrasinin kuralı, kavramları içerisinde boyun eğmek yok! Elbette herkes kadın, erkek, fikrini beyan edecek, fikrini sebatla savunacak ama boyun eğmek yok. Geçenlerde İngiltere'de yapılan bir araştırmadan söz edeceğim. Bu araştırma keşke bizde de yapılsa diye diliyor gönül, hastanelere, bir kere şu var, kadına yönelik şiddeti görmemek, bunu görmezden gelmek, onu önceliği, ona update vermemek, ona öncelik sırası tanımamak, şimdi ülkemizi şimdi devletimizin başka sorunları var diyerek bu sorunun çözümünü ötelemek zaten yine uluslararası sözleşmelere göre devletin bu işi çözmede çaba sarf etmemesi ve gözden ırak tutması, devletin bizzat uyguladığı şiddettir. Önce bunu bilelim. Yani gözden kaçırdık, öncelik bir türlü oraya gelmiyor, bunlar doğrudan şiddetin kendisidir. Keşke bizde de yapılsa bu araştırma dedim. Onu aktarmak istiyorum. İngiltere'de hastanelere başvuran kadınların, kadın hastaların üstünde bir araştırma yapılmış. Bu araştırmaya göre bir kere kadına yönelik şiddetin maliyeti çok fazla. Görmezden geliyoruz ama maliyeti çok fazla. Bir kere işgücü kaybı var kadının. Çocuklara çok büyü çocuklar üstünde maliyeti var, maddi ve manevi olarak. Kadın kendine güveni olmadığı için girişimcilikten de uzaklaşıyor. Yani sağlık harcamalarını da üç katı arttırıyor, kendisi için olabilecek sağlık harcamalarını. Maliyeti çok yüksek. Hastanelere, İngiltere'de hastanelere giden kadınlar üzerinde yapılan araştırma şunu söylüyor bizi, eğer bir kadına uyku ve iştah bozukluğu varsa, sürekli yorgunluk şikayeti varsa, aksiyette depresyon ve hatta panik atak varsa, bir yerlerinde kronik ağrı varsa, psikojen ağrı varsa, alkol ve ilaç, özellikle ilaçlardan sakinleştirici ve ağrı kesici kullanımı çok yoğunsa, kadının az konuşma eğilimi varsa, korkak ve şaşkınsa, yaşadıklarını o her neyse hani kaza da geçirmişse, yaşadıklarından hep kendini sorumlu tutma ve kendini suçlama eğilimi varsa bu kadında muhakkak bir şiddet öyküsü var. Çünkü kadınlar şiddeti çok büyük bir rahatlıkla açıklayamıyorlar, gördükleri fiziksel şiddeti, duygusal şiddeti, cinsel şiddeti açıklamakta zorlanıyorlar. Tabi bütün bu semptomların, belirtilerin en ucunda da fiziksel şiddet, darp izleri ve en sonunda da intihar girişiminde bulunan kadınların öyküsünde mutlaka şiddet var. Çok büyük bir başarıyla bu şiddete uğrayan kadınların eşleriyle yapılan araştırmayı da kısaca anlatmak istiyorum. Eşlerle konuşulmuş, onlar konuşturulmuş ve çok ilginç bir

sonuç çıkmış ortaya. Şiddet uygulayan erkeklerin uzun, derinlemesine görüşmeler sonucunda aktardıkları nedenleri, neden şiddet uyguluyorlar, bir kere gücünü göstermek için şiddete başvuruyor. Denetim ve yönetme yeteneğini göstermek için şiddete başvuruyor. Kadını hak ettiği yerde tutma isteği olduğu için şiddete başvuruyor. Kadını sessiz, tepkisiz, yumuşak başlı tutma isteğiyle şiddete başvuruyor. Kadının her hangi bir tepkisini, yorumunu, eleştirisini veya hatırlatmasını duyulmaz kılmak için, korkutmak için buna başvuruyor. Kadını fiziksel, duygusal ve ekonomik olarak kontrol etme isteğiyle buna başvuruyor. Kadının aşağılığı, gülünçlüğü, zavallılığı erkeğe kendini daha güçlü hissettiriyor. Yoğun bir tatmin duygusu yaşıyor şiddet uygulayan erkek. Yani katı kurallar koyarak kendini baskın hissediyor, kendisini üstün birey hissediyor, vazgeçilmez bir vatandaş hissediyor kendini, yalvarma ve yakarmalarla baskın bir kişilik geliştirdiğini düşünüyor. Bir başka şey var, erkekler erkeklerin taktirini kazanmak için de şiddete başvuruyor. Evet kadının erkeğin karşısında özgüvenini kaybetmesi, suçluluk duyması, kendi kendini sürekli eleştirmesi erkeğin kendini iyi hissetmesine sebep oluyor. Tabi bütün bunları böyle üst üste sayınca bir erkek bir kadını, kendi kadınının, kendi yakininin, canının, ciğerinin böyle olmasını nasıl ister deyi veriyoruz ama işler, mekanizma böyle işliyor.

Sığınma evleri az önce dediğim gibi intihar yada cinayetten bir önceki nokta. Kadınlar orada bir kere yargılanmadan dinleniyor, sığınacak, başlarını sokacak bir yer buluyorlar. Kendilerine sağlıkla ilgili; hukuksal ve psikolojik yardım, danışmanlık sağlanıyor. Yani şiddetten kaçarak, kendi ayaklari üstünde durabilecekleri güne kadar ki kendilerine meslek ve iş edindirme konusunda da yardım ediliyor, kendi kararlarını verip, kendi ayakları üstünde duracakları noktaya kadar geçici olarak alındıkları bir yer ve hâlâ kadın sığınma evleri sayımız Türkiye'de çok az. Az önce sevgili arkadaşım Nuran BAYEN* demişti ki sıfır tolerans diyoruz, şiddete sıfır tolerans, aslında belediyelerin sığınma evi açma konusunda sıfır mazeretleri var dedi, bunu mutlaka söylemeliyim dedim, gerçekten sıfır mazeretleri var. Ama ondan da geçtim Nazik IŞIK gayet iyi hatırla bizim sığınma evimize belediyeler, belediye başkan yardımcısı, özel merdivenlerle çıkıp kadınlarımızı taciz etmişlerdir. Bırakınız açmayı hani gölge etmeseler başka ihsan istemeyiz diyeceğiz neredeyse. Ama belediyelerin sığınma evi açma konusunda gerçekten sıfır mazeretleri var.

Efendim bu kadın sığınağı, sığınma evi kavramını biz hâlâ konuşuyoruz bugün ama aslında bu 14. yüzyılın başlarına kadar uzanıyor. Bir kere İtalya'da kiliseye bağlı ..., "Bozuk Giden Evlilikler Evi" diye bir kadın sığınağı, sığınma evi açıldı diye kiliseye bağlı bir kadın sığınma evi açıldığını tarih bize söylüyor. Yine bunun dışında 14. yy' de Christian De Pisan adlı bir kadın "Kadınlar Şehri" adlı bir kitap yazmış. Bu kitapta diyor ki kadınlar şu, şu, şu, hepimizin bildiği şekillerde şiddete uğruyor ama hiçbiri açıklamıyor. Kadınları onurlu bir yaşama kavuşturmak için şiddetten bağımsız kılmamız gerek, bunun için de onlara bir ev gerek. Hatta o ev sağlam duvarların içinde olmalı ve o duvarlar da üstat kadınların emekleriyle örülmeli. O üstat kadınlar; bayan akıl, bayan vicdan ve bayan güven.

Sizlerin, hepinizin çok bildiği, ha şunu söyleyeyim ilk bizim anladığımız anlamda sığınma evi 1972'de İngiltere'de açılıyor. Onları anmadan geçmeyelim. İngiltere'de ... Womens ... diye bir ev açılıyor. Aslında İngiltere'de ve Amerika'da bu kadına destek vermek için kurulan organizasyonlar ve sonradan evler, dört amaçlı kuruluyor. İşte kimisi tedavi amacıyla kurulan kuruluşlar. Kimisi önce sokaktaki aç kadınların karnını doyurmak, aş evi kurmak amacıyla başlıyor fakat hepsi sonunda sığınma evi hizmetine dönüyor. Evet 1972'de ilk İngiltere'de açılmış bizim bugünkü bildiğimiz sığınma evi formatındaki bir sığınma evi. 1973'de Amerika'da ilk sığınma evi Boston'da açılıyor. Bu da böyle tarihçeyle ilgili kısacık bilgi.

Şimdi galiba son dakikaları erkeklerin ne yapacağına ilişkin sözlere ayırmakta yarar var. Bu konuyla ilgili sadece kadınların çözüm araması, çalışması, emek vermesi, çözüme bizi yaklaştırmaz. Bunu aklı selim sahibi olan herkes bilir. Dünyada son 20 yılda kadına yönelik şiddeti önlemek üzere kurulmuş bir çok erkek örgütü var beyler. Bunlar İsveç'te, İngiltere'de, Kanada'da, Amerika'da, Almanya'da, Fransa'da, birkaç örnek vermek gerekirse mesela Amerika'da NOMAS var, National Organization for Man Again Sexizm, bunlar cinsiyetçi yaklaşım, yani toplumsal cinsiyete ilgili, cinsiyet bağlamında kadına yönelik neden şiddet uyguluyorlar, neden iki cins iletişimlerini şiddetsiz kuramıyorlar, bunu araştırıyorlar ve tıpkı Kanada'daki ve ... ülkelerdeki gibi ... kampanyası gibi, beyaz kurdele kampanyası gibi orta öğretimde delikanlılara gidip,

daha büyük ağabeyler eğitim veriyorlar kadınların statüsünü anlatıyorlar, eşit bireyler olduklarını anlatıyorlar, yani ataerkil izlerini silmeye çalışıyorlar. Bizde de erkeklerin, bir de mesela, şiddeti yok eden kahramanlar diye bir örgüt var, erkekler yine kurmuş. Yine hem çalışmalarını, erkek erkeğe toplantılarında, ama bilimsel katkıyı da alıyorlar, neden şiddete başvurduklarını ve bunu nasıl engelleyebileceklerini araştırıyorlar. Modeller üretiyorlar ve genç erkeklere o modelleri takdim ediyorlar. Tıpkı bizde 'Leyla Navaro' nun kitaplarında yer aldığı gibi şiddetsiz iletişimin yöntemlerini ve bunun ne de hoş olduğunu anlatıyorlar. Dileğim keşke erkekler de bizde birer şiddeti durduran kahramanlar olarak ortaya çıksalar. Hepinize teşekkür ediyorum.

Av. Müjde AVCIOĞLU : Sayın ATAMAN çok teşekkür ederiz. Konuşmacıların konuşmaları bittikten sonra soru cevaba geçeceğimiz için ben hemen ikinci konuşmacımızı takdim etmek istiyorum. Sayın Meltem ERSOY, kendileri Hacettepe Üniversitesi İstatistik Bölümü'nden mezundur. 15 yıldır Uluslararası Göç Örgütü'nde çalışmakta. Ankara ofisinde görev yapmakta Göç Örgütü'nün. Mülteciler , Göçmenler Acil Durumlar' da görev yaptıktan sonra İnsan Ticaretiyle Mücadele Birimi'ne atanmıştır. Bu birimin şefi olarak halen görev yapmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarının korunması ve suçun cezalandırılmasına yönelik projelerin koordinasyonunu görev kapsamı içinde yürütmektedir. Kanun uygulayıcılarına yönelik eğitim programlarından aynı zamanda sorumludur. Bugüne kadar 1,500 kolluk, hakim ve savcı eğitimine, eğitici olarak iştirak etmişlerdir. Meltem ERSOY Türk Ceza Kanunu ve İnsan Ticareti konusunda konuşacaktır. Buyurun Meltem Hanım, süreniz 20 dakika.

Meltem ERSOY : Değerli bakanlarımız, değerli katılımcılar hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle gerek TÜBAKKOM, gerek Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu'nun birlikte düzenlemiş oldukları bu panele katılmaktan çok büyük onur ve memnuniyet duyduğumu belirtmek istiyorum. Panel konu başlıklarından bir tanesinin insan ticareti olması gerçekten bizi çok duygulandırdı. Şu anlamda; kadına karşı belki de en büyük şiddetin, artı insan haklarının en yüksek seviyede ihlal edildiği bu olgunun, bu panelin bir parçası olması gerçekten memnuniyet verici.

Bana "Türk Ceza Kanunu'nda insan ticaretinin yeri ve insan ticareti nedir" konusunu anlatmam istendi ama Sayın ATAMAN'ın konuşmaları beni o kadar etkiledi ki, biz de kurum olarak gerek insan ticaretinin önlenmesi, gerek insan ticareti mağdurlarının korunması, gerekse bu işin cezalandırılmasına yönelik faaliyetlerimizi yürüttüğümüz için, ben her ne kadar ceza kanunu ve bunun uluslararası elimizdeki yasal araçlarla başlasamda, konuyu mağdurlara da değinmeden geçemeyeceğim: Çünkü madem burada kadına karşı şiddeti konuştuğumuz bir gün bence onları da anmadan geçmememiz gerektiğini düşünüyorum.

Bazılarınız için tekrar olacak ama ben elimizdeki bir takım uluslararası araçlardan bu konuya giriş yapmak istiyorum. 2000 yılında birkaç yıllık çalışmanın sonucunda Birleşmiş Milletler' e üye devletler, biliyorsunuz Birleşmiş Milletler Sınır Ötesi Suçla Mücadele Konvansiyonu'nu imzaya açtılar. Bu konvansiyonun üç tane protokolü bulunuyor ve bu üç protokolden bir tanesi kişilerin özellikle kadın ve çocukların ticaretini önleme, durdurma ve cezalandırmaya yönelik bir protokol. Diğeri kara, deniz, hava yoluyla yapılan göçmen kaçakçılığıyla mücadele. Üçüncüsüde ateşli silahlarla mücadele protokolü. Bugünkü konumuz kadına karşı şiddet olduğu için ben sadece insan ticareti ile mücadele protokolüne değinmek istiyorum. Hepimiz insan ticaretinin bütün insan haklarının ihlal edildiği ve aynı zamanda uluslararası, sınır aşabilen ve organize bir suç olduğunu biliyoruz. BM protokolü Palermo diyede anılıyor. İtalya'nın Palermo şehrinin seçilmesi de bir mesaj veriyor ama şunu da belirtmeden geçemeyeceğim burada bu protokollere her ne kadar devletler imza atmış olsalarda, insan ticaretiyle mücadele gerek devletlerin, gerek uluslararası kurumların, gerek sivil toplum örgütlerinin, gerekse halkların hep birlikte yapmaları gereken bir mücadeleyi öngörüyor. Şimdi bahsetmiş olduğum, hem konvansiyon hem de bütün protokoller yürürlüğe girmiştir. İnsan ticaretiyle mücadele protokolü 25 Aralık 2003'den beri yürürlüktedir: Bu de emek oluyor ki özellikle de Türkiye gibi bu konvansiyon ve protokolleri ilk imzalayan ve parlamentosuna ilk onaylayan ülkelerden biri olarak hepimizin bir takım yükümlülüklerimiz olduğunu gösteriyor. Tabi ki bu konvansiyon ve protokoller biliyorsunuz hepimizi bağlayıcı yasal belgelerdir ve bunlar uluslararası hukuktur, iç hukuk değildir. Fakat bütün bunlar iç hukuka adapte edilebilir. Dolayısıyla 2002 Ağustos ayında Türk Ceza Kanunu'na

insan ticareti maddesi eklenmiştir. Bu o zaman 201 (b) maddesiydi ve yeni değişiklikle 01 Haziran 2005 de yürürlüğe giren yeni ceza kanununda da 80. madde olarak karşımıza çıkıyor. Çok önemli çünkü insan ticareti gerçekten insana karşı işlenmiş olan o kadar ağır bir suç ki bunun cezasının da ağır olması gerekiyor ve kanuni bütün mahkemeye intikal etmiş davalarda hakikatten bunun en yüksek seviyede ve insan ticaretinden cezalandırılması gerekiyor.

Türkiye'de, Anayasanın 90. Maddesi de bunu yasa hükmüne de koyuyor ve hatta geçtiğimiz mayıs ayında yeni bir bent eklenerek buna eğer ulusal mevzuatta bütün bu protokollerin uygulanmasına engelleyecek eksik noktalar varsa o durumda uluslararası anlaşmalar daha üst bir seviyeye de geçebiliyor. Yani bu anlamda uluslararası protokoller çok önemli. Bir de tabi ki insan ticaretiyle mücadele protokolü bütün ülkelere ortak bir tanım getirdi. Artık "İnsan ticareti nedir?", hepimizin ortak bir tanımı var ve aynı şekilde insan ticaretini cezalandırmamız gerekiyor. Ben izninizle size bu tanımı okumak istiyorum. "İnsan Ticareti ifadesi tehdit yada zor kullanma yada diğer baskı unsurları, adam kaçırma, hile, sahtekarlık, hassas bir gücün yada konumun suiistimal edilmesi yada başka bir kişinin, kontrolü elinde bulunduran bir kişinin rızasını almak üzere ödeme yada yardımların yapılmasını yada alınması istismar amacıyla kişilerin işe alınması, taşınması, devredilmesi, saklanması yada kabul edilmesi anlamına gelecektir" der. Sömürü ifadesini de şu şekilde protokol tanımlıyor; "Yarar amacıyla diğer insanlardan cinsel olarak faydalanmak ve diğer cinsel sömürü, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, kölelik veya benzeri uygulamalar, organların çıkartılması, alınması anlamına gelecektir" diyor. Burada bakıyoruz bir faaliyet söz konusu. Kişiler angaje ediliyorlar, taşınıyorlar, alınıyorlar. Genellikle Türkiye örneğine baktığımız zaman, şunla karşılaşıyoruz, daha çok kadınların istismar edildiğini görüyoruz. Daha çok ülkemizde kadınların insan ticaretine maruz kalmasından söz edebiliyoruz. Özellikle eski Sovyet Bloğu ülkelerinden ülkemize gelen kişilerin insan ticaretine daha çok maruz kaldıklarını görüyoruz. Bununla birlikte şunu da belirtmeden geçemeyeceğim, insan ticareti aynı ülke sınırları içinde de gerçekleştirilebilir. Yani karşımıza bugün bir Natalya, bir Lilya çıktığı gibi bir Ayşe, bir Ahmet de çıkabilir. Dolayısıyla biz her ne kadar Birleşmiş Milletler Sınır Ötesi Suçla bu protokol ve konvansiyona taraf olsak ta

bizim aynı şekilde Türk Ceza Kanunu'ndaki insan ticareti maddesi bunun aynı zamanda Türk insan ticareti mağdurlarına da aynı şekilde uygulanmasına da imkan vermektedir. Bu da çok önemli. Hepimiz, kaynak ülkelerdeki nedenleri az çok biliyoruz, yani fakirliğin artık çok yüksek düzeyde olması, küresel boyutlara varması, fırsat eşitsizliği, işsizlik, aynı zamanda şunu da biliyoruz sosyal ve politik bir takım çatışmalar var, istikrarsız toplumlar var. Sosyal ve kültürel uygulamalardaki farklılıklar bugün konuştuğumuz konulardan bir tanesi kadına karşı şiddet ve insan ticaretinin en önemli nedenlerinden. Kadınlara ve kız çocuklarına yapılan baskı. Aynı zamanda bazı kültürlerde biliyorsunuz genç kadınlar aileleri tarafından satılıyor yada çocuklar ve genç kızlar farklı ailelere emanet ediliyorlar, veriliyorlar ve bu aileler bunun karşılığında bir takım paralar alabiliyor. Bütün bunları düşündüğümüz zaman ve de kadınların dünyada artık daha çok göç ettiğini düşündüğümüz zaman aslında insan ticaretinin nedenlerini anlamamız daha da kolay oluyor. Bu insanlar belki de çocuğuna bakmak üzere, belki de anne babasına bakmak üzere Türkiye'ye geliyorlar. Fakat burada karşılaştıkları durum çok daha farklı, çok farklı bir tabloyla karşılaşıyorlar. Onlar buraya hizmetçilik yapacak, bir çocuğa bakacak ya da garsonluk yapacak vaadiyle geliyorlar fakat organize suç şebekeleri tarafından gelir gelmez, bizim karşılaştığımız bu sene 200'ü aşkın vakada gördüğümüz, hepsinin cinsel sömürüye uğradığı. Ve bu inanılmaz boyutlarda bir sömürü. Bu kişiler aç bırakılıyor, susuz bırakılıyor, kendilerine hormon ilaçları veriliyor, daha çok aç kalmaları sağlanıyor. Bir taraftan da bu kişilerin sürekli alım ve satımı söz konusu. Bu kişileri çırılçıplak soyuyorlar ve başka satıcılara satarken bütün vücut özellikleri çırılçıplak, bir pazar yeri gibi sergileniyorlar ve bu kızlar, bu kadınlar o şekilde tüm insanlık onuruyla kendilerine karşı her türlü güven mekanizmasını kaybediyorlar. Bu gerçekten çok önemli bir konu. Tabi şimdi insan ticaretinde sömürü sadece cinsel sömürü değil, zorla çalıştırma hatta zorla ev işlerinde çalıştırma, suç amaçlı sömürü, organların alınması da bütün bunlara değinmek isterim ama bugün madem kadına karşı şiddeti konuşuyoruz, 2004-2005 yılı içinde 21 vakamız artık burada uğradıkları şiddete dayanamayacak durumda oldular ve balkonlardan atladılar. Bunlardan hayatını kaybedenler oldu ve bir iki hafta önce bana bir mektup geldi, anne soruyor, "Ben kızımı kaybettim ama bu suça iştirak etmiş, buna sebebiyet veren kişiler cezalandırılmış

mı?" diye. Gerçekten bu anneye hesap vermeniz, bunu anlatmanız lazım. Çünkü bir insan kaybediyorsunuz. Hepimiz bugün bir evlat kaybetmek acısını anlıyoruz ve bu anlamda nesiller kayboluyor. Çünkü insan ticareti mağdurları çok ağır şiddete uğruyorlar. Hem psikolojik hemde fiziksel şiddete uğruyorlar,

Geçenlerde temmuz ayında Antalya'da bir operasyon vardı, inanın bulundukları ortamlar tamamen bir bodrum katı, sadece bir havalandırma borusu var yukarıdan hava alması için, inanılmaz bir rutubet, inanılmaz bir pis koku içinde sabahtan akşama kadar orada tutuluyorlar ve akşamları müşterilerine çıkarılıyorlar. Bu şartlarda kızgın yağlarla yakılmış, her türlü fiziksel şiddete uğramış insanlardan bahsediyoruz ve sömürünün boyutu o kadar büyük ki bu kızlar veya kadınlar Türkiye'ye geldikleri zaman sahte bir iş vaadiyle kandırılıp gelmiş oluyorlar ve diyorlar ki işte bakın sizi Türkiye'ye getirmenin bedeli benim için bedavaya çalışacaksın deniyor. Zorla seks hizmetlerinde çalıştırılıyorlar, hiçbir para almadıkları gibi hiçbir şekilde sağlık kontrolleri, sağlık erişimleri de olmuyor bu kişilerin itiraz etme şansları da olmuyor. Hatta o kadar acıdır ki verdikleri hizmetlere göre fiyat listesi değişiyor, o kadar insan onuruna aykırı bir şekilde hareket ediliyor. Bunun ötesinde bütün yaptığımız mağdur görüşmelerinde ilk geldikleri yerlerde günde 15 müşteriye pazarlandıklarını gösteriyor, hatta üç ayın sonunda satıldıklarında artık yeni sahiplerline 2,500-3,000 Dolar karşılığında satıldıkları için günde 30, inanın abartmıyorum 60 müşteriye götürülen insanlar var. Yani günde 60 kere tecavüze uğradığını düşünün ve tabi ki bu insanların tekrardan hayata kazandırılması da kolay olmuyor. Böyle bir şiddete uğramış, fiziksel, psikolojik şiddete uğramış, artı kurtuluş çareleri yok, kaçamıyorlar çünkü sürekli baskı altında tutuluyorlar, kapalı yerlerde tutuluyorlar. Dolayısıyla kolluk görevlilerinin operasyonu olmadan kaçmaları çok zor oluyor. Ben size, bu anlamda Türkiye'de yapılan, bu konuda bir takım ilerlemelerden bahsetmek istiyorum. Hep sığınma evleri üzerine Sayın ...'da konuştular ama Türkiye'de şu anda iki tane sığınma evi var. Benim bunu herhalde burada sevinçle bahsetmem gerekiyor. Bunlar transit sığınma evi olup bir tanesi İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı tarafından, bir sivil toplum örgütüdür, İstanbul'da işletilmekte ve şunu da belirtmek istiyorum ki Ankara'daki sığınma evi de Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin sağlamış olduğu yer ve imkanlarla bu hafta faaliyete geçti. Şimdi

Ankara'da da 12 yataklı bir sığınma evi var ve bu sığınma evini Kadın Dayanışma Vakfı işletiyor ve Uluslararası Göç Örgütü olarak biz buna her türlü teknik ve finansal desteği sağlıyoruz. Bence de sığınma evleri çok önemli, insan ticareti mağduru kadınlarımız da olabilir, Türk kadınlarımız da olabilir. Şu anlamda tabi ki sığınma evlerinde her türlü psikolojik, her türlü sosyal ve fiziksel destek almaları çok önemli. Sadece bizim tabi ki mağdurlarımız şu anda yabancı mağdurlar olduğu için hep yabancılardan bahsediyormuş gibi algılanmasın ama onların da ülkelerine döndükleri zaman, kendi ülkelerinde de aynı desteği kesintisiz almaları için yeniden topluma kazandırma faaliyetleriyle destekliyoruz.

Şunu da söylemek istiyorum ki Türkiye'de son gelişmelerden bir tanesi 157 Acil Yardım Hattı'dır. Biliyorsunuz 155 Polis İmdat, 156 Jandarma İmdat ve şu anda 157 İnsan ticareti Mağdurlarına Yardım Hattı, Türk Hükümetinin insiyatifidir. Mayıs ayında devreye girdiğinden bu yana, şurada birkaç aydan bahsediyoruz, 50'den fazla insan ticareti mağduru kurtarıldı. Bu sadece insan ticareti mağdurunun kurtarılması değil tabi başka konularda da örneğin bizim yardım hattımızda kadına karşı şiddet konusunda da bir takım telefonlar geliyor. Dolayısıyla biz yine bu aldığımız telefonları da, aramaları gereken yerlere yönlendirme yaparak onlara destek oluyoruz. Bu bence çok önemli biri inisiyatif ve bölgesel bir inisiyatif. 157 yardım hattının tanıtımını yaparken Ukrayna'da, Moldova' da televizyon programları yaptık. Ayni şekilde Türkiye'de bütün televizyonlarda bunu, bir bandımız vardı 157 ile ilgili, RTÜK aracılığıyla bunu tanıttık. Türkiye'ye çok önemli giriş kapıları var, bu giriş kapılarında da belki girişte görmüşsünüzdür, küçük kartlar var, bu kartların dağıtımını İçişleri Bakanlığımız sağlıyor. Dolayısıyla potansiyel insan ticareti mağdurlarına ve gerçek mağdurlara yardımcı oluyoruz. Şimdi , son birkaç dakikam kaldı, şuna da değinmek istiyorum: İnsan ticareti mağduru profiline baktığımız zaman, bizim Türkiye'de yardımcı olduklarımızın hepsi kadın, hepsi de cinsel sömürüye uğramışlar, bekarlar, bekar veya çocuklu kadınlar ama içlerinde evli kadınlar da var: Fakir ve çok fakir ailelerden ve kırsal kesimden geliyorlar. Çoğu az eğitimli veya eğitimsiz. Kiminin ailesi var ama kimisi yetimhanelerden geliyor. Aile içi şiddete neredeyse hemen, hemen hepsi maruz kalmış. Problemli ebeveynleri var, aile içinde de anne veya babanın psikolojik veya fiziksel desteğe ihtiyacı var. Ve ülkelerinde eğitim ve sağlık erişimlerinin çok kısıtlı olduğunu

gördük. Tabi dönüp dolaşıp her şey bu cinsel ayrımcılığa geliyor ve baktığımız zaman kadına karşı şiddetin değişik formlarıyla karşılaşmış oluyoruz.

Uluslararası sözleşmelerde mağdurlara uygun sığınma evlerinin sağlanması mutlaka sözleşme koşullarından bir tanesidir, bu çok önemli. Aynı zamanda mağdurlara tıbbi, psikolojik ve yasal danışmanlık verilmesi çok önemli. Bu anlamda biz baroların sonsuz desteğini bekliyoruz. Çünkü tacirler son derece maddi imkanlara sahipler. Sadece Türkiye'de milyon Dolarlar bu sektörden kazanılıyor. O anlamda çok iyi avukatları devreye sokabiliyorlar. Tabi ki baroların burada çok önemli bir rolü, mağdurlara yasal danışmanlık ve yardım sağlamakta da olacak diye düşünüyorum. Madem Türk Ceza Kanunu'nda insan ticareti yer alıyor, madem ülkemiz uluslararası sözleşmeleri imzalamış ve yükümlülüklerini yerine getiriyor, ben inaniyorum ki değişik ortamlarda hep birlikte gerek kadına karşı şiddet konusunda, gerekse bunun sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkan insan ticareti konusunda birlikte çalışmalarımıza devam edeceğimizi düşünüyorum. Soru ve cevap kısmında sorularınızı cevaplamaya hazır olacağım. Çok teşekkür ediyorum.

Av. Müjde AVCIOĞLU : Sayın ERSOY açıklamalarınız için teşekkür ederiz. Kahve arasından önce son konuşmacımız Sayın Erhan BÜKER, kendileri Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunudur. Yurdun çeşitli yerlerinde ve Ankara'da hekim olarak çalışmıştır. Adli Tıp Kurumu, Adana, Ankara, Konya'da çalışmıştır. Halen de Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkan Vekilidir. Buyurun Erhan Bey.

Dr. Erhan BÜKEN : Sayın başkan, sayın katılimcılar, her iki konuşmacıya da teşekkür ediyorum değerli bilgileri için. Bugün Adli Tıp uzmanlık alanında tıbbi verilerden yola çıkarak kadinlara yönelik şiddetin ülkemizdeki sorunlarını, ne tip problemlerin olduğunu vurgulayarak, avukatlar ve de diğer hukukçu arkadaşlarımız için bir miktarda Adli Tıbbi değerlendirme sürecinin nasıl olduğunu, nelerin göz önünde bulundurulması gerektiğini anlatmaya çalışacağım. İlk önce şiddetin genel kavramsal boyutuna birkaç cümleyle değinelim isterseniz. Şiddet; birinin ya da bir grubun, bir başkası ya da toplumda bedensel yada psikolojik zarara yol açan eylemi olarak tanımlanmıştır. Kasti ya da olası kasti olarak

bir başkasına acı vermek amacıyla gerçekleştirilen her türlü davranış olarak da tanımlanabilir. Dünyanın her yerinde şiddet var. 4,400 kişi günde ortalama, yılda 1,6 Milyon kişi şiddet nedeniyle ölüyor. Milyonlarca insan ise öldürücü olmayan yaralanmalara maruz kalıyor. Ölümlerin yarısı intiharlar, üçte biri cinayet, beşte biri ise savaşlar ve çatışmalar sonucu meydana geliyor. Birkaç alt başlıkta ele almak mümkün. Bireysel şiddet ve toplu şiddet. Şiddet, eylemlerinin yönlendiği objeye göre saldırgan şiddet, herhangi bir objeye yönlenmeyen ya da bir objeye göre ayrımlanamayan ya da yönlendikleri objeye göre kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlılara yönelik şiddet, kişinin kendine yönelik şiddeti olarak ayrımlandırmak mümkün. Şiddeti uygulayana göre de, bireysel ya da kolektif şiddet olarak tanımlanabilir.

Bireysel şiddeti Adli Tıp açısından, ölüme yol açan şiddet, intihar, cinayet, bedensel yaralanmaya yol açan şiddet, psikolojik yaralamaya yol açan şiddet ve cinsel şiddet olarak sınıflandırıyoruz. Kolektif şiddet daha büyük kitleleri etkileyen bir şiddet. Ancak bugünkü konumuz bağlamında Adli Tıp alanında değerlendirme yapacağımız için bireysel şiddeti ön planda tutmayı planladım. Neden oluyor? Pek çok, daha önceki konuşmacılarımız, sayın başkanlar da değindiler, pek çok sebebi var. Yapısal, kültürel, ilişkisel, ekonomik sebeplerden söz ediliyor. Psikolojik yaklaşımda sosyal öğrenme teorisine belki bir cümleyle değinmek yararlı olabilir. Kişi şiddeti gördüğü zaman şiddeti öğreniyor ve kendisinden başka insanlara da şiddet uyguluyor. Aile içerisinde şiddeti gören çocuk, büyüdüğü zaman eşine şiddet uyguluyor. Kadın şiddet görüyorsa eşinden, çocuklarına şiddet uyguluyor ve bu şiddet bir kısır döngü haline gelip, toplumsal yapıyı bozan bir unsur haline geliyor. Gelişimsel teori biraz daha farklı bir yapılanmayı öngörüyor. Eğer toplumun yapısı içerisinde kişileri şiddete yönlendiren faktörleri azaltabilirsek o zaman şiddet azalacaktır diyor. Toplumu şiddete yönlendiren ya da kişiyi şiddete yönlendiren nedenleri ortadan kaldırmayı öngörüyor. Neden insanlar şiddete yöneliyorlar? Hoşnutsuzluk ve tatminsizlik duygularını tatmin amacıyla, isteklerinin ve ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda sosyal, ekonomik, cinsel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla, içgüdüsel. Kendi huzursuzluklarını tatmin etmek amacıyla, öç alma amacıyla, güç kanıtlama yada gözdağı vermek amacıyla yada bazen artık

çok fazla üzerinde durulmayan psikiyatrik bozukluklar sebebiyle de olabiliyor.

Cinsiyete dayalı şiddet kültürel yapıdan kaynaklanan, kadınla erkek arasında eşitliğin bulunmayışı, sosyal, kültürel ve hukuki eşitliğin kurulamayışıyla ilgili olduğundan söz ediliyor. Cinsiyete dayalı şiddetin yaş, din, ırk, sosyal sınıf, eğitim seviyesi gibi herhangi bir ayırdı yok. Üreme çağındaki kadınların kanser, sıtma, trafik kazası ve savaşlardan çok daha fazla zarar gördüğü dünyada her gün en az 5 kadın cinsiyete dayalı şiddet nedeniyle hayatını kaybediyor. Evet sayın başkanın söylediği gibi bu bir insan hakları ihlalidir ve toplumun gelişmesini engelleyen bir faktör. Kadına yönelik şiddet kadının fiziksel, cinsel yada psikolojik zarar görmesi veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tehdidi, baskıyı yada özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren ister toplum önünde, isterse özel hayatta meydana gelmiş olsun cinsiyete dayalı her türlü şiddet olarak tanımlanıyor. Bizim değerlendirmemiz açısından sözel, fiziksel, cinsel, duygusal şiddet olduğu gibi yine ceza yasamızda ele alındığı gibi kısıtlama, ekonomik özgürlüğün kısıtlanması gündeme geliyor. Kadınlara karşı şiddeti önleme, cezalandırma ve ortadan kaldırmaya ilişkin inter Amerikan sözleşmesi aile içi şiddet, toplum tarafından uygulanan şiddet ya da devlet kaynaklı şiddet olarak üç ayrı grup halinde ele alınıyor.

Yine önceki konuşmacıların belirttiği gibi devletin işlediği veya göz yumduğu şiddet de aynı zamanda bir kadına yönelik şiddet olarak kabul ediliyor. Yaygınlığı ne? Her 100 kadından 97'si yaşam boyu en az bir kez şiddet görüyor. Bunların %20'si silah ve bıçak gibi alet kullanılarak şiddete uğruyorlar. Üniversite mezunu kadınların %23'ü fiziksel şiddete, %71'i de ekonomik ve fiziksel şiddete maruz kalıyorlar. %20-22'si kadınların, aile içi cinsel tacizle karşılaşıyorlar. %18'i istekleri dışında eşleri tarafından cinsel ilişkiye zorlanıyorlar. Her 5 kadından 1 tanesi kocası tarafından tecavüze uğruyor. Erkeklerin %35'i eşlerine şiddet uyguladıklarını Türkiye'de kabul ediyorlar. Kadınlar ise şiddeti sıklıkla kader olarak görüyorlar. Kim bu şiddeti uyguluyor? %92 tanıdığı biri tarafından uygulanıyor şiddet, en sık ailé içinde. Acil serviste travma öyküsü dile gelen tüm olguların %17'si aile içi şiddet faktörü. Travma mağduru kadınların %36.8' i akrabalarından; %28.1'i ise eşlerinden

şiddet görmüş olarak geliyorlar. Tanımadığı biri tarafından travmaya uğrayan kadın oranı ise %8.8. Tüm şiddet mağduru kadınlar, şiddete maruz kalanların arasında evde şiddet görenlerin oranı %17. Eşleri tarafından şiddete uğrayan kadınların %58'i yardım isteyinceye kadar en az 5 kez daha dayak yiyorlar, fiziksel şiddete maruz kalıyorlar. Şiddet gören kadınların evi tamamen terk etmeden önce defalarca terk etme girişiminde bulunuyorlar. Bu kadınların %95'i en azından bir kére evini terk edip geri dönüyor. Dünyada her 6 kadından biri şiddete uğruyor.

Amerika Birleşik Devletleri'nde %28-54' ü kadınların hayatlarının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalıyorlar. Kadınların %51.9'u yaşam boyu en az bir kaz cinsel şiddete maruz kalıyorlar. Keza %22.1'i de yaşam boyu en az bir kez aile içi şiddete maruz kalıyorlar. Kadınların şiddete uğradıklarında tutumları, şiddete karşı davranışları, kültürel yapılarıyla farklılıklar gösteriyor. Coğrafi, dini, etnik yapılar kadının şiddete karşı tutumunu etkiliyor. Ülkeler arasında, kırsal kesimle şehirler arasında farklılıklar var. Eğitim düzeyleri arasında farklılıklar var ve kültürel yapı kadının şiddeti algılamasını da etkiliyor.

Adli tıbbi olgularla nasıl karşılaşıyoruz, nerede karşılaşıyoruz şiddet uğrayan kadınla, bunlarla ilgili sorunlarımız neler? Şiddete uğrayan kadın a tedavi amacıyla sağlık kurumlarına başvurur, olayı açıklar, yardım talep eder. Ya da olayın başka şekillerde gerçekleştiği yorumda bir ifade verir, hekimden olayı saklar. Hekim olayı fark edince şikayetçi olur ya da hiç şikayetçi olmaz. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada dayak yiyen kadınların yalnızca %62'sinin arkadaşları ya da yakınlarına açıkladığı, %54'ünün yalnızca tıbbi yardım amacıyla sağlık kurumlarına başvurduğu, bunların %55'inin şiddeti itiraf ettiğini, %45'i ise hekim tarafında farkına varıldığını ortaya koymuştur. Hekim tarafından farkına varılanların %60'ı doktor tarafından yüreklendirildiği için adli makamlara başvurmaktadır. Toplam kadına yönelik şiddet olaylarının ancak %53'ü polise intikal etmektedir, adli makamlara yansımaktadır. Adli makamlara yansıyanların ise %40'ı ancak sosyal yardımlardan yararlanabilmektedirler. Sağlık kurumuna başvuran kadınların %6.3'ü Türkiye'de her şiddete uğradığında başvurmuştur. Yalnızca %6.3'ü. %12.2'si ise bazen başvurduğunu, birkaç olaydan sonra başvurduğunu ifade etmektedir. Toplam olarak %18.3'ü bir sağlık kurumundan yardım istemiştir, %81.7'

si ise bir sağlık kurumundan dahi yardım istememektedir. Şikayetçi olana kadar demin de söylediğimiz gibi 5-6 kez şiddete maruz kalmaktadır.

Şiddeti önlemede ilk adım şiddetin belirlenmesidir. Şiddetin belirlenebilmesi madem adli makamlara başvurmadan önce, hekime başvuruyorlar, tedavi amacıyla geliyorlar, ancak çoğu zaman, sıklıkla tedavi amacıyla başvurduklarında dahi şiddete başvurduklarını saklıyorlar o zaman yapılması gereken kavramlardan bir tanesi hekimin konuyu bilmesi, farkına varması, ve bu konuda kadını aydınlatması, yönlendirebilmesi ve keza yine ceza yasamız tarafından zorunlu halde olduğu gibi adli makamlara bildiride bulunabilmesi. Nerelere başvurmuş bu kadınlar? Sağlık kuruluşlarına başvuranların %11'i özel doktora başvurmuş, %12'si hastanelere başvurmuşlar, %5.7'si diğer acil bakım merkezlerine başvurmuşlar. Geriye kalanın tamamı, %70'e yakın kısmı, kırsal kesim de dahil olmak üzere birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvurmuşlar. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde tanı alanında, bu konuda tanı koymak görevlendirilmiş olan hekimlerin, Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada %54'ü kadına yönelik şiddetin belirlenmesi konusunda kendilerini yetkin hissetmediklerini söylemişlerdir. %67'si ise analiz ve muayenelerinde hastalarında bu konuyla ilgili herhangi bir araştırma yapmadıklarını söylemişlerdir ve zaman darlığını gerekçe göstermişlerdir. Türkiye'de yapılmış bu konuda bir çalışma yok ama işkence olaylarıyla ilgili yapılmış bir araştırmada hekimlerin %5'nin adli tıp uygulamalarında bilgisizlik sebebiyle sorunlar yaşadıklarını bildirdikleri görülmektedir. Maalesef bilmediğimizi de bilmediğimiz ortaya çıkmaktadır. Kanaatime göre oran çok daha yüksektir. Birinci basamak sağlıktaki hekimlerin ve tüm hekimlerin kadına yönelik şiddet ve genel olarak adli tıp uygulamaları konusunda eğitilmeleri gereklidir. Bir başka nokta, bu konuda yağılan pek çok çalışma vardır, çocuğa yönelik şiddet konusunda kadına yönelik şiddet konusunda, adli tıp uygulamaları konusunda yapılan çalışmalar vardır. Fakat bu çalışmalarda Sağlık Bakanlığı ve diğer kuruluşlar da çok hızlı bir yerleştirme periyodu söz konusu olduğu için çalışmalardan verim almak mümkün değildir. Bir sene sonra önemli bir kısmı hiç eğitim aldığı konuyla ilgili olmayan bir yere transfer olmuş olmaktadır, tayin olmuş olmaktadır doktorlar ilgisiz noktalarda çalışmaktadırlar. Sağlık Bakanlığı'na yaptığımız bir öneride de bu konuyu gündeme getirmiştik. Hiç değilse adli hizmetlerde çalışan

hekimlerin bu konuda, yalnızca bu konuda görevlendirilmeleri ve adli hizmetlerde çalışan hekimlerin değişik adli tıbbi olaylar, olgular konusunda bilgilendirildikten sonra nereye tayin olurlarsa olsunlar aynı tip organizasyon içerisinde çalışmalarının temin edilmesi, bir çözüm sunabilecektir. Adli makamlara başvuran olgularda durum nedir? Hastanelere başvuran olgularda durum budur, ama mahkemeler halen herhangi bir hekimden bilirkişilik isteyebilmektedirler. Bilirkişi görevlendirme yetkisi şüphesiz mahkemenindir ancak görevlendirilecek bilirkişinin nitelikleri konusunda kriterler mutlaka belirlenmelidir. Herhangi bir hekimin bu konuda bilirkişi olarak görevlendirilmesi, adli tıbbi organizasyonu yürütmesi, delilleri toplaması mümkün değildir. Hekimler kendilerine gelen bilirkişilik taleplerinde klinikte karşılaştıkları adli konular konusunda konsültasyon sistemini de işletmemektedirler. Bilmedikleri konularda da bilirkişilik yapmaya zorlanmaktadırlar. Savcılıklarca konsültasyon istemleri mutlaka desteklenmelidir. İncelemeler mümkün olduğunca en kisa zamanda yetkin, bilgi ve donanıma sahip merkezlere ulaştırılmalıdırlar. Türkiye'de toplam 300 tane adli tıp uzmanı var, 60 ilde adli tıp uzmanı yok. Adli hizmetler diğer hekimler eliyle yürütülüyor. Bir çok tıp fakültesinde adli tıp ana bilim dalı dahi yok ve eğitimsizliğin, konu hakkında bilgisizliğin sebeplerinden bir tanesi de bu. Adli tıp dersi ya hiç yok pek çok üniversitede de yada sıkıştırılmiş, son derece sıkıştırılmış kisa sürelerde verilmektedir.

Adli tıbbın ne olduğunu atlayalım ama adli olguyla karşılaştığında diğer adli olguyla karşılaşan gruplardan bir tanesi de polis. Polisin tavri nedir? Tabi başkanımın yine söz ettiği gibi barıştırma süreçleri yaşanmaktadır bilgisizlik ve bilinçsizlik sebebiyle. Konuyla ilgilenen ve arkadaşlarımın adli tıp kurumunda yaptıkları bir çalışmada kıskançlık nedeniyle eşini öldürme ve hayati tehlike yaşanacak şekilde yaralama olgularında sanıkların %57'sinde herhangi bir psiko-patoloji saptanmamış, ceza ehliyeti tam olanların %57'si de ve ceza ehliyeti bulunmayanların %41.3'ü de şikayet konusu saldırı öncesinde boşanma amacıyla mahkemeye başvurma, evi terk etme, eşini anne yada baba yanına gönderme gibi ayrılma ve ayrı yaşama çarelerini aradıkları gözlenmiştir. Barıştırma süreçleri ne yazık ki hayati tehlike yaratacak şekilde ağır yaralanmalara ya da ölüm olaylarına sebebiyet vermiştir. Adli tıbbi inceleme sürecinde nelere bakacağız? Adli tıbbi inceleme süreci yalnızca

bir hekimin yapacağı bir organizasyon da değildir, multi disipliner bir çalışma alanıdır. Sosyal hizmet uzmanları, kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet konusunda diğer tıp alanlarının, polisin, hukukçuların, emniyetin hep birlikte çalışmalarını gerektiren bir alandır. Şiddetin belirlenmesi, yalnızca verilerinin belirlenmesi yeterli değildir. Buna karşı önlemlerin alınması da gerekli olacaktır.. Adi tıbbi inceleme süreci olay yeri incelemesi, adli tahkikat dosyasının incelenmesi ve tıp açısından muayenelerin yapılması, fizik muayenenin yapılması, konsültasyonların yapılması, delillerin toplanması, saklanması, nakledilmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanması aşamalarından oluşur. Sonuçta ortaya çıkan yorum bir adli tıbbi rapor halinde adli makamlara sunulacaktır. Adli tıbbi inceleme süreci hemen bütün adli tıbbi incelemelerde olay nedir; olay nerede meydana gelmiştir, ne zaman meydana gelmiştir, bir zarar var mıdır, vücudun neresindedir, zararın tipi nedir, ağırlığı nedir, hangi çeşit travmaları meydana gelebilir, mevcut bulgularla iddia edilen olay uyumlu mudur, iddia edilen travma ile uyumlu mudur, eylemle zarar arasında illiyet bağı var mıdır soruları ve cevaplarını içermelidir. Adli tıbbi rapor, eğer bu rapor bu soruların cevaplarını içermiyorsa eksik bir rapordur. Avukat arkadaşlarımız, sayın hukukçular bu verileri içerecek şekilde adli raporların elde edilmesi için gayret etmelidirler. Şiddeti değişik birimler halinde ele aldık, fiziksel, cinsel, duygusal şiddet dedik. Bunlar aslında yalnızca belki de anlamayı kolaylaştırmak amacıyla adli tıp açısından baktığımızda ayrımlanabilir. Çünkü iç içe geçmiş kavramlardır. Fiziksel şiddetin duygusal komponenti şüphesiz vardır. Cinsel şiddetin duygusal ve fiziksel komponentleri de vardır. Bu komponentlerin de yapılacak araştırmalarda, adli tıbbın inceleme sürecinde göz önünde bulundurması gereklidir. Kanımca Türk Ceza Kanunu'nun 186.maddesinde duygusal zarar ihmal edilmiştir. Duygusal zarardan hiç söz edilmemiştir. Yalnızca bir algılama yeteneğinin bozulması kavramı gündeme getirilmiştir ve algılama yeteneğinin bozulması kavramı içerisinde değerlendirilmesi istenmiştir belki ama sistematik açıdan da bu uygun değildir, kanımca anlaşılmamaktadır. Fiziksel şiddet, hızlıca zamanımın azaldığını gördüğüm içi bazı noktaları atlayarak geçeyim. Yüzde otuz altı, tıbbi yardım gerektirecek yaralanma tespit edilmemiştir. Fiziksel şiddetle yapılan her bir durum tespit edilmiyor. Ancak her hangi bir fiziksel şiddete uğradığına dair bulgu tespit edilmemiş olması bu

olayın gerçekleşmediği anlamına da gelmeyecektir: Ama ne yazık ki mahkemelerimiz fiziksel şiddetin ya da cinsel şiddetin maddi verilerinin delillerinin olmadığı olgularda olayı olmamış gibi kabul etmektedirler. Duygusal şiddetin verilerini, duygusal muayene bulgularını maalesef yeterince etkin şekilde göz önünde bulundurmamaktadırlar. Pek çok değişik şekiller vardır. Nerelerde aranması gerektir? Belki ayrı veriler sağlanacaktır. Yumuşak doku yaralanmaları en fazla olmaktadır. Kırıklar olmaktadır; beyin yaralanmaları ortaya çıkabilmektedir. Aletle yaralanma bizim ülkemizde 1,6dır yalnızca. Baş, yüz, boyun, el yaralanmaları meydana gelmektedir. Ne zamana kadar başvuralım sorusunun yanıtı önemlidir. Mümkün olan en kısa zamanda başvurulması gerekmektedir: Çünkü deliller kaybolmaktadır. Vücudun neresinde olduğuna, hangi tip travmanın uygulandığına bağlı olmak üzere değişik zaman periyotlarında kaybolması söz konusudur. Ancak Adli Tıp Kurumu'nda cinsel istismar sebebiyle gönderilen, İstanbul'dan buraya gönderilen olgularda, kendi yaşadığım olgularda iki sene, iki buçuk sene sonra bize ulaşmaktadır. Hekimler konu kakında bilgisizdirler, delilleri yeterince etkin şekilde toplayamamaktadırlar, yeterince raporlandıramamaktadırlar ve mahkeme süreci çok uzamakta, iki buçuk sene sonra gelen, incelenmesi istenen olguda da herhangi bir bulgunun tespit edilmesi mümkün olmamaktadır. Bazen duygusal istismara yönelik bulguların tespit edilmesi mümkün olabilmektedir.

Avukatlar, hekimlerden birtakım taleplerde bulunmalıdırlar, hiçbir bulgu tespit edilmemiş olabilir ama bir müddet sonra bu bulgular ortaya çıkabilir. Yer değiştiren ekimoz kavramını bilmelidir. Hekimler maalesef bilmemektedirler. Her çeşit ekimozlar, ekimozların ortalama biz üç, altı, dokuz, on iki, on beşinci günlerde kaybolduklarını kabul ederiz. Ve gözde meydana gelen ekimozun otuz beş güne kadar kalması, mevcut olması mümkündür ama mümkün olan en kısa zamanda iple boğma, elle boğma, her türlü travmatik erozyonlara, yanıklara, kesici alet yaralanmalarına, ateşli silah yaralanmalarına, kadına yönelik şiddet açısından, fiziksel şiddet açısından rastlanmaktadır. Cinsel şiddet biraz daha karışıktır. Fiziksel şiddeti biraz daha iyi tolere edebiliyoruz tıbbi muayenelerimizde ama cinsel şiddeti daha ayrıntılı olarak bilmek gerekiyor. Adli tıbbın tanımında şunu söylemek belki mümkündür. Yaptığı işi tanımlarken, mevcut tıbbi verilerin hukukun anlayacağı,

hukukun kullanabileceği kavramlar halinde ifade etmeye çalışmaktadır ve aynı zamanda mevcut tıbbi olguda, adli olguda, hastasında; hukukun öngördüğü birtakım delilleri toplamaya çalışmaktadır verileri toplamaya çalışmaktadır. Eğer bunları yetkin şekilde bilmiyorsanız bunlar arasındaki ayrımın yetkin ve nitelikli olarak farkına varamıyorsanız bunları yetkin bir şekilde değerlendirmeniz ve raporlandırmanız mümkün değildir. Cinsel şiddet konusunda yeni yapılan düzenlemelerin çok hızlı bir şekilde, çok geniş kitlelere duyurulması gereklidir. Çünkü Türkiye'de adli muayenelerin hemen hemen yüzde seksen beşi pratisyen hekimler tarafından yapılmaktadır ve bunlar hemen hemen hepsinde sorumludur: Neden? İlk gören hekim yalnızca o bulguyu tespit edebilecektir. Onun dışındaki hiç kimsenin belki çoğu zaman başka, o bulguyu tespit etmesi mümkün değildir. Doğru tespit edememişse artık o bulgu ortadan kalkmıştır. Bir daha hangi yetkinlikle, nerede incelenirse incelensin bulunması mümkün değildir. Avukatların yapmaları gerekli olan noktalardan bir tanesi belki de şudur: 1- ülkemizde merkezler oluşturulmalıdır. Sağlık Bakanlığının eliyle belki bu merkezler, bu merkezlerde yetkin kişilerin görevlendirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Yetişmiş hekimler burada görevlendirilmelidir. Avukatlar kendi bilirkişilerini ceza hukuku açısından da bulundurma yetkisine sahip olmuşlardır. Hastalarının, müvekkillerinin yetkili kurumlarda, yetkili kişiler tarafından muayene edilmesi için çaba sarf etmelidirler. Bunların nereler olduğu çok aşikar değildir. Türkiye genlinde aşikar değildir ama mümkün olduğunca çaba sarf edilmelidir.

Neler sorulmalıdır sorusunun yanıtı da muayenede nelere yapılmalıdır sorusunu Sayın Başkanımızın istemi üzerine birazdan o konulara girmeye niyetlenmiştim ama maalesef onlara pek fazla zamanım kalmadı. Özellikle söylemem gereken şey, belirtilmesi gereken nokta şudur, adli tıp inceleme süreci olay yeri incelemesiyle başlar demiştik. Cinsel saldırılarda da fiziksel saldırılarda da olay yeri incelemesi ihmal edilmemelidir. Adli makamlarda; polistе, jandarmada ne mutlu ki çok sayıda eleman yetiştirilmektedir. Ne kadar doğru yetiştirildikleri konusunda bir takım şüpheler varsa da en azından hiç yoktan iyidir. Olay yeri incelemesi istenmelidir. Cinsel şiddete maruz kalmış kişilerde olay yerinin niteliklerine, özelliklerine göre bedensel bulgular değişiklikler arz edecektir ve bu bedensel bulguların yorumlanması olay yeri incelemesiyle

birlikte götürülebilecektir. Adli tahkikat dosyası tekamül etmeden sıklıkla görüş istenmektedir. Adi tahkikat dosyası tekamül ettikten sonra yeniden görüş alınması için çaba sarf edilmelidir. Ancak burada şunu belirtmek istiyorum her olgunun da adli tıp kurumuna gönderilmesinin hiçbir anlamı yoktur. Çok uzun bir sürece sebebiyet vermekte, pek çok bulgunun ortadan kalkmasıyla sonuçlanmaktadır. Cinsel saldırılarda ilk yirmi dört saatte tespit edilen bulgular yüzde seksen sekiz, yüzde doksan üçünde tespit edilirken, sonraki kırk sekiz saatte bu oran %? 'e, yetmiş iki saatten sonra ise yüzde otuz beşe kadar inebilmektedir. Elbise incelemesi, mağdurdan alınacak örnekler, mağdurun elbise değiştirmemesi müvekkilinize pek çoğumuz tarafından bilinen, baro tarafından daha önce açıklanan, bir kitapta da ayrıntılarıyla verilmiş olduğu için hızlıca geçmek söz konusu olabilir. Saldırganın belirlenmesi için de keza birtakım örneklerin alınması söz konusudur. Önemle belki cinsel saldırılar için burada vurgulanması gereken nokta bilgisizlikten kaynaklanmaktadır. En sık bulgu bizim olağan adli tıp raporlarında verdiğimiz, baktığımız yerden başka bir yerdedir. Olguların yüzde onu pelvisde yüzde on ikisinde vajen duvarında bulgular tespit edilmiştir. Oysa Türkiye'de sıklıkla bu bulgular kaydedilmemektedir.

Yine adli tıp kurumu'nda yapılan bir çalışmada bu muayenelerin yapıldığı yerlerin muayene etmeye hatta açısından soyunmaya bile elverişli olmadığı ortaya koyulmuştur. Adli Tıp şube müdürlüklerinde muayene olanların yüzde yetmiş ikisi "ben burada soyunmam" demiştir. Çözüm nedir? Bunların hastaneye taşınması, daha etkin, nitelikli tıbbi malzemeyi, donanımı kullanabilir bir ortama taşınmasıdır. Maalesef Adalet Bakanlığı'nın bu konuda birkaç girişim olmasına rağmen ciddi bir direnci olduğu da kişisel görüşümdür. Duygusal şiddet çok önemli, hepsinden çok daha fazla önemli. En sık karşılaşılan tür ve en fazla ihmal edilen tür. Sözel şiddet, tepkiler, psikolojik, değişik şiddetli psikolojik moral bozuklukları, intihar teşebbüslerine sebebiyetleri, kızgınlık; herkesten her şeyden nefret etmeye sebebiyet verebiliyor. Sonuçta aldırmazlık, duygusal durumun bozulmasıyla sonuçlanabiliyor. Eza yasamızda yer alması gereken ve hiç değinilmemiş çok önemli bir nokta da kanımca şudur. Yalnızca olayın olduğu gün ortaya çıkmaz bu bulgular. Duygusal şiddetin bulguları olayın olduğu gün hiç ortada yokken avukatların da özellikle göz önünde bulundurması gereken, mahkemelerden ve bilirkişilerden talep

etmesi gereken muayenelerden biri olduğunu düşünüyorum. Dört altı ay sonra stres bozuklukları ortaya çıkar ve en yaygın olarak duygusal travmadır.

Yine fiziksel ve cinsel travmaya da eşlik etmek kaydıyla bulguların en fazla olduğu dönem bu üç ay ve dört, altı ay sonraki dönemlerdir. Ondan önce yapılmış muayenelerde hiç bir şey bulunmamış olması kişinin travmadan zara görmediği anlamına keza gelmeyecektir. Yine seksen altıncı maddedeki eksiklik gibi. Bizim ciddi sıkıntılarımızdan bir tanesi, kişinin birkaç defa muayene edilmesi kişiye travma uygulanması anlamına geliyor. Birkaç defa muayene edilmemesi gerektiğini, belli bir merkezde yetkin kişiler tarafından muayene edilmesi gerektiğini söyledik. Ancak yönetmelik buna artı bir şey daha koyuyor. Zorla muayene kavramı koyuyor. Beden muayenesi yönetmeliği. Kişiye mağduru dahi zorla muayene etme zorunluluğu getirmek. Zorla muayenenin nasıl yapılacağı benim, bir hekim olarak, on beş yıllık bir hekim olarak benim için meçhuldür. Bunun yapılması mümkün değildir. Çocuğunuza zamanında bir yemek, iki yaşındaki bir çocuğa yemek yedirmek bile mümkün değilken erişkin bir insanın zorla muayene edilmesi hele cinsel organının muayene edilmesi hemen hemen hiç mümkün değildir. Bunun düzeltilmesi bir an evvel bu bakış açısından vazgeçilmesi gereklidir. Saldırganın muayenesi için de zorla muayene mümkün değildir, gereksizdir. Yan deliller toplanılarak, dünyanın her yerinde, gelişmiş bütün ülkelerde olduğu gibi bunlara çözüm bulunmaya çalışılmalıdır. Çok uzattığım için Sayın Başkandan ve konuşmacılardan özür diliyorum. Gecikme kavramı TCK 280 de tanımlanıyor. Gecikmenin ne olduğu tarafımızca meçhuldür. Çok teşekkür ediyorum.

SORULAR VE YANITLAR

Av. Müjde AVCIOĞLU : Sayın Hocam biz teşekkür ediyoruz aslında sizin konunuzda bir haksızlık ediyoruz. Bu kadar kısa bir süreye sığdırmak mümkün değil. Bir on dakika soru cevap bölümü olarak bunu kullanalım. Bundan sonra kahve molası vereceğiz. Sorusu olan var mı üç konuşmacımıza da? Buyurun. Yalnız isminizi, soyadınızı söylerseniz kayıt alınıyor.

Nuran BAYER : Tamam. Nuran Bayer. Erhan Bey'e sormak istiyorum. Bu adli tıp ben kaçırdım mı acaba? Kadına yönelik şiddet konusundaki kayıtlar ayrı olarak istatistiksel bir veri olarak tutuluyor mu bütün adli tıplarda yoksa siz bir özel ...

Dr. Erhan BÜKEN : Evet ne yazık ki ülkemizde kayıt tutmak konusunda özürlüyüz. Hemen hemen hiçbir kurumun doğru dürüst tutulmuş kaydı yok. Yeni yeni başladığımızı söylemek mümkün. 2000 yılından sonra ayrımlar yapılarak Adli Tıp kurumu için özelinde konuşmak mümkün, araştırmaya başlandı. Ama bu çalışmaların verdiği istatistiki bilgilerin hepsi çeşitli bilimsel faaliyetler çerçevesinde elde edilmiş bilgilerdir.

Nuran BAYER : Yani devlet ya da hükümetten kaynaklanan bir destek yok size.

Dr. Erhan BÜKEN : Hayır, hayır.

Nuran BAYER : Yani ne olduğunu görebilmek için sizden böyle bir kayıt tutmanız konusunda bir mecburiyet ya da elinize geçen bir Sağlık Bakanlığı'ndan bir genelge, bir tüzük herhangi bir şey yok.

Dr. Erhan BÜKEN : Şimdi şöyle söyleyelim şu son dönem düzenlemelerinde var. Devlet arşivlerinin öngördüğü birtakım düzenlemeler var, elektronik kayıtların nasıl tutulacağı, hangi tiplerde arşiv düzenlenir, nasıl yapılacağına dair düzenlemeleri var. Ama Türkiye genelinde veri elde edebileceğimiz bir arşiv henüz oluşmuş değil. Bunların her biri değişik bilimsel çalışmalarda, çalışmaların ürünleridir.

Kongrelerde sunulmuş, Türkiye içinde ya da dünyada değişik bilimsel yayınlanmış makalelerden alınmış verilerdir.

Gaye ERLÖTÜR : Ben gene Erhan Bey'e sormak istiyorum. Bu şiddeti tanımak için .... Cihazına ihtiyaç var, doğru mu yazdım?

Dr. Erhan BÜKEN : Doğru. Yalnız cinsel şiddet için. Yeterince ifade edemedim yanılmıyorsam.

Gaye ERLÖTÜR : Tamam onu ben öğrenmek istiyorum yani bu cihaz nedir, nerelerde olması gerekir?

Dr. Erhan BÜKEN : Bu cihaz bir büyüteçtir. Adli tıp muayenelerinin yapıldığı, cinsel saldırı muayenelerinin yapıldığı her yerde olması gerekir. Yalnız bu değil bakınız Ankara Adli Tıp Kurumu ....Grup Başkanlığı'ndaki avukat arkadaşlarımız bileceklerdir konuyla ilgili olanlar. Doğru dürüst bir muayene masası yoktur. Küçücük bir ortama.

Gaye ERLÖTÜR : Bir dakika ben onları yazayım, ben onların hepsini soru önergesi yapacağım.

Dr. Erhan BÜKEN : Lütfen, lütfen.

Gaye ERLÖTÜR : Onun için soruyorum o nedenle siz şimdi tek tek söylerseniz ben tek tek yazacağım.

Dr. Erhan BÜKEN : Peki efendim. Muayene ortamlarının temiz olması temin edilmelidir, doğru dürüst bir muayene masası dahi yoktur. Oradaki arkadaşlarımız ne kadar yetkili olurlarsa olsunlar yeterli etkin donanım temin edilmemiştir. Ellerinde kimi zaman bu muayeneyi yapmak için gerekli eldiven smanç bile çok kısıtlı olarak bulunmaktadır. Zaten bu bir muayenedir adı üstünde, muayenenin adliye koridorlarında yapılması mümkün değildir. Muayenenin adliye içine sıkıştırılmış bir adli tıp şube müdürlüğü olması mümkün olmayan bir şeydir. Bunlar hastanelere taşınmalıdır. Ancak hastanelerimizde durum çok mu iyidir? Maalesef hayır. O zaman ne yapalım? Bunlar için bir takım düzenlemeler yapalım. Ne güzel ki Büyükşehirlerimizde şimdi büyük hastanelerimizde şimdi adli tıp uzmanları görev almaya başladılar. Yavaş yavaş onlar kendi kişisel gayretleriyle bazı düzenlemeleri yapmaya başladılar. Bir muayene odası

oluşturmaya gayret ettiler. Fakat maalesef dünyanın geldiği noktada bu çok büyük donanımlı kuruldu, çok güzel donanımlı kuruldu. Türkiye'de bunlar çok ihmal edilmiştir. Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından sonra çok büyük yatırımlar yaptı adli tıbba. Dev laboratuarlar kurdu: Bu laboratuarların her ne kadar hiçbiri aktif değilse de henüz, inşallah olacaklar, çalışmalar devam diyor. Emniyete çok büyük yatirim yaptı, jandarmaya çok büyük yatırım yaptı ama asıl halka inen asıl hasta ile birebir temas halinde olan kişilerin sorunlarını çözmek, halkın gördüğü noktayı çözmede asıl delilin elde edeceği noktayı, noktadaki sorunları çözmeden dev DNA laboratuarı kurmuşsunuz ne anlamı kalır? DNA laboratuarına gönderecek delili elde edemiyorsunuz. Bütün dünya tarafından bütün dünyada kullanılan cinsel istismar için kullanılan bir kit var. Bir zamanlar önceki Adli Tıp Kurumu Başkanı Oğuz Polat Hoca'nın gayretleriyle bir miktar getirilmişti, arkası kesildi yok. Halbuki Sağlık Bakanlığı'nın bunları ithal edip yada bunların ithal edilmesi de gerekmiyor. Bunları hazırlayıp tüm merkezlere dağıtması lazım. Keza çok önemli bir nokta var adli raporların düzenlenmesi için standart adli rapor formları oluşturuldu, hakikaten çok güzel, bunlar unutulmaması için, bilmeyene yol göstermesi için düzenlendi fakat yeni gelen genelge, muayenesi, Sağlık Bakanlığı genelgesiyle, kullanılması, zorunlu hale getirildi. Bu da çok güzel bir gelişmedir fakat hekimlerin bu formlara karşı yaklaşımları; Düzce'de bizim geçen sene yaptığımız, on senedir kullanılan formlarda, bizim yaptığımız araştırmada pratisyen hekimler tarafından benimsenmedi. Uzman hekimler tarafından diğer uzman hekimler tarafından da benimsenmedi. Hatta adli tıp uzmanları tarafından da pek benimsenmedi çünkü biz daha ayrıntı yaratmayı severiz oradakinden.

KATILIMCI : Bütün konuşmacılara teşekkür ediyorum gerçekten çok yararlandık katkılarından dolayı. Ben yine Erhan Bey'e bir soru sormak istiyorum. Gerçi sunuşunuzda da bunu belirttiniz ki kadına şiddet uygulandığını. Sanıyorum yüzde elli yedisinin psikolojik rahatsızlıkları olmadığı belirlenmiş değil mi?

Dr. Erhan BÜKEN : Yapılan çalışmada evet.

KATILIMCI : Bence yine de yüzde eli yedisinin psikolojik rahatsızlığı yoksa da psikolojik sorunları var. Bugün bir ehliyet almak için

psikolojik bir testten geçmeden ehliyet alınmıyor. Gerçi ben evleneli çok oldu ama sanıyorum evlenmek için başvurduğunuzda böyle bir testten geçilmiyor.

Dr. Erhan BÜKEN : Maalesef.

KATILIMCI : Peki benim sorum şu, acaba şiddet uygulayan insanlarda psikolojik tedavi iyi bir sonuç veriyor mu? Böyle bir araştırma yapılmış mı ve adli ceza yanında bunu ceza olarak görmüyorum tedavi olarak görüyorum. Adli ceza yanında böyle bir tedavi uygulanması hem caydırıcı hem de yararlı bir etkisi olabilir mi?

Dr. Erhan BÜKEN : Şüphesiz. Dünyada sorduğunuza çok yakın yapılan çalışmalar var. Türkiye'de böyle bir uygulama olup olmadığı konusunda bir bilgim yok, olmadığı konusunda daha yakınım. Ama dünyada yapılan çalışmalar var. Faydası var mı? Kişiyi yalnızca tedavi etmiyorsunuz; tedavisi gerekmiyor çünkü tedavi gerekmiyor. Ama rehabilite ediyorsunuz bu önemli.

KATILIMCI : Ben burada sizlerden çok şey öğrendik. Oğuz Polat Hocanın Aydın'da eğitimine katılmıştık oradan da biliyorum ama sizden de çok şeyler öğrendik. Özellikle ... fakat ben iki olgu paylaşmak istiyorum sizinle. Biraz önce siz de bahsettiniz buradan. On altı yaşında bir kız, yirmi beş yaşında bir oğlanla gezmek amaçlı veya artık birbirlerine aşık oldukları iddiasıyla evi terk ediyorlar bir süre dolaşıyorlar sonra geri dönüyorlar. Aile kızı kabul etmek istemiyor, oğlanla evlenmesini istiyor, oğlan da evlenmenin çok erken olduğunu düşünüyor ama aile kabul etmeyince şikayet üzerine, tahkikat başlıyor. O sırada çocuk hakları açısından jandarmanın çocukla ilgili uzmanları geliyorlar çocukla konuşuyorlar ve çocuk muayene istemiyor "çünkü biz ilişki kurmadık" diye söylüyor, bunun üzerine bizim de Aydın Barosu olarak bilgimiz oldu, ilgilendik. Gittik muayene yapılamadı yani muayeneyi kabul etmediği için şikayetten de vazgeçildiği için dosya savcılığa intikal etti, takipsizlik kararı beklerken savcılıktan bir karar çıktı: kızın muayenesi. Ve zorunlu olarak muayene yapıldı kız istemediği halde. Tabii ki herhangi bir problem veya kızlıkla ilgili bir sorun yoktu. Ama bu tabii kız için çok zor bir durum söz konusu oldu. Bu aile istemese bile, orada yaş farkı vardı tabii. Beş yaştan fazla olduğu için şikayete tabi değildi suç. O nedenle savcılık bu konuda

kara verdi. Ama tabii biraz önce sizin de dediğiniz gibi burada o küçük çocuğun veya kızın düştüğü durumu tahayyül bile edemiyorsunuz. İkinci bir olgu anlatmak istiyorum.

Av. Müjde AVCIOĞLU ; Soru lütfen sorun.. Sonra olayları anlatırız. Sorunuz varsa sorunuzu alalım.

Dr. Erhan BÜKEN : Bu paylaşımla ilgili bir cümle sarf etmek istiyorum. Geçen hafta Urfa'da, Asya Birleşik Yönetim Kongresi yapıldı; orada da tartıştığımız konulardan bir tanesi, orada benim sunumumda da vardı. Hukuki olması etik olmasını gerektirmiyor. Tıp etiği açısından hukukumuzun, kanunumuzun öngördüğü bu uygulamalar tamamen etik dışıdır ve maalesef Türkiye gibi bir ülkeyi idealinin ülkesi gibi bir hale getirmektedir. Bir an evvel düzeltilmelidir, yanlış yorumlanmıştır.

KATILIMCI : Şimdi peki siz doktorlar olarak, bunun çünkü kız oraya muayeneye gittiğinde o da "olmak istemiyorum" diyor. Bu muayeneye "ben yapmıyorum" diyebilir misiniz?

Dr. Erhan BÜKEN : Şimdi geçtiğimiz hafta ANKARA Üniversitesi'nde düzenlenen bir toplantıda konuşuldu. Orada Yargıtay''dan bir Yargıtay üyesi şöyle söyledi. Efendim suçtur, sizi suçlarız, bunun için dava açılır, takipsizlik kararı da verilemez muayene yapmıyorum derseniz eğer. Yargıtay'a geldiğinde biz onu nasıl olsa hallederiz. Gayri ciddi olduğunu düşünüyorum bu yaklaşımın.

Av. Müjde AVCIOĞLU ; Evet son soru alalım. Lütfen.

KATILIMCI : Ankara Barosu, Fatma Gülay Güner. Benim sorum Sayın Ataman'a. Sığınma evleriyle ilgili, sığınma evlerinde gelmeden önce ya intihar yada cinayetten, iki şeyden korunduğundan bahsetmişti. Ben de katılıyorum kendisine aynen. Bir üçüncü şey daha var bence. Bunu var mıdır diye kendisine iletmek istiyorum. Çünkü sığınma evlerinde bu tür olgulara gezdiğimizde çok rastladığımız için, fuhuştan kaçma veya fuhşa eğer sığınma evi olursa fuhşun da engellenebileceği yani fuhuş sektörüne düşmesi açısından daha çok, engellenip engellenmeyeceğini sormak istiyorum bu herhalde Meltem Hanım'ı da şey yapar. Yani sığınma evlerinin artmasıyla insan ticaretinin de belki birlikte çalışması söz konusu

olabilir mi diye her iki arkadaşa da bu şekilde yöneltiyorum sorumu. Teşekkür ediyorum.

Narınç ATAMAN : Elbette olabilir ama benim sözünü ettiğim aile içi şiddete maruz kalmış kadınların sığınma evleri, ama tabii arada böyle vakalar çok değişik şeylerde değişik vakalar da gelebiliyor sığınma evlerine. Tabi ki, elbette. Ama ben sayın milletvekillerinin ... sözlerine bir şey eklemek istiyorum. Sayın milletvekilim, Sayın Hocam, tam teşekküllü hastanelerde bir şiddete maruz kalan kadının başvurduğu bir oda olmalı. Bu da artık var. Belki önerinize bunu da eklerseniz, burada özellikle eğitim görmüş hekimimiz, hemşiremiz hizmet veriyorlar. Bir oda her hastanede bir oda. ...

Meltem ERSOY : Şu anlamda bakmak lazım tabii sığınma evlerinde psikolojik destek alacaklar, rehabilite edilmeleri sağlanacak. Ama sonra bir aşamayı da düşünmemiz gerekiyor ki hayata yeniden döndüklerinde nereden başlayacakları, ekonomik özgürlükleri. İşte bu anlamda mesleki bir eğitime mi ihtiyaçları var, krediye mi. Sadece orada rehabilite etmemiz yetmiyor. Özellikle de aile içi şiddete maruz kalmış kişileri aynı evlerine dönemeyeceklerine göre hayata bağlanmaları ki bu hayata bağlanabilecek bir işi, bir nitelik kazandırmamız gerekiyor. Bunlar olmadığı zaman farklı örneklerle de maalesef ki fuhuş sektörüne çok kolay eğilimli bir şekilde gitmeleri, kandırılmaları söz konusu olabiliyor dolayısıyla bence sadece rehabilitasyon değil daha sonra onları ayakta tutabilecek bir takım programlarla da desteklenmesi lazım. Yani sığınma evleri sadece sığınma evleri olarak değil devamında da hayatla birleştirmemiz gerekiyor.

KATILIMCI : İlk etapta yani ilk etapta kadın şiddete uğradığında atlayabileceği, gidebileceği bir yer olmadığında, sokakta kaldığında başka kucaklar olduğu için.

Meltem ERSOY : Risk faktörü her zaman çok fazladır.

KATILIMCI : Çünkü sığınma evlerinden kaçan kadınlardan çok fazla vardır. Sayın Narınç Hanım bu konuları bilir. Yani o sığınma evleriyle birlikte ...

Meltem ERSOY : Bence çok fazla risk faktörü taşıyor. Sadece.

Narınç ATAMAN : Sayın BİLGE Hanım'ın eğitimle ilgili hocama sorduğu bir şey vardı. Ondan bir örnek vermek istiyorum. Mesela Amerika'da bir hayat kadını on üç yaşında mezarlıktan geçerken tecavüze uğramış sonra hayata farklı, ailesi de kabul etmemiş, uyuşturucuya bulaşmış filan filan bir hayat kadını. Bu tip destekler alarak kurtuldu. Biz de tanıyoruz onu. Kolejini bitirdi yani lisesini bitirdi, üniversite okudu, uyuşturucudan kurtuldu bu kadın ve şimdi onun kurduğu bir dernek hem sağlıkçılara hem kollukçulara, hem yargıcılara eğitim veriyor. Ama yani çok hoş bir eğitim programları var. Bizzat eğitimlere o kadın kendisi de katılıyor. Mesela geçici olarak tutuklananlar, siz onla ne diyorsunuz yani henüz hüküm giymeden. Gözaltındakiler, tutuklular da dahil olmak üzere hapishanedekilere eğitim veriyorlar şiddet uygulamamak ile ilgili.

KATILIMCI : İnfaz memurlarına?

Narınç ATAMAN : Hayır tutuklunun kendisine. Kendisine ve çok güzel sonuçlar alınıyor.

Av. Müjde AVCIOĞLU: Uluslararası mevzuat olacak konumuz. Konuşmacılarımız Sayın Zeynep Aydemir Koyuncu ve Sayın Nazik Işık. Sayın Zeynep Aydemir Koyuncu Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu'nda görevli. Kendileri sosyal politika ve istihdam sektör yöneticisi olarak çalışmakta. Lisansını Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünden almıştır, yüksek lisansını Avrupa Birliği politikaları üzerine yapmıştır. Sosyal Kalkınma Ve Yerel Gündem 21 projelerinde görev almiştır. Kendileri bugün bize Avrupa Birliği'ndeki kadınlarla ilgili mevzuat hakkında bilgi verecektir. Buyurun Zeynep Hanım.

Zeynep AYDEMİR KOYUNCU: Teşekkür ediyorum öncelikle sizleri Avrupa Komisyonu Türkiye delegasyonu adına selamlamak istiyorum ve zaman kaybetmeden sunuşuma geçmek istiyorum. Ben sunuşumu üç başlık altında topladım.

Bunlardan ilki Avrupa Birliği Müktesebatı'nda Kadın bunun yansıması olarak Avrupa Birliği politikalarında kadın ve üçüncü olarak da Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu'nun Kadın ve Cinsiyet eşitliği alanını destekleyici projelerden bahsedeceğim. İlk olarak Avrupa Birliği Müktesebatı. AB Müktesebatında "kadın-erkek eşitliği" konusu aslında çok kapsamlı olarak ele alınmıyor. Düşünülenin aksine bu konuda çok fazla ikincil mevzuat da yok. Düzenlemeler daha çok çalışma hayatı ile ilgili. Avrupa Birliği'nin bu konuya verdiği önem antlaşmalarda belirlenen ülkelerden ve üye ülkeleri bağlayan diğer uluslar arası antlaşma ve sözleşmelerden geliyor. Müktesebatta cinsiyet eşitliği ilk olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran 1957 tarihli Roma Antlaşmasında yer almakta. Burada "eşit işe eşit ücret" ilkesi benimseniyor. Fakat bu ilke aslında kadın erkek eşitliğini koruma amacından çok üye ülkeler arasında rekabeti sağlamayı hedefliyor çünkü o zamanlar henüz Avrupa Ekonomi Topluluğu. Yani bazı ülkelerde çalışan kadınlara daha düşük ücret verilerek haksız rekabete yol açılması engellenmeye çalışılıyor bu maddeyle. Zamanla özellikle yetmişlerden itibaren topluluğun gündemine ekonomik bütünleşmenin sosyal boyutu da girmeye başlıyor. Bu yıllarda kadın erkek eşitliği Avrupa Birliği'nde ekonomik nedenlerle ele alınan bir konu olarak ele alınmaktan çıkıp sadece bu sebeplerle ele alınan bir konu olmaktan çıkıp gerçek amacına hizmet etmeye başlıyor. Yetmişlerden

itibaren bu alandaki müktesebatın gelişmeye başladığını görüyoruz. Ve bu bağlamda çeşitli yönergeler, direktifler, yönerge veya direktiflerin benimsendiğini görüyoruz. Geçerliliğini hala koruyan bu yönergeler ana başlıklarıyla şunları kapsıyor. Roma Antlaşmasında öngörüldüğü gibi "eşit işe eşit ücret" ilkesinin tüm üyelerine uygulanması. İkinci olarak işe başvurularda mesleki eğitim, işte yükselme ve çalışma koşullarında kadın ve erkeğe eşit muamele. Üçüncü olarak işte ve istihdamda eşit muamele. Son olarak da sosyal güvenlik düzenlemelerinde kadın ve erkeğe eşit muamele bu konuları kapsıyor.

Bunun dışında ayrıca hamile, loğusa ve emziren annelerin iş sağlığı ve güvenliği koşulları yine bir direktifle kapsanıyor. Ve burada sadece ücretli olarak çalışanlar değil veya memur olarak çalışanlar değil tarımda ve kendi hesabına çalışanlar da dahi. Bunlar da kapsanıyor. Bunun dışında analık izni, ebeveyn izni, çalışma saatleri, cinsiyete dayalı ayrımcılık da ispat yükümlülüğü de yönergeler tarafından kapsanıyor. 1907 Amsterdam Antlaşmasıyla cinsiyet eşitliği tüm Avrupa Birliği kurumları tarafından her düzeyde ve her alanda uygulanması zorunlu olan neredeyse anayasal bir ilke haline geliyor. Burada önemli bir ayrıntı Avrupa Birliği müktesebatı ayrıca bir direktife göre her üye ülkede eşitlik kurumlarının korunmasını öngörüyor. İlke direktife göre ki bu ırksal ayrımcılık direktifi olarak geçiyor. Bu kurumlar ırksal ayrımcılığa maruz kalmış kişilere ilgili mercilere başvururken bağımsız yardım sağlamalıdır. Eşitlik kurumları ayrımcılık konusunda bağımsız araştırmalar ve raporlar yayınlamalı, önerilerde bulunabilmelidirler. Avrupa Birliği 'e katılım sürecinde Türkiye'de de bir eşitlik kurumunun kurulması gerekecek. Bazı ülkeler toplumun her kesimine hizmet eden eşitlik kurumlar yöntemini seçerken bazıları ise cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele ederken uzmanlaşmış eşitlik kurumları kuruyor. Bu konuda seçim üye ülkenin kendisine bırakılıyor. Avrupa Birliği müktesebatı tabii durağan bir yapısı yok. Durağan bir yapısı olmayan bir sistem bu yüzden de cinsiyet eşitliği açısından ileride yeni mevzuatın çıkmasını bekleyebiliriz. Şimdi mevzuatta çok fazla bir şey yok dedin o yüzden politikalardan biraz bahsetmek gerekiyor ve aslında bunlar da olan mevzuatın birer yansıması. Cinsiyet eşitliği müktesebatındaki gelişmeler toplum programına da yansıyor. Çeşitli eylem programları hazırlanıyor ve üye devletler tarafından yıllardır uygulanıyor. Örneğin seksenlerde eşitlik üzerinde duruluyor. Bu alanlarda

politikaların oluşturulması, kadınların kendileriyle ilgili konular ve bilgiye kolayca ulaşabilmeleri ve kurumlar arası bilgi alışverişinde bulunulabilmesi için kurumlar arası ağlar oluşturuluyor. Bunun için eylem planı oluşturuluyor. İkinci olarak eğitim alanında iş ve aile hayatındaki sorumlulukların kadınlara destek olma amaçlı bir program hazırlanıyor. Üçüncü olarak kadınların siyasi karar alma mekanizmalarına katılımı amacıyla bir eylem planı hazırlanıyor ve bu bağlamda birlik bünyesindeki ve üye devletlerdeki tüm siyasi, ekonomik, sosyal kurumlarda temsil edilmesi teşvik ediliyor.

Son olarak da Avrupa Birliği'nin eylem planı 2001-2005 yıllarını kapsıyor burada birliğin tüm etkinliklerinin cinsiyet eşitliği sağlanmasına katkıda bulunmasını sağlayacak bir çerçeve oluşturuluyor programları çeşitli başlıklar altında topluyor. Burada ayrıntıya girmeyeceğim ve birtakım izleme ve başarı kriterleri getiriliyor. Avrupa Birliği'nin kendi iç politikasının dışında dış politikasında da cinsiyet eşitliğinin tüm politika ve programlar dikkate alınmasına yani ... dediğimiz kavrama önem veriyor. Örneğin gelişmekte olan ülkelere yaptığı kalkınma yardımlarında buna yer veriyor. Kadın hakları Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelere yönelik insan hakları politikasının da bir parçası. Türkiye ile olan ilişkilerinde de bunun yansımasını görüyoruz. Ayrıca kendi personeline kendi çalışanlarına da proje programlarının uygulanmasında da cinsiyet eşitliğinin nasıl temin edileceği konusunda hizmet içi eğitimler sağlıyor. Ayrıca Avrupa Birliği'nin Lizbon stratejisi, Avrupa İstihdam stratejisi sosyal dışlanmayla ve ayrımcılıkla mücadele ile ilgili tüm politikalarına da cinsiyet eşitliği giydirilmiştir. Mali işbirliği araçlarına da örneğin Avrupa Yapısal Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, aday ülkelere yönelik katılım öncesi fonlarının kullanımında cinsiyet eşitliği ve fırsat eşitliği ilkesine göre hareket edilmesi tüm üye ülkelerin dikkate alması gereken bir ilke. Son olarak Avrupa Birliği'nin üyeliğe aday ülkelere yönelik olarak yürüttüğü topluluk programları dediğimiz programlar çerçevesinde cinsiyet eşitliği konusu kapsanıyor. Bu programlar belli ülkelere veya belli kurumlara değil tüm üye ülkelere ve zaman zaman aday ülkelere de yönelik oluyor. Örneğin Avrupa İstihdam Stratejisinin geliştirilmesi, uygulanması ve izlenmesini hedefleyen istihdam teşvik tedbirleri ki Türkiye de bunun bir parçası. Cinsiyet eşitliği programı ki Türkiye de bu programa katılıyor. Amacı

ekonomik, siyasal, sosyal ve sivil hayatın tüm alanlarındaki cinsiyet eşitsizlikleriyle mücadeleye katkıda bulunmak..

Yine Türkiye'nin katıldığı sosyal dışlanmayla mücadele programı. Bunun dışında, ayrımcılıkla mücadele topluluk programı var ve bu da ayrımcılık alanındaki politikaların ve tecrübelerin paylaşımını hedefliyor. Türkiye'nin katılmadığı, henüz katılmadığı kadın ve çocukların ticaretiyle mücadeleyi hedefleyen Stock Programı. Yine Türkiye'nin katılmadığı fakat katılmayı düşündüğü konusunda duyumlar aldığımız kadına karşı şiddet ile mücadeleyi hedefleye DAFNE Programı bu programların başında geliyor.bunun dışında, bu aslında iyi bir haber, Avrupa Birliği 'nin kendisi için, orda, ülkeler içinde yaşayan kadınlar için de çok iyi bir haber. Avrupa Komisyonu bünyesinde ilk kez 2007 yılında bağımsız bir cinsiyet eşitliği enstitüsü kuracak. Bu enstitü Avrupa Birliği kurumlarının üye devletleri kadın erkek eşitliğini teşvik etme ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi çalışmalarını destekleyecek. Ayrıca bu konularda veri ve bilgi analizleri yapacak Avrupa Birliği düzeyinde. Şimdi politikalardan bahsederken çok yeni yayınlanan, geçtiğimiz Kasım ayının 6'sında yayınlanan ilave raporunda da birkaç atıfta bulunmak istiyorum. Bu raporda da geçmiş yıllarda da olduğu gibi çok fazla değişiklik görmüyoruz. Kadına karşı şiddetin Türkiye deki kadın konusunda en önemli ve acil sorun olduğu ifade ediliyor. Bu alandaki istatistiksel veri eksikliğinin ve izleme mekanizmalarının yokluğunun bildirilmesi gerektiği belirtiliyor. Şiddete maruz kalmış kadınlarla çalışan kamu personelinin eğitilmesi için kaynakların harekete geçirilmesi gerektiği belirtiliyor. Artık herkesin hemfikir olduğu sığınma evlerinin yetersizliği bir kez daha gündeme getiriliyor. bunun yanında okuryazarlık oranının düşüklüğü, siyasete katılım oranının azlığı ve işgücü piyasasında kadın oranının düşüklüğü de belirtilen diğer alanlar. Ayrıca 19. fasıl olan sosyal politika ve istihdam faslında da bunda yeni bir çeviri olarak aslında "chapter" olarak kullanılıyor. Burada da diğer alandaki müktesebattaki duruma göz atmak gerekirse özellikle ebeveyn izni, eşit işe eşit ücret, istihdama erişim, ispat yükümlülüğü, sosyal güvenlik alanlarındaki müktesebatın uyumlaştırılması ve bir eşitlik kurumunun kurulması gerektiği belirtiliyor ilerleme raporunda. En önemlisi var olan mevzuatın uygulanmasının önemine dikkat çekiliyor. İlerleme raporu ile aynı anda yayınlanan ve Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi'nin onayından geçecek olan katılım

ortaklığı belgesinde de bu genel takım oyununda Türkiye'de ev ödevleri olarak geçiyor. Bu belgede de kadın hakları ile ilgili bir başlık yer alıyor ilk kez olmak üzere. Burada kısa vadeli öncelikli olarak medeni kanun, TCK ve ailenin kurulması kanunun uygulanması gerekiyor. İlerleme raporunun ifadelerinin uzantısı olarak namus cinayetleri başta olmak üzere kadına karşı şiddet ile mücadele için tedbirlerin alınması gerektiği belirtiliyor. Bunun yanında kadının toplumdaki yerinin güçlendirilmesi ve kadın örgütlerinin güçlendirilmesi gerektiği ifade ediliyor. Tabii Avrupa Komisyonu ve diğer uluslararası örgütler bu konuda yıllardır tabii çalışmalar yapıyorlar birtakım konularda görüş beyan ediyorlar ama tabii ki şunu da biliyoruz ki uluslararası kuruluşların çabaları veya telkinleri bu sorunların çözülmesi için aslında bir tek bir çözüm olmanın dışında kalıyor. Çünkü bu aslında tamamen ulusal iradeye bağlı bir mesele.

Biraz da Avrupa Birliği Türkiye Mali işbirliğine bakmak istiyorum. Burada Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu aracılığıyla yürütülen birkaç programdan örnek vermek istiyorum. Örneğin 2005 yılı mali işbirliği programı çerçevesinde bir proje bulunuyor. Projenin amaçları Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün idari kapasitesinin geliştirilmesi ve cinsiyet eşitliği için bir ulusal eylem planının oluşturulması. Kadına karşı şiddet ile mücadele için hizmet modellerinin ve hizmet içi eğitim modüllerinin geliştirilmesi ve bir izleme veri tabanının oluşturulması hedefleniyor. Proje ayrıca bir cinsiyet eşitsizliği kurumunun kurulmasının bir politika olarak belirlenmesine katkıda bulunacak. Projenin 2006 yılı içinde başlaması hedefleniyor ve bu proje Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından gerçekleştirilecek. Bunun dışında bu çok medyatik bir projedir aslında. 2002 mali işbirliği programı altında desteklenen Türkiye İş Kurumu'nun faydalandığı aktif işgücü piyasası programında kadınlar özel bir hedef grup. 32 milyon Euro'luk bir hibe desteği sağlandı ve şu anda yürüyen 240 küsur istihdam yaratıcı proje mevcut. Sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere ve belediyelere sağlanan bu hibelerle bugün çeşitli hedef gruplarının kadınlar dahil olmak üzere hedef grupların istihdam edilebilirliği sağlanmaya çalışılıyor. Diğer büyük proje ise kadın girişimcileri desteklemek üzere olup kadınların kendi işlerini kurabilecekleri düzeye gelmeleri hedefleniyor. Bunun dışında Avrupa Birliği'nin desteklediği Bölgesel Kalkınma ve Çocuk İşçilerle Mücadele Programlarında da kadınlar, genç kızlar ve çocuklar hedef grup olarak yer

alıyor. MEDA, Akdeniz Ülkeleri İşbirliği Fonu kapsamında desteklenen Üreme Sağlığı Programı var bunu dışında. Bu da kadınlar ve gençler başta olmak üzere ülke nüfusunun cinsel sağlık ve üreme sağlığı durumunu iyileştirmeyi hedefliyor. Bunun da işleyişini Sağlık Bakanlığı. Ayrıca bugüne kadar birçok sivil toplum kuruluşunda şiddetle mücadele ve kadın statüsünü iyileştirme alanlarında proje uygulanmalarında destek sağlanmıştır ve bundan sonra da sağlanmaya da devam edilecektir. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yapacağı mali ve teknik yardım hem sivil toplum kuruluşlarına, hükümet dışı kuruluşlara hem de Türk Hükümeti'ne yönelik olarak devam edecek. Türkiye'nin bu yeni yardımlardan en iyi şekilde yararlanabilmesi için cinsiyet eşitliğinin, teşvik edilmesi ve geliştirilmesi için ihtiyaç belirleme ve önceliklerin saptanma çalışmasının en kısa zamanda saptanması gerekiyor. Teşekkür ederim ilginiz için.

Av. Müjde AVCIOĞLU : Biz teşekkür ederiz. Son konuşmacımız "Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" hakkında konuşacak olan Sayın Nazik Işık'tır. Nazik Işık İzmir doğumludur. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunudur, iktisatçıdır, uzmanlık alanı işgücü piyasasıdır. DPT'de Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü'nde Planlama Uzmanlığı yapmış. KSGM'de Genel Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Halen Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu'nda ders vermektedir. '70'lerin ortalarından beri kadın örgütlerinde aktif çalışmaktadır ve CEDAW sivil toplum yürütme kurulunda ... çalışan kadınlar çalışma grubunu temsil eden üyedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede '80'lerin ortalarından yana mücadelede yer almıştır. Kadın Dayanışma Vakfının kurucu üyelerindendir. Çeşitli yayınları, tez çalışmaları mevcuttur. Buyurun Nazik Işık.

Nazik IŞIK : Teşekkür ederim. Salonun şartları çok kötü, hem sıcak hem yüksek bir fan sesi var. O yüzden mümkün olduğu kadar hızli konuşup kısa sürede bitirmeye çalışacağım.

Ben size CEDAW yani Kadına Karşı Her Türlün Ayrımcılığın Sona Erdirilmesi Sözleşmesi ve bu Sözleşme'nin ve İhtiyari Protokolü'nden söz etmek istiyorum. Ama 25 Kasım nedeniyle konuştuğumuzu dikkate alarak kadına yönelik şiddet boyutunda kalmaya özen göstereceğim.

Bildiğiniz gibi CEDAW, Türkçeye "her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi" olarak çevrildi. Resmi Gazete'de de bu isimle resmileştirildi. Ama aslında, yani metnin İngilizcesinde kullanılan sözcük, "ayrımcılığın önlenmesi" değil, "ortadan kaldırılması, yok edilmesi" anlamına gelir. Hukukçular arasında komik gelecek belki ama düzgün aktarmak için söyleyeceğim: CEDAW, Birleşmiş Milletler'de 1979'da kabul edilmiş bir sözleşmedir. İhtiyari Protokol de 2000'de kabul edilmiştir. Türkiye 1986'da Sözleşmeyi 2003 yılında da Protokol'ü usulüne uygun şekilde onaylamış ve yürürlüğe sokmuştur. Bugün 180'den fazla ülkenin onaylamış olduğu, dünyanın en çok onaylanmış sözleşmelerinden biridir. CEDAW'ı onaylamamış olmak bir ülke için bugünkü dünyada ciddi bir itibar kaybıdır. Gerçekten de CEDAW, Birleşmiş Milletler sözleşmeleri arasında, altı temel insan hakları sözleşmesinden biri olarak, aynı zamanda da en çok onaylanan sözleşmelerden biridir. CEDAW, iki temel amaca sahip bir sözleşmedir: Birinci amaç, kadının insan haklarını korumak, ikincisi kadına karşı ayrımcılığı sona erdirmek. Sözleşme ayrımcılığın tarifi ile başlar ve ayrımcılığın önlenmesi ve ortadan kaldırılmasında asıl yükümlüğü taraf devletlere verir. Yani Sözleşmeyi onaylayıp yürürlüğe koyan taraf devlet, Sözleşme'nin uygulanmasından sorumlu, denetiminde de muhataptır. Sözleşme'nin yararlanıcıları ise, taraf devletin başta kadınlar olmak üzere tüm vatandaşlardır.

Konuşmamın kadına karşı şiddetle ilgili kısmına geçmeden hızlı bir şekilde, taraf devletlerin üstlendikleri sorumluluklardan söz etmek istiyorum. Bu sorumluluklar Sözleşme'nin içine serpiştirilmiş vaziyettedir, ama özellikle 3.maddede yer alan net bir tanımla çerçevelenmiştir. Bu tanıma göre, tabii ki Sözleşmeye taraf olan her devlet öncelikle kendisi ayrımcılık yapmayacaktır. Devlet adına iş yapanlar, çalışanlar da ayrımcılık yapmayacaklardır. Ama devletin sorumluluğu bunları sağlamakla sınırlı değildir. Üçüncü kişi ve kuruluşların yaptığı ya da yapabilecekleri ayrımcılıklardan da Sözleşmeye taraf olan devlet sorumludur. Devlet öncelikle engelleyici olmakla yükümlüdür. Ve sonra, yeterli düzeyde engellemeyi gerçekleştirmiyor ise, yani kadınların şiddetten korunmuş, şiddetten uzak yaşamasını sağlayamıyor ise, tazminat da dahil olmak üzere ortaya çıkan zararların giderilmesinden mesuldür. Çünkü, önleyicilik görevini yeterince yerine getirmemek önemli bir eksikliktir.

Taraf devletin ayrımcılığı yasaklama yükümlülüğünden biraz söz edelim: Devletin bu anlamdaki sorumluluğu, ulusal yasalarda ayrımcılığın yer almamasını sağlamasını, mevcut yasalarda ayrımcılık içeren hükümler var ise bunları temizlemesini, düzeltmesini kapsamaktadır. Sözleşme'de açıkça belirtilmiş olduğu üzere, ayrımcılık yapmama şartı, kadınların medeni halinden bağımsız şekilde uygulanacaktır. Yani, evli, bekar, kız, karı gibi sıfatların hiçbirisi ayrımcılık yapmaya neden olamayacaktır. Çünkü, medeni hali ne olursa olsun her kadın cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramadan yaşamak hakkına sahiptir. O yüzden de devlet kadınların medeni hallerine bakmaksızın ayrımcılıktan korunmalarını sağlamalıdır.

Yasal düzenlemeler açısından ayrımcılık içermeyen yasalara sahip olmak yetmez, kadını geliştiren önlemleri almak da keza önemli bir yükümlülüktür. "Geçici özel önlem" tartışmasını herhalde en iyi TÜBAKKOM üyesi olan sizler hatırlarsınız. 2003 de yaşadığımız bu tartışma, Anayasa'nın 10.maddesine ilişkin değişikliklerle alakalıydı. Kadın örgütleri olarak 2004'de Anayasa 10. maddede yapılan değişiklik kapsamında "geçici özel önlem almanın ayrımcılık ve imtiyaz sayılamayacağını" belirten bir hükmün de Anayasa'ya eklenmesini istemiştik. Evet, pek çok insan "pozitif ayrımcılık" diyor, Biz Sözleşme'de yer alan şekliyle, sözcüklerle niteliyor ve "pozitif ayrımcılık" demiyor, "geçici özel önlem" diyoruz. Belirli bir sürede geçerli olacak, uygulanacak ve işlevini yerine getirdiği zaman, yani uygulandığı alanda eşitlik gerçekleştiği zaman uygulamadan kalkacak olan önlemlerden söz ediyoruz çünkü. Çünkü, amaç bir ayrımcılık elde etmek değil, kendiliğindenliğe bırakıldığı takdirde yüzlerce yılda sağlanacak olan kadın-erkek eşitliğinin daha kısa sürede sağlanmasıdır. Yani, eşitlik hedefine ulaşmayı hızlandırmak, hızlandırıcı koruyucu önlemler, teşvik edici önlemler alınmasıdır. Geçici özel önlemler bu nitelikte olmalıdır, olacaktır. Burada tabii ki geçici özel önlemleri en bilineni olan kotadan da söz edebiliriz. Türkiye'de mevcut siyasi partilerin birçoğunda şu yada bu düzeye var, olmakla birlikte, hiçbir siyasi parti tarafından düzgün uygulanan bir kota olmadığını anımsayalım. Kadınların temsil düzeyi, yerel yönetimlerde ve parlamentodaki oranlarla yüzde 1 ile 4,4 arasında oynuyor. Siyasette kotayla ilgili uzun uzun konuşmayacağım. Doğru ve samimi uygulanan bir kota olmadığı sürece, yani geçici özel önlemler

olmadığı sürece durumun yüzlerce yıl böyle devam edebileceğini vurgulamakla yetineceğim.

Ayrımcılıkla mücadele alanında kurumlarımızı yetkilendirmek ve güçlendirmek zorundayız. Daha doğrusu, CEDAW açısından devlet olarak bunu yapmamız gerek. Bunun ilk anlamı, bir ulusal mekanizma kurmaktır. Yani Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü gibi bir koordinatör birimden söz ediyorum.

Bugün değil ama, daha sonra üzerinde çalışmamız gereken bir diğer konu Avrupa Birliği Müktesebatı'nın gerektirdiği iş hukuku kurumları ile CEDAW Sözleşmesi'nin gerektirdiği ulusal mekanizma arasında ne gibi ortaklıklar ve farklılıklar olduğu konusudur. Bugün mevcut olan ulusal mekanizma AB müktesebatının öngördüğü "gender equality body" midir? Bu konuyu ayrıca konuşmalıyız. Hatta, bunu incelemeliyiz. Burada yoğun olarak hukukçu kadınlar hep bir arada olduğundan, TÜBAKKOM bünyesinde bu konuda bir çalışma yapılması hepimiz için, kadın hareketi ve kadınlar olarak hepimiz için çok yararlı olur diye düşünüyor, çok da yararlanırız diye düşünerek sizlere öneriyorum.

CEDAW'a taraf bir devletin önemli bir diğer yükümlülüğü rapor verme yükümlülüğüdür. Her dört yılda bir Birleşmiş Milletler bünyesinde 23 uzmandan oluşan CEDAW Komitesi'ne üye ülke raporu verilmesi Sözleşme'de öngörülen en önemli denetim aracı, denetim yoludur. Bu ülke raporu üzerinden Komite bir inceleme ve denetleme yapar, o ülkeye özel tavsiye kararları alır. Bu uzun süren, aşağı yukarı bir buçuk yıl süren bir süreçtir. Ülkeler, Sözleşmeyi onaylamakla bu sürece uygun davranacaklarını, Komite'nin aldığı tavsiye kararlarına da prensip olarak uyacaklarını deklare etmiş, yükümlülük olarak üstlenmiş oluyorlar. Bir tavsiye kararına uymak istemiyorsanız ya da uymamışsanız, bunu bir sonraki ülke raporunuzda gayet ayrıntılı şekilde gerekçelendirip sunmanız gerekir. Sözleşme'nin eki olan ve Türkiye'nin 2002'de onayladığı İhtiyari Protokolle ilgili denetim ve uygulama süreçlerine burada girmeyeceğim. Aslında İhtiyari Protokol küçük ve basit bir araçtır. Bu konuda, yani İhtiyari Protokol'den nasıl yararlanılır hakkında, iki yıl kadar önce hazırlamış ve yayınlamış olduğum kitaptan yararlanabilirsiniz. Uçan

Süpürge'den temin edilmesi mümkün. Kitabın içinde İhtiyari Protokol ile ilgili başvuru nasıl yapılır diye anlatan belgeler dahil olmak üzere CEDAW ve İhtiyari Protokolle ilgili her türlü ayrıntıyı bulabilirsiniz. Kitabın hazırlığına özellikle Prof.Dr.Feride Acar'ın çok katkısı olmuştu. Feride Acar'ı tanımayan olabilir, Sözleşme'nin uygulanma düzeyine dair denetimi yaptığını söylediğim CEDAW Komitesi var ya, Feride Hanım üç dönem o Komite'de görev yaptı, ülkemizi temsil etti. Bir dönem üye, iki dönem de Komite başkanlığı yaptı. Bizim için gerçekten gurur verici bir şeydi O'nun iki dönem üst üste Komite başkanlığına seçilmesi, bu görevi yapması. O'nun deneyimi ve pratiği bize her zaman çok ışık tuttu, çok rehberlik etti. Türkiye'de kurduğumuz CEDAW Sivil Toplum Forumu'nun Yürütme Kurulu olarak yaptığımız bütün çalışmalarda bizzat katkıları oldu. Bu, benim de içinde yer aldığım çalışma biliyorsunuz. Kendisine ve bütün arkadaşlarıma buradan da teşekkür ederim.

Şimdi Sözleşme'nin denetiminden neden söz ettiğimi söyleyeyim. Türkiye, Ocak 2005'te çıkan son özel tavsiye kararları ile kadına yönelik şiddetle mücadele için bir şeyler yapmakla zorunlu kılındı. Ama onlardan söz etmeden önce, Sözleşme kadına yönelik şiddetle ilgili ne diyor, biraz ondan söz edeyim.

CDEAW Sözleşmesi deyince, yaklaşık otuz maddeli bir metinden söz ediyoruz. Sözleşme'nin hiçbir maddesinde açıkça kadına yönelik şiddetten bahsedilmemektedir. Bunun çok basit bir nedeni var: Sözleşme 1974-1979 döneminde hazırlandı ve 1979 da çıktı, 1981'de yürürlüğe girdi. Kadına yönelik şiddet kavramının Birleşmiş Milletler dokümanlarında kullanılmaya başlanması ise silahsızlanma ve silah ticareti ile ilgili tartışmalar içerisinde oluştu, ilk kez 1993'te İnsan Hakları Oturumu sonucu olarak yayınlanan Kadına Yönelik Şiddet Bildirisi ile BM sistemi içinde resmileşti. Yani CEDAW Sözleşmesi kadına yönelik şiddet kavramının Birleşmiş Milletler belgelerine girişinden önce kaleme alınmıştır. Buna rağmen, Sözleşme'nin ruhunu doğru anlamakla kadına yönelik şiddeti ve bununla mücadeleyi Sözleşme'nin içinde formüle etmek, raporlarda da bunu yansıtmak mümkündür. Nitekim, CEDAW Komitesi 19 sayılı Genel Tavsiye Kararı ile, 1992 yılında bunu yapmıştır.

Komite'nin 19 sayılı Genel Tavsiye Kararı'na Komite'nin websayfasından ulaşılabilir. Türkçesi de, Uluslararası Af Örgütü tarafından ilk 24 genel tavsiye kararını kapsayan bir yayında 2003 yılında yayınlanmıştır. Bu yayın Örgüt'ün kendi "kadına yönelik şiddete son" kampanyası çerçevesinde çıkarılmıştır ve UAÖ'nün internet sayfasında da yer almaktadır. Arzu edenlere CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu olarak elektronik ortamda da takdim ederiz.

1992 tarihli 19 sayılı Genel Tavsiye Kararı'nın birinci maddesinde kadına yönelik şiddet şöyle tarif ediliyor: *Cinsiyete dayalı şiddet kadınların temelde erkeklerle eşit hak ve özgürlüklerin yararlanma becerisini ciddi şekilde kısıtlayan bir ayrımcılık şeklidir.* Tavsiye Kararı'nın birinci maddesi; böylece Sözleşme ile kadına yönelik şiddet arasındaki bağlantıyı kurmuş oluyor. Ondan sonrasında da Tavsiye Kararı, şiddete ilişkin raporlamanın Sözleşme'nin hangi maddeleriyle hangi çerçevede ilişkilendirilmesi gerektiğini, ülkelerin kendi raporlarında kadınlara yönelik şiddete hangi boyutlarıyla yer vermeleri gerektiğini ayrıntılı olarak anlatıyor. Örneğin, bugün IOM'den Meltem Hanımın anlattığı kadın ticareti konusu Sözleşme'nin 6'ncı maddesiyle doğrudan ilişkilidir. 6'ncı madde "kadına yönelik şiddet" demez, ama kadın ticaretinden açıkça söz eder. Keza Sözleşme'nin 2'nci ve 3'üncü maddeleri ayrımcılığın önlenmesiyle ilgilidir ve kadınların gelişiminin desteklenmesi, gelişmenin hızlandırılmasıyla ilgilidir. 4'üncü madde, biraz önce anlattığım ve Sözleşme'nin tamamını enine kesen bir özellik taşıyan geçici ve özel önlemlerle ilgilidir, doğal olarak da, kadına yönelik şiddet açısından önemli bir yer taşımaktadır. 16'ncı madde de mesela zorla kısırlaştırma yasaklarıyla falan ilişkilidir, ve Komite aile içi şiddeti bu maddeyle açıkça ilişkilendirmiştir. 12'nci madde keza... "Üreme sağlığı"na dair, bu madde kadınların sağlık sisteminden yararlanmasını, şiddete uğrayan kadınların sağlık sisteminden ne kadar ve nasıl yararlanabildiklerinin de ülke raporlarında yer almasını öngörür. Sözleşme'nin 11'inci maddesi Komite tarafından işyerinde cinsel tacizle ilişkilendirmiştir, aslında da istihdamla ilgili maddedir. Bunu devam ettirmek mümkün. CEDW Komitesi, meselâ, 14'üncü maddedeki kırsal kesimdeki kadınlara kadar tek tek sayıyor ve Sözleşme maddesinin şiddetle nerede nasıl ilişkilendirildiğini tek tek açıklıyor.

Şimdi biraz ülkemizdeki gelişmelerden, ülke içine yönelik CEDAW Komitesi önerilerinden söz edelim. TÜBAKKOM olarak bu çalışmayı yakından izlediğinizi sanıyorum. 2005 Ocak'ında Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesi Türkiye'nin 4-5.Birleştirilmiş Ülke Raporu'nu görüştü. Biz de 2002 Eylül'ünde fikir olarak ortaya çıkan CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu olarak bu sürece dahil olduk. Nasıl olduğunu özetleyeyim. İlk olarak üç arkadaşın kendi arasında bir sohbetle başladı işler. Bu sohbette geliştirdiğimiz fikir üzerine, Ankara'daki kadın kuruluşları bir araya geldik Kasım'da. O aydan Nisan 2003'e kadar bir hazırlık çalışması yürüttük. Şu anda salonda sizler arasında da Nisan 2003'te yaptığımız büyük toplantiya katılanlardan bazılarını görüyorum. Mesela, Adana Milletvekili Sayın Erbatur o toplantıya katılmıştı. Esenboğa yolu üzerindeki Büyük Anadolu Oteli'nde 138 örgütten, Türkiye'nin bütün illerinden temsilci gelen 453 kadınla toplanmış, Türkiye'de kadınlar ayrımcılığı nasıl yaşıyorlar, biz kadınlar olarak hangi tür ayrımcılıklara ya uğruyoruz ya da yaşayanların durumuna tanık oluyoruz ya ayrımcılığa uğrayan kadınlara destek-dayanışma sunuyoruz, hangi ayrımcılık alanları üzerinde mücadeleyi yükseltiyor, devam ettiriyoruz gibi sorulara cevap arayan bir çalışma yapmıştık. 2,5 günlük bir çalışma oldu. Burada gerçekleştirdiğimiz atölye çalışmalarının tam metinlerini daha sonra kitap haline getirdik. İlgilenenler bunu da Uçan Süpürge'den edinebilirler. Hazırlık çalışmalarını yürüten örgütler ve moderatörler hep birlikte, bu atölye çıktılarına dayanarak CEDAW Komitesi'ne 2004 Kasım'ında sunduğumuz bir ülke raporu hazırladık. Bu Türkiye'nin en geniş Sivil Toplum Raporu oldu. En geniş olduğunu vurguluyorum, çünkü bu dönem CEDAW Komitesi'ne sunulan tek sivil toplum raporu bizim hazırladığımız bu rapor değildir. Komite'ye ayrıca Kadın ve İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı'nın hazırladığı özel olarak ceza kanunu ile ve kadına yönelik şiddetle ilgili bir sivil toplum raporu daha sunuldu. Biz de CEDAW Türkiye Sivil Toplum Yürütme Kurulu olarak bu raporun altına da imza koyduk.

Türkiye'de kadın örgütleri,kendi aralarındaki işbirliği ve dayanışma açısından önemli adımlar attılar ama hala çok zayıflar. Oysa, birbirimize karşı biraz daha açık, biraz daha toleranslı olmak, birbirimizin yaptıklarına destek olmak getirilerimizi artıracaktır. Bizim CEDAW Sivil Toplum Raporu çalışmalarımız, bu açıdan çok önemli bir olumlu gelişmedir. Bu

çalışmaya birbirinden oldukça farklı özellikler taşıyan laikçi kadınlardan ve Müslüman dindar (tesettürlü) kadınlara kadar uzanan, lezbiyenlerden çeşitli feminist grup ve kuruluşlara kadar değişen pek çok kadın grubu ve kuruluşu katılmıştır. Ayrıca, kendisi bir kadın örgütü olmasa da kadınlarla ve kadın olmanın güçlükleri üzerine çalışmaları olan bazı sivil toplum kuruluşları da, örneğin insan hakları kuruluşları ve barolar da, bu çalışmalara katılmışlardır. Bu çeşitlilik, kadınların ortak paydasının kadın olmak ve ayrımcılıkla yüzyüze yaşamak olduğunu bir kere daha göstermiştir.

CEDAW Sivil Toplum Forumu çalışmaları kapsamında kadın örgütlerinin taleplerinden, sadece kadına yönelik şiddetle mücadele açısından söz edeceğim. Bizim raporumuzda yer alan talepler kısaca şunlardır:

- Türkiye'de ciddi bir araştırma ve istatistik eksiği olduğundan, bir şiddet veri tabanının olmayışından söz ettik.
- Kurumlar arasında bir koordinasyon bulunmadığından, bu bahiste eksik olduğumuzdan bahsettik. Çünkü sivil toplum kuruluşları ve kamu kuruluşlarının hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle koordinasyonunun yetersiz ve hatta yok olması, kadınların mevcut hizmetlerden yararlanmalarını son derece olumsuz etkiliyor.
- Son yıllarda üst üste çıkarılmış yasalarla olumlu bir gelişme sağlandığını ama uygulama meselesinin katiyen çözülmemiş olduğunu anlattık.
- Ulusal Eylem Planı eksikliğinden söz ettik. Türkiye'de kadına yönelik şiddeti sona erdirmeyi amaçlayan bir ulusal eylem planının bulunmadığını anlattık. Bunun da "gender mainstreaming" denen "meseleyi ana politikaların içinde ele almak, ana politikaların içine yerleştirmek, bütün politikalarda politikaları eşitlik boyutunu dikkate alarak formüle etmek"le birlikte yapılması gerektiğine dikkat çektik.

"Geçici özel önlemler"in öneminden söz ettik.

Bütçe analizlerinin kadına yönelik ayrımcılığı görünür kılacak şekilde yapılmasını istedik.

Kritik eşik düzeyinden yani üçte birden az temsil edilmemenin öneminden ve uygulanmayışından söz ettik. Gerçekten de Türkiye'de hiçbir karar organında kritik eşik kuralı uygulanmamaktadır. Siyasal partilerin karar organlarında bile bu eşik henüz uygulamaya girmemiştir. Hatta açıklıkla şöyle belirttik, kadınların bir ortamda, bir karar organında kritik eşiği geçmesi, bu mekanlarda bu ortamlarda biz kadınların kadına yönelik şiddetten bahsettiğimiz durumlarda en azından bize bıyık altından gülmekten, dalga geçmekten vazgeçilmesine yarayacaktır. Yani, o ortamların erkek üyelerinin ve hatta erkekleşmiş kadın üyelerinin bizi eğlenerek değil, ciddiyetle dinlemeyi öğrenmelerini sağlayacaktır. Meselelerin çözümsüz kalmamasını, çaresizlik içine düşmemeyi, bir şeyler yapmaya başlamayı sağlayacaktır.

Raporumuzda yer alan temel noktaları böyle özetledikten sonra, şimdi de, kısaca Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesi'nin Ocak 2005'te açıkladığı Türkiye'ye tavsiyelerine göz atalım. Komite'nin 28 Ocak 2005 günü tamamladığı çalışması sonucunu Fransız üye ve Türkiye raportörü kaleme aldı, Komite de onayladı ve açıkladı. Bu kararın Türkçe'sini biz CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu olarak yaptık, tabii bu gayri resmi bir çeviri oldu. Bunu yayınlayacağız. Ama, hemen isteyen varsa, elektronik olarak göndermemiz mümkündür. İngilizcesine de Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesi'nin web-sayfasından ulaşılabilmektedir. Bu kararın Türkiye hükümeti adına Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanması da beklenmektedir, Komite'nin bu yönde bir tavsiyesi ve beklentisi de vardır.

Tavsiye kararında "temel kaygı alanları ve tavsiyeler" diye bir bölüm var, tavsiyelere orada yer alıyor. Bu bölüm içerisinde altı madde doğrudan kadına yönelik şiddetle ilgilidir. Yani Birleşmiş Milletler

CEDAW Komitesi Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele konusuna kendi tavsiyeleri içinde önemli bir yer ayırmıştır. Komite, kendi değerlendirme oturumunda yaptığı görüşmelerde de, ben de görüşmeleri izleyen biri olduğum için bunu kesinlikle söyleyebilirim, kadına yönelik şiddetle mücadele konusuna çok yer ayırdı, Türkiye resmi delegasyonuna bir çok soru yöneltti. Mesela sığınak sayısının azlığı, Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklik sayesinde ulaşılan noktanın ne olduğu, daha ne yapılması gerektiğine hep Türkiye'ye sorulan sorular arasındaydı.

Komite'nin Türkiye'ye yönelik tavsiye kararında yer alan kadına yönelik şiddetle doğrudan alakalı, beklentiler ve öneriler de şöyle özetlenebilir:

Komite, Ceza Kanunu ve Medeni Kanunu değişikliklerinden sonra bile ayrımcılık içeren bazı hükümlerin kaldığına dikkat çekiyor, bunları özel olarak da sayıyor. Sayılan dört husus, bizim sivil toplum kuruluşları olarak TCK Platformları'nda "eksik kaldı" dediğimiz dört maddedir. İnanın ki, hiçbir istisnası yoktur. Mal rejimi konusu Medeni Kanun'la ilgili ve ekonomik şiddetle bağlantılı olarak gündeme getirilmiştir. Komite, mevzuatta ayrımcılık içeren bir hükmün kalmamasını istediğini vurgulanmıştır. Bu istek, TCK ve Medeni Kanun'la sınırlı olmayıp, bunların dışında kalan diğer mevzuatı da kapsamaktadır.

Komite, tavsiye kararında Türkiye'de kadına yönelik şiddetin devam ettiğine dair "şüphe"sini dile getiriyor. Bu biraz da uluslar arası belge dili, bir başka deyişle diplomatik dil nedeniyle "şüphe"dir, aslında anlamı açıkça "sizde kadına yönelik şiddet var" demektir. Bu tespite dayalı olarak önerilenlerse şunlardır: (a) Kadınlar kadın hakları ve kadınların şiddetten korumasına ilişkin mekanizmalar hakkında bilgilendirilmelidir. (b) Sığınaklar hem sayı hem de hizmet açısından yetersizdir. (c) Belediye Kanunu'nda yer alan nüfusu 50.000'den fazla olan yerleşimlerde belediyenin kadin ve çocuk korunma

evi açma yükümlülüğünün yeterli hazırlık yapılmadan, finansal yapılabilirlik oluşturulmadan ve sivil toplumla işbirliği yol ve yöntemleri meselesi çözümlenmeden getirilmiş olduğu, bu nedenle de Kanun'un uygulanmasından doğacak sonuçlardan kuşku duyulduğu belirtilmektedir.

- Komite, Türkiye'ye çabasını artırması tavsiye etmiştir. Hangi çabaların artırılmasının beklendiği kararda tek tek sayılmıştır. Örneğin; 4320'nin yani Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un tam olarak uygulanması; uygulama etkinliğinin izlenmesi ve raporlanması beklenmektedir. Komite, 4320 sayılı Kanun'la ilgili etkinlik raporlarını da görmek istediğini kaydetmiştir. Yani, bir sonraki Ülke Raporu'nda bu raporların da yer almasını istemiştir. Burada hemen belirtmek gerekir ki, Komite'nin, bu etkinlik raporu talebi sadece Türkiye'den talebi değildir. Koruma emri kanunu olan bütün taraf ülkelerden etkinlik raporu istemektedir. Yani denetim mekanizmasına artık böyle bir raporlama ve denetimi katmaya çalışıyor da denebilir. Komite, önleyici politikaları genişletmekten söz etmekte, etkinlik denetimini de özellikle bu alanlarda istemektedir.

- Medya kanalıyla; medya üzerinden eğitim yoluyla bilinçlendirmeyi geliştirmek, Komite'nin bir diğer önerisidir.

- Faillerin cezalandırılması, ama aynı zamanda rehabilite de edilmesi talep edilmiştir. Yani, Komite, sadece cezalandırma üzerinden giden bir yaklaşım izlememektedir.

- Kurbanlar açısından korunma ve destek hizmetleri talep edilmiş, tavsiye edilmiştir. Bu kapsamda Komite tarafından yeterli sayıda sığınak açılması, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışma, kamu personeli

özellikle emniyet, yargı ve sağlık personelinin hizmet içi eğitimden geçirilmesi önerilmiştir.

Tavsiyelerin iki maddesi daha var. Birincisi; ataerkil kalıpların yıkılması. Çünkü, ataerkil kalıplar şiddeti sürdürmeye, namus cinayetleri gibi kültüre dayalı olduğu iddia edilen vahim şiddet türlerini devam ettirmeye yönelik etkiler taşıyorlar. Komite kararında bunu açıkça belirtmiş, bunların kadının insan haklarından yararlanmasını önlediğini açıkça kaydetmiştir. Komite, bunlar, kadınların topluma katılma ve seçilme imkanlarını engelliyor, Sözleşme'nin uygulanmasını önleyici etki yapıyor diyor. İkincisi, Komite'nin bir başka talebi, çok eşlilik, erken evlilik konularında duyduğu endişe ve bir sonraki raporda Türkiye'de bunların ne olduğuna ilişkin bilgi de getirin demiş olması ile ortaya çıkıyor.

Bir başka maddede, ataerkil rol kalıplarını kırmak için, sistematik kadın erkek rollerini kırmak için tekrar tekrar ve özel bir çaba gerektiği vurgulaniyor. Bilinçlenme, eğitim kampanyaları, medya tarafından yürütülecek cesaretlendirici kampanyalar, evlilik ve aile ilişkilerine ilişkin gerekli önlemler, bu çerçevede söz edilenler arasında. Burada ben de özellikle şunu hatırlatmak istiyorum: Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesi'nin "evlilik ve aile" ile ilgili 21 sayıl Genel Tavsiye Kararı'nda çizilen çerçeve içinde de özel olarak bu konuya yer verilmiştir. Bu nedenle evlilik ve aile ilişkileri mevzuu ayrıca önemli bir konudur.

Bir de; Komite'nin 25 sayılı Genel Tavsiye Kararı çok önemlidir. "Geçici özel önlem"lerle ilgili olan ve 2003 yılı sonunda çıkmış bulunan bu Genel Tavsiye Kararı içinde de kadına yönelik şiddet ile mücadele etmek için alınması gereken geçici özel önlemler tavsiye edilmiştir. Yani Komite'nin kadına yönelik şiddetle mücadele

çerçevesindeki Genel Tavsiye Kararları da sadece 19 sayılı Kararla sınırlı değildir.

Şimdi artık 2006'ya girmek üzereyiz, Kasım'ın sonlarındayız. 2007 Türkiye'nin yeni rapor incelemesine gireceği yıldır. Yani 2006'da Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, devlet raporunun hazırlanması için bir bismillah çekmek, bir başlangıç yapmak zorundadır. Bu başlangıç kiminle, nasıl yapılacak? Bu başlangıçta sivil topluma ne kadar yer verilecek? Hepimiz bu izlemeyi yapmalı, işbirliği içinde, birlik içinde olmalıyız. Konuşmamı bitirirken bir bunu hatırlatmak istiyorum.

İkincisi de şu: CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu, bugün Ankara'da 13-14 kuruluşun oluşturduğu bir ortak kurul olarak çalışmaya devam etmektedir. Biz de Kurul olarak Ocak-Şubat'aylarından itibaren geçtiğimiz dönemi değerlendirmeye başlayan bir çalışmaya başlayacağız. Bu çerçevede, size özellikle size düşen bir işten söz etmek istiyorum. Yasalarda nasıl gelişmeler olduğu, yazılı hukukun uygulamasında ne gibi olumlu ve olumsuz durumların mevcut bulunduğu kadın örgütlerinin ulaşması güç bilgiler. Ama, siz kadın hukukçular ve tabii genel olarak hukukçular, avukatlar, barolar ve TÜBAKKOM olarak bu bilgilere çok kolaylıkla ulaşabilirsiniz. Tek tek avukat arkadaşlar aracılığı ile hukuk uygulamasına ilişkin bir rapor hazırlamamız dehşetli önem taşıyor. Uygulama uygulama diyen tek merkez Avrupa Birliği değil, biz de yani bu ülkenin insanları da uygulamayı istiyoruz. Çünkü *de facto* olmayan yani fiilen yaşamadığımız hiçbir şey bizim için çok da anlamlı değildir. Uğruna bunca emek döktüğümüz yasalar uygulanıyorsa; onlar bizim için gerçekten varsa, yaşanıyorsa anlamlıdır. Bu nedenle böyle bir raporlamayı yapmanızı çok arzu ediyor, bekliyorum.

Hepinize, bu uzun konuşmayi sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ediyor, bir kere daha bu raporlamaya 2006'da başlamanızı beklediğimi belirtmek istiyorum.

SORULAR VE YANITLAR

Av. Müjde AVCIOĞLU : Sayın Işık'ın verdiği bilgilerden dolayı teşekkür ederiz bir on dakika soru cevap kısmından sonra panelimiz sona erecektir, sorusu olan varsa buyurun.

Zeynep Aydemir KOYUNCU : Ben gene önce söz aldım ama hemen Avrupa Birliği'nden gelen arkadaşa soru yöneltmek istiyorum çünkü Türkiye'de parlamentomuzda maalesef kadın-erkek eşitliğini izleme komisyonumuz yok. Öyle bir komisyon kurulması için Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'deki kadının durumu ile ilgi hazırladığı raporda da bir istek var ve sayın Başbakan'ında bu konuda bir sözü var böle bir komisyon kuracağız diye ama bu söz yerine gelmedi gelecek gibi de görünmüyor bir kere onu tespit etmek istiyorum. Şimdi şunu sormak istiyorum, Avrupa Birliği'ne üye olan her birinin parlamentosunda böyle bir komisyon var mı? Yoksa bu kadın-erkek eşitliğini izleme nasıl yapılıyor? Ayrıca fırsat eşitliği politikalarını mı izliyorlar? Yada şöyle söyleyeyim ... kanunları var, böyle kanunları var mı? Türkiye'nin bir çerçeve eşitlik yasası çıkarması gerekiyor mu?

Zeynep Aydemir KOYUNCU : Teşekkür erdim aslında çok kapsamlı bir soru ve özel bir panel konusu. Yüzde yüz cevap verebilir miyim emin değilim bu konuda. Aslında bu bahsettiğiniz şey ... komitesi kuruldu kurulacak diye komisyon da çok bekledi ben hatta son ilerleme raporunda da buna değindim fakat kurulmadığı ortaya çıkınca maalesef komisyon içinde de bir hayal kırıklığı oldu. Üye ülkelerin hepsinde parlamentolarında bu tür komiteler, komisyonlar var mı bilmiyorum ama mutlaka vardır diye düşünüyorum. Fakat şunu söyleyebilirim. Cinsiyet eşitliği konusu üye ülkelerde cinsiyet eşitlik kurulu arcılığıyla ilişkilendiriliyor ve izleme mekanizmaları daha çok bu kurumlar üzerinden değerlendiriliyor. Hepsinde kurulmuş cinsiyet eşitliği kurumu yok dediğim gibi bazıları ayrımcılık konusunu bütün olarak ele alıyorlar fakat kurulmuş olanlar da izleme mekanizmaları bu şekilde oluyor. Bunun dışında yerel izleme komiteleri var. Yerel başka bir ercileri var ve buradan gelen istatistikler derlenerek ülke düzeyinde verilere ulaşılıyor.

Av. Müjde AVCIOĞLU : Başka sorusu olan arkadaşımız?

KATILIMCI : Ben de Zeynep Hanım'a bir soru yöneltecektim. Tarama süreci ile başladı sanırım Avrupa Birliği ile ilgili. Bu kadına yönelik olarak o tarama sürecinde ayrı bir başlık var mı? Eğer yok ise zaten deminden beri bir yıl ilerleme raporu müktesebatla ilgili çok fazla dokumandan bahsettiniz. Bu dokümanların Türkiye'yi ne kadar bağlayıcı ve bunu uygulamak için çok güçlü bir siyasi irade gerekiyor. Bu bağlayıcılığı ne kadardır yani siyasi irade yaptırımı dendiği zaman bir şekilde Avrupa Birliği'ne girmeye çalışıyoruz ama nasıl bir gelişme bekliyoruz?

Zeynep Aydemir KOYUNCU : Çok yerde söylenen bir şey var aslında müzakere süreci deniliyor. Aslında müzakere edecek fazla bir şey yok sadece 33 tane konu balığı var ve burada yapılacak olan sadece Türkiye'nin mesela ben çevre müktesebatına düşmüş direktifleri ancak 2015 yılında veya 2030 yılında hayata geçirebilirim. Şu an alt yapı müsait değil. Böyle konularda müzakere olacak yoksa ben bu mevzuatı uygulamam ben bunu kendi hukuk sistemime aktarmam gibi bir durum söz konusu değil. Kadın konusu için ayrı bir müzakere başlığı yok fakat bu sürekli olarak siyasi kriterler çerçevesinde izlenmeye devam edilecek. Türkiye mesela ben bu konuyu çözmeyeceğim demezse, şunu kestirmek zor yani bu üyeliğe engel teşkil eder mi etmez mi bunu kestirmek zor. Çünkü Avrupa Birliği'nin kendisinde de bu tür sorunlar var. O yüzden şimdiden kestirmek zor. Bu her sene bütün ilerleme raporlarında Türkiye'nin karşısına çıkacak olan bir şey ve bu CEDAW süreciyle aslında el ele yürüyecek olan bir süreç yani ilerleme raporundaki çıkan tavsiyeler yada ifadeler aslında CEDAW ifadeleri siz de söyleyince daha iyi anlaşılıyor bunlar el ele süreçler ve tabii bu konular ne kadar çabuk çözülürse üyelik yolundaki engeller temizlenmiş oluyor ama tabii bu şu yaklaşım çok yanlış bence; Avrupa Birliği istiyor diye sığınma evleri açalım veya şunu yapalım işte TCK'da düzeltme yapalım. Bunun böyle olmaması gerekiyor biz kendimiz için, kendi geleceğimiz için tabii bunları gerçekleştirmemiz gerekiyor.

Av. Müjde AVCIOĞLU : Ben o zaman bir soru sorabilir miyim? Şimdi bu müktesebat diye bahsettiğiniz bir takım şeyler var, liste halinde

verdiğiniz. Bunların hepsi direktif mi yoksa bazıları direktif, bazıları tavsiye kararı niteliğinde mi?

Zeynep Aydemir KOYUNCU : Bahsettiklerimin hepsi direktif. Hepsi direktif. Bir kısmı geçirilmiş bir kısmı geçirilmemiş. Şu anda bildiğim kadarıyla Meclis'te bekleyen örneğin ebeveyn yasası* taslağı var. Mesela o geçseydi ilerleme raporuna olumlu bir yansıma olabilecekti. Biz de bekledik hemen çıksa da raporlasak diye ama olmadı.

KATILIMCI : Burada bir şeyi ben ilave etmek istiyorum arkadaşlar belki onun için sordular. Biliyorsunuz bu Müzakere Çerçeve Belgesinde Türkiye'nin yükümlülükleri olarak sadece Avrupa Birliği Müktesebat'ı gösterilmiyor. Avrupa Birliği'nin aldığı bütün tavsiye kararları, direktifler, anlaşmalar hatta Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilen oylaması yapılan her türlü karar Türkiye'nin uyması gereken müktesebat olarak alınıyor bu son derece önemli yani bu ilk defa Türkiye'de uygulamaya konulan bir şey. Dolayısıyla sadece müktesebatta olması gerekmiyor, bütün direktifler, her şey Türkiye için yapılması gereken, çözülmesi gereken problem alanları olarak gözüküyor, dolayısıyla ben arkadaşımız gibi çok iyimser değilim. Türkiye'nin tarama sürecinden sonra çok büyük problemlerle karşı karşıya kalacağını düşünüyorum. Avrupa Birliği Brüksel'e giden tarama heyetlerimizde büyük problemler var sayın arkadaşlar. Bizim buradan Türkiye'den giden heyetlerde bilim ve teknolojiye elli kişilik bir heyetle gidilmiş ve bunu Avrupa Birliği'ndekiler büyük bir hayretle karşılamışlar. Çünkü orada böyle büyük heyetler hiç görmemişler.S Dolayısıyla çok hazırlıksızız bu konuya. Hazırlıksız olduğumuz için de ne yapacağımızı bilmeden bu konuda bilgisi olan herkesi toplayıp gidelim belki bir şey olur, durumu söz konusu oluyor. Bu son derece yanlış. Kadınla ilgili kısım sosyal işler kısmında görüşülecek. Yani Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün orada bir hazırlık yapacağını biliyoruz onun için ben hepinizden bu konuyla ilgili hazırlık içinde olmanızı ve mutlaka müzakere heyetlerinde yer almanız gerektiğini düşünüyorum. Tarama sürecinde özellikle öncelikle. Bunların hepsi önemli bu Türkiye için önemli bir şey değil hepimiz için önemli bir şey. Çok üzerinde durarak dikkatli bir şekilde süreç takip etmemiz lazım. Zorlu bir süreç var önümüzde. Kolay bir süreç yok tabii. Arkadaşımız

Avrupa Birliği tarafından bakıyor belki. Ben bizim taraftan bakıyorum. İşimiz son derece zor.

Nazik IŞIK: Bir ilave yaparak iki şeyin altını çizmek istiyorum. Birincisi, Ali Babacan, Baş Müzakereci, sivil toplum kuruluşlarının da müzakere sürecinde temsil edilmesiyle ilgili bazı toplantılar yapılıyor. Geçtiğimiz Cumartesi bunlardan biri daha gerçekleşti. Biz CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu olarak, bu toplantılara birlikte çalıştığımız kuruluşlardan çok azının dahil edildiğini tespit ettik. Onun için de kendisine resmi bir başvuru yapacağız. Çünkü bu sürecin şeffaf olması, hepimizin gözleri önünde seyretmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu işeri güçleştirmek için değildir, söz konusu olan hepimizin geleceği, hepimizin tanık olması gereken bir süreçtir, hepimizin öğrenmesine ve katkıda bulunmaya çalışmasına açık bir süreç yaşanmalıdır. Talebimizin nedeni budur. Ayrıca CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu olarak bir deklarasyon hazırladık. Bu süreçte nelerin yer alması gerekiyor, siyasi şartlar içerisinde nelere bizim de ihtiyacımız var. Biz AB tarafından daha açık daha doğrudan söyleyebiliriz bizim neye ihtiyacımız olduğunu. Çünkü biz kendi ülkemizin organlarıyla muhatabız.

İkinci olarak, bir duyuruda bulunmak istiyorum. Türkiye kadın kuruluşları Avrupa Kadın Lobisi'ne üye olmaya başladılar. Biliyorsunuzdur, 3 Ekim'le yani müzakerelerin başlamasıyla birlikte biz Türkiye kadın kuruluşları Avrupa Kadın Lobisi yönetim kurulunda temsil hakkı kazandık, çünkü orada tam üye sıfatını aldık. Avrupa Birliği açısından müzakere, tarama falan derken ve işler on yıla yayılacak gibi gözükürken, Avrupa Kadın Lobisi'nde öyle olmadı, biz tam üye durumuna geldik. Bu nedenle, burada da duyurmak istiyorum, aranızda halen Avrupa Kadın Lobisi Türkiye Koordinasyonu'na başvurmamış ve üye olmamış ama üye olmak isteyen kadın kuruluşu var ise lütfen KA-DER'in Ankara Şubesi'ne ulaşsın ve imzalanması gereken protokolü imzalayarak üyeler arasında katılsın. Şu anda Türkiye'den 47 örgüt Avrupa Kadın Lobisi Türkiye Koordinasyonu'nun üyesi olmuş durumdadır. Avrupa Kadın Lobisi Genel Kurulu'da üç delegeyle temsil ediliyoruz. Türkiye Koordinasyonu halen kurucu koordinasyondur. Gelecek sene Nisan-Mayıs aylarında üye kuruluşlar kendi aramızda toplanıp bir ülke genel kurulu yapacak ve seçimle, yani demokratik

yöntemlerle çalışacak bir koordinasyon oluşturacağız. Bu nedenle şimdi katılmak, oluşturulacak yeni koordinasyonda yer almak açısından da kuruluşlara imkan sağlayacaktır. Ülke Genel Kurulu'na daha çok kadın kuruluşu bir arada gidelim istiyoruz. Bundan da haberdar olmanızı istedim.

Teşekkür ederim.

Zeynep Aydemir KOYUNCU : Ben de şunu söyleyeyim, kadın konusunun sadece çalışma hayatı ile ilgili olan konuların ele alınacağı 19.fasıl "sosyal politika ve istihdam"ın ilk tarama toplantısı Şubat ayının ilk haftasında yapılıyor. Eğer ne oldu ne bitti, biz ne yapabiliriz gibi girişimlerde bulunmak isterseniz harekete geçmenin zamanı Şubat ayının ilk haftasından sonra olacak.

Av. Müjde AVCIOĞLU : O zaman bize çok değerli bilgiler vererek Panel'imize katılan vaktini bize veren konuşmacılarımızın hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Tabii konuklarımıza da geldikleri için, bizlerle birlikte oldukları için teşekkür ederim ve Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu'nda da Hukuk Paneli ve bugünü hazırlamak için büyük özveriyle çalışıp emek sarf eden üyelerimize de ayrıca teşekkür ediyorum, hepinize iyi akşamlar diliyorum. Bir anonsum olacak 07:15'de TÖMER'in önünden ABEM'deki kokteyle gitmek için otobüsümüz hareket edecektir.

UZLAŞMA

OTURUM BAŞKANI
Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN
Ankara Barosu

KONUŞMACILAR

Av. M. E. Seçkin ARIKAN
Ankara Barosu
Alternatif Uyuşmazlıklar Çözüm Merkezi Başkanı

Av. İbrahim ALTAN
Ankara Barosu Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezi
Yürütme Kurulu Üyesi

01 Aralık 2005

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : "Cezada Uzlaşmanın Neredesindeyiz" sunumlu Panelimize hoş geldiniz. 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Ceza Kanunu'nun 73. maddesi ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253, 254, ve 255. maddeleri ile yargılama sistemimize yeni bir kurum getirilmiştir. Bu kurum hepinizce bilindiği üzere "Uzlaşma Kurumudur". Uzlaşma Kurumunun yerleşmesi ve doğru uygulanabilmesi için biz avukatlara ve aynı zamanda ceza hakim ve savcılarına önemli görevler düşmektedir. Çünkü yargı sistemimizde reform sayılabilecek uzlaşmayı uygulayacak olan bizleriz. Bu nedenle "Alternatif Uyuşmazlık Merkezince belirli aralıklarla "Cezada Uzlaşma" temasını işleyen paneller düzenlenmektedir. Bugünkü Panelde Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bu yana geçen 6 aylık sürede cezada uzlaşmada hangi noktaya gelindi, uygulamadaki aksaklık ve sorunlar nelerdir ve nasıl giderilebilir konusu irdelenecektir. Katılımcı arkadaşların talepleri halinde, kendilerine sertifika verilecektir. Bu amaçla girişte bulunan listeler imzalanmalı ve sertifika almak için Baro Kalemine başvurulmalıdır. Uzlaşmacı avukat atamalarında sertifikalar göz önünde bulundurulacaktır.

Bugünkü Panelde "Alternatif Uyuşmazlık Merkezi" Başkanı Avukat Seçkin Arıkan ve Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Avukat İbrahim Altan konuşmacı olarak katılmıştır. Konuşmaların bitiminde dinleyicilerin soruları alınacaktır. İlk olarak sözü Merkez Başkanımız Seçkin Arıkan'a bırakıyorum.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Teşekkür ederim. Sayın Başkanın kısaca özetlediği gibi Ceza Hukukumuzda Uzlaşma çok yeni bir kavram olarak Yeni Ceza Kanunumuzda geldi. Bunun uygulamasında neredeyiz bunu sizlerle tartışmak aynı zamanda biz tabi, kısmen bu uygulamanın içinde olduğumuz için gelişmelerden sizleri haberdar etmek amacıyla da bu Paneli düzenlemeyi düşündük. Uygulamanın, öncelikle şunu söyleyeyim, biz Ankara Barosu Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezi, bildiğiniz gibi Ceza Kanunu 73. ve CMK 253. madde uyarınca atanacak uzlaştırıcı avukatların atamalarından Ankara Barosu kapsamında yetkili

olan Merkeziz. Biz aynı zamanda uzlaştırıcı avukat eğitiminden de sorumluyuz. Biz; bu şu ana kadar yaptığımız panel ve toplantılarla bildiğiniz gibi sanıyorum birçoğunuz katıldığı, bir Amerikalı konuğumuz oldu, O'nun ile bir giriş yapmıştık, daha sonra Kanun kapsamında uygulamayı tartıştığımız çeşitli toplantilarımiz oldu. Bunları eğitimin bir parçası görüyoruz ama daha konsantre veya daha konsantre yanlış terim oldu, daha yoğun bir eğitim programı içinde çalışmalarımız sürüyor. Buradaki sıkıntı tabi, Türkiye'de uygulaması olamayan bir konu, bu yüzden özellikle uzlaşma teknikleriyle ilgili olarak yurtdışından eğitici getirmemiz gerekiyor. Bununla ilgili temaslarımız sürüyor.

Diğer taraftan Yasa'nın, yasaların uzlaşma ile ve uzlaştırıcı avukatlıkla ilgili maddelerindeki hatalar, çelişkiler nedeniyle yaşadığımız sıkıntılar söz konusu. Bildiğiniz gibi bununla ilgili veya bir şekilde bilmiyorsanız, aslında Türk Barolar Birliği'nin, bizim ankarabarosu.org.tr sayfasında "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezi web sayfasında bu konu ile ilgili dokumanlar var. Bizim iki ana dokümanımız yani Kanun maddeleri dışında, birisi bizim Merkezimizin Yönetmeliği, burada bu uzlaştırıcı avukat atamalarının eğitimini ve atamasını, listelerin tutulmasını nasıl yapılacağı düzenleniyor. Ayrıca Barolar Birliği'nin bu konuda çıkardığı bir Yönerge var, bu Yönergeye uygun olarak biz Ankara Barosu kapsamında uygulama yapıyoruz. Bu ana kadar çeşitli Cumhuriyet Savcılıkları ve Ceza Mahkemelerinden gelen talepler oldu. Bu taleplerde bizim, Türkiye Barolar Birliği Yönergesi doğrultusunda yaptığımız uygulama şu şekilde, tabi bu uygulama Baro Başkanımızın imzasıyla bütün Cumhuriyet Savcılıkları ve Ceza Mahkemelerine bildirildi; öncelikle bildiğiniz gibi, zaten Yasa'nın getirdiği şey; öncelikle şüpheli veya faile uzlaşma isteyip istemediğinin sorulması şüpheli veya failin istemesi durumunda mağdura sorulması, ikisinin de istemesi durumunda ikisinin üzerinde anlaştıkları bir avukat uzlaştırıcı olarak anlaştıkları bir avukat olup olmadığının sorulması gerekiyor. Eğer şüpheli ve mağdur bir uzlaştırıcı avukat üzerinde anlaştılarsa bu avukatın hangi baro üyesi olduğu önemli değil, o avukatın uzlaştırıcı avukat olarak görevlendirilmesi gerekiyor. Eğer şüpheli ve mağdur bir isim üzerinde anlaşamazlarsa o zaman bizim Baro ve Merkezimiz devreye giriyor, Cumhuriyet Savcılığı veya Ceza Mahkemesi Hakiminin Ankara

Barosundan uzlaştırıcı avukat atanması için başvuruda bulunması gerekiyor.

Bu noktada bildiğiniz gibi uzlaştırıcı avukat ücreti konusu var. Biz meslektaşlarımızın uzlaştırıcı avukatların bu emeği sarf edipte daha sonra ücretlerini alamama risklerine karşı, çünkü Kanun'da bu konuda hiçbir güvence yok, Kanun sadece uzlaşmanın yürürlüğe girmesi için failin veya şüphelinin masrafları ve uzlaştırıcı avukat ücretinin ve kararlaştırılan giderinin ödenmesini şart koşuyor. Bu, uzlaştırıcı avukat ücreti bakımından bir güvence ama uzlaşma görüşmelerin yapılmasına rağmen uzlaşmayla sonuçlanmaması durumunda faili veya şüpheliyi ödemeye zorlayacak hiçbir hüküm yok. Bu nedenle Barolar Birliği'nin Yönergesinde de bu dikkate alındı sanıyorum, uzlaştırıcı avukat ücretinin ve masraf avansının önceden uzlaşmayı talep eden failden veya şüpheliden tahsil edilmesi isteniyor Barolar Birliği Yönergesine göre. Aynı uygulamayı Ankara Barosu da, bizim Merkezimiz de izliyor. Dolayısıyla bu, az önce izah ettiğim gibi failin kabul etmesi, daha sonra mağdurun kabul etmesi ve bir avukat üzerinde uzlaşamamaları, dolayısıyla Baro'dan bir uzlaştırıcı avukat tayininin istenmesi aşamasına gelindiğinde Biz, uzlaştırıcı avukat ücretinin ve masraf avansının ki, bu uzlaştırıcı avukat ücreti 200 YTL'dir şu anda Barlar Birliği tarifesine göre, masraf avansı olarak da taraf sayısına göre 50 YTL'den başlayan bir rakamdan bahsediyoruz yani 250 YTL, asgari bir ödemenin yapılması peşin olarak Ankara Barosu'nun açtırdığı bu konuya özel banka hesabına ödemenin yapılması gerekiyor. Biz, bu ödemenin Cumhuriyet Savcılığı veya Ceza Mahkemesi tarafından yaptırılmasını ödemeden sonra tarafların işte, tebligat adresleri işte, dosya numarası, davanın konusu, davanın veya tahkikatın konusuyla ilgili bilgilerle birlikte Baromuzda ve Baromuz kanalıyla Merkezimize başvurmasını talep ettik. Uzlaşmanın yaşadığı birinci sıkıntı bu noktada ortaya çıkıyor, bu peşin ödeme nedeniyle çeşitli talepler olmasına rağmen peşin ödeme şartı yerine getirilerek bize ulaşmış bir dosya henüz yok. Bu, bir başka bilgiyi de parantez içinde vereyim, kusura bakmayın Başkanım, Kanun o kadar tekniğe aykırı yapılmış ki ve kendi içinde yani fıkralar, aynı maddenin fıkraları arasında çelişkiler içeriyor. Bu artık tabi, herkes tarafından dile getirilmeye başlandığı için Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü bünyesinde Kanunu, daha doğrusu uzlaşmanın sorunlarını gidermek için bir Komisyon kuruldu Bakan oluruyla. Biz de

Merkezimizden, ben ve bir başka arkadaşımız bu Komisyona davet edildik ve toplantılara katılıyoruz. Burada iki tür şeyden konuşuluyor; birincisi, bir tür yönetmelik veya daha çok Adalet Bakanlığı'nın iç genelgesiyle veya genel bir, kendi personeline, hakim, savcılara duyurusuyla halledilebilecek konular.

Bir de, daha uzun vadeli Yasa değişikliği ile halledilebilecek konular. Bu, iki yönde çalışmalar devam ediyor. Bu ücret konusu örneğin tabi, Adalet Bakanlığı veya hakim, savcıların bakış açısıyla bizimki biraz farklı yani şu anlamda söylüyorum; biz, bir meslektaşımızın uzlaşma görüşmeleri yapması için işte, birtakım eğitimler alması gerekiyor, biz daha yoğun bir eğitimde öngörüyoruz daha önümüzdeki aylarda, bu eğitimleri alması belli bir emek sarf etmesi gerekiyor. Onun dışında belli bir bilgiye sahip olarak bu uzlaşma görüşmelerini yürütmesi, taraflar arasında çeşitli çaba yani çaba sarf etmesi gerekiyor ve 200 YTL ücretin bunun karşılığı olmadığını, düşük olduğunu düşünüyoruz ama hakim ve savcılar, Adalet Bakanlığı bunun çok yüksek olduğunu, ödenemez olduğunu, uzlaşmanın önünü tıkadığını düşüyorlar yani bu tür tabi, doğal fikir ayrılıkları var ama en azından bu uzlaşma müessesesinin gerekli olduğunu ve bunun önüne tıkayanın da Baro veya Barolar Birliği uygulamaları olmadığını kurulan Komisyonla bir tür kabul etmiş oluyorlar. Yasanın getirdiği aksaklıklar ve uygulamada yeni bir mekanizma, yeni bir müesseseye belki bir tür direnç olduğu da zaten görülüyor, herkesin kabul ettiği bir şey. Bundan sonra, bu noktada birde şu bilgiyi vereyim isterseniz; bu uzlaştırıcı avukat listelerinin tutulması ve uzlaştırıcı avukat atamaları ve uzlaştırıcı avukat eğitiminin sağlanması ile ilgili bizim Merkezimizin Yönetmeliğinde oldukça ayrıntılı hükümler var. Ayrıca Barolar Birliği'nin bahsettiğim Yönergesi bu konuda uzlaştırıcı avukat listelerinin tutulması ve atamalarının yapılmasında üç kriter getiriyor. Meslek ve kıdem, disiplin durumu ve eğitim. Bununla ilgili çeşitli baroların çeşitli düzenlemeleri, en son İzmir Barosu'nun bir düzenlemesi var örneğin, 5 yıl benzer konularda çalışma ve 10 yıl mesleki kıdem arıyorlar. İstanbul Barosu buna benzer bir düzenleme getirdi. Onun dışında benim bildiğim kadarıyla Zonguldak Barosu meslekte kıdemi öne alıyor; Düzce, Bolu Baroları benzer düzenlemeler getirdiler. Biz, şu ana kadar gerek yeterli eğitim için hem zaman hem imkan olmaması gerekse daha henüz, az önce anlattığım savcılık ve Cumhuriyet Savcılığı ve Ceza

Mahkemeleri aşamasındaki tıkanmalar nedeniyle bu kriterleri tabi, biz de izleyeceğiz ama örneğin asgari bir meslek kıdem şartını ilan etmiş durumda değiliz. Bizim yaklaşımımız biz, aynı durumda olan meslektaşlarımızdan listedeki kıdemi daha, daha kıdemli olanın öncelikli olması, bu konuda daha fazla eğitim almış olanın bu toplantılar sonunda verdiğimiz sertifikalar bu anlamda bir ayırıcı, belirleyici unsur olacak tabi, bu değerlendirmede. Aynı durumda olan meslektaşlarımız dediğim gibi eğitimi daha çok, daha fazla eğitim almış, eğitim ile ilgili daha çok zaman harcamış meslektaşlarımızın daha üst sırada olması ve herhangi bir disiplin cezasının bulunmamasını esas alıyoruz. Onun dışında tabi, bu konunun aslında daha çok ayrıntılı düzenlemeye muhtaç olduğu açık. Örneğin, "arabulucu etik kuralları" gibi bir düzenleme olması gerekir. Barolar Birliği Yönergesi burada iki madde halinde arabulucunun tarafsızlığı ile ilgili birtakım düzenlemeler yaptı ama gerek Avrupa Birliği düzenlemelerinde gerekse Batı'daki uygulamalarda, Amerika Birleşik Devletlerindeki uygulamalarda bu etik kuralları başlı başına bir tür yönerge, yönetmelik gibi bir düzenleme ile düzenleniyor. Bizde bu yolda bir çalışma yapmak durumundayız ama şu anda kıyasen uygulayacağımız tabi, avukatlık meslek kurallarına uyması uzlaştırıcı avukatların, uzlaştırıcı avukatlık kurumu ile ve o görevle çelişmediği sürece zorunludur. Onun dışında Barolar Birliği Yönergesinde iki madde ile düzenlenmiş olan etik kurallarına yani tarafsızlıkla ilgili düzenlemeleri de uymalarını da gözeteceğiz yani uzlaştırıcı avukat arkadaşlarımızın bu görevi aldıklarında hem avukatlık meslek kuralları ile uzlaştırıcılığın yapısı ile çelişmediği sürece hem de Barolar Birliği Yönergesindeki tarafsızlıkla ilgili kurallara uymakla yükümlü olduklarını bilmeleri gerekir.

Sabrınızı zorlamadan son bir şey söylemek istiyorum; bir de, aslında bu Toplantının konusu o değil ama uzlaştırıcı avukatın konumu ile ilgili birçok karışıklık olduğunu, tam hangi konumda olduğunun net olmadığını katıldığımız çeşitli toplantılarda görüyorum. Bu Adalet Bakanlığındaki toplantılarda hakim, savcı meslektaşlarımızda da aynı şeyi gördüm yani kafa karışıklığını gördüm, şimdi şunu söylemek istiyorum; uzlaştırıcı avukat o olayda, o davada bir karar veren, kimin haklı kimin haksız olduğuna karar veren veya kimin diğer tarafa ne kadar tazminat ödeyeceğine veya işte, nasıl bir giderimde bulunacağına, özür dilemesi gerektiğine veya herhangi bir şekilde kendi durumunu veya yaptığı

hareketi telafi etmesi gerektiğine karar verecek durumunda değil. Uzlaştırıcı avukat tamamen taraflara eşit mesafede, tarafsız ve sadece tarafların yasal düzenlemelere ve hukuki usule uygun olarak bir uzlaşmaya varmalarına yardımcı olacak ve bu uzlaşmayı gene yasal olarak geçerli olacak şekilde belgeleyecek kişidir. Dolayısıyla umuyorum yakında bu bahsettiğim uzun prosedürler sonuçlanacak ve uzlaşma dosyalarında biz, arkadaşlarımızı, sizleri görevlendirmeye başlayacağız o zamana hiçbir zaman şöyle bir yaklaşıma girmemenizi istiyorum, dosyayı alıp, inceleyip, taraflardan birisinin, taraflardan hangisinin haklı olduğunu, kimin ne kadar kusurlu olduğunu anlamak gibi bir yaklaşıma lütfen girmekten kaçının. Taraflardan birisi çok haklı diğeri tamamen haksız olabilir veya tarafların, iki tarafın birbirini dengeleyen veya dengelemeyen kusurları olabilir; bunlar tamamen uzlaştırıcı avukatın konusu dışında şeyler. Aynı şekilde giderim dediğimiz, maddi tazminat veya diğer özür veya benzeri giderimlerin yerinde olup olmadığını denetlemek de bizim kapsamımız dışında mutlaka. Sadece tarafların özel durumları nedeniyle tamamen dengesiz bir giderim olması durumunda usulüne uygun müdahale edebilirsiniz, onun dışında giderim herkes için farklıdır. Bir şahıs diğer bir şahısa hakaret etmiştir, o hakaretin belki bir tür tazmininin bedeli her şahıs için kendi özel durumuna göre değişir, dolayısıyla bunlar sübjektif konulardır ve tamamen bizim dışımızdadır. Biz, tarafsız olmak zorundayız, o uzlaşma görüşmelerinde gücümüzü tarafsız olmaktan alıyoruz yani siz iki tarafın da güvendiği, tarafsız olduğuna inandığı bir kişi olmak durumundasınız uzlaştırıcı avukat olarak. Herhangi bir tarafa yakın olduğunuzu belli ettiğiniz veya böyle bir his uyandırdığınız anda başarılı bir görev yapmanız hemen hemen imkansiz hale gelir, bunu da parantez içinde söylemek istedim. Çok teşekkür ederim.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN: Şimdi Yürütme kurul Üyemiz İbrahim Altan konuşacak. İbrahim Bey sanıyorum daha eleştirel bir bakış açısı getirecek. Şikayete tabi suç ve dosya sayısının fazla olmasına rağmen uygulamanın neden bu kadar az olduğu, bu azlığın neden kaynaklandığı ile ilgili konuşma yapacak.

Av. İbrahim ALTAN: Teşekkür ediyorum. Bende bu mesai saatlerinden fedakarlık edip gelen herkese teşekkür ediyorum. ben önce, genel olarak mağdur-fail uzlaştırmasının dünyadaki gelişimini anlatacağım.

Daha sonra da Panelimizin esas konusu "Türkiye'de Uzlaşmanın Geldiği Nokta"ve bazı kritik sorunlardan bahsedeceğim. Mağdur-fail uzlaşması bir suçun mağduru ile suçu işleyen fail arasında eğitimli bir arabulucunun katılımıyla yapılan, yüz yüze bir toplantıdır. Bu uygulamaya mağdur-fail uzlaşması, toplantısı, konferansı; onarıcı adalet diyalogu gibi isimler de verilmektedir. Bu toplantıda taraflar yaşanan olayları, olayın yaşamları üzerinde bıraktığı etkiyi ve duygularını paylaşırlar. Suç sonucu oluşan zararları konusunda da iki tarafça kabul edilen bir giderim şekli üzerinde anlaşabilirler. Mağdur ve faili bu şekilde yüzyüze ve bir araya getirme fikri hukukun oldukça eski olan onarıcı adalet ve sosyal sorumluluk değerlerinden çıkmıştır. İlk mağdur-fail uzlaştırma programı 1976 senesinde Kanada'da başlamıştır. Daha sonra 1978'de Amerika Birleşik Devletlerinde başlamış, 1990'da bu programların sayısı 150'yi bulmuştur. 2000 senesinde tüm dünyadaki uzlaştırma programları 1200'ü aşmış durumdadır. (Hukukun diğer alanlarındaki alternatif uyuşmazlık çözüm usullerine nazaran bu kurumun Hukukumuza girmesinde çok da fazla geç kalmadığımızı söyleyebiliriz. Çünkü alternatif uyuşmazlık usulleri bakımından dünyayi oldukça geriden takip etmekteyiz.) Bu arada Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, İdari Yargılama Usulüne girecek olan alternatif uyuşmazlık çözüm usulleri için ise hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Bu usullerin bu yasalara ne kapsamda gireceğini hep beraber göreceğiz. Mağdur-fail uzlaştırmasında mağdur suç ve fail konusunda kafasındaki sorulara yanıt bulabilmekte, maddi ve manevi zararlarını gidermede aktif rol oynayabilmektedir. Araştırmalar bu usule katılan mağdurların katılmayanlara göre çok daha kısa sürede toparlanıp maruz kaldıkları fillin yarattığı korkuları yendikleri ve güvende oldukları duygusunu daha kısa sürede kazandıklarını göstermektedir. Ayrıca uzlaşmaya katılan mağdurların maddi zararlarını da katılmayanlara göre çok daha kısa sürede giderdiklerine işaret edilmektedir. Fail ise bu sürece katılarak işlediği suçun sorumluluğunu üstlenmekte, fiilinin mağdur üzerinde nasıl bir etki yaptığını öğrenmektedir. Fail gerek özrünü bildirmek gerek maddi tazminat ödemek ve gerekse çeşitli toplumsal hizmetlerde çalışmak suretiyle fiilinden doğan tahribatı gidermekte aktif bir rol oynamaktadır.

Yine araştırmalar uzlaşmaya katılan faillerin katılamayanlara göre kendilerine daha makul ve adil davranıldığını hissettiklerini ve

mağdurlardaki duruma paralel olarak da uzlaşmaya katılmayan faillere göre maddi tazminat borçlarını kapatmada daha yüksek bir oran tutturduklarını göstermektedir. Sonuç olarak bu usulde her iki taraftan katılımcılar arasında daima yüksek memnuniyet yüzdeleri yakalanmaktadır. Görüleceği üzere dünyadaki uygulamada mağdurun maddi olarak tatmin edilmesi kadar belki de ondan daha çok işin psikolojik, sosyal ve toplumsal yönü üzerinde durulmaktadır. Uzlaşmada sırf maddi giderim üzerinde durulması kurumunun bir diyet ödettirme mekanizması olarak görülmesine ve spekülasyon malzemesi olmasına yol açacaktır. Ayrıca dünya uygulaması bakımından tarafsız üçüncü bir kişinin katılmadığı bir görüşme uzlaştırma değildir. Bunu şunun için söylüyorum; bugün yoğun olarak hakim ve savcının kendi baktığı olayda bizzat uzlaştırma yapabilip yapamayacağı konusu tartışılıyor ve hakim ve savcının taraflara kendi aralarında uzlaşması için bir müddet verip uzlaşmalarını beklemeleri gibi bir uygulama da var, bu hiçbir şekilde dünyada uygulama bulan uzlaştırma, alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinden biri olan uzlaştırma değil, bu bir müzakere usulü olarak düşünülebilir ve kapsamı bu kadardır yani uzlaştırma değildir. Dediğim gibi son günlerde dünyadaki uygulamaya, hatta mevcut yasal düzenlemeye, TCK'daki ve CMK'daki uzlaştırma ile ilgili Kanun metninden çıkan anlama da son derece aykırı olarak savcı ve hakimin uzlaştırma yapabileceği yani bazı akademisyenlerin ve bazı yazarların başını çektiği bir iddia bu ve uygulamayı da şimdiden oldukça etkilemiş görünüyor. Oysa ki ne TCK madde 73. fıkra 8'den ne de CMK'daki uzlaştırmaya ilişkin hükümlerden böyle bir sonuca varmak mümkün değil. Bu iddialarına dayanak yapılan unsurlar şunlar; kurumun başlığı her iki kanunda da uzlaştırma değil, "uzlaşma" olarak verilmiş yani uzlaşma geniş anlamda (kelime anlamında), iki tarafın veya daha çok tarafın bir konu üzerinde mutabakata varması, tarafsız bir üçüncü kişinin katılımını da içermeyen, anlatmayan bir kelime fakat düzenlemenin içeriğine baktığımız zaman tarafsız bir üçüncü kişi olan "uzlaştırıcı"nin katılımıyla gerçekleşecek olan bir alternatif uyuşmazlık çözümü. Mustafa Özbek arkadaşımızın da makalesinde işaret ettiği gibi Kanun'un uzlaşma kelimesi son derece yanlış, "uzlaştırma" olması gerekir, bu problemin ilerideki bir değişiklikle Seçkin rkadaşımızın belirttiği gibi, Adalet Bakanlığı Komisyonu'nda düzeltilmesini temenni ediyoruz. Bu görüş sahipleri, TCK'da açıkça uzlaştırıcıdan söz edilmemiş

olması ve birazdan size okuyacağım, CMK'ın hükümet gerekçesinde de bu yoruma imkan veren bir cümleden yola çıkarak bunun mümkün bulunduğunu savunmaktadırlar. Hükümet gerekçesinde, gerek mahiyetine uygun olarak hükmün konuluş amacını, ve gerekse tarihsel gelişme verildikten sonra "işte böylece uzlaşmanın hedefi suçun işlenmesinden sonra fail ve mağdur arasında meydana gelen çekişmeyi hakim ve Cumhuriyet savcısının yada onların atayacakları bir uzlaştırmacının girişimleriyle çözmek, hem adaleti sağlamak ve hem de mağduru tahmin etmektir" diyor ve gerekçenin bilinen amaçlarını son derece aşan bir cümle bu: Bu, Kanuna fıkra ekleyen bir düzenleme. Oysa aynı gerekçenin giriş kısminda şöyle deniliyor; "bu maddede yer alan uzlaşma aslında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda düzenlenmesi gereken yeni bir kurumdur. Ancak söz konusu kurumun esas maddi ceza hukukuna ilişkin hükmünün Türk Ceza Kanunu içerisinde yer alması zorunludur." Yani TCK'da sadece kurumun kısa bir anlatımına yer verilmiş. Burada uzlaştırıcıdan söz edilmemesinden de bu sonucu çıkarmak mümkün değil. Bu yorum şeklinde Yasa'nın hükümet gerekçesi Kanun metninin kendisi gibi değerlendiriliyor ve daha sonra da izah edeceğim gibi deyim yerindeyse bu uzlaştırma kurumu "anlaşmalı boşanma" kıvamına getiriliyor. Yerleştirmek istenen uygulamayı biraz açmak gerekirse buna göre esas olan mağdur ve failin özgür iradeleriyle uzlaşmalarıdır. (Ki bu özgür irade kavramı ise tarafsız 3. kişinin katılımını yadsıyan bir kavram değil bana göre.) Bunlar bir şekilde aralarında uzlaşacaklar (daha önce suçunu kabul etme meselesi var, o da apayrı bir konu) ve uzlaştıklarını savcı veya hakime bildirecekler veya savcı ve hakim bu uzlaşmayı saptayacak. Gerekçede yine, hakim ve savcının girişimleriyle çözülmesinden söz edilmektedir ki, bu getirilen uzlaşma kurumuna tamamen yabancıdır.

Uzlaştırma süreci başarısız olduğu taktirde bu sürece aktif olarak katılmış olan savcı ve hakimin ilgili olay bakımından görevini sürdürmesi nasıl mümkün olabilecektir? Elimizde mevcut bulunan uygulamadan bazı örneklerde mahkemeler, taraflara uzlaşmaları için süre vermekte bu süre sonunda uzlaşma olmadığı taktirde Baro'dan uzlaştırıcı avukat istenmesine karar vermektedirler. Bunun gibi uygulamalar yerleştirmek istenen bu yanlış yorumun sonuçlarıdır. Bir süre sonra bu uygulamanın anlaşmalı boşanmaya benzer şekilde tarafların maddi konularda anlaştığını

belirtir bir protokolün savcı veya hakim tarafından tasdiki ile sonuca gidilmesine ve sistemin son derece laçkalaşmasına dönüşmesi mümkün görülmektedir. Gene her bakımdan çok aceleye getirildiği belli olan bu gerekçede "fail ile mağdur arasındaki maddi ve manevi zararı giderme bazen müzakereyi gerektirebilir, bu taktirde uzlaştırıcı atanacaktır" deniyor. Şimdi böyle bir konuda müzakerenin gerekmemesi olasılığını, ben hayal edemiyorum, düşünemiyorum. Burada müzakere kelimesinin kullanılmasındaki yanlışlığa da değinilmek gerekir, gene başta belirttiğim gibi, müzakere iki taraf arasında olan bir şey veya en azından tarafsız bir üçüncü kişinin katılmadığı bir çözüm şekli. Bu her zaman mümkündür. Fail ve mağdur her zaman müzakere edebilir eğer zeminini bulursa ve anlaşabilirler ve bunun sonucu da "şikayetten vazgeçmedir" yani uzlaştırma'ile ilgili bir şey değildir. Böylece yapılmak istenen veya sonuç olarak ortaya çıkan şudur ki: kural olması gereken ve kurumun merkez kavramı olan uzlaştırıcının istisnaen atananan kişi durumuna getirilmesidir. Niçin böyle bir gayret içine girilmiştir veya böyle bir çabayı hissediyor musunuz kendi gündelik uygulamalarınızdan? Bunu yorumlar ve sorular kısmında dinleyicilerden bekliyorum. Böyle bir çaba hissediyorsanız bunun sebebini neye bağlıyorsunuz? Bu arada Çocuk Koruma Kanunu'ndan da bahsetmek gerekir. Çocuk Koruma Kanunu'nun 24. maddesi ile suça sürüklenen çocuklar için de uzlaştırma usulü getirilmiş ve CMK'dan da çok daha geniş kapsamlı olarak düzenlenmiş yani uzlaştırma kapsamına giren suçlar şikayete bağlı suçlarla sınırlı tutulmamış. Biraz önce bahsedildi. Ayrı bir uzlaştırma prosedürü de getirilmemiş yani Çocuk Koruma Kanunundaki uzlaştırma için de gene CMK'daki düzenleme uygulanacak. Biraz önce yani uygulamanın vardığı nokta bu Kanun bakımından değerlendirildiğinde kaygılarımız artmaktadır. Çünkü çocuk suçluluğu veya suça sürüklenen çocuklar meselesi çok daha hassas bir konu, böyle bir davada çocuğa ve mağdura anlaşmaları için süre verilmesi, yasal uzlaştırma prosedürünün uygulanmaması son derece hatalı sonuçlara götürecektir.

Soruşturma aşamasında gelinen son durum: Öncelikle belirtmeliyim ki, şu anda mevcut uygulamanın Yasa'ya uyarlılığı bulunmamaktadır. Şüpheli bakımından uzlaşma teklifinin kollukta yapılması uygulaması vardır ve bu da Yasa'ya ve kurumun bünyesine tamamen aykırıdır. Bu biraz da suçun ikrarı ön şartı ile ilgili olduğundan

mutlaka savcı tarafından yapılması gereken bir işlemdir. Mağdur bakımından ise: kollukta alınan ifade ile birlikte mağdura "kesinlikle şüpheli ile uzlaşmak istemiyorum veya zararlarımı giderdiği taktirde uzlaşacağım" gibi bir ifadesine eklenti yapılmaya zorlanmaktadır. Uygulamadan arkadaşlar mutlaka karşılaşmışlardır. Yani bununla mağdur kesinlikle uzlaşmak istemediğini beyan ettiği zaman artık sanığın uzlaşmak istemesinin bir esprisi kalmadığı düşünülüyor, sorulmasına bile gerek bulunmadığı ortaya çıkıyor. Fakat bu düşünce tarzi belki çok pratik ama Yasa'nın öngördüğü sıralamaya da aykırı ve hem de mağdurun bu konuda olayında henüz yaşanmış olması sebebiyle sağlıklı bir değerlendirmede bulunması çok güç. Ben bizzat mağdur vekili olarak kollukta bir ifadede bulundum, memur mağduru bu konuda beyanda bulunmaya zorladi ve bunun hukuka, Kanuna aykırı olduğuna bir türlü memuru ikna edemedim, "savcının bunu mutlaka istediğini söylüyor" memur. En sonunda ifadeye "şu anda uzlaşıp, uzlaşmamak istediğimize karar vermedik" ifadesini ekletebildik. Kollukta Yasa'ya aykırı olarak alınan bu beyanların üzerine bina edilen soruşmalara dayali tanzim edilen iddianamelerin CMK 174-1-c maddesi gereğince iadesi gerektiği veya kovuşturmaya başlayarak hüküm verilmesi halinde de temyiz sebebi olacağı düşüncesindeyim. Ben bizzat yaptığım görüşmelerde savcilar yeni Yasa ile birlikte ağırlığın soruşturma safhasına ve savcilik üzerine verilmesi sebebiyle iş yükümleri ve işlem sayısında aşırı bir artış bulunduğunu, savci sayısının yetersiz olduğunu, Başsavcılığın ayrı bir uzlaştırma bürosu kurmasını ve buraya savcı tahsis etmesi gerektiğini, bu önce mağdurun uzlaştırma konusundaki beyanının alınması konusunda ise sanık bulunduktan sonra eğer uzlaşmak isterse bu kez de şikayetçi mağdurun bulunamayabileceğini ve bu yüzden soruşturmanın sekteye uğrayabileceğini söylüyorlar. Halbuki eğer Yasa'ya aykırı ve ileride mahkemenin hükmüne dayanak olacak usulsüz bir uzlaştırma üzerine bir karar verildiği zaman davanın temyizde bozulmasıyla çok daha fazla bir vakit kaybı olacağı çok açık.

Tabi, getirilen yeniliklere tepki ve direnç gösterilmesi mahkemelerce çok yeni bir şey değil. CMK'da da gene direnç gösterilen ve eski uygulamanın sürdürüldüğü konuyla arkadaşlarımız mutlaka karşılaşıyordur. Yasa ile getirilen yeniliklere gösterilen bu etki ve direnç konusunda ne düşünüyorlar, ne olabilir sebebi? Ayrıca bütün bu

nedenler, gösterilen nedenler Yasa'ya aykırı uygulama yapılmasını gerekçesini oluşturabilir mi? Soruşturma ve kollukta olan durum bu, şu anda.

Kovuşturma aşamasındaki son durum: Mahkemelerdeki duruma az önce kısmen değinmiştim. Uzlaşmaya ilişkin şimdiye kadar elimize ulaşan çok sınırlı sayıda Yargıtay Kararı var. Bunların çoğu da Eski Kanun zamanında verilmiş hükümler ve dosya henüz Yargıtay'dayken Yeni Yasa'nın çıkması ile, uzlaştırmanın uygulanması için bozulan kararlar. Yalnız "karşılıksız çek" suçlarıyla ilgili verilmiş bir Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararı var, bu önemli çünkü bu Karar karşılıksız çek suçlarında uzlaştırmanın 31 Aralık 2006'a kadar yapılmaması ve eski düzenlemenin uygulanması sonucunu doğurmuştur. Burada mahkemenin dikkate aldığı hüküm, TCK Yürürlülük ve Uygulama Kanununun geçici 1. maddesidir. Bu madde şöyle diyor; "diğer yasaların 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın I. Kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümlerin ilgili yasalarda değişiklik yapılınca ve en geç 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu "çekteki" bazı hükümlerin uzlaştırma hükümleriyle bağdaşmadığını düşünüyor. Bu hükümler şunlar; (1)uzlaştırmadan sadece başvuran fail yararlanıyor diğer failler yararlanamıyor. Oysa şikayetten vazgeçildiğinde çekte diğer şerikler de yararlanıyor, bunu bir çelişki olarak görüyor Ceza Genel Kurulu. (2)Uzlaşma yalnız suçtan zarar gören gerçek ve özel tüzel kişiler için mümkün. Oysa çekte böyle bir sınırlama yok. (3)Üçüncüsü ise uzlaşma sağlandıktan sonra zararının kalan kısmı için hukuk mahkemesine başvurulamıyor uzlaşmada fakat çekte şikayetten vazgeçen eğer Yeni Yasa'ya göre açıkça şahsi haklarından vazgeçmediyse hem icra takibi yapabiliyor hem de hukuk davası açabiliyor. Ben gene dinleyicilerin bu çek konusunda da, çek ve hatta İcra İflas Kanununda düzenlenen suçlar bakımından uzlaşmanın başarıya ulaşıp ulaşmayacağı konusundaki düşüncelerini merak ediyorum.

Son olarak da, gene dinleyicilere biz, avukatlar olarak Yasa'nın bizlere verdiği onurlu bir görev olan uzlaştırıcılığın amacına ve Yasa'ya uygun bir şekilde kurumlaşması için neler yapabiliriz ve yapmalıyız konusundaki düşüncelerini almak istiyorum. Teşekkür ederim.

SORULAR VE YANITLAR

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Konuşmaları özellikle kısa tutmayı tercih ettik çünkü soru-cevap şeklinde Panelin daha faydalı olacağını düşündük. Sorularınızı kime yönelteceğinizi belirterek ifade ederseniz soruları almaya geçebiliriz. Buyurun.

Av. Hüseyin USTA : Seçkin Arıkan Beyefendi'ye sormak istiyorum. Ankara Barosu'nun diğer organlarında, kurullarında görev yapılması halinde örneğin, Gümrük Merkezinde görev alan bir arkadaş Uzlaştırma Kurulunda da veya buna benzer kurullarda da görev alabilecek mi? Yani bu iki yerde çalışma, bu Yönetmelik, hazırlanan yönerge böyle bir durum var mı? Bunu açıklayalım,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Tabi, olabilir. Biz, uygulanacak kriterleri söyledim, ben meslekteki kıdeme göz önüne alın diyor Barolar Yönergesi, eğitimi ve disiplin durumunu. Onun dışında başka kurullarda görev almak buna engel değil bir uzlaştırıcı avukat olmaya.

Av. Hüseyin USTA : Teşekkür ederim, sağ olun.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Başka soru sormak isteyen varsa, buyurun,

KATILIMCI : Meslektaşım Sayın Arıkan açıklamalarında, uzlaştırıcılığı herhangi bir şekilde taraflara müdahale edemeyeceği hatta bu, bir öneri dahi getiremeyeceği şeklinde mi yorumlamalıyız? Yoksa burada ilgili maddenin 7. bendinde "uzlaştırıcı yaptığı işlemlerin uzlaşmayı sağlayıcı müdahalelerini belirten bir raporu; müdahaleleri belirten bir raporu derken bu müdahalenin sınırları nedir acaba? Yani hakkaniyet ölçüleri içerisinde fahiş olan talepleri veya makulü aşan talep ve hareketleri öneri şeklinde taraflara götürebilmek, onları bir çizgide buluşturabilmek; taraflara eşit mesafede tabi ki yani tarafların menfaatleri ve haklarını ihlal etmeden eşit mesafede ama mantığa, hakkaniyete uygun, hukuka uygun bir öneride de bulunamayacak mı acaba? Teşekkür ederim.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Şimdi her olay tabi, kendi somut özelliklerine göre değerlendirilir ama benim söylemek istediğim şey tarafsızlığınıza gölge düşürmeyecek şekilde davranmak gerekir yani öneride bulunmak, öneride bulunamaz diye kesinlikle bir kural yok. Bu zaten aslında uzlaştırma teknikleri ile ilgili bir şey, benim çok fazla, bilmiyorum, haddim mi bu konuda konuşmak ama benim de sizlerle, çoğunuzla birlikte dinlediğim örneğin, gelen Amerikalı uzmanın konuşması vardı işte, okuduğum birtakım yayınlar var, uzlaştırıcı avukat özellikle, tarafların görüşmelerin tıkandığı, bir yere kadar gelip artık ilerlemediği noktada birtakım önerilerle ortaya çıkabilir. Burada dikkat edilecek şey, benim görüşüm yaptığınız önerimin taraflardan herhangi birisinin tarafına geçtiğiniz veya herhangi birisini daha haklı bulduğunuz, diğer tarafı haksız bulduğunuz gibi bir hava yaratmamasıdır yani öneride tabi ki bulunulabilir, bu uzlaştırma teknikleriyle ilgili, bu konuda da söylediğim gibi eğitim hazırlığı, eğitim çalışması için birtakım çalışmalar yapıyoruz, görüşmeler yapıyoruz ama bu tamamen uzlaştırma tekniği ile, öneride bulunabilirsiniz tabi ama önemli olan tarafsız konumunuzu zedelememesi bu önerinin. Bu önerinin taraflara birtakım işaretler vermemesi veya bu şekilde algılanmaması.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Mikrofona konuşursanız,

KATILIMCI : Bu fiili olarak ne kadar mümkün olabilir ki? Yani önerdiğimiz şey bir tarafa uygun gelecek diğer tarafa uygun gelmeyecek. Yani bu dengeyi tutturmak nispeten çok zor.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Zor tabi, onun için nitelikli insan olan avukatların uzlaştırıcı olmasını getirmiş Kanun. Bu konuda önemli bir eğitim ihtiyacı da var, onu hep söylüyoruz zaten. Bu konuda eğitim şiddetle gerekiyor ama işte, gene dediğim gibi katıldığımız toplantılarda siz de mutlaka bulunmuşsunuzdur örneğin, şöyle, "karşı taraf böyle dese ne dersiniz" tarzı yaklaşılabilir yani "aa, bak bu böyle dedi sen de onu kabul et" gibi değil ama "dese ne dersiniz veya böyle olsa sizin içiniz rahat eder mi", böyle olsa sizi tatmin eder mi" gibi öneriler getirilebilir. Doğru haklısınız ama bu çok ince bir çizgi tabi.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Başka sorusu olan var mı, soru sormak isteyen? Buyurun,

Av. Hülya POLAT : Ben, çocuk, bir çocuğa görevlendirilmiştim CMK Servisinde, taksirli ölüme sebebiyet vermişti, tutuklandı hemen o şeyde, tutuklandıktan sonra benim haberim olmadan annesi babası karşı tarafla noterde gidip bir, işte artık ona nasıl diyeyim, noterde bir belge hazırlamışlar, tüm işte maddi ve manevi zararlarının karşılandığını ve ayrıntılı bir belge, bunu mahkemeden havale ettirip dosyaya koymuşlar. Benim haberim olduktan sonra bir tahliye talebini yazdım ve tahliye tabiplerinde* işte, Çocuk Koruma Kanunu 24'ün uygulanabileceğini ve aynı gün tahliye edildi ve çok ayrıntılı bir belge. İlk duruşma oldu, o karşı taraf gelmediği için başka bir tarihe bırakıldı. Şimdi burada bu kadar ayrıntılı düzenlenmiş ki o belge işte, tüm maddi, manevi zararların şu şekilde karşılandığı falan. Yine de mi bir avukat tayin edilecek uzlaştırıcı olarak, artık ne yapabileceğiz? Bende hatta bu konuda hani

Av. İbrahim ALTAN : Bu hukuk ile ilgili şahsi haklarından vazgeçmişler veya almışlar haklarını, bu uzlaştırmanın olmamasını gerektirmez.

KATILIMCI : Hani yani bu belge uzlaştıklarını göstermiyor mu onların? Çünkü tüm taksirli suçları Çocuk Koruma Kanunu sokmuş hani uzlaştırma hükümleri içine, 24. madde. Bu da taksirli bir suç?

Av. İbrahim ALTAN : Uzlaştırma kurumunun nasıl işlediği belli, bu bire uzlaştırma değil yani zararların giderilmesi ...

KATILIMCI : İbrahim Bey ama şikayete tabii bir suç değil zaten hani taksirli ölüme sebebiyet verme,

Av. İbrahim ALTAN : O zaman dava devam edecek yani uzlaştırma teklif edilmeyecek,

KATILIMCI : Ama uzlaştırma teklif edilebilir Çocuk Koruma Kanununa göre ben onu talep ettim, 24. maddeyi uygulayın dedim.

Av. İbrahim ALTAN : Siz sanık vekili misiniz?

KATILİMCI : Ben sanığın müdafisiyim Baro tarafından atanan.

Av. İbrahim ALTAN : Yani şimdi uzlaştırmada giderimin ilaha maddi olması gerekmiyor yani uzlaştırmaya tabii bir suçta yani uzlaştırma, karşı taraf size maddi giderimden başka bir teklifte sunabilir bu durumda, eğer kabul ederse uzlaşmayı.

KATILIMCI : Şimdi belge açıkça diyorlar, biz aramızda uzlaştık, tüm benim maddi, manevi zararımı karşıladı, şu kadar aldım falan diye yani

Av. İbrahim ALTAN : O uzlaşmayı kabul ettiğini göstermiyor tabi.

KATILIMCI : Yani demek istediğim, artık yeniden bir uzlaştırıcı avukat mı tayin edilecek ilk celsede hani o celsede, hakim bey öyle bir avukat mı tayin edecek?

Av. İbrahim ALTAN : Şimdi uzlaşmanın prosedürü belli yani önce suçun kabul edilmesi gerekiyor.

KATILIMCI : Tabi ki, bu taksirli bir suçu kabul edilmiş,

Av. İbrahim ALTAN : Daha sonra mağdurun uzlaşmayı kabul etmesi gerekiyor. Daha sonra bir uzlaştırıcı tayin ediliyor, sistem böyle işliyor yani bu prosedür işlemeden önce haklarından vazgeçtiklerine dair, bunun uzlaşmayla ilgisi yok, uzlaşma dışında gerçekleşen bir şey.

KATILIMCI : İşte, sorum o yani artık e yapacaklar? Mahkemede yeniden bir uzlaştırıcı avukat mı tayin edilecek?

Av. İbrahim ALTAN : Yani şimdi siz diyorsunuz ki, zararlar giderildi, biz uzlaşma isteyelim, onlarda kabul etsinler, hiçbir şey istemeden uzlaşalım ve bitsin istiyorsunuz?

KATILIMCI : Tabi, düşebilir diye düşünüyorum,

Av. İbrahim ALTAN : Yani bunu kabule mecbur değiller.

KATILIMCI : Kabul ediyorlar zaten. Mahkemeye de gelip edecekler ilk celseye,

Av. İbrahim ALTAN : Haa; işte benim bu durumlarda, bu çok istisnai bir şey sizin söylediğiniz yani bu durumda hakikaten hakim bunu zapta alabilir herhalde yani uzlaştırıcı tayinine gerek olmadan.

KATILIMCI : İşte onu ben anlayamadım; demin ki anlatımlarınızdan o uygulama halini geliyor,

Av. İbrahim ALTAN : Çok istisnai bir durum sizinki.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Şunu, bizim genel Çocuktaki uzlaştırma hakikaten çok daha karmaşık, onunla ilgili bir, iki, mesela benim söylediğim bu Adalet Bakanlığındaki Komisyonda onlarında konuşulması düşünülüyor Çocuk Uzlaşmasıyla ilgili ama bu tabi, aslında daha derin uzmanlık gerektiren bir konu: Bizim,

KATILIMCI : Mesela savcı bey bunda uzlaşma yok ki dedi, o 73. maddede var dedi. Tabi, o zaman yeniydi hani o zaman,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Şimdi bizim Ceza Kanunu yani "Çocuk" dışında Ceza Kanunu kapsamında uzlaşmadan bahsettiğimiz bütün hükümler biliyorsunuz "takibi şikayete bağlı suçlarda" yani mağdurun şikayetini geri alması uzlaşmayla aynı sonuçları, benzer sonuçları ortaya getirir ama çocukta mağdurun şikayetini geri almasının yeterli olmaması durumunda ben yani İbrahim Bey'e biraz şey yapabilirim, çekişebilirim, mağdurun şikayetini geri almasının davanın ortadan kalkmasını gerektirmediği durumlarda bunu Yasa'nın istediği şekilde bir uzlaştırıcı avukat tarafından bir uzlaştırmayla sonuçlandırması gerekir diye düşünüyorum. Bunları uygulamada göreceğiz ama. Çünkü tarafların "biz uzlaştık, ben alacağımı aldım, şikayetçi değilim" demesi bir şey ifade etmiyor; sonuçta eğer Ceza Kanunu kapsamında olsaydı zaten şikayetini geri almış olacaktı. O zaman bizde yeni ek iş yükü yaratalım veya işte; böyle bir lüzumsuz bürokrasi yaratalım şeyinde değiliz, ille de tekrar Baro'ya geldin, Baro'dan bir uzlaştırıcı avukat atansın istemeyiz, Ceza Kanunu kapsamında konuşuyorum ama burada mağdurun şikayetini geri alması davanın ortadan kalkması için yeterli değil. Dolayısıyla bunun bir uzlaştırıcı avukat tarafından, uzlaştırıcı tarafından, belki de tarafların anlaşacakları bir avukat aracılığıyla da yapılması gerekebilir ama bunlar hakikaten çok ilginç bir örnek sizin bu söylediğiniz, bunların biraz da

uygulama şekilleri yani Yasa ile hepsinin halledilmesi de mümkün değil ama uygulama ile, Yargıtay Kararları ile bir şekil verecek, bu seçeneği de söylemek istedim.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Bayan bir meslekdaşımız vardı sanırım, siz de soru sormak istiyordunuz. Alabiliriz, buyurun,

KATILIMCI : Uzlaşmacı avukatın disiplin cezası almaması gerekir denmişti ön şart olarak da, bunda hiç mi ceza almayacak yoksa mesela uyarı cezası almış bir avukat görev alamayacak mı?

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Biz hiç disiplin cezası almamasını öngördük ama dediğim gibi, daha uygulama tam şekillenmediği için biz Barolar Birliği ile de görüşüyoruz, diğer barolarla da görüşüyoruz, diğer baroların uygulaması hiç disiplin cezası almaması şeklinde bir uygulama var ama biz; şu anda bizim bir listemiz var biliyorsunuz; başvuran meslektaşlarımız var, sizler muhtemelen, 400'ü geçti 500'e yaklaşan bir rakam bu. Bu rakamda bizim en yani birinci sırada önem verdiğimiz şey eğitim. İşte, az önce arkalardaki Hanım Meslektaşım söyledi, bu çok ince bir çizgi, bu birinci öncelik eğitimde olması gerekir uzlaştırıcılıkta ama şu andaki durumumuz hiçbir disiplin cezası almamasını öngörüyor. O şekilde söyleyeyim yani bu şunun için uzun uzun söyledim, dediğiniz gibi bir uyarı cezası almış, bunun şeyi nedir gibi bir şeye, bir görüş değişikliğine Baro Yönetimi de tabi burada söz sahibi gelinebilir ama şu an olduğumuz noktada disiplin cezası olmamasını istiyoruz.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Buyurun,

AV. Züleyha TAHİROĞLU : Önceki katıldığım seminerlerden birinde uzlaşmanın gündeme gelmesinin suçun kabulü anlamına gelmeyeceği söylenmişti, şimdi suçun kabulü anlamına geleceği söylendi, sorularımı genel olarak yöneltiyorum, bunun netleştirilmesini bekliyorum. Ayrıca uzlaştırıcı avukatın olası bir tazminat davası sonucunda daha fazla ödersin demesi şüpheliye mesela böyle bir şey söz konusu olabilir mi veya şüphelinin bu yöndeki sorularına veya sanığın diyeyim cevap vermek durumunda mı avukat? Ayrıca uzlaştırma sistemini tarafların ekonomik durumunun çok büyük önemi var, anladığım kadarıyla, avukatın rolünden ziyade tarafların ekonomik durumunun önemi var. Türkiye koşulları

değerlendirildiğinde siz uzlaştırma kurumunun Türkiye'de tutunacağına inanıyor musunuz?

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Ben inanıyorum. Şimdi tabi, meslektaşımın söylediği gibi aslında ilk söylediğiniz şeyden başlayalım, inanmak, inanmamak kısmını uzun uzun şey yapabiliriz ama şimdi suçun kabulü konusunda aslında uygulamanın önündeki önemli engeller birisi. Kanun bu konuda çelişkili ifadeler söylüyor, mesela 73. madde, failin suçu kabullenmesi diyor ama CMK'nın 273. maddesinde 1. fıkrada, suçtan dolayı sorumluluğun kabulü ifadesi var, suçtan dolayı sorumluluğu kabul edip etmediğini sorulur faile diyor ama 2. fıkraya geçiyorsunuz, diyor ki, suçu ve fiilinden doğmuş maddi, manevi zararın işte tümünü veya büyük bir kısmını tazmin etmeyi kabul etmesi diyor. Şimdi, bu Adalet Bakanlığında bahsettiğim Komisyonda bu mesela, şu ana kadar ayrıntılı şekilde tartışıldı, geldiğimiz noktada bunun her ne kadar uzlaşma görüşmelerinin gizli olması, bunların daha sonra sunulan bilgi, belgeleri veya yapılan görüşmelerin daha sonra dava açılması durumunda failin, şüphelinin, sanığın her neyse aleyhine delil olarak kullanılamaması kuralı zaten şimdiki Kanunumuzda da var fakat birincisi, uzlaşma görüşmelerinden bahsediyoruz bu söylediğim şeyde ama diğer suçu kabullenme konusundan iki değişik görüş var. Benim şahsi görüşüm, failin suçu değil fiili, fiilden doğan sorumluluğu kabul etmesi esasını getirilmesi gerekir. Çünkü failden uzlaşma için suçun kabulünü şart koşarsanız uzlaşmanın başarılı olmadığı durumda failin bundan sonra hiçbir şeyi kalmaz çünkü dosyada belli uzlaşmaya gittiğiniz ve uzlaşmaya gittiyseniz suçu kabul etmişsiniz demektir. Bu fail aleyhine her ne kadar aleyhine değerlendirilmez, gizlidir vesaire gibi düzenleme varsa da fail aleyhine ciddi bir dezavantaj uzlaşmaya gitmenin önüne bir engel olarak geçer. Şu anda biz Barolar Birliği'nin yaklaşımı da bu şekilde, bizim dediğim gibi bu Komisyonda işte, savcı, başsavcı, meslektaşlarımızla görüşmelerimiz sonucunda failin bilgilendirilmesi veya şüphelinin bilgilendirilmesi aşamasında da fiili kabul edebilirsiniz ama fiilin suç olup olmadığı ve o fiilden doğan cezayı sorumluluğun ne olduğu bir yargılama gerektirir ama fiilin birde maddi sonucu var, zarar sonucu var mağdura, mağdur olan. Bu uzlaştırmanın zaten getirdiği şey bu, eskiden ön ödeme de vardı, ön ödeme benzeri bir şey getirebilirsiniz ama ön ödeme suçu işleyen, fiili işleyenle kamu, devlet arasında bir şey, devlete bir para

ödüyorsunuz, o da takip etmekten vazgeçiyor ama burada suçun mağduru ihmal ediliyor, suçun mağdurunun herhangi bir şekilde tatmin edilmesi söz konusu değil. Bu getirilen, cezada getirilen uzlaşmada suçun mağdurunun da mağduriyetinin tatmin edilmesi, mağduriyetinin karşılığında bir zararının giderilmesi mekanizması var. Dolayısıyla Kanun'un kelime kelime ifadesinden gidecek olursak suçun kabulü çeşitli yerlerde geçiyor ama bunun uygulamanın önünde ciddi bir engel olduğunu düşünüyorum. Kanun değişikliğinde bunun fiilin sonuçlarının, fiilin ve sonuçlarının kabulü şeklinde düzenlenmesi gerekir diye düşünüyorum ama bu konuda dediğim gibi iki ana çelişik görüş var. Uzlaşmanın oturmasıyla ilgili de bir cümle söyleyeyim; şimdi biz uzlaşmanın, işte İbrahim Bey izah etmeye çalıştı, onarıcı adalet yani bir tür tarafların mahkemeye gitmeden barışmasıdır uzlaşmasıdır ana fikir ve tarafların mahkemeye gittikten sonra hem mahkemelerin iş yükü vesaire, bu bildiğimiz sorunlar onun dışında tarafların defalarca mahkemeye gidip gelmek zorunda kalmaları, gidip gelmezseler işte, avukatlarının aracılığı ile aynı şeylere muhatap olmaları, bu barışma ortamını tamamen ortadan kaldıracak bir şey. O nedenle ben bunun Türkiye'de uygulanmaması için zaten bir sebep görmüyorum, onun dışında uygulanması için bize görev düştüğünü de düşünüyorum. Bize, aynı şekilde Cumhuriyet savcılarımıza, hakimlerimize işte, Yargıtay'ımıza çünkü böyle bir yasa var ortada ama idare açısından düşündüğümüzde de herkese görev düştüğünü düşünüyorum. Bir şey daha vardı, aklıma geldi şimdi, avukat kısmına bir soru ile şey yapabilir mi dediniz de, öyle bunu kabul etmezsen şöyle ceza alırsın şeklinde bir müdahale uygun olmaz uzlaştırıcı avukat açısından. Onu o şekilde, kararlar ifade etmesi veya görüşmeler ifade etmesi de uygun olmaz uzlaştırıcı avukatımızın ama ben zaten şunu her zaman söylüyorum, tarafların bir avukat tarafından temsil edilmeleri veyahut avukatlarıyla birlikte katılmalarının teşvik edilmesi gerekir. Tarafların maddi gücüyle de artık ilgili değil. Taraflar Adli Yardım kapsamında uzlaşma görüşmelerine katılmak için bir avukat tayinini de talep edebilirler kendi güçleri yetmiyorsa bir avukat ile katılmaya. Dolayısıyla tarafların ideal olanı, tarafların avukatlarının olmasının teşvik edilmesi ve tarafların bu tür soruları kendi avukatlarına sormaları gerekir diye düşünüyorum.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Buyurun,

Av. İbrahim ALTAN : Bu, son arkadaşımızın ve daha önce bu konuyu dile getiren yani bu ne kadar mümkün olabilir sözüne karşı yani uzlaştırıcının çözümü öneren veya empoze eden hiçbir şey söylemesi mümkün değil yani uluslararası şeyde, camiada uzlaştırıcılık böyle bir şey ve şöyle formüle ediliyor; müzakere hünerleri kapsamında bir konu bu; Seçkin Bey'in dediği gibi usta uzlaştırıcı odur ki, "aklından geçen çözümü taraflara söyletir" gibi bir formül var. Yani eğer çözüme yönelik ne söylerse söylesin bir tarafa yakın olduğu sonucu çıkabilir çünkü.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Buyurun.

Stj.. Levent Demir ÇİÇEK : Ben genel olarak soruyorum, şimdi "tarafsız üçüncü kişinin katılmadığı görüşme uzlaşma değildir" diyor. Benim zaman ve mekan açısından sorularım olacak, biz bu uzlaşmayı yaparken tarafların hepsinin görebileceği bir ortam mı belirleyeceğiz yoksa ayrı ayrı görüşme mümkün mü? Birde uzlaşma ne kadar süre içerisinde yapılması gerekiyor, böyle bir kısıtlama var mı?

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Tamam. Yani Kanun 30 gün uygun yani mazeret veya ek süre alınması gereken durumlarda bir 30 günden daha bahsediyor yani toplam 60 gün. Uzlaşmanın mekan ile ilgili ciddi sorunlar var tabi, onu da bilgi olarak vereyim, Barolar Birliği Yönergesine göre şimdi Ankara Barosu Başkanlığı uzlaştırmada kullanmak üzere bir oda talebinde bulundu. Cumhuriyet Başsavcılığından, Cumhuriyet Başsavcılığı Adliye'de uygun odanın bulunmadığı cevabını verdi. Bunu her mekanda, derdimizi anlatmaya çalışıyoruz yani gene Adalet Bakanlığında da bu şeyimizi söylüyoruz, bu Baro'nu sorunu değildir, bu Kanun çıkmış, bu uygulamada en az Baro kadar Cumhuriyet Başsavcılığı da bu konunun tarafıdır ve Cumhuriyet Başsavcılığının bir mekan sağlama, bir odadan bahsediyoruz, sağlama da Baro'dan daha fazla imkanı olduğu da ortadadır. Bu konuda şeyler devam ediyor, onların da tabi, Cumhuriyet Başsavcılığın da kendine göre birtakım şeyleri var, endişeleri var. Mekan ile ilgili ideali üç odadır; bir toplantı odası olması gerekir, birer odanın da taraflara verilmesi gerekir. Uzlaştırıcı tarafları toplantı odasında önce toplar, genel olarak tarafların görüşlerini alır, dinler. Uzlaştırıcının dinlemesinden çok karşı tarafın dinlemesi önemli, bunu sağlar. Daha sonra taraflar varsa bir teklifleri, görüşlerini belirler, tekliflerini iletirler

daha sonra kendi odalarına çekilirler, orada kendi aralarında değerlendirirler, bu arada uzlaştırıcı onların geldikleri noktayı bir tür nabız yoklamak için odalarda ziyaret edebilir, daha sonra tekrar bir araya gelirler, bu şekilde sürer teknik olarak. Ama bugünkü fiziksel koşullarda bunu çok mümkün görmüyoruz; bu nedenle tarafların en azından bağımsız, rahat müzakere edilebilecek, gizlilik şartının sağlayabileceği, güvenlik açısından bir endişe oluşturmayacak bir toplantı odasında ortada uzlaştırıcı, iki tarafta da taraflar, varsa vekilleri oturacak şekilde, bir konumda uzlaşma görüşmelerinin yapılması gerekir.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Buyurun, arkadaki meslektaşım,

Av. Selami YÜCEL : Seçkin Arıkan Adalet Bakanlığındaki toplantılara katılıyormuş, bende öncelikli tespitlerimi söyleyeceğim yani uzlaşma acaba bu şartlar altında gelişebilir mi? Neden yeterince gelişmedi, onu bir iki cümle ile açtıktan sonra Amerika'da ve Avrupa'da uzlaştırma bu kadar yaygın olduğu halde Türkiye'de neden şey olmuyor? Acaba kol* farklılığı var mı, onlar hangileri? Onu sormak istiyorum. Sorum bu da, o tespitlerin şu; birincisi; uzlaştırmanın takibi şikayete bağlı suçlarda yalnızca olması çünkü bizim toplumsal yapımıza göre olay olduktan sonra ailelerin* ileri gelenler veya her iki tarafın tanıdığı ve diğer gruplar hemen şeye giriyor, devreye giriyorlar, barıştırıyorlar. Çoğunda şikayet konusu olmuyor. Şikayet konusu oldüktan sonra bile girmek suretiyle takibi şikayete bağlı suçlarda hemen vazgeçme durumu olabiliyor. Bunlar vazgeçtiği zaman kendi kendilerine uzlaşma yapmış oluyorlar. Bir de Sulh Ceza Mahkemesindeki şeyler, bilirkişi* tarafları anlaştırma işte gibi yaklaşımlar var, öyle bir durum var. Birincisi bu takibi şahis şikayetine bağlı suçların belli bir kamu davasını da yani şahısları ilgilendiren kamu davasının yaygınlaştırılması halinde belki daha fazla faydalanılacak gibi düşünüyorum. Mesela 10 günün üzerindeki bir yaralamalarda veya basit hırsızlıklarda veya ona benzer durumlarda yani biraz kamu davasında bir sınırdan alınmasını ben şey yapıyorum. İkincisi, uzlaşmanın* karakol safhasında, kolluk safhasında gündeme gelmemesi çünkü orada şikayetçi de orada oluyor, sanık da orada oluyor fakat daha sonra savcılık aşamasına gelindiği zaman ya dilekçe vermiş oluyorlar, bunlar birbirlerinden ayrılmış oluyorlar. Savcının önüne geldiği zaman bir

evrak mesela, savcı soruyor; uzlaşmayı istiyor musunuz, istemiyoruz demek daha işine geliyor çünkü evrakı hemen mevcut olan ifadelerle gönderiliyor ama uzlaşmayı istiyorum dese bu sefer onun ifadesini alacak, ondan sonra şikayetçiyi bulacak, sen de istiyor musun diyecek, bu sıkıntı var. Birde, deminde söylediğiniz gibi suçu kabul etme yolu. Sorumu baştan sordum da tespitlerimi ve olaylarımı kabul edip, etmediğimi şey yapıyorum, bu durumda acaba farklılık neredeki Türkiye'de şey yapılıyor? Ben Seçkin Bey kadar şey değilim, iyi günler.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : İyimserdi galiba? Valla önerileriniz için teşekkür ederim. Ben onları uzun uzun konuşabiliriz tabi ama yani genel olarak söylemek istediğim Avrupa'da, Amerika'da neden daha yaygın, bunu da çok özel olarak araştırmış, incelemiş değilim ama en azından İbrahim Bey tarihçesini verdi, 1978 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde bu uygulamalar başlamış. Bu biraz zaman ile de ilgili. Biz yeni uygulamalara direnç, her kültürde, her toplumda oluyor, her hukuk sisteminde olur. İşte, Mustafa Bey ile görüşüyorduk, Sayın Meslektaşım Mustafa Bozcaadalı ile, dedi ki, Hollanda'da bir yargıç, hukukçu grubuyla görüşürken bu alternatif uyuşmazlık çözümleri konuşulduğunda Hollandalı yargıç da demiş ki, ben kesinlikle karşıyım, hiçbir şekilde getirilmemeli, mahkeme dışında bir çözüm yolu olmamalı demiş. Yani bu Türkiye'ye özgü bir şey değil, bizim kültürümüz uygun deyip işin içinden çıkmakta bence uygun değil. Bu zamanla kazanılan bir şey, faydaları olduğu dünya uygulamasında görülmüş bir şey, bu faydaları bizim önce anlamamız, daha sonra anlatmamız, kamuyu aydınlatmamız gerekir. Zaman içinde yerleşeceğine inanıyorum yani Avrupa'nın, Amerika'nın da böyle bir sihirli formülü yok bence, onlarda zaman içinde yani ben başka alternatif uyuşmazlık çözümü ile ilgili, tahkim ile ilgili birtakım örnekleri de kendi özel ilgim nedeniyle biliyorum, bu tür sistemler çalışmaya başladığında yılda üç, beş dosya ile başlıyor sonra işte, şey olarak artıyor, 2. yıl elli oluyor, 3. yıl üç yüz, beş yüz oluyor, daha sonra binlerle ifade ediliyor. Burada da aynı şekilde, önemli olan temel hataları yapmamak başlangıç aşamasında çünkü işte, mesela suçun kabulü konusu bence çok önemli, çok kısa zamanda açıklığa kavuşturulması gereken bir şey. Bu tarz şeyleri yapmamak gerekir, bunların önünü kesmek gerekir. Yoksa bizde zaten birden bire kanun çıkarında 6 ay içinde uzlaştırma mekanizması inanılmaz başarılı olmakta, davaların yarısını ortadan kaldırdı

ANKARA BAROSU
BİLGİ ve BELGE MERKEZİ

gibi bir sonuç beklemiyorduk. Biraz zamanla biraz da bu şeye kamuoyunun alıştırılması, bilgilendirilmesiyle olumlu sonuç vereceğini düşünüyorum.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Buyurun, arkadaki meslektaşımız,

KATILIMCI : Mevcut CMK veya Adli Yardım konularında meslektaşlarımızın yapmış olduğu hizmetler çok cüzilerle karşılanıyor. Yine bu uzlaştırma konusunda da yine böyle cüzi ücretler mi söz konusu olacak yada bunların değişmesi konusunda Baromuzun bir girişimi söz konusu mu? CMK'da alınan ücretleri düşündüğünüzde birde kesintisini, KDV'sini hesaba kattığınızda yapılan hizmet mi yoksa eziyet mi meslektaşlarımız için tartışılır hale geliyor.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : İbrahim Bey siz cevaplayın isterseniz,

Av. İbrahim ALTAN : Valla eziyetten öte bir şey yani mazoşizm olarak da söyleyebilirim. Bu tarife 200YTL olarak belirlendi, bu yıl içinde 250'ye çıkarılması düşünülüyor. Seçkin Bey'inde bahsettiği gibi bunun artırılması için bazı girişimler var fakat Adalet Bakanlığı da bunun çok olduğunu sistemin önünü tıkayacağını söylemiş, durum bu. Kesintilerden Unakıtan söyleyecek.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Böyle bir ihtimal yok meslektaşım, daha doğrusu bu.

Av. İbrahim ALTAN : Bu tür gelirler ücret sayılıyor ve KDV'ye tabii.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Buyurun,

AV. Selahattin CANPOLAT : Değerli konuşmacılar uzlaşma konusunda çok yönlü, çok güzel bilgiler verdiler, özel teşekkür ediyoruz. Ben bu Yasamızdaki uzlaşma konusunu yeni doğmuş bir bebeğe benzetiyorum yani yepyeni bir müessese, konun tabi, sekiz yönü var, bunların her birinin üst başlıklarla ayrı ayrı değerlendirilmesi lazım. Kanaatime göre sulh mahkeme kararlarının en büyüğüdür, böyle bir

yerleşmiş kanaat var. Usul ekonomisi bakımından da düşündüğünüz zaman bu uzlaşma konusu sulh ceza; asliye ceza mahkemelerindeki iş yükünü ciddi bir şekilde azaltacağı kanaatindeyim. Böylece taraflar birbirlerine hasım olmayacaklardır ve toplum barışını da hizmet edeceklerdir. Şimdi başka bir pozitif faydası daha var, burada müşfiki asliye hukuk mahkemesine veya sulh hukuk mahkemesine bir maddi ve manevi tazminat davası açmak zorunda kalmayacak; bir avukat tutmak zorunda kalmayacak, haklarına kısa bir zamanda kavuşmak konumunda kalacak. Vatandaşın tâbi, şöyle bir düşüncesi var, kardeşim geç bunları geç diyor, benim kolum kopmuş, benim maddi tazminatım ne kadar, manevi tazminatım ne kadar, benim haklarım nedir diyor, bunun çerçevesi nedir? İşte, uzlaşmacı avukat, hakim ve savcı bu konuda olaya bir projektör, bir ışık tutması lazım. Bak kardeşim senin yasal hakkın şu, bunu da ancak uzman bir bilirkişi hesaplayarak sizin bu davanızda maddi tazminatınız örneğin işte, 50 Milyar Lira, manevi tazminatla tarafların sosyal ve ekonomik durumuna göre değişir hatta mahkemelere göre değişir, dava 11.Asliye'ye düşürse 10 Milyar Lira tazminat alırsınız, efendim, 12. Asliye Hukuka düşürse 3 Milyar Lira tazminat alırsınız, bu birazda yargıçların değerlendirmelerine bağlı olan bir şeydir! Benim kanaatime göre uzlaşma müessesesinin Türkiye'de başarılı olabilmesi için dünyada başarılı oluyor, biz de olabiliriz, bu yetenekler, bu yüksek yetenekler bizde de var. Kanaatime göre bu tazminatın içeriğinin, kapsamının ve bedelinin çok iyi saptanması lazım. Bu konuda da uzlaşmacı, uzlaştırmacı avukat eğer kendisi uzmansa bu konuda bir rapor hazırlaması lazım, yok kendisi uzman değilse o zaman savcılığın veyahutta efendim, mahkemenin bu konuda bir dosyayı bir bilirkişiye havale etmesi lazım. Bize çok güzel bilgiler verdiğiniz için teşekkür ediyoruz efendim, sağ ol.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Görüşleriniz için teşekkür ederiz. Yalnız rapor konusunda sanırım söylenecek bir şeyler var.

Av. İbrahim ALTAN : Teşekkürler açıklamalarınız için fakat söylediğim gibi sizin söylediğiniz uygulamayı yapacak olursak bir tür yargılamaya girmiş oluruz. Onun için uzlaştırıcı avukatın böyle bir şeyi yok ama tarafların kendi avukatlarından bu hukuki yardımı almaları mümkün ama tarafların kendi inisiyatifindedir yoksa eğer uzlaştırıcı avukat olarak böyle

bir rakam ile ortaya çıkarsanız artık zaten bir tür yargı kararı olur, sizin uzlaştırma fonksiyonunuzda olmaz yani o da ya ödenir ya ödenmez gibi bir durum ortaya çıkar. O yüzden uzlaştırıcı olarak bu şeye girmememiz gerekir ama tarafların dediğiniz gibi, ben zaten az öncede söyledim, tarafların mutlaka bir avukat temsil edilmeleri ve avukatla katılmaları gerekir. Mümkün olduğu kadar bunun teşvik edilmesi gerekir, bu bilgileri de kendi avukatlarından almaları gerekir.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Buyurun,

KATILIMCI : Dediniz ki, bir avukatı teşvik etmemiz gerekiyor, peki avukat uzlaştırmayı ne kadar teşvik edecek? Uzlaşmaya geldiği zaman o avukat sistemin dışında kalmayacak mı, usulün dışında kalmayacak mı? Böyle bir sorunla karşı karşıya kalmayacak mıyız?

Av. İbrahim ALTAN : Ne gibi usulün dışında, anlayamadım sorunuzu?

KATILIMCI : Şimdi tarafların avukatlara yani biz uzlaşmaya gelenlere avukattan bilgi almaları yönünde yönlendirme yapacağız. Yönlendirdiğimiz avukatlar acaba uzlaştırmaya yönlendirecek mi? Böyle bir sorunla karşı karşıya kalmayacak mıyız?

Av. İbrahim ALTAN : Doğru söylüyorsunuz, kalabiliriz. Bu gene az önce söylediğim gibi bizim bu uygulamanın oturmasında birtakım görevlerimiz var yani Baro olarak düşünürsek veya Merkezimiz olarak. Bu görevler kademe kademe bilgilendirme görevini içeriyor. Önce kendimiz bilgi sahibi olmak zorundayız. Uzlaştırıcı avukatlara yönelik eğitim tabi ki, yapmamız gerekiyor ama genel olarak bütün avukatlara, meslektaşlarımıza bu genel bilgileri, uzlaştırma nedir, avantajları nedir, neden uzlaştırmaya gitmemiz teşvik ediliyor, uygun görülüyor, bu bilgileri vermemiz gerekiyor. Bunu kademe kademe yükselterek en sonunda kamuya yani sokaktaki vatandaşa da bu bilgiyi vermek gerekir. Uzlaştırma, uzlaşma gibi bir hakkının olduğunu, bunun işte ne tür avantajları olduğunu herkese bu bilgiyi vermemiz gerekir. O nedenle tabi, meslektaşlarımız arasında da yani uzlaşma nedir işte, bu bizim kültürümüze çok duyduğum laf bu sıralarda ama bu şeyi de eğitimle dediğim gibi biz de bilgi sahibi olmak zorundayız, daha sonra bu bilgiyi yaymak zorundayız! Bununla

aşmamız gerekiyor yoksa meslektaşımız tabi, bu da hukuki yargıdır yani davalı tarafı temsil etmekle uzlaşma görüşmelerinde tarafı temsil etmenin avukatlık mesleği açısından herhangi bir fark yok, hukuki davada müvekkiline hatırlatıyorsunuz veya bildiriyorsunuz, aynı şekilde uzlaşmada da haklarının neler olduğunu sizden öğrenecek tabi müvekkiliniz.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Başka soru sormak isteyen arkadaş? Buyurun,

KATILIMCI : Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezinin Üyesiyim. Kısa bir görüş aktardıktan sonra Merkezimizin de görüşlerinin açıklığa kavuşması için bir şey soracağım. Öncelikle bu uzlaşma faaliyetlerinin mahkeme ve savcılık aşamasında başarıya ulaşabilmesi için bu faaliyetlere yönlendirecek olan mahkeme ve savçılığın bu olaya bakış açılarının kendi sicilleri açısında da iyi bir şey olduğunun onlara anlatılması veya bu yönde düzenlemelerin yapılması gerektiğine inanıyorum. Mahkemenin, biliyorsunuz, mahkemelerimizin verdiği kararlar Yargıtay denetimi sırasında incelenirken onların sicillerinin düzenlenmesi açsından kararın kalitesi açıkçası kontrol ediliyor ve bu hakim ve savcılarımızın terfileri sırasında verdikleri kararın kalitesi çok büyük önem arz ediyor ama savcılıklar açısından olaya baktığınız zaman bir savcının kalitesi veya o savcının terfisi kesinlikle önüne gelen olaylardan ne kadarına takipsizlik kararı verdiği ve ne kadarı hakkında da dava açtığı ile ilgilidir. Eğer bir savcı ortalama olarak önüne gelen uyuşmazlıklarda belli oranın altında veya üstünde takipsizlik kararı veriyorsa bu takipsizlik kararları o savcı açısından başarısızlık olarak nitelendirilip bu savcıların terfilerini mümkün olamaz hale getiriliyor. Şimdi, önümüzde hep tartışıp duruyoruz, bu uzlaşma savcılık aşamasında niye yürümüyor? Bence altında yatan en büyük nedenlerden biri de bu. Eğer bir savcı yükselmek isteyen bir savcı ise bu olayı uzlaşma yolu ile değil yani o olayın uzlaşma yoluyla düşmesi yoluyla değil de eski mantıkla, "tak kuyruğuna gitsin" şeklinde dava açarak daha başarılı olacağını düşündüğü için bu savcıların uzlaşmaya gitmekten gayretli ve istekli olacaklarına inanmıyorum açıkçası ben. Öncelikle hiç bahsi geçmeyen bu konuda, savcıların sivilleri konusunda bir yasal düzenlemenin gerekliliği hakkında bir fikir oluşması açısından bu fikrimi beyan ediyorum. Ayrıca bizim şu sıkıntımız var, mekan sıkıntımız var, bu uzlaşmalar nerede yapılacak? Kimin kontrolü altında yapılacak gibi

sıkıntılarımız var. Benim anladığım kadarıyla Adalet Bakanlığı ve savcıların görüşü ileride idari düzenlemeler yapılarak savcılıklar bünyesinde uzlaşma büroları kurulması ve bu bürolarda uzlaşmaya tabii suçlarda savcıların ve avukatların çalışması söz konusu olacaktır. Bu çalışmalar sırasında eğer bir uzlaşma bürosu varsa bu büroya uzlaşmacı avukatlar çağrılacak ve bu avukatların burada çalışması sağlanacak. Peki, bu ortamda uzlaştırmacı avukatlığın veya yeni bir meslek olan uzlaştırıcılığın bir kamu yargı kişisi altında, kontrolü altında bulunması ne kadar sağlıklı işleyecektir? Şimdi bir savcı uzlaştırma odasına veya uzlaştırma bürosundaki uzlaştırıcıya ayrılmış bölümde girecek, kontrol edecek vesaire gibi sorunlar çıkacak. Bu konuda olayın ve müessesenin yeğinliği* nedeniyle Baromuzun tutumunun ne olacağı hakkında açıklama da yapılmasını istiyorum.

Av. İbrahim ALTAN : Teşekkürler. Bahsettiğiniz uzlaştırma büroları bahsettiğiniz kapsamda değil. Orada bir yanlış anlama var. Aslına buna değindiğiniz iyi oldu. Bu bahsedilen uzlaştırma büroları yani Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesinde kurulması düşünülen uzlaştırma büroları baroların ve uzlaştırıcı avukatların görevini, işini kapsayacak bürolar değil. Sadece Cumhuriyet Başsavcılıklarına gelen dosyalarda bu tarafları uzlaşmaya, faillere, şüpheliye sorulması, daha sonra karşı tarafa sorulması, eğer kabul ediyorlarsa bir uzlaştırıcı avukatla anlaşıp anlaşmadıklarının sorulması yoksa barodan istenmesi işleminin yapılması ile görevli olacak bürolar. Bunlar, ben bunun faydalı olduğuna da inanıyorum çünkü o zaman örneğin, bu bahsettiğimiz işte, failin suçu, fiili, her neyse kabul etmesinin daha sonra yargı aşamasında doğurması muhtemel sonuçları mesela önleyecektir büyük ihtimalle çünkü aynı savcı bakmayacaktır, uzlaştırma bürolarında görevli işte, dört tane, beş tane, on tane, ne kadar ihtiyaç varsa savcı meslektaşımız prosedür işlemlerini, usul işlemlerini yerine getirecekler daha sonra başarılı olursa orada kalacak, başarılı olmazsa savcıları dağıtım yapılıp dosya devam edecek şeklinde bir düzenleme düşünülüyor. Yani bunun içinde uzlaştırıcı avukatların çağrılması, orada birtakım odaların olması, o odalarda görüşmelerin yapılması vesaire yok, o kapsamda değil sadece bu savcılığım işte, memur suçları ile ilgili bir büro kurması işte, avukatlarla ilgili şeyleri belki savcıların yapması veya başsavcı vekilinin yapması benzeri bir uygulama olarak düşünülüyor yani faydası yani savcılığın iç işleyişine faydası olacağına da düşünüyorum ben, şahsi görüşüm olarak.

Ama bizim meslektaşlarımızın uzlaştırıcı avukat olarak savcılıktan çağrılıp da orada bir oda gösterilmesi, burada görüşmeni yap, işi, görevini yerine getir tarzı bir muameleye tabii tutulmasını kesinlikle kabul etmeyiz. Ama görüştüğümüz Başsavcılardan veya Adalet Bakanlığı işte, üst düzey bürokratlarından da hiç böyle bir şekilde izlenim edinmedim ben. Bu tabi, çok yanlış olur ama yani bizim böyle bir şeyi kabul etmemiz söz konusu değil, hiçbir şekilde. Sanıyorum onlarda bizim bu şeyimizi yeteri kadar biliyorlar, görüşümüzü, böyle bir şeyin ortaya çıkacağını hiç zannetmiyorum. Ama bizim mekan ile ilgili konuştuğumuz şey, biliyorsunuz bu ayrı bir çarpık konu yani Adliye binasını Cumhuriyet Başsavcısının idare etmesi, oranın müdürü olması gibi, bir anlamsız uygulama geliyor Türkiye'de. Bunun dünyada bir benzeri de yok benim bildiğim kadarıyla dolayısıyla siz işte, Baro bir çay makinesi koyarken de Cumhuriyet Başsavcısından görüş almak, oraya fişi takmak içinde izin almak şeyinde, bunun getirdiği şeyler. Orada bir oda istediğimiz için Adliye binasında bununla Cumhuriyet Başsavcılığı ile muhatap oluyoruz yani bu Başsavcımıza da bir hakarettir aslında, bize de. Başsavcının Adliye'deki elektrik, su, kanalizasyon işleri uğraşması kadar anlamsız bir şey olamaz ama oluyor işte bizim ülkemizde. İşte, bize oda tahsisinde işte, oda sıkıntısı, bu var tabi mutlaka oda sıkıntısı ama bu bir öncelik meselesi yani oda konusu bu. Başsavcılığın olaya müdahil olmasının gerekçesi de bu, diğer konuda da sorunuz iyi oldu, böyle bir, bizim görev alanımızı kapsayan bir düzenleme veya büro kurulması söz konusu değil.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Sayın arkadaşım, siz,

KATILIMCI : İyi günler. Hakimlerin ve savcıların uzlaştırma müessesesini görev edindiklerini söylediniz. Bu konuyla ilgili Baro veya Barolar Birliği bir meslek içi eğitim yapılması yönünde yada böyle bir yönetmelik çıkarılması yönünde Adalet Bakanlığına baskı yapamaz mı?

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Sorunuzu kime yönettiniz,

KATILIMCI : Fark etmez. Yani şunun için söylüyorum; şimdi demokrasilerin vazgeçilmez kurumları işte, hükümet dışı organizasyonlar ve barolar da hükümet dışı organizasyon. Eğer hani bir baskı grubu oluşturup da Adalet Bakanlığına işte, hakimlerin ve savcıların görevi uzlaştırma yapmak değil, bunu sadece taraflara savcının hani bunu

söylemesi; bu görev avukatlarındadır gibi bir. hakimlere yada savcılara bununla ilgili bir bilgilendirme yapılması yada bir yönetmelik yayınlanması gibi bir durum söz konusu olamaz mı?

Av. İbrahim ALTAN : Şimdi yeni çıkan bütün yasalarda birtakım eleştirilerimiz var, alelacele, son gün değişikler yapılarak çıkıyor ve ertesi gün tekrar değişiyor biliyorsunuz yani burada da böyle sorunlar var. Kanun metni ile gerekçe arasındaki birtakım çelişkilere ben değinmiştim. Yani böyle bir konuyu hakimin kendisinin değerlendirmesi gerekir yani kanun metninden böyle bir sonuç çıkmıyor fakat uygulamayı bu şekilde yönlendirmeye çalışan bazı yazarlar, Yargıtay üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı üyeleri var, akademisyenler var ilk günden itibaren. Bilmiyorum onu ben görüşlerinizi sormak istemiştim dinleyicilerin bu nasıl bir şeydir yani bir mesleki rekabet duygusu mudur, avukatlara olan bir güvensizlik midir yani biraz önce Şamil arkadaşımızın sorduğu soruyla ilgili olarak da yani bu bahsettiğim kimselerin kitaplarında uzlaştırmayı yöneten hakim ve savcı diye ibareler var yani uzlaştırma hakim ve savcının yönetiminde olan bir şeydir, avukat bu işe memurdur gibi bir şey yerleştirmeye çalışıyorlar. Halbuki uzlaştırma tamamen bağımsız bir süreç, özerk bir süreç. Uzlaştırmanın patronu da uzlaştırıcı yani onun işte, girişimleri ve müdahalelerini bir rapor olarak sunması işte, savcıya bağlı olarak bu uzlaştırma görüşmelerini yaptırdığı veya yeni bir savcının onun ara sıra kulağını çeleceği anlamına gelmiyor yani. Fakat böyle yapılmaya çalışılıyor. Bu birtakım rahatsızlıkları gösteriyor ama tabi gene de yaygın olacağını, kabul göreceğini zannetmiyorum çünkü yani eğer böyle olacaksa kanun değişikliği yapılsın, nasıl arzu ediliyorsa öyle düzenlensin ama benim söylediğim mevcut kanun ve hukuk kurallarına göre yorumlansın ve uygulansın. Yani bizim böyle bir şeyi şikayet etmemiz anlamsız olur,

KATILIMCI : Hayır, bu şikayet değil ki. Siz sadece Kanundan anladığınızı diğer anlamayan insanlara anlatacaksınız,

Av. İbrahim ALTAN : Hakimler mi anlamıyor Kanunu yani?

KATILIMCI : Hayır bu şeydir yani eğer siz Barolar Birliği olarak Kanunda yazılan bir şeyi yanlış uygulandığını düşünüyorsanız bunun doğru uygulaması için Adalet Bakanlığına bir anlamda yol gösterebilirsiniz

yani şikayet etmek değildir ki. Yani müzakerede demokrasi denilen şey bu zaten.

Av. İbrahim ALTAN : Seçkin Bey'in söylediği gibi örneğin, Adalet Bakanlığında kurulan Komisyon katılıyor Seçkin Bey, bu tür şeyleri de dile getiriyordur muhakkak, bu tür komisyonlarda falan dile getirilebilir tabi. Biz her zaman söylüyoruz, fırsat bulduğumuz zaman söylüyoruz, eleştiriyoruz.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Ben bunun çok yaygın bir sorun olduğunu düşünmüyorum yani ben şeyden konudan böyle bir yaklaşım var ama yani yaygın olarak savcıların, hakimlerin uzlaşma, uzlaştırıcılık yaptıkları gibi bir şey yok şu anda ama biz tabi,

Av. İbrahim ALTAN : Şu an yaygın değil ama yaygın olması,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Öyle bir çaba var ama buna ben çok ihtimal vermiyorum. Kanunun metni açık zaten uzlaştırıcının kim olacağı belli yani başka görüşlerde var, niye avukat olması gerekiyor uzlaştırıcının, başka meslek grupları noterler mesela istiyorlar, böyle şeylerde var ama

Av. İbrahim ALTAN : Elbette olabilir ama şu anki Kanun metninde yok.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Evet yani Kanun metnini açıp biz, bunu her platformda zaten söylüyoruz yani Barolar Birliği de gayet hassas, bunu yani hakim ve savcıların uzlaştırıcı olarak tarafları uzlaştırmaya kalkışmaları gibi şeyin Yasa'ya uygun olmadığı zaten Yasa'daki uzlaşma veya uzlaştırma kapsamında herhangi bir şeye tabii olmadığı da ortada, sadece konu Ceza Kanunu'ndaki takibi şikayete bağlı suçların uzlaştırmaya tabii olması nedeniyle dolayısıyla takibi şikayetin herhangi bir şekilde geri alınması uzlaştırmayla aynı sonucu ortaya çıkıyor. Yani bu ister daha kollukta Polis memuru ya hadi barışın demiş şikayeti geri almışlar veya Cumhuriyet Savcısı bunu kendine bir şekilde görev edinmiş, hadi barışın demiş bir şekilde barıştırmış şikayeti geri almışlar, bunların hepsi şikayetin, şikayetçinin iradesi ile geri alınmasının sonuçları, hepsinin geldiği nokta aynı nokta. Yoksa yani biz bu kapsamda bir harekete geçmek için, aman Cumhuriyet Savcıları, hakimler bize

uzlaştırıcılık anlamında rakip oluyorlar diye bir izlenim sahibi değiliz, böyle bir şeyimiz yok ama bunu,

KATILIMCI : Ben konuşmalarınızdan şey anladım, hani bunu savcılar artık görev edinecekler ve yani öyle anlaşıldı ve bende bunu hani neden düşündüğünüz merak ettiğim için sordum.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Yok, hayır. Ben de dinledim aynı konuşmayı, benim anladığım isterseniz kısaca şu; bu tür bir yaklaşım var, buna da dikkatli olmak gerekir diye İbrahim Bey dikkat çekti yani bu tür kitaplar var, bunu yazan hakimler, Cumhuriyet savcıları, Yargıtay mensupları var, biz de bunları biliyoruz,

Av. İbrahim ALTAN : Uygulama da var,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Uygulamada bu yani şey olabilir işte yani bunu Polis memurunda yapabileceği bir şey ama bu yaygın ve bizim avukatların uzlaştırıcılık yapmasının önüne kesecek, önleyecek veya o yönü değiştirecek kapsamda bir şey değil.

Av. Mücella GÖKDEMİR ÖZCAN : Başka sorusu olan arkadaşımız var mı? Yoksa eğer Panelimizi burada noktalıyoruz. Konuşmacı olarak katılan Sayın Seçkin Arıkan'a, Sayın İbrahim Altan'a ve dinleyici olarak bize vaktini ayıran tüm meslektaşlara teşekkür ederim.

ADLİ MÜZAHERET, İSTEM SAHİBİ İLE ADLİ YARDIM BÜROSU ARASINDAKİ İLİŞKİLER

KONUŞMACILAR

Av. Alp KOCA

Av. Handan POLAT

Av. Cihangir SEVİNGEL

Av. Başak DALKIRAN ATALAR

16 Aralık 2005

ADLİ MÜZAHERET, İSTEM SAHİBİ İLE ADLİ YARDIM BÜROSU ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Av. Funda BACINOĞLU : Adli Yardım Kurulu olarak pratikte karşılaştığımız ve kurulumuzda çalışan gönüllü arkadaşlarımızın karşılaştığı çeşitli sorunlar var. Bunlar bazen bize Adli Yardım talebinde bulunan kişiler açısından, birçok zaman da meslektaşlarımız açısından hak kaybına sebep oluyor. Bu nedenle Adli Yardım Kurulu olarak "Adli Yardım" ı dört ana başlıkta sizlere özetleyerek minik bir eğitim programıyla anlatma kararını aldık. Bu toplantımız Adli Yardım Kurulunun düzenlediği (5.) eğitim toplantısı. Bundan sonra Kurulumuz 2 ayda bir toplantılarını yineleyecek. Toplantımızın başında önce arkadaşlarımız size kısaca bilgi verecek, daha sonrasında ise pratikte sizin karşılaştığınız sorunlar varsa bunları birlikte değerlendireceğiz. Böylece bir interaktif toplantı yapalım istiyoruz. Sizin katılımlarınızla biz de hem kendi eksiklerimizi görmüş olacağız hem de sizde soru işareti yaratan konulara birlikte çözüm bulacağız. Adli Yardım Kurulunda çalışan değerli arkadaşlarım öncelikle size genel olarak Adli Yardımı anlatacaklar, sonra sırası ile adli Yardım Bürosu ile başvuran kişi arasındaki ilişkiyi, başvuran kişi ile avukatı arasındaki ilişkiyi anlatacaklar ve son olarak avukat arkadaşlarımızla Adli Yardım Bürosu arasındaki ilişkiyi anlatacaklar dört ana başlıkta. Ben sözü şimdi arkadaşlarıma devir ediyorum. Teşekkür ediyorum.

Av. Alp KOCA : **I- ADLİ MÜZAHERETİN TANIMI** Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir. (An.36/1) Bu; hak arama hürriyetidir. Eşitlik, anayasal çerçevede herkes için temel bir haktır. Temel hakların kullanılmasını sağlamak, "Sosyal Hukuk Devleti" olmanın bir zorunluluğudur. Devlet, adli müzaheret ile, Anayasa'nın tanımış olduğu hak arama hürriyetini fakirler bakımından kısıtlayan iktisadi engelleri yani davanın gerektirdiği mali külfetleri kaldırarak İHAS' nin 6. maddesinde de düzenlenen "Adil yargılanma hakkını" yaşama geçirerek, sosyal hukuk devleti olmanın gereğini yerine getirmiştir. Görüldüğü gibi, adli müzaheret kavramı, sosyal devletin bir sonucudur. Bu çerçevede, bir davanın açılması ve takibi için gerekli olan masraf ve harçların yüksek olması, maddi durumu yeterli olmayan bir kimsenin, hakkını mahkeme ve diğer yargı yerlerinde koruyamama

durumunu ortaya çıkartabilir. Bu nedenle, davasında yada savunmasında haklı olan kişi, ekonomik yoksunluğu nedeniyle dava masraflarından geçici olarak, ve kendini savunmak için belirlenen avukat' hizmeti ücretinden tamamen muaf tutulacaktır. Buna adli müzaheret denir.

2- ADLİ MÜZAHERETTEN YARARLANMANIN ŞARTLARI

Bir kişinin adli müzaheretten yararlanabilmesi için; bazı şartlara sahip olması gerekir. Bu şartlar şunlardır:

1-Fakirlik şartı : Kişi, kendisiyle bakmak zorunda olduğu kişileri geçim bakımından ciddi bir zarurete düşürmeksizin, davanın gerektirdiği masrafları ödemekten kısmen ya da tamamen aciz bulunmalıdır. Örn; Danıştay 12. Dairesi; bir kararında" Matematik öğretmeni olan davacının şahsına ait bir dairesinin bulunduğu ve maaşının olduğu göz önünde tutularak HUMK m. 465 ve devamı maddelerinin aradığı şekilde dava masraflarını ödeyemeyecek şekilde fakru hal içerisinde olduğunu" kabul etmemiştir. Peki bu hususu hangi belgeyle ispatlayabiliriz. mahalli belediye yada köy veya mahalle ihtiyar heyetinden alınacak bir fakirlik belgesi ile ispatlanır. Adli yardım talebi için baroya yapılan başvuruda da bu şart ve bu belge aranır. **(HUMK 465/1)**

2-Haklı olma şartı : Adli müzaheret isteğinde bulunan kişi, iddia veya savunmasında haklı olmalıdır. Bunun için, mahkemede delillerini göstermelidir. (HUMK465/1) Bu husus, adli yardım bürosuna yapılan başvuruda, haklı olma şartı ve hukuki yarar şartı şeklinde kendini gösterir.

Adli müzaheretten bu iki şarta sahip olan kişiler yararlanır. Tüzel kişiler adli müzaheretten yararlanamaz. Kanun sadece kamuya yararlı derneklerin adli müzaheret isteğinde bulunabileceklerini öngörmüştür. HUMK m. 465/2 de ve Hukuk Usulüne dair Lahey Sözleşmesinde belirtildiği üzere yabancıların Türkiye' de adli müzaheretten istifade edebilmeleri için mütekabiliyet şartı aranmaktadır.

3- ADLİ MÜZAHERET BAŞVURUSUNUN YAPILIŞ ŞEKLİ

Adli müzaheret talebi, davanın açılacağı mahkemeye yazılı veya sözlü olarak yapılacaktır. Bu talepte, davanın özeti ve delillerin neler olduğu bildirilir ve fakirlik belgesi eklenir. Adli yardım talebine ilişkin

belgeler damga ve resimden muaftır. (HUMK468/1,2) Mahkeme, adli müzaherete ilişkin kararı, duruşma yapmadan verebileceği gibi, duruşma sırasında da karara bağlayabilir. Mahkemenin kabul yada ret kararı kesin olup temyiz edilemez. Ret halinde ise yeni bir sebebin ortaya çıkması halinde tekrar adli müzaheret isteminde bulunulabilir. Dava açıldıktan sonra, yargılama sırasında da adli müzaheret istenebilir. Adli müzaheret talebinin kabulü halinde, bu karar ileriye dönük olarak etki göstereceğinden, o ana kadar yapılan masraflar kişiye geri ödenmez. (HUMK469/1,2) Mahkemenin kabul kararından sonra, bu talebin haklı olmadığı ya da adli müzaheret sebebinin ortadan kalkmış olduğu anlaşılırsa, adli müzaheret kararı kaldırılır. (HUMK470) Bu halde , bu karardan yararlanmış olan kişi, o zamana kadar ödemekten muaf olduğu harç ve masrafları ödemekle yükümlüdür.

4- ADLİ MÜZAHERET KARARI VERİLMESİNİN SONUÇLARI

Mahkemece verilecek adli müzaheret kararının kapsamı, HUMK 466. madde çerçevesinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

1- İstem sahibinin, yapılacak tüm yargılama harç ve masraflarından geçici olarak muafiyeti sağlanacaktır.

2- Tanık ve bilirkişi masrafı devlet tarafından avans olarak verilecektir.

3- Yargılama masrafı için teminat göstermekten muaf tutulacaktır (HUMK 97 ve MÖHUK32)

4- Tebligat ücreti yatırmaktan muafiyet sağlanacaktır.

5- Davanın vekil ile takibinin gerektiği hallerde, vekalet ücreti sonradan ödenmek üzere, adli yardımdan istifade eden tarafa bir vekil tayin olunması, Av.K. 176 –178 maddelerine göre sağlanacaktır.

6- İcra dairelerinde alınan bütün harçlar ve masraflar devlet tarafından avans olarak verilecektir.

7- Bütün damga pullarından geçici olarak muaf tutulacaktır.

8- Noterlerin düzenleyeceği bütün belge ve suretlerin harç ve resimlerinden geçici olarak muaf olacaktır.

Adli müzaheretten istifade eden taraf davayı kazanırsa, diğer taraf, adli müzaheret nedeniyle alınamamış olan bütün harç ve masrafları ödemeye mahkum edilir. Adli yardımdan yararlanan kişi davayı kaybederse, gerek karşı tarafın ödediği, gerekse adli yardım kararı gereği kendisinden alınmamış olan masrafları ödemeye mahkum edilir. Çünkü, adli yardım müessesesi, harç ve masraflardan geçici olarak muafiyeti kabul etmiştir.

Adli müzaheret talebinin adli yardım bürosu veya temsilciliklerine yapilması halinde yargılama giderlerini karşılayamayacaklar için HUMK gereği ilgili yardım merciinden adli müzaheret talebinde bulunulur. Bu talebin reddi halinde istem sahibi, avukatlık ücreti dışındaki diğer yargılama giderlerini karşılamak durumundadır. Ancak yargılama giderlerinin karşılanamayacağının açıkça anlaşılması ve talepte bulunanın haklılığı açısından kesin veya kuvvetli bir kanı oluşması halinde masraflar, adli yardım bürosunun veya temsilcisinin önerisi ile baro yönetim kurulu kararı ile adli yardım fonundan karşılanır. Davanın reddi halinde iade olunacak harç veya davanın kabulü halinde karşı taraftan tahsil edilen harç adli yardım fonuna aktarılır.

AVUKATLIK KANUNU VE ADLİ MÜZAHERETLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

Avukatlık kanunu çerçevesinde incelediğimizde Adli Müzeheret başlıklı onikinci kısımın m. 176-181 ve m. 41'in istem sahibine ücretsiz avukat teminini ve bu teminin hangi şekilde ve nerde olacağını düzenlediğini görüyoruz. Bu nedenle Avukatlık Kanunu'na göre;

a- <u>Adli Müzaheret Bürolarının Kurulması</u>

Adlî yardım hizmeti, baro merkezlerinde, baro yönetim kurullarınca avukatlar arasından oluşturulan adlî yardım bürosu tarafından yürütülür. Baro yönetim kurulu, ayrıca baro merkezi dışında avukat sayısı beşten çok olan her yargı çevresinde de bir avukatı adlî yardım bürosu temsilcisi olarak görevlendirebilir. Büro ve temsilciler, baro yönetim

kurulunun gözetimi altında çalışırlar. (m.177) Avukat sayısının beşten aşağı olan yerler için yasa adli müzaheret bürolarının kurulmasını zorunlu kılmamıştır.

Söz konusu bürolardaki çalışma şekli baro yönetim kurulunca belirlenecektir.

b- Adli Yardım İstemi

Adlî yardım istemi, adlî yardım bürosuna veya temsilcilerine yapılır. İstek sahibi, istеminde haklı olduğunu gösterdiği delillerle kanıtlamak zorundadır.

Adli Yardim bürolarına yapılacak başvurunun deliller eklenerek yapılması hususu çok önemlidir. Zira; Avukatlık serbest bir meslektir ve baro serbest rekabete engel olacak bir faaliyet içine girmemelidir. İstem sahibinin yoksunluğunun gerçek ve delillerle desteklenir nitelikte olması gerekir.

Adli yardım büroları istemleri kabul ederken istem sahibinin başvurusunda hukuki yarar olup olmadığını da denetlemek zorundadır.

Adli Müzaheret talebinin reddi kararlarında, TBB Yönetmeliğinin 5. Maddesi gereği istemde bulunana; bu kararın tebliğinden itibaren 10 gün içinde yazılı veya sözlü olarak Baro Başkanına itiraz hakkı tanınmıştır. Baro Başkanının 7 gün içinde vereceği karar kesindir.

c- Adli Yardımın Yapılışı

Adlî yardım isteminin kabulü halinde; büro gerekli işlemleri yapmak üzere bir veya birkaç avukatı görevlendirir. Görevlendirilen avukat; görev yazısının kendine ulaşmasıyla, avukatlık hizmetlerini yerine getirmek yükümlülüğü altına girer.

Bu yükümlülük, istem sahibinin gerekli belge ve bilgileri isteğe rağmen vermemesi veya vekâletname vermekten kaçınmasıyla sona erer.

Ayrıca görevlendirilen avukat da bu işi yapmaktan çekinmek isterse görevin kendisine bildirildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde o işin avukatlık ücreti tarifesinde belirlenen ücretini baroya ödemek zorundadır.

Büro, görevlendirilen avukatın işi yürütmesiyle ilgili aşamaları izler.

d- Adli Müzaheret Bürosunun Gelir ve Giderleri

Adli yardım bürolarının gelir ve giderleri ; Gelirleri

1-İki yıl öncesine ait kesin hesap sonuçlarına göre tespit edilen toplam miktarlar esas alınarak 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (1), (2) ve (3) sayılı tarifelere göre alınan harçların yüzde üçü ile idarî nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere para cezalarının yüzde üçü,

2- Baroya düşecek paylar ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlarından, il veya belediye bütçelerinden baroya yapılan yardımlar,

3- Bu amaçla yapılan her türlü bağışlar,

4- Adlî yardım görevinden çekilen avukatların yatıracağı ücret,

5- Davada haklı çıkan adlî yardımdan yararlanan kişinin avukat ücretinden başka, yararlandığı kısmın yüzde beşi.

Büronun giderleri şunlardır:

a) Adlî yardımla görevlendirilen avukatlara ödenecek ücretler,

b) Büroda görevlendirileceklere ödenecek ücretler,

c) Büro giderleri ve diğer giderler.

Adlî yardım bürolarının gelir ve giderleri büro bütçesinin ayrı bölümlerinde gösterilir. Bu bölümde kalan gelirMaliye Bakanlığı her yıl Mart ayının sonuna kadar adli yardım hizmetinde kullanılmak üzere ayrılan bütçe payını Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılır. Bu paralar, genellikle adlî yardım için kullanılır ve yılı içinde harcanmayan paralar,

ertesi yıla aynen aktarılır. Bu paraların barolar arasındaki dağıtımı ve kullanılmasına ilişkin hususlar; Türkiye Barolar Birliği tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.(m.180)

e- Yıllık Çalışma Raporu ve Yönetmelik

Adli yardım bürosu, çalışmalarını her yıl sonu düzenleyecekleri bir raporla baro yönetim kuruluna bildirir. Raporun bir örneği baroca Türkiye Barolar Birliğine gönderilir.

Adli yardım bürosunun kuruluşu, görevlendirilecek avukatların ve bunlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi, büronun işleyişi, denetimi gibi konular Türkiye Barolar Birliğince çıkarılan yönetmelikte gösterilmiştir.(m.181)

f- Adli Müzaheret Görevi Yapan Avukatın Vekaletten Çekilmesi

Adli müzaheret bürosu yahut baro başkanı tarafından tayin edilen avukat, kaçınılmaz bir sebep veya haklı bir özrü olmadıkça, görevi yerine getirmekten çekinemez. Kaçınılmaz sebebin veya haklı özrün takdiri avukatı tayin eden makama aittir.(m. 41/2)

5- ADLİ MÜZAHERETLE İLGİLİ DİĞER KANUNLARDAKİ DÜZENLEMELER

Adli yardım (adli müzaheret) konusu; HUMK 465-472. maddelerinde düzenlemiş olup ayrıca Avukatlık Kanununda da bu müesseseye yer verilmiştir. Buna göre, asliye mahkemesi bulunan ve avukat sayısı beşten fazla olan her yerde bir adli yardım bürosu kurulur. Adli müzaheret konusunu düzenleyen Tebligat Tüzüğünün 6. maddesinde de "..... adli müzaherete nail olanların, ... icap eden ücret veya masraflar, ileride haksız çıkacak olan taraftan alınmak üzere, ilgili mercilerce ödenir." Şeklinde hüküm mevcuttur. Ayrıca, İcra ve İflas Kanunu 15/2 ye göre ; icra takiplerinde, adli müzaheret kararı, takibe yetkili icra tetkik mercii tarafından HUMK 465 vd. maddelerine göre verilir. HUMK'un adli müzaherete ilişkin hükümleri, Danıştay, idare mahkemeleri, vergi mahkemelerinde, AYİM'nde ve ceza mahkemeleri ile askeri mahkemelerde de uygulanır.

Av. Handan POLAT: Teşekkür ederim. Ben Avukat Handan Polat Kurul Üyesiyim. Sizlere benim anlatacağım konu başlığı " Adli Yardım Merkezi ile İstem Sahipleri Arasındaki Münasebetler "olacak. Bu konunun sistemin tümünü kavramak açısından bilinmesi gerektiği kanaatindeyim. Adli yardım esas olarak hukuki yarı bulunan ancak ekonomik durum itibariyle imkansızlıklar içinde kişilere hukuki yardım sağlamak için kurulmuş bir sistemdir. 1982 Anayasasının Genel Esaslar Kısmındaki "eşitlik ilkesine" ilişkin 10. maddesi, kişinin hak ve ödevler kısmında yer alan hak arama hürriyeti ve adil yargılamaya ilişkin 36. maddesi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 465 ve devamı hükümleri ile Avukatlık Kanunun 176. maddesi Adli Yardımı tanımlamıştır. Buna göre adli yardım vekaletlik ücreti vesaire yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanlara Kanunda yazılı avukatlık hizmetlerinin temin edilmesidir. Yine 177. maddede işleyişe ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bildiğiniz üzere bizim hukuk sistemimizde avukat ile temsil zorunlu değildir, sırf bu sebeple ciddi sorunlar yaşanmakta, avukat yardımı olmaksızın yapılmaya çalışılan hukuki işleyişin ileri safhalarında bu durumun handikapları ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple hukuki yardıma ihtiyaç duyan kişilerin menfaatlerinin avukat tarafından korunması bireyin menfaatine olduğu kadar kaliteli ve hızlı yargılamayı sağlaması açısından kamu menfaatini de beraberinde getirmektedir. Şu an itibariyle ülkemizde normatif anlamda avukat ile temsil zorunluluğu olmasa dahi adli yardım hizmeti bireylerin bir avukat yardımına başvurma gereklerinin olduğunu, bunun önem arz ettiğini uygulamada göstermiştir. Ekonomik açıdan zayıf olan kişilerin avukat ile temsil edilebildiği ve sonuç alınabildiği sistem olan adli yardım adalete, insan haklarına, hukuka uygun olduğu kadar avukatlık mesleğimize de hizmet etmektedir.

Bu değerlendirmenin ardından bu amaca hizmet eden adli yardım merkezi hakkında bilgi vermek istiyorum. Ankara Barosu Adli Yardım Merkezi hepinizin bildiği gibi Adliye'nin 2. katında hizmet vermektedir. Adli Yardım Kurulumuz 1 başkan ve 17 üye meslektaşımızdan oluşmuştur. Kurulumuz Başkanımız hariç olmak üzere haftanın ilk 4 günü saat 13:30-15:30 saatleri arasında Kurul arkadaşlarımız tevzi nöbeti tutarak istem sahipleri ile görüşmektedirler. Akabinde her Cuma günü mutat Kurul toplantısı yapılarak istem sahiplerine ilişkin dosyaların değerlendirilmesi yapılmaktadır. 2002 yılında zorunlu atamadan

gönüllülük sistemine geçen Merkezimizde şu an itibariyle 1049 gönüllü meslektaşımız hizmet vermektedir. Değerlendirme aşamasını detaylandırmadan önce istem sahipleri ile irtibatın nasıl kurulduğu, istem sahibinden neler istendiği ve neler yapıldığı hususlarına değinmekte fayda var. Talepler Merkezimize farklı kanallardan gelmektedir. Genelde tanıdıklar, meslektaşlarımız, mahkemeler, televizyon programları ile Kadın ve Çocuk Kurulları vasıtasıyla Merkezimize gelmektedirler. Kendilerine öncelikle tamamlanması gereken matbu evraklar içerir, bir broşür verilmektedir. Bunun ardından istem sahiplerinin durumları gözetilerek uygun ve gelebilecekleri zamana ilişkin bir randevu verilerek evraklar ile belirtilen tarihte gelmeleri istenmektedir. Söz konusu evraklar mevzuat gereğince fakirlik belgesi, yargı ve çevresinin tespiti açısından ikamet belgesi ve kimlik suretidir. Ayrıca mevcutsa kanaat oluşturmaya yönelik olarak mahkeme ilamı, yeşil kart, duruşma tutanağı örneği gibi her türlü evrakta olaya göre istem sahiplerinden talep edilmektedir. Derdest bir dosya mevcutsa bunun irdelenmesi de yine görev Kurul üyesi meslektaşımız tarafından yapılmaktadır. İstem sahibi ile görüşme yapan tevzi nöbetçisi Kurul üyesi istenen evrakların temin edildiğinin tespitinden sonra adli yardım sisteminde hukuki yararının olup olmadığı ve ekonomik durum tespiti için hazırladığımız matbu formlar vasıtasıyla değerlendirmeye esas olmak üzere istem sahibine birtakım sorular sormaktadır. Bu sorular kimlik ve adres bilgileri, ikamet adresleri, eğer ikamet adresi istem sahibi açısından sıkıntı yaratabilecek durumda ise ayrıca bir tebligat adresi, ikamet edilen yer kira ise ne kadar kira ödendiği, kira değilse mülkiyetinin kime ait olduğu, kaç kişi ile birlikte kalındığı, çalışan olup olmadığı, varsa kimin ne kadar gelir elde ettiği, borcunun olup olmadığı, varsa bakmakla yükümlüm olan kişilerin kaç kişi olduğu, kim oldukları gibi sorulardır bunlar. Bunun yanı sıra verdiği bilgilerin doğru olduğuna ve Adli Yardım neticesinde bir maddi yararın elde edilmesi durumunda bunun %5'inin Ankara Barosu'na ödenmesi gerektiği konusunda istem sahibine bir taahhütname imzalatılmaktadır. Bu şekilde istem sahipleri ve talepleri hakkında oluşturulan dosyaların değerlendirilmesi ilk olarak tevzi nöbeti görevini gerçekleştiren Kurul üyesi meslektaşımızca yerine getirilmekte, görüşü dosyada yazili olarak yer almaktadır. Değerlendirme hem ekonomik durum açısından hukuki varlığı açısından yapılmaktadır. Değerlendirme konusunda özen

gösterilmektedir zira ekonomik durumları iyi olan kişilere yapılacak atamaların mesleklerimize olumsuz etkileri olacağı düşüncesindeyiz. Hukuki yarar konusunda mervi mevzuata göre alınabilecek bir hakkın olup olmadığı değerlendirilmektedir, hak düşürücü süre, kesin hüküm, temyiz süresinin geçmiş tipi olması gibi durumlar mevcutsa atama yoluna gidilmemektedir. Ancak zaman aşımı gibi bir durum söz konusu ise bunun bir defi olarak karşı tarafça ileri sürülmediği hallerde hakimin reisin gözetmesi mümkün olmadığından bu durumda avukat atanmaktadır. Yine temyiz süresinin geçmiş olması durumunda eğer yargılamanın verdiği şartları varsa istem sahibine yine avukat atanmaktadır. Tevzici arkadaşımızin dosya ile ilgili görüşü dikkate alınarak tüm dosyalar Kurul üyelerinin bir araya geldiği haftalık mutat toplantımızda değerlendirilmekte ve bir karara bağlanmaktadır. Kurul kararı eğer avukat atanması yönünde ise bu atama kararı hem atanan avukata hem de istem sahibine tebliğ edilmektedir. İstem sahibine gönderilen atama yazısı ile atanan avukatın ismi ve adresi bildirilmekte tebliğden itibaren 15 gün içinde avukatla irtibata geçmesi gerektiği aksi taktirde başvurusunun dikkate alınmayacağı hatırlatılmaktadır. Avukata tebliğ edilen atama kararına ilişkin görevlendirme yazısında ise istem sahibinin adı ve atama konusu bildirilmekte, doldurulup bir nüshası Merkezimize gönderilmek üzere görüşme tutanağı gönderilerek diğer makbul bilgilendirilmektedir. Kurulun istem sahibinin talebini ret etmesi halinde ise bu ret kararı da yine istem sahibine tebliğ edilmektedir ve bu karara karşı 10 gün içerisinde Baro Başkanı'na itiraz edebileceği hatırlatılmaktadır. Böyle bir itiraz halinde Baro Başkanlığınca 7 gün içinde karar verilmekte ve verilen karar istem sahibine bildirilmektedir. Adli yardım Merkezinde diğer il barolarından, cezaevlerinden ve mahkemelerden de talepler gelmektedir bu taleplerde değerlendirilerek gereği yapılmaktadır. Merkezimize yapılan müracaatların %80'e yakın kısmı Aile Hukukuna ilişkin uyuşmazlıklardır ve 01 Haziran 2005 tarihinden itibaren de Ceza Hukukuna ilişkin tüm değerlendirme ve atama yetkisi CMUK Kuruluna geçmiştir. Teşekkür ederim. Bende sözü meslektaşım Cihangir Sevingel'e bırakıyorum.

Av. Cihangir SEVİNGEL : Merhaba arkadaşlar. Ben Ankara Barosu Adli Yardım Kurulu Üyesi Avukat Cihangir Sevingel. Sizlere istem sahipleri ile avukatlar arasındaki ilişkiyi, yasal dayanakları ve uygulamada karşılaşılan sorunları aktaracağım. Adli Yardım hizmetinin amacı, kapsamı

ve dayanağı başta Avukatlık Yasası olmak üzere Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği ve Ankara Barosu Adli Yardım Kurulu Çalışma Yönergesinde açık ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Adli Yardım Kurulu tarafından ekonomik ve hukuki yarar bulunan talepler kabul edildikten sonra Adli Yardım Bürosu Gönüllü Avukatlar listesinden istem sahiplerine avukat atanmaktadır. Avukat ile istem sahibi arasındaki ilişkiler bu görevlendirme sonrası başlamaktadır. Görev ve işleyiş konusuna geçmeden önce Avukatlık Kanunumuzla ilgili maddeleri kısaca hatırlamak gerekirse; bu hizmeti verirken Avukatlık Kanunun 176. ile 179. maddeleri bizim temel dayanağımızdır. Bunun yanı sıra Avukatlık Kanunu madde 34, Avukatın Vekaletten Çekilmesini Düzenleyen madde 41 ile Büro edinme zorunluluğunu düzenleyen 43. maddenin "3." fıkrası yer almaktadır. Avukatlık Kanunun bizi ilgilendiren bu bölümleri bizim genel ilkelerimizdir. Bir de bunların yanında Türkiye Barolar Birliği Meslek Kurallarının iş sahipleri ile ilişkiler başlıklı kısmının 13. fıkrası "Adli Müzaheret nedeniyle görülen işler diğer işlere gösterilen özenle yürütülür" şeklindedir. Diğer taraftan Avrupa Topluluğu Meslek Kurallarının 3. maddesinde "müvekkili Adli Müzaheretten yararlanabilecek durumda ise avukat keyfiyeti ona bildirmekle yükümlüdür" şeklindedir. Görev ve işleyiş konusuna baktığımızda avukat görevlendirmesine ilişkin talepler kural olarak ilgilinin bizzat kendisi tarafından yapılır. Aynı doğrultuda istem sahibine avukat atanması halinde kural, istem sahibinin bizzat avukata başvurmasıdır. Belgelerini tamamlayan istem sahibi Büroda görüşmeci avukata talebini bildirdikten sonra ivedi atamalarda derhal avukat atanır ve istem sahibi ile görüşme sağlanır. İvedi atamalar dışında Kurulun görüşüp avukat atamasına karar verdiği zaman ise kısa süre içerisinde gerek avukata gerekse istem sahibine atamaya ilişkin görevlendirme kararı tevdi edilir. Her iki durumda da istem sahibi ile avukat arasındaki ilişki başlamış olur. Tebliği edilen bu evraklarda gerek istem sahibi gerekse atanan avukat için birtakım uyarılar mevcuttur. Bunlar ; istem sahibine tebligatı aldığı tarihten itibaren 15 gün içinde atanan avukat ile randevu alarak irtibata geçmesi uyarısı yapılır. Bizler randevu alıp görüşmeye gelecek olan istem sahibine işle ilgili tüm belgelerini getirmesini, vekaletname vermesini sağlamalı ve bunun için noter masrafını yanında bulundurması uyarısını yapmalıyız. Ayrıca tebligat ekinde gönderilen görüşme tutanağını eksiksiz doldurmalı ve istem

sahibine imzalatmalıyız. Yine Adli Müzaheret yolunu istem sahibine hatırlatmalı, mümkün olmadığı takdirde masraflar için istem sahibinden avans alınacağını ihtarında bulunmalıyız. Uyarılara rağmen bilgilerini ve belgelerini getirmeyen, süreli işler nedeniyle gecikmesinde sakınca olan işlerde ne gibi kayıpların olacağı istem sahiplerine hatırlatılmalı ve gerekli uyarıların yapıldığını da belgelendirmeliyiz.

Bunların yanı sıra avukatın başkaca yükümlülükleri de mevcuttur. Avukatın ücreti Ankara Barosu Adli Yardım Fonundan karşılandığı için Adli Yardım Bürosunun da çıkarlarını korunmalıyız. Örneğin istem sahibinin ekonomik durumunun iyi olduğu ortaya çıkarsa veya istem sahibi dava sonunda bazı maddi değerlere elde ediyorsa bunu derhal Adli Yardım Bürosuna bildirmeliyiz. Yine istem sahibinin talebinden başka birtakım hakları olduğu tarafımızca tespit edilirse bu durumu da Adli Yardım Bürosuna bildirmeliyiz. İvedi görevlendirme halinde ise görevlendirme sürecinin beklenmesi istem sahibinin hakkının ortadan kalkmasına neden olacak veya giderilmesi imkansız zararlar doğuracak nitelikte olduğundan derhal işlem yapmalı ve yapılan işlemlerle ilgili raporu 2 gün içinde Adli Yardım Bürosuna bildirmeliyiz.

Bunların haricinde uygulamada karşılaşılan sorunlara baktığımızda bunlardan bir tanesinin istem sahibinin tebligata rağmen 15 gün içinde atanan avukata başvurmaması halidir. Bu durumda bizim yapmamız gereken mümkün olursa istem sahibinin Adli Yardım Bürosundaki dosyasından tebligatın ne zaman yapıldığını öğrenmek ve bu durumu Adli Yardım Bürosuna yazılı olarak bildirmektir. Olumsuzluklardan bir tanesi de vekaletname çıkarmaya yetecek parası dahi olmayan istem sahipleridir. Avukatın bu durumu derhal Büroya bildirmesi halinde masrafın Fondan karşılanıp karşılanamayacağına karar verilecektir. Yine bir başka sorun ise istem sahibine atanan avukatın kendisine verilen görev dışında istem sahiplerinin başkaca taleplerini karşılamasıdır. Bu durumda avukat kendiliğinden harekete geçmemeli istem sahibini Adli Yardım Bürosuna yönlendirmeli ve konuyla ilgili Adli Yardım Bürosundan ek yetki istemelidir. Kural olarak atanan avukat görevlendirme yazısında belirtilen iş ile bağlıdır. Diğer bir sorunda yargılama sırasında istem sahibinin delillerini veya masraflarını getirmemesi sebebiyle özellikle kesin süreli işlerde zor duruma düştüğümüz konusundadır. Bu durumda istem

sahibine ulaşıldığını, bilgi verildiğini, buna rağmen eksikliklerin ikmal edilmediğini belgelendiren, ispatlayan avukat sorumluluktan kurtulacaktır. Bir de uygulamada istem sahiplerinin sıkça şikayet ettikleri bir kaç husus vardır; bunlardan bir tanesi, istem sahiplerinden gereğinden fazla masraf talep edilmesidir. Bilindiği gibi görevlendirilen avukatın ücreti Adli Yardım Fonundan karşılanmaktadır. Bu nedenle ek ücret veya masraf adı altında fazladan ücret alınması usul ve mevzuata aykırı olup ayrıca disiplin suçunu oluşturmaktadır. Başka bir şikâyet ise istem sahibinin uyuşmazlık konusu olayda menfaatine aykırı olarak sulhe ikna edilmeye çalışılmasıdır. Ancak Adli Yardımda görev alan arkadaşlar temyiz aşaması dahil karar kesinleşinceye kadar sorumlu olacaktır. Dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Arkadaşlar merhaba. Ben Avukat Başak Dalkıran Atalar, Adli Yardım Kurul Üyesiyim. Sizlere avukatlar ile Adli Yardım Kurulu arasındaki ilişkileri anlatacağım. Avukat ile Adli Yardım Bürosu arasındaki ilişkiler konulu çalışmayı Ankara Barosu Adli Yardım Kurulu çalışma yönergesini rehber alarak üç ana başlık altında ele alabiliriz. Birinci ana başlığımız, "Avukatin Adli Yardım Bürosu Tarafından Görevlendirilmesi". İkinci ana başlığımız "Avukatın Görevlendirildiği İşin Gelişimi Ve Sonucu Hakkında Büro'ya Olan Yükümlülüğü". Üçüncü ana başlığımız ise avukatin görevinin sona ermesi.

İlk ana başlığımız avukatın Adli Yardım Bürosu tarafından görevlendirilmesi

Bilindiği gibi adli yardım sistemi gönüllülük esasına dayanır. Gönüllülük listesi de serbest çalışan ve adını listeye yazdıran avukatlardan oluşur. Avukat gönüllülük listesine girebilmek için öncelikli olarak Büro tarafından tasnifi yapılmış hukuk alanlarından hangisinde çalışmak istediğini belirtir bir dilekçe ile Adli Yardım Büro'na başvurur. Gönüllülük listesindeki sıra gözetilerek de avukata görev verilir. Avukata görevlendirdiği yazısı Adli Yardım Bürosu tarafından avukatın başvurusunda belirttiği iletişim araçları ile sağlanır. Avukat iletişim bilgilerindeki bütün değişiklikleri derhal Adli Yardım Bürosuna bildirmekle yükümlüdür. Avukata görevlendirme sonrasında verdiği iletişim araçları ile ulaşılamadığı takdirde görevlendirme geri alınır ve avukat liste sonuna

aktarılır. Yaptırımlarla ilgili olarak görev ve yetki Haziran 2005 tarihinden itibaren Adli Yardım Kuruluna aittir. Avukat kendisine ulaşılıp görevlendirildiğinin bildirildiği tarihten itibaren 3 gün içerisinde görevlendirme yazısını Adli Yardım Bürosundan tebellüğ etmek zorundadır. İvedi atamalarda ise aynı gün içerisinde görevlendirme yazısını almakla yükümlüdür. Avukatın bu sürelere uymaması halinde görevlendirilmesi geri alınır, ayrıca sürelere uymadığından yönerge uyarınca(md 32) avukat liste sonuna aktarma yaptırımına tabii kalır. Görevlendirme yazısını haklı mazeret olmaksızın almaktan imtina eden avukat hakkında ise sistemden kesin olarak çıkarma yaptırımı uygulanır.

Avukat verilen görevi sonuna kadar yerine getirir. Bu süreç avukatın görevi icraya başlamasından dosyanın kesinleşmesine yada şartları gerçekleştiği takdirde görevlendirmenin Kurul kararı ile sona ermesine kadar devam eder.

Görevlendirme yazıları meslektaşlarımıza Adli Yardım Bürosuna bizzat başvurduklarında elden yapıldığından, avukatın tebellüğ tarihi, istem sahibinin tebellüğ tarihinden daha erken olmaktadır. Avukatın istem sahibini beklemesi için gerekli olan süre 15 gündür. Bu 15 günlük sürede istem sahibinin görevlendirme yazısını tebellüğ aldığı tarih olarak hesaplanacaktır. Görevlendirme yazıları istem sahiplerinin Büroya belirttiği adreslerine posta yolu ile gerçekleşmektedir. Uygulamada meslektaşlarımızın, görevin iadesine ilişkin dilekçelerinde 15 günlük süreyi kendi tebellüğ tarihlerinden itibaren hesaplamaları hatalı olup, sürenin başlangıcı istem sahibinin tebellüğ tarihidir.

Avukat görevlendirme sonrasında işe başladığını Yönergenin 21. maddesi uyarınca, belgeleri ile birlikte müvekkilin vekaletnamesini ibrasından itibaren 7 gün içerisinde bir dilekçe ile birlikte Adli Yardım Bürosuna bildirir. İvedi atamalarda ise bu süre 2 gündür. Ekinde zorunlu belgelerini de sunduğu bu dilekçeyle avukat, ücret talebinde de bulunur. Avukatın bu süre içerisinde işe başladığını Büro'ya bildirmemesi, Yönerge kapsamında ihtar yaptırımına tabiidir(md.31).

Ücret talebini içeren dilekçe ekinde Büro'ya verilecek zorunlu belgeler şunlardır;

1- Görüşme tutanağı: İstem sahibinin hukuki konumu ne olursa olsun ibrazı zorunlu bir belgedir. Avukat istem sahibi ile yaptığı görüşmeyi Adli Yardım Bürosu tarafından kendisine verilen görüşme tutanağıyla tutanak altına alır ve istem sahibinin imzasının da bulunduğu bu tutanağın bir suretini Adli Yardım Bürosuna verir.

2- Adli Müzaheret talebine ilişkin müracaat: Avukatlık ücreti dışında kalan yargılama giderlerinin tamamını istem sahibi karşılamakla yükümlüdür. Ancak istem sahibinin maddi durumu yargılama giderlerini dahi karşılamaya el vermiyorsa avukat açacağı dava veya davalarla ilgili olarak Adli Müzaheret talebinde bulunmak zorundadır. Avukatın Adli Müzaheret talebinde bulunmadan işe başlaması, Yönergenin 31. maddesine göre, iptal yaptırımına tabii tutulur.

3- Tevzi makbuzu

4- Harç makbuzu

5- Derdest dosyalarda ise işe başladığını gösterir havaleli dilekçe sureti yada duruşma tutanağının bir süreti

6- İcra dosyasında ise yapılan işlemlere ilişkin belgelerin birer sureti

Bu başvuru sonrasında, avukatın işe başladığına dair dilekçesi ve ekli belgeleri Adli Yardım Kurulu tarafından incelenir, eksiklik olmadığı takdirde avukata ücreti ödenir; eksiklik varsa eksiklikler giderilinceye dek avukata ücreti ödenmez.

İkinci ana başlığımız avukatın görevlendirildiği işin gelişimi ve sonucu hakkında Büro'ya olan yükümlülüğü

Bu ana başlığında iki alt başlık altında ele alırsak; birincisi, avukatın bilgi verme yükümlülüğü, ikincisi avukatın talepte bulunma yükümlülüğü.

Avukatın bilgi verme yükümlülüğü; avukat istem sahibi ile yaptığı ilk görüşmede istem sahibinin ekonomik ve hukuki yararının varlığını

tespit eder. Aksi kanaate ulaşır ve istem sahibinin çelişkili beyanlarını tespit ederse bu durumu Adli Yardım Bürosuna yazılı olarak bildirmekle yükümlüdür. Bu şartlar altında büroya bilgi vermeksizin işlemlere başlaması hâlinde avukattan hakkında "sistemden geçici olarak çıkarma" yaptırımı uygulanır, ayrıca avukata ücreti ödenmez. Geçici olarak sistemden çıkarma yaptırımı 3 aylık süreyi kapsar ve avukat müracaat edinceye kadar avukat gönüllülük listesine dahil edilmez. İşe başladıktan sonra bu çelişkili bilgi ve belgelere ulaşımlaş olması ve hukuki yarar kalmaması halinde de avukat bu hususları kurula raporla bildirir.

Avukat istem sahibinin ekonomik durumundaki değişiklikleri de derhal Adli Yardım Büro'suna bildirir. Bildirmemesi durumunda yine avukat hakkında sistemden geçici olarak çıkarma yaptırımı uygulanır.

Adli Yardımdan faydalanma isteği ile Adli Yardım Büro'suna başvuran istem sahibi, Büro'ya verdiği bilgi ve belgelerin gerçeğe aykırılığının saptanması halinde, Adli Yardım hizmetinin durdurulacağı ve avukata ödenen ücretin iki katını ve büro tarafından yapılan masrafları faiziyle birlikte Adli Yardım Bürosuna ödeyeceği hususunda uyarılır ve kendisinde bunları içeren bir taahhütname alınır. Bu sebeple görevlendirilen avukat, istem sahibinin taahhütnameye aykırı hususlarını tespit ettiğinde durumu derhal Adli Yardım Bürosuna bildirmek zorundadır.

Avukatın Büro'ya bilgi vermekle yükümlü olduğu hususlardan bir diğeri de; davanın sonucu hakkında bilgilendirmedir. Avukat, davanın karara bağlanması, temyiz aşaması sonucu ve istem sahibinin almaya hak kazandığı maddi kazanımları, Adli Yardım Büro'suna bildirmek zorundadır. Bu bilgilendirmenin temeli de fon payı kesintilerin aktarılması zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. İstem sahibi ile Adli Yardım bürosu temsilcileri arasında yapılan görüşmede; adli yardım hizmeti sonucunda herhangi bir maddi yarar elde ettiği takdirde; istem sahibinin avukata ödenen vekalet ücreti ile birlikte bu maddi yararı hükme bağlayan ilamda belirlenen harca esas değerin %5'ini, hiçbir ihbar ve ihtara gerek kalmaksızın Adli Yardım Bürosuna ödeyeceği konusunda uyarılır ve istem sahibinden bu hususu da içeren bir taahhütname alınır. Böylelikle avukat, davanın sonucu hakkında Adli Yardım Bürosunu bilgilendiğinde, istem

sahibinin de takibi sağlanmış olur. Avukatın davanın sonucu hakkında bilgi vermemesi Yönerge kapsamında ihtar yaptırımına tabiidir.

İkinci alt başlığımız; avukatın talepte bulunma yükümlülüğü: Bu alt başlığımızı da üç alt başlık altında ele alırsak; avukatın ek yetki istemek zorunluluğu, avukatın Adli Yardım Fonuna başvurması ve zorunlu yol giderleri hususunda başvurusu olarak ele alabiliriz.

Birinci alt başlığımız, avukatın ek yetki isteme zorunluluğu: Atanan avukat, görevlendirme yazısı kapsamındaki görevi yerini getirir. Büro tarafından yapılan, görevlendirmeler dışında; istem sahibinin görevlendirme ile bağlantısı olmayan işlemler hususunda avukat herhangi bir işlem yapamaz ve ücret isteyemez. Bu durumla ilgili istem sahibinin tekrar Adli Yardım Bürosuna başvurması gerekmektedir. Ancak görevlendirme ile bağlantılı olan işlemleri yapılması gerekiyorsa; avukat bu hususu açıklayan bir dilekçesi ile birlikte Adli Yardım Bürosuna başvurarak ek yetki istemekle yükümlüdür. Örneğin; icra takibi yapmak üzere görevlendirilmiş bir avukat mal beyanında bulunmama nedeni ile İcra Ceza Mahkemesine başvurması gerektiğinde bu durumu bir açıklayan dilekçesi ile Adli Yardım Bürosundan ek yetki talep edecek. Ek yetki talebinden sonra avukat, işlemi yerine getirecektir. Uygulamada karşılaştığımız en önemli sorunlardan biri; meslektaşlarımızın ek yetki almadan işlem yapmaları ve ek yetki almadan yaptıkları bu işlemin ücretini Kuruldan talep etmeleridir. Oysa ek yetki almadan işlem yapılan durumlarda avukata ücreti ödenmez, aynı zamanda Yönerge gereği avukatlıktan geçici olarak çıkarma yaptırımına maruz kalır(md 33/2). Ek yetki isteme zorunluluğunun bir istisnası 4320 sayılı Yasadan kaynaklı tedbir işlemleridir. Boşanma konulu dava için görevlendirmelerde, 4320 sayılı Yasa gereği alınacak tedbir görevlendirme kapsamındadır. Avukat bunun için ek yetki istemelerine gerek yoktur. Derdest dosyasından tedbir talebinde bulunacaktır. Bunun için avukata ayrıca bir ücret ödenmez.

Avukatın Adli Yardım Fonuna başvurması: Meslektaşlarımızın sıklıkla karşılaştığı problemlerden biri de istem sahibinin yargılama giderlerinin ve vekaletname masraflarını dahi karşılamayacak durumda olmasidır. Yönergenin 26. maddesine göre, öncelikli olarak avukat Adli Müzaheret talebinde bulunacak, bu talebi reddedildiği takdirde, ret kararı

ile birlikte yargılama giderlerinin adil yardım fonundan karşılanması için Adli Yardım Kuruluna yazılı talepte bulunacaktır. Avukatın talebi, Adli Yardım Kurulu tarafından değerlendirilir. Kurul, istem sahibinin yargılama giderlerini karşılayamayacağı kanaatine varırsa Baro Yönetim Kuruluna, istem sahibinin yargılama giderlerinin adli yardım fonundan karşılanması için talepte bulunur. Kararı Baro yönetim kururu verir.

Zorunlu yol giderleri hususunda başvuru: Avukatın zorunlu yol giderlerinin istem sahibinin karşılayamaması durumunda, durum avukat tarafından yazılı olarak Adli Yardım Bürosuna bildirilir. Kurul, avukatın müracaatını inceledikten sonra uygun bulması durumunda avukatın zorunlu yol giderlerinin Adli Yardım Fonundan karşılanması için Baro Yönetim Kuruluna öneride bulunur, kararı Baro Yönetim Kurulu verir.

Üçüncü ve son ana başlığımız; avukatın görevinin sona ermesi

Yönergenin 22. maddesinde tanımlandığı üzere Avukatın görevi;

- Yapılan görevlendirme ile ilgili işlemelerin tamamlanması yani dosyanın kararı bağlanması ve kesinleşmesi ile,
- İstem sahibinin yönetmelik ve yönerge kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda avukatın başvurusu üzerine Kurul kararı ile. Örneğin kesin süreli işlemlerde istem sahibinin uyarılara uymaması.
- Kanun ve meslek kurallarında çekilme halini doğuran nedenlerin ortaya çıkması durumunda; Örneğin, önemli sağlık problemleri, istem sahibinin avukatı rencide etmesi.
- Haklı sebeplerinin ortaya çıkması halinde avukatın başvurusu üzerine Kurul kararı ile, haklı sebebin varlığının takdiri kanun ve meslek kuralları çerçevesinde somut durumunun niteliği gözetilerek Kurula aittir.
- Diğer durumlarda Kurul kararı ile örneğin istem sahibinin Adli Yardım isteğinden vazgeçmesi durumunda. Bu durumda görevlendirme geri alınır ve avukata ücreti ödenmediği taktirde avukat listedeki yerine iade edilir.

Bu hükümler avukatın meşru şekilde görevinin son bulduğu halleri kapsar.

Almış olduğu görevlendirmeyi haklı neden olmaksızın iade eden avukat hakkında sistemde kesin olarak çıkarma yaptırımı uygulanır(md 34).

Avukat atanmış olduğu görevde istem sahibinden avukatlık ücreti isteyemez, avukatlık sözleşmesi yapamaz. Kanun, yönetmelik ve meslek kurallarına bu suretle aykırı hareket eden avukat hakkında, sistemden kesin olarak çıkarma yaptırımı uygulanır. Sistemden kesin olarak çıkarılan avukat bir daha müracaat etse dahi sisteme dahil edilmez. Disiplin işlemleri için dosyası Ankara Baro Yönetim Kuruluna gönderilir.

Uygulamada karşılaştığımız bir diğer problemse meslektaşlarımızın dosya ile ilgili problemlerini Büro personeli ile çözmeye çalışmalarıdır. Ancak personelimizin bu hususlarda herhangi bir yetki ve sorumluluğu bulunmamakta olup, dosyadaki sorumlu avukatı arayarak sorununuzu gidermeniz gerekmektedir.

Yaptırımları maddesel olarak özetlemek gerekirse;

1 - İhtar yaptırımı

- Avukatın işe başladığını 7 gün içerisinde, ivedi atamalarda 2 gün içerisinde Büro'ya bildirmemesi,
- Avukatın gerektiği halde Adli Müzaheret talebinde bulunmaması,
- Avukatın davanın sonucu hakkında Adli Yardım Bürosunu bilgilendirmemesi,

2 - Sistemden geçici olarak çıkarma

- Avukatın istem sahibinin çelişkili beyanlarını saptadığı halde bildirmeden işe başlaması,
- Avukatın ek yetki almadan işlem yapması,

- İstem sahibinin ekonomik ve hukuki durumdaki değişikliklerinin Adli Yardım Büro'suna bildirmemesi,

3 - Liste sonuna aktarma

- Avukatın verdiği telefon ve adreslerden kendisine ulaşılamadığı taktirde,
- Avukat görevlendirme yazısını 3 gün içerisinde ve ivedi atamalarda aynı gün içerisinde Adli Yardım Bürosundan almaması durumunda

4 - Sistemden kesin olarak çıkarma

- Avukat haklı mazereti olmaksızın görevlendirme yazısını almaktan imtina ederse yada görevi iade ederse,
- Avukat istem sahibinden ayrıca vekalet ücreti talep eder ve avukatlık sözleşmesi yaparsa avukat sistemden kesin olarak çıkarma yaptırımına tabii tutulur, disiplin işlemleri içinse dosyası Baro Yönetim Kuruluna gönderilir.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim. Şimdi bir 5 dakikalık bir çay arası var. İkinci bölüm, soru- cevap şeklinde devam edecek.

SORULAR VE YANITLAR

KATILIMCI : Benim iki tane sorum var. şimdi CMUK eğitiminde de aynı sıkıntı yaşandı, bu benim naçizane görüşüm, burada da aynı şeyi gördük. Trafiğe yönelik herhangi bir şey söylenmedi sadece Adli Yardım içeriği olarak anlatıldı., Avukatlık görevlendirilmesi nasıl yapacağız, sıkıntılar falan bunlara değinilmedi. Ben bunu CMUK'ta da yaşadım; CMUK'ta da aynı şekilde anlatıldı ve bununla ilgili küçük bir anekdot anlatmak istiyorum. İlk gün görevlendirildim ve ben orada sıkıntı çektim yani onun da psikolojik baskısını hissettim. Yani gönül isterdi ki, burada, ben teşekkür ediyorum size, gönül isterdi ki daha ayrıntılı bilgi verilsin ama yine de teşekkür ediyorum. Şimdi görevlendirme esasından sonraki durumu arz ettiniz ve avukatın çalışması için bir kere özgür bir ortamın olması lazım. Avukat Demoklaes'in Kılıcı gibi, çok özür dilerim, şunu yaparsanız Baroya şikayet, şunu yaparsanız sonucunda bir sürü madde, avukat nasıl çalışacaktır? Yani bu şekilde bir çalışma ortamı yani avukat nasıl savunma yapabilecek. Sürekli bunu vurgulamakla avukatı bunun için mesela ben pimpirikli birisiyimdir yani. Ya aldığım görevi çok dikkatle yaparım ama bunları duyduktan sonra inanın şunu söylemek istiyorum, itiraf ediyorum görev almayı düşünmüyorum. Çünkü ben gideceğim 300 Milyona, şey mali durumdan dolayı herkes buraya geliyor yani maalesef ki, mali durumdan dolayı herkes buraya gelmiyor. 300 Milyon için Baro'da bir disiplin Kuruluna ifade mi vereyim şeklinde. Bence o Yönerge veya Yönetmeliğin değiştirilmesi gerekir. İkinci sorum, ben görevlendirildim, oldu ki, olası bir ihtimal müvekkil ile ters düştük veya ben başka bir tarafa gitmek zorunda kaldım, üç, dört duruşma geçti, celse geçti, beş, altı, o ayrılmak zorunda aldılar*, bunu bildirdim, siz para alamazsınız, siz parayı götürün ödeyin ondan sonra gidebilirsiniz şeklinde bir durum söz konusu oldu. Öyle dediniz, Yani fakat parayı bırakacaksınız dediniz.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Yani bakın şöyle, en baştan başlayıp, sıra ile devam edelim,

KATILIMCI : Bu arada para kazanmıyoruz, dikkat

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Yani bakın şöyle; en baştan başlayıp sırayla devam edelim. Şimdi şöyle bir durum var en baştan CMK'dan sizin bir farkınız var tabi. Burada siz vekaleti müvekkilinizle yaptığınız gibi büronuzda görüşüyorsunuz. İstem sahibi görevlendirme yazısını aldıktan sonra sizi telefonla arayıp randevu alıyor. Biz zaten kendisine söylüyoruz, avukattan randevu alacaksın, vekaletname masrafını götüreceksin, zorunlu belgeleri götüreceksin yani davayla ilgili. Şimdi CMK'da ki gibi bir sıkıntı olmuyor. Tabi orada başka bir yerdesiniz, karakol aşaması var, savcılık var, sorgu hakimliği var. Burada kendi müvekkilinizle ilişkilerinizi nasıl götürüyorsanız, her avukatın tarzı farklıdır; kendi müvekkilinizle ilişkilerinizi nasıl götürüyorsanız o şekilde götüreceksiniz. Çalışma sisteminize biz sizin müdahale etmiyoruz. Yaptırımlar konusunda şöyle bir sıkıntı var, Adli Yardım üç ayağı olan bir süreç. Birincisi istem sahibi, ikincisi avukat, üçüncüsü Adli Yardım Bürosu. Aslında burada Demoklaes'in kılıcı olan Adli Yardım Bürosu. Çünkü bu para aslında devletin parası ve kamu yararı gereği yani Anayasa'nın sosyal devlet ilkesi gereği bu para, ile maddi durumu iyi olmayan insanlar için avukat atanıyor. Şimdi burada yapılan iş aslında bir kamu hizmeti. İster istemez yaptığımız görev normalde adli yardım işi olmasa bile zaten zor bir iş yapıyoruz, stresli bir iş yapıyoruz. Bir gün duruşmaya girmediğiniz zaman müvekkiliniz şikayet etse Ağır Cezada görevi ihmâlden yargılanıyorsunuz. Sadece adli yardıma yönelik bir sıkıntı yaşamıyoruz. Bizim mesleğimizin böyle bir sıkıntısı var. Biz çünkü insanların işini vekil sıfatı ile yürütüyoruz. Kendi işinizi istediğiniz gibi savsaklayabilirsiniz, yani savsaklamak demiyorum, ha bir duruşmaya girmezsiniz ama bir üçüncü kişinin işini yapıyorsunuz, o işte kendi işinizin sıkıntısı var. Ha adli yardımın da bu ceza, yani müeyyideler açısından istem sahiplerinin şikayetleri olabiliyor bize dediğim gibi yaptırım dışı zaten buradaki müeyyide olmasa bile istem sahibi siz, yani Baro Yönetimine şikayet ettiğinde de aynı sıkıntıyı yaşayacaksınız. Yaptığınız iş yani adli yardım harici gelen bir müvekkilinizle yaşadığınız sıkıntıda da aynı sıkıntılar var. Bizim buradaki müeyyidelerimiz zaten basit. Yani sadece bize bildirmekle yükümlüsünüz bazı şeyleri. İşin gidişatına, yönerge kapsamına, Barolar Birliğinin yönetmeliği kapsamı işin gidişatından bizim haberdar olmamız lazım. Yani davanın süreci, çünkü istem sahipleri geliyor bizi şikayet ediyor avukatım dosyamla ilgilenmiyor

diye. Şimdi o durumda tabi ki bu işin birde cezai sorumluluğu olacak. Çünkü sonuçta o kararın altında kurul olarak imza atıyorsunuz ve o karar Baro Yönetimine gidiyor Baro Başkanı imza atıyor. Yani yapılan iş ciddi bir iş. Her işte olduğu gibi bu işte de bir müeyyide var. Ama müeyyideler şunu yaparsan, bunu yaparsın gibi değil. Yapılan iş bakın şöyle; siz eğer müvekkilinizden bir avukatlık ücreti alırsanız disiplin suçudur bu. Bunu benim burada anlatmama gerek yok. Bu kural olmasa bile yönergede adli yardım hizmeti aldığınız müvekkilinizden para aldınız, Baro Yönetimi sizi şikayet etse bir disiplin suçu olmaz mı? Olur! Ağır Cezalık bir suç olmaz mı? Olur!

Av. Handan POLAT : Zaten biz siz görevlendirdikten sonra o sizin müvekkiliniz haline geliyor. Normalde müvekkilinizle anlaşmazlık olduğu zaman yapmanız gereken neyse bu durumda da aynısı söz konusu. Yani anlaşamayabilirsiniz o zaman hak ama bunu bir şekilde ispatlamanız lazım.

KATILIMCI : Bakın galiba ben anlatamadım. Yani şunu söylemek istiyorum; ben oradan zaten böyle ... Baro tarafından veya işte o ödenekten bana para ayırıyor diye. Ayrıca bir vekalet ücreti alması söz konusu onu ben biliyorum. Ama şunu söylemek istiyorum, orada bir sürü,

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Yani hayır burada sadece,

KATILIMCI : Şunu söylemek istiyorum, bir sürü madde sıraladınız ve bu avukat ücreti alanı kısıtlar bakın şunu söylüyorum. Bunu daha sonraki,

Av. Handan POLAT : Bunlar normaldeki yükümlülükleriniz zaten avukat olarak.

KATILIMCI : Bakın sizinle meslektaşız biz, avukat özgür çalışmalı yani delillere şuna buna ulaşmak için bir sürü şey. Ama sürekli size bağımlı gibi yani elimiz kolumuz sizsiniz ben söyleyeyim yani bu özellikle siz düzeltmezsiniz, o sizin bileceğiniz iş ama bu gerçek. Dışarıda da biz bir-iki arkadaşla bu konuda konuştuk. Ya onlar da aynı sıkıntıyı kesinlikle dile getirecektirler yani ben bu sıkıntıyı söylüyorum. İlerisinde,

Av. Başak DALKIRAN ATALAR :. Bazı problemler olabilir ama söylediğiniz;

KATILIMCI : Bir sürü disiplin kuruluna verilmiş avukatla karşılaşabilirsiniz. Ben onu söylemek istiyorum. Üçüncü başka bir şey daha sormak istiyorum artık takdir sizin. Bir de Adli Yardım Bürosuna gittiğiniz takdirde ben orada da yaşadım sıkıntıyı, "görüşme var, yasaktır" yasağın bir dayanağı olmalıdır. İçeri girdim ben orada birisiyle de tartıştım. Yani .... Bunu söyleyeceğim yani ben avukatım, aynı Baroyu paylaşıyoruz dolayısıyla da orada birisi kapıya bir şey yapıştırıyor, içeri girilemiyor. Oradaki memurla görüşüyorsun avukatla görüşmüyorsun. İçeri giremezsin şeklinde sert bir tepki göstermek. Bunlar hoş olan hadiseler değildir..... kendimize gelelim. Birbirimizi şey yapalım.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Herkesin bir kendisine gelmesi gerekiyor da,

KATILIMCI : Ben onu söylemek için.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Şimdi ben diğer arkadaşların hakları olmasın diye bu ceza müeyyideleri ile ilgili dediğim gibi bu Barolar Birliğinin yönetmeliğinden kaynaklıdır; yasadan kaynaklıdır bizden kaynaklı bir şey değildir. Barolar Birliği ile sorununuzu çözün ama dediğim gibi üç ayaklı bir aşamadır sonuçta şimdiye kadar disiplin kuruluna gönderdiğimiz hiçbir avukatta olmadı zaten müeyyideleri biz vermiyoruz dediğim gibi biz bağımsız bir grup değiliz, Baro Yönetimine tabi bir grubuz. Kararlarımızı, bütün kararlarımız Baro Yönetiminden geçmektedir, her kararımızın altında Başkanımızın imzası vardır. Müeyyideyi bu şekilde kapatayım. Müeyyideler dediğim gibi yani ek yetki almadan işlem yaparsanız sistemden geçici olarak çıkarma aynı müeyyide bir iş yapıyorsunuz, ciddi bir iş yapıyorsunuz, her yerde müeyyide vardır. İkincisi görüşme ile ilgili söyleyeyim; hafta içi dört gün Cuma hariç dört gün saat 13:30'dan akşam 17:00'ye kadar biz görüşmeciler yani istem sahipleri ile görüşüyoruz. Oraya gelen insanlar gerçekten mağdur oluyor. Eşinden dayak yemiş, tecavüze uğramış, şiddet görmüş. Orada geliyor size ağlıyor, sıkıntılarını anlatıyor. Şimdi orada yapılan iş; siz müvekkilinizle görüşürken içeriye üçüncü bir kişinin girmesine izin veriyor musunuz? Ben vermiyorum! Üçüncü bir kişi sekreter dahi olsa, orada

özel mahrem bir alanı paylaşıyorsunuz. Tecavüz mağduru kadınlar geliyor bize, dayak mağduru, şiddet mağduru kadınlar geliyor. O kadın orada ağlarken avukat oraya girip işte orada siz evraklarınızı verdiğiniz zaman o bayanın yada herhangi bir kişi, başka sırada bekleyen istem sahibi geldiği zaman konsantresi bozuluyor. Orada yapılan iş ciddi bir iş: Biz kendi bireysel işimizi yapmıyoruz. Orada yaptığımız iş bize verilen, kamu görevi olarak verilen işi yerine getiriyoruz ve Ankara Barosu'nun imzası var orada, yaptığımız iş gerçekten iyi olmak zorunda çünkü Baromuzu temsil ediyoruz. Eğer biz yarım yamalak istem alırsak size getirdiğimiz iş yani sizi görevlendirme ile verdiğimiz iş yarım olur, siz mağdur olursunuz. Birde bu açıdan yaklaşın yani biz talebimizi iyi alamazsak yaptığımız iş yarım olur avukata verdiğimiz görev de yarım olur. Bu yüzden avukatız, hepimizin hafta içi gündüz duruşmalarımız oluyor, yani Adli Yardım Bürosu ile yaptığımız işlemlerde hafta içi gündüz yapmanız gerekiyor çünkü orada yapılan iş gerçekten özel bir iş. Bu konuda da gerçekten kesin ve katı kurallarımız var, görüşme yapılırken içeriye başkasını almıyoruz, kurul kararı.

KATILIMCI : Teşekkür ederim.

Av. Cihangir SEVİNGEL : Sıklıkla oluyor o ama bildiğim kadarıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı ret ediyor ... ancak bir Adli Yardım Merkezinin olduğu yer veriyor. Tabi başka bir yer verilmiyor yani zaten.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Yani biz onu düşündük, acaba kurul üyelerimize: bu Necatibey'deki yeri mi alsak, bu yabancı dil kursunun verildiği ilk başta yani ilk orası Baroya tahsis edildiği zaman. Şimdi şöyle bir sıkıntımız var; tabi biz orada ivedi atama da yapıyoruz, yani istem sahibinin direkt 4320'nin uygulanması gerekiyor yada ertesi gün duruşması var, şimdi orada bir avukatın sürekli olarak adliye içerisinde bulunması lazım. Şimdi o yüzden ikinci bir yer adliye içerisinde olması lazım. Biz Necatibey'i kendi kurul arkadaşlarımızla tartıştık o zaman oraya gidebilir miyiz, orada yaparsak olur mu? Bu sefer kopukluk oluyor. Çünkü 4320, bayan mağdur olarak gelmiş sürekli zaten hiçbir evrak bile olmasa biz ivedi atamaları yapıyoruz. Yani bu zorunlu belgeleri dahi olmasa ivedi atamaları yapıyoruz. Orada büro personelimizle ortak çalışıyoruz, personelimiz direkt avukatı arıyor müsaitse hemen istem

sahibini gönderiyoruz; kendisi ile görüştürüyoruz vekaletname çikartıyoruz. Adliye içerisinde de biliyorsunuz yani avukatlar odası bile yok gibi. Adliye'den de almamız çok zor. Yani böyle bir çalişmamız oldu ama bizim de yer açısından bir sıkıntımız var. Sıkıntıyı yaşıyoruz yani biz daha büyük bir alan istedik açıkçası yani biz kendimiz de 17 kişiyiz, Kurulumuz olarak Cuma günleri toplandığımızda biz yer bulamadığımız zamanlar oluyor. Çünkü bazen istem sahiplerini de toplantılara çağırıp bazı problemli dosyalarda istem sahiplerini de dinlememiz gerekiyor. Avukatlar geliyor sorunlarını anlatıyor. Bizim yer sıkıntımız var ama büro personeli hariç çalışmak biraz sıkıntılı olduğu için şimdi yer açısından daha büyük bir yer biz de istedik ama ne yazik ki yok. Onun dışında büro personelimizin orada bulunması tabi dediğiniz gibi istem sahibinin konsantresini bozar mı? O da bir problem ama Allah'tan personelimiz gerçekten şey, iş yükümüz çok olduğu için personel bizim görüşmelerimizi direkt duyabilecek konumda olmuyor. Çok iş yükümüz var; sürekli yazışmayla iş yaptığımız için, için büro personeli öğleden sonrasının çoğunu gündüz gelen dilekçelere göre işte yazışmaları hallettiği için orada bir duvar oluyor. Birde istem sahibi daha önce de randevu için geldiği için oradaki büro personeli ile de bir teması oluyor. Ne yazık ki açıkçası gerçekten dediğiniz bir sıkıntı var yani personelimizin orada olması da bir sıkıntı ama, ama dediğim gibi içeriye bir üçüncü kişinin gelmesi bu avukat da olmayabilir istem sahibi geldiği zaman da sıkıntı yaşıyoruz. O yüzden ağlıyor size yeri geliyor bir sıkıntısını, kimseye anlatmadığı sıkıntısını size anlatıyor şimdi orada o konsantrenin bozulma olayı var. Bu kadın çünkü mağdur, kadın yada erkek yada çocuk mağdur olarak size geliyor, mahrem bir şeyini anlatıyor. Bizim sıkıntımız sadece o. Biz tabi ki bizim amacımız meslektaşlarımıza ve istem sahiplerine en iyi hizmeti verebilmek ama dediğim gibi bir takım olanaklarımız da mevcut durumumuzda bu şekilde. Yani hepimizin, iki tarafın da anlayışlı hatta üç tarafın, istem sahibinin de anlayışlı olması gerektiği kanaatindeyiz.

AV. HANDAN POLAT : Mikrofon kayıt açısından önemli.

KATILIMCI : Cumhuriyet Savcılığınca talebimiz reddedildi bir farklı mekan, tamamen mekan sınırlılığından dolayı mı yada gerekçesi nedir? Hani ikinci bir mekan,

Av. Handan POLAT : Yani yeni mahkemeler kuruluyor biliyorsunuz; ne kadar İlçe Seçim Kurulları falan taşınsa da bize gelen cevap bu şekilde olduğu için şu anda da fala yapacak bir şeyimiz yok açıkçası yani mevcut durumda idare ediyoruz.

KATILIMCI : Şey olabilir diye düşündüm ben, direk Baro Başkanı'na iletilmiştir mutlaka hani sizin bu ... sorununuz, çünkü son zamanlarda bir takım düzenlemeler yapıldı hani Adliyede bilgisayar odası vesaire ki onlar da ihtiyaçtı vesaire de hani Adli Yardım çok da hassasiyet gerektiren hani sorunlarınız siz bize daha içindesiniz, daha sıklıkla yaşıyorsunuz hani o anlamda ama bu bir şekilde herhalde halledilecektir.

Av. Handan POLAT : Ya bir şekilde çözüyoruz ama şu aşamada bununla yetinmek durumundayız fazla yapabileceğimiz bir şey yok bize bir yer gösterilmediği sürece yani bu şekilde.

Av. Ayşegül ZEYNEL : Avukat Ayşegül Zeynel. İstem sahibi ile avukat anlaşmazlığa düştü dediniz bir şekilde bunu kurulumuza bildirsin avukat geri çekilebilir dediniz, sadece avukatın beyanı yeterli midir? Diyelim üç kişi geldiler büroya avukatla görüşmeye istem sahibi, iki tanıkla birlikte. Yanınızda şahit mi olması gerekiyor sadece beyanınız yeterli mi? Bir anlattı diğerini tutmuyor. Birinci gün anlattığı ile ikinci gün anlattığı arasında hiçbir ilgi alaka yok. Anlatabiliyor müyum? ... Sadece beyanımız yeterli midir bu durumda çekilmek için?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR ATALAR: Yok anladım karşılaşıyoruz bu tür problemlerle. Şimdi hassas bir durum tabi ikisi arasında menfaatin korumanız gerekiyor. Bir yerde istem sahibinin hukuki bir menfaati var, mevcut bir davası var yada açması gereken bir davası var. Bir tarafta da meslektaşımızın sıkıntısı var. Burada bir şekilde tarafsız olmamız gerekiyor, iki tarafı da mağdur etmemiz gerekiyor. Bu tip sıkıntılarla karşılaşıyoruz, istem sahipleri avukatları çok mağdur ediyorlar; bürolarına gelip, randevusuz geliyorlar dediğiniz gibi sıkıntıya soktukları oluyor. Bu durumda biz istem sahibini tekrar çağırıyoruz. İstem sahibi ile bir görüşme yapıyoruz, buna göre de bir karar veriyoruz ama salt avukatın beyanı ile her durumun, öznel durumun tabi değişiyor ama sade avukatın beyanı ile değil de bu konuyla ilgili bir araştırma yapıyoruz; dosya sorumlu avukatı ile istem sahibini hafta içi bir gün randevu

veriyoruz tekrar kendisi ile görüşüyoruz, sıkıntılarını anlatıyoruz sonra avukat meslektaşımızla görüşüyoruz genelde de bu tip görevlendirmeyi geri alıyoruz ama yüzde yüz yani hani bu şekilde görev alınma demiyorum. Bazen istem sahibi de çok mağdur oluyor. Bir yanlış anlaşılma oluyor o durumda da bir başka avukata da görevlendirme yapabiliyoruz. Yani sorunu açıkçası ortak çözüyoruz. Yani salt bir dilekçe ile değil de sonuçta verdiğimiz karar Baro Yönetimine itiraz edilebilecek bir karar istem sahibinin verdiği bir karar olduğu için iyi bir araştırma yapılması gerekiyor; salt bir dilekçe ile de açıkçası yapamıyoruz. Yani istem sahibi ile de görüşüyoruz ama meslektaşlarımızı da mağdur etmemek için elimizden geleni yapıyoruz.

KATILIMCI : Ya bize CMK seminerinde anlatılan CMK'daki görevlendirme sisteminin benzeri bir sistem var yani bir bilgisayar programı ile mi çalışıyorsunuz yoksa çok daha farklı atama sistemi mi var? Birde ikinci sorum da yani bir istatistiği veri aslında isteyeceğim hani yılda kaç kere görevlendirilebilir belirli bir avukat ve hani ne kadar başvuruluyor size, ne kadarını kabul ediyorsunuz?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR ATALAR : Aslında verimiz var ama yanımızda, senin kabul-ret?

KATILIMCI : Yani ortalama?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR ATALAR : Yani %90'a yakın kabul geliyor. Yani biz hafta içi dört gün talep alıyoruz, ortalama 10 kişi, 12 kişi yani 10 ile 15 arası istem sahibi ile görüşüyoruz. Ortalama olarak haftada 40 tane talep alıyoruz en az, en az talebimiz 40. Zaten çoğunu %90'ı Aile Hukukunu içeriyor ve %90'ı kabul olarak geliyor daha sonra dava süreci içinde atamadan sonra hukuki yararı olmadığını bildiriyor meslektaşlarımız o zaman görevlendirmeyi geri alıyoruz. Bizde CMK gibi bir bilgisayar sistemi ile çalışıyoruz, Barolar Birliğinin verdiği bir bilgisayar sistemimiz var. Orada bizim esasımız alınan ücrete göre bir ortalama değer çıkıyor, CMK'daki gibi bir puanlama olmuyor çünkü bizde mevcut bir dosyamızdan bir çok kez ücret alabiliyorsunuz ek yetkilerle birlikte. O yüzden de biz ücret esasına dayanıyoruz, meslektaşlarımızın aldığı ücret ortalama ücretse belirleyip ona göre atama yapıyoruz. O yüzden bazen bir avukata 6 ayda bir atama geliyor, bazen 1 yılı buluyor. Çünkü mevcut

dosyanızda, eğer çok ücret aldıysanız ücret esasına dayandığı için görevlendirme bu şekilde yapılıyor.

Av. Ersin BİRCAN : Teşekkürler, Avukat Ersin Bircan. İki tane bir önerim bir de sorum olacak. Normalde avukatın sorununun ... kalsak Adli Yardımda bu geçerli midir yani temyizi de kapsayacak mıdır? Bu birincisi. İkincisi de bir öneri aslında; ben Adli Yardım da bilfiil çalışmış idim stajyerlik dönemimde, şu an iki buçuk yıldır avukatlık yapmaktayım. Orada lütfen şey var, BK, icra dosyaları özellikle BK 84'ten de bahsedilmesi olumlu olacaktır diye düşünüyorum çünkü benim bir dosyam vardı boşanma ve nafakaya ilişkindi. Gerçekten çok efor sarf ettim ve neticede de başardım. Ancak dayımın avukatıydım ve dava taraf nafakayı ödemeyince icraya konuldu, maaşına haciz yazısı gitti vesaire derken çok az bir miktar para ödemesi yapıldı bayağı bir ay sonra BK 84 gereği zaten onun bir miktarı avukat ücreti di. alındı. Fakat daha sonra müvekkilim beni azletti. Sebep de benim o parayı neden almış olduğum, anlatıyorsunuz ama anlamıyor ve haklı bir ... bu da çok ağrıma gitti açıkçası. Yani ben bu kadar emeğimin karşılığında azledilmek gerçekten çok sinirlendirdi beni. Zaten bir dilekçe ile size başvurmuş idim sonra ödeme iş yapıldı fakat müvekkilin ..... eski müvekkille görüşüp görüşülmediğini bilmiyorum ama hangi .... Uygulanıp uygulanmadığını da bilmiyorum. Bu yüzden istem sahibinin de biraz kendine çeki düzen vermesi gerektiğini düşünüyorum. Teşekkürler.

Av. Cihangir SEVİNGEL : Tabi sonuna kadar haklısınız sonuçta istem sahipleri dediğim gibi bizi bile zorluyorlar talep alırken ama şimdi BK 84'ü biz meslektaşlarımıza bildirmemiz biraz tuhaf kaçmaz mı, sonradan kendimize gelmemiz gibi bir yönlendirme ile karşılaşabiliriz yani. Sonuçta biz,

KATILIMCI : Ama istem sahiplerine ....

Av. Cihangir SEVİNGEL : Onu nasıl bildireceğiz yani?

KATILIMCI : Mesela imza atılırken haksız değilse

Av. Cihangir SEVİNGEL : Bu atanan avukatın görevi olan bir şeydir yani. Yani ara karar gereği nafaka icraya koyuyorsa BK 84 uygulanıp uygulanmayacağı talebi atanan avukatın görevidir bu.

KATILIMCI : Bu doğru ama benim için istem sahibi ile muhatap olduğunuz için,

Av. Cihangir SEVİNGEL : Şimdi evet muhatap, ben mesela bir nöbetimde 12 kişi ile birlikteydim, 12 kişinin birden talebini alıyorum fakat bunları ben, teker teker tahsis etmem mümkün değil, biz sadece kurul olarak ben kuruldaki arkadaşlarımla görüştüğüm süre .... Ben diyorum ki nafakanın icrası bunu sunuyorum, diğer arkadaşlar irdeliyorlar ve karar veriliyor bu yönde. artık biz sadece vasfını belirleyerek gönderiyoruz. Ondan sonra yapacağınız şeylerin hepsi atanan arkadaşımızda. Ha ayriyetten, de .... Dahil kesinleşinceye kadar sorumluluğumuz devam etmekte tabi. Zaten bunun şeyi yok yani bu ayrı bir, kendine özgü bir sistemi yok. ... yükümlülükler iş sahibi ile neyi gerektiriyorsa aynı şekilde düzenleme var bunun için de geçerli düştüğümüz sıkıntılarda mesela bir dediğim gibi masraflarını getirmiyor olabilir, delillerini getirmiyor olabilir bu haricen, Adliyenin haricinde bir dosyada ne yapmak gerekiyor, atıyorum iadeli takip ihtar çekebilirsiniz mesela şu şu sabit numaralara ulaşamadım ivedi olarak kesin süre verilmiştir getirttirin yoksa sorumluluk kabul etmeyeceğim tarzı. Bunlar mevzuatımızın getirdiği yükümlülükler ayrı bir şey yapmamıza gerek yok iş sahibi ile.

Şimdi bakın Kurul olarak kendi meslektaşlarımızı mı koruyoruz yani siz sadece gelen insanlar Kurula bağırıyor, çağırıyorlar, kimi ağlayarak geliyor, kimisi sızlayarak, kimi yaşlı. Sadece olayın biz bile sadece Ankara'da geçtiğini anlayabiliyoruz yani. Hiç konu şey bile bilinmiyor,

Av. Cihangir SEVİNGEL : Tabi, tabi ki, meslektaşlarımızı koruyacağız. Konu gereği

KATILIMCI : Bizim ortak noktamız avukat olarak Ankara Barosuna bağlıyoruz. Bizim sorunumuz,

Av. Cihangir SEVİNGEL : Tabi, tabi ki, hareket ediyoruz.*

KATILIMCI : Orada da sadece küçük perde ile yaklaşim gösterdim yani

Av. Cihangir SEVİNGEL : Hepimiz,kendimize inanıyoruz, tamam, tamam.

Av. Olgun YILMAZ : İsmim Olgun Yılmaz. Önce bir öneri ile başlamak istiyorum, istem sahiplerinin şikayet dilekçeleri yazili olarak yapılıyor, onlar bize gösterilmiyor. Bunların içeriğini bilmek istiyorum yani, bizim hakkımızda ne söylüyorlar, niye şikayet ediyorlar, bu benim başıma geçende geldi. Yaklaşık 3 yıldır takip ettiğim bir davada sonuna kadar götürdüğüm halde ve şu an karar düzeltme aşaması olduğu halde istem sahibi benim davamla ilgilenmiyor diye şikayet etmiş ama dilekçenin içeriğini bilemiyorum sadece şikayet ettiğini biliyorum. Biz bunları öğrenmek istiyoruz eğer bir sakıncası yoksa.

Av. Cihangir SEVİNGEL : Tabi ki yok meslektaşım herhangi sakıncası. Normalde Adli Yardım Bürosundaki her talep alınan dosya bir esas numarası alıyor ve bir sakıncası yok. Onu zaten sorumlu avukat görevlendirme kararını aldığında dosyadan sorumlu arkadaşımız yazıyordur zaten, onunla irtibata geçebilirsiniz, dosyadan evrak alabilirsiniz.

Av. Olgun YILMAZ : Ben şikayet dilekçesini sordum, bir örnek alayım diye, bir fotokopi alayım diye sadece hakkınızda şikayet var dediler ama tam içeriğini alamadım. Belki arkadaşımız bilmiyordu, ben bunu bir öneri olarak sunuyorum. Şimdi ikinci sorum, diyelim ki, maddi tazminatlı bir dava açtınız, Adli Müzaheretli geldi istem sahibi, tüm adli müzaheretleri yapıldı, davayı kazandınız, karşı tarafın masrafları ödemesi gerekiyor. Şimdi mahkemeler biliyorsunuz, bakiye harçları, karar harçlarını yatırmadığınız zaman kararları tebligata çıkartmıyor ve karşı tarafında öyle davalar geliyor ki, ilamlı tebligatlar yapılmış oluyor, tahsil etmeniz mümkün değil, biz bunu nasıl çözeceğiz? Müvekkilin durumu uygun değil, Adli Müzaheret zaten geçici davayı kazandığında karşı taraf alacak bunu, karşı taraf ödeyecek bunu nasıl çözeceğiz, kararı nasıl tebliğe çıkarıp, işlemleri nasıl yapacağız?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR ATALAR: Bu durumda yapmamız gereken Adli Müzaheret talebini aldınız ama karşı tarafın harcı ödemeniz, ödeyemeyecek durumdaysa bunu bildireceksiniz Kurulumuza dilekçeyle, biz bunu Baro Yönetime göndereceğiz Adli Yardım Fonundan karşılanması için. Bu tip durumlarda Adli Yardım Fonundan karşılıyoruz. Tabi yani biz Baro Yönetime gönderiyoruz, Baro Yönetimi "olur" yazısı gelirse de bu tip masraflar Adli Yardım Fonundan karşılanıyor.

Av. Olgun YILMAZ : Ama şöyle Adli Müzaheret biliyorsunuz geçici. Davayı kazandığınızda karşı tarafın artık ödemesi gerekiyor bunu. O zaman Müzaheret dışında kalmıyor mu? Yani bir usul hatası yapılmış olmuyor mu bu durumda?

Av. Cihangir SEVİNGEL : Bu konuda Yasa'da bir boşluk var yani bu boşluğu da ancak bu şekilde bulabiliriz. Yani karar harcını eğer ödeyemezse bu taktirde Adli Yardım Fonuna başvurması gerekiyor. Yani Yasa'da bir boşluk söz konusu bu konuda.

Av. Olgun YILMAZ : Tamam, teşekkür ederim.

Av. Cihangir SEVİNGEL : Bu tür suiistimallere açık yani o dediğiniz şekilde suiistimallere açık. Buyurun,

KATILIMCI : İstem sahibinden vekaletnameyi aldık, acaba siz istem sahibiyle görüşürken başka bir avukata sizin tebliğ ettiğiniz avukat dışında vekalet verdiğinde tüm masrafları ödemek zorunda kalacağını bildiriyor musunuz? Ben Baro'da canlı olarak şahit oldum, 1 Milyar Liraya yakın bütün yapılan masrafları istenmiş yani ikinci bir avukat tutmuş istem sahibi, sizin atadığınız dışında. Bizim de söylememiz gerekiyor mu, siz bildiriyor musunuz?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR ATALAR: Yani masrafların istem sahibinin karşılayacağı mı?

KATILIMCI : Hayır, ikinci bir avukat atama.

Av. Cihangir SEVİNGEL : Tabi, bildirerek bize yardımcı olabilirsiniz. Bizde yani taahhütnameyi imzalatıyoruz istem sahibine bu konu hakkında eğer ekonomik durumun iyi olduğu tespit edilirse

atadığımız avukata ödediğimiz ücretin iki katına yönelik, görevlendirmede: Tabi ki, taahhütname imzalatıyoruz.

KATILIMCI : Evet. Dolayısıyla aman sakın avukata vekalet vermeyin deme yükümlülüğünüz yok?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR: Yok, zaten bize maddi durumu kötü olduğu için, avukat tutamayacağını, bildirerek geliyor. Bu tür sorunlarla karşılaşıyoruz, biz bir avukat atıyoruz Adli Yardım'da gönüllü listesinden istem sahibi sonra onu azıl ediyor, başka bir avukat atıyor. Eğer bunu tespit ettiniz zaman bize başvuracaksınız, size ödediğimiz ücreti geri alacağız. Anladığım kadarıyla sorun bu değil mi? Yani

KATILIMCI : Evet yani sizin atadığınızın dışında birde ha, benim avukat bir arkadaşım vardır diye ikinci bir avukata vekalet veriyor kişi.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : O durumda zaten bize zaten avukatın görevi sona erer Adli Yardımdaki avukatımızın görevi sona erer, bize dilekçe ile başvuracak. Bu durumda siz istem sahibinden yaptığımız masraflarla vekalet ücretinin üç katını tahsil edeceğiz. Ama tabi başvuru zorunluluğu var. bu da bir zorunluluk ve bunun da bir yaptırımı var eğer bildirmezse avukat. Sonuçta bu Fon payı aktarımı gibi bir zorunluluğumuz var bu dava sürecinin tamamını avukat bize bildirmek zorunda. Görevi Adli Yardım Kurulu tarafından sona ermeden avukatın sona ermiyor karar kesinleşme aşamasına kadar yani o normal gidiş harici. Kurul kararıyla oluyor bütün görevlendirme.

KATILIMCI : Evet. Bitişi de mi?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Tabi yani Kurul kararıyla oluyor. Kaç, atıyorum, dosyanızı aldınız, hiçbir probleminiz olmadı, kesinleşti, bunu bize bildiriyorsunuz gene aynı şekilde. Bunu bildirmemekte bir yaptırım, arkadaşta biraz sıkıntı oldu ama bu bir sorun değil yani bir dilekçe yazılıp Adli Yardım Bürosuna bu davayı gördüm, sonucu da budur diye bir dilekçe vereceksiniz ve dosya bizde, derdest dosya, bitmiş bir dosya olacak. Biz bir dosyamızın takibini başka türlü meslektaşlarımız bize bilgi vermezse sağlayamayız. Biz o yüzden bütün dosyalarımız açık gözüküyor. Aynı zamanda bu kişi bir maddi yarar ettiyse bunun % 5'ini

Adli Yardım Fonuna vermekle yükümlü, böyle bir sıkıntı var yani zorunluluğu, sıkıntısı bu çünkü bu Barolar Birliği Yönetmenliğinden kaynaklı bir sıkıntı. Bildiğiniz gibi bu Fon Barolar Birliğinden geliyor. Dediğim gibi sürecin tamamında müvekkilinizle karşılaştığınız sorunları sorumlu avukatınızla paylaşarak bize dilekçe ile bildirmeniz gerekiyor ve avukatın görevi Kurul kararı olmadan sona ermez. Buyurun,

Av. Haluk HÜDAYİOĞLU : Ben Ankara Barosu Avukatı Haluk Hüdayioğlu . Şimdi, Adli Müzaheretten bir görevlendirme aldım, konu tüketici mahkemesinde devam eden dava ile ilgiliydi. İlk şey, raporunu bir raporunu bekledik ve 16 Kasim tarihinde mahkeme konunun Tüketici Koruma Hakem Heyetine ait olması nedeniyle dava konusunu görev yerinden devir etti. Ben müvekkilime dedim ki, bu ek iştir bundan sonraki iş, ben bunu takip edemem, siz Adli Müzaheret Bürosuna başvurun daha sonra Adli Müzaheret beni görevlendirecek ben ancak konuyu öyle takip edebilirim. Adli Müzaheret Bürosuna müvekkil başvurmuş, ben dün itibariyle görevlendirme yazısını aldım, bu arada hemen müvekkili aradım, müvekkilin bana verdiği cevap şu oldu; ben Hakem Heyetine başvurdum dedi. Oysa mahkeme 16 Kasım'da duruşmasını yapmış yani dolayısıyla aradan 1 ay ya geçmiş ya geçmemiş ve ben konuyu hızlandırdım Adli Müzaheret Bürosuna başvurması gerektiğini; kendiliğinden reissen konuyu takip edemeyeceğimi Adli Müzaheretin beni görevlendirmesi halinde Hakem Heyetine gidebileceğimi söyledim. Kendisiyle telefon ile görüştüğümde "ben davamı açtım" dedi, dedim, o zaman dedim, gene bana geleceksiniz dedim ama dedi, bundan sonra ben Hakem Heyetine müracaat ettim ama sizin takip etmenizi istiyorum, hatalı yanlış bir badirede bulunmayayım, yazılı veya sözlü olarak dedi ve ben kendisine Pazartesi günü için, saat 11:00'de randevu verdim. Şimdi olası durumu ortaya koymak istiyorum, diyelim ki, bu vatandaş benim büroma gelmedi ve tabi kendisinin yazılı ve imzalı bir beyanı olmadığından ben Adli Müzaheret Bürosuna bu konuyu takip ettiğime dair resmi bir evrak sunamadım. Her ne kadar Hakem Heyetine yapılan dilekçe ile ilgili önümdeki belgelere göre dilekçemi hazırladım sadece şahsın imzası kaldı Adli Müzaherete başvurabilmek için. Bu tabi, ben bu keyfiyeti eğer öyle bir şey olursa Büronuza bildireceğim. Diyeceğim ki, vatandaş bu ek iş münasebetiyle kendisiyle temasa geçtiğim halde gelmemiştir, aradan 15 gün geçmiştir ve dolayısıyla bu konunun benim adımdan düşürülmesini

talep ediyorum, diye ama olası bir ihtimal gene bu vatandaş Adli Müzaheret Bürosuna gelip avukat konuyu takip etmedi, efendim ben bu durumda kendisinden şikayetçiyim dese yani az önceki meslektaşımın ortaya koyduğu sorunun daha değişik bir platformunda konuyu dile getiriyorum. Efendim ben Haluk Hüdayioğlu, benim işimi takip etmedi, ben kendisinden şikayeçiyim, siz görevlendirdiğiniz halde Hakem Heyetine gidip konuyu takip etmedi dese ben kendimi nasıl temize çıkaracağım?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Şimdi öncellikle bu Tüketici mahkemesince verilen görevsizlik kararı üzerine yani görevlendirilen iş kapsamında eğer yapmanız gereken bir iş varsa istem sahibinin yani müvekkilinizin bizim Büromuza başvurmasına gerek yok. Siz bir dilekçe ile bize başvurup böyle böyle bir görevsizlik kararı çıktı, benim Hakem Heyetine başvurmam gerekiyor ek yetki talep edebilirsiniz, öncelikli olarak onu söyleyeyim yani görevlendirme kapsamındaki işlemlerle ilgili olarak müvekkilinizin bizzat bize başvurmasına gerek yok. Artık o aşamada biz meslektaşımız yani avukatımız aracığı ile görüşüyoruz. Örneğin, bir trafik kazasından dolayı müdahil vekili olarak atamışız bir avukati, 01 Haziran'dan önce, maddi-manevi tazminat davası açmak istiyor müvekkili, bu durumda müvekkilin tekrar bize başvurmasına gerek yok, bu durumda avukat bizden ek yetki isteyecek çünkü bu bir görevlendirmenin devamı niteliğinde, olay yine aynı kapsam ama farklı. Bu kişi boşanmak isterse tabi ki, bizzat başvurusu gerekiyor çünkü her olayın hukuki niteliği farklı, birinci problem bu. İkinci problem, ikinci sorunuza gelirsek müvekkilinizin sizinle görüşmemesi her zaman karşılaştığımız bir problem, görevlendirmeyi yapıyoruz, ilk görevlendirmelerde istem sahi sizi arıyor, randevu veriyor, gelmiyor yada siz istem sahibine telefon ile ulaşıyorsunuz, ulaşamıyorsunuz, bir şekilde gelmiyor. Bu durumda bize yazılı olarak bildireceksiniz, istem sahibi bana şu tarihte geleceğini söyledi yada hiç ulaşamadım, kendisi ile irtibat kuramıyorum, görevlendirmemin geri alınması. Bu durumda Kurul olarak biz Cuma günü istem sahibine yazılı olarak bildirim yapıyoruz, genelde telefon ile çünkü ivedi durumlar oluyor, genelde istem sahibini arıyoruz telefon ile, avukatın ile görüşmen gerekiyor 1 hafta içinde görüş diyoruz yani önümüzdeki hafta için avukatından randevu al, kendisi ile görüş diyoruz, dosyayı bir hafta sonraki gündemine alıyoruz. Meslektaşımızı arıyoruz müvekkili ile

görüşüp görüşmediğine yada biz istem sahibine hiç ulaşamadık, verdiği adres bilgileri yanlış, hatalı yada telefonda bize diyor ki, ben artık davayı takip etmek istemiyorum, avukata da gitmeyeceğim, Adli Yardım Bürosuna da gelmeyi düşünmüyorum bu durumda biz görevlendirmeyi otomatik alıyoruz yani böyle bir sorun ile karşılaştığınız zaman bize yazılı olarak dilekçeyi verdiğinizde sorunu Kurul bir şekilde hallediyor, görevlendirmeyi alıyor. Bu şekilde, üçüncü sorunuz,

Av. Haluk HÜDAYİOĞLU : Bu bekleme süresi ne kadar oluyor? Pazartesi bunu söyledim, 2 hafta bekleyeceğim, 15 gün sonra Adli Müzahérete mi başvuracağım?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : 15 günlük bir süre. Sizin zaten burada göreviniz sona ermiş, istem sahibi de kendi başvurmuş Hakem Heyetine anladığım kadarıyla. Burada zaten sizin vekil olarak göreviniz sona ermiştir. Bize yazılı dilekçe ile başvurursanız bu karar üzerine istem sahibi her ne karar başvurup bana yetkiyi verilmişse de müvekkilim kendi başvurmuş olduğunu öğrenmiş bulunmaktayım bu nedenle herhangi bir görevim kalmamıştır diye bize dilekçe verin biz dosyayla ilgili sizin görevinizi sona erdirelim, sorumluluğunuz kalmasın dosyada.

Av. Haluk HÜDAYİOĞLU : Güzel. Şimdi benim öğrenmek istediğim tabi, devamlı kendisi ile görüşme içerisindeydim ve Adli Müzaheretin yetki vermesini, yetki vermeden ben bu işi yapamayacağımi beyan ettim, buna kendim müracaat etmedim, müvekkilim müracaat etti, benim atladığım nokta o oldu. Dün gittim görevlendirme yazısını aldım ve kendisine telefon ettim. Pazartesi günü için bana saat 11:00'de randevu verdi. Bu durumda da gene ben bu görev, kendisi dava açmıştır dolayısıyla benim bu görevden alınmam tarzında bir dilekçe vermem uygun olur mu?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Yani Pazartesi eğer müvekkiliniz gelirse kendisiyle bir görüşme yapın gene bir görüşme tutanağı hazırlayın, kendisinin bizzat başvurduğunu tutanak altına alın, o tutanağın bir suretini bize verin, biz görevlendirmeyi gene o şekilde alalım.

Av. Haluk HÜDAYİOĞLU : Çevirelim, bu şekilde kalksın,

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Tabi, o şekilde de olur yani iki, sorun değil.

Av. Halük HÜDAYİOĞLU : Anladım. Ben çünkü dilekçe verdiğine göre o dilekçeyi de müracaat ekinde Büronuza sunacağım ve daha sonra görevlendirme hukuki yardımla icap eder kullanacağım.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Tabi, gerekirse. İkinci, son olarak da müvekkilinizin sizi şikayeti ile ilgili problem vardı, tabi istem sahipleri avukatlarını bize şikayet ediyor davayı takip etmediği konusunda biz meslektaşımızdan rapor istiyoruz dosya ile ilgili ve şikayet dilekçesinin bir suretini de meslektaşımıza gönderiyoruz yani şu, şu durumlardan dolayı şikayet edildi yani çok ekstrem bir durumsa Kurul üyesi bir arkadaşımızı gönderip derdest dosyayı incelettiğimiz oluyor çünkü meslektaşın davaya girmediği konusunda iddialar var. bu durumda istem sahibi şikayeti üzerine bir rapor alıyoruz meslektaşımızdan ona göre bir karar veriyoruz. Yeri geldiği zaman derdest dosyayı inceliyoruz o şekilde yani iki tarafı da dinledikten sonra kararı o şekilde veriyoruz. Yani saf bir şikayetle tabi ki, bir ceza verilmez yani sonuçta dediğim gibi meslektaşımızdan bir rapor alıyoruz.

Av. Haluk HÜDAYİOĞLU : Gene konuyla ilgili eğer konu takibinde ise Hakim Heyeti Ankara'ya bağlı Aktepe ilçesinde, Keçiören. Şimdi oraya gitmek tabi, bir masrafı gerektiriyor. Bu masrafı müvekkiller mi yoksa Adli Müzaheret mi?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Biraz önce anlattığım gibi zorun yol giderlerini müvekkilinizin karşılaması gerekiyor. Eğer müvekkiliniz zorunlu yol giderlerinizi karşılamıyorsa bunu Adli Yardım Bürosun bildireceksiniz, zorunlu yol giderlerinizin Adli Yardım Fonundan karşılanması için biz dosyanızı Baro Yönetim Kuruluna göndereceğiz. Tabi, makbuz karşılığı ödeme yapılıyor eğer karar çıkarsa tahsil makbuzunuz varsa tahsil makbuzunuzu sunuyorsunuz ona istinaden de makbuz karşılığı ödeme yapılıyor. Ama tabi, kararı Baro Yönetim Kurulu veriyor Adli Yardım Fonundan karşılanıp karşılanmayacağını. Hem zorunlu yol giderleri için böyle bir uygulamamız var hem de vekaletname masrafı ile yargılama giderleri, biraz önce anlattığım gibi.

Av. Haluk HÜDAYİOĞLU : Yani vekaletname, pul ve diğer matbu masraflar,

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Vekaletname, noter masraflarını adli yardım fonundan karşılayabiliyoruz.

Av. Haluk HÜDAYİOĞLU : Teşekkür ederim.

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Rica ederim. Arkadaki arkadaş galiba, buyurun,

KATILIMCI : Bize Adli Yardım'dan gelen dosyadan verilen duruşma günüyle kendi ayrı, serbest olarak aldığımız dosyalardan, şehir dışı dosyalarından bir tanesine aynı güne denk geldi duruşma günü, ben burada Adli Yardım'dan aldığım dosyadan başka bir avukat meslektaşıma yetki verebiliyor muyum? Bunda herhangi bir sorun çıkıyor mu?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Eğer vekaletnamede müvekkiliniz tevkil yetkisi verdiyse başka bir meslektaşınıza tevkil verebilirsiniz, mazeret de sunabilirsiniz.

KATILIMCI : Adli Yardım Kurulundan böyle bir sınırlandırma yapmıyorsunuz,

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Sınırlandırma yok. Dediğim gibi kendi müvekkiliniz dışarıdan aldığınız dosyalarda müvekkilleriniz nasılsa bizimle de aynı şekilde yani bizim gönderdiğimiz dosyalarda da, tek fark bizim de bilgilenmemiz gerekiyor, biz burada üçüncü bir kurum olarak iki taraf arasındaki menfaati dengede tutuyoruz.

KATILIMCI : Bizim bildirmemiz gerekiyor mu?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Gerek yok.

KATILIMCI : Tamam, teşekkür ederim.

KATILIMCI : Verilen göreve başlamak istemezse bunun yaptırımı nedir?. Sadece şeyden çıkmak mı, Sistemden çıkmak mı yoksa vekalet ücretini vermek mi? Başlamadığımız bir işin vekalet ücretini ödememiz ne kadar?

Av. Başak DALKIRAN ATALAR : Ödemeniz gerekiyor. Eğer gönüllülük listesindeyseniz ve çıktığınıza ilişkin herhangi bir dilekçeniz yok ve biz size bir atama yaptıysak o görevi iade etmek için bize ücretini ödemeniz gerekiyor.

Av. Funda BACINOĞLU : Başladığımız bir işte ise iki katı ücret ödüyorsunuz. Başlamadan ayrılmak görevi almamak isterseniz, takip etmek istemezseniz o işin ücretini ödüyorsunuz.

KATILIMCI : İlamlarda mahkemenin taktir ettiği, karşı tarafa vekalet ücretinin tahsilinde bir yekun almak gerekiyor. Artı, ücraya koyduktan sonra onu takip ettik, diyelim bunu size mi bildirmemiz gerekiyor?

Av. Cihangir SEVİNGEL : Görevlendirme yazınızda ilamın icrasına yönelik bir şerh düşülmüşse tabi ki, gerek yok buna ama harç belgeli bir şey yoksa ek yetki alarak ilamlı icraya koyuyorsunuz. Tahsili yok tabi ki,

KATILIMCI : Bunu belirtmek gerekiyor,

Av. Cihangir SEVİNGEL : Tabi ki.

Av. Funda BACINOĞLU : Hayır, zaten gönüllü avukatlarımıza biz bu eğitimi veriyoruz ve eğitime katılıp katılmadığınız biz görebiliyoruz, Haziran'dan itibaren aldığımız bir karar. Kararda eğitime katılmış arkadaşlarımıza görev dağıtımı yapabiliyoruz. Evet, teşekkür ediyoruz geldiğiniz için, katıldığınız için. İyi günler, iyi seneler.

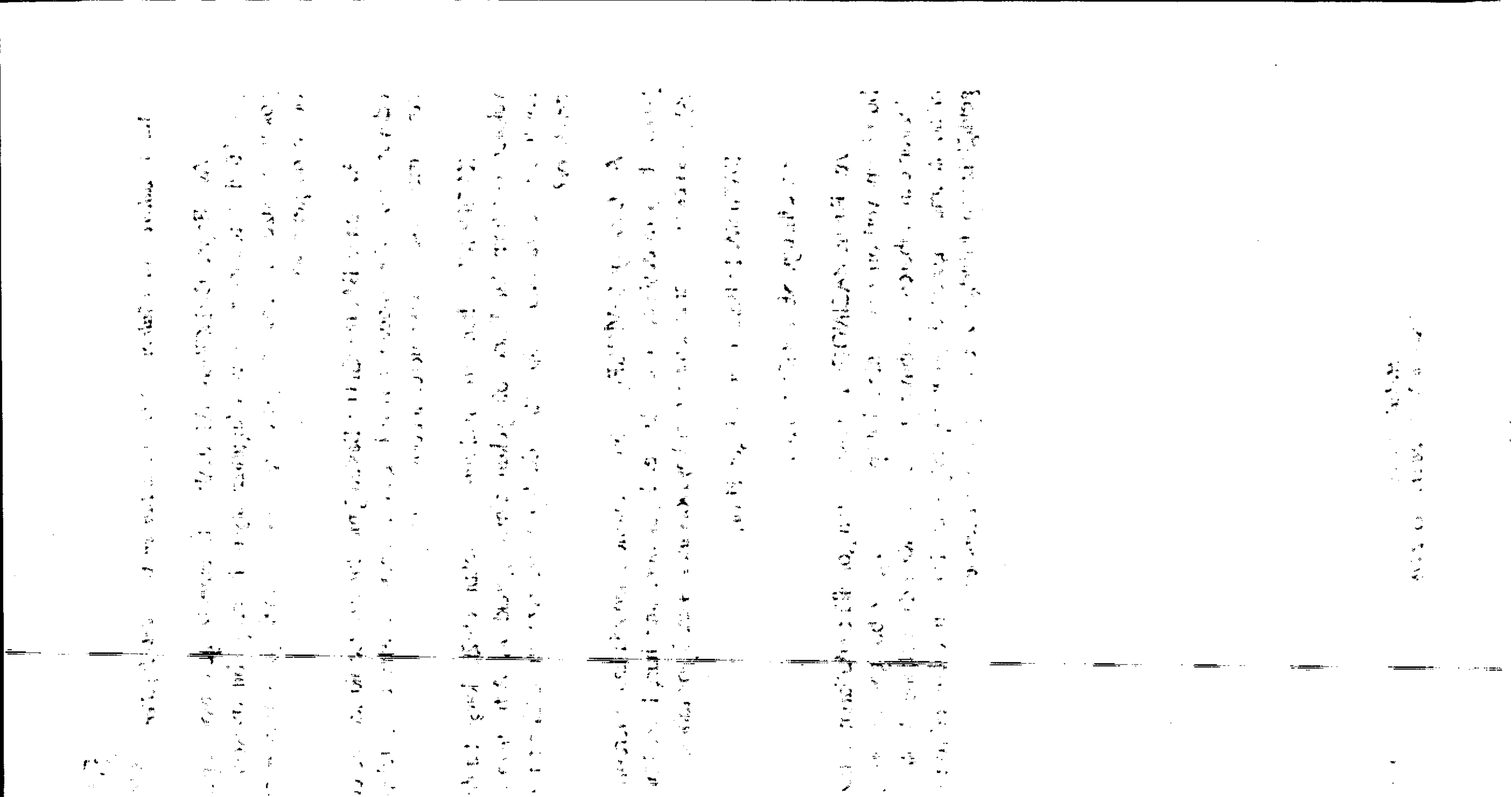

UĞUR MUMCU & MUAMMER AKSOY HAFTASI

"İNSAN HAKLARI, TERÖR VE DEMOKRASİ"

AÇIŞ KONUŞMASI

Av. Özdemir ÖZOK

Türkiye Barolar Birliği Başkanı

Av. Vedat Ahsen COŞAR

Ankara Barosu Başkanı

OTURUM BAŞKANI

Av. Ünsal TOKER

Ankara Barosu Önceki Dönem Başkanı

KONUŞMACILAR

Tuncay ÖZKAN

Gazeteci

Av. Tuncay ALEMDAROĞLU

Ankara Barosu Önceki Dönem Başkanı

Av. Metin YILDIZHAN

Ankara Barosu

30 Ocak 2006

İNSAN HAKLARI, TERÖR VE DEMOKRASİ

SUNUCU : Açış konuşmasını yapmak üzere Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Avukat Özdemir Özok'u kürsüye davet ediyorum.

Av. Özdemir ÖZOK : Değerli konuklar, sevgili meslektaşımız düşünce ve kader adamı Uğur Mumcu 24 Ocak günü, değerli Hocamız Muammer Aksoy 31 Ocak günü aramızdan kara yürekli ve kara düşünceli yaratıklar tarafından hunharca çekilip alınmışlardır. Bu nedenle her yıl Ocak ayı aydınlar, devrimciler, yenilikçiler, ulusalcılar ve bu ülkenin geleceği için ileriye dönük çağdaş düşünce ve proje üreten, yüreğini ortaya koyan ilkeli, yılmaz insanları yeni bir yıla daha dik, daha dinamik içine girmeleri ve dayanışmada bulunmalarına vesile olmaktadir.

Bu iki değerli insanın kayıplarının neden olduğu tarifi mümkün olmayan sonuçlarını yıllardır dillendiriyoruz. Yaşanan bu günlerin, dillendirdiğimiz olumsuzlukların ne denli doğru tespitler olduğunu açıkça ortaya koymakta ve göstermektedir. Aydınlar kısa bir süre için gözlerini kapatıp Uğur Mumcu ve Muammer Aksoy'un yıllar önce canları pahasına ülke için, demokrasi için, insan hakları için kısaca ülkenin geleceği için ısrarla söylediklerini hatırlarlarsa tüm bu söylemlere rağmen gelinen nokta ve bu sonuca karşı gösterilen aymazlıkların ne denli vahim olduğunu basit bir gözlemle tespit edebilirler. Uzağa gitmeye gerek yok! Bizler belleğimizin berrak kalmasını sağlamak amacıyla her yıl Ocak ayında Adalet Ve Demokrasi Haftası olarak kutlanması için tüm desteğimizi veriyor ve bu geleneği yenilemeye çalışıyoruz.

İşte bu gün "İnsan Hakları, Terör Ve Demokrasi" konu başlığı toplantının amacı da bu belleğin güncelleşmesi ve sürekli gündemde tutulmasıdır. Sayın konuklar güzel bir dünya düşüncesinin yürekli savunucu olabilmek bunun ağır sorumluluğu altında ezilmeden onurunu taşıyabilmek her insana nasip olmaz. Ayrıca böyle davranmak herkesin harcı da değildir. Bu iki güzel ve yiğit insan tüm bunları başarabilmiş olabildikleri için insanımızın aydınlık yüreklerinde ölümsüzleşmişlerdir. Bazı insanlar vardır toplumun esenliği ve mutluluğu için kendi canlarını, can güvenliklerini önemsemezler. Toplum düşmanlığının boy hedefi olmaktan hiç korkamazlar. Kendileri için bir şey istemeyi küçüklük,

namertlik sayarlar. Tüm çabaları çok sevdikleri halkının mutluluğu ve esenliğidir. Sunulan tüm dünya nimetlerini elinin tersiyle geri çevirirler. Bu soylu, yiğit insanlar alçak gönüllüğü ve sadeliği bir erdem bilirler. İnsanlık tarihi bu soylu insanlara, bu yurtseverlere hiçbir sansür koymadan her baş sayfada ve baş köşede yer açmıştır. İşte bunlara ülkemizde ve ulusumuzda iki güzel örnek Muammer Aksoy ve Uğur Mumcu'dur.

Bu örnek ve soylu insanlar ölümlerinden sonra, insanların belleğinde ve yüreğinde yaşarlar. Arkalarında yaşayan ideallerini, onurlarını ve örnek yaşamlarını bırakırlar. Yıllar geçse de daima atan bir kalp; üreten bir beyin ve yazan bir el gibidirler. Bu özellikleri ile kendilerinden sonra gelenlere de esin kaynağı ve ışık kaynağı olurlar. Hele bizim toplumumuz gibi kendisinin yerine başkasının düşünmesini, yazmasını, tepki koymasını, mücadele etmesini ve en önemlisi özveride bulunmasını bekleyen insanların çoğunluğunu oluşturduğu bir yapıda aydınlık yarınlarla dolu yaşamlarını hiçe sayan bu kahramanlara olan borcumuzu ödeneméyeceği kanısındayım. Onların savunduğu değerlerine sahip çıkarsak belki bize düşen görevi bir parça olsa da yerine getirmiş olabiliriz ya da oluruz.

Sayın konuklar, ülkemizin genel manzarası içinde şöyle bir baktığımız zaman Başbakanlık ve Milli Eğitim gibi kilit bakanlıkların müsteşarlarının fikirsel kimlikleri açıkça ortadayken helâl, haram, ulema gibi dini referanslarının uçuştuğu, 2006 Atatürk Türkiye'sinde bugünkü iki yiğit insanın yokluğunu, eksikliğini çok ama çok daha ağır hissetmekteyiz. Ulusallık adına, egemenlik adına, Atatürk İlke ve Devrimleri adına, laik cumhuriyetin kazanımları adına, çağdaş değerler ve aydınlık yarınlar adına ülkemizde yaşadığımız tüm olumsuzlular ve saçmalıklar nedeniyle Aksoy ve Mumcu özlemle ve açıkçası biraz da utanarak anıyoruz. Rahmetli Uğur Mumcu Muammer Aksoy'dan bahsederken "tek başına bir siyasal parti kadar etkilidir" derdi. Muammer Aksoy da Uğur Mumcu için "tek başına bir ordu kadar etkili ve cesurdur" diye söz ederdi. Bugün acaba hangimiz başarılı bir başkası için bu sözleri söyleyebiliyoruz? Keşke söyleyebilsek! Çok yakın dost olan bu iki ölümsüz insanın benzer yanları da açık oluyor. Onların, duyarsızlığın, fırsatsızlığın, fırsatçılığın, ilkesizliğin kol gezdiği çağımız koşullarında insanlığın en yüce birimlerinin pırıltılarını taşıyan birer yıldız gibi göründüler ve yine birer

parlak yıldız gibi aramızdan sonsuza kadar kaydılar. Yılmadılar, sahte ve günlük değerler karşısında asla eğilip, bükülmediler. En dayanılmaz, en ... koşullarda dahi yüreklerindeki yurt ve yurt sevgisinin ateşini bir an bile söndürmeden yiğitçe ve o onurlu mücadelelerini yılmadan sürdürdüler. Neme lazımcılık, vurdumduymazlık, aymazlık, riyakârlık onlara yabancı kavramlardı. Bunlarla birlikte özgürlük, eşitlik, kardeşlik ilkelerini kendilerine bayrak yaparak insanlık tarihinde yepyeni bir çağın açılmasına öncülük etmiş ve çağının tüm sorunlarını yüreğinin derinlerinde duymuş, devrimcilerin üstün sorumluluk bilinci de bunlarda yaşıyordu, bunlarla bütünleşmiştik. Yakın tarihte hiçbir önemli toplumsal sorunu Aksoy'suz ve Mumcu'suz düşünemeyiz. Mutlaka onların bir biçimde elleri bu sorunların içerisinde vardır.

Değerli konuklar, bizler ilerici Türk aydınları 31 Mart'ın ağzı salyalı gericilerine yenilmedik, yendik. Kurtuluş Savaşı'nda emperyalist oyunlara ve iç hainlere karşı Kuvva-ı Milliye olduk, yendik. 27 Mayıs öncesi bir avuç inançlı genç yenilmedik, yendik. 12 Mart'a diz çökmedik ve şimdi bir aydın ordusuyuz. Bu teröre, bu kanlı silahlara karşı o yenilmez güç halk ile beraber tek yumruk, tek bir yürek gibi dimdik duracağız. Biliniz ki, (Alkışlar). Biliniz ki, "Cesur bir kez korkak bin kez ölür", sözleriyle geleceğin aydınlık Türkiye'si için ışık olan sevgili Uğur Mumcu ve yılmaz devrimci, büyük insan Muammer Aksoy'u özlemle ve minnet ile anıyoruz. Bu iki büyük insanın gösterdiği yol aydınlanmalıdır. Hiç bir güç bizi bu aydınlık yoldan alıkoyamaz.

Etkinlikte katkı veren herkese teşekkür ediyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için sizlere de saygılarımı sunuyorum ve etkinliğin başarılı geçmesini diliyorum, iyi günler diliyorum, sağ olun efendim.

SUNUCU : Konuşmasını yapmak üzere Ankara Barosu Başkanı Sayın Avukat Vedat Ahsen Coşar'ı kürsüye davet ediyoruz.

Av. V. Ahsen COŞAR : Sevgili Meslektaşlarım, Değerli Konuklar, sizleri, Ankara Barosu adına, Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım ve şahsım adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

İçinde yaşadığımız geç modern çağda, alışılagelmiş özgürlük ve sorumluluk standartları, bize bir dizi yeni ve zor seçim dayatıyor. İnsan ya kurulu düzen ile onun kurumlarının dayattığı disiplin, çıkar ve

gerekliliklerin, ince bir biçimde örülmüş ağı içinde, kendine yol açarak hayatına bir proje muamelesi yapıyor ya da bunu ret ederek bu disiplin ve dayatmalara karşı savaşıyor.

İlk yolu izlemek içinde kısılıp kaldığımız kurumlara borçlu olmak demektir. Zira, disiplinci güçler ve standartlar, kişiliği çok yoğun biçimde etkisi altına aldığında, elde ettiği kazanımlar ve faydalar insanı onlara karşı çok daha fazla borçlu hale getirirler.

Kişi, kendisine bağlanan statü, güç ve fırsatların içinde belirsizlik, endişe, korku, tatminsizlik, vicdani rahatsızlık, hayal kırıklığı ve kırılganlığı yaşamaya başlar. Çünkü bağışlanan her şey geri alınabilir. Örneğin profesyonel bir siyasetçi için bir sonraki seçim kayıp edilebilir veya bir eylem alanı kapanabilir. İstihdam edilen bir kişi için var olan terfi standardı ortadan kaldırılabilir veya amirlerin tercihleri değişebilir. Evli bir kişi için işlemekte olan aile düzeni bozulabilir. Aşk bağlamında, sevgi ya da saygıya dair olan pek çok şey anlamını yitirebilir.

İkinci yolu seçmek ya da onun tarafından seçilmek; post veya pozisyona endeksli olmamak, bir şey olmayı değil, bir şey yapmayı amaçlamak demektir, önemli değil, değerli olmayı bir yaşam tarzı olarak tercih etmektir. Böyle bir seçim, elverişli daha iyi bir yaşamın dışına atılmak demektir.

İşte! Bugün anıları önünde saygıyla eğildiğimiz, hukukçu ve gazeteci kimliği ile yazıp çizdiklerinden feyiz aldığımız rahmetli *Uğur Mumcu* ve yine bu panelin düzenleyicilerinden olan Ankara Barosu'na Başkanlık yapmış, akademisyen, hukukçu, avukat ve siyasetçi kimliği ile bizlere örnek olmuş rahmetli *Muammer Aksoy*, ikinci yolu seçtikleri, bu bağlamda entelektüel kimlikleri ile toplumu aydınlattıkları, toplumsal gelişime öncülük ettikleri, post ve pozisyona endeksli olmadıkları için, düşünce ve eylemlerinden dolayı devrin iktidarları tarafından yasaklanıp mahkum edilmiş, yaşamlarının bir bölümünü hapiste geçirmiş, bu seçimlerinden dolayı daha iyi bir yaşamın dışına atılmışlardır.

Onları şükranla andığımız şu anda, hepimizin duyumsadığı gibi, yaşam bazı anlarda insanın ruhundan içeri süzülen anılarla doludur. Ağır veya ağırlığı daha az ya da belirsiz olan bütün bu anılar, yaşamın birikimleridir ve onu zenginleştirir. Arkadaşlara, dostlara, akrabalara dair

anılar ile yaşama ait olan diğer şeyler arasında ölüm, bu depoyu ortadan kaldırır. Ama anılar, sağ kalanlarla varlığını sürdürmek ister. Yaşayan kişiler, anıları seçtiği kadar, anılar da yaşayanları seçer. İşte! Anılar bizi; biz anıları seçtiğimiz için bugün hepimiz buradayız.

Bu duygular içinde, her ikisini de bizzat tanıyan, kendileri ile ortak anıları olan bir kişi olarak, şimdi durup düşündüğümde, aklıma önce "ölüm", daha sonra "ölümsüzlük geliyor."

Gönüllü Ölüm'de Zerdüşt şöyle der; "*Çokları pek geç ölürler, kimileri de pek erken ölür. Şu öğreti hâlâ garip geliyor: Doğru zamanda öl.*"

Putların Alacakaranlığı'nda, *Nietzsche* yine aynı temayı dile getirir: "*Gururlu yaşamın artık mümkün olmadığı anda, gururlu ölmek: Kişinin kendi seçimi olan ölüm, çocuklar ve tanıklar arasında mükemmel bir biçimde, berrak bir kafayla ve neşeyle, doğru zamanda ölüm. Böylece ayrılacak olan hâlâ oradayken, gerçek bir vedalaşma mümkündür. Kişi kazayla değil, aniden; kendini kaybederek değil, yaşam sevgisi yüzünden; özgürce, bilinçli bir biçimde ölmeyi arzulamalıdır...*"

Nietzsche'den hareketle, her ikisinin de doğru zamanda ölmediklerine, bu bağlamda erken öldüklerine, daha yapacak çok işleri varken öldürüldüklerine vurgu yaparak, insan yaşamının üzüntü veren ironilerinden biri olan, "*ölümün ölümsüzlüğü*" üzerine konuşmamı sürdürmek istiyorum.

Görkemli bir imgeleme sahip bulunan, filozofların yapması gerekeni yaparak bizlere yeni kavramlar kazandıran, insanlığın yalnız dahilerinin içinde en seçkinlerinden birisi olan *Elias Canetti* "*düşünmek ısrar etmektir*" diyerek kaleme aldığı *Kitle ve İktidar* isimli abidevi eserinde, "*ölüme karşı direnmenin yolu, emre karşı koymak ve yaratmaktır*" diyor ve *Stendhal*'ı örnek vererek "*ölümsüzlük*" üzerine şunları yazıyor; "*yazınsal ya da başka herhangi bir tür kişisel ölümsüzlük üzerine düşünmeye en iyi Stendhal gibi bir adamla başlanabilir .... Stendhal, bu hayatı tam ve derin bir biçimde yaşadı. Ona haz verebilecek şeylerin keyfini çıkararak, kendisini bütünüyle hayata verdi; bunu yaparken de sığ ve bayağı olmadı; çünkü sahte birlikler yapılandırmaya çalışmak yerine, ayrı olan her şeyin ayrı kalmasına izin verdi .... Hiçbir şeyi mutlak*

addetmeyen, her şeyi kendisi için keşfetmek isteyen; her durumun merkezinde olan ve bu yüzden de dışardan bakabilen bu adamın, bir sevgiliden söz edercesine yalın ve doğal olarak söz ettiği bir inancı vardı .... Yazınsal ve düşünsel ölümsüzlüğe duyulan bu inanç, modern zamanlarda hiçbir yerde daha açık, daha saf ve daha az gösterişli bir biçimde bulunamaz. Bu inanca sahip olan bir insan ne demek ister? Onunla aynı zamanda yaşamiş olan insanlar, artık burada değilken, kendisinin hâlâ burada olacağını söylemek ister ... Bir gün ait olacağı topluluğu, eserleri hâlâ yaşayan, ona hitap eden ve onu besleyen, eski çağların insanlarının oluşturduğu, kendisinin de bir gün ait olacağı topluluğu seçer. Onlara duyduğu şükran, hayatın kendisine duyduğu şükrandır ... Stendhal, kendisi öldüğü zaman, yeryüzünde alışık oldukları her şeyi ölüler dünyasında bulabilmeleri için, bütün çevresi de ölmesi gereken o iktidar sahiplerinin tam zıddıdır. BU iktidar sahihlerinin nihai iktidarsızlıkları, bundan başka hiçbir şeyde daha berbat biçimde açığa vurulamaz. Hayatta öldürdükleri gibi, ölümde de öldürürler; bir dünyadan diğerine giderken, katledilenin maiyeti onlara eşlik eder. Ama Stendhal'ın kitaplarını açan kim olursa olsun, onu ve ayrıca onu çevreleyen her şeyi orada bulacaktır; ve bunu burada, bu hayatın içinde bulacaktır. Böylelikle ölüler kendilerini, yaşayanlara besin olarak sunarlar; onların ölümsüzlüğü, yaşayanlara yarar. Ölümsüzlükleri, hem ölülere, hem de yaşayanlara yarayan, ölülere verilen kurbanın tersidir. Ölülerle yaşayanlar arasında garez yoktur ve hayatta kalmak artık sızıya neden olmaz."

Düşüncelerine tam olarak katılmadığım, siyasi duruşlarını paylaşmadığım, ama inanmışlıklarına, laik cumhuriyete olan bağlılıklarına, demokrasiyi ve hukuk devletini savunmuşluklarına, düşün adamı olarak yazdıklarına, eylem adamı olarak yaptıklarına her zaman büyük saygı duyduğum, *Elias Canetti*'nin *Stendhal* için yazdıklarını her ikisine de yakıştırdığım için ölümsüz bulduğum, bu iki yiğit insanın ve onlar gibi teröre kurban verdiğimiz diğer pek çok insanın anısı önünde saygıyla eğiliyorum. Saygılarımla.

SUNUCU : Açık Oturumu yönetmek üzere sözü Türkiye Barolar Birliği Başkan Yardımcısı Sayın Avukat Ünsal Toker'e bırakıyorum.

Av. Ünsal TOKER : Sayın katılımcılar, çok değerli dostlar, kıymetli meslektaşlarım Uğur Mumcu ve Muammer Aksoy anısına düzenlenen

"Adalet Ve Demokrasi Haftası" içinde düzenlenen "İnsan Hakları, Terör Ve Demokrasi" konulu Açık Oturumumuza hoş geldiniz. Hepinizi en içten duygularımla selamlıyorum.

Öncelikle hazırladığım bir konuşmayı size sunmak istemiştim. Ancak benden önceki konuşmacıların konuşmalarını dinledikten sonra yaşadığım bir anıyı sizlerle paylaşmak istedim. Muammer Aksoy hoca'nın cenaze töreni sırasında Uğur Mumcu onun resmini taşırken törenler boyunca hep yan yanaydık. O resmi taşırken sanki bir meydan okuyuşu vardı kimilerine...Kimseye bırakmamıştı o gün tören boyunca resmini hocanın...sakınıyordu sanki birilerinden O'nu.... Bir insan kimilerine beyniyle karşı çıkarken ve isyan ederken , vücudu da ona uyuveriyordu hemencecik...

Ne yazı ki;

"Yoksulluğun bükemediği bileklerimize çelik kelepçeler takıldı. İşkence hücrelerinde sabahladık kaç kez. İsteseydik, diplomalarımızı, mor binlikler getiren birer senet gibi kullanırdık. Mimardık, mühendistik, doktorduk, avukattık. Yazlık kışlık katlarımız, arabalarımız olurdu. Yüreğimiz, işçiyle birlikte attı. Yaşamımızın en güzel yıllarını birer taze çiçek gibi verdik topluma. Bizleri yok etmek istediler.

Öldürüldük Ey Halkım, Unutma Bizi"

Diye yaşarken sesini usulca halkına duyurmak isteyen kalpaksız Kuvva-ı Milliyeci Uğur Mumcu'yu 24 Ocak 1993 tarihinde; evinin önünde bir bombalı saldırı sonucu öl- dür- dü- ler.....

O günden bugüne değin Türkiye 11 hükümet, 7 Başbakan, 14 İçişleri Bakanı gördü, ne yazık ki hepsi de rüzgâr gibi geldi, geçti ,gitti. Ayrıca davasını da 6 savcı takip etti. Etti etmesine de yapılan yargılamada herkesin bir başka zanlısı oldu; İslamcı örgütlerin işi diyenler çıktı, İsrail'i, ..., PKK'yı, mafyayı işaret edenler de. Ne yazık ki bugün olayın tam çözüldüğünü söylemek asla mümkün olamamıştır. Tetiği çeken ve çektiren eller bulunamamıştır.

Amma.., Uğur Mumcu, 16 Mart 1991 tarihinde Cumhuriyet Gazetesindeki köşesinde "Ortadoğu'daki Amerikan Bilardosu" adlı ve başlık koyduğu yazısında ve bu yazının satır aralarında;Körfez Savaşı

sonrasının diplomasisi bir bilardo gibi oynanıyor, Amerika bilardo sopası istakayla Irak'ı vuruyor, Irak topu Kürt topuna vuruyor, Kürt topu da Kıbrıs topuna. Bu zincirleme reaksiyon Türkiye'nin manevralarını iyice daraltıyor. Türkiye Kürt, Ermeni, Rum, Avrupa ve Amerika kıskacında kalıyor" öngörüsüyle bir şeyleri çok öncelerden görerek sanki Türkiye ve Türk insanı üzerinde oynanan bu oyunda sotaya düşmemenin yollarını göstermiş ve bu yolların ne denli tehlikelerle dolu olduğunu ve bu yolların ne canlara mâl olacağının altını defalarca kalın çizgilerle çizmiş. Bu gün yitirdiğimiz Uğur Mumcu, Muammer Aksoy gibileri anarken bizlere düşen onların arkalarından ağıt yakmak veya methiyeler düzenlemek değildir. Belki de yapılması gereken en öneli şey ve en önemli görev ; aydınlığı sevenlerin bölünmeden, parçalanmadan tek yürek, tek yumruk olarak ve cesaretle canilerden hesap sorması, yarım bırakılmak istenen bunlar dair dosyaları tamamlatmak, kimi çevrelerce kasıtlı olarak yanıtsız bırakılmak istenen sorulara ise cevap bulmaya çalışmaktır.Bu bağlamda demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla gerçekleşmesi,gerçek hukuk devleti ve insan haklarının korunması ve gerçekleşmesinin sağlanmasıdır.

Her neyse; biz, her şeye rağmen geçmişin bunca kan ve gözyaşından arınıp, gelecekte; barış ve özgürlük çiçeklerinin açtığı; insanın yalnız insan olması sebebiyle doğuştan sahip olduğu yaşama hakkının ellerinden alınmadığı bir dünya ve o dünyada yaşamak istiyoruz. Bu duygularla sizleri bir kez daha selamlarken, konuşmacılarımızı sunumlarını yapmak üzere sizlerin huzuruna kürsüye davet etmek istiyorum.

Araştırmacı Gazeteci Sayın Tuncay Özkan.

Ankara Barosu'nun önceki dönem Başkanı Sayın Avukat Tuncay Alemdaroğlu.

Ankara Barosu Avukatlarından Sayın Metin Yıldızhan.

Değerli konuşmacılara söz vermezden önce açık oturumla ilgili süratle birkaç şey söylemek istiyorum. Öncelikle konuşmacılara belli bir süre tanıyacağım. Bu süre içinde konuşmalarını yapan konuşmacılar soru sormak isteyen olursa salonda dağıtılacak olan kağıtlarla bize yazılı olarak

sorularını iletebilirler. Ben konuyla ilintili olanları ilgili konuşmacıya yanıtlanmak veya açıklanmak üzere aktaracağım.

İlk sözü araştırmacı gazeteci Sayın Tuncay Özkan'a vermek istiyorum. Buyurun Sayın Özkan.

Tuncay ÖZKAN : Efendim hoş geldiniz. Biz her yıl bu etkinlikte sizlerle birlikte oluyoruz. Her yıl salonun küçülmesinden, katılımcı sayısının azalmasından da anlaşıldığı kadarıyla, insan hakları ve demokrasi konularına ilgi giderek yok oluyor ve ben bundan şunu anlıyorum: Türkiye'de bunları konuşmaya gerek kalmamış. Yaş ortalamasına bakıyorum 40'ın üstündeyiz; hepimiz olgunlaşmışız. Daha aşağı yaş ortalamasında olan arkadaşlarımızın, terör, demokrasi, insan hakları konusunda tartışmaya, bilgilenmeye ihtiyaçları yok demek ki!

Sizler hep çocukları dışarıda bırakıp geliyorsunuz ben de her seferinde söylüyorum; çocuklara sahip çıkın; sonra çok üzülürsünüz. Bu çocuklar ülkenin gerçeklerinden kopuk, bu çocuklar, bu ülkede hâkim olan masallarla büyürlerse sonra gerçeklere yer kalmaz. Gerçeklere yer kalmayan toplumların ise ayakta kalmasına, yaşamına devam etmesine olanak yoktur. Gerçeğini yitiren bir toplumun sürekliliği açısından dünyadan herhangi bir talebi olabilir mi? Olamaz! Çocuklarınıza sahip çıkın! Yani eve gittiğinizde onlara "bugün ne yaptın," diye sorun mesela, "nereye gittin," "bugün ne okudun," bugün bu ülkede neyle karşılaştın!" eğer çocuklara sahip çıkmazsanız ülkeye sahip çıkamazsınız. Çocuklarınızla el ele olmak zorundasınız, onlar başka bir dünyanın içinde siz başka bir dünyanın içinde olmaz; böyle bir hayat Türkiye için zor, çok zor! Çok zor!

Ben şimdi size niye bu tür toplantıların gerekli olduğunu anlatmak istiyorum; bu toplantılara niçin gerek var? Ama yine de şunu belirtmek istiyorum: biz toplantıda böyle karşılıklı fikir alışverişinde bulunacağız; böyle düşünüyorum. Burada bir anmayı gerçekleştirirken sizlerle sohbet ediyoruz; ama daha önemli olan şey birbirimizi doğru anlamamız, iletişimimizi doğru kurmamız. Eğer biz burada birbirimizle ilgili giderek daralan bir duyguyu ve düşünceyi paylaşacaksak o zaman bu etkinliklere gerek kalmaz. İnsan haklarından, demokrasiden, adaletten sohbet edilmesine; terör konusunda herhangi bir şey söylemeye gerek yoksa

zaten bu toplantıların bir anlamı yok. Yani biz coşku duyarak Uğur ağabeyi her zaman anarız, biz her zaman bunun için bir araya geliriz. Muammer hocayı da çok seviyoruz; anarız.

O zaman bu mücadele içinde ölen insanların, kavga veren insanların bir değeri kalmaz. Zaten bir sürü engel var! Demokratik olmak istiyorsunuz önünüzde bir sürü engel var; teröre karşı çıkmak istiyorsunuz önünüzde bir sürü engel var. İşlerine geldikleri gibi tanımlar yapıyorlar, siz yeni kavramlar, yeni tanımlar koymaya çalışırsanız onların karşısına dikilen bir sürü engel var. Sesinizi duyuramıyorsunuz bile. Konuşma, ifade etme özgürlüğünüz elinizden alınmış; istediğiniz kadar konuşun, kendi başımıza tekrarladığımız sürece bir anlamı yok. Bunları söylediğinizde öcü gibi bakıyorlar. Önemli olan şey bunu topluma vermek. Bu konuda bir problemimiz var. Bütün bu problemlerin içinde çocuklarınıza sahip çıkmazsanız, ülkeye sahip çıkmazsanız o zaman sizden geriye hiçbir şey kalmayacak demektir, hiçbir şey kalmayacak! Muammer hoca, Uğur Mumcu, öteki pek çok insan anılarda kalır. Katiller sokaklarda gezer; hırsızlar sokaklarda gezer ve ülke onların kontrolüne geçer. Katillerin demokrasisinin, hırsızların düzeninin insan hakları diye bir kavramı yoktur. Peki bu kavramlar olmadan nasıl yaşarız bu toplumda? İnsan hakları kavramı yoktur çünkü düşüncenize saygı duyulmuyor, anlattıklarınızı ulaştıramıyorsunuz. Öyle gizli falan filan değil, konuşmadığınız için gizli kalıyorlar. Apaçık kimlerin ne yaptığını görmüyor musunuz? Hırsızları bilmiyor musunuz? Katilleri tanımıyor musunuz? Mehmet Ali Ağca diye bir adamı sokağa saldılar, saldıktan üç beş gün sonra özür dilediler, "yanlış yaptık, kusura bakmayın, dört yıl daha yatacak" dediler. Böyle bir ülke olur mu? Adalet Bakanı istifa etmez mi? Ona "evet, öyledir" diyen savcılar istifa etmez mi? İstifa diye bir müessesesi yok ki ülkenin? İşte bu dereceye kadar yok. Neden yok? Bu iktidara oy veren insanlar için bu hükümet bir umuttu unutmayın! Onlar gelirken neler söylediler, şimdi hangi durumdalar? Üç yılda bu kirli sistem insanları nereden nereye getirdi! Nereden alıyor nerede bırakıyor? Bunları konuşmak gerekiyor. Ne diyorum? Katiller ve hırsızlar! Katillerin demokrasisi, hırsızların düzeni. Elinizde kan varsa başınızın üstünde yeri var o insanların ve hırsızsanız asla ve asla size bir zarar gelmiyor. Bu düzeni yıkmadıkça, bu düzeni değiştirmedikçe başbakanınızın adının değişik olmasının, partinin adının değişik olmasının bir anlamı, bir önemi

var mı? Ne fark eder ki sizin için? A partisi değil B partisi yönetecek; adamın adı Ahmet değil de Mehmet olmuş ne fark eder ki? İnsanlar nerede önemli? O insanlar, o düzenin sembolleri haline geldikleri zaman önemliler.

Başka bir açıdan da Uğur Mumcu niçin önemli? Çünkü bir sembol. Neyin sembolü? Doğruluğun, dürüstlüğün, insan haklarının, demokrasinin. Neyle yapmış, neyle kanıtlamış? Hayatıyla kanıtlamış! Ne yapmış? İşkence görmüş, tutuklanmış, cezaevinde yatmış. Ne olmuş? Değişmiş mi fikirleri? Hayır! Neden değişmemiş? Niye değişmemiş? Düzen değişsin diye değişmemiş. Çünkü onun için önemli olan şey düzenin kendisi. Yoksa bu düzenin kimin üstünde olduğu, kimin altında olduğu hepimizce biliniyor. Bilmediğiniz bir şey var mı? Ben size şimdi ne anlatayım? Hırsızları mı anlatayım? Hadi oturayım anlatayım, bilmiyor musunuz hırsızları? Nesini anlatacağım? Bilmediğiniz bir şey yok ki! 40 yaşının üstündesiniz. Günde bir gazete okusanız, radyo dinleseniz her gün anlatılıyor. Uğur Mumcu'yu kim öldürdü? Uğur Mumcu'yu kimin öldürdüğü dosyada yazılı. Kimin öldürdüğü sorusunun yanıtı orada var. Önemli olan soru niye? Niye, kim? İşte var her şey ben şimdi size söylesem ne olacak, ne değişecek? Oraya yazmışlar dosyasında duruyor.. İran Gizli Servisi diyor. Niye sorusunun yanıtı verilmiyorsa ne yapacaksınız? Bu düzeni değiştirmezseniz ne yapacaksınız? Var mı aranızda bir fikir öneren? O kadar önemli bir büyükelçi, gene geldi büyükelçi. Hanginiz bundan etkilendiniz? Hanginiz eline bir tane pankart aldı da "ey bu topraklarda cinayet işleyen büyükelçi, çık git dediniz," kim söyledi? Kimse! Niye? Bilmiyoruz! Niye bilmiyorsunuz? Gelirken gazetelere haber oldu. Katiller adam öldürüyor, hırsızlar adamı öldürüyor. Sonra düzen devam ediyor işte. Yani adam katil olduktan sonra ister Uğur Mumcu'nun katili olsun ister herhangi başka bir insanın katili olsun ne fark eder! Bir kere katilin adamını ne yapacaksınız? Katile yardım eden adam, yataklık eden adam, çetenin üyesi; para yardımında bulunuyorsunuz. Ne oldu? Gazetede haber oldu geçti gitti! Ne fark etti? Ne değişti? Hiçbir şey! Yarın aramızdan birisi, öldürülse, kalabalıklar toplansak, arkasından gözyaşı döksek ne değişecek? Bunları değiştirmek için düzeni değiştirmek gerekir. Katiller demokrasisini yıkacaksınız gerçek demokrasiyi getireceksiniz. Katillerin değil namuslu insanların, bilimin demokrasisi olacak. Hukukun üstünlüğü olacak. Hukuk dediğiniz şey

başka niçin var ki? Sonra hırsızlar düzeni yıkılacak. İnsanlar çalmak için, sınırsızca keselerini doldurmak için onlarla bir araya gelemeyecek. Hırsızlar düzeninin yerine namuslu insanların, namuslu düşünenlerin, gözü aç insanların değil tok insanların sistemi gelip oturacak.

Bütün bunları konuşuyoruz. Benim üzüntüm şu; bildiğimiz içeriğiyle bir terör tanımı yok artık; terörün tanımı da değişti. Uğur Mumcu bir terör saldırı sonucu öldürülmemiştir. Uğur Mumcu sistemli, planlı bir gizli servis saldırısı sonucu öldürülmüştür. Terör dediğiniz şey bu. 21. yüzyılda artık bir savaş yöntemidir. Irak'a gidiyor, Irak'ta mazlum halkın canını okuyor, onlar da ona öyle karşılık vermek zorunda kalıyor. Bu terör mü? Irak halkına yapılanlara terör diyebilir misiniz? Usama Bin Ladin terörist diyoruz. Niye terörist? Namluyu batıya doğru tuttuğunuz zaman terör, bu tarafa tuttuğunuzda insan hakları mücadelesi, demokratik mücadele. Adama sorarlar keyfine göre terör kavramı var mı? Birisi aç kalmamak için direndiği zaman, birisi aç kalmamak için kavga verdiği zaman terörist, ülkesini savunduğu zaman terörist ama Amerika'nın, batının yanında yer aldığı zaman, onların savlarıyla konuştuğu zaman demokrasi, insan hakları havarisi... Böyle bir tanım yok. Hem aç insanları, yoksul insanları, işgal altındaki insanları, verdikleri mücadele için terörist diye tanımlayamazsınız. Bu körün fili tarifi gibi bir şey değil, apaçık her şey gözümüzün önünde oluyor.

Ben size söylüyorum, yazıyor Türkiye Cumhuriyeti'nde yargıçlar, savcılar ve dosyasını okuyun, dosyasında var. Nereden gelmişler, nasıl gelmişler, talimatı nereden almışlar, katilleri nasıl saklanmışlar, İran'a niye gitmişler, gelmişler, orada ne yapmışlar? Hepsi yazıyor. Saklı gizli ne var ki? Hiç bir şey yok. Her şey dosyada. Söylüyorum hadi ne yapacaksınız? 42 tane adam! Muammer hocanın öldürülmesi de aynı kaynaktan. Türkiye'de İran Gizli Servisi'nin ilk işi değil! Üst düzey cinayetin sayısı 42! Ülkenizi başka ülkenin gizli servisi kan gölüne çeviriyor. Hadi yapın ne yapacaksanız, hadi buyurun! Nerede eğitim gördüklerini söylüyorlar, anlatıyorlar; isimler, adresler, yollar... Abdullah Öcalan'ın Suriye'de saklandığını bilmiyorduk değil mi? Esad'la oturduğundan haberimiz mi yoktu? Biz mi besleniyoruz terörden ya da o insanların faaliyetlerinden, hayır. Kim besleniyor? Onlar besleniyor. İşte ülkenizin yönetimi sizin seçtiğiniz insanlar gereğini yapacak. Efendim öyle şey olur mu nasıl

yapacağız? Ben size anlatayım: Von Papen'e suikast! Ankara'da Alman Büyükelçisi. 2. Dünya Savaşı'na Türkiye'nin girmesini istiyorlar. Alman büyükelçisi Gençlik Parkı'nın karşısında yürüyüş yapıyor. (Yanında Kemal Derviş'in de annesi olan hanımefendi. Sekreteriymiş. Sonradan evlenmiş Derviş'in babası onunla...) Bomba atmışlar. Atan, kişiye bombayı vermişler bunu patlat diye. Bomba patladığında öyle büyük bir etki ortaya çıkmış ki parçalanmış bombayı atan. O günkü Türkiye Cumhuriyeti devleti parçalanan kişinin bütün parçalarını bir araya getirmiş. Siğiline kadar toplamışlar; teşhisini yapmışlar; kimliğini belirlemişler, arkadaşlarının hangi büyükelçilikte saklandığını bulmuşlar. Rus konsolosluğunu abluka altına almışlar. İsmet Paşa'nın bu olaya yanıtı şu; "topraklarımda böyle bir şey asla izin vermem." Gelmişler, gitmişler, yalvarmışlar, yakarmışlar, onu yapmışlar bunu yapmışlar "asla" demiş. Yargılanmışlar ve gereği yapılmış. Hadi yapın gereğini, hadi yapın! Sahipsizlik, yapanın yanında kâr kalması olgusu; hesap soramama. Katilden hesap sorma, hırsızdan hesap sorma. Kaç tip cezaevi var Türkiye'de Allah aşkına? Böyle bir ülke olur mu? Nasıl rahat ettireceğiz, acaba ayaklarını kaç metreye kadar uzatır, öğlen yemeğini nerede yer, nasıl yer falan filan. Herkesin katili kendisine güzel. Herkesin katili kendisine iyi. Hırsız dönüp eve de harçlık bırakıyorsa çok iyi hırsız, karşı taraf çalıyorsa çok kötü diyor, çalıyor diyor. Bu düzeni, bu anlayışı yıkmadığınız sürece ve kavgamızı el ele tutuşarak sürdürmediğimiz sürece bizim bu işin altından kalkmamız mümkün değildir.

Ülkenin insanının farklı görüşleri elbette olacak. Kimisi sağcı, kimisi solcu, kimisi İslamcı olacak. Her şey olacak ama bu ülke için üreteceksiniz. Bu ülkenin kazanması için çalışacaksınız. Cenazede bütün MHP'liler geldiler önlerini iliklediler, Güldal abla ile birlikte yürüyorduk cenazede, hepsi geldiler baş sağlığında bulundular, saygılarını ilettiler, "büyük bir yurtseverdi çok üzüldük," dediler. Uğur Mumcu için saygı gösterdiler. Oysa yazdığı her şeyin içinde onlar vardı! 12 Eylül'de bütün o işlere karışan ülkücüleri topladılar Ankara'da, Mamak'ta işkence yaptılar. Tıpkı sol görüşlülere yaptıkları gibi. Demek ki ülkeyi bu çifte standartlı politikacıların elinden kurtarmak gerekiyor. Yalanın, iki yüzlülüğün, alçaklığın elinden kurtarmak gerekiyor. İktidarda kimin olduğu önemli değil, ne yaptığı önemlidir; hukuka nasıl baktığı önemlidir. Bu ülkede hukuka saygı diye bir şey var mı Allah aşkına? İşte Barolar

Birliği Başkanımız burada, işte sizler buradasınız. Bana söyleyin, bugünkü iktidardan tutun geçmiş iktidarlara kadar hukukun üstünlüğünü etkin kılmak için, hukuku saygın kılmak için ne yaptılar? Her seferinde bir savcı daha kendilerine bağlansın, yargıçlar biraz daha kendilerinden yana olsun. Mümkün olsa zaten savunmayı da kendilerine bağlayacaklar. Böyle bir anlayışla biz terörden, insan haklarından, adaletten beklediğimiz yararları görebilir miyiz? Ben size söyleyeyim, anlatayım!

Şimdi terörle ilgili konuşayım. Bana sorarsanız terör 21. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmış bir savaş yöntemidir, yeni bir savaş yöntemidir. Bu savaş yöntemi ulusların ve insanların direnme hakkını içinde barındırır ve biz bazı saldırıları ve katilleri öyle terör kelimesinin arkasına saklayarak görünmez hale getiriyoruz. Bir kere o katilleri görünür hale getirmek gerekli. Katillerin katillikleri ve kim oldukları ortaya çıkmalıdır ki düşman gözüksün. Kim yapmış? Uğur Mumcu'daki gibi kimin yaptığı ortada, İran Gizli Servisi. Göreceksiniz, bileceksiniz... Ancak şimdi buradan yola çıkıp şunu demiyorum; İran'ı gitsin Amerika vursun, hayır öyle bir şey demiyorum asla, tam tersini söylüyorum. Savaşsız, özgürlükler içinde, barış içinde bir dünya istiyorum. Bunun da yolunun, bugünkü bu kan ve gözyaşını durdurmanın yolunun paylaşmaktan geçtiğine inanıyorum.

New York kentinin bir haftada tükettiği elektrik bütün Afrika kıtasının elektriğine denk. Böyle şey olabilir mi? Bunun nükleer silahı var, bunun kimyasal silahı var! Gel tepesine vur; terörist de, boğ, öldür, işkencehaneler kur, erkeklere tecavüz et, kadınlara tecavüz et, çocuklara tecavüz et, sonra kimyasal silah at, sonra nükleer silah kullan; sonra bu zulme direnenlere terörist de! Bunu yapanlar kim? Demokrasi getiriyorlarmış! Hadi oradan, hadi oradan! Vicdanı ve ahlakı olan hiçbir insan bunu kabul etmez. Bunu din adına yapıyormuş. Hadi oradan ahlaksız adam! Ne İncil'de, ne Kuran'da, ne Tevrat'ta bulabilirsiniz böyle bir zulmü. Üstelik zalime acırsanız zulmüne ortak olursunuz. Üstelik mikroba karşı merhamet gösterirseniz hastaya merhametsizlik etmiş olursunuz. O yüzden önce şu katilleri bir görelim. Katilleri böyle büyük dağların arasına falan koymayın! Terörist, terörizm başka bir şey. Ne olduğu belli. Katili ne adına ikna ettikleri belli, ne yapmak istedikleri de belli. Önce kavramları netleştirelim ama netleştirdiğimiz kavramlar da bizi

düşündürsün, kendimize getirsin. O yüzden çocuklara sahip çıkın diyorum, o yüzden çocukları sokakta bırakmayın diyorum. Türkçe konuşmayan, Türk gibi düşünmeyen, yurtsever olmayan, ulusunu sevmeyen bir insanı evrensel anlamda bir sevgi üretmesi mümkün değil. İnsanını sevmiyor, ben Türkiye'de doğdum, büyüdüm ama ister Türk olsun, ister Kürt olsun, ne olursa olsun önce yurtsever olsun. Benim anneannem şöyle derdi: "Otu çek köküne bak evladım."

Sağ olun.

Buradaki en önemli şey insanların nasıl düşündükleri değil ne ürettikleri demiştim ya. Bir iktidarımız var, bu iktidar geldi! Geldi de insanlar hangi isteklerle, hangi arzularla destekledi de getirdiler? Ne beklediler, ne buldular? Bir adam hayatı boyunca söylediği sözlerin, daha üç yıl öncesine kadar söylediği her şeyin tam tersini nasıl yapar? Tabii ki değişmeyerek. Değişmeyerek yapar. Şimdi bana sorun ben size mal beyanımı hemen vereyim. İstanbul'da Fulya'da 78 metrekare bir evim var, İş Bankası'nda da 7.5 milyar lira param var. Ayda da 2.5 milyar lira aylık gelir alıyorum. Benim çok param vardı. Bundan yaklaşık iki buçuk yıl önce yaklaşık 1.7 milyon dolarım vardı. Hepsi televizyonda şimdi. Televizyonun da bir tek kuruşluk hissesi benim üzerimde değil, arkadaşlarımın üzerinde. Niye bunu böyle yaptım? Ben ölürüm ailemden birisi gelir der ki; "ver kardeşim, ben şuna satacağım, buna satacağım." Orası çalışanlarla birlikte bir değer. Ne için? İhtiyaçtan doğduğu için bir değer. Her kuruşu vergilendirilmiştir. Altı kere soruşturma geçirdim, mali soruşturma. Ben insanlara, sizden aldığım güçle "açıkla bakalım malvarlığını," diyorsam, benim malvarlığımı açıklamamak gibi bir lüksüm olabilir mi? Niye açıklamayayım malvarlığımı? Neden olmasın? Açıklamam! Açıklamazsan o zaman boynundaki ipten kurtulamazsın. İster başbakan ol, ister başsavcı ol ne olursan ol! Ne değişir ki! "Erdoğan çark etti," ben Erdoğan beye de söyledim! Bakın işte kişiselleştirdiğiniz zaman bazı insanlar farklı düşünebiliyorlar. Diyorum ki, adı önemli değil, bir adam Türkiye'nin başbakanıysa yapması gereken doğrular vardır, yapamayacağı şeyler vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıyor, bir yargı ortaya koyuyor ve diyor ki, "Irak'ta, biz bu savaşa katılmayacağız." İrade ortada mı? Belli mi? Belli. Peki nasıl iki ay sonra meclisi toplar, o iradenin tersine döve döve o meclisten aksi bir karar çıkartırsınız? Bundan sonra o

meclisin saygınlığı kalır mı? O meclisten herhangi bir şekilde uluslararası anlamda, ulus iradesini yansıtan bir şey çıkabilir mi? Şimdi böyle konuşan Tuncay Özkan yarın böyle konuşmayacak öyle mi? Tam tersi. Siz bana diyorsunuz ya, ben senin altı yıldır bütün konferanslarını izliyorum, saçların bile beyazlaştı! Şimdi malvarlığını siz bana sordunuz, ben söyledim. İki gün sonra hayır açıklamıyorum derim, salı, çarşamba bekleyin, bakalım bir... Çelik çomak, makaram sarı bağlar kız söyler gelin ağlar falan. Yahu sen otur ağla! Otur durumuna ağla, dizini döverek ağla, saçını yolarak ağla. Sen oraya oturdun, niye oturdun? Bir ideolojin, bir ülkün vardı onun için oturdun. Onun için ağla; nereden nereye geldim, ne oldum diye ağla yahu. Neydim ne oldum diye ağla! Allahım bu ne biçim değişim diyerek; ne yaptım, suçum, günahım ne diye ağla!

Her şey büyük bir gizin arkasındaymış gibi gösteriliyor. Saklanırsa onunla kavga edemeyiz diye düşünülüyor oysa "giz" diye bir şey yok. Terör! Ne olduğu belli bir olgu. Bu cinayetlerin katilleri belli. Geleceksiniz, bir buçuk dakika içinde arabanın altına yatıp, pimini de bağlayacaksınız; hocanın evinin üst katında bekleyeceksiniz, tek el ateş edeceksiniz, çıkacaksınız, arka bahçelerden atlayarak kaçacaksınız, sizi bekleyen arabaya bineceksiniz bunların hepsi organizasyon. Bunların katilleri belli, kimlerin yaptığı belli, kimlerin destek verdiği belli, her şey dosyalarda yazılı. Biri diyor ki beş kişi öldürülecek beş kişi ölüyor. Niye? İran'daki fetva makamı fetva vermiş. Amerika'nın da fetva verdiği insanlar var. Uğur Mumcu'nun İsrail büyükelçisi ile görüşmesi ölümünden on gün ya da bir hafta önce. Orada son söz şu: "Güvenliğinize dikkat ediyor musunuz?" Hadi! İsrail büyükelçisinin başka işi gücü kalmadı, Uğur Mumcu'nun güvenliği ile ilgileniyor. Ne duydunuz, ne biliyorsun, ne gördün, ne demek istiyorsun, niye susuyorsun? C4'ü üreten ülkeler belli. NATO standartları içerisinde bir şey. Katil mi arıyorsunuz? İşte katiller! Ne yapacaksınız? Bu yüzden çocuklarınıza ve ülkenize sahip çıkmanız gerekiyor. Bu yönetimleri sizin canınıza, sizin insan haklarınıza, adaletinize, demokrasinize saygı duymayan bu yönetimleri gönderip yerine her bir yurttaşını kendinden bir parça sayan, her bir yurttaşından aldığı güçle büyük sinerjiyi ortaya çıkartan Türkiye'yi kuracaksınız ve o Türkiye'de şöyle düşünüyor, böyle düşünüyor diye insanları dışlamayacaksınız. Bir bütün oluşturacaksınız. O bütünü oluşturamazsanız bu topraklarda bize yaşam hakkı yok. Niye olsun ki? Ne

olur diyorsanız, yok olacağız! Romalılar da bu topraklarda vardı şimdi yoklar; Osmanlı da bu topraklardaydı şimdi yok, bizde yok oluruz.

Dünyanın katili, dünyanın hırsızı bir araya geliyor adlarına başka sıfatlar ekliyorlar, sizin adınıza sizin yerinize kararlar alıyorlar. Bu yüzden diyorum ki bu katiller demokrasisini, hırsızlar düzenini değiştirmediğiniz sürece bizim yapabilecek bir şeyimiz yok. Bunun yolu doğru adamları seçmektir.

Teşekkür ederim.

Av. Ünsal TOKER : Sayın Özkan'a teşekkür ediyorum. Şimdi sözü önceki dönem Ankara Barosu Başkanı Sayın Alemdaroğlu'na bırakıyorum. Buyurun.

Av. Tuncay ALEMDAROĞLU : Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın konuklarımızı, toplantımızı izleyen sayın başkanları, konuşmacı değerli arkadaşlarımı ve yitirdiğimiz demokrasi ve aydınlanma şehitlerimizi saygıyla selamlıyorum, şehitlerimizin anıları önünde saygıyla eğiliyorum.

Değerli konuklar insan hakları, demokrasi ve terör. Bu üç kavramın ikisi demokrasi ve insan hakları , birbirini tamamlayan, biri olmadan diğerinden bahsedilemeyen birisi yani insan hakları kurallar bütünü, demokrasi de bir yönetim şekli. Tarihi süreç içerisinde demokrasi ve insan hakları sürekli birbirlerini izlemişler, birbirine destek olmuşlar birlikte oldukları, sıkıca birbirine bağlı oldukları sürede insanlara mutluluk, esenlik vermişler ama birbirinden ayrı oldukları, birbirinden uzaklaştıkları anlarda ya da dönemlerde ne demokrasi kalmış ne insan hakları kalmış.

Tarihsel süreçte geriye doğru bir baktığımızda M.Ö. 5. Yüzyılda Herodot tarihinde demokrasi tanımı yapılmaktadır. Orada, demokrasi; Halkın yönetimi, yasalar önünde eşitlik, bütün kararların tartışmaya sunulması, yöneticilerin makamlarından hareketle sorumlu tutulmaları olarak tanımlanıyor. Demokrasinin ilk yazılı kaynağı olarak kabul edilen bu Herodot Tarihi'ndeki tanım bile demokrasi ile insan haklarının iç içe geçtiği, birbirinden ayrı değerlendirilmesinin olanaklı olmadığını göstermektedir. Peki, M.Ö. 5. Yüzyılda demokrasiden bahsedilirken o tarihlerde ve daha sonra demokrasi, insan hakları yerleşti, dünya

ölçeğinde geçerlilik kazandı mı? Buna olumlu cevap vermek mümkün değildir. Elbette birçok düşünürün, filozofun eserlerinde demokrasi ve insan hakları konu edilmiştir. Ama eski Yunan'da, eski Roma'da demokrasiden söz etmek, demokrasi ve insan haklarının işlerlik kazandığını söylemek olası değildir. En demokratik site yönetimi olarak tarihe geçen Atina bile demokratik değildi. Bir aristokrasi yönetimi vardı.

Değerli konuklar demokrasinin ve insan haklarının bu birlikte yolculuğu 13. Yüzyıla kadar sürdü. Ve sadece kitaplarda ve bilimsel çalışmalarda yer aldı. 13. Yüzyılın başlarında 1215'te İngiltere'de iktidarın, yani kralın yetkilerinin sınırlandırılması, kralın iktidar olma vasfının halkın iradesinden kaynaklandığının ifade edilmesi olarak izah edilen Manga Carta Kuralları ya da şartı ile iktidarın sınırlandırılması gündeme geldi. Ancak o tarihten sonra da ta 1789 Fransız İhtilaline kadar yani 18. Yüzyıla kadar demokrasi ve insan hakları konusunda dünya ölçeğinde de bir uygulama maalesef gerçekleşmedi. Fransiz ihtilali ile birlikte hem Fransa'da hem Avrupa'da ve onun yansimaları ile dünya da insan hakları ve demokrasi konusunda gelişmeler oldu. İnsanın yaşadığı coğrafyaya egemen olan devlet ile olan ilişkisinin vatandaşlık ilişkisi olduğu, ilk kez düşünce özgürlüğü, iktidarın yetkisinin, yasa ile sınırlandırılmasının gerektiği, iktidarların yaptıkları eylemlerden dolayı sorumlu oldukları gibi ve bugün, I. kuşak insan hakları olarak nitelendirilen bu haklar Fransız İhtilali ile yazılı belgeye dönüştü. Fransız İhtilalini takip eden daha sonraki süreçte özellikle Avrupa'daki sanayi devriminden sonra insanların sadece siyasi hak ve özgürlüklerle yetinmelerinin mümkün olmadığı, siyasi hakların yanında sosyal ve ekonomik haklarında gerekli olduğu savunulmaya başladı. O zamana kadar sadece vatandaşın can ve mal güvenliğini koruyan jandarma devletinin ya da anlayışının yerini sosyal devlet anlayişi almaya başladı. Ekonomik ve sosyal haklar birçok uluslararası anlaşmalarda, ulusal anayasalarda yer aldı.

Bu süreçteki yazılı kaynaklara kısaca bir göz atarsak; Biraz evvel ifade ettiğim gibi 1789 Fransız İnsan Ve Yurttaş Hakları Bildirisi temel bir kaynak olarak gözükmektedir. Bunu takiben Birleşik Devletler Bağımsızlık Bildirisi, bundan sonra özellikle belirtilmesi gereken Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ILO'nun 1919'da başlayan ILO

Sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin açılımı niteliğinde olan yakın günümüze kadar gelen uluslar arası sözleşmeler insan hakları ve özellikle sosyal, ekonomik haklar konusunda uluslar arası yazılı belgelerin temelini teşkil etmektedir. Daha sonra 1948'de hepinizin bildiği gibi Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Everensel Bildirgesi ve onu takip eden 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, demokrasi ve insan hakları konusundaki temel uluslar arası yazılı belgeleri oluşturmuştur. Bütün bu uluslararası anlaşmaların ve buna bağlı olarak yapılan ulusal düzenlemelerin ortak noktası; İnsan odaklı olmaları, demokratik yönetimin bütün dünyada amaçlanmış olmasıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin önemli bir özelliği, sözleşmelerde yer alan hak ve özgürlüklerin ihlâlinin ilk kez yaptırıma bağlanmasıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 19. maddesinde insan hakkı ihlâllerinin Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Avrupa İnsan Hakları Divan'ında yargılanabileceği, denetlenebileceği denetleme yetkisinin olduğunun kabul edilmiştir.

Bugün gelinen noktada; Ulusal ve uluslararası bu yazılı metinlerde yer alan insan hak ve özgürlüklerin, demokrasi ve insan hakları için olmazsa olmaz hükümlerinin, 1798 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ile başlayıp İLO, sözleşmesi, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve 1950 Avrupa insan hakları Sözleşmesi ile devam eden ve toplumların sosyal ve ekonomik gelişme süreçlerine de bağlı olarak gelişme ve genişleme eğilimi gösterdiğini görüyoruz.

Bu tarihsel süreç bize göstermektedir ki; demokratik yönetim ancak insan haklarının var olması ile işlerlik kazanabilmekte. İnsan hakları da ancak demokratik yönetimde geçerlilik bulabilmektedir. Demokrasi olmadan insan haklarından, insan hakları olmadan demokrasiden bahsetmek mümkün olmamaktadır.

Tabi bu tarihsel süreç içerisinde ülkemize dönüp baktığımızda da, demokrasi ve insan hakları konusundaki gelişmeleri de maalesef dünyadaki gelişmelerin çok gerisinden izledik. İlk 1808'deki Senet-i İttifak denilen ki bunda padişahın imzası bulunmamaktadır. Dönemin sadrazamı Alemdar Mustafa Paşa ile Anadolu ve Rumeli ayanlarının yapmış olduğu bir sözleşmedir. Ve bu sözleşmede padişahın yetkilerinin sınırlandırılabileceği hükme bağlanıyor ama maalesef padişah da bu sözleşmeyi ya da bu Senet-i İttifak'ı uygulamıyor. Daha sonra 1839

tarihli Tazminat Fermanı'nı görüyoruz. Bu fermanda insanın can ve mal güvenliği güvence altına alınıyor, askerlik süresine sınırlama getiriliyor. Mahkeme kararı olmadan kimsenin tutuklanamayacağı, hapse atılamayacağı idam edilemeyeceği hükümleri getiriliyor. Ama yine de bu Tanzimat Fermanı'nda vatandaşlık kavramına yer verilmiyor. Tanzimat Fermanı'nda hâlâ Osmanlı sınırları içinde yaşayanlardan "Osmanlı tebaası" diye bahsediliyor. Tebaanın olduğu yerde herhalde demokrasiden de söz edilemeyeceği tartışmadan uzaktır. Daha sonra 1856 Islahat Fermanı'nı görüyoruz ancak bu Islahat Fermanı Osmanlının iç dinamiklerinin dayatması ya da başarısı olmayıp Paris Antlaşması'yla getirilen bir düzenlemedir. Burada yine Tanzimat Fermanı'ndaki hükümler tekrarlanmakla birlikte ilave olarak yabancılara, Avrupalılara bir takım imtiyazlar tanınıyor bu fermanla. 1876 Anayasa'sı, bizim ülkemizdeki Osmanlı döneminin ilk Anayasa'sıdır. Bu Anayasa'da da temel hak ve özgürlükler belli bir sistem içerisinde ifade ediliyor. Ancak yine bu Anayasa'da da yurttaş yok yine Osmanlı tebaası var.

Cumhuriyet dönemine geldiğinizde, Cumhuriyet döneminin ilk anayasası 1921 Anayasasıdır. Ancak bu Anayasa günün koşulları gereği sadece devletin kuruluşunu düzenleyen bir Anayasadır. İnsan hakları ile, temel hak ve özgürlüklerle ilgili hükümler 1921 Anayasasında yer almamıştır. Ancak bu Anayasanın en önemli özelliği Türkiye'de ilk kez ulusal egemenliğin hiçbir koşula bağlı olmaksızın halkın olduğu Anayasa maddesi-kuralı- haline gelmiş olmasıdır. Daha sonra '24 Anayasa'sı hazırlanıyor, 24 Anayasa'sı 1937'deki değişikliklerle insan hak ve özgürlükleri yönünde bir takım yenilikler getiriyor, Ancak Türkiye çağdaş anlamda, hatta birçok Avrupa ülkesinden de önde temel insan hak ve özgürlüklerine ilişkin hükümler içeren Anayasa'ya 1960 ihtilali sonrası kabul edilen 1961 Anayasa'sı ile kavuşuyor. Sosyal hukuk devleti, hukukun üstünlüğü, bağımsız yargı, devletin sadece vatandaşın can ve mal varlığını korumakla görevli olmayıp aynı zamanda onun sosyal ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunma görevini üstlendiği, temel hakların korunduğu, güvenceye alındığı Anayasa 1961 Anayasasıdır. Ama maalesef bu Anayasa ancak 10 yıl gibi çok kısa süre ancak bize dayanabildi ya da biz Anayasa'ya ancak 10 yıl dayanabildik. Ve arkasından hepimizin bildiği 12 Mart, 12 Eylül süreçleri ile 1982 Anayasa'sına geldik, 1982 Anayasa'sı da bir tepki anayasasıdır. Bunların üzerinde fazla

durmayacağım ama temel hak ve özgürlükler açısından önemli olduğu için temel hak ve özgürlükler; 82 Anayasası'nda sayılmış fakat her maddenin sonunda "ancak" denilerek bunların nasıl askıya alınabileceği de ayrıca düzenlenmiştir. Bu nedenle '82 Anayasa'sının değiştirilmesi yönünde toplumsal mutabakat arayışları Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten bu yana devam etmektedir. Bugüne kadar bazı maddeleri değişmiş olmakla birlikte, bugün gelinen noktada TBMM nin yapısı itibariyle dün bu Anayasa'ya karşı olanlar ki; hemen söyleyeyim, ben ve benim gibi düşünenler bugün bir değişiklik olması halinde daha kötü noktaya geleceği endişesi ile anayasal değişikliklere çok tereddütle, ihtiyatla bakmaktadırlar. Bu da ülkemiz açısından sevinilecek değil üzülecek bir nokta olarak değerlendiriyorum kendi adıma.

Değerli konuklar, insan hakları ve demokrasi konusunda bugün için asıl üzerinde durulup tartışılması gereken; ulusal yasalarda yani anayasalarda, uluslararası sözleşmelerde, Birleşmiş Milletler Evrensel Bildirgesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve bunlara bağlı bir sürü protokollerde yer alan ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile de güvence ve yaptırıma bağlanan demokratik hak ve özgürlükler herkes için eşit olarak uygulanıyor mu? Dünya ölçeğinde geçerli mi? Esas bunun üzerinde durup bunun sorgulanması gerekiyor. Bu soruya yanıt ararken izninizle kısaca bununla doğrudan bağlantılı olan terör konusundaki düşüncelerimi de ifade etmek istiyorum.

İnsan hakları ve demokrasi birbirini tamamlarken birbirlerinin gelişip yeşermesi için biri diğerine katkı ve can verirken terör, sonuç itibariyle insan hak ve özgürlüklerine bunun sonucu demokrasiyi yok eden eylemler bütünü olarak değerlendiriyorum. Terör sözlük anlamında korku salma, yıldırma, cana kıyma, mali yıkıp-yakma olarak tanımlanmaktadır. Ancak sonucu itibariyle insan hak ve özgürlüklerini demokrasiyi yok eden her türlü eylem bana göre terördür. Tarihsel süreç içinde de ilk çağlarda bedensel olarak güçlünün kendinden daha zayıf olanın hakkını gasp etmesi de terördü, ekonomik ve sosyal anlamda feodalizmin derebeyleri ve ağalarının insanları ezmesi, sermayenin emeği sömürmesi de terördür. Yolsuzluk ve geri kalmışlık terörde önemli bir etkendir. Ancak unutmamalıdır ki, yoksulluk ve geri kalmışlığın nedeni de sömürü düzenidir. Tarihsel süreç göstermiştir ki terörün ilk yok ettiği insan

hakları ve demokratik yönetim olmaktadır. Demokrasi, insan hakları konusunda alınan bunca yola rağmen dünya ölçeğinde küresel, demokratik bir yapılanma maalesef halen gerçekleştirilememiştir. Demokrasi, insan haklarına oldukça uzak devletler olduğu gibi uluslar arası oluşumlarda da bugün için demokrasiden ve insan haklarından uzaktır. Dünya ölçeğinde küresel demokratik yapılanmanın kurulmamış olması küresel ilişkilerde kuvvet etkisini öne çıkartmakta, insan hakları ve demokrasiyi geriye itmektedir. Bu nedenle uluslar arası anlaşmalarla güvenceye alınan demokrasi; insan hak ve özgürlükleri dünya ölçeğinde gerçekleştirilememiştir. Kuvvetli devletin ekonomik çıkarı, emperyalist amaçları demokrasinin de insan haklarının da önüne geçmiştir. Bugün yaşananların dünden farkı ekonomik çıkar ilişkilerinin insan hakları ve demokrasi poşeti içinde sunulmasıdır. Ö nedenledir ki Ruanda'da binlerce insan katledilirken seyirci kalan Birleşmiş Milletler ve gelişmiş ülkeler Irak halkını Saddam'ın zulmünden kurtarmak, Irak'a demokrasiyi getirmek maskesi altında Irak'ı işgal eden, ABD'ye karşı bir kısmı sessiz kaldı, bir kısmı da destek oldu. İnsan hakları ve demokrasinin uluslararası anlaşmalarda ve ulusal yasalarda yazılı olması yeterli olsaydı Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ın işgal edememesi gerekirdi. Zira Amerika Birleşik Devletleri Irak işgalini insan hakları ve demokrasi adina yaptığını iddia etmektedir. Oysa Irak'ta yaşananlar bir devlet teröründen öte başka hiçbir anlamı ve açıklaması da yoktur. Oysa, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini 30. maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 17. maddesinde iş bu beyannamenin hiçbir hükmü herhangi bir devlete, zümreye ya da ferde bu beyannamede ilan olunan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyete girişme ya da eylemde bulunma hakkının verilişi şeklinde yorumlanamaz diye açık ve net bir hüküm bulunmaktadır. Anılan maddeden de anlaşılacağı üzere insan hak ve özgürlüklerini ve buna bağlı olarak demokrasiyi yok eden hiçbir eylem insan hakları ile demokrasi ile bağdaşmaz. Demokrasi ve insan haklarına yine demokrasi ve insan hakları yolu izlenilerek ulaşılabilir. Demokrasi ve insan hakları dünden bugüne birden bire var olan, ithal edilen, çarşıdan-pazardan alınan bir meta, nesne değildir. Demokrasi, insan hakları bir inanç, bir kültür, bir yaşam tarzıdır. Demokrasi, insan haklarının gelişip yaşayabilmesi için ülkelerin ve toplumların öncelikle eğitim, sağlık, işsizlik ve sosyal ekonomik sorunlarının belirli ölçüde aşılmış olması

gerekmektedir. Bu konuda bir anımsatma yapmakta da yarar görüyorum. Bugün dünyanın terörist olarak kabul ettiği, ki öyle, biraz evvel Sayın Tuncay'ın da belirttiği gibi Usama Bin Ladin'i Afganistan'da besleyen, büyüten bir zaman Rusya'ya karşı kullanan Amerika Birleşik Devletleridir. Birleşmiş Milletler çatısı altında düzenlenip 1952 yılında kabul edilen bu anlaşmaya da dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu anlaşma 1962'de yürürlüğe girdi, Bu sözleşmede insanların doğru bilgi edinmesine, yanlış habere ve enformasyona karşi devletlerin gerekli önlemleri almalarını, bu yanlış enformasyonun etkisi altında kalan devletlerin buna cevap vermesini, bu konuda bütün devletlerin ona yardımcı olmasını düzenleyen uluslar arası bir sözleşmedir. Ve bu sözleşmede Amerika'nın, İngiltere'nin, Türkiye'nin hepsinin imzası var. Oysa Irak işgalinden önce yaşadıklarımızı hatırladığımız zaman sürekli olarak Irak'ta nükleer silah olduğu, tesisleri olduğu şu olduğu, bu olduğu şeklinde korkunç bir enformasyon, yani kamuoyuna yalan haber bombalan yapıldı. Ve dünya kamuoyu öyle bir yönlendirildi ve beklentiye sokuldu ki, Amerika gelsin Irak'a girsin, Irak'ı kurtarsın ya da bizi atom tehlikesinden kurtarsın gibi. Oysa yakın zamanda Amerika'nın ve İngiltere'nin bizzat devlet yetkilileri bile kendilerinin yanıltıldığını ifade ettiler. Oysa kendileri yanıltılmadı bu haberi bilerek yaydılar. Ve böylece insan hakları, demokrasi gibi kavramların uluslar arası platformlarda kuvvetli olanın yorumuna bağlı olduğu, gerçeği bir kez daha kanıtlanmış oldu. Yine bir yakın olay olması nedeniyle benzer olayı şimdi Suriye ve İran için yapılıyor.

Av. Ünsal TOKER : Sayın Alemdaroğlu lütfen toparlarmısınız.

Av. Tuncay ALEMDAROĞLU : Şimdi İran'la ilgili olarak bir takım endişeler olabilir ama acaba ben kendi kendime soruyorum, İran'da Amerika'nın ya da diğerlerinin İran'a tavrı İran'in Mart ayinin 2006'dan itibaren dolarla petrol vermeyecek olmasından mı kaynaklanıyor Amerika'nın İran'a karşı tavrı? Yoksa gerçekten nükleer tesislerinden mi kaynaklanıyor? İşin doğrusunu sorarsanız ben bu konuda daha çok Amerika'nın ekonomik çıkarının zedeleneceği için artık ABD.nin kağıt vererek petrol alamayacağı için İran'a karşı özel hassasiyet gösterdiğini düşünüyorum.

Değerli konuklar bugün Ortadoğu'da yaşanan ve ilerde yaşanacak olanların taşları yıllar önce döşenmişti. Bu konuyu dikkat

çekerken aramızda hunharca katledilen sevgili Uğur Hocamın 7 Ocak 1993 günü Cumhuriyet'te bir yazısı çıktı. Ölümünden çok kısa bir süre önce. Bu yazıda değerli hocam MOSAD, CIA ve Barzani üçlüsünün ilişkilerini işliyordu. Ve yazının sonunda da; yoksa CIA ve MOSAD anti-emperyalizm savaş veriyorlar da bizim haberimiz mi yok? Sorusuyla yazısını sonlandırıyordu.

Değerli konuklar bu uluslar arası sözleşmelerle bu sözleşmelerin altında imzası olan devletlerin Afganistan, Irak, Guatemala'da yaptıklarını canlı yayınlarda izlediğimizde insan hak ve özgürlüklerini uluslararası sözleşmelerde yazılı olmasının yeterli olmadığı da görülmekte. Emperyalizm dünya düzeninden kalkmadığı sürece ne terör dünyada bitecek ne de demokrasi, insan hakları dünya ölçeğinde işlerlik kazanacaktır. Bu nedenle bütün insanlığın bugün insan hakları ve demokrasi poşeti içinde sunulan emperyalizme karşı başkaldırması ve her ulusun ve özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin ciddi bir dayanışma içerisinde demokratik yapılarını da güçlendirerek ortak bir tavırla üzerine düşeni yapması gerekmektedir. Bu konuda ben umutsuz değilim. Düne kadar Amerika Birleşik Devletleri'nin arka bahçesi olan, demokrasi ve özgürlük konusunda yüzlerce ve binlerce can veren Güney Amerika ülkeleri bugün emperyalizme karşı ciddi bir başkaldırı içindedir. Emperyalizme karşı dünya ölçeğinde ilk başkaldırıyı Mustafa Kemal önderliğinde yapan Türkiye Cumhuriyetinin yurttaşları elbette bir gün gereğini yapacaktır. Saygılarımla.

Av. Ünsal TOKER : Teşekkür ediyorum. Şimdi sözü Sayın Metin Yıldızhan'a vermek istiyorum. Buyurun Sayın Yıldızhan.

Av. Metin YILDIZHAN : Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle, küresel tek ve süper güç haline gelen Amerika Birleşik Devletleri, Dünya üzerinde küresel (emperyal) bir egemenlik (hegemonya) kurmak istemektedir. ABD.nin Dünyaya egemen isteği yeni değildir. Ayrıca, egemenliğine oynayan tek güç de değildir. Başka, stratejik aktörlerde vardır. Tüm bu aktörlerin, oyunlarını iyi okuyabilmek için, Dünyaya egemen nasıl olunur, bu konuda jeopolitik ve jeostratejik teoriler nelerdir. Çalışmanın birinci bölümünde bu açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, küreselleşme, terörizm, terörün uluslar arası hale gelmesi, yani küresel terör açıklanacaktır. Bu arada, ABD.,ye yönelik 11 Eylül saldırılarının dünya siyasetinde yarattığı süreç, islam ülkeleri ile ABD arasındaki asimetrik ilişkiler de bu bölümde ifade edilecektir.

ABD.nin, Büyük Orta Doğu Projesi adı altında ortaya koyduğu, Dünya egemenliğinin ilk adımı olan politikanın nasıl oluşturulduğu bu planın ve daha doğrusu Amerikanın Ulusal Güvenlik Strateji ve Savunma Doktrini ve bu yeni stratejinin fikir babaları, halen de ABD. yönetiminde etkin konumda bulunan Yeni Muhafazakarlar'ın görüşleri çalışmanın üçüncü bölümünde açıklanacaktır. Bu bölümde açıklanacak olanlar aslında, Yeni Dünya Düzeninin kurallarını ortaya koymaktadır.

Dünya Ticaret Örgütünün kulelerine ve Pentegon binasına yapılan terörist saldırı sonrası dünyada çok şey değişti. Klasik devlet anlayışı, ülkenin savunulmasında kullanılan geleneksel silahlı kuvvetlerin yetersizliği, fiili tehdit merkezlerinin yerini olası tehdit merkezlerinin alması ve küresel teröre karşı uluslar arası bir savaşı başlattı. Böylece, önleyici savaş, müdahale hakkı, bunun sonucunda, bir ülkenin başka ülkelere, kendi güvenliği iddiasiyla uluslar arası hukuku hiçi sayarak tek başına aldığı kararla savaş başlatması, Afganistan ve Irak operasyonları konuları çalışmanın dördüncü bölümünde sunulmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde de, ABD.nin yeni dünya düzeni'nin bu oluşumu konusunda kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

I - BÖLÜM

JEOPOLİTİKA VE JEOSTRATEJİNİN ÖNEMİ

Bir ülkenin hem iç hem de dış politikasında genel olarak coğrafyasının, özel olarak da jeostratejik ve jeopolitik konumunun önemli bir yeri vardır.

Dünya hâkimiyetine oynayan ülkeler, soğuk savaş öncesi ve sonrası dönemlerde çeşitli jeopolitik teoriler geliştirmişlerdir. Bunlar soğuk savaş öncesi dönemde, fiziki coğrafyaya dayalı olanlar, kara hâkimiyet teorisi, kenar kuşak teorisi ile, kuvvete dayalı olan, deniz hakimiyet teorisi ile

hava hakimiyet teorisidir. Soğuk savaş sonrasında da kuşatma teorisi olarak tanımlanan, bir jeopolitik teori geliştirilmiştir.

Bu teorilerin özü dünyaya egemen olmak isteyen emperyalist güçlerin (ABD, İngiltere, Almanya, vs), dünyanın hangi coğrafi bölgesine ve doğal kaynaklarına hangi yolla sahip olacakları esasına dayanır. Zaten jeopolitiği eleştirenler, klâsik jeopolitiğin genelde emperyalizmin özelde ise Amerikan emperyalizmi için bir rasyonelleştirme aracı olarak değerlendirirler.

Jeopolitika kavramı, siyasi eylemlilik ile eylemliliğin gerçekleştiği topraksal çevre arasındaki özel ilişkiyi vurgulayan bir terimdir.

Sir Halford Mackinder adli İngiliz stratejistin yarattığı, klâsik kara hâkimiyet teorisine göre, Asya, Avrupa ve Afrika Dünya adasını oluşturur. Amerika, Avustralya ve Antartika gibi kıtalar ise, dünya adasının uydularını teşkil eder. Dünya adası içinde kalan, Doğu Avrupa ile Sibirya Bölgesi, dünyanın "heartland (kalpgah)'ını", oluşturur. Heartland'ın çevresindeki Balkanlar'dan Çin'e kadar uzanan saha ise "İç ve Kenar Hilal" ya da "Rimland" kuşağıdır. Bunun dışında kalan Amerika- Afrika-Avustralya- Japonya hattı ise "dış veya Kenar Hilal", ya da "Dünya adasının Peykleri" olarak kabul edilir. Mackinder dünyayı bu şekilde tasnif ettikten sonra o ünlü teorisini şu sözleriyle formüle etmiştir:

"Doğu Avrupa'yı yöneten Stratejik Merkez Alanı (heartland) yönetir, Stratejik Merkez Alanı yöneten Dünya Adası Avrasya'yı yönetir, Dünya Adası'nı yöneten dünya'yı yönetir."

Diğer jeopolitik teorilerde, dünya egemenliğini şu şekilde tanımlamaktadırlar. Alfred Thayer Mahan'ın deniz hâkimiyet teorisi, denizlere, deniz ulaşım yollarına; Alexander P. De Seversky'nin hava hâkimiyet teorisi, göklere ve uzaya, Nicolas Spyleman'ın kenar kuşak teorisi ve Saul Bernard Choen, Rimbland, yani kuşak devletlere egemen olan güç dünyayı yönetir, yani, ona egemen olur demektedirler.

Her jeopolitik teori, kendine uygun bir silahlı güce sahip olmayı gerektirir. Bunun yanında diğer silahlı güçlere sahip olmak ise ayrıca avantaj sağlar. Eğer bu silahlı güçleriniz yanında, ekonomik gücünüz de var ise, o zaman süper güç olursunuz.

a. Soğuk Savaş Dönemi

Kuşatma teorisi, S.B.Cohen'in geliştirdiği, Soğuk Savaş dönemine özgü, jeopolitiğin klâsik orijinlerini yansıtan bir teoridir. Bu teori, Deniz Ticaretine Bağımlı Bölge ve Kıtasal Avrasya şeklinde iki temel jeostratejik bölge esası üzerine kurulmuştur. Soğuk savaş döneminin çift kutuplu yapısı, Kenar kuşak (Rimland)-ülkeleri olarak; Balkan ülkeleri, Türkiye, Irak, İran, diğer Ortadoğu ülkeleri, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Kore, Vietnam v.s. ülkeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu iki stratejik bölgedeki sınıflandırmaya uygun olarak, her bölge için ayrı iki güç oluşmaktadır. Bunlar "Ticarete Dayalı Deniz Gücü" ile "Avrasya Kıta Gücü" dür. Kuşatma teorisi, bu güçler arasındaki çelişki ve dengenin ürünü olan bir jeopolitik rasyonaliteye dayanıyordu. *Bu jeopolitik dengenin iki gücü de doğrudan ofansif bir tavır alma konusunda caydırıcı bir rol oynaması, hassas stratejik hatalar üzerinde rasyonel denetim mekanizmasının oluşmasına yol açıyordu.* Yüksek gerilimli çatışma riski, ancak süper güçlerden birisi bu hassas jeopolitik hatalara yönelik kalıcı bir hamleye yöneldiği zaman ortaya çıkıyordu. Alfred T. Mahan'ın, ABD deniz stratejisi için özel bir önem atfettiği Karayip bölgesinde söz konusu olan Küba Krizi ve Spykman'ın kenar kuşak (Rimland) tanımlaması içinde bulunan Kore, Vietnam ve ilk Afganistan bunalımları jeopolitik rasyonaliteye dayalı bu dengenin tehdit edildiği dönemlerde ortaya çıkmıştır.

b. Soğuk Savaş Sonrası

1989 yılında Berlin duvarı yıkıldığında, küresel siyasi mekânı kaplayan kimlik ve anlam hakkındaki jeopolitik anlayışın yaygın ve inandırıcı düzeni de yıkıldı. 1989–1991 yılları arasındaki olaylar, soğuk savaş döneminin jeopolitik haritalarının kökten bir biçimde yeniden düzenlenmesini gerektirdi.

Jeostratejik durum değişmedi ancak, klâsik jeopolitikanın, yani geleneksel emperyalizm yerini, küreselleşme veya jeoekonomik politika aldı. Hedef aynıydı, ancak stratejinin adı ve yöntemi değişmişti. Küreselleşme, kapitalizmin en güçlü temsilcisi Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya üzerinde emperyal hegomonyasının kurulması anlamına geldi.

Soğuk Savaş döneminin diğer süper gücü, Sovyetler Birliği (SSCB)'nin sahneden ayrıldığı bu yeni düzende ABD, tek hegomon güç , bir süper güç olarak tek başına kaldı. Baba Başkan Bush, Yeni Dünya Düzeni'ni Haziran 1992'de Amerikan Kongresinde yaptığı konuşmasında şöyle anlatmıştır.

"Daha önce silahlı iki kampa bölünmüş olan dünyada artık tek ve üstün bir güç vardır: ABD.. Dünya bunu hiçbir korku duymadan kabul ediyor. Çünkü Dünya gücümüze inanıyor. Haklılar da. Adil olacağımıza, kendimizi dizginleyeceğimize inanıyorlar; itidalden yana olacağımıza inanıyorlar".

Yeni Dünya Düzeni kavramı, üçüncü dünya ülkelerini borçlarının yeniden düzenlenmesinden, "çoğulcu" uluslar arası ilişkiler sitemine geçişe kadar birçok öğeyi kapsayan biçimde kullanılmıştır. Bu kavram Soğuk Savaş sonrası ortaya atılan jeopolitik teorilerin de temel referans noktası olmuştur.

(1). Tarihin Sonu Tezi

Soğuk Savaş sonrası dönemde, jeopolitiğin sonunu ilan eden çok sayıda farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlar iyimser ve kötümser olarak iki tür sınıflandırılırlar. Bunlardan uluslararası iyimser, ama tam anlamıyla jeopolitiğin içinde olmayan tanımlardan birisi, bu günkü ABD. yönetiminin politikalarının oluşmasında yeni muhafazakarlarının (neo-conservetives) önemli ölçüde etkilendiği Francis Fukuyama'nın "Tarihin sonu tezi"dir. F. Fukuyama, bu görüşlerini, 1989 yılında, "Tarihin sonu mu?" adlı makalesinde ortaya koymuştur.

Bu tez, son yıllarda hükümet sistemi olarak Liberal demokrasinin meşruluğu üzerine, dünya çapında dikkate değer bir mutabakatın oluştuğunu ve aynı zamanda monarşi, faşizm ve son zamanlarda da, komünizm gibi rakip egemenlik biçimlerinin liberal demokrasiye yenik düştüğünün ortaya çıktığını iddia etmektedir. Bu iddiasını daha da ileri götürerek, liberal demokrasinin muhtemelen "insanlığın ideolojik evriminin son noktasını" ve "nihai insani hükümet biçimini" temsil ettiğini ileri sürmüştür. Kısacası, Fukuyama'ya göre; **liberal demokrasi "tarihin sonu"dur.** Kendi ifadesine göre tarihten ne anladığını da şöyle tanımlamaktadır. *"Bütün zamanların bütün insanların deneyimlerini*

kapsayan eşsiz ve bağlantılı bir evrim süresidir". Fukuyama, bu tarih anlayışının Hegel'le ve ondan bu anlayışı devralan Marx'la yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bu iki düşünür de "tarihin sonu"nu varsayıyorlardı. Hegel için liberal devlet, Marx için ise Komünist toplum, tarihin sonuydu.

Fukuyama'nın saptamasına göre, liberal ideolojinin günümüzdeki düşmanlarından birisi, dini köktencilik, diğeri köktenci ulusçuluktur.

Bunun için de, sadece İslam, liberalizme siyasal alanda bir alternatif sunmaktadır. Fakat, İslam'ın önerdiği siyasal doktrinin, Müslüman olmayan toplumlar için pek cazibesi yoktur.

Yine Fukuyama'ya göre, Liberalizm tarafından potansiyel olarak çözümlenmez gibi gözüken diğer bir çelişki de ulusçuluktur. Ulusçuluğun neden olduğu (Hitler ve Mussolluni dönemi) arzular, savaş sonrası Avrupa'sında bir noktaya kadar yatışmasına karşın, üçüncü dünya ülkelerinde hala son derece güçlüdür. Ulusçuluğun liberalizmle uzlaşmaz bir çelişki içinde olduğu da pek açık değildir.

Dünyadaki ulusçu hareketlerin büyük bir bölümü, bir başka gruptan ya da halktan bağımsızlık istemenin ötesinde, ciddi bir siyasal programa sahip değildir ve sosyo-ekonomik örgütlenme için kapsamlı bir gündem oluşturabilecek güçten yoksundur.

Soğuk Savaş sonrası dönemde, Immanuel Wallerstein'ın, yarı coğrafi fakat tam anlamıyla jeopolitik sayılmayacak gelecekle ilgili, merkez-çevre (kuzey-güney), eksen devlet ve jeoekonomi gibi siyasi-ekonomik gelişme modelleri ve başkalarının da değişik jeopolitik, jeoekonomik vb. görüşleri, modelleri vardır. Burada, bunların hepsini ayrı ayrı açıklamak mümkün değildir.

Ancak, Fukuyama'nin iyimser yaklaşımının karşıtı, kötümser bir yaklaşım olan Samuel Huntington'un Uygarlıklar Çatışması teorisi, Zhigniew Brzezinski ve Büyük Satranç teorisi ile Büyük Ortadoğu projesinden kısa da olsa birkaç söz söylemek gerekir. Çünkü, küreselleşme olgusunun demokrasi ve insan haklarına yaklaşımını açıklamada bunların özel bir yerleri bulunmaktadır.

(2). Samuel P.Hantington ve Uygarlıklar Çatışması

Harward Üniversitesinde uluslararası ilişkiler uzmanı olan S.P.Huntington 1993 yılında "Uygarlıklar Çatışması (mı) ?" tezini ortaya koymuştur. Bu tez günümüzde de tartışmasını sürdürmektedir.

Huntington'a göre, kırk yıl boyunca soğuk savaşın paradigmasını yaşadık. Son yıllarda yaşanan bu yeni olaylar, bu paradigmayı tarih kitapları reyonuna kaldırdı. Şu yaşananları açıklayacak yeni ve etkin bir modele ihtiyaç vardır. Yeni bir paradigma yaratılabileceğine inanarak "uygarlıklar çatışması" tezini ortaya koymaktadır. Bu tez özetle şudur:

"Bu yeni dünyada mücadelenin esas kaynağı öncelikle ideolojik ve ekonomik olmayacak. İnsanlık arasındaki büyük bölünmeler ve hâkim mücadele kaynağı kültürel olacak. Ulusal devletler, dünyadaki olayların yine en güçlü aktörleri olacak, fakat global politikanın asıl mücadeleleri farklı uygarlıklara mensup grup ve uluslar arasında meydana gelecek. Uygarlıklar çatışması global (küresel) politikaya hakim olacak. Uygarlıklar arasındaki fay hatları geleceğin muharebe hatlarını teşkil edecek. Uygarlıklar arasındaki mücadele modern dünyadaki mücadelenin evriminde son safha olacak".

Uygarlık kavramının bu kadar ön plana çıktığı bir tezde, kavramın tanımı da önemlidir. Huntington'a göre;

"Bir uygarlık, insanların kendilerini diğer türlerden ayırt eden yönünden başka, onların sahip olduğu en yüksek kültürel gruplaşma ve en geniş kültürel kimlik seviyesidir. Uygarlık; hem dil, tarih, din, adetler, kurumlar gibi ortak objektif unsurlar vasıtasıyla ve hem de insanların subjektif olarak kendi kendilerini teşhis etmeleri (tanımlamaları) suretiyle tarif edilir. İnsanlar çeşitli kimlik seviyelerine sahiptirler. Roma'da oturan bir kişi, kendini bir Romalı bir İtalyan, bir Katolik, bir Hıristiyan, bir Avrupalı, bir Batılı olarak değişen yoğunluk dereceleriyle tanımlayabilir. O kişinin mensup olduğu uygarlık, onunla kendisini kuvvetle teşhis ettiği en geniş kimlik seviyesidir. İnsanlar kimliklerini yeniden tanımlayabilirler ve tanımlarlar da ve bunun neticesi olarak uygarlıkların sınırları ve kompozisyonları değişir".

Immanuel Wallerstein ise, Huntington'un teorisini destekler mahiyetteki düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir:

"Mesele şu ki, hepimizin birçok kimlikleri var ve bir o kadarına da sahip olabiliriz. Dinsel kimliklerimizi, dilsel kimliklerimizi, ulusal kimliklerimizi, etnik kimliklerimizi savunmak için örgütleniyoruz. Ve böyle yapılmakla bize yapılmakta olan zulme karşı örgütlenmiş oluyoruz.

Fakat aynı zamanda, kadın ve erkek sıfatıyla, Hıristiyan çoğunluğa sahip ülkelerde Müslüman ve Müslüman çoğunluğa sahip ülkelerde Hıristiyan sıfatıyla kendi kimliğimizi öne sürme peşinde koşuyoruz. Kimliklerimizi kısmen gururumuz yüzünden ve değerlerimizi muhafaza niyetiyle fakat kısmen de, korkumuzdan ve devletimizin bizi fiziksel ve kültürel bakımdan koruyacağına dair inancımızı yitirdiğimiz için öne çıkarıyoruz. KİMLİK siyaseti, ÖZGÜRLEŞTİRİCİ fakat aynı zamanda ÇATIŞTIRMACI' dır. Çünkü, soyut düzeyde, bütün kimlikler manen aynı şekilde haklılaştırılmaktadır. Mesele, herhangi birine saygısızlık etmeden, çok sayıda kimliği yer bulacak ne türde yeni bir manevi düzen inşa edebileceğimizdir."

Huntington'a göre; uygarlık kimliği, gelecekte gittikçe artan bir şekilde önem kazanacaktır. Geleceğin en önemli mücadeleleri, bu uygarlıkların birini diğerinden ayıran kültürel fay kırıklıkları boyunca meydana gelecektir.

Huntington'a göre; gelecekte dünya siyasetinin merkezi mihveri, muhtemelen, Kishore Mahbuhani'nin tabiriyle "Batı ile geriye kalanlar" (the west and the rest) arasındaki bir mücadele ve Batılı olmayan uygarlıkların batılı güç ve değerlere verdiği karşılıklar olacaktır.

Huntington'un tezi, asıl mağdurun Müslümanlar olduğu düşüncesinden hareketle, Bosna dramıyla ivme kaybetmiştir. Çünkü, ABD. önderliğindeki koalisyon gücü Müslümanlara yardıma gelmiştir. Ancak, 11 Eylül terörist saldırısı sonucu yeniden ivme kazanmıştır. Amerika sırasıyla terörizme destek verdiğine inandığı Afganistan'daki Taliban rejimi yıkmış; daha sonra, kimyasal-biyolojik ve nükleer gücü sahip olması, bölge ve dünya barışının tehdit edilmesi, halkın ezilmesi v.b. sebeplerle Irak'taki Saddam rejimini yıkmıştır. ABD'nin Müslüman iki ülkeye saldırması ve köktendinci teröristlerin Dünya genelinde ve

Türkiye'de gerçekleştirdiği saldırılar, Huntington'un tezini destekler nitelikteki gelişmelerdir. Ancak, böyle sınırlı faktörlerle genelleme yapmak doğru değildir. Bu saldırılar gerçekleşmesi nedenlerinden birisi de belki budur. Böyle olsa bile birkaç sınırlı olaydan genel sonuçlar çıkarılmamalıdır. Huntington'un yaklaşımı, Avrupa-merkezci bir modernizmdir.

(3). Zhigniew Brzezinski ve Büyük Satranç Teorisi

Brzezinski, "Büyük Satranç Tahtası" adlı kitabıyla ortaya koyduğu teorisiyle, ABD. sahip olduğu (askeri, ekonomik, teknolojik ve kültürel) üstünlükleriyle dünyanın tek küresel gücüdür ve hem de süper gücüdür.

Brzezinski'ye göre Amerika için ana jeopolitik ödül Avrasya'dır. (Avrupa ile Asya). Amerika, Avrasya'da öncüdür ve küresel önceliği doğrudan doğruya Avrasya kıtasındaki hâkimiyetini ne kadar süreyle ve nasıl bir etkiyle sürdüreceğine bağlıdır. Brzezinski, Avrasya'nın nüfus, yeraltı zenginlikleri, enerji kaynakları, en büyük devletleri, nükleer güce sahiplikleri vs. açıdan dünyanın en önemli bölgesidir. Bölgesel hegemonya ve küresel etki heveslisi iki devleti, Amerikan küresel önceliğinin bütün potansiyel siyasi ve/veya ekonomik meydan okuyucuları Avrasyalı'dır.

Avrasya yer kürenin en büyük kıtasıdır ve jeopolitik olarak bir eksendir. Avrasya'ya egemen olan güç, dünyanın en ileri ve ekonomik olarak verimli üç bölgesinden ikisini kontrol eder.

Brzezinski'ye göre, Amerika için Avrasya stratejisi şudur. a.) *Amerika'nın eşsiz küresel gücünün kisa vadede korunması b.) ve uzun vadede kurumlaştırılmış küresel bir işbirliğine dönüştürülmesi,* şeklinde iki temel çıkarı vardır. Bunun sağlanabilmesi için, Jeostratejik açıdan dinamik devletlerin amaca yönelik yönetimi, Jeopolitik açıdan da katalizor devletlerin dikkate alınması, gerekir. Avrasya'da bulunan devletleri dünya egemenliğindeki rolleri açısından şu şekilde sınıflandırabiliriz.

aa. Jeostratejik Oyuncular: Sahip oldukları güç ve ulusal iradeleri nedeniyle Amerikan çıkarların etkileyecek ve jeopolitik durumu değiştirebilecek güçteki devletlerdir. Bunlar, Fransa, Almanya, Rusya, Çin

ve Hindistan'dır. Öte yandan, İngiltere, Japonya ve Endonezya, açıkçası çok önemli ülkeler olmakla birlikte bu şekilde nitelendirilemezler.

bb. Jeopolitik Mihverler: Bu ülkeler, Ukrayna, Azerbaycan, Güney Kore, Türkiye ve İran'dır. Bu ülkelerin önemleri, sahip oldukları güç ve motivasyonlarından değildir. Daha çok hassas konumlarından ve potansiyel olarak saldırıya açık durumlarından, jeostratejik oyuncuların tavırları için doğuracağı (olumlu veya olumsuz) sonuçlar nedeniyledir. Bu nedenle de önemli jeopolitik mihver rolü oynarlar.

cc. Karma rollüler: Türkiye ve İran'ın her ikisinin de mihver rolü ötesinde bir ölçüde ve sınırlı kapasiteleri dâhilinde aynı zamanda jeostratejik açıdan etkin olan ülkelerdir.

Jeostratejik açıdan, Brzezinski'nin söylediklerinden önce ve sonra da Avrasya'nın önemi konusunda birçok şey söylenmiştir. Şöyleki; *Avrasya'nın, Avrupa veya Asya bölümlerinden herhangi birisinin tek bir büyük devletin egemenlik alanına girmesi Amerika için stratejik bir tehlike ve tehdittir. Bu tehlikeye karşı egemen güç iyi niyetli olsa dahi direnilmelidir. Aksi takdirde, geç kalınırsa, Amerika olumsuz durumda kalabilir.*

Brzezinski'nin süper gücü olgusunun önemini vurgular iken, başka stratejistler(Joseph Nye gibi), güç dengesinin modası geçmemiş bile olsa, sistemi düzenlemedeki etkisi sınırlıdır. Bu günün özelliği, süper devletlerin hegemonyasından çok, sistemde gücün dağılması, bölgesel devletlerin sorumluluğunun artması ve oyunun kurallarının karmaşıklaşmasıdır.

J.Nye, bugünkü sistemin Askeri bakımdan TEK KUTUPLU, ekonomik bakımdan ÜÇ KUTUPLU (ABD, Batı Avrupa ve Japonya) ve siyasal bakımdan çok kutuplu duruma geldiğini belirtiyor. Bu durumda, klasik güç dengesi kurallarının Westfalya sistemine göre işlediği ve işleyeceği kuşkuludur.

BÜYÜK ORTADOĞU PROJESİ

Amerikan tarihi, jeopolitik teoriler ekseninde şekillenen dış politika stratejileri ile örülü bir tarihtir. ABD'nin günümüzde uyguladığı dış politika stratejileri bu tarihi perspektif göz önünde bulundurulmaksızın

analiz edilemez. Edilse de, bütünü göremeyen, parçalara bağımlı bir analiz ortaya çıkar. ABD, Deniz hâkimiyet Teorisinin etkisiyle dünyanın en büyük askeri ve ticari deniz filosunu, Hava Hâkimiyet Teorisinin etkisiyle muazzam bir hava gücü kurmuştur. Ayrıca, Kenar Kuşak Teorisi'ni, demir perdeyi yıkma amacıyla Çevreleme Politikası adı altında hayata geçirmiş ve bu stratejisinde başarılı olmuştur.

ABD açısından jeopolitik teorilerin genel strateji belirleme konusundaki önemi büyüktür. Soğuk savaş sonrası dönemde ortaya atılan jeopolitik teorilerde kimi zaman Avrasya'nın hâkimiyetinin dünya hâkimiyeti getireceği söylenmiş (Brzezinsky Büyük Satranç Tahtası), kimi zaman da belirli bir coğrafya değil belirli bir uygarlık hedef gösterilmiştir (S.P.Huntington).

Bu ve benzeri jeopolitik teoriler, kurmak istediği "Yeni Dünya Düzeni'nde" ABD'ye yol gösterici olma kaygısıyla ortaya atılmış teorilerdir. Bu jeopolitik teoriler uzun müddet akademisyenlerden halka, gazetecilerden siyasetçilere kadar hemen her kesim tarafından tartışılmış ve ABD'ye nabız yoklama fırsatı vermiştir. Sonunda Amerikan elitleri hangi teoriye itibar edeceklerine karar vermişlerdir. Bu üç teorinin senteziyle vücut bulan yeni jeopolitik teori, Büyük Ortadoğu Projesidir. Bu yeni teori, ruhunu Uygarlıklar Çatışması teorisinden, ideolojik arka planını Tarihin Sonu teorisinden, uygulama mantığını da Soğuk Savaş dönemi teorilerinden olan Kenar Kuşak Teorisinden (yani çevreleme politikasından) almıştır.

Haziran 2004 de yapılan G–8 Zirvesi'nde resmi belgelerde, Amerikalılar Büyük Ortadoğu Projesi'nin, Arap Devletleri, İsrail, Türkiye, İran, Pakistan ve Afganistan'ı kapsadığını belirtmişlerdir. Fakat, çoğu düşünüre göre Kafkaslar, Orta Asya ve Kuzey Afrika'da Büyük Ortadoğu Projesi'nin kapsamı içindedir. Kimi yazarlara göre ise BOP'i 23 ülkeyi bünyesinde barındırmaktadır. (Bu ülkeler, Moritanya, Cezayir, Fas, Tunus, Mısır, İsrail, Sudan, Ürdün, Yemen, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Katar, Kuveyt, Irak, Suriye, Lübnan, Türkiye, İran, Pakistan ve Afganistan'dır.)

Bu açıdan bakıldığında, BOP., 16909 kilometrekarelik bir coğrafi alana ve 575 milyonluk bir nüfusa tekabül etmektedir. Fakat, Orta Asya

ve Kafkasya'yı içermediği için bu sayılar pek anlamlı değildir. Zira BOP. nin en önemli hedefi bu iki coğrafya'da yer alan ülkelerdir.

Büyük Orta Doğu Projesi'nin uygulamaya konacağı ülkelerin Müslüman ülkeler olması, Uygarlıklar Çatışması Teorisi ile olan bağlantısını, bu ülkeleri nihai aşamaya yani, Batılı anlamda modernleşmeye götürme amacı ise Tarihin Sonu Teorisi ile olan bağlantısını ortaya koymaktır. Çevreleme Politikası'yla olan organik bağı ise bir farkla aynıdır. **Çevreleme Politikası'nda hedef SSCB., idi, Büyük Orta Doğu Projesi'nde ise hedef Çin ve Avrupa Birliği'dir.**

ABD, Çin'in enerji kaynaklarına ulaşımını kuzey-güney ekseninde uzanan bir hatla kesmek istemektedir. Aslında Çin, ABD'nin çevreleme stratejisi izlediğinin farkındadır. Çin'in bu stratejinin farkında olduğunu gösteren bir örnek vermek gerekirse, 2002 yılında Çin Milli Güvenlik Bakanliği'na bağlı Uluslar arası İlişkiler Araştırma Enstitüsü (China Institute of Contemporary International Relations – CICIR-) tarafından yayınlanan "Çin'in Uluslar arası Güvenlik ve Stratejik Ortamı" adlı rapora bakmak yeterlidir. Bu raporda şu ifadelere yer verilmiştir; "Asya –Pasifik jeopolitik bölgesinin merkezinde yer alan siyasi ve ekonomik güç ülkesi Çin, aynı zamanda Kuzey Asya, Kuzeydoğu Asya, Güneydoğu Asya, Güney Asya ve Orta Asya bölgeleri ile direkt bağlantısı olan merkezi bir ülkedir. *ABD, 21. yüzyılda eğer Çin'i kuşatma stratejisini gerçekleştirmek istiyorsa, sadece Kuzeydoğu Asya, Güneydoğu Asya ve Pasifik bölgelerini değil, aynı zamanda Orta Asya, Güney Asya, Afganistan ve Hint Okyanusu'nu da kontrol altına almak zorundadır.*" *Gerçekten de Çin, ABD'nin yeni çevreleme politikası'nın önüne geçmek adına somut adımlar atmaktadır.* Örneğin, Burma Adalarını offshore bankacılık için kullanmakta, Rusya- İran- Hindistan üçlüsüyle ilişkilerini her geçen gün arttırmakta ve Güney Çin Denizi'ndeki yapısal değişimi kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmektedir.

Kuzey Afrika ülkelerinin bu projeye dâhil edilmek istenmesinin nedeni de ABD'nin, AB'ye denizden komşu olmak istemesidir. Bu komşuluk AB üzerindeki psikolojik baskıyı beraberinde getirmesinin ötesinde anlamlar taşımaktadır. Asıl hedef AB'nin Akdeniz, Orta Doğu ve Afrika ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini sekteye uğratmaktır. ABD, bu

büyük pazarı özellikle Fransa, İspanya ve İtalya gibi Akdenizli AB üyelerine kaptırmak istememektedir.

Büyük Orta Doğu Projesi'nin başarı kazanabilmesi için en önemli etken ABD'nin "hızlı hareket" etmesidir. Henüz bütünleşmesini, hem derinlemesine ve hem de genişlemesi anlamında tamamlayamamış AB ile ekonomik ve yapısal gelişimini tamamlayamamış olan Çin, kısa vadede ABD'nin bu projesini sekteye uğratma yeteneğine sahip değildir. Fakat orta vadede bu iki güç ABD'nin karşısına dikilecektir. ABD'nin Afganistan ve Irak'tan sonra alelacele Suriye, İran, Lübnan ve son olarak Kırgızistan ve Özbekistan'a yönelmesi bu zaman kısıtlamasının farkında olduğunu ortaya koymaktadır.

ABD'nin Büyük Orta Doğu Projesi kapsamındaki ülkeleri hangi araçlarla kontrol altına almak istediği önemli bir konudur. ABD'nin bu konuda kullandığı araçlar, "havuç" ve "sopa" politikası olarak ikiye ayrılabilir. Sopa politikası; yaptırımlar, önleyici müdahaleler ve rejim değişikliklerini içermektedir. Havuç politikası ise; teşvikleri kapsamaktadır. Teşvik kavramı; uluslar arası ticari kolaylıklar, en çok kayrılan ülke uygulaması, tarife indirimleri, direkt satışlar, ekonomik ve askeri yardımlar, teknoloji transferi, askeri işbirliği ve uluslar arası örgütlere üye olarak kabul edilme gibi araçları bünyesinde barındırmaktadır.

Afganistan, Gürcistan, Ukrayna, Lübnan, Kırgızistan ve Özbekistan... ABD'nin oyun sahası içinde yer alan ülkelerdir. Bu ülkelerin durumu, Türkiye'de sığ düşünce kalıplarının kırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu ülkelerin hiçbirinde PETROL yoktur! Bu ülkelerin hiçbiri (Lübnan hariç) İsrail'e düşman değildir! Türkiye'deki çoğu düşünür indirgemeci bir mantıksal çözümlemeyle ABD'nin hedeflerini petrole, İsrail'i koruma güdüsüne, Başkan Bush'un kişiliğine indirgemektedir. Hedef büyüktür, hedef jeopolitik bir teoriyi hayata geçirmektir.

II. BÖLÜM
KÜRESELLEŞME VE ETKİLERİ

a. Genel Değerlendirme

Küreselleşme, lehte ya da aleyhte herkesin kabul ettiği bir olgudur. Bu olgunun kavramsallaşması ve tanımı konusunda tam bir fikir birliği yoktur. Doğal olarak, farklı siyasi ve ideolojik yaklaşımlar ve farklı tanımlar yapılmaktadır. Küreselleşme olgusu genelde karşımıza, ekonomik, siyasi ve kültürel boyutu ile çıkmaktadır. Geçmişten beri bir çözümleme aracı olarak varlığını sürdüre gelen emperyalizm kavramı, günümüzde yerini "küreselleşme" kavramına bırakmaktadır.

Patnoik, (K.Boratav'ın aktarmasıyla), emperyalizmi, dünyayı belirleyen, temel ekonomik ilişkiler bütünü olarak tanımlamaktadır. Bir çözüm aracı olarak ele alındığında, dünya kapitalizminin bünyesinde yer alan ticaret ilişkilerini, sermaye hareketlerini, finans sistemlerini ve bunların politik sonuçlarını kapsamaktadır. Emperyalizm kuramcılarına göre, emperyalizm, uluslararası ekonomik ilişkilerde, dünyayı hiyerarşik, eşitsiz, temel öğeleri arasında sürekli olarak asimetrik bağlantılar oluşturan, çatışmalı bir sistem olarak görürler. Asimetrik ilişkilerin incelenmesinde, emperyalizmin yapısal etkileri *bağımlılık*, bölüşüme ilişkin sonuçları ise *sömürü ve kaynak aktarımı* şeklinde ortaya çıkar. *Kapitalist sitemin bu tür işleyişinin ana hedefi, ulusal ekonomileri devletsizleştirmek ve küreselleştirmek olmuştur.*

Diğer açıdan bakıldığında, küreselleşme, küresel süreç, ulus-devletlerin siyaseti, sınırları, sosyal-kültürel-geleneksel ve hukuksal durumu ya da yapısında yarattığı etkiler sonucu küresel benzeşimler meydana gelmektedir.

Küreselleşmenin aktif ve etkin aktörleri, daha çok Batılı ve gelişmiş ülkeler iken; gelişmemiş ülkeler ise küreselleşmenin pasif ve edilgen aktörleri konumunda yer alır.

ABD, küreselleşmeyi başarmış; sürecin merkezinde yer alan, küreselleşmenin temel kurum ve kurallarının oluşumunda ve işleyişinde en etkili konumda rol oynayan, sahip olduğu ekonomik, teknolojik, mali, bilimsel ve diğer kaynakları ile küreselleşmenin aktif, etkin, belirleyici ve

en güçlü ülkesidir. ABD. küreselleşmenin temel dinamiğidir. İslam ülkeleri ise küreselleşmenin pasif, edilgen ülkeleridir. Bu ülkeler, demode ve işleyişi sorunlu merkeziyetçi-diktaröryel-ideolojik-dogmatik devlet mekanizması, içe kapalı ve hareketliliği düşük toplumsal ilişkiler az gelişmiş ekonomi ve ticaret, klasik ve ideolojik ağırlıklı eğitim sistemleri ve tüm bunların ortaya çıkardığı çoğu kalifiyesiz, üretmeyen-tüketen, düşünmeyen-ezberleyen, tartışmayan-kabul eden, çoğu zaman dogmatik ve öz eleştiriden uzak bir insan modeli olan ülkelerdir.

Ulus Devlet'lerin egemenlikleri açısından olaya bakıldığında; küreselleşmenin ulus devletin egemenliğini, iç ve dış etkiler nedeniyle kısıtladığını görmekteyiz. Tabiî ki bu durum etkisini islam ülkelerinde de göstermektedir. Dolayısıyla, küreselleşme süreci içinde, güçlenen sivil toplum örgütleri ulusal ve uluslararası bağlantılar sayesinde devletin siyasi meşrutiyetini, sınırlarını ve statükoyu eleştirmeye ve meydan okumaya başladılar. Böylece devlet otoritelerinde çözülmeler görüldü.

Siyasal İslam: Küreselleşme baskısı altında kalan toplumsal gruplar, gündemin birinci maddesi olarak "dine yeniden dönüş" sürecini oturttular. Böylece İslami yaşam şekilleri yaygınlaşırken, dinin siyaset üzerindeki etkisi daha da arttı. İslam siyaset sahnesine daha çok girdi, yani siyasallaştı. Siyasal İslam'ın mevcut devlet mekanizmalarını tehdit etmesi sonucunda devlet ile toplum kesimleri arsında değişim konusunda artan tartışma ve rekabet, zaman zaman şiddetlenerek devam etmektedir. (örneğin Türkiye'de baş örtüsü konusunda, siyesi iktidarın en üst yetkili, toplumsal mutabakat vardır, kurumsal mutabakat yoktur, sözü bunu göstermektedir.) İslam ülkelerindeki merkezi devlet otoriteleri, toplumsal talepleri küreselleşme sürecine adapte etmek yerine, kontrol altina almak için çaba göstermektedirler. Bu durum, pek çok ülkede, toplumu dışlayıcı, hatta yok edici noktaya gelmektedir. Bazılarında ise iç savaşa neden olmaktadır.

b. ABD: İslam ülkeleri ilişkileri

ABD'nin İslam Dünyasına Dönük Politikası, özünde reel politik bakiş ve anlayış, yani genel olarak ulusal çıkar perspektifi hâkimdir. ABD için İslam dünyası; Petrol ve diğer doğal kaynaklar, silah pazarı,

Jeopolitik, jeostratejik ve siyasi güç dengesi gibi oldukça araçsal hedefler anlamına gelmektedir.

ABD, İslam dünyasındaki sorunların sadece askeri yöntemlerle çözülebileceği düşüncesiyle; yoğun bir şekilde askeri güç gösterisi ve müdahalesi yapmaktadır. Irak, Libya, Afganistan ve İran'a dönük politikaları bunun bariz örnekleridir. Irak'a her türlü insani sosyal ve etik kaygıları bir tarafa bırakmış; sadece, jeopolitik konum, stratejik hedef ve dengelere göre hareket etmektedir.

ABD Irak'ın Kuveyt'i işgalini, uluslararası hukukun ihlali kabul ederek, hızlı ve yoğun bir askeri güç kullanmış, Sırbistan-Bosna savaşında üç yıl beklemiştir. İsrail'in işgali ise, ABD'nin iç dinamikleri nedeniyle görmezden gelinmektedir.

ABD, yıllarca İran'a karşı desteklediği Saddam rejimini ortadan kaldırmak için demokrasi adına müdahale etmekte, oysaki genelde demokrasi yanlısı gelişmelere destek vermemekte ya da tersine anti-demokratik gelişmelere ve devletlere ulusal çıkar kaygıları ile destek vermektedir. 1953 yılında demokratik yoldan iktidara gelen Musaddık rejimini devirerek yerine diktatör Şah Pehlevi'nin gelmesine destek vermiş, Türkiye'de ve Cezayir de askeri müdahaleleri dolaylı olarak desteklemiştir. Bu tür politikalar ABD'nin reelpolitik anlayışının bir gereğidir.

Son olarak ABD'nin İslam dinini algılaması ve yorumlamasında da yanlışlıklar mevcuttur. ABD'nin karar alma sürecinde rol oynayan, (medya, İsrail Lobisi, Silah Lobisi), İslam dünyasını ve İslam dinini monolitik bir yaklaşımla, Anti-Amerikancı, anti-Hıristiyan, terörist ve tehdit odağı şeklinde görmektedir. Bu tür bakış açısı, ABD'nin İslam dünyasına yönelik politikasını ve uygulamalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

İslam dünyasının ABD'ye bakışı da bu nedenlerle olumlu ve hiç de iyi değildir.

c. ABD ve İslam Ülkeleri ilişkilerinin sınıflandırılması:

İslam dünyası ile ABD arasındaki asimetrik politikaların ürettiği ilişkiler sistematiği, İslam ülkelerinin hem tarihsel özelliklerine hem de

küreselleşme sürecindeki konumlarına göre beş model içinde incelenebilir.

(1). **Statüko İlişkileri**: ABD ile özellikle petrol zengini Müslüman ülkeler arasındaki ilişkiler, bu ülkelerdeki statükonun korunması mantığına dayalı olarak işler. Petrol zengini ülkeler rantiyer-kiracı devletler olarak tanımlanır.

(2). **İstikrar İlişkileri:** ABD ile Türkiye, Mısır ve Ürdün arasındaki ilişkiler, bu ülkeleri istikrarlı bir noktada tutma hedefine dayanır. Demokrasi yerine istikrarın korunması istenir.

(3). **Denge İlişkileri:** ABD ile Suriye ve Cezayir ilişkileri, bölgesel dengeler de en azından olumlu konumda durmalarını sağlamaktır. ABD'nin Suriye'ye yaklaşımı İsrail faktörüne, Cezayir'e yaklaşımı ise Avrupa faktörüne bağlıdır.

(4). **Reform (Dönüştürme) İlişkileri:** ABD ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkiler, bu ülkelerin komünist düzenden **Liberal ve Laik** düzene dönüşmesi ve bunun yanında bölgenin doğal ve enerji kaynaklarının değerlendirilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Diğer yandan, bu ülkeleri Rusya'nın etkisinden kurtarma amacına rağmen, bunda pek başarılı olunamamıştır. 11 Eylül ve Afganistan işgali Rusya'nın bölgedeki etkisini arttırmıştır.

(5). **Rekabet ve Çatışma İlişkileri:** ABD'nin Irak, İran, Libya ve Sudan ilişkileri rekabetçi ve çatışmacıdır. ABD bunları uluslararası sistemin "eşkıya devletleri" olarak isimlendirmiştir.

ABD için ideal politik tavır, İslam ülkelerinde demokrasi, insan hakları, piyasa ekonomisi, bireysel özgürlük değerlerinin güçlenmesi konusunda çaba göstermek, uygarlıklar(kültürler) çatışması, İslam= terörizm, cihat-haçlı seferleri gibi kavramlara itimat etmeyen politika izlemesidir.

İslam ülkeleri için ise, tarihsel önyargılardan kurtulmak, küreselleşmeye adaptasyonu sağlayan politikalar uygulamalıdırlar. Dünyaya kapanmak yerine dünyaya açılmak, yerel kalmak yerine küresel davranmak, statükoyu korumak yerine dönüşümü sağlamak, etnik-ulusal

kimlik yerine kozmopolitan kimlik seçimlerinin yapılması olumlu bir başlangıç olacaktır.

TERÖR VE KÜRESEL TERÖR

a. 11 Eylül Saldırılarının önemi

11 Eylül tarihinde Washington da Pentagon ve New York'ta Dünya Ticaret Örgütü binalarına yapılan dehşet verici saldırılar, sadece ABD için değil aynı zamanda küresel sistem için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Hatta 21nci yüzyılın fiilen bu tarihte başladığı kabul edilebilir. Yeni bir dünya düzeni kurmaya çalıştığı bu dönemde, ABD'nin dış politikasında ve dünya siyasetinde yeni bir süreç başlamıştır. Artık, geleneksel uluslararası kavram ve anlayışlar değişmiştir. Bu saldırının önemini şöyle sıralayabiliriz.

(1). 11 Eylül saldırıları, 20. yüzyıl boyunca hep süper güç olan ve dünyayı kendi ideallerine ve çıkarlarına göre şekillendirme hedefine sahip olan ABD, tarihinde ilk kez böylesine bir saldırıya maruz kaldı. Dünya savaşları boyunca ABD topraklarına hiç bomba düşmemiş, saldırı olmamış ve düşman askeri girmemişti.

(2). Bu kadar dehşetli bir saldırı, birkaç saat içinde bu kadar çok ölüm ve akılları durduran bir manzara, barış zamanında ilk kez oluyordu. Üstelik, insan hayatını kolaylaştırmak için üretilen sivil ve barış karakteri olan yolcu uçakları saldırgan amaçlı kullanılarak bu yapılıyordu. Dolayısıyla, artık teknolojinin "barışçı" "savaşçı" olma ayırımı ortadan kalkmış oluyordu.

(3). Bu olay sadece kendisi bakımından değil, sonuçları ve etkileri bakımından dünya tarihinin gelişiminde oldukça stratejik bir etkide bulunma potansiyeline sahiptir. Zira, bu saldırı, ABD dış politikası ve dolayısıyla dünya politikası açısından yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bunun sonucunda, uluslar arası temel politikanın kavramları ve anlayışları radikal bir şekilde sorgulanmakta ve hatta değiştirilmesi gündeme gelmektedir. Klasik egemenlik, güvenlik, terörizm ve benzeri konularda farklı görüşlerin ileri sürüldüğü bir dönem başlamıştır.

b. Terörizm ve Küresel Terör

(1). **Terörizm,** değişik aktörlerin (kişi, grup, devlet vs.) çeşitli amaçlar için kullandığı bir tekniktir. Teröristler bu yöntem sayesinde sıradan insanların veya siyasi karar alıcıların politik, etnik, ideolojik ve dini kanaatlerini ya da kararlarını değiştirmesini bekler. Terörizm, yaygın olarak birey, örgütler ya da devletler ile bunların değişik şekilde işbirliği oluşturduğu yapıların kullandığı yöntemdir. Genellikle kullanılan teknik, hukuk dışı ve gayri ahlaki olduğundan, teröristler gizlilik içinde hareket eder ve kendilerini saklarlar.

Terörizm, normal siyasi süreçleri kullanmadan veya kapalı olduğu için kullanması mümkün olmayan durumlarda, illegal yollardan siyasi bir amaca ulaşmak yönünde; şiddet unsuru kullanarak, korku, dehşet, tehdit yaratarak hedefine varmaya çalışır. Hedefin ve ilgili kamuoyunun dikkatini çekecek eylemleri yaparak amacını sansasyonel bir şekilde duyurmak ister.

Diğer yandan, terörist eylemin amacına ulaşmak için gerekli bazı ön şartları vardır. Bunlar, teröristin kimliğini, hedefini, isteklerini açıkça ortaya koyması; terör eyleminin belli bir dönem içinde süreklilik arzetmesi, teröristin uygun donanıma sahip olması gerekir.

Bu tanım çerçevesinde bakıldığında teröristlerin kimliklerinin ve isteklerinin tam ve net olarak açıklanmamış olsa bile, 11 Eylül saldırıları terörist bir eylemdir.

11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren teröristler arasında El kaide ve Usame Bin Ladin'in adamlarının yer almış olması ve hatta bunun açıkça tespit edilmesi doğru olabilir. Fakat terörün kaynağının tam olarak anlaşılması bakımından yeterli değildir. Çünkü, böylesine sofistike ve ciddi bir eylemin sadece El Kaide teröristleri tarafından yapılabilmesi, teknolojik kapasite istihbarat, operasyon, maliyet gibi nedenlerle mümkün olmadığı görülmektedir.

(2). **Küresel Terör:** Öyleyse, 11 Eylül eylemi, içinde pek çok ekibin, köstebeğin yer aldığı ve muhakkak ki diğer küresel aktörlerin de bir şekilde desteği ile gerçekleşmiş olmalıdır. Zaten hiçbir terör grubunun, sadece kendi olanaklarına dayanarak başarılı olması mümkün değildir. ABD'ye yapılan bu saldırı, hem içerden hem de dışardan destek veren birden çok birimi içeren sınır aşan niteliğinin olması gerekir. İşte bu

yönüyle bu eylemlerin "devletler dışı ve sınırlar aşırı olmak" anlamında "küresel terör" şeklinde tanımlamak mümkündür.

Soğuk savaşın sona ermesi, küreselleşmenin hız kazanması, uluslararası sisteme, yeni aktörler (terör örgütleri, savaş lortları ve sivil toplum örgütleri) sokarken, uluslararası sistemin denetleyemediği kovuklar da yaratmıştır. Küreselleşme ve iletişim teknolojisindeki gelişme yeni örgütlenmeyi yatay, ulusal sınırları aşan hale, karar alma süreçlerini ise kısa ve hızlı hale getirdi. Ayrıca, teröristler üzerinde sponsorun denetimini de kaldırdı. Bu dönemde örgütler denetim dışında, yasadışı gelirlerden pay alabilen, bu nedenle de bağımsız mali yapıya sahip, açık kaynaklardan kendi istihbaratını üretebilen, küresel hedefleri olan bir nitelik kazanmışlardır.

ABD'den sonra Suudi Arabistan, Endonezya, Fas, Türkiye, Pakistan ve başka İslam ülkeleri de küresel terör kapsamı içine alınmaya çalışılmıştır.

Nasıl ki, küreselleşme uluslararası sermaye bütünleşmelerine imkân sağlıyorsa, terör örgütleri de bütünleşme değilse bile birlikte hareket etme yoluna gitmektedirler. Nasıl ki ekonomik küreselleşmeyi kontrol edebilmek kolay değilse, terörün küreselleşmesi de benzer duruma gelmektedir. Böylece, herhangi bir ülkenin karşısındaki terör örgütünün köklerini, kaynaklarını, gücünü ve ilişkilerini keşfedebilmek çok kolay olmamaktadır.

c. Küresel Terör Kavramı, Klasik Uluslararası İlişkiler Kavramı Ve Anlayışını Etkilemiştir.

(1). Devlet tehdit altındadır:

Küresel terör, aynen diğer küreselleşen aktörler ve süreçler gibi, egemen devlete meydan okumaktadır. Klasik devletin en önemli fonksiyonu, ulusal sınırlar içinde tam "egemenlik-hâkimiyet"e sahip olmak ve bu yolla toplumun güven ve huzur içinde yaşamasını sağlamak ve bu yönde polisiye, istihbarat, bürokratik ve siyasi denetim yapmaktır. Tüm bu klasik devlet anlayışları, terör eyleminin saldırısına uğramakta; terörü ve teröristi bu yollarla denetleyemeyen devlet baskı altına alınmaktadır.

Hele bir süper güç konumundaki, dünyayı yenme gücüne sahip olan bir devlet kendi topraklarını ve insanını korumak konusunda zaaf içine düşmüştür. Dünyaya düzen vermek ve kendi çıkarlarına göre şekillendirmek isteyen bir güç bile aynı şeyi kendi ülkesinde yapamamıştır.

Bu durum klasik ve süper devlet anlayışını yeniden sorgulanmasını gerektirmiştir.

(2). Küresel terör saldırısının, klasik güvenlik güçleri ile önlenememesi klasik güvenlik kavramı ve stratejisinin tekrar gözden geçirilmesini gerektirecektir.

(3). 11 Eylülün ortaya çıkardığı bir başka sorun, genelde modern insan (rasyonel ve homoeconomicus), ve özelde "Müslüman" kimliğinin sorgulanmaya açılmasıdır. Müslümanlar, İslam dini ve İslam dünyasının durumunu değerlendirmek gerekmiştir. Dini inancı uğruna ya da ulusu uğruna Kamikazi eylemi yapabilecek olan fanatik vatanseverlik anlayışını anlamak için yeterince inceleme yapılmalıdır. ABD. bu şekilde hareket eden insanları ve ulusları sadece kendi çıkarı doğrultusunda sıradan araçlar olarak görmemelidir.

III. BÖLÜM

YENİ MUHAFAZAKÂRLAR

a. Genel açıklama

Yeni Muhafazakârlar (neo-cons) akımın felsefi temellerinin atılmasında Yahudi kökenli ABD'li akademisyen Prof. Leo Strauss önemli bir yere sahiptir (1973'de öldü).

Yeni Muhafazakâr ideolojinin atası sayılabilecek ikinci isim 1997 de ölmüş olan, Akademi kökenli bir askeri stratejist. Albert WOHLSTETTER'dir. Yıldızlar savaşı (Yani, Stratejik Savunma Girişimi) projesinin de fikir babasıydı. Rand Corporation'da araştırmacıydı. Türkiye'de de görevlendirilen (Paul Henze, 1969 da ODTÜ'de arabası yakılan Büyükelçi Commor, yine Büyükelçi Ricard PERLE) ve başka birçok CIA ajanının hocalığını yapmıştı.

1960'lı yılların sonunda, gerçek bir Yeni Muhafazakâr okul şekillenmeye ve örgütlenmeye başladı. 1970'li yıllarda Washington eyaleti senatörü Henry JAKSON(1987 de öldü) nükleer silahsızlanmayı eleştirdi. Stratejik konularda iyi yetişmiş, bir kuşak oluştu. Allan BLOOM'un derslerini izleyen Richard PERLE ve William KRİSTOL bu kulüpte yer aldı. R. Perle, bu ekiple Paul WOLFOWİTZ arasındaki ilişkiyi kurdu.

Yeni Muhafazakârlar, ilk olarak "soldan" gelen ve haftalık bir dergi çıkaran Irving KRİSTOL ile birlikte, Başkan Nixon'un seçim kampanyasını desteklemeleriyle siyaset sahnesine çıktılar. Neo-Cons'lar Ronald Reagan'ın başkanlık döneminde ise, 1981 ve 1985 yılları arasında; hükümette görev alma ve bürokraside örgütlenme imkânı buldular. Richard Nixon ve J. Carter, döneminde Sovyetler birliği ile (kapitalizm ve sosyalizm arasında) karşılıklı denge/yumuşama (detant) ve Ortadoğu barış girişimlerine karşı çıktılar ve engel olmaya çalıştılar. Yeni Muhafazakarlar, detant politikası yerine, Sovyetlerin altından kalkamayacağı bir askeri rekabet öneriyordu. Henry Kissinger'in görüşleri de dâhil olmak üzere "realist" politikaları reddettiler. Vietnam savaşını desteklediler ve bu yolda bir kamuoyu oluşturmaya çalıştılar.

Örgütlü bir yapı kazandıktan sonra, *merkez sol ve liberal entelektüelleri silme konusunda ısrarcı davrandılar. Strauss'un "güçlü olmak, ancak iç ve dış siyasetteki rakiplerin güçsüzlüğü ile doğru orantılıdır" öğütünü her aşamada yerine getirdiler.*

Soğuk Savaş döneminde düşman belliydi ve saflar netti. Ancak, neo-con görüşe göre Soğuk Savaş'ın bitimiyle beraber "haydut devletler", çoğaldı ve Tehdit yayılarak küreselleşti. Esas olarak oğul Bush ekibinin öne çıkardığı yeni "Ulusal Güvenlik Stratejisi"nin temelini 1992 de Paul WOLFOWİTZ ve Dick CHENEY (ABD. Bşk.Yrd) gibi isimler hazırladı. Bu ekibin hazırladığı Ulusal Güvenlik Stratejisinin esasları, Savunma Politikası Kılavuzu (SPK) başlıklı rapor adı ile basına sızdırıldı. Bunun basına sızdırılması kamuoyunda büyük yankı uyandırdı.

Başta silah ve petrol olmak üzere, büyük tekellerle, Yahudi sermayesi ve Lobisiyle yakın ve organik ilişkiler içinde olan yeni muhafazakârlar, Sovyetlerin dağılmasından sonra 1990'lı yıllarda, siyasal projelerini yeni duruma göre düzenlediler. 1997 yılında ise PNAC

(Yeni Amerikan Yüzyıl Projesi) adı altında (think-tank) yani bir düşünce kuruluşu şeklinde örgütlendiler. 11 eylül saldırılarından sonra, yeni duruma göre siyasal projelerini tekrar gözden geçirerek ve ileri boyutta değişiklikler yaparak "ilkeler bildirgesi" adı altında yayımladılar.

Yeni Amerikan Yüzyıl Projesi düşünce kuruluşu olarak "ilkeler bildirgesini, hazırlayanların çoğu bugün ABD yönetiminde bulunan, Donald Rumsfold, Paul Wolfowitz, Lewis Libby, Zalmay Khalilzad, Richard Cheney, Jeb Bush, Francis Fukuyama ve onlara sonradan katılan Richard Perle ve arkadaşları idi. Kasım 2000 seçimlerinde Yeni Muhafazakârlar, PETROL ve SİLAH TEKELLERİ'nin desteği ile W.Bush'la birlikte iktidara geldi. ABD. Başkanı, Şubat 2003 yılında yaptığı konuşmasında, yeni muhafazakârları "ABD'nin en parlak beyinleri" olarak nitelemektedir. Yirmi kadarıyla birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğunu dile getiriyordu.

ABD'nin YENİ STRATEJİSİ: NEO-KLASİK SÖMÜRGECİLİK

Gerçekte, ABD. dış politikası Soğuk Savaş sonrasında emperyalizmin girdiği yeni aşamanın ihtiyaçlarına göre şekilleniyor. Buna yeni emperyalizm ya da aynı anlama gelmek üzere, neo-klasik sömürgecilik diyebiliriz. Bu yeni küresel egemenlik/hegomonya yaklaşımı, klasik dünya egemenliği kurmanın ötesinde, bir dünya imparatorluğu kurma isteği şeklindedir. ABD'nin yeni egemenlik/emperyal siyasetini W.Bush yönetimine onun yeni muhafazakâr ekibine bağlamak doğru değildir. Aslında, ABD'nin yeni savunma doktrini, 1997 yılında Demokrat Bill Clinton'un başkanlığı sırasında belirlenmiştir. Ancak, kuşku yokturki, yeni muhafazakârlar, lider emperyalist ülke ABD'nin ihtiyaçlarını önceden gören, teorisini yapan, buna uygun politikaları faşizan bir anlayışla geliştiren bu siyasetin gereğini yapmak üzere en hazırlıklı ve radikal bir üslupla harekete geçme yeteneğine sahip bir siyasal oluşumdur.

Yeni siyasete/ yeni savunma doktrine temel oluşturan belge 1992 yılında hazırlanan **"Yeni Bir Yüzyıl İçin Stratejiler, Güçler ve Öneriler"** adlı rapordur. B.Clinton yönetiminin, W.Bush dan tek farkı, siyasetinde Liberal yöntem ve araçlara verdiği önemdir. Clinton yönetimi sırasında hazırlanan (1997) 4 yıllık "Savunma Değerlendirme Raporu" ile

belirlenen; ulusal güvenlik stratejisi' nde "tehdit merkezli" askeri savunma doktrininden, (önleme) olanak-olasılık (ön alma / önleyici ilk vuruş) merkezli bir askeri- politik yaklaşıma geçildi.

ABD. kendisine yönelebilecek tehditleri daha oluşmadan ortadan kaldırmaya yönelik olan bu stratejiyi, 1997'den itibaren uygulamaya koydu. kendisini, niyetinden şüphelendiği bölgeye ya da ülkeye "önleyici operasyon" yapabilecek şekilde konumlandırmaya başladı.

Bu 4 yıllık "Savunma Değerlendirme Raporu" 11 Eylül 2001 eylemlerinden sonra Bush yönetimi tarafından yeniden düzenlendi ve bugünkü halini aldı.

Yeni doktrinin esası, "ABD''nin küresel egemenliği önündeki engellerin gerekirse "zor kullanılarak" ortadan kaldırılması siyaseti oluşturuyordu. Yeni dönemde ABD, düşmanlarının kim olacağını ve savaşların nerede çıkacağını tam olarak bilemez ve bilemeyecektir." Dolayısıyla, yeni savunma anlayışı, *"belirsizlik ve süpriz ögesiyle birlikte"* ele alınıyor. kimin nerde ve ne zaman saldıracağından çok, olası bir saldırganın hangi olanaklarla harekete geçeceğini hesaplayarak ona göre hazırlanmak gerektiği vurgulanıyor.

Yeni savunma doktrininde, ABD'nin karada, denizde, havada ve uzayda egemenliğine yönelik tehdidin;

(1). tanımlı ve belirli bir düşman devlet ya da devletlerin yanı sıra,

(2). "sistem içi çatışmalardan"

(3). ve sisteme yönelik felsefi temelli saldırılardan da kaynaklanabileceği öngörülüyor.

Diğer, bir anlatımla, tehlikenin düşman devletlerin yanısıra, devlet dışı öznelerden de gelebileceği varsayılıyor. böylece, batı ve kapitalizm karşıtı siyasal hareketlere ve güçlere özel bir önem veriyor. bu durumda sistem karşıtlarının neredeyse tamamı, "düşman" ilan ediliyor.

yeni ulusal güvenlik stratejisi' nde, abd'nin, "erişimine kapalı bütün alanlara ve girişine kapalı bütün coğrafyalara gerektiğinde zorla girmek, işgal etmek, siyasi müdahalede bulunmak ve rejimleri değiştirmek için

ANKARA BAROSU
BİLGİ VE BELGE MERKEZİ

operasyonlar yapabileceği" resmen ilan ediliyor. bunun için de; "sürekli izleme, önleyici ilk vuruş, dünyanın her bölgesinde amaca uygun askeri güç bulundurmak" gibi "askeri ilkeler" benimseniyor.

1990'lı yıllara damgasını vuran ve her biri hileli bir müdahale aracına dönüşen, "demokratikleşme", "insani müdahale", "çok taraflı işbirliği" gibi ilkeleri ise neo-con'lar kullanmıyor.

Yeni Muhafazakârlara göre, I nci Körfez Savaşı Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında yapılan bir operasyondu ve ABD önderliğinde gerçekleşmiş olsa da istenilen sonuç tam olarak alınamamıştır. Dolayısıyla, kararları, bu şemsiyenin dışına çıkarak Amerika'nın kendisi almalı ve uygulamalıdır.

Yine bu yeni doktrine göre, mevcut (verili) uluslararası hukuk ve ilkeler, soğuk savaş dönemine aittir ve bunların bugün geçerliliği yoktur: dünya yeni bir döneme girmiştir ve yeni dönemin kendisine ait hukuku ve kurumları henüz oluşmamıştır. bu hukuk ve ilkeler, tarihte olduğu gibi yine güçle oluşacaktır. bu güç, amerika birleşik devletleridir. çünkü, yeryüzünde küresel çıkarları olan tek ülke ABD. dir. ABD'nin savunulması batı uygarlığının, kapitalizmin savunulması, anlamına gelmektedir. gezegenin yeni yasalarını o koymalıdır.

Yukarıdaki sunulan ABD.'nin Yeni Güvenlik Stratejisi, ilkelerine ilave olarak, yeni muhafazakarların örgütlü kuruluşu PNAC, yani, 'Yeni Amerikan Yüzyıl Projesi" ilkeleri de, ABD'nin yeni politikası oluşturulmasında esas alınmıştır. Yeni ABD, politikasının temel ilkeleri özet olarak şunlardır.

- Amerikan Liderliğinin korunması için savunma harcamalarının artırılması, birden çok bölge ve cephede aynı anda savaş yeteneği olan bir silahlı güce sahip olunmalıdır. Gelişmiş teknolojileri askeri sisteminde kullanmalı ve nükleer gücünü yenilemelidir.
- Uluslararası planda ABD'yi bağlayacak her türlü anlaşmaya karşı çıkılıyor. Uluslararası Ceza Mahkemesi reddediliyor. Ekolojik dengenin korunmasını amaçlayan kyoto protokolünden çekiliyor.

- Amerikanın güvenliği ve çıkarlarının korunması için, Afganistan ve Irak'a müdahale edilmesi, Kuzey Kore ve Suriye'nin etkisizleştirilmesi, İran rejiminin değiştirilmesi, Ortadoğu'nun dünya barışı ve istikrarı için yeniden düzenlenmesi, (BOP), İsrail'in hükümeti hangi ekip ya da siyasal eğilim olursa olsun koşulsuz desteklenmesi,
- Demokrasinin yayılması için uluslararası kuruluşlara güvenilmemesi gerektiği,
- ABD'nin askeri faaliyetlerini, ana vatanını, müttefiklerini tehdit eden devletlere karşı güç kullanılması dâhil her türlü tedbirin alınması ve benzeri politikaları uygulamaya karar vermiştir.

Her şey neo-con'lar için bu kadar açıktır. Yeni Muhafazakârlara göre, Clinton dönemin bitmesiyle **neo-liberal** ve geleneksel realist politikalar da son bulmuştur. Dolayısıyla, bu politikalar yerine **önleyici vuruş stratejisini** esas alan bir dış politika izlenmelidir.

Önleyici saldırı hakkı yanında ABD., kendini **"iyi ve doğrunun temsilcisi"** olarak görüyor. ABD'nin ideologları yani fikir babaları, ülkelerinin İncil'deki **"seçkin millet"** olduğunu ve dünyaya "İYİ"yi empoze edecek imana muktedir olduklarını söylüyorlar.

ABD'nin SSCB'nin yayılmasını önlemek amacıyla "Sert çekme" politikasını savunan yazarlardan George Kennor, "Tarihin büyük bir ruhaniyetle ABD'ye emanet ettiği siyasi ve manevi yönetim sorumlulukları"ndan bahsediyor. Nitekim, bugün bu politika ABD tarafından uygulanıyor.

Amerikanın küresel ölçekte ekonomik, askeri, stratejik önderliğine ve hegemonya siyasetinin uygulanması konusunda demokratlarla cumhuriyetçiler arasında fark yoktur. Ancak, demokratlar bu politikaları gerçekleştirmek için, diplomatik yolları, kültürel araçları, uluslararası ilişkileri ve kurumları daha çok dikkate almak ve kullanmak gerektiğini düşünüyorlar. Askeri müdahaleyi bütün bu yollar tüketildikten sonra gerekli görüyorlar. Cumhuriyetçiler ise bu diplomatik süreçleri boş yere zaman kaybı olarak değerlendirmektedirler.

Aslında bu siyaset tarzı, 11 Eylül sonrasının bir yaklaşımı değil 1945 yılından beri yürütülen bir politikadır. Bunu kendi raporlarında açıkça yazıyorlar. Soğuk savaş döneminde, "Amerika'nın stratejik hedefi Sovyetler Birliği'nin güçlenmesini engellemek, Amerikan ordusunun görevi ise Sovyet yayılmacılığını önlemekti. Bu gün ise hedef, Amerikan çıkarlarına ve ideallerine hizmet eden uluslararası bir güvenlik ortamını korumak, ordunun görevi ise yeni bir büyük gücün rakibi olarak gelişmesini önlemek, Avrupa, Doğu Asya ve Ortadoğu'nun kilit bölgelerini savunmak ve savaşın yeni teknolojilerle mümkün olacak dönüşümü boyunca Amerikan üstünlüğünü korumak üzere, "demokratik barış kuşaklarını" güvenlik altına almak ve genişletmektir.

1945'ten 1990'a kadar ABD. silahlı kuvvetlerini, dünya üzerinde bir çok bölgede gerçekleşecek küresel tek bir savaşa göre hazırlamıştı. Bu gün ise, her biri kendine özgü ve farklı hedeflere sahip başka başka ve bağımsız düşmanlara karşı farklı bölgelerde gerçekleşecek savaşlara göre, bir silahlı güce sahip olmaktır.

Soğuk Savaş döneminde süper güçlerin rekabeti esas olarak yereldi. Bir bakıma stratejik "ağırlık merkezi", nükleer bir savaşın başlıyabileceği Avrupaydi. ABD ve NATO'nun büyük konvansiyonel kuvvetleri bir Sovyet saldırısını püskürtmek üzere buna göre konuşlanmıştı. Bu gün ise yeni stratejik merkez Doğu Asya'ya kaymaktadır. ABD. silahlı kuvvetleri için misyonlar sona ermemiştir. Sadece başka bir yöne kaymıştır. Tehditler çok büyük olmayabilir ama sayısı çoktur.

IV. BÖLÜM

KÜRESEL TERÖRE KARŞI ULUSLARARASI SAVAŞ

a. Uluslararası Terörle Mücadele ve ABD. Çıkarları

ABD'nin 11 Eylül sonrasında dış politikada şiddetli bir tepki göstermesi iki nedenle beklenen bir şeydi. 1) Öncelikle, Amerikan toplumunun kırılan onurunu düzeltmek, toplumdan gelen "intikam" talep ve baskılarına yanıt verebilmek ve böylece "Bush yönetimi'nin" siyasi konumunu kurtarabilmek için, 2) Bu terör eyleminin hepsini değilse bile

önemli bir kısmını uygulayan Usame bin Ladin-El Kaide elemanlarının yataklık ettiği Afganistan'daki Taliban Yönetimi'ni cezalandırmak için.

Ama ABD, bunun ötesine geçti; Afganistan ve Irak'a yaptığı askeri operasyonlarla, sorunu "küresel terörle mücadele" boyutundan, ABD'nin emperyalist çıkarların artırma, daha da ileri giderek, ABD'nin dünya hegemonyasını kurma arayışına getirdi. Böylece terörle mücadele süreci, uluslararasında küresel hâkimiyet rekabetinin bir aracı haline geldi.

W. Bush Yönetimi, tüm dünyayı küresel teröre karşı savaşta ABD'nin yanında toplanmaya çağırırken, kendine destek vermeyen ülkeleri "teröre destek veren ülke" konumunda kabul etti. Bu politikanın amacı, ABD'nin öncelikle Orta Asya ve Ortadoğu'da "eşkıya devlet" olarak adlandırdığı Irak, İran ve Suriye gibi bölge ülkelerine karşı savaş açmaktı. Küresel teröre destek vermekle suçladığı bu ülkelerdeki rejimleri / yönetimleri "askeri güç ya da savaş" yöntemini kullanarak değiştirmek ve yerlerine Amerikan yanlısı kimseleri yerleştirmek istiyordu.

Açıkça görüleceği üzere, ABD'nin "küresel terörle mücadele" retoriği, esasında ABD'nin diğer devletler ve toplumlar üzerinde savaş yoluyla denetim ya da hegemonya kurmayı hedeflemekteydi. Bu durum, küresel terörle mücadele değil, ABD önderliğinde bir "uluslararası savaş"tı.

Küresel terörle mücadele, tüm dünya genelinde terörün ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerini ortadan kaldırmayı gerektirirken; uluslararası savaş, teröre destek verdiği iddiasıyla ilgili devletlerin rejimini değiştirerek bu ülkelerde emperyalist varlık kazanma çabasıdır. Dolayısıyla, ABD'nin küresel terörü durdurmak için kullandığı yöntem, sorunun çözümüne dönük gerçek bir adım olmaktan ziyade, ABD'nin kendi ulusal çıkarlarını artırmaya yönelik bir çabadır. Bu ise, küreselleşme sürecinde, devletin ön plana çıkması, egemenliğini güçlendirmeye çalışması ve klasik devlet-merkezli bir uluslararası emperyalizm demektir.

b. Afganistan Operasyonu

ABD'nin El Kaide ve Usame Bin Ladin'in destek aldığı Taliban yönetimini cezalandırmak amacıyla gerçekleştirdiği Afganistan

Operasyonu, 'küresel terörle mücadele adı altında bir "uluslararası savaş"tır.

Afganistan sorunu, tarihte 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk döneminde çok bilinen "büyük oyun"un tekrar gündeme gelmesidir. Yukarıda jeopolitik teorilerde açıklandığı üzere, bu büyük oyun, dünya egemenliği oyununun bir parçasıdır. Büyük oyun, dünyanın süper veya büyük güçlerinin, Orta Asya ve etrafındaki bölgede, nüfuz alanı oluşturma mücadelesi ya da rekabetine verilen addır. Şu anda, "büyük oyunun" Afganistan örneğinde söz konusu aktörlerinin en önemlileri, ABD, İngiltere, Rusya, Çin, Avrupa ve İran, Türkiye, Pakistan ve Hindistan'dır. ABD'nin Afganistan müdahalesi, Güney ve Orta Asya ile Ortadoğu'daki "büyük oyunun" dengelerini etkilemiştir, ya da bundan sonra etkileme potansiyeline sahiptir.

c. Irak Operasyonu

ABD., Afganistan sorunu Amerikan çıkarları doğrultusunda çözümledikten sonra, Irak'a karşı savaş açtı: Bir kısmı ABD tarafından açıkça ifade edilen, bir kısmı ise örtük olarak ABD'ye atfen olmak üzere aşağıdaki sıralanan hususlar savaşın nedenleri olarak söylenildi. Aslında bunlar terörle mücadele amacının ötesinde göstermelik gerekçelerdi.

(1). Irak rejimi bugüne kadar eşine rastlanmamış bazı öldürücü (NBC) silahlarına sahiptir ve bunları gizlemektedir. Bu tespit doğru değildi. Aksine, dünyada en öldürücü silahlara sahip en önemli ülke ABD idi.

(2). Irak yönetimi, El-Kaide militanları dâhil teröristlere yardım ve yataklık etmekte ve onları eğitmektedir. Bu iddia da doğru değildi. Çünkü, Irak, geçmişte, şüphesiz ki, İsrail'e karşı mücadele veren bazı Filistinli grupları desteklemiştir. Ancak, El-kaide ile Irak arasında bu güne kadar hiç bir ilişki tespit edilememiştir.

(3). İslamcı teröre karşı meşru müdafaa yapıyoruz denildi. Irak'a müdahaleye antiterörist etiket yapıştırmak mümkün değildir.

(4). Örtük bir neden olarak, Hıristiyanlığı hâkim kılmak olduğunu iddia edenler de oldu. Oysaki, bu iddia geçerli değildir. Çünkü, hiçbir

Hıristiyan kilisesi, ayinlerinde veya resmi olarak savaşı onaylanmadı. Aksine Papa dahil birçok din adamı ve kilise bu saldırıyı kınadı.

(5). Amerikan'nın, İsrail'in Ortadoğu'daki çıkarları doğrultusunda hareket ettiği ve bunun İsrail-Filistin çatışmasını ortadan kaldırmak için bir adım olduğu da söylenir. Bu nedenin de tutarlı bir yanı yoktur. Çünkü; ABD'nin kendi tercihini bir başka devlet lehine düzenlendiğini düşünmek komplo saplantısına düşmek anlamına gelir.

(6). Irak petrol rezervlerini ele geçirmek, ABD. yönetimine yakın Amerikan Şirketlerinin istifadesine sunmak da önemli bir gerekçe olarak hep söylenir. Bir kısım yönetici ve yandaşlarının çıkarı yani, basit menfaatler için bir ülkenin riske atılması, özel çıkarlar uğruna savaş çıkarma ve bunu bir gerekçe sayma doğru bir yaklaşım değildir. Dolayısıyla, bu neden de gerçekçi değildir.

(7). ABD. Başkanı; Irak halkına **özgürlük** götürmek ve kendi yurdunda **güvenliği** sağlamak için Irak'a müdahale edileceklerini söyledi. Çünkü, özgür bir Irak'ın bu bölgeyi nasıl değiştireceğini gösterecektir, demektedir. Irak'a özgürlük götürmek, Irak rejimini değiştirmek anlamına gelir.

Böylece bu son ifade, ABD kendine düşman bir rejimi asla yaşatmayacağına dair bir ulusal politikayı yansıtmaktadır. Zulüm gören bir halka özgürlük ve Amerikan halkının güvenliğini sağlamak, formül buydu. Ünlü ideolog Robert Kagan, "Amerikalılar güce inandıkları, ölçüde, Liberal bir dünya düzeninin ve özgürlükçü uygarlık ilkelerinin geliştirilmesinin mümkün olacağını, bunun da ancak güçle sağlanacağına inanırlar." Kendi ülkende güvenlik, başkalarında özgürlük hep beraber yürür mü?

d. Özgürlük ve Güvenlik

Başka ülkelere özgürlükçü demokrasiyi dayatma arzusu gerçekten ABD'nin dış politikası mıdır? Latin Amerikalı diktatörler, Pakistan, Suudi Arabistan, Ürdün ile ABD'nin ilişkileri vardır.Onlara dokunulmaz, Irak'a özgürlük diye rejim yıkılır. Ancak Filistin halkına bu özgürlük hiç düşünülmez. Ayrıca, kendilerini özgürce ifade eden halklar ABD,nin işine gelmediğinde her ne sebeple olursa olsun ABD'nin potansiyel

düşmanlarıdır. Mısır ve Ürdün de yöneticiler özgür ifade taraftarlarını susturmada ve emniyet güçlerini arttırmada tereddüt etmezler. ABD. bunlara karışmaz.

Aslında özgürlükler, ABD.'nin ulusal çıkarlarına hizmet ettiği ve iç güvenliği ile örtüştüğü ölçüde başkaları için uygun görülmektedir. Aksi takdirde her kes için özgürlüğe izin verilmiş olsaydı Cezayir bir İslam Cumhuriyeti olurdu.

Regis Debray, "**Çağdaş dünyada seçim hep (Batı'ya düşman) İslam yanlısı demokrasilerle, (Batı'nın istediği) Laik diktatörlükler arasında geçer**" diyor. Oysa, arasında bir tercih yapmak gerektiği zaman, her kim olursa olsun güvenliği, özgürlüğe tercih eder. Güvenlik ve özgürlük aslında birbirleriyle uyumsuz değildir. Güvenliğin korunması silahlı güç gerektirir. Halka kendi iradesini yaratmasını sağlayan özgürlük ise bir liberal demokrasinin kurulmasını sağlayabilir.

Oysa, bombaların kulanımı ve özgür düşünce asla uyuşmaz. Şunu da unutmamalıdır ki, **siyasal liberalizm** Batı'da dini tolerans isteğinden doğmuştur. Siyasal Liberalizm, "dinimiz diğer bütün dinlerden üstündür" diye düşünen Batı'nın, dinlerini başkalarına zorla kabul ettirmekten vazgeçtiği andan itibaren başlamıştır.

Özgür düşünce, bırakın yaşasınlar, bırakın yapsınlar ve bir farklılıklar rönesansından yana olmuştur. **Güvenlik için** başkalarının yurduna girildiği ve kendimizce **mükemmel** diye adlandırdığımız **bir rejim** onlara dayatılmaya kalkıldığı zaman, **özgürlük bakışı terk edilmiş ve bir emperyal mantığa** girilmiş olunur.

Saddam Hüseyin rejimi Zalim bir diktatörlüktü ve düşüşü bugün bile kimsede pişmanlık uyandırmamaktadır: Bu belli iken kendisi için güvenlik, başkaları için de özgürlük hedefi arasında hiç de çatışma yoktu. Bugün ABD'nin, yaptığı saldırıda, "Irak halkının özgürlüğünü" ısrarla vurguluyorsa, herkesin gözünde **erdem** dilinin **kuvvet** dilinden üstün olduğunu bilmesindendir.

e. Koruyucu Savaş ve Emperyalizm

Ulusal çıkarın ve güvenliğin savunulmasının utanılacak hiçbir yönü yoktur. Bunun başka özgür rejimlerin gelişmesiyle örtüşmesi de ayrıca

daha iyi olur. Bugünkü Amerikan politikasını karakterize ettiren şey bu hedeflerin basit uygulamaları değil; bu hedeflere ulaşmak için meşru gibi gösterilen araçlardır. Yani, meşru müdafaaya bağlı olmayan askeri müdahalelerdir. Buna da **"koruyucu savaş"** adını ermişlerdir.

Beyaz Saray tarafından, 20 Eylül 2002'de yayınlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi adlı belgede, Bush, ilahi seçimliliği şöyle tanımlamaktadır. **"İnsanlık bugün düşmanlarını da özgür kılacak zaferi sağlayacak olan fırsatı avucunun içinde tutmaktadır. ABD. kendisine bahsedilen bu önemli görevi yerine getirme sorumluluğundan gurur duymaktadir."** Bu görevden şu sonuç çıkmaktadır. Savunmadan saldırıya geçmek gerekir. Bush devamla, **"insanlık, onurunu, vicdan ve ibadet özgürlüğünü daha ilerilere götürmeye kararlıyız"** demektedir.

Bu düşünce tarzı Irak'a karşı kesinlikle savaşa başvurmak gerektiğinin, ifadesiydi ve kendinde bir "müdahale hakkı" görmekti.

20. yüzyılda, Sovyet Kızıl ordusunun, **yardıma gerek duyularak yapılan komünist devrim ihracı,** bu tür düşünce yapısının bir örneğiydi. Ancak vaat edilen ideal farklıydı ve ilk de değildi.

19. yüzyılda da Fransa ve Avrupalı güçler **herkese "iyi"yi** götürmeleri gerektiği fikriyle **sömürge savaşları** düzenlemişlerdi. "iyi" kavramı, "uygarlık" anlamında kullanılmıştır. İşte sömürgecilerin Afrika ve Asya ülkelerindeki hâkimiyeti bu isim altında sağlanmıştı.

Geçmişte Napolyon'un alayları, Fransız ihtilalinin sloganı olan; **özgürlük, eşitlik, kardeşlik** fikirlerini süngülerinin ucuna takarak etrafa yayıyorlardı.

ABD de, yeryüzü cennetinin yaklaşmakta olduğunu ve bu cennete girmek için başvurulan her vasıtanın iyi olduğu şeklindeki, **Milenyumcu bir düşünceyle,** "özgürlük" ve "eşitlik" dayatması adı altında emperyal hegemonyasını gerçekleştirecek bir adımını Irak'a müdahale ile atmıştır.

Yeryüzündeki bütün haksızlıkları ve zalimleri ortadan kaldırmak, sürekli savaş halini gerektirir ve dünyadaki bütün orduların ve güvenlik güçlerinin kuvvetlenmesine yardımcı olur. 20. yüzyıl totalitarizminin önemli analisti, ünlü Rus Yazar Vasili Grossman "Hayat ve Kader" isimli eserinde, "Her nerede "iyi"nin şafağı sökerse, orada çocuklar ve yaşlılar

ölür ve kan akar." "Hayran olunacak idealler insanoğlunun mutluluğunu sağlamaya yetmezler." Demektedir.

ABD'nin Irak operasyonu, Afganistan operasyonunun aksine Birleşmiş Milletlerden onay alınmadan yapıldı. Operayona meşru bir temel vermek için BM.den almak istediği karar, öncelikle BM Güvenlik konseyinin daimi üyelerinden Fransa, Rusya, Çin tarafından kabul edilmedi. AB ülkelerinde Almanya ve aynı eksendeki ülkeler ile Ortadoğu da Türkiye ve diğer İslam ülkeleri, ABD'nin savaşına gayrı meşru olması nedeniyle destek vermeyi reddettiler. Tüm ülkeler, eğer Irak'ta KÜRESEL TERÖR kaynakları var ise bununla mücadelenin askeri yöntemler ve savaş yoluyla değil, BM Güvenlik konseyinin ilke ve mekanizmaları çerçevesinde barış ve diplomatik yolları kullanılarak yapılması gerektiğinde ısrar ettiler. Ancak, ABD, kararlarından dönmedi. Savaştan sonra BM. Güvenlik Konseyinden, savaşın meşruluğunu sağlayan bir karar çıkarmayı da sağladı.

ABD'nin Irak'ı işgal etmesinden rahatsiz olan, Amerika'nın hegemonyası ve emperyal hedeflerinin engellenmesini kendi yararına gören, Irak'ta durdurulamadığı takdirde sonraki hedeflerine doğru ilerleme ve böylece tüm bölgeyi denetimi altına alma tehlikesini gören diğer ülkeler güçleri ölçüsünde Irak'taki direnişi desteklemektedirler.

Irak'ı işgal eden güçlere karşı mücadele eden ve direnişi gerçekleştiren güçler genelde; Afganistan, Bosna ve Çeçenistan'da savaşmış mücahitler ile, Irak'ın bağımsızlığını savunan Irak'lı milliyetçilerdir.

Gerek bölgeden gerekse bölge dışından bazı ülkelerin, (İran, Rusya, Çin, Almanya, Fransa v.s.) ABD'nin Irak'ta başarısız kılınarak durdurulabilmesi ve yeni bir maceraya girmesinin önlenmesi için, dolaylı yollardan bu direnişe destek vermekte oldukları kuvvetle muhtemeldir. Zira, Irak'ta durdurulamayan ABD'nin bir sonraki aşamada, Büyük Ortadoğu Projesi ve giderek dünya hegemonyası çerçevesinde diğer bölge ülkelerine saldırması ve böylece tüm bölgeyi denetim altına alması tehlikesi mevcuttur.

Dolayısı ile Irak operasyonu, KÜRESEL TERÖRLE mücadele değil, ABD-İngiltere ve bunların yanında hareket eden ülkelere karşı, Fransa-

Almanya ve bunlar gibi düşünen ülkeler arasında bir ULUSLARARASI SAVAŞ niteliğindedir. Bu ülkeler dışında ki ülkenin, Türkiye ve İsrail'in konumu oldukça önemlidir.

V. BÖLÜM

SONUÇ

11 Eylül saldırılarının sonucunda ortaya çıkan uluslararası sistemden en çok yaralanan iki devlet olmuştur. ABD ve İsrail.

ABD., 11 Eylül saldırısından kazandığı "mağduriyet gücüne" sığınarak, Afganistan ve Irak'a yaptığı askeri operasyonlarla dünya hegemonyasını kurmaya çalışmaktadır.

Diğer yandan İsrail, terörle savaşın meşrutiyetine sığınarak öncelikle, Filistin'e sonra Lübnan ve Suriye'ye saldırarak Ortadoğu'da hegemonya oluşturmayı planlamaktadır.

Böylece, terörle mücadele gibi bir gerekçeye sığınarak, başka toplumların egemenlik ve güvenlikleri yok sayılıyor. BM. Anayasasının 2 nci maddesi, üye ülkelerin egemenliklerinin, insan hakları gibi gayet haklı gerekçeler olmadıkça hiçbir şekilde ihlal edilmemesi gerektiğini belirtiyor. ABD ve İsrail'in yaptığı operasyonlar Birleşmiş Milletler temel antlaşmasının ve diğer pek çok kararına, uluslararası hukuk, ahlak ve adalet anlayışına aykırıdır. ABD. bunların yerine, kendi çıkarlarına uygun bir hukuk oluşturmaya çalışıyorlar. Mevcut uluslararası toplum ve ilişkiler hukukunu ve felsefesini yok sayarak, hegemonyanın hukukunu ve felsefesini yazmayı ve oluşturmayı hedeflemiştir. Yeni düzenin, hukukunu kendi gücüne dayanarak bizzat kendisi yapıyor.

Tüm bu olanları Ortadoğu Projesi ve giderek dünya hegemonyası kapsamında değerlendirmek gerekir. ABD sahip olduğu askeri üstünlük sayesinde, TERÖRLE MÜCADELE, ulusal çıkar, güvenliği korumak gibi sloganlarla, Ortadoğu'dan hareketle dünyaya şekil vermek istiyor.

ABD. yönetiminin 11 Eylül sonrası söylemleri, örneğin, "ya bizimlesiniz ya da terörle", "teröre karşı savaşta her yolu kullanırız" çıkışları preemptive strike- önleyici müdahale adı altında olası bir terörü veya tehditi önleme hakkını kendinde görmesi emperyalist amaçlarının

paradigmalarıdır. Hiçbir uluslararası hukuk kuralı, küresel bir güç olan ABD'nin bu küresel hedefine engel olamaz. Barış, demokrasi, insan hakları bu hedefe ulaşmayı sağlayan araçlardır. Hem kendi ülkesi içinde ve hem de uluslararası düzeyde bu temel insanlık idealleri, ABD'nin küresel hedefini engellemediği ölçüde vardır. Saygılarımla,

KAYNAKÇA

- Boratav Korkut, "Emparyalizm mi? Küreselleşme mi?", E. Ahmet Tomak (der.), *Küreselleşme: Emperyalizm Yerelcilik İşçi Sınıfı,* 1.B., Ankara, İmge Kitapevi Yayıncılık, Nisan 2000.
- Başkaya Fikret, *Küreselleşme mi? Emperyalizm mi? Piyasacı Efsanenin Çöküşü,* 1.B., Ankara, Ütopya Yayınevi, 1999.
- Gözen Ramazan, *Uluslararası İlişkiler Sonrası, Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül,* 1.B., İstanbul, Alfa Yayınları 1487, Siyaset-Sosyoloji 65, Melisa Matbaacılık, Temmuz 2004.
- Karabulut Bilal, *Strateji Jeostrateji Jeopolitik,* 1.B., Ankara, BRC Matbaası, Ekim 2005
- Todorov Tzvetan, *Yeni Dünya Düzensizliği, Bir Avrupalının Bakışıyla* Çev. Ömer Faruk Turan, 1.B., İstanbul, Babaili Kültür Yayıncılığı: 84, Düşünce:7, Mapsan Matbaacılık, Nisan 2005
- Yanardağ Merdan, *Yeni Muhafazakarlar (Neo-Cons) Amerikanın Karar Kitabi,* 1.B., İstanbul, Çınar Matbaacılık Yayıncılık, 2004.
- Türkiyede Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, YÖK Yayını, 1985

* Bu makale, Uğur Mumcu etkinlikleri kapsamında 30.01.2006 tarihinde düzenlenen bir panel konuşmasında kullanılmak için anılan eserlerden geniş alıntılar yapmak suretiyle hazırlanmıştır. Metin Yıldızhan.

SORULAR VE YANITLAR

Av. Ünsal TOKER : Bizde teşekkür ederiz Sayın Yıldızhan. Toplantının başında da söylediğim gibi her üç konuşmacıya da yazılı olarak sorular geldi. Şimdi ben bu soruları cevaplamak üzere sırasıyla tekrar konuşmacılarıma söz vereceğim. Şöyle bir değerlendirme yaptım; Tuncay Özkan dışındaki diğer iki Konuşmacı da 30 dakika konuştu. Oysaki Tuncay Özkan 25 dakika konuşmuş. Onun da konuşma süresini eşitlemek ve kendisine karşı adaletli olmak için oturum Başkanı olarak O'na 5 dakika fazla zaman tanıyacağım.Bu cevap bölümünde bu hakkını da kullanabilecek olan Sayın Özkan'a söz vereceğim. Buyurun Sayın Özkan.

Tuncay ÖZKAN : Ben iyice Cüneyt Ağabey'in Programından kalma alışkanlık, şeyimi kontrol noktami kayıp etmişim yoksa. Efendim, teşekkür ederim. Efendim, Mustafa Gürbüz, yanılmıyorsam, evet, Mustafa Bey; "Demokrasi, terör, problem, kontrol, sembol, sistem, standart, mikrop, organizasyon, enerji, sinerji kelimelerini dış kaynaklı kelimeler olarak benim kullanmamın Türkçe'ye bir zarar olacağını" ve bunun çok da doğru bulmuyorum, çok teşekkür ederim ama kavramsal olarak bazı şeylerin kendimizin zenginleşmesi olarak görmek, ha bunun karşısında Türkçe kelimeleri kullanmamaktan kaynaklanan ayıbımı bağışlayın ne olur. En kısa zamanda kendimi kontrol altına alip bu kelimelerin yerine Türkçe kelimeler kullanmak için elimden geleni yapacağım, özür diliyorum şimdiden. "Avrupa Birliği'ne girmemizi istiyor musunuz?" diye sormuş. Bu şartlarda "hayır": Bu şartlarla "hayır". (Alkışlar). NATO'dan ayrılmalı mıyız? Zamanı gelir stratejik olarak değerlendirilmesi gerekli bir konu çünkü NATO bugün artık başka işleve dönüşmüş durumda. Bunu Türkiye'nin çıkarları açısından değerlendirip ona göre karar vermek lazım. "Amerika Birleşik Devletleri, İsrail, İngiltere terörist devlet değil midir?" Bana göre terörist devletlerdir. (Alkışlar)

"11 Eylül Saldırısı gerçekten bir terör saldırısı mı? Yoksa ABD'nin Ortadoğu'yu yeniden şekillendirmek veya Büyük Ortadoğu Projesi için yapılan bir komplomudur?", "CIA yapabilir mi?" Yapabilir efendim. Kendi iç denetimlerinde, kendi iç araştırmalarında bu saldırılarla ilgili olarak çok

sayıda bilginin ellerinde olduğu, ancak bunun ilgili herhangi bir ... bulunmadıkları ortaya çıktı. Bu tür saldırıları Usama Bin Ladin'a saldırıyı duyduğunda çok şaşırdığına göre, aa, nasıl olmuş, öyle mi olmuş falan diye tartıştığına göre bu saldırıların nasıl gerçekleştiği konusu çözülmesi gereken bir sorundur. Bu sorunun belge ve bilgilerle ortaya konması gerekiyor. Bu, sonuçları açısından baktığınız zaman saldırıyla hiç alakası yok. Saddam Hüseyin laik bir adam, Usama Bin Ladin şeriatçı birbirlerinden çok farklı insanlar, siz karşılığını dövüyorsunuz yani bunun hiçbir mantıki yeri yok, o yüzden ben saldırıların kendi iç komploları olabileceğinin de dahil olmak üzere hepsinin değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Mustafa Bey demiş ki, "böyle ruhsuz açık oturumlarla gençleri toparlayabileceğimizi sanmıyorum, üzülüyorum". Doğrudur efendim. (Alkışlar) 'Uğur Mumcu cinayetinin arkasında İran Gizli Servisinin olduğunu belirttiniz ancak bir ülke yabancı bir gizli bir servisin başka güçlerden, ülke içindeki ve yerel gizli servisin desteğini almadan böyle sansasyonel cinayetler işlemesi mümkün müdür? Kaldı ki, 42 cinayetin olduğu da hesaba katarak cevap verebilir misiniz?". Evet, veririm. Ne yazık bu ülkeyi yönetenlere, ne yazık bu ülkenin Gizli Servisine, ne yazık bu ülkede iktidar olduğunu varsayanlara. Yazıklar olsun. (Alkışlar). Ömer Can Baykal Bey söylemişler. Ömür Ayaz; "Uğur Mumcu, Muharrem Aksoy'un katillerin devletin belgeleri İran'ı gösterdiğini belirttiniz. Sizce İran şu an Türkiye'de aydınlara karşı terör eylemlerine neden son verdi, amacına ulaştığı için mi?" Geçmişte amacına ulaştığı için ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından, unutmayın, bu 13 yıl önce işlenen bir cinayet ve biz o zaman olaydan yaklaşık 1 yıl sonra bu bulgulara ulaştık ve deşifre ettik. Yazdık, Cumhuriyet'in arşivlerine bakın, diğer gazete; televizyon haberlerine bakın.Ve bugün yakalandılar ve bugün dünya onları sıkıştırıyor. Öbür gün biz bunları biliyoruz, öbür gün' "bunlar tıpkı Kışlalı Cinayeti, en son işlenen cinayet, İran Gizli Servisi destekli cinayet, karşılıksız kalmayacağı konusunda bir toplumsal hezeyanın doğduğunu görmüş bulunuyorlar.

"Büyük Ortadoğu Projesini yürüten ABD'nin bu terör olaylarıyla bağlantısı sizce yok mu?" Adını geçirdiğimiz olaylarda yok ama başka pek çok terör olayında Amerika Birleşik Devletlerinin parmağı var. Ben diyorum ki, Sinagog Baskını ve İngiliz Elçiliklerine konulan bombalar, yakalanıp Suriye'den gelen adam, açıklamalara hiç kimse dikkat

etmiyordu. Ben CIA'e çalıştım diyor, e, bu bombaları patlatanlar parayı ondan almışlar, niye bu konu hiç tartışılmıyor? Türkiye'de sadece ben mi okuyorum gazeteleri? Sadece ben mi okuyorum belgeleri? Sinagog'da patlatılan bomba ile İngiliz Elçiliğinde, HSBC'de patlayan bombaların finansmanını Suriyeli bir Amerikan CIA ajanı yapmış, arkasında Amerika yok mu sizce?

"Sizin düşlediğiniz Türkiye'yi hangi erk bize yaşatacak? Biz! Biz yapacağız! Hep beraber yapacağız ve kısa zamanda nasıl yapacağımızı sandıkta göstereceğiz, yapamayanları göndereceğiz yerine biz geleceğiz. Sandıkta gidip oy vereceğiz, tercihimizi doğru kullanacağız. Faşizmi destekleyenleri, demokrasi karşıtlarını, katillerle birlikte olanları, katillere aylık bağlayanları, hırsızları, arsızları değil namuslu insanları seçeceğiz. Bu kadar basit! Parçalanmayacağız, bölünmeyeceğiz. Birbirimizi, Ahmet Hayri Bey, birbirimizi yok etmek için yaptığımız mücadeleden bahsediyor, artık birbirimizle değil, ortak düşmanlara; yolsuzlukla, hırsızlıkla, katillerle mücadele edeceğiz, bunun başka yolu yok. Düşmanımız bir tek, bu düşmanları yenmek için mücadele edeceğiz.

"Geçmişte canı çok yanmış, çok acı çekmiş bir milletiz, bu toprakta milyonların kanı var, hâlâ akmaya devam ediyor, bu durum devam ederken bir grup üst sınıfın, kendi tabiri, "elit kesimin" çocuklarını kayırmasını nasıl karşılıyorsunuz?". Dedim ya "alçakça" buluyorum. Terör için mücadeleye o çocukları göndereceksiniz. Herhangi bir pis işin temizlenmesi için o çocukları göndereceksiniz ama kendi çocuklarınızı "askerlik korkusu" ile başka yere göndereceksiniz, başka işlerde başka şeyler yaptıracaksınız. Bu "alçaklık", bu "alçaklık". Bunun önüne geçmek gerekiyor.

"Vicdanen ... olgusunun demokratik dünyanın gelişimi açısından, demokrasinin gelişimi açısından, askerlik olgusunun gelişimi açısından vicdanilik olgusunun yani ben askere gitmek istemiyorum, ben burada yer almak istemiyorum tavrının dikkate değer olduğunu görüyorum, Türkiye için çok tehlikeli bir olgu olduğunu düşünüyorum. Türkiye'deki, bu topraklarda yaşamak için gerekli olan ortak çaba, ortak düşünce, ortak mücadele için zararlı bir şey olduğunu düşünüyorum ama dünyadaki felsefi gelişim açısından çok dikkate değer buluyorum, bakmak gerek böyle şeylere.

Ben teşekkür ederim size,

Tüm mal varlığınızı, çalışanları sahip kılmanız tüm kurulan şirketlerin çaycı ve vesaire kişilerin, yok bizde çaycılar falan yok. Kerimcan Kamal en büyük hisseye sahip kişidir, Genel Müdür olarak bulunuyor. Bunun da bir felsefesi var çünkü. Havva Can Göksu ikinci büyük hissedardır, Haber Merkezinin Genel Koordinasyonunu yürütüyor. Üçüncü büyük hissedar Dış Alımlara bakan, Emre Eren diye bir arkadaşımız. Dördüncü büyük hissedar Mobil-x diye bir şirket var, içimizde teknoloji ve diğer alımları yapıyor, odur. Beşinci hissedar da televizyonda "Yolsuzluk ve Yoksulluk" diye bir program yapıyoruz, Tuncay Mollareisoğlu diye bir arkadaşımız, O'dur. Bu arkadaşlarımız sistemi ayakta tutmak üzere oluşturulan omurganin bütününü oluştururlar. Yani çaycılar vesaire değil efendim. Ayrıca Vakıf yolu ile televizyona ortak olunması yasak olduğu için sendika olarak da televizyonlarda örgütlenmek mümkün olmadığı için biz şimdi yeni bir formül bulmaya çalışıyoruz. Bunun ile ilgili olarak çalışıyoruz, % 35 hisseyi de direk arkadaşlarımızin üstüne aktaracağız, çalışan arkadaşlarımızın üzerine aktaracağız.

"Emperyalizme karşı çıkmadan insan haklarını savunmak" olmaz, mümkün değildir, mümkün değildir. Soroz destekli insan hakları derneğiyle kuruluştan, Soroz CIA'in, CIA'in bir fonlayıcısıdır. Soroz'dan para alan her kişinin ve kuruluşun mutlaka dikkatle eylemleri açısından incelenmesi gerekir. Tekrar ediyorum, Soroz CIA'in parasını değerlendiren, fonlayan bir borsacıdır, siyasi operasyonlar gerçekleştirmektedir. Türkiye'deki Vakfı aracılığı ile para verdiği insanlara bir şey demiyorum, yani onlar o projede çalıştılar mı bu parayı alınca bakmak gerekir ama O'nun ile yan yana görülmek dahi çok tehlikeli bir şeydir, belirtmek istiyorum. Kimi kime şikayet, hiçbir şey, bundan şikayetçi falan değilim, Soroz'u elimizin tersiyle iteriz, defolur gider bizim topraklarımızdan.

"Türkiye Cumhuriyeti geçtiğimiz Yüzyıla damgası vurarak sömürgeci güçlere karşı bir ulusal kurtuluş mücadelesi ile kurulmuştur. Bugünkü Türkiye'ye baktığınızda hikmetle bizi yönetecek bir Başbakan, kendini aklamaktan bıkmayan bir Maliye Bakanı, irtica varken ülkemizin bu Yüzyıla damgasını vurması olanaklı mıdır?" Olanaklıdır

efendim. Olanaklıdır. Sizler, bizler, çocuklarınız el ele veririz, yepyeni bir Türkiye kurarız. Birde üstelik bunlara karşı kurarız. Demin Hocam konuşurken çok güzel bir şey söyledi, dedi ki, işte en büyük silahlar Amerika'nın elinde, hayır, en büyük silah inanmış insandır. İnanmış insandan daha değerli bir araç, daha değerli bir güç, daha değerli bir silah yoktur. İnancınızla ve inancımızla daha önce yaptığımız gibi bütün o modern silahları altüst ederiz. Bakın, Irak'ta insanlar inandıkları için ülkelerini savunuyorlar, üzerlerine kimyasalla, üzerilerine biyolojik silahlar, nükleer silahlar iniyor yenilmiyorlar.

KATILIMCI : Vietnam'da da oldu,

Tuncay ÖZKAN : Her yerde oluyor, örnekleri çok.

"Sayın Özkan", Galip Karakuş Bey sormuş, Kemal Yavuz Paşa ile yaptığımız bir programda 12 Eylül ve darbelerle ilgili bir konuşma sırasında "benim edilgen kaldığımı" söylüyor Galip Bey. Ben 12 Eylül konusunda hiçbir zaman edilgen kalmadım efendim. Diyorum ki, 12 Eylül en büyük anti-Kemalist harekettir. (Alkışlar) 12 Eylül karşıt devrimin başladığı gündür. 12 Eylül'e bir darbe olarak gelinmiştir. 12 Eylül için bütün her şey değiştirilmiştir. Kemal Yavuz Paşa'ya da söyledim, herkese soruyorum, Kemal Yavuz Paşa'ya o programda sordum, Paşa bilmiyorum dedi, bilmiyorum değince üstüne gitmeye gerek yok artık.

KATILIMCI : Arkasında durdu. 12 Eylül'ün ve 12 Mart'ın arkasında olduğunu söyledi.

Tuncay ÖZKAN : Bilmediğini söyledi programın sonunda. Bütün bu anlattıklarımı bilmediğini söyledi. Size CD gönderirim. Dedim ki, Paşam, Kahramanmaraş Olayları, 20 gün önce Cüneyt Arcayürek yazıyor, köşe yazısı yazıyor, Kahramanmaraş'ta çok kötü şeyler olacak diye. Dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Fahri Korutürk çağırıyor, ne demek istiyorsunuz diyor, anlatıyor; Başbakanı çağırıyor Cumhurbaşkanımız, soruyor, Başbakan Bülent Ecevit, böyle bir şey var diye, "yok efendim" diyor. Biz soruşturduk, böyle bir şey yok diyor. 20 gün sonra olaylara başlıyor. Vali Garnizondan, askeri birlikten yardım istiyor, askeri birliğin başındaki kişi "gelemem" diyor. Onun üzerine, üstündeki kişiden yardım istiyor, "siz bu işe karışmayın Sayın Vali" diyor. Şimdi bende diyorum ki, sıkıyönetim geçerli, askerler Türkiye'yi yönetiyor, e, buradaki insanların

hepsi asker, özel harekete gidiyorsunuz, orada örgütlü; MİT diyorsanız orada; MİT'in başında asker var, bu nasıl oluyor diyorum, ben onları bilmiyorum, özür dilerim dedi. Bizim çocuklar yaptıklarını ne zaman söylemiş dedi, ben de dedim ki, Ufuk... bir röportajda. Şimdi artık bunu sormaya hiç gerek yok yani orada bir çelişki yok. Orada bir çelişki yok, hemen anında bunları söyledim,

KATILIMCI : Efendim, öz eleştiri yapma gereği duymuyorum, mikrofonu uzatılan bu emekli generaller, 12 Eylül'ün ve 12 Mart'ın arkasında durdukları sürece bütün yobazlar, bütün ikinci cumhuriyetçi güruh işte, Atatürkçüler, İşte Kemalistler diyorlar bunlara çanak tutuyorlar.

Tuncay ÖZKAN : Ama ben diyorum ki, 12 Eylül en büyük anti-Kemalist harekettir, karşı devrimi başladığı tarihtir diyorum, daha Türkçe'sini söylemeye gerek var mı?

Katiller düzeninin, bu katilleri düzeni olgusunun, bu katiller sistematiğinin, hırsızların değişebilmesi için elbetteki bir siyasi araca ihtiyaç var. O siyasi bizim elimizde var, partiler var, ne oldu yani 3 yıl öncesine kadar partiler var; 3 yıl içinde yok mu oldu, eridiler mi? AKP mi eritti?, Adam kendisi eriyor, kendisi yok oluyor. Ama ne olur bu konuda çok dikkatli olalım, elimizde araçlarımız var ve bu araçları iyi kullanmamız lazım. İşte ben burada siyaseten şu parti, bu parti diye söylersem beni yanlış anlayabilirsiniz. O yüzden diyorum ki, siyasi araçlar var.

Vergi kanunlarındaki kişileri samimi olarak gördüm, Taylan Bey yani gelenleri samimi kadrosunda değerlendiriyorum.

Av. Ünsal TOKER : Özür diler Sayın Özkan,bir konuya açıklık getirebilmek için sözünüzü kesmek zorunda kaldım. Değerli katılımcılar elimde iki tane öneri yazısı var, ikisini de size okuyacağım, ondan sonra konu hakkında birlikte değerlendirme yapmanızı isteyeceğim. "Cumartesi günü zaman yetmezliği nedeniyle tartışmasız bir panel sonuçlandı. Salondan çıkarıldım. Zira yeni bir oturum başlayacaktı. Lütfen sorulara zaman ayırmanızı ve salonu terk etmeyip oturumu ve paneli bitirmenizi rica ediyorum", bir öneri böyle. Bir başka öneri ise ; "Sayın Başkan; 16:30'da bu salonda sizin toplantınızdan sonra başlayacak ikinci toplantının hazırlığına zaman kalması yani bize de hazırlık zamanı

tanınması için soruları en kısa zamanda toparlaya bilir misiniz?". Ne yapalım?

Kutlamakta olduğumuz hafta etkilileri içinde yer alan bir saat sonraki bir başka konunun tartışıldığı diğer bir oturumunda mutlaka kendine göre düzenini olacak. Bu düzeni kurmak içinde ilgililerin zamana ihtiyaçları olacağı muhakkak. Onlara karşı haksızlık yapmamak için bize ayrılan zamanı aşmamamız gerekmektedir. Bu nedenle; Sayın Özkan'dan cevapları sırasında kısa genellemeler yaparak bu olayları toparlamasını, diğer iki konuşmacımızın da cevaplarını çok kısa yapmalarını rica edelim. Salonun konuya ve zamana saygı anlayışına teşekkür ediyorum. Buyurun Sayın Özkan.

Tuncay ÖZKAN : Efendim ben soruları alalım, bunlara yanıt oluşturup sizlere ulaştıracağım.

Şunu söylemek istiyorum; çözümsüzlük, yada çaresizlik kavramları bize yakışmayan kavramlar. Asla kabul etmiyorum. Ne çözümsüzlüğü kabul ediyorum ne çaresizliği kabul ediyorum. Ben ne faşizm karşısında eğilirim, ne tek sesli bir Türkiye'yi kabul ederim. Mümkün değil! Çukurova Grubundan beni niye kovdular biliyor musunuz, daha doğrusu ayrılmam için gereken şey, Recep Tayip Erdoğan her dakika patrona baskı yaptı, her dakika. Maşası Cüneyt Zapsu. Her dakika patronun kapısında. Bunları söylemesin, bunları konuşmasın. Yanıtımı tekrarlıyorum, ben bir matbaa işçisinin oğluyum. Parayı araç olarak görüyorum. (Alkışlar) benim hedefim asla ve asla, asla ve asla para kanmak değil, çok para kazandım, onu topluma dönüştürmezsem misyonumu ve görevimi yerine getirmediğime inanıyorum. Onu dönüştürmek için bu televizyon kanalı kurdum. Size yeminle söylüyorum ki, benim düşündüklerimi söyleme hakkımı ne Tayyip, ne O'nun paşaları, ne babaları hiç kimse elimden alamaz. Ben söz-söyleme hakkımı televizyonun üstüne çıkar İstanbul'da iskelelere giden vapurlara, oraya kadar oradan konuşurum, buraya gelir burada konuşurum. (Alkışlar) Çaresizlik, sessizliği bürünmeyen, suskun kalma öyle bir şey yok. Öyle bir şey asla olamaz. Önümüzdeki hiçbir şey, bütün inancımla size söylüyorum ki, Türkiye'nin geleceği aydınlıktır. Çünkü aydınlık olmaması durumu zaten yok olma durumudur. Böyle bir şey olabilir mi?

KATILIMCI : Satıyorlar

Tuncay ÖZKAN : Satsınlar, geri alırız efendim. Bakın, ... ülkelerini ne güzel devletleştirdiler, bakın ne güzel.... mandacılığa falan olamaz bakın görürsünüz hepsini kovarız. Hepsini kovarız; ilk sandık geldiğinde görecekler. Onlarla, o faşistlerle, onların ağababaları da görecekler. Türkiye'yi tek sesliliğe mahkum etmek isteyenler de görecekler. Biz sadece göz yaşlarımız göz yaşlarımıza eklemek için burada bulunmuyoruz, biz umudumuzu umudumuza eklemek için, biz yeni güzel, güçlü bir gelecek kurmak için bir araya geliyoruz. Yoksa birlikte bulunmanın bir anlamı var mı? Birbirimizin cenazesinde niye fotoğraflarımızı taşıyoruz? Abdi İpekçi'den bu yana? Ondan önce?

Niye? Umutsuzluğu paylaşmak için mi? Korkuyu paylaşmak için mi? Kaygıyı paylaşmak için mi? Hayır! Onları elimizin tersi ile silip atmak için. (Alkışlar) İnsanlar ölmeden umut ölmez efendim ve umut güçlüyse insanlar öldükten sonra da yaşar. Asla umudu terk etmeden, umut için mücadele vererek ve ... ve bugün ne görüyorsanız umudun karşısında hepsini bu topraklardan söküp atana kadar bu mücadele devam edecektir. Dediğim gibi, bu siyasi iktidarın değişmesi falan filan mücadelesi değil. Bu iyinin, doğrunun bize hakim olma mücadelesidir ve onun için yaşamaya devam etmeliyiz, bağırmaya devam etmeliyiz. Suskunluk bize yakışmaz. O yüzden çocuklara sahip çıkmalıyız, onu yüzden çocukları buraya getirmeliyiz, o yüzden onları kazanmalıyız. Ben sustum efendim, siz tabi, artık bundan sonra Sayın Başkan,

Av. Ünsal TOKER : Sayın Özkan'a bu kapsamlı ve doyurucu açılamaları ve cevapları için bende kendisine çok teşekkür ediyorum.

Tuncay ÖZKAN : Teşekkür ediyorum.

Av. Ünsal TOKER : Evet, diğer iki konuşmacıma da zamanin yeterli olmaması sebebiyle çok kısa söz vermek istiyorum. Buyurun Sayın Alemdaroğlu.

Av. Tuncay ALEMDAROĞLU : Teşekkür ediyorum. Ben buradan da görüyorum, diğer toplantının çalışmaları için bekliyorlar. Ancak bana yönetilen sorulara kısaca yanıt vereyim. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesinin insan hakları, demokrasi konularında ilerleme nedeni olup

olmayacağı soruluyor. AB. girilmesi halinde elbette insan hakları ve demokrasi konusunda ilerleme kayıt edilir. Ancak, bunu sadece AB. bağlamak da doğru değildir. 1961 Anayasası ile hak ve özgürlükler getirilirken AB var mıydı ?. Avrupa Birliği olmasa bile Türkiye kültürel, sosyal ve ekonomik gelişmişliğine koşut olarak demokrasi, insan hak ve özgürlükleri konusunda yol almaya devam edecektir. Bunda en ufak bir kuşku olmasın.

İkinci soru; bu ülkenin hukuk sistemi insan hakları ve demokrasi açısından sizce en temel sorunları nedir? Bence en temel sorun eğitim sistemimiz olup demokrasi kültürümüzün toplumun her kesiminde tam olarak özümsenmemiş olmasıdır.

Kemalizm nedir diye soruluyor. Kemalizm'i anlatmak saatler alır. Ancak kısaca ifade etmem gerekirse; Temel ilkeleri olarak şunları söyleyebilirim. Öncelikle ulusalcı olmak, emperyalizme karşı olmak gerekir. iki ulusun egemenliğine ve laik cumhuriyete inanmak gerekir. Üç sürekli yenileşmeye ve gelişmeye açık olmak, durağan olmamak dört yurttaşlar arasında dil, din, ırk ayrımı yapmadan bütün insanları sevmemiz ve Türkiye Cumhuriyeti'ne yurttaşlık bağı ile bağlı olan herkesin kardeş olduğu kabul edilmelidir. Devlet, ulusal eğitimi, yurttaşın sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesini sağlamayı asli görev olarak üslenmelidir. Teşekkür ederim.

Av. Ünsal TOKER : Ben teşekkür ederim. Buyurun Sayın Yıldızhan. Çok kısa.

Av. Metin YILDIZHAN : Terminolojinin gerektirdiği şekilde demokratik vesaireye girmem. 12 Eylül senaryoları yaratılmış, 12 Eylül saldırısı tek bir El Kaide veya benzeri bir grup tarafından düzenlenmiş,güç tarafından düzenlenmiş bir saldırı değildir. 11 Eylül saldırısı çok boyutlu bir saldırıdır, küresel bir terörist saldırısıdır çünkü ulaşılan bugünkü aşamada bilişimin, haberleşmenin yoğunlaştığı bu aşamada terör kendi kaynağını, mali kaynağını kendisi yaratmaktadır, artık sponsorluğunun terörist grup üzerinde denetimi yoktur, terörist yasadışı kaynaklardan mali kaynağını bulduğu gibi kararını, organizasyonunu, koordinasyonunu kendisi tek başına yapmaktadır. 11 Eylül saldırısının sonucunda yakalanan yaklaşık 50 kişi vardır. Oysa yakalanmayan en az 150 veya daha fazla kişi

vardır. Böyle bir saldırıyı düzenleyebilmek için bir grubun, bir devletin gücü yeterli değildir. 11 Eylül saldırısı klasik bir terörist saldırı değildir. Klasik bir terörist saldırı da bir grup veya bir kişi demokratik süreçler veya kendisini duyurabilmesine imkan veren kanallar olmadığında veya bunlar kendisi için kullandırılmadığı durumlarda kendi sesini, arzusunu kamuoyuna duyurmak, siyasi karar organlarının kendi isteği doğrultusunda karar almasını sağlamak, kamuoyu üzerinde kendi istediğini etkiyi yaratabilmek için sansasyonel aletler kullanarak baskı, cebir, şiddet vesaire gibi yöntemleri kullanarak amaçlarına ulaşmak ister. Klasik terörde teröristin kimliği bellidir, ne yapmak istediği bellidir, her şey ortadadır. Oysaki 11 Eylül terörizm saldırısında terörist belli değildir. Teröristin ne yapmak istediği, hangi isteği uyardıysa, hangi kanallarla iletilmediği de belli değildir. 11 Eylül saldırısı uluslararası nitelikte olduğu içinde küresel bir saldırı olduğu içinde Amerika Birleşik Devletleri de kendi küresel amaçları doğrultusunda bu saldırıyı önleyecek mücadeleye girişmiştir. Adı küresel teröre karşı mücadeledir, Amerika'nın kendi dünya egemenliği, emperyal egemenliğini gerçekleştirmek için girişimi bir uluslararası savaş 11 Eylül sonrası ve Büyük Ortadoğu ve diğer Amerika'nın yaptığı savaşlar. Yoksa sıradan bir olay olarak değerlendirmemek lazım. Bu olmasaydı Amerika başka bir neden bulur, başka bir paradigma bulur yine Büyük Ortadoğu Projesini gerçekleştirmesi Türkiye üzerinde ne gibi terör olaylarına sebep olabilir, sizce insan hakları ve demokrasi konusunda ABD ...örtüşebilir söyler misiniz?" Ömür Ayaz arkadaşımız soruyor. Bir kere Büyük Ortadoğu Projesi Batı terör mücadelesi projesi veya Amerika'nın Irak'taki saldırısı ile ilgili ... bu uluslar arası bir savaş. Tabi Türkiye her ülke için Amerika'nın kendine göre değer yargıları var, Amerika kimi zaman bu ... rejime karşı demokrasiye gelmiş olan İran Rejimine karşı bu demokrasiyi yıkıp yerine belli bir rejimi getirecek Amerika Birleşik Devletleri Cezayir'de demokrasiyle gelmiş olan İslamcı anlayışı yıkmış onun yerine kendi istediği rejimi koymuştur. Amerika kimi zaman Saddam'ı diktatör, zalim bir diktatör diye yıkmıştır. Diktatörleri, krallıkları ortadan kaldırmak için bu hareketi yaptığının sebeplerinden birisi de budur, söylemektedir. Oysaki Amerika Birleşik Devletleri birçok krallık ile içli-dışlı yaşamaktadır, Ürdün ile, Suudi Arabistan ile, diğer başka krallıklarla da böyledir. Amerika Birleşik Devletlerinin bir istediği şudur; Türkiye'de kimi zaman

askeri müdahalelere karşı çıkmıştır, kimi zaman askeri müdahalelerin yanında yer almıştır. Türkiye'de istikrarı isteyen bir durum Amerika Birleşik Devletlerinin yararınadır,

Av. Ünsal TOKER : Sayın Yıldızhan lütfen toparlar mısınız?

Av. Metin YILDIZHAN : Aldığı mığfer yer olarak, işgal ettiği yer bakımından Amerika nın menfaatlerini, çıkarlarını her zaman etkileyecek bir konumdadır. Onun için Amerika onunu kendi yanında ister. İnsan haklarından Amerika Türkiye'nin isteklerine göre düzenler. "Ulusçuluk kavramı konusunda ne diyorsunuz" diyor, Amerika nın Türkiye ye hangi politikayı uyguluyor, Neriman Dağıstanlı hanımefendi söylüyor. Bir kere ulus-devlet kavramının ortaya çıkışıyla birlikte ulus devletin egemenlik anlayışı da küreselleşme ile birlikte değişmiştir. Artık devlet klasik egemenlik adı altında belli bir toprak üzerinde yaşayan halklarına istediklerini empoze etmek gücüne, istedikleri şekilde davranmaya hakkı yoktur. Çünkü uluslararası düzeyde gelişen yönetişim kurumları, uluslararası örgütler, uluslararası platformlar, diğer insan hakları belgeleri devletin, o devletin kendi ülkesinde yaşayan insanların özgürlüklerini, insan haklarını, insanların özgürce yaşamasını sağlayacak devletin egemenliğinin üstünde kullanmasını sınırlandıracak güçlere sahiptir. Bu sebeple olayı ulus devletin egemenlik kavramının kendi ulusu üzerindeki azalışı kapsamında değerlendirmek gerekir. Bu kapsamda eğer çeşitli kültürlere mensup insanlar kendisine yaşadıkları toplum içerisinde yer bulmak istiyorlarsa ki, bulurlar, bugünkü küreselleşmede azınlık gruplar veya seslerini duyuramayan toplumsal gruplar bu ulus-devlet anlayışının bir gereği olarak kendi isteklerini siyasi rejimlere empoze etmeye, siyasi rejimlerin yönetimlerini kendi yönetimleri doğrultularında etkilemeye çalışırlar. Nitekimdir siyasal İslam ve İslami düşüncenin demokrasi üzerinde etkinliği de budur. Siyasal İslam nasıl kendisine İslami anlamda yönetenlerin kendi isteğine göre bir alan istiyorsa ulusçuluk anlamında hareket edenlerde belli gruplarda kendisini bir halktan veya bir siyasi rejimden bağımsızlık isteği yönünde taleplerde bulunabilirler. Bu, bugünkü ulaşılan küreselleşmenin gereğidir. Yoksa Amerika'nın Büyük Ortadoğu Projesi gibi bunun ilgisi yoktur ancak bu Projede bunları, bu yöntemi sağlayacak bazı alanlar bırakmaktadır. (Alkışlar) İsrail konusunu çok özel değerlendirmek lazım. Bugünkü Amerika Birleşik Devletlerinin

yönetiminde bulunan ... dediğimiz yeni muhafazakârların hemen hemen tümü İsrail asıllıdır, tümü Yahudi asıllıdır ve o şahinler İsrail'i korumak istemektedirler. Temel korumaları zaten her ne pahasına olursa olsun, hangi siyasal iktidar veya hangi siyasal rejim gelirse gelsin İsrail'i sonuna kadar savunmak istemektedir çünkü İsrail Amerika'nın Ortadoğu Projesi için, dediğim gibi Ortadoğu Projesi işin sadece bir alanı, sadece küçük bir adımı. Amerika'da dünya egemenliği istiyor, Avrasya dediğimiz Kıta'nın tümünde düşünün, dünyanın ¾'nü barındıran, kendi bölgesel ve dünya üzerinde hegemonya kurmak isteyen devletlere ekonominin, tabii kaynakların ¾'üne sahip bir ülkenin tümüne, hem de kendi dininden olan hem de ... benzerliğinden olan bu kadar ülkeye karşı lider olmak isteyen bir ulusun küçük bir Ortadoğu Projesi çerçevesinde İsrail olayının vesairenin böyle değerlendirilmesi çok sığ bir mantıkla Türkiye'de genelde öyle yaklaşılıyor...

Av. Ünsal TOKER : Sayın Yıldızhan. Lütfen bağlar mısınız? Lütfen efendim!

Av. Metin YILDIZHAN : O maksatla yapılmış bir şey değildir. Proje büyüktür, amaç büyüktür, hedef büyüktür. Amerika da süper bir güç haline dönüşmüştür, bu gücün gerekliliğini, bugün gereklerini yerine getirmeye çalışmakta. Yoksa Amerika'nın savunması meselesi değildir. Teşekkür ediyorum.

Av. Ünsal TOKER : Teşekkür ediyorum. Değerli katılımcılar,

Bugün bizleri burada bu düşünceler etrafında toplayan ve birlikteliğimizi güçlendiren her iki düşünce adamına, her iki bağımsızlık mücahidine karşı bağlılık ve sevgilerimizin sonsuza değin süreceğini gösterip, şu karşı köşeden bizleri izledilerinden hiç şüphem olmayan kalpaksız kuvayi milliyecilerinin ruhlarını şad edebilmek için lütfen hepbirlikte ayağa kalkarak onları alkışlayalım, onlara olan gönül bağımızı kimilerinin duyacağı şekilde seslendirelim.

Ruhları şad olsun.

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE UZLAŞMA

OTURUM BAŞKANI
Av. Hatice KAYNAK
Ankara Barosu Yönetim Kurulu Üyesi

KONUŞMACILAR

Doç. Dr. Hamide ZAFER
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Av. Seda AKÇO
İstanbul Barosu

03 Şubat 2006

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE UZLAŞMA

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Çocuk Hakları Komisyonu ve Uzlaşma Komisyonunun ortaklaşa düzenlediğimiz Panel'e hoş geldiniz. Bildiğiniz gibi uzlaşma 01 Haziran 2005'te, Ceza Kanunu ile uzlaşma yürürlüğe girdi ama çocukla ilgili uzlaşma hükümleri son derece farklılık arz ediyor. İlk söyleyişte sanki aynı şeyden bahsediyormuşuz gibi ama çok çocukların özel durumundan kaynaklanan bir çok değişik ayrıntı var. Biz bugün bunlara değinmek istiyoruz. Hatice Hanım'a Panel'i yönetmeyi kabul ettiği için, misafirlerimize de kalkıp İstanbul'dan bu kötü havada geldikleri için çok teşekkür ediyorum. Umarım hepimize faydalı olacak. Teşekkür ederim.

Av. Hatice KAYNAK : Değerli meslektaşlarım hepiniz hoş geldiniz. Bu gün ceza-adalet sisteminde, çocuk adalet sisteminde uzlaşmayi konuşacağız. Seçkin Bey'in söylediği gibi uzlaşma 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girdi, hem yetişkinler, hem çocuklar için aslında yürürlüğe girdi çünkü şikayete bağlı tüm suçları kapsıyordu. Avrupa Konseyi'nin R99-19 sayılı tavsiye kararında her ülkenin, yani Avrupa Konseyi üyesi her ülkenin sisteminde uzlaşmaya yer vermesi ve ceza sisteminin de buna doğru yönlendirmesi gerektiği tavsiye edildi. Türkiye de aslında bu tavsiye kararını kabul ederek bir şekilde kanunların içinde yer almasını sağladı. Çocuk uzlaşması ise daha farklı bir konu çünkü çocuk haklarını düzenleyen uluslar arası sözleşmeler, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Pekin Kuralları çocuk adalet sisteminde mümkün olduğunca çocuğu yargı sistemi içine sokmamayı tavsiye ediyor hatta bunu devletlere bir yükümlülük olarak da yüklüyor. Yargı dışına çıkarmak için Çocuk Koruma Kanununda Türk Ceza Kanundan bir buçuk ay kadar sonra 15 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girdi ve yargı dışına çıkarmak için üç tane kurum öngördü. Bunlar Kamu Davasının açılmasinin ertelenmesi, hükmün açıklanmasının ertelenmesi ve uzlaşma. Bugün uzlaşmayı konuşacağız ama belki içinde yine yargı dışına yönlendiren diğer konulardan da bahsetme şansımız olabilir diye düşünüyorum. Bugün iki konuğumuz var bu konuyu konuşacağımız. İlk konuğumuz Doçent Doktor Hamide Zafer, Hamide Zafer Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Usul Hukuku, Ceza ve Ceza Usul

Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. Hamide Hocam 1986'da Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu, 1988 yılında "Basın Özgürlüğü ve Basılmış Eserlerin Toplatılması" konulu yüksek lisans tezini vererek yüksek lisansını tamamladı. 1996 yılında "Ceza Hukukunda Terörizm" konulu doktora tezini savundu ve doktor unvanını aldı. 2005 yılında "Faili Yardım Suçu Ve Müdafiinin Bir Suçtan Sorumlu Olma" doçentlik takdim tezini sunarak doçent unvanını kazandı. Halen Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalında Öğretim Üyesi olarak devam etmektedir. Buyurun Hocam.

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Bugünkü toplantının konusu "çocuk adalet sisteminde uzlaşma". Benim konum genel olarak uzlaşma. Çocuklara ilişkin uzlaşmanın özelliklerine Seda hanım değinecek. Çocuklara ilişkin uzlaşma, büyük ölçüde yetişkinlere ilişkin uzlaşmanın koşullarını da içerdiği için tebliğler birbirini tamamlayacaktır. Çocuk adalet sisteminde uzlaşma konusunda tartışma açmak için Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki (m.253-255) ve TCK'daki (m.73) hükümleri öncelikle zaten masaya yatırmamız gerekiyor. Bilindiği üzere Çocuk Koruma Kanunu'nda, hüküm bulunmayan hallerde, CMK hükümleri uygulanacaktır (ÇKK m.42). Ancak belirtelim ki; çocuk adaletinin amacı farklı olduğundan, çocuklar hakkında uygulanacak olan uzlaşmanın amacında ve buna bağlı olarak usulünde ve maddi koşullarında farklılıklar olacaktır. Çünkü, çocuk yargılamasının amacı, ruhu farklıdır ve çocuk adalet sistemindeki kurumların bu ruha uygun olması ve yorumlanması gerekir. Bu nedenle belki, çocuklara uygulanacak uzlaşmanın bütün koşulları ile ÇKK'da düzenlenmesi daha iyi olurdu.

TCK ve CMK'nun hükümleri birlikte düşünüldüğünde, uzlaşma kurumunun mevzuatımızda 4 maddede düzenlenmiş olduğu görülür. Bu demektir ki, uzlaşma kurumu, Yönetmelikle, Baroların veya Barolar Birliğinin Yönergeleri ile şekillendirilmeye çalışılacaktır. Kanaatimce, bu bir eksiklik değildir.

TCK'de ve CMK'da uzlaşmanın nasıl yapılacağının yani uzlaştırıcının nasıl devreye gireceğinin veya bu sürecin etik kurallarının neler olacağının zaten yasada düzenlenmesi mümkün değildir. Alman

hukukunda da uzlaşmaya ilişkin şu anda açık, doğru dürüst bir düzenleme yok; ancak uygulamada uzlaşma kurumu işlemektedir.

Şunu söylemeye çalışıyorum kısaca; yasada açıkça her şeyin düzenlenmemiş olması büyük bir eksiklik değil, kıta Avrupa'sı sistemi de bizim gibi yapıp bozarak veya yorumlayarak uzlaşmanın kurallarını ortaya koymaya çalışıyor. Tabi ki şunu hemen belirtmek isterim; Anayasa'nın 13. maddesi gereğince, temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamaların mutlaka yasayla düzenlenmesi gerekir. Ceza Usul Hukuku'nda da kanunilik, yasallık ilkesi geçerlidir. Yani kişi hak ve özgürlüklerine ilişkin bir sınırlama getirilecekse bunun yasa ile yapılması; düzenleyici işlemlere bırakılmaması gerekir. Bu, hukuk devleti olmanın bir sonucudur. Uzlaşma, kişinin kendisine isnat edilen suç hakkında, bir mahkemenin adil bir yargılama sonucunda karar vermesini isteme hakkını (AİHS m.6/1) yakından ilgilendiren bir kurumdur. Uzlaşmaya ilişkin hakları zedelemeyecek olan düzenlemelerin pekâlâ yönetmeliklerle, içtihatlarla ortaya koyu, bu konuda yeni kuralların yaratılması da mümkün. Biliyorsunuz Anayasa'nın 124. maddesine göre kanunun uygulanmasını göstermek üzere yönetmelikler çıkartılabilir; kanaatimce, uzlaşma ile ilgili hükmün altında "yönetmelik çıkartılacaktır" şeklinde bir hükmün yer almamış olması bu konuda büyük bir eksiklik değildir. Anayasa'nın 124. maddesi de zaten bunu bize söylüyor. Yönetmeliklerle bir kurumun uygulanma şekli ortaya konulabilir; hatta hatta hak ve özgürlüklere tecavüz etmemek koşuluyla düzenleyici işlemlerle yeni kurallar yaratılabilir.

Uzlaşma, bir üst bir kavramdır. İddia, savunma ve yargılama makamlarının cezai uyuşmazlığı kendi iradeleri ile aralarında anlaşmak suretiyle çözmelerini ifade eder.

I- Genel olarak

Kara-Avrupası hukuk sistemlerinde, soruşturmanın ilk ve kovuşturmanın kanuniliği (mecburiliği) ilkesi geçerlidir. Bu ilkeye göre, bir suç işlendiği izlenimini veren bir hal öğrenilir öğrenilmez soruşturma başlatılmak (CMK m.161), soruşturma sonunda şüphelinin suçu işlediğini düşündüren yeterli delile ulaşılmış ise iddianame düzenlenmek zorundadır (CMK m.170/2). Ayrıca yeni CMK'ya göre, yeterli delil

sözkonusu ise iddianame kabul edilerek kamu davası açılmak ve kavuşturma evresine geçilmek zorundadır (CMK m.175/1). Yine kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak, yargı ve iddia makamı açılmış olan davayı sonuna kadar takip etmek (Ay m.36) ve bir hüküm çeşidi ile (CMK m.223) sonuçlandırmak zorundadır.

Ancak, katı kanunilik (mecburilik) ilkesi, yani her suçta soruşturma ve kovuşturma mecburiyetinin kabul edilmesi, devlet ve mağdur ile yargılama ve iddia makamları açısından her zaman iyi sonuçlar doğurmaz.

Kara-Avrupası da tarihi süreç içersinde ceza uyuşmazlıklarının çözümünde olağan usule alternatif yöntemler üretmiştir.

Özellikle basit suçlarda, soruşturma ve kovuşturma mecburiyetinin kabul edilmiş olması yargılama masrafları açısından düşünüldüğünde devlete büyük külfet yükleyebilir. Mahkemeler basit suçlarla uğraşmak zorunda kalacaklarından ağır nitelikli suçlara yeterince zaman ayıramayabilirler ve adil olmayan sonuçlar ortaya çıkabilir. Uzlaşmayla ceza mahkemelerinin işyükü azalmakta ve uzlaşma nedeniyle kazanılan zaman ağır ve karışık davalara harcanabilmektedir. Mağdur açısından ise zararının tazmin edilmesi failin cezalandırılmasından daha önemli olabilir. Ayrıca, mağdur muhakeme dışı olumsuz etkilerden (deşifre olmak gibi) kurtulmayı da isteyebilir. Şüpheli veya sanık, mahkeme önüne çıkıp aklanmak yerine, soruşturma evresinde iddia makamı ile uzlaşmayı çeşitli sebeplerle tercih edebilir ve yargılamanın sağlayacağı güvencelerden kendi iradesiyle vazgeçmek isteyebilir. Müdafi, en kısa zamanda müvekkilinin en yararına olan sonucu sağlamış olabilir. Ayrıca belirtelim ki, kısa süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda muhakeme dışı yollarla uyuşmazlığın çözümlenmesi, bunların infazından doğacak sakıncaları da ortadan kaldıracaktır.

En basit şekliyle uzlaşma, mağdur, iddia, savunma ve yargının belirli menfaatler karşılığında anlaşarak muhakemeyi sona erdirmelerini ifade eden bir kavramdır. Uzlaşmanın taraflarına ve elde edecekleri menfaatlere göre çeşitli uzlaşma şekilleri sözkonusudur.

Ceza uyuşmazlığını muhakeme dışı yollarla çözerek muhakemeye son vermeye ilişkin kurumları uzlaşma üst kavramı altında toplamak mümkündür.

Ceza uyuşmazlığını muhakeme dışı yollarla çözerek muhakemeye son verme, yani uzlaşma uyuşmazlığın taraflarına ve uzlaşmanın şartlarına ve verilecek karar çeşitlerine göre farklı şekilde isimlendirilmelidir. Kanımca isimlendirme, üst ve alt kavramlar arasında bağlantı, kurumların anlaşılması ve sistem içindeki yerlerinin tespiti bakımından önemlidir.

Uzlaşmayı kural olarak kamu davasının açılmasını engelleyen uzlaşma (kovuşturmama kararı ile sonuçlanan uzlaşma) ve usulüne uygun olarak açılmış olan kamu davasının tarafların iradelerine uygun olarak çözümlenmesini sağlayan uzlaşma (cezada indirim veya ceza vermeme) şeklinde de sınıflandırmak mümkündür.

Mahkemelerce yürütülen dava yoluna alternatif olarak hizmet veren çözümler, alternatif uyuşmazlık çözümleri, mahkemedeki yargılamaya alternatif çözüm usulleri, uyuşmazlığın yargı dışı yollarla çözülmesi, gibi değişik başlıklar altında ele alınmaktadır. Bu uzlaşma şekilleri Diversion (saptırma) olarak da adlandırılmaktadır. Dava açıldıktan sonra yargılamaya son veren uzlaşma şekilleri ise Madiation olarak adlandırılmaktadır. Diversion ile belirli, basit nitelikteki uyuşmazlıkların muhakeme dışı yollarla çözümü amaçlanır. Madiation ise tüm uyuşmazlık çeşitlerinde uygulanabilen bu uzlaşma şeklidir.

Mevzuatımızda "uzlaşma" adı altında düzenlenen kurum uzlaşmanın sadece bir şeklidir. Bu kurumun uzlaşma başlığı ile düzenlenmesi hatalı olmuştur. Söz konusu kurum, "fail-mağdur uzlaşması" şeklinde adlandırılabilir ve üst kavram-alt kavram ilişkisi kurulabilirdi.

Yasalarımızda birçok uzlaşma örneği yer almaktadır. Örneğin, Yasa'da, devletle şüpheli veya sanık arasında gerçekleşen uzlaşmaya önödeme adı verilmiştir. Önödeme ve idari ceza kararnameleri de birer uzlaşma şeklidir.

Yine şikâyetten vazgeçme de, adliye dışında faille mağdur arasında gerçekleşen bir uzlaşma şeklidir (TCK m.73/4-7). Adli makamlar tarafları bir araya getirmek veya bu konuya dikkat çekmek zorunda değillerdir.

Belirtelim ki, TCK m.62/2'ye (eski TCK m.29'a) göre, failin fiilden sonraki ve (veya olmalı) yargılama sürecindeki davranışları takdiri indirim nedeni olarak cezanın hesaplanmasında göz önünde bulundurulabilir (TCK m.62/2; Alman CK m.46). Bu hüküm çerçevesinde, sanıkla iddia makamının ikrar karşılığında veya kanun yolüna gitmeme karşılığında belirli bir ceza indirimi konusunda uzlaşma girişiminde bulunmaları mümkündür. Böylece muhakeme hizli bir şekilde sonuçlandırılmaktadır. Aynı şekilde, cezada indirim yapılmasını sağlamak için failin suçtan doğan zararları karşılaması veya bu yöndeki çabaları da faille mağdur arasında gerçekleşebilecek bir uzlaşma şekli veya uzlaşma girişimidir. Muhakeme konusu suç hakkında yasal bir etkin pişmanlık hali öngörülmemişse, bu hüküm bir uzlaşma şekli yapılandırılmasına uygun bir hüküm olarak değerlendirilebilir.

Belirtelim ki, uzlaşma anglo amerikan sisteminin bir kurumudur. Bu sistemde esas olan uzlaşma şekli, sanıkla iddia makamının suçlama konusunda uzlaşmalarıdır. Hüküm tarafların uzlaşmalarına uygun bir şekilde verilir. Kıta Avrupası sisteminde bu tür uzlaşma mahkemenin re'sen araştırma yapması ve vicdani delil sistemimin hakim olması nedeniyle mümkün değildir. Bizim tartışacağımız uzlaşmanın, dava konusu fiilin hukuki niteliğinde uzlaşma ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

2- Fail-mağdur uzlaşmasının koşulları

Fail-mağdur uzlaşması, tarafların, olayla ilgisi olmayan üçüncü bir kişi önünde iradelerine uygun bir anlaşma yaparak sözkonusu ceza uyuşmazlığını gidermeleridir.

Uzlaşmanın maddi koşulları TCK m.73/8'de, uzlaşma usulü ise CMK m.253-255'de düzenlenmiştir. Fail-mağdur uzlaşması dört hükümde düzenlenmiştir. Uzlaşma kurumunun uygulamasına ilişkin ayrıntılar, Ay m.124 uyarınca yönetmelikle düzenlenebilecektir. Yasa'da bazı kurumların uygulanma şeklinin yönetmelikle düzenleneceğinin belirtilip, uzlaşmada böyle bir tespit yapılmamış olması, uzlaşmanın

uygulanmasını göstermek için yönetmelik çıkartılmasını engellemeyecektir. Diğer kurumların uygulanmasının yönetmelikle düzenleneceğinin belirtilmesi sadece Ay m.124 hükmünün tekrarı niteliğindedir ve konuya dikkat çekici niteliktedir. Ancak belirtelim ki, yönetmelik hükümleri kanun hükümlerini aşarak yeni hüküm yaratıcı nitelikte olmamalıdır. Çünkü, kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlayan düzenlemeler ancak Kanunla yapılabilir (Ay m.13).

TCK'nun 73. maddesinde "Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar, uzlaşma" başlığı altında şikâyet ve şikâyetten vazgeçme kurumları ile birlikte genel fail-mağdur uzlaşması düzenlenmiştir. Çocuk Koruma Kanunu'nun "Uzlaşma" başlıklı 24. maddesinde de özel bir fail-mağdur uzlaşmasına yer verilmiştir. Belirtelim ki, ÇKK m.24'deki uzlaşmanın şartları, uzlaşmanın uygulanacağı suçlar hariç, yetişkinlere uygulanan uzlaşma ile aynıdır. Diğer bir söyleyişle, fail-mağdur uzlaşmasının genel şartları ve uygulama esasları çocuklar için de geçerlidir (ÇKK m.42).

TCK m.73/8'e göre, suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleriyle uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir.

a- Uzlaşmaya konu suçun takibi şikâyete bağlı bir suç olması

Uzlaşma, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bulunan suçlarda yapılabilir. Uzlaşmanın sözkonusu olabilmesi için, suçtan zarar görenin (mağdurun) şikâyet hakkını kullanmış olması gerekir. Soruşturulması şikâyete bağlı suçun, genel veya özel ceza yasalarında yer almasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Belirtelim ki, İİK'da, Çek Kanunu'nda, FSEK'da, Patent Kanunu ve Markalar Kanunu gibi özel yasalarda da takibi şikâyete bağlı suçlar bulunmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nda yer verilen takibi şikâyete bağlı suçlar şunlardır. Basit yaralama (m.86), Taksirle yaralama (m.89), Cinsel taciz

(m.105), Tehdit (m.106), Konut dokunulmazlığının ihlâli (m.116), İş ve çalışma hürriyetinin ihlâl i (m.117), Kişilerin huzur ve sükununu bozma (m.123), Hakaret (m.125/131), Kişinin hatırasına hakaret (m.130/131), Haberleşmenin gizliliğini ihlâl (m.132/138), Özel hayatın gizliliğini ihlâl (m.134/138),Basit hırsızlık (m.144), Kullanma hırsızlığı (m.146), Mala zarar verme (m.151), Güveni kötüye kullanma (m.155), Bedelsiz senedi kullanma (m.156), Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf (m.160), Açığa imzanın kötüye kullanılması (m.209), Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlâli (m.233), Sırrın açıklanması (m.239).

Malvarlığına karşı suçlar bölümünde yer alan yağma ve nitelikli yağma dışındaki suçlar da haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlendiklerinde, şikâyet üzerine takip edilirler. Örneğin, Hırsızlık (m.141/167), Hakkı olmayan yere tecavüz (m.154/167), Dolandırıcılık (m.157/167).

Bazı basit suçlar, vatandaş tarafından sadece yabancı ülkede işlendikleri için takibatları şikâyete bağlı hale gelebilir. TCK m.11/2'ye göre, bir Türk vatandaşı yabancı ülkede aşağı sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektiren bir suç işlediğinde muhakeme yapılması zarar görenin veya yabancı hükümetin şikâyetine bağlıdır. Bu halde de zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması halinde uzlaşmaya gidilebilecektir.

Belirtelim ki, uzlaşma yapılabilmesi için şikâyet şartının gerçekleşmiş, diğer bir söyleyişle usulüne uygun biçimde yetkili kişi tarafından şikâyette bulunulmuş olması gerekir. Cumhuriyet savcısı veya mahkeme, şüpheli veya sanığa uzlaşmak isteyip istemediğini sormadan önce şikâyetin usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını kontrol etmelidir. Suçun kovuşturma evresinde şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde, mağdurun yaptığı ihbar şikâyete dönüştürülür ve mağdur şikâyetten vazgeçmediği takdirde uzlaşma sözkonusu olabilir (CMK m.158/6).

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda, uzlaşma dışında şikâyetten vazgeçme kurumu da varlığını devam ettirmektedir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda fail ve suçtan zarar gören aralarında anlaşabilirler. Bu halde suçtan zarar gören şikâyetten vazgeçme hakkını kullanabilir. Mağdurun şikâyetten vazgeçme hakkını kullanması doğal olarak adliye içi uzlaşma prosedürünü engeller. Kanımca, şikâyetten vazgeçme kurumunun varlığı uzlaşmanın uygulanabilirliğini olumsuz etkileyecektir.

Çocuk Koruma Kanunu m.24'e göre, çocuklar tarafından kasten işlenen ve alt sınırı iki yılı (suç tarihinde onbeş yaşını doldurmayan çocuklar bakımından üç yılı) aşmayan hapis veya adli para cezasını gerektiren ya da taksirle işlenen suçlarda da uzlaşma uygulanır.

Uzlaşmaya konu olan suçlar hakkında önödeme kurumu uygulanamaz. Çünkü, önödeme kurumu uzlaşmaya konu olmayan suçlar bakımından kabul edilmiştir (TCK m.75/1). Takibi şikâyete bağlı olan ve çocuklar tarafından kasten işlenen ve alt sınırı iki yılı aşmayan hapis veya adli para cezasını gerektiren ya da taksirle işlenen suçlarda da önödeme önerilemeyecektir.

b- Suçun işlendiğine dair yeterli şüphe bulunması

Şikâyete bağlı suçun işlendiğini öğrenen adli makamlar soruşturmaya başlamalıdır. Şikâyet şartı gerçekleşmeden kural olarak şüpheli yakalanamaz ve isnat teşkil eden işlemler yapılamaz. Ancak çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malullük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz olanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde şüpheli yakalanabilir (CMK m.90/3). Yakalamadan sonra, şikâyetten yetkili olan kimseye veya birden fazla kişiler ise bunlardan birine şikâyet haklarını kullanıp kullanmak istemedikleri sorulur (CMK m.96).

Cumhuriyet savcısı, suçu öğrenir öğrenmez soruşturmaya başlar. Tanık dinler. Bilirkişiye başvurabilir. Şikâyet şartı gerçekleştiğinde şüpheliye isnat teşkil eden işlemleri yapabilir yani şüpheliyi yakalayabilir, ifadesini alabilir, Cumhuriyet savcısından şüphelinin sorguya çekilerek tutuklanmasını talep edebilir. Cumhuriyet savcısı, soruşturma sonunda, şüphelinin suçu işlendiğine dair yeterli delile ulaştığı takdirde uzlaşma

usulünü harekete geçirilebilir. Suçun işlendiği konusunda yeterli delile ulaşılmadan uzlaşma önerilirse, bu durum kötüye kullanılabilir ve kişiler başkalarını suçlayarak haksız kazanç sağlama yolunu seçebilirler. Nitekim, bir uzlaşma şekli olan önödemede de aynı durum öğretide kabul edilmiştir.

c- Şüphelinin suçu kabullenmesi

Bu şart, TCK m.73/8'de, "failin suçu kabullenmesi", CMK m.253/1'de "failin suçtan dolayı sorumluluğunu kabul etmesi" CMK m.253/2'de "fail suçu .... kabullendiği" şeklinde ifade edilmiştir. Kanımca, suçun sorumluluğunu üstlenmek her zaman suçun ikrarını gerektirmez. Şüpheli çeşitli sebeplerle suçu işlemediği halde suçun sonuçlarını yani zararı kabullenebilir.

Yasa'daki düzenleme açık değildir. Kanımca, şüphelinin suçu ikrar ettiği hallerde, bu ikrar, Cumhuriyet savcılığının delil araştırmasını ve bu ikrarın gerçek olup olmadığını araştırmasını engellemez.

Belirtelim ki, uzlaşma için failin suçu kabul etmesinin şart koşulması, bu kurumun uygulama alanını sınırlandıracaktır. Kaldı ki, bu aşamada failin suçunu kabul etmesi, yasal hiçbir sonuç doğurmayacaktır. O halde, bu hususun tespit edilmesi gereksizdir.

Yargıtay'a göre, fail uzlaşma ile işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek ve sonuçlarını da gidererek toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmiş olur. Fail-mağdur arasındaki uzlaşma, suçun faili bakımından cezanın özel önleme fonksiyonuna yardım ettiği gibi; ayrıca toplum nazarında da, fiille ihlâl edilmiş olan hukuk kurallarının geçerliliğini vurgulamış ve dolayısıyla kamusal barışın yeniden kurulmasına hizmet etmiş olur.

d- Şüphelinin suçtan doğan maddi veya manevi zararı ödemesi veya gidermesi

Bu şart, TCK m.73/8'de "doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödeme veya giderme", CMK m.253/2'de, "fail ... fiilden doğmuş maddi ve manevi zararın tümünü veya bunun büyük bir kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabullendiğinde" şeklinde ifade

edilmiştir. Uzlaşma ile failin ceza sorumluluğu saptanmış ve zarar giderilmesi için gereken yapılmış olmaktadır. Bu kurumla mağdura koruma ve yardım edilmiş olmaktadir. Bu nedenle bu çeşit uygulamalara "onarıcı adalet" de denilmektedir.

Belirtelim ki, yasakoyucu zararın ödenmesi veya giderilmesini bir koşul olarak öngörmüştür. Zararın ödenmesi zararın nakden tazmin edilmesini ifade etmektedir. Ancak, "giderme" sözcüğü maddi ve manevi, özellikle manevi zararın para dışında edimlerle de giderilebileceğini ifade etmektedir. Örneğin, özür dileme, mağdurun işyerinde çalışma gibi. Maddi olmayan giderimler, çoğu zaman mağdurun psikolojik dengesinin yeniden kurulmasında ve sarsılan güven duygusunun onarılmasında daha etkilidirler. Ayrıca, bu halde, failin ödeme gücünün bulunmaması nedeniyle uzlaşmanın başarısız sonuçlanma olasılığı da zayıflamış olacaktır.

Örneğin, yasa koyucu TCK m.168'de, malvarlığına karşı işlenen bazı suçlarda kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin zararı aynen veya geri verme veya tazmin suretiyle gidermesi halini düzenlemiştir. Bu hükümde yasa koyucu gidermenin sadece belirli şekillerine işaret etmiştir. Bu hükme göre de giderme sadece nakdi ödeme şeklinde olmayabilir. Malı aynen iade etme, o malın yerini tutacak başka bir eşya verme de gidermedir. Uzlaşma kapsamında gidermenin şekilleri sayılmadığına göre, mağdurun tatmin olmasını sağlayacak her yol giderme kavramı içinde değerlendirilmelidir. Kanımca, giderme dar yorumlandığı takdirde geliri olmayan ya da geliri düşük olan faillerin uzlaşmadan yararlanamaması sonucunu doğuracaktır.

Belirtelim ki, fiilden maddi veya manevi zararın doğmadığı hallerde uzlaşmanın bu şartı gerçekleştirilemeyeceğinden muhakemenin uzlaşma yoluyla sona erdirilmesi mümkün olmayacaktır. Zarar tehlikesinin doğmuş olması uzlaşmanın uygulanmasını gerektirmez. Örneğin, teşebbüs halinde kalan ve mağdurun manevi yönden fiilden hiç etkilenmediği hallerde uzlaşma mümkün olmayacaktır. Ancak, belirtelim ki bu gibi hallerde ağır sonuçta yani zararın meydana geldiği hallerde uzlaşmayı mümkün kılıp daha hafif hallerde uzlaşmaya olanak tanımamak da yasanın sebebiyet verdiği bir çelişkidir.

Uzlaşma süreci, failin suçu ve zararı ödemeyi kabul etmesi ile başlamaktadır. Fail bu süreç içinde yani rapor hazırlanıp yetkili makama teslim edilinceye kadar uzlaşmayacağını bildirebilir. Ancak, akde vefa esası ya da dürüst işlem ilkesi çerçevesinde görüşmeler bittikten sonra rapor yazma sürecinde bir bağlayıcılıktan söz edilebilir.

Belirtelim ki; bir fiille birden fazla kişiye karşı suç işlendiği hallerde tüm mağdurların uzlaşmayı kabul etmiş ve tüm mağdurların zararları giderilmiş olmalıdır.

e- Mağdurun uzlaşmayı kabul etmesi

TCK m.78/8'de uzlaşmanın karşı tarafı, suçtan zarar gören, gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olarak belirlenmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu m.253/2'de, uzlaşma teklifinin mağdura veya varsa vekiline ya da yasal temsilcisine bildirileceği belirtilmiştir. Ancak, aynı hükümde, mağdurun özgür iradesi ile uzlaşacağını bildirmesinden söz edilmiştir (CMK m.253/3). Ayrıca, Cumhuriyet savcısının fail ile mağdur arasında uzlaşma işlemlerini yönetmek; tarafları bir araya getirerek bir sonuca ulaşmalarını sağlamak üzere barodan uzlaştırıcı görevlendirilmesini istemesi öngörülmüştür (CMK m.253/4). Bu hükümlere göre mağdurun bizzat uzlaşma sürecine katılması, teklifi özgür iradesiyle kabul ettiğini bildirmesi gerekecektir. Bu durum, özellikle çocuk yargılaması açısından önem taşımaktadır. Çocuğun mağdurun durumunu görmesi ve onun acısını algılaması, mağdurla barışması çocuğun yeniden topluma kazandırılması için ayrıca önemlidir.

Belirtelim ki, Çocuk Koruma Yasası'na göre, takibi şikâyete bağlı olan suçlarda bu şart bakımından bir sorun bulunmamaktadır. Ancak, bu Yasa'da şikâyete bağlı suçlar dışında da uzlaşmaya olanak tanınarak, uzlaşma alanı genişletilmiştir. Yasa'ya göre, takibi şikâyete bağlı suçların yanı sıra, çocuklar tarafından kasten işlenen ve alt sınırı iki yılı aşmayan hapis veya adli para cezasını gerektiren ya da taksirle işlenen suçlarda da uzlaşma mümkündür. Suç tarihinde onbeş yaşını doldurmayan çocuklar bakımından, uzlaşma kapsamındaki hapis cezasının alt sınırı üç yıl olarak uygulanacaktır (ÇKK m.24). Takibi şikâyete bağlı olmayan ve dolayısıyla

belirli bir mağduru da bulunmayan suçlarda uzlaşmanın kiminle yapılacağı bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

f- Fail ile mağdurun özgür iradeleriyle uzlaşmaları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre, mahkemeye başvuru hakkından feragat ceza yargılamasında da sözkonusu olabilir. Ancak, suç isnadı altında olan kişinin ceza yargılamasını engellemek için uzlaşmaya gitme konusunda iradesinin zorlanmamış olması gerekir. Yasa'ya göre, uzlaşma yoluna gidecek olan fail ve mağdur, uzlaşmayı gönüllü olarak, serbest iradeleri ile kabul etmiş olmalıdır. Fiil, doğru olarak ve, her iki tarafça kabul edilebilecek şekilde, saptanmalı ve bir çözüm yolu bulunmalıdır.

Özgür irade bu muhakeme işleminin esaslı unsurudur. İradenin sakat olduğu hallerde işlemin yokluğundan söz edilebilir.

3- Fail-mağdur uzlaşmasının usulü

a- Soruşturma evresinde uzlaşma

Cumhuriyet savcısı, soruşturduğu suçun şikâyete bağlı bir suç olduğunu ve suçun işlendiği konusunda yeterli delilin bulunduğunu tespit ederse, faili davet eder ve suçtan dolayı sorumluluğu kabul edip etmediğini sorar (CMK m.253/1). Şartları oluştuğunda Cumhuriyet savcısı uzlaşma olanağını faile hatırlatmak zorundadır. Uzlaşma teklif etme yetkisi Cumhuriyet savcısına tanınmıştır. Cumhuriyet savcısı bu yetkisini genel kural uyarınca (CMK m.161) kolluğa devredemez. Çünkü, yasa koyucu CMK m.253 ile bu genel kurala istisna getirmiş ve yetkiyi sadece Cumhuriyet savcısına tanımıştır.

Fail, suçu ve suçtan doğan maddi ve manevi zararın tümünü veya büyük kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabullenirse, durum, mağdura veya varsa vekiline ya da yasal temsilcisine bildirilir (CMK m.253/2).

Cumhuriyet savcısı, failin uzlaşmaya hazır olduğunu tespit ettikten sonra mağduru davet eder. Mağdur, verilmiş olan zararın tümünün veya büyük bölümünün giderilmesi durumunda, özgür iradesiyle uzlaşacağını

bildirirse, soruşturma sürdürülmez (CMK. m.253/3). Bu halde fail ve mağdur uzlaşma görüşmelerine başlamak için anlaşmış olurlar. Belirtelim ki, mağdurun tüzel kişi olması halinde, tüzel kişinin temsilcisi veya organı tüzel kişi adına öneriyi kabul eder (TCK m.75/8). Bu aşamadan sonra uzlaşmanın şartlarının ve kapsamının belirlenmesi için bir uzlaştırıcının devreye girmesi gerekir.

Cumhuriyet savcısı, fail ve mağdura kendilerini bir araya getirerek sonuca ulaşmalarını sağlayacak, başka bir anlatımla uzlaşma işlemlerini yönetecek bir avukat üzerinde anlaşıp anlaşamadıklarını sorar. Fail ve mağdur, bir avukat üzerinde anlaşamadıklarını belirtirlerse Cumhuriyet savcısı, Barodan bir veya birden fazla avukatın uzlaştırıcı olarak görevlendirilmesini talep eder (CMK m.253/4). Uzlaştırıcının avukat olma zorunluluğu eleştiriye açıktır.

Uzlaştırıcı, başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaşmayı sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı, bu süreyi bir kez otuz gün daha uzatabilir. Belirtelim ki, ilk otuz günde uzlaşma sağlanamayıp da uzlaştırıcı Cumhuriyet savcısından ek süre istediğinde, Cumhuriyet savcısı uzlaşma ihtimali görmüyorsa ek süre vermeyerek ceza davası açabilir. Uzlaştırma süresince zamanaşımı durur (CMK m.253/5).

Uzlaştırıcı, uzlaşma süresi tamamlandıktan sonra on gün içinde yaptığı işlemleri ve uzlaşmayı sağlayıcı müdahalelerini belirten bir raporu ilgili Cumhuriyet savcısına sunar (CMK m.253/7). Sonuç olarak uzlaşma süreci en fazla 30 + 30 + 10= 70 gün sürecektir.

Zarar, uzlaşmaya uygun olarak giderildiğinde ve uzlaştırma işleminin giderleri, fail tarafından ödendiğinde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir (CMK m.253/8; TCK m.73/8).

Belirtelim ki, aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır (CMK m.255).

Uzlaşma sürecinin başarısız sonuçlanması halinde, Cumhuriyet savcısı soruşturmaya kaldığı yerden devam ederek iddianame düzenleyecektir.

b- Kovuşturma evresinde uzlaşma

Mahkeme, önödemeye veya uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde önödeme veya uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamenin Cumhuriyet başsavcılığına iadesine karar verir (CMK m.174/1-c).

Takibi şikâyete bağlı bir suç olmasına rağmen hata sonucu dosya uzlaşma önerilmeden Cumhuriyet savcısının elinden çıkmış ve yine hata sonucu iddianamenin kabulü aşamasından da geçerek soruşturma evresi kapanmış olabilir. Muhakeme hukukunda, evrelerden dönülmezlik ilkesi hakimdir. Bu durumu tespit eden mahkeme, uzlaşma usulünü harekete geçirecektir.

Öte yandan, iddianame kabul edildikten sonra ortaya çıkan yeni deliller de fiilin hukuki nitelemesini değiştirebilir ve suç takibi şikâyete bağlı bir suç haline gelebilir. Bu halde de mahkeme uzlaşma önerecektir.

Kamu davasının açılması halinde, uzlaştırma işlemleri mahkeme tarafından yapılır. Mahkeme, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının uzlaşma için izlediği usulü uygular. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde davanın düşmesine karar verilir (CMK m.254; TCK m.73/8).

Yasa'da, soruşturma evresinde uzlaşma girişiminde bulunulup başarısız olunduğu hallerde mahkemenin yeniden uzlaşma girişiminde bulunmasını engelleyecek bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Uzlaşmaya konu olan suçların şikâyete bağlı suçlar olduğunu yukarıda belirtmiştik. Şikâyetten vazgeçme, hüküm verilinceye kadar mümkündür. Bu nedenle, şikâyetten vazgeçme hakkına sahip olan mağdura ve faile uzlaşma adı altında bu hususun hatırlatılması Yasa'ya aykırı olmasa gerektir. Ancak, bu kurumun muhakemeyi kısaltmak ve yargının yükünü azaltmak için kabul edilen bir kurum olduğu düşünülürse böyle bir yorum gerçekçi olmayacaktır.

Uzlaşma sürecinin başarısız sonuçlanması halinde mahkeme uzlaşmanın başarısız sonuçlandığını tespit ederek duruşmanın devamına karar verecektir.

Belirtelim ki, uzlaştırma sırasında ileri sürülen bilgi, belge ve açıklamalar, taraflarca izin verilmedikçe, daha sonra açıklanamaz. Uzlaştırmanın başarısız olması nedeniyle dava açılması halinde, failin uzlaştırma sırasındaki ikrarları aleyhine delil olarak kullanılmaz (CMK m.253/6). Belirtelim ki, bu ikrarlar ya uzlaşma raporuna yansıtılmamalı ya da rapor mahkeme dosyasına konulmayarak savcılıkta saklanmalıdır. Savcının uzlaşmanın başarısız olduğunu iddianamede belirtmesi yeterli görülmelidir.

Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş delille ispat edilebilir (CMK m.217/2, Ay m.38). Uzlaşma sürecinde ortaya çıkan belge ve beyan delilleri taraflar izin vermedikçe duruşmada tartışılamayacaktır. Bu deliller izinsiz olarak duruşmaya getirildiklerinde, hukuka aykırı delil muamelesi göreceklerdir.

Ancak, şüphelinin önce uzlaşmayı kabul edip tüm delilleri uzlaşma sürecinde ortaya koyduktan sonra uzlaşmaktan vazgeçmesi halinde açılacak olan kamu davasının şüpheden sanık yararlanır ilkesi uyarınca beraatle sonuçlanması kuvvetle muhtemeldir.

Soruşturma evresinde uzlaşma halinde Cumhuriyet savcılığınca uzlaşmaya uygun olarak zararın giderildiği ve uzlaşma masrafının ödendiği tespit edildiğinde, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir. CMK m.172'ye göre, kovuşturma olanağının bulunmaması halinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir.

Kovuşturmama kararı yargısal bir karar olmayıp adli-idari nitelikte bir karardır. Suçun hukuki niteliğinde değişiklik yaratacak yeni delillerin ortaya çıkması halinde kovuşturmama kararının geri alınabilmesi mümkündür (CMK m.172/2).

Kovuşturma evresinde uzlaşma halinde mahkeme, uzlaşmaya uygun olarak zararın giderildiği ve uzlaşma masrafının ödendiğini tespit ettiğinde düşme kararı ile muhakemeyi usulden sona erdirecektir. Düşme kararı bir hüküm çeşididir (CMK m.223). Bu karar kesinleştiğinde, kesin hüküm etkisi doğuracaktır.

Çok teşekkür ederim.

Av. Hatice KAYNAK : Bizde Sayın Hamide Zafer'e çok teşekkür ediyoruz. Çocuk uzlaşmasının da aslında temelini oluşturan ve kurallarını oluşturan genel olarak uzlaşmadan bahsetti. İkinci konuğumuz daha özel olarak çocuk uzlaşması kanunlarımızda nasıl ve nasıl olması gerektiği konusunda bilgi verecek. Konuğumuz İstanbul Barosu avukatı Sayın Seda Akço. Seda Akço 1988 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde Adli Tıp yüksek lisansı yaptı, tez konusu "Çocuklar Arasındaki Cinsel İlişkinin Suç Olarak Değerlendirilmesinin Farik*- Mümeyyizlik" Seda Akço 1990 yılından beri İstanbul Barosu'na bağlı olarak serbest avukatlık yapmakta aynı zaman da Çocuk Hakları Komisyonunda çalışmakta. Ama biz Seda Akço'yu daha çok Türkiye'deki bütün çocuk meselelerinden tanıyoruz; en son da Türkiye Barolar Birliği temsilcisi olarak ikimiz Çocuk Koruma Kanunun yapılması aşamasında Adalet Komisyonu'nda çalıştık. Uzlaşmanın belki Komisyon tartışmaları kısmına da değinecek belki de Seda. Seda Akço buyurun.

Av Seda AKÇO : Bende çok teşekkür ederim. Hem Ankara Barosu'na, Ankara Barosu'ndaki arkadaşlarıma beni davet ettikleri için, ayrıca bu davetin sonrasında toplantının gerçekleşmesi sürecinde özellikle Selma Hanım'a. Çünkü bu iş çok emek gerektiren bir şey, zaman alan bir şey. Mesela sadece beni on kere araması gerekti, bayağı sabır da gösterdi çok teşekkürler. Uzlaşma konusunda konuşmak tabi oldukça zor bir şey çünkü Türkiye'de bu konuda henüz bir politika oluşmadı, bir yayın yok, daha doğrusu yeterli sayıda yayın yok; özellikle çocuk uzlaşması konusunda. Ama böylece de oluşmuş olacak. Onun için bu tip toplantılar çok önemli bir fırsat veriyor hepimize. Umarım özellikle çocuklar içinde yeterli bir gelişmeyi sağlayabiliriz çünkü avukatlara ve barolara yakışacak olan da budur diye düşünüyorum. Uzlaşmaya hayatiyet kazandırması gerektiğini çünkü, uzlaşmanın önemli bir araç olduğuna inanıyorum. Hatice Hanım'ın başlangıçta söylediği yargı dışı yollar çocuk adalet sisteminin önemli prensiplerinden bir tanesi. Çünkü deniyor ki, adalet sisteminin bizzat kendisi bile çocuğa zarar verebilir. Ne şekilde zarar verebilir? O korumaya çalıştığımız, engellemeye çalıştığımız suç davranışının artık çocuk için bir kimlik haline gelmesine, çocuğun bu davranışı tekrarlamasına neden olabilir. O yüzden uluslar arası ilkeler mümkün olduğunca çocuğu yargı dışında tutarak sorunu çözmeye çalışın

deniyor. Hamide Hanım'ın dediği o iki farklı uzlaşma tipi de bu anlamda bir araç olabilir. Yani hem savcı ile avukatın deliller üzerinden yapacağı ve dolayısıyla da davanın açılmasının ya da açıldıktan sonra da daha ciddi nitelikteki suçlamalarla yargılama yapılmasındansa daha basit nitelikteki eylemlerden dolayı yargılanma yapılması ve mümkün olduğunca sorunu çocuğu adalet sistemine katmadan çözmeye çalışmak bakımından bir araç olabilir. İkinci uzlaşma biçimi çocuk adalet sisteminde çok önemli. Ben de o konuda Hamide Hanım'a katılıyorum. Bu uzlaşma türü üzerinde özellikle düşünmemiz gerekir. Çünkü bu uzlaşma da amaç sadece adalet sisteminin iş yükünü hafifletmek değil. Bu süreç de aslında adalet sistemini meşgul eden bir şey olabilir ama burada onarıcı yeni bir adalet modeli, yeni bir adalet yaklaşımından hareket edilir. Burada mesele sadece kişiyi ceza almadan kurtarmaya çalışmak ya da mağdurun zararını gidermeye çalışmak da değildir. Aslında hedeflerden bir de tarafları bir araya getirip o yaşanan olayın toplumu, adaleti öte yandan da o bireyleri ilgilendiren kısmını bir arada değerlendirmelerini ve çözmeye çalışmalarını sağlamak. Failin mağdurun yaşadığı şeyi, o eylemin olduğu sırada yaşadıklarını ve sonrasında gördüğü zararı mağdurun ağzından duymasına dolayısıyla farkındalığının artmasına; öte yandan da mağdurun da failin o eylemi yaparken hangi ihtiyaçla hareket ettiğini, neden o eylemi gerçekleştirmek durumunda kaldığını anlamasına fırsat verir. Kuralları bütün bunlar ışığında değerlendirmenin yararlı olacağını düşünüyorum. Öncelikle şunu belirtmek isterim ki; çocukların genel uzlaşma kurallarına tabi olması nedeniyle aslında çok zorlanacağız uygulamada. Örneğin, çocuk adalet sisteminde uzlaşmada zararın ödeme dışındaki yollarla giderilebilir olması çok önemli. Çocuğa özgü düzenleme yapmaya ihtiyaç vardı ama bu öneri kabul ettirilemedi.

Ben sunumum sırasında şunu yapmaya çalışacağım; çocuk adalet sisteminde uzlaşma nedir ve dolayısıyla uzlaştırmacının rolü ne olmalıdır onun üzerinde durmaya çalışacağım ve arkasından da bu rolün yerine getirilmesi için yapılması gerekenler konusunu birlikte tartışabilmemiz amacıyla benim aklıma takılan soruları sizlerle paylaşmaya çalışacağım. Önce uluslararası metinlere bakarak acaba çocuk adalet sisteminde uzlaşma "nasıl olmalıdır" beraber çıkaralım diye düşünüyorum çünkü bunu biz tarif edeceğiz.

B.M. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'si çocuk hakları alanında en temel kabul ettiğimiz metin olduğu için önce oraya baktım, acaba Sözleşmeden uzlaşma konusunda yararlanabileceğimiz bir şeyler bulabilir miyiz diye. Sözleşmenin 40. maddesi çocuk adalet sistemini düzenliyor ve diyor ki 40 madde; adalet sistemi içerisinde her çocuğun taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele edilmelidir çocuğa. Şimdi bu doğrudan uzlaşmaya dair bir şey değil ama bir hedef koyuyor, eğer adalet sistemi çocukla uğraşıyorsa diyor o sistem çocuğun taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirmeye çalışmalı. Demek ki adalet sisteminin her bir kurumu da bu hedefe yönelmeli ve dolayısıyla mesela başkalarının insan hakları ve temel özgürlüklere saygısını pekiştirecek nitelikte de olmalı. Çocuk adalet sisteminin bir kurumu olarak uzlaşama da o zaman bunun dışında tutulamaz. Bu ne anlama gelir onu beraber belirleyelim. Sonra gene bir başka kavram var, diyor ki gene 40. madde; taraf devletler Ceza Yasasını ihlâl ettiği iddiasıyla adalet mekanizması önüne getirdiği çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlem alabiliyor olmalı, yani yargı dışı yolları öngörmüş olmalı bu adalet sistemi. Onun için de bizim uzlaşma mevzuuna çok sıkı sarılmamız gerekiyor. Çünkü çocuğu yargı dışına çıkartabilecek araçlardan bir tanesi bu. Sonra gene 40. madde diyor ki, çocuklara suçları ile orantılı olarak tepki verin ama yetmez sadece suçu ile değil içinde bulundukları durumla da orantılı bir tepki verilmesi gerekir. Uzlaştırmacılar için dikkat edilmesi gereken ilkelerden biri de bu olmalı. Uzlaştırmacı tarafları bir araya getirdiğinde sadece eylem ve onun doğurduğu zararla değil, çocuğun içinde bulunduğu durumla da ilgilenecek ve bununla da orantılı bir tepkinin oluşması açısından konuya yaklaşması gerekecek. Adli kovuşturma olmaksızın önlem alınmalı ancak bu sırada da haklarına ilişkin temel ilkelere dikkat edilmeli. Yargı dışı yollar konusunda Pekin Kuralları diyor ki, yargılama içerisindeki bütün makamlar polisten başlayarak bu yargı dışı yolları kullanabilme imkanına sahip olmalılar. Hemen şunu söylemek istiyorum, Çocuk Koruma Kanunu da hazırlanırken uzlaşmanın polisten başlaması teklif edildi. Ayrıca geçen hafta bir toplantı vardı, polis şunu teklif ediyor artık diyor ki; madem avukatlar para almadan yapmıyorlar bu uzlaşmayı ve dolayısıyla hayata geçemiyor, biz razıyız, biz parasız yaparız uzlaştırmacılığı, uzlaştırmacılık

görevi polise verilsin diyorlar. Hem polisten başlamak üzere diyor Pekin Kuralları ama kişisel kanaatim o ki, öncelikle bir uzlaşmanın ne olduğu hakkında bir fikrimizin olması lazım. Çünkü biz de geleneksel bazı uygulamalar ile uzlaşma müessesinin karıştırılması ihtimali bulunmakta. Polis zaman zaman kendiliğinden tarafları anlaştırıyor, bazen olumlu da sonuçlanıyor ama bazen aksi de olabiliyor. Özellikle kadına karşı şiddet, çocuğa karşı şiddet olaylarında kolluğun başvurduğu barıştırma yöntemi çoğu zaman mağdurlar bakımından telafi edici ve korunmalarını sağlayıcı nitelikte olmadı. Biz de bu nedenle uzlaşmanın öncelikle yargılama aşamasında olmasını, bu konuda bir anlayış birliği; uygulama birliği elde edilmesi ve bu konunun etik kurallarının belirlenmesinden sonra yaygınlaştırılmasını önerdik.

Gene Pekin Kuralları diyor ki, çocuk adalet sisteminde çocuk hakkında alınacak kararlar çocuğun kanuni temsilcisinin, velisi veya vasisinin rızasını içermeli. Uzlaşmaya ilişkin düzenlemeler veliye, vasiye bildirilmesini öngörüyor. Ancak uzlaşmanın kiminle yapılması gerektiğini değerlendirmemiz lazım. Çünkü bir kere B.M. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 12. maddesi diyor ki, adli makamlar çocuğun görüşünü almalıdırlar. Uzlaşmanın mantığı açısından da bakıldığında yani eğer arzu ettiğimiz şey onarıcı yapıyı kurmaksa o zaman çocuğun orada bulunması gerekir. Burada tartışma konularından bir tanesi çocuğun bu süreci anlama kapasitesine dair. Çocuğun anlama kapasitesi aynı zamanda ona suç isnad edilmesi bakımından da bir engel teşkil edecektir. O zaman zaten ceza sorumluluğu yoktur diyerek adalet sistemi dışına çıkartmak ve uzlaşmaya gitmemek lazım, diye düşünüyorum. Uzlaşmaya gidebilmemiz için suç isnat edebilmemiz lazım çünkü. Suç isnat edebiliyor isek o takdirde uzlaşmayı isteyip istemediğini sorabilmemiz gerekiyor. Ancak borçlandırıcı kısmı söz konusu olduğunda bu sefer çocuğun temyiz kudretine sahip olup olmaması da devreye giriyor. Bir de tabi anne-babanın çocuğu bakıp gözetme yükümlülüğü çerçevesinde çocuğun iradesi ile birlikte anne-babanın iradesinin de aramak gündeme gelebilir, dikkat etmek de gerekebilir. Ama kararı çocuğun yerine anne-babaya aldırtmak riskli olabilir. Buna ilişkin bir Kosova örneğini paylaşmak istiyorum, bir çalışmada bir hakim anlatmıştı. Kosova'da bu yasalar ilk yürürlüğe girdiğinde uzlaşma prosedüründe mesela cinsel suçlarda bizde de pekâlâ olabilecek şeyler yaşanmış. Cinsel tacize uğrayan tecavüz eden

kişi ile mağdurun uzlaştırılmasına kalkıldığında mağdur ve fail olan çocuklar getirilmiyor, anne-babaları geliyor. Anne-babalar pazarlık yapıyor ve belli bir başlık parası alınıyor, evlenmeye karar veriliyor, yani bizim eski Ceza Kanunu'nda olan evlenmek suretiyle ceza kovuşturmasından kurtulma yolu seçilmiş oluyor ve buna uzlaşma deniyor. Sonra denmiş ki, bu uzlaşma değil yani yapılmaya çalışılan şey bir biçimde işi adli mekanizmanın önüne getirmemek, oradan kurtarmak değil. Yapmaya çalıştığımız şey insanların başlarına gelen şeyi konuşarak çözmeye çalışmalarını sağlamak ve buradan da onarıcı bir yol bulmak. O yüzden de bu doğru bir yol değil denmiş. Benzer şeyler bizde de yaşanabilir diye düşünüyorum onun için de iradenin kimin tarafından verilmesi gerektiğini tartışmak lazım. B.M. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi adalet sistemi içerisinde mutlaka çocuğun görüşü alınmalı, diyor. O yüzden bunu bertaraf edecek bir çözüm bulmaya imkan olmadığını düşünüyorum hukuken. Mutlaka çocuğun bulunması lazım, çocuğun fikrini söylemesi lazım ama veli ya'da vasisinin koruma, gözetme yükümlülüğünü de dikkate almamız gerekiyor. Ve bir önerisi var Pekin Kurallarının bu yargı dışı yollarla sorunun çözümünü sağlamak için de bazı toplumsal mekanizmaların güçlendirmek gerektiğini söylüyor. Bunun da biraz sonraki tartışmalarda işe yarayacağını düşünüyorum.

Şimdi esas bize yol gösterecek olan şeylerden bir tanesi de gene Pekin Kurallarının 11. maddesinde düzenlenen çocuk adalet sisteminin amacına ilişkin ilke. Bu ilke diyor ki, çocuk adalet sisteminin amacı çocuğun durumunun iyileştirilmesidir ve orantılılığın sağlanmasıdır biraz önce söylediğim kurallar çerçevesinde orantılılığın sağlanmasıdır diyor. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmedeki çocuk adalet sisteminin amacı çocuğun toplumda yapıcı bir rol üstlenmesini sağlamaktır ilkesini hayata geçirmek için konmuş hedef olarak görebiliriz bunu. Çocuğun toplumda yapıcı bir rol üstlenmesini sağlayabilmek için adalet sistemi onun durumunu iyileştirmeye çalışmalıdır. Öyleyse adalet sisteminin bütün mekanizmaları da buna yönelik çalışabiliyor olmalıdır. Bu da dolayısıyla uzlaşma, çocukta uzlaşma nasıl olmalıdır konusunda bize yanıt verebilecek bir şey. Ben işte bütün bunlardan hareketle çocuk adalet sisteminde uzlaşmanın Hamide Hanım'ın söylediği uzlaşma tiplerinden ikincisinde daha fazla ağırlık kazanacağını düşünüyorum, yani tarafları bir araya getiren ama pedagojik bir yolla sorunu çözme pratiğine sahip olan

bir uzlaşma sistemi. Bu konuda ne demek istediğimi de biraz sonra açmaya çalışacağım. Bütün bu saydığım ilkelerden hareketle baktığımızda ilk tespit şu olabilir: çocuk adalet sisteminde uzlaşma çocuğun durumunun iyileştirmesine ve onun toplumda yapıcı rol üstlenmesine aracı olabilecek nitelikte olmalıdır. İkincisi, uzlaşma sonucunda gelinen noktada orantılılığın dikkate alınması gerekir. Sadece eylemle değil çocuğun durumuyla da orantılı bir neticeye varılabiliyor olması lazım. Şimdi burada taraflara karşı tarafsız durumda olması gereken uzlaştırmacının rolünü hem çocuk adalet sistemi içerisindeki bir mekanizmanın unsuru olarak bu ilkelere uygun hem de uzlaştırmanın prensiplerine yani taraflara eşit mesafede durma ilkesine uygun yapabilmesi açısından rolünü çok iyi tanımlayabilmesi gerekiyor yani biz uzlaştırmacıdan çocuğun avukatı gibi çocuğun durumunu iyileştirmeye yönelik bir mücadele bekleyemeyiz. Yani mesela delilleri toplayamaz, bu konuda girişimde bulunamaz ama uzlaştırmacının çocuk adalet sisteminin rolü konusunda bilgi sahibi olması bu aracı kullanırken adalet sisteminin hangi hedefe yönelmeye çalıştığını kavramış olması ve dolayısıyla da tarafların o tartışmaları sürecinde hem usulü bakımından hem de gidecek netice bakımından, bu amaç ve hedefi dikkate alır şekilde organize edebiliyor olması lazım. Üçüncü tespitimiz insan haklarına saygılı olmalı bu süreç. Biz de gerçekleşme ihtimali olan bir örnekten bahsetmek istiyorum: çocuk top atmış camı kırmış ya da bisikletle çarparak bir yetişkini yere düşürmüş ve yaralanmasına sebebiyet vermiş. Böyle bir olay azarla geçiştirilecek niteliktedir ve böyle bir olayda bir yetişkin gelip de çocuğa bağırıp çağırabilir ve bizde de bu biraz da kabul edilir, tabi o onun büyüğü azarlayabilir, olacak o kadar şey, o da ona zaten hakaret etmiş, şunu yapmış, bunu yapmış üç-beş laf söylesin öteki de özür, hadi çocuğum sende özür dile tamam, anlaştınız mı anlaştık, denebilir. Çocuğu rencide etmeyecek şekilde yapmak gerekiyor. Buna ilişkin de pratikleri güçlendirmek lazım nasıl yapacağız bu işi diye. Çocuğun ve onun veli vasisinin de rızasını almak gerekiyor sonuç için. Bu şunun için önemli; bizim arzu ettiğimiz şey burada eyleminin sorumluğunun üstlenmesini sağlamak. Zorla yaptırdıktan sonra zaten ceza veya benzeri bir tedbir verirsiniz onunla yaptırırsınız yani zorla yaptırılıyor olmaması gerekir o şeyin. Gerçekten isteyerek yapıyor olması gerekir ki amaca ulaşılabilsin. Çocuğun sahip olduğu saygınlık ve değer duygusunu

geliştirmeye çalışmaya da dikkat etmek lazım. Özellikle uzlaşmaya ilişkin düzenlemelerde yer alan maddi ve manevi zararların giderilmesi şartı kapsamındaki manevi zararların giderilmesinin nasıl sağlanacağını belirlerken bu ihtiyaçlar önem ifade edecektir. Kullanılabilecek yolları tespit ederken önemli, çocuğun taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek nitelikte şeyler üretebilmemiz lazım ve tabi çocuğun da diğerlerinin haklarına saygı göstermesini sağlayacak yollar üretmemiz lazım.

Peki mevcut düzenlemeler bütün bu uluslararası sözleşmelerde sayılan ve şu ana kadar tespit edebildiğimiz şeyleri hayata geçirmeye elverişli mi? Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesine göre fail suçu ve fiilden doğmuş olan maddi ve manevi zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabul etmiş olması lazım. Ödemeyi anlıyoruz maddi ve manevi zararın ödenmesi demek, manevi zarar için de bir bedel tespit edilmiş ve bu da çıkarılacak nakit olarak ödenecek demek ama giderilmesi dendiğinde manevi zarar nasıl giderilir? Eğer burası için işin maddi biçimde çözülmesi dışında bir çözüm üretemiyorsak uzlaşma çocuklar için hiçbir işe yaramaz. Çünkü adalet sistemi içindeki çocukların çoğu zaten yoksul veya yoksun oldukları için bu sistemin içindeler. Bu çocukların bedel ödemek biçiminde zarar gidermesi zaten söz konusu değil, yani içinde bulundukları koşullar buna elverişli değil. O zaman asla hayata geçemez bu konu. Yasa ilk kabul edildiğinde tartışılmaya başlandığında iki grup oluştu. Bir grup diyor ki, hayır buradan anlaşılacak olan şey zarar tespit edilecek ve o zarar ya nakit olarak ödenecek veya aynen iade edilecek ya da tamir ettirilecek. Bir diğer grupsa diyor ki, hem bu mümkün değil çünkü zaten öyle eylem türleri var ki bunun siz bu şekilde çözemezsiniz yani böyle bir tepki verilemez ona. O zaman zaten pek çok eylem için uzlaşma anlamsız hale gelir. Onun içinde burada gidermede başka şeyleri anlamak lazım. Neleri anlamak gerektiğini de hem doktrinin hem Yargıtay'ın belirlemesine ihtiyaç var ama bizim de bunu zorlamamız gerekiyor. Çocukların vekili olarak ya da uzlaştırmacı avukatlar olarak farklı giderim biçimleri üzerinde çalışmamız çok önemli. Burada mağdur veya vekili üzerinde de durmak gerekiyor ama o konuda ben kendi değerlendirmelerimi söyleyeyim, sizinkileri de duymak isterim sonrasında. İkinci kural Çocuk Koruma Kanunu 24. maddesinde bu kural aslında yeni bir şey düzenlemiyor

sadece uzlaşma kapsamındaki suç tiplerini değiştiriyor. Hepsini saymayacağım ama birde ne yapılabilir demek ve biraz daha somut olaylar üzerinden konuşabilmek için bir bakalım diye düşünüyorum.

İkinci fıkra, yani 15 yaşından küçükler bakımından alt sınır üç yılın altında olan suçlarda uzlaşma mümkün. Şimdi bunların içinde yer alan suçlardan mesela göçmen kaçakçılığı, işkence, bir kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilebilecek eylemler olduğu için çocuklarla ilgili uzlaşma kapsamında karşımıza çıkmayacaktır. Ama taksirle öldürme, çocukların cinsel istismarı özellikle Anayasa Mahkemesi'nin 104'ün 2'sinin iptalinden sonra 104. madde yani 15 yaşından büyüklerle rızaya dayalı cinsel ilişkiye girmiş olma gibi bir suçla, mala zarar verme gibi suçlar bizim çalışma alanımızda karşılaşabileceğimiz suçlar, suç tipleri. Ben şunun sorun olduğunu düşünüyorum, sadece ceza miktarına bağlı bir tanımlamanın ve her suçu bunun içine sokmanın uygulamayı güçleştireceğini düşünüyorum. Örneğin cinsel suçlar, cinsel suçlarda uzlaşmayı sağlamak oldukça güç bir konu, yani tacize uğramış birisiyle taciz edeni karşılaştırmanız lazım. Bizimse yeni çalışmaya başladığımız bir alan. Şimdi hele ki çocuksa tacize maruz kalan ve taciz eden de babaysa ya da ağabey ise ya da bir yakınsa bu karşılaşmayı bir düşünün. Hatta tacizci ile bir akrabalık ilişkisi olmasa bile, çoklukla çocuklar kendisini taciz eden kişinin tehdidi altındadırlar. Zaten baskı görüyorlar, şikayete bağlı suç değilken bile şikayetinden vazgeç diye baskı yapılıyordu. Şimdi siz eğer bunu uzlaştırmaya tabi bir suç haline getirirseniz, bu alanda da yeterince deneyim kazanılmamışken yaparsanız o zaman bu eski evlenerek sorunu çözmenin benzeri tekliflerle karşılaşılabilir. Ben kanımca başlangıçta belki kataloglama yönteminin tercih edilebileceğini düşünüyorum. Özellikle bazı suçları dışında bırakan bir tanımın kanuna konmasının daha yararlı olacağını düşünüyordum. Bu durumda da uzlaştırmacıların dikkat etmesi gerekiyor. İşte o manevi zararın giderimi ya da maddi manevi zararın giderimi konusunu bu konu için düşünürseniz, babası ya da ağabeyi ya da bir başkası tarafından cinsel tacize uğramış bir çocukla uzlaşma yapılacaksa ne tür maddi karşılık verilerek bu sorun çözülebilir? İzmir Barosu'nun düzenlediği bir toplantıda Bahri Bey (Öztürk) şöyle dedi; "eğer bunun cevabı yani eğer sizin bu 253. maddeyi anlayışınız zararın gideriminin maddi tazminat biçiminde olursa, tacize uğramış kişiye teklif ettiğiniz şey taciz edenin

bunun karşılığı olarak bir para ödemesi olacaktır. O zaman bu yöntemle uzlaştıranin adı ne olur?" diye sormuştu bütün salon çok güldü. Yani herhalde mesela bu suçta bu şekli ile uzlaşma olmaz. Eğer bu tip suçlar için uzlaşma kabul edilecek ise bir başka giderim yöntemi bulunmalıdır. Bahri Bey'in dikkat çektiği tehlike hepimiz için söz konusu. Eğer avukat olarak oraya oturduğunuzda teklif böyle gelişir ve görüşülürse, mesela insan haklarına saygılı olması gerektiğine göre orada yönlendirme yapabilmemiz lazım yani para pazarlığı yapılmıyor olması lazım, cinsel taciz suçunda para pazarlığı yapılmıyor olması lazım.

Yine suçlar üzerinden bir de öteki iki yıldan az olan suçlara bakmak istiyorum. 15-18 yaş grubu açısından intihar, kasten yaralama, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama çocuklarda karşılaşabileceğimiz uzlaşmaya tabi suç tipleri. Burada üzerinde durulacak olan suçlardan bir tanesi "çocuk düşürme". Çünkü bu çocukların yaşayabilecekleri bir şey. Çocuk düşürme eylemi söz konusuysa eğer uzlaşmayı kiminle kim yapacak? Ve çocuğunu düşürmüş bir kız çocuğu muhtemelen tecavüze uğramıştır ve onun sonucunda başına geleceklerden korktuğu için bu yolu denemiştir. Şimdi onunla nasıl bir uzlaşma sağlanacak? Onun için de, ben bunun cevabını bilmiyorum yani nasıl yapılacağının bir cevabını verecek durumda değilim ama eylemleri tek tek ele alıp üzerinde düşünmemiz ve hazırlıklı olmamız lazım. Bu örnekleri bu ihtiyaca dikkat çekmek için kullanıyorum. Yani baroların da bu anlamda belki meslektaşları arasında çalışma yapması gerekiyor. Bir başka suç tipi; eğitim öğretimi engelleme. bunu çocuklar yapabilirler yani ben mesela öğrenciyken yaptığımızı biliyorum. O yoklama defterini kaçırıp sınıfça okuldan kaçma filan gibi şeyler. Normalde bunlar okul disiplini ile ilgili şeylerdir öyle hallolur ama büyük şehirlerde öyle olmuyor bunlar adliyeye intikâl edebiliyor ve karşımıza böyle suçlar gelebiliyor. Benim bir dosyam olmuştu. Çocuklar ağaç dallarını kırdıkları için kamu malına zarar vermekten müdür şikayetçi olmuştu, sapan yapmışlar dalları kırıp o da kamu malına zarar vermekten şikayetçi olmuş, çocuk mahkemesine gelmişlerdi. Diyelim ki eğitim öğretimi engelleme suçlaması ile geldi çocuk, kiminle kim uzlaşma yapacak?

Peki ama özel okulsa? Özel okulsa ne yapılabilecek, nasıl yapılacak? Eğer bu zararı giderecek derseniz, bir ders saatinin maliyeti mi

hesap edilecek ve çocuktan ödemesi istenecek? Peki eğer bunu yaparsanız derseniz ki bu ders saatinin maliyetini ödeyeceksin, ki mesela özel okula giden bir çocuk için çokta dert değil muhtemelen babası verecek: Bu gerçekten amacı sağlayacak mı yani uzlaşma gerçekleşebilir orada ama çocuk adalet sistemindeki amacı sağlar mı böyle bir uzlaşma biçimi?

SORULAR VE YANITLAR

KATILIMCI : Burada kimi muhatap alacağız? ...

Av. Seda AKÇO : Aslında yargılama makamlarının da yorumu benzer bir biçimde. Özel hukuk tüzel kişileri olabileceğini düşünüyorlar... Buyrun

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Kişi şikayete bağlı suçlar bakımından diye yorumlanabilir. Suçtan zarar gören gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup soruşturması ve kovuşturması şikayete bağlı. Yani o kovuşturulması soruşturulması şikayete bağlı suçlarda suçtan zarar gören gerçek kişisiyse veya tüzel kişiyse bu zaten geçerli şikayete tabi olma ama birde çocuklar bakımından daha da genişletmiş kasti suçlarda.

Av. Seda AKÇO : Benzer bir biçimde şunu söyleyen de var; 73. maddeye göre Çocuk Koruma Kanunundaki suç alanlarını genişletici düzenleme kabul edilemez. Dolayısıyla uzlaşma sadece şikayete bağlı suçlar için geçerlidir diyen bir yorum da var. Yani,...

KATILIMCI : Çocuk Koruma Kanununda .... Bunu genişletmek ama uzlaşma var burada CMK'deki genel hükümler ve TCK'deki genel hükümler ....

Av. Seda AKÇO : 253. maddenin 2. fıkrasındaki zararın giderilmesi koşulu zarar görenin kamu düzeni veya kamu hukuku tüzel kişisi olduğu durumlar için de ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

KATILIMCI : Şikayete Bağlı suçlarla ilgili.

Av. Seda AKÇO : 253. maddenin 2. fıkrasındaki zararın giderilmesi koşulu zarar görenin kamu düzeni veya kamu hukuku tüzel kişisi olduğu durumlar için de ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

Şantaj, kişi hürriyetinden yoksun kılma, nitelikli hırsızlık, ibadethane veya mezarlıklara zarar verme gibi suçlar, trafik güvenliğini tehlikeye sokmak gibi suçlar şikayete tabi suçlara ilave olarak ve

çocukların gerçekleştirebileceği eylemler olarak görebileceğimiz suçlar. Yani alt sınırı iki yıldan aşağı veya üç yıldan aşağı dediğimizde çok eylem uzlaşma kapsamına girmiş oluyor. Mesela on bir sayfalık suç var burada ama bunların ancak beş veya altı tanesi çocukla ilgili olarak karşımıza gelebilecek suç tipleri dolayısıyla çok zor değil işimiz. Bunların üzerinde çalışmak gerekiyor. Çocukla ilgili olarak bu olaylarda uzlaştırmacı olduğumuzda ne tür yollar üretilebilir bunun üzerinde çalışmaya ihtiyaç var.

"Mevcut uygulama bu amacı gerçekleştirmeye uygun mu" konusundaki sorunlardan bir diğeri de doğrudan bizim tarafımızdan ortaya konmuş bir sorun. Çünkü Barolar Birliği ve baroların bu konudaki yönergelerinde yer alan bir kural çocuk konusundaki uzlaşmanın en azından İstanbul'da benim görebildiğim kadarıyla önündeki engellerin en önemlilerinden biri. Çünkü biz diyoruz ki, avukatın ücretini ve öngörülecek masraf avansını yatırmış olması halinde avukat göreve başlar. Halbuki kanun diyor ki ödemeyi taahhüt ettiği takdirde uzlaşmaya gidebilir. Kanun ödemeyi taahhüt etmeyi yeterli görürken biz uzlaşmayı başlatmak için o ödemesi gereken borcun bir miktarını peşin yatırmasını şart haline getiriyoruz ve bu da 250 milyon gibi bir para, bildiğim kadarıyla, bunu benim şimdiye kadar davasına baktığım çocuklardan hiçbirinin yatırmasına imkan olmayan bir bedel! Dolayısıyla da, ... Efendim?

KATILIMCI : ...

Av. Seda AKÇO : Evet ama işin şöyle bir yanı var; şimdi savcıların bir kısmı zaten bu müesseseye inanmıyor ve problemlerden bir tanesi teklif dahi etmiyor. Bu, halbuki bizim arzu ettiğimiz, yaygınlaşmasını istediğimiz bir müessese. Teklif edilmesinin ötesinde, uzlaşmanın ona yararları ne olacak, zararları ne olacak, nasıl yararlanabilir gibi konularda bilgilendirilmesini istiyoruz. Bunları anlatmasını istiyoruz teklif dahi etmiyor. Neden? Çünkü bu yöntemle sorunun çözülebileceğine dair bir inançsızlık var. Biz o hale getiriyoruz ki uzlaşmayı, teklif etsen ne olacak, bu çocuğun bu parayı yatırmasına imkan yok ki cevabını verdirtecek hale getiriyoruz. Bunun bir ihtiyaçtan kaynaklandığını anlayabiliyorum eğer bu peşin yatırılmaz ise adli yardım bütçelerinde buna ayrılmış bir pay da

olmadığı için avukatın verdiği emeğin uzlaşma olmaması halinde özellikle, uzlaşamalı olsa çünkü zaten ödemesi gerekecek, olmaması halinde avukatın verdiği emeğin karşılığı ödenemeyecek. Böyle bir şey angarya yasağına girer, zaten bu işi yapacak avukat bulamayız o durumda. O zaman bunu baştan güvence altına alalım, diye düşünülüyor. Ama biz bunu baştan güvence altına almaya çalışırken çok önemli bir kurumun gerçekleşmesinin önünde de engel gibi duruyoruz ve işte o zaman kalkıp polisler diyorlar ki madem avukatlar para istiyor, biz parasız yapmaya hazırız bize verin bu görevi. Belki avukatların burada meslek ilkelerindeki prensiplerine bakmaya ihtiyaç var ve de bence biraz tarihi hatırlamaya da ihtiyaç var. Ceza Muhakemesi Kanunun 1992 yılındaki değişikliği öncesinde avukatlar çok uğraş vermişlerdi zorunlu müdafilik olsun diye, yürürlüğe girdiğinde – o zaman avukatlık yapanlar hatırlayacaktır – iki yıl hiçbir ücret ödenmedi. Ama müdafilik hizmeti verildiği gibi, şu anda geliştirilmiş olan sistemlerin temelleri de o zaman atıldı. Yani baroların mesela bir müdafi servisi oluşturması o tarihte oldu. Neden? Çünkü o zamana kadar karakol avukatlığı denilen şeyler oluşmuştu ve ciddi hak ihlâlleri vardı. Barolar bunu çözmeye adaydılar, onun için zorunlu müdafiliği istiyorlardı, bunu hayata geçirmek için de herhangi bir ücret ödenmemesine rağmen hem müdafilik hizmetini gerçekleştirdiler hem de bunun iyi olması için servis kurmak gibi, meslek içi eğitim düzenlemek gibi şeyler yaptılar. Yaptılar şimdiden sonra da parasız yapsınlar demiyorum, ama bir sistemin hayata geçmesi gerekiyor ise bunun ne kadar işlevsel olduğunu göstermek lazım. O hiç uygulattırmazsanız avukata ücret ödenmesi gerekir, uzlaştırıcının ücretinin ayrıca düzenlenmesi gerektiğini kabul ettirmekte çok zor olacak. Yani biz engel koymak yerine aslında bunu geliştirecek bir yolu önermemiz lazım ve de bunu yapmamız lazım. Bunu ben söylemiyorum sadece avukatlıkla ilgili uluslar arası kurallara baktığımızda mesela Havana Kuralları, avukatlık prensiplerini düzenleyen Havana Kuralları diyor ki, avukatların ekonomik bakımdan zayıf kişilere de hukuki hizmet vermeleri teşvik edilmelidir, üye devletlerin hükümetleri adaletin gereği olarak etkin hukuki hizmetlerin ekonomik bakımdan zayıf kişilere ve özellikle de özgürlükleri kısıtlanmış kişilere etkin biçimde ve bedelsiz olarak sağlanmasını güvence altına almalıdır. Adli yardım ve danışmanlık da dahil olmak üzere ekonomik bakımdan yetersiz durumda olan kişilerin adalete ulaşabilmelerini

sağlamak için hazırlanan projelerde avukatların da yer alması desteklenmelidir ve bir diğer kural da şunu diyor "avukatlık meslek örgütleri herkese etkili ve eşit bir biçimde adli hizmet verilmesi için ve avukatların usulsüz bir müdahale ile karşılaşmadan hukuka ve kabul görmüş mesleki ahlâk kurallarına göre, görevlerini yapabilmeleri için girişimlerde bulunmalıdır". Şimdi hem avukatlar için hem de avukatların meslek örgütleri için insan hakları standartlarını geliştirecek kurumları desteklemeleri, insan haklarını savunmaları meslek ilkelerinin önemli prensiplerinden. Öyleyse bizim asıl mücadele etmemiz gereken yer bu hizmetin adli yardım kapsamı içerisinde düzenlenmesini sağlamak olmalı. Buna yeterli ağırlığı vermeden biz sorunu paranın peşin ödenmesini kural haline getirerek çözeriz deyip köşeye çekilmek ne avukatların misyonlarına ne de baroların misyonlarına uygun. Barolar, elbette meslektaşlarının özlük haklarını korumakla görevlidir ve dolayısıyla da bunu sağlayacak kuralları getirmelidir ama aynı zamanda da insan hakları standartlarının gelişmesi için ve herkesin adli sistemden yararlanmasını, tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli şeyleri yapmakla da yükümlüdür hem avukatlar hem barolar. O zaman eğer bu kuralı koyuyorsak ki ben koymanın kanuna uygun olmadığını düşünüyorum, kanun ödenmesi şartını aramıyor ödemeyi taahhüt etme şartını arıyor. Kanun bunu ararken peşin ödeme yapılmamasını uzlaşmanın başlamasına engel kabul etmenin kanuna aykırı olduğunu düşünüyorum ama koyuyorsak bunun vebalinden kurtulabilmemiz için çok etkili bir savunma yaptığımızı kaynak ayıracak makamlar önünde gösterebilmemiz lazım. En azından bu sistemin işletilmesini sağlamak üzere mücadele etmemiz gerekir. Şimdi biraz benim gözlemlediğim, nasıl olsa biz avukatı koruyacak kuralı kendi yönergemize koyduk diye bizler biraz kenara çekildik ve bekliyoruz. Eğer konursa bütçeye tamam adli yardımdan veririz bu hizmeti, konmazsa da konmaz onların problemi ben zaten parayı almadan benim meslektaşımı görevlendirmiyorum, diyoruz. Ama bu bizim meslek ilkelerimize aykırı bir tutum. Uzlaştırmayı hayata geçirecek sistemin oluşması için '90-'92 yılları arasında ve tabi onun öncesinde de baroların verdiği mücadeleyi bu konuda da vermesinin gerektiğini düşünüyorum ve buna aslında avukatlar olarak bizlerin de mecbur olduğumuzu düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Av. Hatice KAYNAK : Sayın Akço'ya çok teşekkür ediyoruz. Çocuk uzlaşması özel bir alan ve varolan düzenlemelerde aslında çok yetersiz ama Hamide Hocam bir umut ışığı gösterdi bize Almanya'da da düzenleme yok ama çok farklı biçimde yapabiliyorlar dedi. Belki bunun üzerinden tartışmalarla ortaya çıkaracağız. Az önceki tartışma da aslında ne kadar ihtiyaç olduğunu gösteriyor. İçtihatlar doktrin belirleyecek bunun içeriğini. Şimdi sorularınızı almak istiyorum ama sorular sırasında lütfen mikrofonu beklerseniz ve adınızı söylerseniz kayıtlar açısından da önemli.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Seçkin Arıkan ismim. Ben bir cenaze için arada gitmek zorunda kaldım o yüzden bazı şeyleri olan şeyleri tekrar söylüyorsam veya yanlış söylüyorsam lütfen kusuruma bakmayın. Toplantının gidişinden şöyle bir rahatsızlık duydum; yani genel rastladığım şey bu. Şimdi herkes bu uzlaşmanın neden yürümeyeceğini, neden kötü olduğunu, neden nesinin aksak olduğunu falan anlatmaya çalışıyor. Şimdi biz bunu yürütmeye çalışan bir merkezin başındayım ben. Kanunun çok yetersiz olduğunu, çok acemice beceriksizce yapıldığını, diğer uygulayacak makamların eğitilmediğini, önemli bir kısmının bilmediği için bu müesseseye karşı olduğunu bunların hepsini biliyoruz. Ama şimdi siz kanun koyucu olarak bir kanunu hele bize hiç danışmadan çıkarttıysanız ondan sonra da hadi bunu yürütün diye biz kendimiz bunu görev edindik, yani barolar olarak söylüyorum, biz Ankara Barosu olarak da bu konuda diğer barolardan oldukça ilerdeyiz. Daha sonra, not aldım şöyle hızlıca ama şu ücret meselesini söyleyeyim; şimdi ücret sadece uzlaştırıcı avukat ücreti değil aynı zamanda baronun kendisinde olmayan bir şeyi harcamasını istiyorsunuz. Diyelim ki bir dava geldi 300 tane ilgili kişi var, böyle davalar var çok marjinal bir örnek ama bunun tebligatlarını siz baronun hangi kaleminden yapmasını istiyorsunuz? Yani baro kendisini bu 73. ve 253'le devam eden maddelerin yürütmesine mi vakfetmek zorunda? Şimdi bu Cumhuriyet Savcılıklarına bir şey veriyorsunuz onlar kendi tebligatlarından yapıyorlar, barolar nasıl yapacak bunu? Ben bu uzlaşma biraz daha oturduğu zaman biraz daha anlatıldığı zaman on binlerce dosya bekliyoruz. Bu on binlerce dosyanın yüz binlerce tarafına bırakın uzlaştırıcı avukat ücretini bu tebligatı nasıl yapacağı bile belli değil. Yani bunları söylemek güzel, kolay siz avukat olarak biz avukat olarak bir çocuk geldiğinde tamam biz ücret istemiyoruz, bunu

memnuniyetle yaparız da diyebiliriz ama bu, bu kadar da basit değil. Yani bunu tamam Barolar Birliği yönergesi, Barolar Birliği tam tersine bence bu resmen ilerlemesin, yürümesin; bir işlevlik kazanmasın diye bir anlamda uğraşılan bir müesseseyi canlandırmaya çalışıyor. Yani Barolar Birliğinin yaptığı yönerge, Barolar Birliğinin yasal olarak bu yetkisi de yok bunun farkında herkes bunun. Ama Barolar Birliği son derece iyi niyetle buna işlerlik kazandırmaya çalışıyor. Bunu, bu düzenleme tabi, bu düzenlemede size söylediğimiz mücadelenin bir türüdür bu da. Şimdi bu bir sorun olarak Barolar Birliği böyle bir takım Cumhuriyet Başsavcılıkları diyorlar ki, biz neden şey yapalım, Barolar Birliği yönergesi bizi niye bağlıyor vesaire diye bu tartışılıyor. E bu da söylediğiniz mücadelenin bir başlangıcıdır. Yani bu parayı eğer fail, çocuk olarak dediğim gibi istisna getirilebilir buna başka çözümler de getirilebilir ama çözümü biz Barolar Birliği veya Baro getirmeyecek ki! Bu yasal düzenleme yapılabilir, ödenek meselesidir yasal olarak da CMK kapsamına ödenmesi mümkün değil, bunu yapabilir Maliye Bakanlığı ödeneği verir, uzlaşmanın işlerlik kazanması için teşvik edilmesi için der ki, "uzlaşma ücretlerini ben ödüyorum" çünkü bunun şu yönü de var, siz 250 YTL veya masrafları ile 300 YTL uzlaşma ücretini devlet bütçesinden öderseniz ve o dava uzlaşma ile sonuçlanırsa siz iki senelik en az bir ceza yargılaması, iki senelik Yargıtay sürecinden tasarruf ediyorsunuz. Diğer yanı var; iki senelik hukuki tazminat yargılaması, iki senelik bir hukuki Yargıtay süreci yani ne oluyor siz 4 sene mahkemelerinizi ve Yargıtay'ı en az işgal edecek bir dosyadan kurtulmuş oluyorsunuz, karşılığında 300 YTL vermiş oluyorsunuz devlet açısından düşünürseniz. Yani Barolar Birliği için değerlendirmek lazım yoksa Barolar Birliği hani bir amiyane tabiri ile böyle paragöz bir yaklaşımla, "ille de para, biz para olmadan" biz öyle bir yaklaşımda değiliz yani biz merkez olarak da. Ama bunu birisinin söylemesi lazım, bu parayı bunu böyle söyledikten sonra zaten fail giderleri ödeyecek diyorsanız eğer bu zaten maksimum 70 günlük bir süreçten bahsediyorsunuz. 30 gün, 30 gün uzayabilir, 10 gün rapor süresi 70 gün! Fail ya bugün verecek ya 70 gün sonra verecek bu parayı. Yani bunu istemek o kadar da anormal bir şey değil, bu peşin ödeme, ön ödeme bilmem ne gibi bir şey değil. Yani bunda tam tersine CMK'de mesela CMK ödeneği bitecek bir şeyler olacak, bir sıkıntılar yaşanacak, e tam tersine bu müessese zaten sıkıntıda. Siz baştan 3-5 tane avukat

meslektaşımızı görevlendirin ondan sonra da teşekkür ederiz, hizmet ettiniz, avukatlık genel meslek ilkelerine uygun, avukatlık mesleğinin yüzünü ak ettiniz diyeceğiz sonra kimse bu görevi istemeyecek. Yani işin bu yönleri de var bunu o yüzden para konusu zaten, para konusuna gelene kadar sizde söylüyorsunuz Cumhuriyet Savcıları Ceza Mahkemeleri diyorlar ki, tutanağa yazdırıyorlar taraflar uzlaşma istemediler imzaları alındı diyorlar yani bu eğitimle ilgili bir şey. Ben paranın o kadar da çocukta ayrı bir konu, çocuk,

Av. Seda AKÇO : Çocuktan bahsediyorum ben.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Çok konuşmak da şey değil ama çocuk için belki daha bir istisna getirilebilir yani kamu karşılayabilir çocuğun şeyini ama bu bir sorun, bu sorun var bunun bir şekilde çözülmesi gerekiyor yani

Av. Seda AKÇO : Zaten bu kısma geçerken bu bir sorun ve dolayisiyla yani bu girişimin amacini da anlıyorum diye başlamıştım, yani Barolar Birliğinin bu kararının amacını da anlıyorum ancak çocuk adalet sistemi açısından uzlaşmanın hayata geçmesinin önünde bir engeldir bu konu çünkü bugün veya 70 gün sonra da ödemesi gerekmez yani uzlaşmayı çocuk adalet sisteminde konuştuğumuz biçimi ile yapmaya kalkarsak çocuğun bir şey ödemesi gerekmeyebilir uzlaşmanın sonunda.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Katılıyorum.

Av. Seda AKÇO : Dolayısıyla da benim söylemeye çalıştığım şey şu demek istediğinizi anladım söylemeye çalıştığım şey şu; Barolar; Barolar Birliği bunu yapmasın demiyorum sözlerimi düzeltiyorum, yapmak zorundadir çünkü o meslektaşlarının bu haklarını korumak zorundadır ama aynı zamanda bu ve benzeri kurumları hayata geçirmek için savunu yapmak zorundadır. Yani şunu söyleyebilir Barolar Birliği bu konu mali yönüyle de düzenlenmeden bu kurumun hayata geçirilmesine olanak yoktur diyebilir bunun için kamuoyunda da Bakanlık nezdinde girişimde bulunabilir. İkincisi; esas özellikle mesela şunun mücadelesini vermesi gerekir; bunu ödeyebilecek durumda olmayan insanların bu müesseseden yararlanabilmesi için Adli Yardım kapsamına alınmalıdır mücadelesini vermelidir. Yani çocuklar için özellikle ama çocuk olmayanlar için de

parayı ödemeyecek durumda olan insanların da bu hizmetten yararlanması lazım, bunun mücadelesinin verilmesi gerekir. Sorulmadan yapıldığını da çok düşünmüyorum çünkü Adalet Komisyonunda Barolar Birliği temsilcisi vardı bunların görüşülmesi sırasında. Tabi dile getirildi bu tür problemler. Ama ben bir şey yapamadı. Barolar Birliği bunu engellemek için demedim ve paragöz olunacağı anlamında da bir şey söylemedim. Sadece özellikle Adli Yardım konusundaki bakış açımızı, sadece Barolar Birliği değil avukatların da bu açıdan tekrar düşünmesi gerekiyor. Adli Yardım konusundaki bakış açımızı çağdaş standartlar, standartlar demek yanlış ama dünyadaki girişimleri de izleyerek yeniden belirlememiz lazım. Dünya Adli Yardımın kapsamını genişletmeye ve daha fazla insanın bu hizmetten yararlanması için yeni modeller üretmeye çalışırken biz adli yardımı serbest avukatlığın bir alternatifi ve onu öldürecek bir yol gibi görüp mümkün olduğunca daraltılmasını da savunabiliyoruz. Bu nedenle benim önerim şu; tabi konsun avukatı koruyacak şekilde kural konsun ama avukatlık meslek kuralları diyor ki, barolar ve avukatlar sadece müvekkillerini ve meslektaşlarını değil halkın da bu haklarını koruyacak politikalar yaparlar, onu söylüyorum:...

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Yani tamam ben çok konuyu dağıtmak istemiyorum da. Barolar Birliği o girişimlerde bulundu benim bildiğim kadarıyla, bulunmaya da devam ediyor. Benim söylediğim şey buraya Barolar Birliği yönergesi ile bu kanun çıkmış, kanunda da "fail öder" denmiş, dolayısıyla bu artık kanun koyucunun bir sorunudur, Barolar Birliği bu çalışmayı bildiğim kadarıyla yapıyor bu, yani bu düzenlemelerin değişmesi gerektiği şeklindeki şeyleri bildiğim kadarıyla yapıyor. Ama yani benim dediğim Barolar Birliği değil burada adres kanun koyucu çünkü kanunu öyle çıkarmış yani bu çocukları bunu teşvik etmemiz gerekir diye böyle bir istisna hüküm koymamış sonuçta. Kamu tarafından karşılanır dememiş, onu düzeltecek olan da odur. Tamam biz baskı görevimizi zaten yapmaya çalışıyoruz elimizden geldiği kadar. Bir şey daha söylemek istiyorum Hatice kusura bakma, bu uzlaşma ile ilgili uzlaşmanın kaldırılması falan gibi çok yani garip düşünceler duyuyorum, yani uzlaşmanin orada kalması uzlaşma bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur yani mahkeme dışı bir alternatif sunuyorsunuz insanlara. Bundan insanlar yararlanır veya yararlanmaz bu zorunlu bir şey değil yani ille uzlaşacaksınız diye bir şey yok ama belli sayıda %3-5-1 bazı ülkelerde

80-90 oranda insan bundan yararlanıyorsa bu bir müessese; bir işlerliği var demektir, bu denenmiş ve belli bir şeye oturmuş demektir. Onun için yani onun orada olması ille de her giden uzlaşacak, bakın işte bu kadar kişi gitti, uzlaşamadı bunlara falan çok fazla tartışılması gerektiğini düşünmüyorum. Bu çünkü bir alternatif yoldur, bugün daha az işler başlangıçta zaten çok fazla işlemesi beklenmez zaman içinde artar-artmaz ama alternatif bir yol adı üstünde. Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Ben şöyle bir endişe taşıyorum; acaba şüpheliye daha başlangıçta belirli ücret ödemesi gerektiği söylendiğinde bu caydırıcı olabilir mi uzlaşma açısından? Yani bu yolu tercih etmemek gibi bir yolu şey yapabilir mi duyduğunda? Mesela ben biliyorum Baro tarafından görevlendirilen müdafie, zorunlu müdafiler de dahil eğer sanığın maddi gücü varsa oradan tahsil edebiliyor, rücu edebiliyor yasada da böyleydi. Yani ama mesela politik olarak barolar hiç İstanbul Barosu'na rücu ettiğini duymadım yani bir sanığa onun daha sonra maddi gücünün olduğunu tespit edipte ondan müdafilik ücretini geri aldığını duymadım. Acaba yani birazcık bu hükmü evet kanun koyucunun bir sorunu. Oraya uzlaşma masraflarının sanıktan alınacağı söylenmiş ödendiği takdirde çünkü dava düşecek veya takipsizlik kararı verilecek. Yasa maddesine eleştirim bu. Yani uzlaşmayı zora sokar mı, caydırıcı olur mu? Yani şöyle bir şey de duymuştum; gözaltında eğer ücretsiz avukat gelecek dediğiniz zaman talep daha da artıyor ama avukat gelecek dediğiniz zaman hemen bir soru işareti ve şimşekler çakıyor kafada ve bu müdafi taleplerini zora sokabiliyor ya da çekinebiliyorlar. Böyle bir şey olabilir mi uygulamada? O yüzden ben kanun koyucuya bir şeyler söyleyip bunu bir an önce Adli Yardıma filan doğru yönlendirmek lazım eğer bu kurumun gerçekten yaşamasını,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Adli Yardım kapsamında bir ödenek sağlanıp öyle yapılması lazım,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Öyle yapılması lazım yani bunu,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Sadece baroların değil,....

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Şöyle bir şey de olabilir mi? Yani daha sanık, şüpheli diyelim veya sanık başlangıçta bir para ödediğinde şöyle bir

yanılsama içerisine girebilir mi? Ben bu uzlaştırıcının parasını ödedim benim tarafımda olacak gibi bir izlenim içerisinde olabilir mi? Para verdim ben bu işe deyip de acaba fikri anlamda işi zora sokabilir mi bu?

Av. Hatice KAYNAK : Hüseyin Bey'in sözü vardı.

KATILIMCI : Şimdi tabi, konuşmalar öyle bir yere geldi ki ben daha konuşmanın başında Seda Hanım'ın söylediklerinden olayın daha önce de Hamide Hanım'ın söylediğinde yasada meydana gelen "mağdurun zararlarını ödeme ve giderme" diye bir deyim var bu nedir dedi, ödemeyi hepimiz biliyoruz dedi Hamide Hanım üç aşağı beş yukarı ama giderme nedir? Daha sonra Seda Hanım buna bir nevi açıklık getirdi ödeme ile giderme arasında bir fark olduğunu anladık biz konuşmalardan. Ödeme paradır zaten geldik iş paraya geldi daha en sonuna geldik tıkandık, şimdi uzlaşmaya gidiyorum ben, çocuğum bir suç işledim mağdurla uzlaşmayı kabul ediyorum, bana teklif getirdi Cumhuriyet Savcısı, evet uzlaşma için oturayım ben masaya. 250 YTL uzlaşmacı avukatın masrafını, giderini konuşmuyorum bile ama, oturduk konuşuyoruz mağdura epey bir zarar vermişim, şimdi bunu gidereceğiz veya ödeyeceğiz. Nasıl yapacağız? 250 YTL uzlaşmacının hakkı olan bedeli ödeyemeyen uzlaşan taraflar sanık tabi burada, şüpheli veya -evet şüpheli sanık olmamıştı daha- evet şüpheli bu parayı nasıl ödeyecek? Uzlaşma, şimdi uzlaşma baştan ölü doğan bir çocuk gibi geliyor bana. Çok fazla onu söyleyeyim. Şu anda bir şeyler, bilgiler edindim, uzlaşmaya karşı olduğum anlamı çıkmamalı bundan. Uzlaşmanın hukuk sistemlerine fayda getireceğine inanıyorum üstelik gelişmiş toplumlarda, ekonomisi iyi olan toplumlarda, sosyal güvenliğini kurmuş toplumlarda çok yararlı olacağını düşünüyorum ama biz kendi ülkemizden bahsediyoruz. Şimdi bunu nasıl gidereceğiz? Seda Hanım'ın orada getirdiği yazılarda Pekin 11 , yanılmıyorsam orada bir şey vardı tam anlayamadım ben orada ama şu sonucu çıkardım; sanki buradaki toplantıda tavsiye edilen şeylerde birde uzlaşmaya giden şüphelinin, mağdurun zararlarını ödemesi için bazı fonlar da öngörülüyor gibi geldi. Şimdi Türkiye'de bu fonlar var mı? Bu fonlarla ilgili ne düşünüyor? Bunlar konusunda bir bilgi sahibi ben değilim, bu toplantıdan da öyle bir bilgi edinemedim. Türkiye'de böyle şeyler , çok elzem, Türkiye'de uzlaşmayı, uygulayabilecek, uygulayabilirseniz eğer hele çocuklar için bunu yapacaksanız ki, bizdeki

çocuk suçluların toplumsal katmanı belli, nereden geldikleri belli, hangi koşullarda geldikleri belli uzlaşma ile sorunlarını, daha doğrusu sorunları değil uzlaşarak o çocuğun geleceğini kurtarmak mümkün değil bu şartlar altında. Ya devlet bu işe de bir fon ayıracak, buraya para aktaracak daha sonra bunu nasıl tahsil eder, çocuğu topluma kazandırdığında para kazanmaya başladığında bu çocuk geri mi alir, nasıl yapar bunu bilemem bu benim de sorunum değil zaten. Ama bunları getirmeden sırf bazı standartları, sözde standartları yakalayacağım diye uzlaşamaya gelir bu şekilde dayatırsanız işte geliriz, avukata bunu gönül rızası için yapın, iyilik olsun diye yapin uzlaşmacı avukata deme zorunda kalırız. Bu neye benzer biliyor musunuz? İşte Ramazan'da belediyelerimiz son günlerde, son dönemlerde çok moda 30 gün iftar yemeği dağıtıyor, diğer günler dağıtıyor, evet yaparım, ben de yapayim uzlaşmacılığı 5 tane çocuk için uzlaşayım 250 YTL'yi almayayım, çok önemli değil. Baro öncülük etsin görev versin yine önemli değil ama böyle olmaz bu işler! Bu işleri böyle çözmeye kalkarsak sistemi zaten oturtamayız. Bu sistem baştan eğer uzlaşma bir mağdurun zararını gidermek ise ki öyle gözüküyor, o öbür ödemeyi anladık da gidermede sizde öneriler dediniz ama o önerileri ben de merak ediyorum hiç bir şey aklıma gelmedi,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Zarar verdiği kişinin işyerinde iki ay çalışması, iki gün çalışması,

KATILIMCI : Peki zarar verdiği kişinin işyeri yoksa? Yani bu tabi yani tabi bir şeyler çıkar. (konuşmalar) ben cevap istiyorum yoksa bir şey demiyorum ben bu sisteme de bir şey demiyorum ama dediğim gibi parasal yanı bu işin, ödeme yanı çok önemli ki zaten başından belli oldu 250 YTL'de daha tıkandık ki çok büyük zararlar olabilir, baroda uzlaşmacı avukatın bedelini daha ödeyemedik. Bunu tabi şeye de karşı çıkıyorum yani avukatlar barolar geçici olarak belki çok kısa süre bunu yapabilirler ama sizin de dediğiniz gibi bu angaryaya giriyor yani avukatlar bu işi yapacaklarsa ücretlerini almak durumundalar. Ha baro, meslek örgütlerimiz buna bir süre koyabilirler bu yeni bir şeydir, fonlarımız yoktur, yasada yürürlüğe girdi yürümesi de lazım tabi ama bu yapılana kadar bunu, bu şekilde götürelim diyebilirler o bakımdan da ben arkadaşımın dediğine katılıyorum yani devlet bu milletin, halkın değerlerini satıyor, sormuyor ama sonra böyle bir şey kuruyor şey

ayırmıyor, baro ödesin diyor. E baro ticari bir kuruluş değil ki! Yani baro ticari bir kuruluş değil, verir, baro verir zaten söylediniz yani zorunlu avukatlık çıktığında barolar bunu yaptı zaten. Bunun örneği Türkiye'de var yine yapar ama bunu da bir gelenek ve alışkanlık haline getirmek bence baro için değil sistem için sorun olur. Şunu soruyorum yani öz olarak; bu uzlaşmanın temelinde yatan mağdurun zararını gidermek.. Bu da yanlış diyorsam düzeltin lütfen bu da büyük ölçüde maddi anlamda yani bir çok olayda buna dayanacak yani özürdür, şudur, budur küçük suçlarda belki böyle de çözülecek ama burada çok farklı suç örnekleri verdiniz oralarda özürle mözürle bu işler uzlaşma ile bitirilemez. Bunlarda neler bize önerebilirsiniz? Yani sizin görüşlerinizi nelerdir? Veya tabi ki yasa dışı, yasada yer almayan uygulamada yer almayan şahsi fikirleriniz bu işin uzmanı olarak, bir bilim adamı olarak,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Aslında bir hukuk yargılaması açısından baktığımızda bu düzenlemenin hiç doğru bir düzenleme olmadığını ben şahsen başında söyledim. Yani çocuk yargılamasında zaten mağdurun zararının giderilmesi diye bir amaç olmaz. Mağdurun zararının giderilmesi bir devlet politikasıdır. Siz biraz önce dediniz ki, fonlarla mı karşılanacak? Bunlar ayrı kurumlar yani çeşitli fonların devlet destekli fonların uzlaşmayla hiç alâkâsı yok zaten, devlet failin hiç dikkate almaksızın zaten mağdurun meydana gelen zararlarını karşılayabilmelidir bunun için fonlar oluşturmalı, bunun uzlaşma ile bir alâkâsı yok. Mesela Almanya'da çıkan bir kanun size söyleyeyim, şöyle bir yasa getirmiş ama bu uzlaşma adı altında söylenen bir şey değil, mağdurun korunması adı altında söylenen bir şey. Belki bir uzlaşma ile mağdurun korunmasını üst üste çakıştırdığımız için de bu problemler çıkıyor ve kurumları çok doğru düzenlemiyoruz, algılamıyoruz. Mesela diyor ki, mağdurun korunmasında fon oluşturabilirsiniz özellikle hayata karşı işte işlenen suçlarda, cinsel suçlarda faili hiç dikkate almazsınız ve onun bütün zararlarını bu anlamdaki zararlarını karşılarsınız. Veya ne yapabilirsiniz? Almanlar bir yasa çıkarmışlar diyor ki, fail, bizim hiç aklımıza gelmez beklide, fail hikayesini, story'sini satarsa bu olaydan bir menfaat elde ederse mağdurun diyor, öncelikli hapis hakkı gibi bunun içerisinde zararlarını alma hakkı var. Yani mağdurun korunmasına ilişkin müesseseler farklı ve şu olabilir faille mağdur uzlaşmasında; hukuk sigortasını şey yapabilirsiniz, diyebilirsiniz ki, eğer senin sigortan varsa uzlaşma neticesinde,

Almanya'da çok yaygın; gidiyorsunuz avukata danışıyorsunuz sigortanıza bildiriyorsunuz sizin sigortanız aynen hastalık sigortası gibi bunu ödüyor. Belki,

KATILIMCI : Nasıl olacak....

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Olabilirliğini söylemiyorum, hayır, faile bunu yüklemek zorundasınız. Devlet bunu üstlendiği zaman başka bir alana geçiyoruz onu söylemek istedim sadece. Fail mağdurun zararlarını üstlendiğinde artık bunun adı uzlaşma değil. Zaten şunu da söyledim hep başından beri çocuk yargılamasında Almanlarda "çaba göstermiş olması" dahi yeterlidir. Gerekli,

KATILIMCI : Ben burada yanlış anladım yani bizim mevzuatımızda ama bu giderilme ve ödeme öngörülüyor değil mi? Bizdeki böyle.

Doç. Dr. Hamide ZAFER : İşte onu söylüyorum, zaten bu sakat düzenlemeden dolayı diyorum ki bu yanlış. Aslında bu uzlaşmanın temelleri ve felsefesi yanlış çocuk yargılamasında. Yani bu uzlaşma mağdurun zararlarını gider, iş bitsin, işin felsefesine hiç girmeden genel CMK'deki, TCK'deki hükümleri, kolaycı bir yol bu. Ama ilaca ve istenene çare olabilecek bir düzenleme değil. Böyle düzenlenmemeliydi eğer gerçekten çocuk yargılamasının amacına uygun bir uzlaşma ile yaratılmak isteniyorsa. O zaman tartışmalarımız böyle paranın ödenmesinde tıkanır kalır ve bu uzlaşmadan da sosyal bir yarar sağlanmaz. Amacımız bu uzlaşmanın sosyal bir takım yararlar da sağlaması, şöyle deniyor ki literatürde; "mağdurla barışma mağdurla barışarak toplumla barışmak". Eğer siz bir milyon verdik iş bitti derseniz bu barışma şekli bir barışma olur bunun felsefesine inmeden. O yüzden mesela şey getirmişler Almanlar zararın ödenmesi diyor ki, "hayır" diyor, mağdurun zararının ödenmesi bir uzlaşma şeklidir, bir kamu kuruluşunda çalışma, bir kamu kuruluşuna para bağışlama bu da alternatifleri o kadar çok arttırmış ki biz böyle bir hesap içerisine dökmüş bırakmış. Ben bu yasayı eleştiri anlamında. E elimizde var ne yapacağız? Mümkün olduğunca felsefesine uygun bir şekilde yorumlamaya çalışacağız yani başka bir çare yok.

Av. Hatice KAYNAK : Seda Hanım'a da söz verelim.

Av. Seda AKÇO : Ben şunu anlayamıyorum; kanun tamamını veya büyük bir kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabul etmek diyor, niye ağırlıkla ödemek oluyor, eşit yer koymuş hani önce öderse, öncelikle öderse filan demiyor. Ödemeyi veya gidermeyi diyor ve giderme ödeme dışında bir şey demek ki. Yani ben bu kanunun eleştirisini kabul ediyorum ama tamda dediğiniz gibi sunumun başından beri hayata geçirmek için bir şey yapmaya çalışmalıyız diyorum. Evet başka türlü yazılsaydı daha iyi olurdu ama bu şekilde yazılmış bir kanunda acaba amacımıza uygun bir yol bulabilir miyiz? Ben buna cevap arıyorum. Manevi zarar nasıl giderilir, yani manevi zararın parasal değeri nasıl bulunabilir? Şimdi yapılan yerlerden bir örnek vermek istiyorum; bir çocuğun yaralanmasına sebebiyet vermiş bir başka çocuk var. Yaralanmış bir çocuğa hadi maddi zararlar tedavi giderleri bulursunuz da nasıl manevi zararını ödeyecek? Hastane giderlerinin karşılanması bile değil; oturmuşlar şöyle bir anlaşma yapmışlar; çocuğa denmiş ki ne oldu sana, yaralanınca ne oldu? "Ya ben okulun iyi öğrencilerinden biriydim, üç ay okula gidemeyeceğim", daha başında. "Üç ay okula gidemeyeceğim ve ben derslerimden uzak kalacağım ben buna çok üzülüyorum" ötekine soruluyor, üzülüyor ne yapacaksın, bak derslerinden uzak kalacak. Ben böyle bir şey olacağını düşünmemiştim, yani ben onu okula gidemeyeceğini düşünmedim. "Ben sadece kızdım, o benim canımı acıtmıştı ben de onunkini acıtmak istedim onun için yaptım". E peki ne yapabilirsin şimdi? "O zaman ben her gün onun sınıfına gidip, arkadaşlarından derslerini alacağım, ders notlarını ve götürüp her akşam ona onları anlatacağım üç ay boyunca" bu da bir giderme biçimi işte. Şimdi bunları hayata geçirebiliyor olmamız lazım. Şimdi ben benim müvekkillerimden bir örnek vereceğim, bu çok basit. Nasıl gidereceksiniz ama? Çocuk anneannesinin yanında kalıyor, annesi ise terk edip gitmiş, babası ölmüş. Sabah ekmek alması lazım kahvaltı etmeye, her sabah yaşanan şey bu ya da akşamüzeri işte bir zeytin alacak, karınlarını doyuracak ve çok fakirler. Yaptığı şey şu; sabahları bakkal açılmadan önce önüne bırakılan gazete balyasını alıyor, gidiyor Eminönü İskelesinde gazeteleri satıyor sonra da ekmek, zeytin filan alıp eve geliyor. Bu böyle birkaç gün tekrarlanıyor. Ondan sonra bir gün tabi bakkal pusuya yatıyor yakalıyor bunu. Şimdi burada çaldığı gazetelerin toplam bedelini çocuktan alıp bakkala verirseniz uzlaşılmış mı olacak? Yani bu onarıcı adaleti gerçekleştirmiş mi olacak?

KATILIMCI : Taraflar anlaşacak. O gazeteciyi nasıl, bu işte sorun burada zaten siz öyle bakıyorsunuz.

Av. Seda AKÇO : Tamam, muhtemelen ne olacak ama ben de şunu,

KATILIMCI : Bence çok büyük bir ihtimalle gazetelerin bedelinden başka bir şey istemeyecektir, örnekte çocuk hastane giderleri ödenmeden o ders notlarını getirilmesini kabul etse dahi bitmiyor, bir uzlaşma sağlanmıyor. Bakın bu uzlaşmada hedefe de varalım. Ya tabi bunlara ben itiraz etmiyorum, bu çok doğal keşke dediğiniz gibi olsa. Buda bir giderme biçimi ama ağırlıklı olarak ödemeye tekabül edecek uzlaşma. Giderme burada azınlık olacak. Giderme biraz da mağdurun sosyal durumuna, dünyaya bakışı ile ilgili olacak belki ama ödeme konusunda çok net bir soru, benim sorum net aslında bu bir eleştiri değil. Ödeme konusunda neler yapılabilir? Hiçbir şey yapılamazsa o zaman uzlaşma biraz güdük mü kalacak sorusunu sorarsam haksızlık mı ederim?

Av. Seda AKÇO : Hayır, hayır, çok haklı bir soru ve böyle olacak. Haklısınız ama eğer problem olarak görüyorsak bunu bende çözüm yolunu söylüyorum; ödeme lafında başka bir şey bulamayız, ödeme ödemedir. Ağırlıklı olarak ödeme anlaşılacaksa ha işte orada uzlaştırmacının durumu önemli, onun için söylüyorum. Eğer uzlaştırmacı bu bakış açısıyla otururbut uzlaşma masasına, şimdi geçen gün bana telefon ile soruldu böyle bir olay, bir çocuk trafik kazasına karışmış, şimdi çocuğun trafik kazasına karışması demek arabayı babadan çalabilecek bir ekonomik duruma sahip olması demek. Trafik kazasına karışmış, savcı da uzlaşma teklif etmiş, o da kabul etmiş. Şimdi bunlar uzlaşmaya oturduğunda uzlaştırmacının mantığı da eğer ya burada bir zarar varsa zararı giderir, maddisini de manevisi de parasını öder öyle gideriz, başka türlü zarar giderimi olmaz, olursa, uzlaştırmacı da böyle bakıyorsa olaya, uzlaştırmacı ne yapmaya çalışacak? Maddi zarar zaten belli; manevi zarar da tespit edilecek ve öder misiniz, ödemez misin diye sorulacak. Eğer uzlaştırmanın mantığı, zararın giderilmesi sadece ödemek olmamalı diye düşünüyorsanız başka bir şey daha yapmaya çalışacaksınız. Bu çocuğa zararın tamamını, maddi, manevi ödettirdiğinizi düşünün, amaca ulaşmış olur mu çocuk adalet sistemi? Bu çocuk ödeyebilecek durumda, bu

çocuğun babasi zarar görenin arabasının parasını da öder, manevi olarak gördüğüm dediği miktarı da öder ama sizin uzlaştırma süreci içinde, uzlaştırmacı olarak da çocuk adalet sisteminin amacına uygun bir uzlaştırma yaptığınız söylemeniz mümkün mü?

Av. Hatice KAYNAK : Başka birine söz verebilir miyim Hüseyin bey? Başka birine söz verelim lütfen,

KATILIMCI : Tamam, vereceksiniz, şunu, söylemek istediğim şu; şimdi bu parasal işe gelip bu pratikte tıkacak bu ayrı bir iş de, çocuğu korumak için. Bu uzlaşmanın temelinde yatan şey büyükten daha farklı, alıyoruz birde üstelik çocuğu, çocuğu korumak için yani çocuğu işlediği suçtan cezaevine tıkmamak, ceza yapmamak, ceza çektirmemek veyahut onu topluma kazandırmak. Bunu çalıştırabilmek için mağdurun tenceresine bakmak lazım yani. Ödeme yine geliyorum oraya yani sonuçta hedef şu değil mi? Uzlaşma sağlansın ve çocuk karşılaşabileceği cezadan kurtularak topluma kazanma sürecine bunu koyalım, asıl amaç bu. Bunu çalıştırmanın sürati önemli,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Ama sizin tespitiniz doğru yani 2 yıl sonra size diyebiliriz ki, evet Beyefendi siz çok haklı şeyler söylediniz: Ama bunun yerinde duramazsınız çünkü alternatifleri üretmek durumdasınız. Bekleyeceksiniz, bekleyeceğiz ve göreceğiz,

Av. Seda AKÇO : Fakat biraz önceki örnek yarım kaldı. Orada ben sizinle aynı şeyi düşünmüyorum yani o gazete bayii mutlaka parasını isteyecektir diyorsunuz. Burada ben, aynı noktaya hep o yüzden geliyorum; uzlaştırmacının orada rolü çok önemli, eğer uzlaştırmacı o çocuğun gerçekten derdini anlatabilmesini sağlarsa yani çocuğun kendisini rahatça ifade edebileceği bir ortamı yaratır da çocuğu konuşturursa, ben gazete bayiinin hiçte o parayı isteyeceğini düşünmüyorum. Çalıştırmayı bile, muhtemelen isteyeceğini düşünmüyorum.

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Kısa bir tartışma olur tabi, bütün failler adına ve bütün mağdurlar adına şimdi burada konuşmam yani hepimiz değişik karakterlere, değişik bakış açılarına sahibiz, bütün mağdurlarında

sözcüsü olamayız, bütün faillerinde. Bunu yaşayacağız ve göreceğiz hep beraber.

Av. Seda AKÇO : Ama uzlaştırmacının rolü burada çok önemli.

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Önemli olan prensipleri koymak, uygulamayı bırakmak çünkü başkasının adına ben konuşamam. Genel olarak toplumu da değerlendiremem, benim toplumdaki insanlar şöyle düşünür diyemem çünkü çok farklı düşünen, 3 kişi farklı düşünür, 5 kişi farklı düşünür önemli olan prensip bazında prensipleri koymak ve beklemek ondan sonra.

Av. Hatice KAYNAK : Buyurun,

Av. Yaşar CAN : Teşekkür ediyorum, ben Avukat Yaşar Can, aynı zamanda öğretmenim. Şimdi ben önce bir soru ile başlamak istiyorum, sorumda yine Sayın Seda Hanım'ın biraz önce söylediği bir trafik kazası olayı ile ilgili. Eğer ki Türkiye'de uzlaşma kurumu oluşturulmamış olsaydı ve o trafik suçunu işlemiş olan çocuk yargılama sisteminin içine girseydi, yargılansaydı ve belli bir ceza alsaydı acaba o zaman mağdurun maddi ve manevi tüm giderleri karşılanmış mı olacaktı? Sorum bir tarafta.

Şimdi ben olaya şöyle bakıyorum, elbette bir sistemi oluştururken elde tüm olanaklar olsa da o sistemi hiçbir eksiği olmadan ortaya koyabilsek ve işletebilsek ama dünyada hiçbir sistem yok ki, eksiksiz bir şekilde ortaya konulmuş olsun ve işletilmiş olsun. Tüm dünya ülkeleri ortaya koydukları sistemleri bir şekilde ortaya koyuyorlar, sistem işlerken eksiklikler, aksaklıklar ortaya çıkıyor ve sistem revize ediliyor. Bu elbette Türkiye'de de böyle olacak. Siz çok güzel bir örneğini verdiniz sözlerinizin başında, Türkiye'de zorun müdafilik kurumu işletilmeye başlandığında o dönemde bir sürü avukat arkadaşımız, ağabeyimiz bu işi bila-ücret yaptı. Bende, benden deneyimli olan arkadaşlarımdan, büyüklerimden o günlerde nasıl zor koşullarda geceli, gündüzlü hiçbir ücret almadan zorunlu müdafilik hizmetini yerine getirdiklerini dinledim. Şimdi Türkiye'de bir uzlaşma kurumu aslında bana göre çok geç kalınmış olarak gündeme getirilen bir kurum. Çünkü uzlaşma kurumu her şeyden önce adalet sistemini büyük ölçüde rahatlatacağına ben inanıyorum. İkinci olarak da, uzlaşma kurumunu sosyal barışın sağlanması açısından da çok

büyük bir fonksiyon üstleneceğini düşünüyorum ama Türkiye'de yeni başladı, birtakım eksiklikleri var, aksaklıkları var. Şimdi, sözü fazla uzatmadan ben özellikle işte, bazı arkadaşlarımızın gündeme getirdikleri ücret konusuna getirmek istiyorum; şimdi ücret konusunda evet, şu anda bir sorun var ama bu aşılamayacak bir sorun değil fakat zaman içerisinde bu işe gönül vermiş olan arkadaşlarında çabalarıyla, baroların aktif katılımları ve önerileriyle bu sorun bana kalırsa müdafilik sistemindeki ücret sorununun sistemine benzer bir şekilde çözülecektir. Bu konuda yasal mevzuat şey yapılacaktır yani düzenlenecektir, eksiklikler giderilecektir. Yine, diğer konularla ilgili yasal sorunlarda zaman içerisinde çözülecektir. Ben oldukça önemsiyorum, elbette başlangıçta bize büyük özveri düşecektir. Bu özveriyi de bizim hani belki başlangıçta üç, beş avukat arkadaşla, on avukat arkadaşla bu iş başlayacaktır ama zaman içerisinde sistem oturacak ve Türkiye'deki adalet sisteminin mekanizmasının daha doğrusu daha işler hale gelmesinde büyük fonksiyon üstlenecektir. Teşekkür ediyorum.

Av. Hatice KAYNAK : Buyurun,

Av. Seydi KAYMAZ : Seydi Kaymaz. Kanun koyucu ödeme yanında zararı gidermeyi de bir koşul olarak, ifade olarak oraya koymuşsa ona farklı bir anlam vermek zorundayız. Dolayısıyla bir akçalı ödeme yanında özür dileme, özür konuşması yapma gibi benzeri yöntemlerle de zarar giderilebilir, öncelikle onu ben belirteyim. İkinci olarak Seda Hanım şu vizyonu aktarırken 179. madde ile 14. maddedeki nitelikli hırsızlık suçlarını da uzlaştırma kapsamında gösterdi. Ben ona katılmadığımı belirtmek istiyorum. 179. madde genel tehlike yaratan bir suç dolayısıyla bu suçların oluşması için belirsiz sayıda kişilerin gerek can güvenliği gerek hayatları veya mal varlığı bakımından bir tehlikeye maruz kalmaları gerekir. Dolayısıyla karşımızda bir kişi yok, belli bir mağdur yok. Dolayısıyla burada Tüzüğün 53. ve 73.'ü birlikte değerlendirirsek uzlaşmanın mümkün olmadığını düşünüyorum. Yeni, nitelikli hırsızlık suçunda mesela a-bendinde ve d-bendinde ve f-bendi ki, elektrik kamuya aitse yine uzlaşma olmaz diye düşünüyorum. Bu görüşlerimi belirttikten sonra sizin, görüşünüzü merak ettiğim gerek sizin gerek Hamide Hanım'ın, birkaç sorum var; teşebbüs aşamasında kalan suçlarda uzlaşma mümkün mü? Bunu şunun için soruyorum, eğer zarar belliyse bunu bir

ölçüde yapabilirsiniz ama şöyle bir örnek düşünün, birini yaralamak için taş atıyorum, kişi arkası da bana dönük olduğu için taşı attığımı da görmedi, psikolojik olarak da etkilenmedi ama ben bir eylemde bulundum. Burada doğan zarar nedir? Bunu nasıl karşılayabilirim? Bu mümkün mü, bir? İki, ön ödemede biz kişilere şunu sorardık, siz istinat edilen suç budur, kanunun öngördüğü cezada budur, tabi, bunu para cezasına çevirip söylüyorduk, bunu ödediğin taktirde senin hakkında ben kamu adına kovuşturma yapmayacağım, yargılama aşamasında da diyorduk ki, hakkında düşme kararı verilecek. Dolayısıyla kişi ödemeyi kabul ettiğinde biz düşme kararı veriyorduk ve bu kabulü biz kişinin suçu kabul ettiği şeklinde değerlendirmiyorduk çünkü sorumuzda o değildi ama uzlaşmada başta bir koşul getiriyoruz ki, uzlaşmanın aslına beklenilmediğini, işlememesinin nedenlerinden biri de, en önemli nedeni bu, suçu kabul ediyor musun diyoruz. Suçu ikrar etmesi gerekiyor ve bunu da soruşturma ve kovuşturma makamlarının denetlemesi gerekiyor ki, Kanun öyle diyor. "Suçu kabul eder ve bu da saptanırsa soruşturma ve kovuşturma makamları tarafından". Şuradan şuan geliyorum, kişi uzlaşmayı kabul etti, bu da soruşturma, kovuşturma organları tarafından saptandı, bir düşme kararı verildi, bunu biz kişinin suçu işlediği şeklinde değerlendirebilir miyiz yani burada verilen bir düşme kararı diğer düşme kararlarından farklı mıdır, bu düşme kararı bir başka mahkemede delil olarak değerlendirilebilir mi? Bir böyle bir sorum var. uzatmadan bitireyim, teşekkür ederim. Aslında sorular çok, bunları daha sonrada konuşabiliriz ama bu kadar sormakla yetiniyorum.

Av. Hatice KAYNAK : Buyurun,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Benim kanaatimce zaten şartlardan bir tanesi zararın ödenmesi veya giderilmesi. Zarar yoksa uzlaşılacak bir konu da yok demektir. Yani o sizin verdiğiniz örnekte yani şartlardan birisi gerçekleşmedi, ikrar, değil mi, zarar, şartlardan bir tanesi zararın olması ve zararın giderilmesi, uzlaşmanın olabilmesi için. E, yoksa bir şey bir kurumun şartlarından birisi gerçekleşmemişse nasıl o kuruma harekete geçirebilir siniz? Dolayısıyla uzlaşma olmaz.

Av. Seydi KAYMAZ :

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Hayır, böyle bir şey söyleyemezsiniz. Örneğin, birisini diyelim ki, nasıl teşebbüs aşamasında da manevi bir zarar vermiş olabilirsiniz, örneğin işte, siz dediniz ki, çok doğru olaraktan, arkasını dönmüş, manevi bir zarar da hiç gelmemiş dediniz. Teşebbüs aşamasında manevi zarar meydana gelmiş olabilir. Somut olaya bakmak lazım, bu acaba uzlaşmanın zarar şartı gerçekleşmiş mi gerçekleşmemiş mi. Bu yoksa uzlaşmada yok demektir çünkü bir tarafta da mağduru yani tatmin etmeniz gerekiyor.

AV. SEYDİ KAYMAZ : Sonucunu bilerek yani,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Biliyorum, tahmin ediyorum. Manevi zararı da böyle içerisine kattınız, o dahi yok ama teşebbüs derecesinde kalmış,

Av. Seydi KAYMAZ : Bu örnek,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Daha az tehlike arz eden bu durumda uzlaştırmacı.

KATILIMCI : .....

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Belki evet, evet. Yani keşke adam görseydi de, öyle diyorsunuz,

AV. SEYDİ KAYMAZ : Kafası yarılsaydı,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Kafası kırılsaydı da biz burada hiç mahkemeye götürmeden işi halledebilseydik, böyle bir sonuç doğuyor ama Yasaya baktığımız zamanda Yasanın şartlarından da zararın giderilmesi. Adam diyecek ki, zarar yok, neyi gidereyim yani. Ve savcı raporu kontrol ettiğinde zarar giderilmiş, o şartta da bakması gerekiyor. Siz bunu da gayet güzel söylediniz, raporda kontrol edilmiş diye,

Av. Hatice KAYNAK : Seda cevap versin isterseniz,

Av. Seda AKÇO : Çocuk Koruma Kanunundaki düzenlemeler yapılırken, uzlaşma kapsamı genişletilirken Adalet Komisyonu şunu söyledi; "biz "virgüle" kadar olan kısım bir bütün cümle olarak

görüyoruz."i Dolayısıyla da Hamide Hanım'ın dediği gibi "olup da" diyerek devam ettiği için genişlettiği kısımda zarar görenin gerçek veya özel kişi olması şartının buna dahil olmadığını düşündüğünü, kimin uzlaşmaya oturacağı konusunu da doktrin ve savcılar çözerler diye düşünüldü. İkinci konuda da, suçun kabul edilmesi konusunda da mesela İzmir Mahkemelerinin "eğer ikrar deseydi, öyle anlaşılabilirdi, suçun sorumluluğunu kabul etmesi yeterli, eylemi, fiili ikrar etmesine gerek yoktur" diye bir yorumu var. Suçun kabul edilmesi meselesinin "ikrar" olarak anlaşılması en önemli engellerden birisi, dediğiniz gibi, ona katılıyorum çünkü uzlaşılmadığı taktirde mahkeme önüne gittiğinde, evraklar gitmese bile "uzlaşmayı teklif ettim, kabul ettiler ama uzlaşılmadı" denmesi yeterli hakim için, ikrar anlamına gelmesi için. Zaten muhtemelen de bu anlamda İnsan Hakları Sözleşmesi bakımından da problem çıkaracak bir şey olabilecektir. O açıdan muhtemelen içtihatlarla bu sorun çözülmeye çalışılacaktır. Örneğin cam kırılmış, çocuk şunu söyleyebilir, "top oynuyorduk ve oynarken bir anda top fırladı ama o sırada kimin vurduğunu bilmiyorum ama sonuç olarak cam bizim top oynadığımız sırada kırıldı, ben kırmadım, bunu kabul etmiyorum ama mahkemeye gidip bunun tartışmasını, yargılamasını yaşamak da istemiyorum. Tamam, camin bedeli neyse ödeyelim kapansın bu iş çünkü sonuçta benim çocuğumda yada benim de ortak olduğum oyun sırasında kırıldı". Bu olabilir bir şey olmalı,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Şimdi, hukuki ceza zaten savcının suçun oluştuğu konusunda yeterli kanıta sahip olması lazım yani o çocuğun o camı kırdığı konusu,

AV. SEDA AKÇO : Ama işi eğer ikrar şartına bağlarsanız,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Yok, ben, ben şunu söyleyeyim yani konuyu çok dağıtmak için o 1 numaranın sorunun zaten şurada yazan suçun kabulü yani eğer bu Kanun bir gün değişecekse ilk onun değişmesi lazım. Şimdi, 253/1, suçtan dolayı sorumluluğu diyor, 73. madde "fiili" diyor. 253'in son şeyinde suçtan dolayı sorumluluğu diyor. Yani suçun suç olup olmadığı fiili işleyen kişinin ... ama suç olur bütün o yargılama sonucu ortaya çıkıyor. Şimdi siz fiili kabul edersiniz, zararı şey yapayım, ben haklıyım, bu suç değil, bu fiili işledim ama mahkemelerde sürünmek

istemiyorum, karşı tarafla bir ihtilafa girmek istemiyorum, bu zararı ödemek istiyorum derseniz yani onarıcı adalet, barışırsınız, biter.

Av. Seda AKÇO : Suçu hiç işlememişte olabilir. Hayır, ama bakın, orada şöyle oluyor, elinde yeterince kanıt varsa, daha doğrusu savcının iddianameyi tanzim yada iddiayı oluşturmak için kanıtı vardır ama adam hâlâ ben işlemedim diyor olabilir.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : İşte ama oradaki sıkıntı şu, şimdi sizin eğer fiil sahibi olduğunuz kesin olarak garanti etmezseniz şöyle şeyler olabilir, başka bir suçlu üstlenir, uzlaşır ve o suçu üstlenen başka birisi uzlaşması mümkün gözükür yani siz, çok aranızda belli bir ilişki olan bir kişi sizi işletir*, kabul etmeyecek diyorsunuz, cezasını çeksin, yargılansın diyeceksiniz ama bir başka şahıs ortaya çıkar, o kabul ettiği zaman tamam dersiniz uzlaşırsınız. Yani önemli olan o fiili de sağlamak yoksa birisi sizi her seferinde yani bu tür farklı olaylarda oluyor,

KATILIMCI : Şuanda öyle ...

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Evet, o da delil olarak ta kullanılmayacaktır zaten ileride dava açıldığında,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Haklısınız ama Seda Hanım onu da çok güzel söyledi, hakikaten siz hakim olsanız, savcı olsanız dosya önünüze geldi, şüpheli, fail, sanık neyse uzlaşmayı kabul etmiş,

Av. Seda AKÇO : Hayır, bir şey söyleyebilir miyim?

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : O zaman belli olmaz* falan ama ne diyecektir? ...

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Ama hakim gerekçelendirmek zorunda. Yani o ikrara dayanmaksızın, hüküm kurabiliyor mu diğer arta kalan delillerle. Tamam, psikolojik etkisini hiçbir zaman yadsıyamam ama kararını verirken şöyle bir demesi mümkün değil, "bunlar zaten uzlaşmayı kabul etmişti başta, sonradan da uzlaşmadan caydı, başında ikrar ettiğini, savcıya ikrar ettiğini söyledi, bu sebepten dolayı bir mahkumiyet kararı kuruyorum" diyemezsiniz zaten çünkü hukuka aykırı bir delile dayanmış olursunuz, bir. Aynı problem İtalya'da ve Almanya'da da var ve onlarda

içtihatlarla şunu geliştirdiler, "evet, uzlaşma esnasında" onlarda böyle bir şart olmamasına rağmen çünkü Almanya'yı söylemiştim orada bir uzlaşma kurumu da yok ama uzlaşma görüşleri esnasında ikrarlar ortaya çıkabilir, bu mümkündür o görüşmeler esnasında, onlarda dediler," mahkeme bu ikrarı kesinlikle değerlendiremez". Bu çünkü belirli şartlar altında söylenmiş bir ikrardır, bir. İtalyanlar açıkça hüküm koydular, mahkeme eğer İtalyanların şöyle bir hükmü var, "maddi gerçek konusunda çok büyük tereddüt varsa bu uzlaşmayı dahi kabul etmez" dedi İtalyanlar. Yani ikrarın varlığı her zaman şey olmayabilir, hakimin psikolojik etkilenmesi tamam ama hükmün gerekçesi olamaz anlamında.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Hükmün gerekçesi olamaz ama ceza yargılaması taktire bağlı bir şey olduğu için hakim dosyayı sizin dezavantajlı duruma düşürmesi,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Haklısınız ama,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Adalet Bakanlığında bununla ilgili bir komisyon kararı* var, orada mesela şöyle bir şey ekliyor, ... Cumhuriyet Savcılığında, Başsavcılık özel bir büro oluşturacak, ilk uzlaşma dosyaları oraya gelecek uzlaşmalarda uzlaşma olmazsa o uzlaşma ile ilgili tüm evrak dosyanın içerisinden çıkarılıp ondan Cumhuriyet Savcısına dava açılmak üzere devir edilecek. (Mikrofonsuz Katılım)

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Ama şey var Yasada, belge ve konuşulanlardan hiçbirisi diyor, şey yapılamaz, kullanılamaz,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Sadece dosyada uzlaşmayı kabul ettiğinde, görülebilmesi çok büyük dezavantaj yani şimdi bakın, biz herkese kamuoyuna, vatandaşlara kimlik,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Ama o zaman siz yeterli şüpheye de mahkumiyet kararı veriyorsunuz yani sizin ikrara dayanaraktan,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Şimdi bakın,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Sizin en söylemek istediğinizi anlıyorum ben, aslında öyle olmamalı

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Şimdi oraya ben ne yazacağım, Kanundaki şey gibi suçu kabul ederseniz uzlaşalım ve bunu dediğim zaman bu müesseseye giremeyeceksiniz,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Doğru, orada somut olarak,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Bence ikrar şartını tamamen kaldırmaliydik samimi düşüncemi sorarsanız. İkrar şartı orada hiç olmamalıydı çünkü diyorsunuz ki, ikrar etmek mecburiyetindesin uzlaşmayı başlatmak açısından sonra da diyorsunuz ki, ben bunu ileri hiç kullanmayacağım. Ee, peki o zaman niye ikrarı bu kadar, ısrarlı bir şart olarak koyuyorsun yani ileride diyorsun bunu hiçbir değer tanımayacağım, hiçbir anlamı yok bunun diyorsun ama bir kurumun işlerliğini getirip buna dayandırıyorsun yani birazcık çelişki o.

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Zaten Seda Hanım söyledi, İzmir Mahkemesinin yorumu veya Cumhuriyet Savcılığında ayrı birim ayrımı falan buna çözüm arayışı,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Arayışı, evet,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Duruyor, olmaması gerekir diyoruz ama orada durduğuna göre bizde bunu işletmeye çalıştığımıza göre ya böyle yorum yönetimiyle, Yargıtay veya böyle bir uygulamadaki pratik yöntem ile çözmek gerekli,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Hiç hakimin önüne gitmeyecek diyeceksiniz, raporda yani ikrar, hakime de diyeceksiniz ki, gerek kararını doyurucu bir gerekçe ile yazmak zorundasın. Hakim şöyle bir şey diyorsa, ikrar tamam, uzlaşma başta kabul edilmiş, eğer hakimin elinde başka hiçbir şey yoksa bu uzlaşma girişiminden başka hiçbir şey yoksa acaba nasıl mahkumiyet kararı verecek? Diyebilir mi bir hakim, uzlaşma girişiminde bulundular dolayısıyla buna istinaden, şöyle bir şey duyuyor musunuz siz, sana ön ödeme, gerçi o ön ödemede olmaz, ön ödeme teklifinde bulunur diyecektim ama yanlış bir örnek, hakimin bu gerekçe ile mahkumiyet kararı verebilmesi mümkün mü? Ancak şu tanıklar geldi, bu tanıklar geldi, deliller birbiri ile uyumlu deyip verebilecek. Ee, tahmin edici bir gerekçede yazıyorsa benim hakime diyecek bir sözüm olmaz.

Tahmin edici bir gerekçe ile mahkumiyet kararını; zaten biliyorsunuz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihâtlarında da çok açık, kararlar doyurucu olmalı, gerekçe açık ve net olmalı, o zaman Yargıtay böyle bir şey; bir karar gördüğünde hükmü bozmak mecburiyetinde ve hakim hiç zikredememeli hükmünde; böyle uzlaşmada da şöyle olduydu diye hiç kararına başlamamalı ve gerekçesinde de, ha psikolojik olarak etkilendi; eğer başka delillerle bu suçun işlendiği ispatlanmışsa ben ona şapka çıkarmaktan başka diyecek bir lafım yok, o kadar,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Orada halen güvenlik soruşturmasında savcıya verilen ifadeleri gerekçelerine yazan

Doç. Dr. Hamide ZAFER : İşte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kapıda bekliyor yani onun değişmesi lazım,

Av. M. E. Seçkin ARIKAN : Bizim burada yapabileceğimiz hiçbir şey yok. Uygulama yapabileceğimizse

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarıyla sürekli olarak mahkum ediyor. Artık bizim uygulamamızın sorunu da olamayacak kadar şeyi yok. Bir sürü mahkumiyet kararları var,

Av. Hatice KAYNAK : Bu tartışma çok uzayacak. Aslında çocuk uzlaşmasından önce uzlaşmada uzlaşmamız gerekiyor bence. Gerçekten çünkü uzlaşma kurumunun çok temellere oturduktan sonra Çocuk Uzlaşmasında özel olarak onun üzerine oturması gereken bir kurum aslında. Farklılıklar olması gerektiğini hepimiz farkındayız. 3 saattir hiç ara vermeden buradayız,

Doç. Dr. Hamide ZAFER : Bir şey ekleyebilir miyim? İtalya'da yasa çıktığında anayasa mahkemesine sürekli olarak başvurulmuş bu hükümlerle ilgili çünkü temel prensipleri de ihlâl ediyor. Almanya 'da bir sürü içtihat var ve öğreti üzerinde çalışıyor. Yani bence bu sonuçlar hayal kırıklığı olmamalı. Dünyadaki, tam Kıta Avrupa'sı sistemindeki gidiş, süreç bu. Bizim şu yaşadığımız çok normal. Bu tartışmalarda çok normal yani bence yasa koyuncun bir adım atarak bunu yasal bir zemine oturtması da bir ilerlemedir, Kıta-Avrupa'sı sisteminde baktığımda ve dediğim gibi bir sürü ilke ile zaten sistemle çalışan bir kurum, çok doğal bu tartışmalar.

Av. Hatice KAYNAK : Bu, aslında tartışmalar besleyen ve geliştiren bir yol açacak hepimiz için. Bu saate kadar hepiniz burada oturdunuz, dinlediniz ve katıldığını için teşekkür ediyoruz. İki konuşmacımız, bu zor hava şartlarında İstanbul'dan geldiler ama dönebilecekler mi bilmiyoruz çünkü uçaklar kalkmıyormuş, gitmiyormuş. Yani böyle bir problemimizde var. Hepinize çok teşekkür ediyoruz, katılımcılarımıza da çok teşekkür ediyoruz.

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN İPTAL KARARININ VERGİ ZİYA-I CEZASI UYGULAMASINA YANSIMALARI

OTURUM BAŞKANI

Doç. Dr. Mustafa AKAYA
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

KONUŞMACILAR

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Ali Rıza AYDIN
Anayasa Mahkemesi Raportörü

Erdoğan ASLAN
Baş Hesap Uzmanı

28 Şubat 2006

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN İPTAL KARARININ VERGİ ZİYA-I CEZASI UYGULAMASINA YANSIMALARI

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Değerli katılımcılar Ankara Barosu'nun "Vergi Ziyaı Cezası Hakkında Anayasa Mahkemesi'nin Vermiş Olduğu İptal Kararının Yansımaları" başlıklı Panel'ine hoş geldiniz Vergi Hukuku ile ilgili tüm panel ve toplantılarda hep Vergi Hukuku'nun giriftliğinden söz edilir ve ondan sonra konuya girilir. Ben aynısını yapmayacağım ama vergi ziyaı cezası hakkında Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu karar gerçekten salt vergi hukukuna değil, hukukun bütün alanlarına yansımaları da beraberinde getirdi ve özellikle İdare Hukuku, Anayasa Hukuku bağlamındaki tartışmalar ve bunun Vergi Hukukuna yansımaları son derece yoğun. Basından da, akademik yayınlardan da bunu gözlemek mümkün.

Vergi ziyaı cezasının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı diğer iptal kararlarından farklı birkaç özelliğe sahip. Bu karar, *bir yanılma payını muhafaza ederek*, benim bilebildiğim kadarıyla Anayasa Mahkemesi'nin bir ceza normuyla ilgili iptal kararı verip, akabinde de uygulamasını ertelediği nadir kararlardan biri ya da ilk karardır. İptal kararının uygulamaya yansıması noktasındaki temel problem, iptal kararından ziyade yürürlüğün ertelenmesine ilişkin altı bu aylık dönemde vergi ziyaı cezasının uygulanıp uygulanamayacağı ve geçmiş dönemde kesilen vergi ziyaı cezalarına etkisi bakımındandır. Yasa koyucu biraz gecikmiş olsa da, yeni bir düzenleme hazırlığı içinde. Mevcut bir yasa hazırlığına Bütçe Komisyonunda eklenen bir hüküm, muhtemelen çok kısa süre içerisinde Genel Kurula inecek, biraz sonra hocalarım da muhtemelen bu düzenlemeden bahsedecekler, yasalaşması öngörülen düzenleme, geçmişe etkili uygulama sonucunu doğurabilecek hükümler içeriyor. Ben ilk sözü Sayın Aydın'a veriyorum.

Ali Rıza AYDIN : Tüm katılımcıları iyi dileklerimle selamlıyorum.Yürürlüğe girdiği 1999 yılından günden bu yana problem

olan bir konunun Anayasa Mahkemesi kararı ile birlikte ortaya çıkan sonuçlarla karşı karşıyayız. Panelin başlığı da "Kararın Yansımaları" olarak ortaya konulmuş. Ben, konumum gereği, kararın yansıdığı yerlerde değil de kararı yansıtan yerde olmak durumundayım ve tebliğimi de yürütme ve yargı alanına girmeden, uygulama alanına girmeden Anayasa Yargısı ile sınırlı olarak yapacağım. Ancak bunu yaparken Anayasa Mahkemesi kararlarından ve değerli meslektaşım Anayasa Mahkemesi Raportörü Şahnaz Gerek'e birlikte yaptığımız çalışmalardan yararlanmakla birlikte kuşkusuz burada kendi kişisel görüşlerimi aktaracağım.

Bir problemi tartışırken temel amaç ne olmalı? Problem varsa, temel yaklaşım ve amaç o problemi çözmek olmalı. Oysa 4369 sayılı Yasa ile getirilen vergi ziyai cezası düzenlemesi ve bu düzenlemeye yaklaşım hep problem yarattı. O kadar yarattı ki, Anayasa Mahkemesi'nin konuyla ilgili kararına da çözümleyici olmak yerine problem yarattığı yaklaşımıyla bakıldı. Karar acaba problemleri büyüttü mü, büyütmedi mi? Problem var mı, yok mu? Çözüm mü arıyoruz yoksa sorun mu arıyoruz buna bakalım. Çünkü yapılan çalışmalarda, yazılan makalelerde Anayasa Mahkemesi kararının problem yaratıcı bir karar olduğu vurgulandı. Yani sanki Anayasa Mahkemesi kararı problemi büyüttü, sorunu bir batağa attı ve çıkmaz hale getirdi! Acaba gerçekten böyle mi, değil mi bunu tartışacağız. O zaman ben de tartışmayı Anayasa Mahkemesi kararını nasıl okumak gerekir, nasıl anlamak gerekir yani Anayasa Mahkemesi kararının felsefesi nedir üzerine kuracağım.

Bildiğiniz gibi konu, Ordu Vergi Mahkemesi tarafından yapılan itiraz başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesi'nin önüne gelmiştir. Yani somut norm denetimine konu olan bir denetim şekli ile karşı karşıyayız, birinci tespitimiz bu. İkinci tespitimiz; Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kural ile Anayasa Mahkemesine getirilen kural arasındaki farklılıktır. Bununla neyi kast ediyorum? Anayasa Mahkemesi'ne aykırılığı ileri sürülen kural, -izin verirseniz başlangıç konuşmacısı olarak bu kuralı okumak istiyorum, bundan sonra da tekrarlamayız- 213 sayılı Vergi Usul Yasası'nın 344. maddesinin 2. fıkrasında yer alan ve "vergi ziya-ı suçu işleyenlere vergi ziya-ı cezası kesilir" hükmünden sonra gelen bölüm. Bu bölümde: "Bu ceza, ziyaa uğratılan verginin bir katına bu verginin kendi kanununda belirtilen normal vade tarihinden cezaya ilişkin ihbarnamenin

düzenlendiği tarihe kadar geçen süre için bu kanunun 112. maddesine göre ziyaa uğratılan vergi tutarı üzerinden hesaplanan gecikme faizinin yarısının eklenmesi suretiyle bulunur." Denilmiştir. Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuruda bu kuralın vergi ziyainin bir katına eklenen bölümü, yani normal vade tarihinden cezaya ilişkin ihbarname tarihine kadar geçen süre için eklenecek olan cezanın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürüldü. İtiraz başvurusunda, bu ceza 6183 sayılı yasa hükümlerine göre Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen vergi ziyai cezasına eklenen gecikme zammı kadardır, ceza Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenemez savı ileri sürüldü. Ancak, iptal talebi sınırlandırılmadı. Anayasa Mahkemesi de bu konuda bir sınırlama yapmaksızın kuralın tamamini incelemeye aldı. Yani mahkemenin talebine uydu. Bu da ikinci önemli tespitimiz. Bu tespit, iptal kararının sonuç bölümü ile gerekçe bölümü karşılaştırıldığında farklı değerlendirmeler ortaya çıktığı için önemli. Vergi ziyai cezası biraz önce tanımladığımız gibi iki bölümden oluşuyor: Bir, ziya-a uğratılan verginin bir katı, iki, geçen süre için gecikme faizinin yarısı.

Anayasa Mahkemesi kararında üç önemli tespitle karşı karşıyayız. Bir, Anayasa Mahkemesi net olarak vergi cezasının vergi karakteri taşımadığını belirtmiştir. Bu tartışmalar çok yapılıyordu, vergi ziyai cezasının niteliğinin farklılığı hep tartişılıyordu. Vergi ziyai cezası bir vergi midir, yani, dayanağını Anayasa'nın 73. maddesinden mi alıyor, dayanağını Anayasa'nın 38. maddesinden alan bir ceza mıdır? Anayasa Mahkemesi konunun değerlendirmesini yaptı ve net olarak vergi ziya cezası vergi karakteri taşımaz, vergi ziyai suçunu işleyenler için öngörülen bir yaptırımdır dedi. Bunu söyledikten sonra Anayasa'nın 38. maddesine girerek, gecikme zammı üzerinden bakanlar kurulu kararına dayanılarak hesaplanan ceza bölümünü yasallık ilkesine aykırı buldu. Aynı zamanda, Bakanlar Kurulu'nun ne zaman karar yayınlayacağı bilinmediğinden belirsizlik ilkesine de aykırı buldu ve kuralı iptal etti. Buraya kadar bir sorun yok. Ancak kararın sonuç bölümünü okuduğumuzda bir soruyla karşı karşıya kalıyoruz. Anayasa Mahkemesi gerekçesinde sadece gecikme zammı tutarındaki cezanın Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmesini Anayasa'ya aykırı bularak iptal ettiği halde kararın sonuç bölümünde biraz önce size okuduğum metnin bütününü iptal etti. İşte kimilerine göre

sorun burada başladı. Daha doğrusu sorun mu başladı, yoksa Anayasa Mahkemesi kararını doğru okuma sorunu mu başladı bunu göreceğiz.

Peki Anayasa Mahkemesi neden sınırlama yapmadı? Neden sadece gecikme zammı bölümünü Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmedi ve tamamını iptal etti? Bunu açıklayalım. Bir, başvuran mahkemenin talebi zaten bu yöndeydi. İki, yasama organının metni yazış şekli itibariyle bu ceza bir bütün olarak kaleme alınmıştı. Yani ziya uğratılan verginin bir katına bir ekleme yapılmak suretiyle şeklinde kaleme alınmıştı. Aslında ilk bakışta ceza, iki ayrı hesaplama şekli ile bulunuyor. Ancak yasa koyucu bunu yazarken bir bütün olarak yazmış. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi bu bütünlüğü bozmak istemedi, yasa koyucunun yerine geçmek istemedi. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırı bulduğu bölümü ziya uğratılan vergi kadar olan bölüme eklenen bir ek ceza olduğunu da kabul etmedi, bir başka deyişle usulüne uygun olarak ek ceza koyabilir dedi. Eğer tek başına sınırlama yaparak iptal etseydi o zaman yürütme organı ya da yasama organı kararı yanlış anlayarak – hayır artık ek ceza koymaya gerek yok, bundan sonra bir katına kadar ceza konulacak – yorumunu yapabilirdi. Anayasa Mahkemesi, bu tün yanlış anlaşılmalara ortam yaratmamak için cezanın bütününü iptal etti. Dolayısıyla o ceza bütünlüğünü bozmamış oldu. Ayrıca Anayasa Mahkemesi yasa koyucunun yerine geçmek istemedi, zaten Anayasa da buna engel. Anayasa Mahkemesi sadece sınırlı iptalle yetinseydi o zaman yasa koyucunun koyduğu ek vergiye "hayır" diyerek yasa koyucu yerine geçmiş olurdu. Dolayısıyla artık karşımızda kararın sonuç bölümüyle gerekçe bölümü arasında farklılık olan, daha doğrusu gerekçe bölümünün sonuç bölümünü tam olarak karşılamadığı bir Anayasa Mahkemesi kararı var. Bu tipik bir örnek, çok rastladığımız bir örnek değil. Ama biraz dikkatli bakıldığında ve iptal kararının geleceğe yönelik olumlu yanı arandığında sorun ortadan kalkıyor. Aslında, iptal kararının yürürlüğü için verilen süre de bu olumluluğu destekliyor.

Kararın sonuç bölümü okuduğunda iki ayrı kararla karşı karşıyayız. Bir, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı. İki, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının yürürlüğe gireceği günle ilgili karar. Anayasa Mahkemesi kararları gerekçeleri ile bir bütündür ve gerekçeleri ile birlikte yayınlanır. 1961 Anayasası döneminin başlangıcında Anayasa Mahkemesi kararları,

karar verildiği gün yürürlüğe giriyordu. Ancak '1971'de bu değişti. Temel gerekçede şu idi; kararın hüküm bölümü açıklandığı zaman hem yasa koyucu hem yürütme kararın sonuç bölümünün ne anlama geldiğini anlamıyordu, ya yeni yasal düzenleme yapma bakımından ya da yeni kararları bakimindan kararın gerekçesini beklemesi gerekiyordu. İşte bu nedenle denildi ki -1982 Anayasası'na da yansıyan şekli ile- Anayasa Mahkemesi kararları gerekçeleri olmadan yayınlanamaz ve dolayısıyla gerekçeleri ile bir bütündür.

O zaman biz kararın sonuç bölümündeki bu iki ayrı hükmü gerekçeleri ile birlikte okumak zorundayız. Gerekçe ile birlikte okuduğumuzda Anayasa Mahkemesi sonuçta vergi ziyaı cezasının bütününü iptal etti ama Anayasa'ya aykırı bulduğu bölüm bütünü değil. Yani Anayasa Mahkemesi vergi ziyaı cezasının ziyaa uğratılan verginin bir katı kadarı olan bölümünü Anayasa'ya aykırı görmedi. Bunu birlikte okumak zorundayız. Bu önemli tespitlerden biri. Diğer bir tespit Anayasa Mahkemesi, iptal ettiği ceza nedeniyle vergi ziyaı suçunun cezasız kalması ile karşı karşıya kalan yasama organı, yürütme organı ve uygulayıcıları ve mükellefleri "hayır, vergi ziyaı suçu cezasız kalmayacak onun için ben iptal kararından sonra bu iptalin yürürlüğe gireceği gün sorunu çözeceğim" dedi ve bu sorunu da çözdü, altı ay süre verdi. Şimdi bu hükmü, bu sonuç bölümünü düz bir bakışla okuduğumuzda iptal hükmünün kararın resmi gazetede yayınlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe gireceği anlaşılıyor. Aslında tartışma, biraz önce Sayın Başkanın da belirttiği gibi bu altı ay süre ile başladı. Anayasa Mahkemesi neden süre verdi? Vermese ne olacaktı? Süre verilmese vergi ziyaı cezası ortadan kalkacaktı. Maddede, vergi suçu işleyenlere vergi ziyaı cezası kesilir deniyor, süre verilmeseydi, ceza ve tutarı ortadan kalkmış olacaktı. İşte süre bu nedenle verildi. Ancak tıpkı kararın sonuç bölümünü gerekçe ile birlikte okuduğumuz gibi süreyi de gerekçe ile birlikte okumak zorundayız. Süreyi Anayasa Mahkemesi neden, kimin için, kimi muhatap alarak verdi konusunu çözmek zorundayız. Aksi halde Maliye Bakanlığı'nın yayınladığı sirkülerde olduğu gibi ya da kimi araştırmacı arkadaşlarımızın artık vergi ziyaı cezası altı ay sonraya kadar yani "20 Nisan 2006 tarihine kadar yürürlüktedir" cümlesini, içerik olarak yanlış bir cümleyi kabul etmek zorunda kalacağız. O zaman tekrar kararın gerekçe bölümünü okumak zorundayız. Anayasa Mahkemesi kararında,

iptal kararının verilmesinin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlâl edeci nitelikte görüldü ve dikkatinizi çekiyorum, altını çizerek söylüyorum "gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla" süre verildi. Anayasa Mahkemesi Maliye Bakanlığı'na ya da uygulayıcıya bir süre daha bu cezayı kesmeye devam et demedi. Size geçmişten bir örnek kararla bunu açıklamak istiyorum. Anayasa Mahkemesi'nin süre verdiği kararlara baktığımızda, gerekçesinde bunun nedenini açıklarken kimi zaman burada olduğu gibi yasama organına bir an önce gerekli düzenlemeleri yap, çünkü yapmazsanız hukuksal boşluk doğacak diye süre veriyor. Ama kimi zaman da tıpkı haklarla ilgili kararlarda olduğu gibi örneğin buna aylıkları örnek verebiliriz, Anayasa Mahkemesi diyor ki, ben iptal edersem ve iptal kararı yürürlüğe girerse o günden itibaren haklar elde edilemeyecek, diyor ve yeni düzenleme yapılıncaya kadar mevcut hakkı koruyor. Bununla ilgili çok tipik bir karar var, 1994 genel seçimlerinde alınmış bir karar. Genç arkadaşlar hatırlamayabilir. "Sokaklara ve meydanlara bayrak ve flama asılması" konusu Anayasa'ya aykırılık savıyla Anayasa Mahkemesi'nin önüne gelmişti. Kurala göre sokaklara ve meydanlara flama asılması yasaktı, siyasi partilerin bürolarına ya da seçim merkezlerinin bahçelerine ya da onun önündeki alanlara flama ve bayrak asılabilirdi. İptal davasını açanlar, seçimlere sadece siyasi partiler katılmıyor, seçimlere bağımsız adaylar da katılıyor dolayısıyla siyasi partilere bayrak açma izni verirseniz ama bağımsız adaya vermezseniz bu adaletle bağdaşmaz savını ileri sürdüler ve Anayasa Mahkemesi de kuralı bu gerekçeyle iptal etti. Seçimlere bir ay on altı gün vardı bu kural iptal edildiğinde. Ne olacaktı? Aslında bayrak asma Anayasa'ya aykırı değildi, çok doğal bir şeydi propaganda nedeniyle bayrak, flama asılması. Anayasa Mahkemesi kararı yürürlüğe girseydi o seçimlerde partiler de bayrak asamayacaktı. Anayasa Mahkemesi dedi ki; partilerin o seçimlerde bayrak asması için iki ay süre veriyorum. Bakın yasama organına düzenleme yapması için demedi, yasama organı bayrak asmayı tümde yasaklayabilir, tartışabiliriz de bunu ama partilerin bayrak asma hakkını elinden almamak için iki ay süre verdi. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi kararlarını doğru okumak için bu süre konusunda da gerekçeye bakmak gerekiyor.

Konumuza dönersek Anayasa Mahkemesi vergi ziyaı cezasının iptali ile ilgili süreyi verirken yasama organına, bu cezayı iptal ettim şu nedenle de bütününü iptal ettim ama siz altı ay içinde lütfen düzenleme

yapın, yeni yasa çıkarın çünkü suç cezasız kalacak demiştir. Sürenin anlamı bu yönüyle çok önemli. Sürenin muhatabı Yasama organıdır. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Peki Yasama organı bu süreyi neden kullanmadı? Şimdi bu tartışma yapılıyor. Dört ay dokuz gün geçti aradan ama Yasama organı hâlâ yeni yasa çıkarmadı. Yasama organının yasa çıkarması için yasama sürecinin çalışması gerekiyor. Nasıl? Ya teklif yoluyla, ya da tasarı yoluyla. Biliyorsunuz tasarılar yürütme organı tarafından hazırlanarak Meclis'e sunuluyor. Yürütme organı Meclis'e böyle bir tasarı sunmadıysa yasama süreci başlayamaz ve Yasama Organının öncelikle görüşme hakkı doğmaz. Herhangi bir milletvekili de bu konuda bir teklif vermediyse yapılacak bir şey kalmıyor. Dolayısıyla, Anayasa'daki Yasama organının Anayasa Mahkemesi'nin verdiği süre içinde yapacağı düzenlemeleri öncelikle görüşür sözcüklerini yasama sürecini dikkate alarak görmek zorundayız. Öte yandan, Maliye Bakanlığı da altı ay süre var, ben altı ayı sonuna kadar kullanırım diyemez. O zaman bu kararı yanlış okumuş olur, bu kararın felsefesini görmemiş olur. Ya da kararı sadece sonuç bölümü ile okumuş olur. Yürütme organı düzenlemesini yapıp gönderecek ki öncelik çalışmaya başlasın. Dolayısıyla bu süre konusunu öncelikli konu olarak değerlendirirken aynı zamanda önceliğin sadece yasama organını bağlamadığını yasama süreci ile ilgili olduğunu düşünmek zorundayız.

Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi yaptığı denetimlerde verdiği kararın uygulamada nasıl bir sonuç doğuracağını; bunu yürütmenin ya da yargının ya da vatandaşların nasıl değerlendireceğini ya da nasıl bir sonuçla uygulama yapacağına bakmaz. Çünkü Anayasa Mahkemesi'nin yaptığı görev kanunların Anayasa'ya aykırılığını saptamaktır. Anayasa Mahkemesi burada da bu yasa kuralının Anayasa'ya aykırılığını saptamıştır ve gerekçesinde bunu belirtmiştir, iptal etmiştir. Bundan sonra yürütme organını ya da yargı organlarının ne yapacağı konusu Anayasa yargısı dışında bir konudur. Ancak, anayasal denetimin varlığı kanun devleti yerine hukuk devletini gerektirir. Eğer, Anayasa Mahkemesi süre verdi, dolayısıyla bu süre içinde bu yasa yürürlükte kalmaya devam edecek dersek, kanun devleti gözlüğü ile bakmış oluruz. Oysa Anayasa yargısının temelinde hukuk devleti mantığı vardır. Bunu özellikle belirtmek gerekir.

Peki sonuçların yansımasını nasıl kolaylaştıracağız, hukuk devletinin gereğini nasıl yerine getireceğiz? O zaman bir, Anayasa Mahkemesi kararının yorumunun karmaşık ve içinden çıkılmaz halden çıkarılarak olumlu yaklaşımla yapılması gerekiyor. Görevimiz bu karardan sorunlar çıkarmak değil. Toplantıya gelmeden önce değerli katılımcılarla da aynı şeyleri konuştuk; konu, 1999 yılından bu yana yazılıyor, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından bu yana yazılıyor ve her yazılan makale, her yapılan tartışma sorunu büyütüyor çözmüyor. O zaman, artık anayasal denetim de yapıldığına göre, biz bu toplantıda soruna çözücü olarak bakalım diye düşündük. Sevinerek öğrendim ki İstanbul'dan da bir mahkeme kararı gelmiş. Hocam sanırım o konuda geniş bilgi aktaracak, Anayasa Mahkemesi'ne başvuran Ordu Vergi Mahkemesi de Anayasa Mahkemesi kısa kararı, yani kararın hüküm bölümü kendisine gönderildiği an karar verebilecek durumda ve verdi de. Ordu Vergi Mahkemesi için tanınan böyle bir hakkın, böyle bir yetkinin başka mahkemeler tarafından kullanılmaması diye bir şey düşünülemez. O zaman çifte hukuk gibi bir mantıkla karşı karşıya kalırız. Ama yargıçlarımız çekiniyor, usul problemleri var o ayrı mesele. Tabi ki usul sorunu yaratmadan bunu aşmak zorundayız. Örneğin Cumartesi günkü Resmi Gazete'de görmüşsünüzdür, Yeni Türk Ceza Yasasının 104. maddesinin ikinci fıkrası iptal edildi. İptal edildiği halde hâlâ mahkemeler Anayasa Mahkemesi'ne başvuruyor. Bende de aynı konu var, bana da bir iptal kararı gönderin diye. Buna gerek var mı? Buna gerek yok. Çünkü bunun aksine bir hüküm de yok, aksine yazılı bir hüküm de yok.

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim, Anayasa Mahkemesi kararı sonucu itibariyle herkesi bağlar; ancak, Anayasa Mahkemesi kararının süre ile ilgili bölümü yasama organını muhatap alarak verilmiştir. Herkesi bağlayan bir kararın Ordu Vergi Mahkemesinin verdiği karar ya da daha sonra, ortaya çıkan İstanbul Vergi mahkemesi kararında olduğu gibi gerçekten çifte hukuk yaratmaksızın herkes tarafından uygulanması gerekir. Bu net hukuk devleti yaklaşımıyla baktığımızda sorunu çözeriz. Vergi ziyaı cezasının gecikme zammına bağlı olarak hesaplanan bölümü Anayasa'ya aykırı bulunmuştur, iptal edilmiştir. Netlik budur! O zaman sonucun da bu netlik içinde değerlendirilmesi gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA: Teşekkürler Sayın Aydın. Söz şimdi sayın Doğrusöz'ün.

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ : Ben herkesi saygı ile selamlayarak başlamak istiyorum. Şimdi Sayın Aydın aktardılar, önümüzde bir Anayasa Mahkemesi Kararı var ve bu kararın sonucunda ne olacak onu tartışacağız. Bir kere önce bu karardan çıkarılması gereken bir takım dersler var. Sadece bu karardan değil Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin ve 4369 sayılı kanuna ilişkin vermiş olduğu daha başka kararlar da var. Bütün bu kararları birlikte okumak ve değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Yine düşünüyorum ki, demek ki, belki suç ve cezalarını sadece Hazine'ci bir düşünce ile ve Hazine'yi korumak gibi kaygılarla düzenleyemeyiz aynı zamanda madem ki bir hukuk devletinde yaşıyoruz o zaman hukuk kurallarını ve ilkelerini de nazara almamız gerekiyor. Tabi bu bağlamda belki değerlendirilip, tartışılması gereken veya ayrı bir oturum konusu olması gereken örneğin bir Vergi Usul Kanunu 359. maddesi var, vergi ziya-ı fiillerine hürriyeti bağlayıcı ceza öngören, belki o maddenin de ayrıca tartışılması gerekiyor.

Şimdi Sayın Aydın'ın dediği gibi bu konuda çıkan bütün makaleleri, yazıları derledim, toparladım hepsini ama hepsini okudukça da kafam biraz daha karıştı ve bir netliğe çok fazla ulaşamadım. Bir kere önce ben yaklaşımı ikiye ayırmak istiyorum bu dergilerde yazan, yer alan makalelerde. Bu yazarların bir kısmı Maliye Bakanlığı ve inceleme elemanı kökenli yazarlar. Onlara bakarsanız bu Anayasa Mahkemesi Kararı, özellikle tabi geçmiş için farklı bir anlam taşıyor. Hukukçu olan yazarlara bakarsanız onlar için farklı bir anlam taşıyor. İlk önce bu ayırım su yüzüne çıktı her şeyden önce. İkinci olarak tabi bu günlere gelmemizin sorumlusu kim, biz maalesef hukukumuzda idarenin veyahutta bürokrasinin veya bakanlıkların çok fazla sorumluluğu üzerine de gitmiyoruz. Belki biraz, niçin biz bugün bu haldeyiz diye de düşünmek gerekiyor. Çünkü neden derseniz, 4369 sayılı kanunun ilk daha tasarı aşamasındayken yazıldı, vergi ziya-ı cezası Anayasa'ya aykırıdır diye. Ondan sonra çeşitli çok sayıda makalelerde bu konu işlendi ve en önemlisi 2001 yılında, Ocak ayında bu dava Anayasa Mahkemesi'nin huzuruna gittiğinde Maliye Bakanlığı'nın da ıttılaına girdi. O tarihten bugüne kadar hangi makaleyi, hangi dergideki hangi yazıyı karıştırırsanız vergi ziya-ı cezası Anayasa'ya

aykırıdır diyor. Yani en basit bir hukuk inceleme kitabıyla karşılaştırdığınız zaman dahi Anayasa Mahkemesi'nin bunu iptal edeceği belliydi ama bugüne kadar maalesef bir kanun çıkartmadık. Niçin çıkartmadık? Çıkartsaydık ne olurdu? Şu olurdu; Anayasa Mahkemesi genellikle eğer hüküm veya karar tarihinde o kanun yürürlükte değilse pek fazla iptal kararı vermiyor, konusu kalmamıştır davanın diyor ve belki de bu yolla bir iptal hükmünü de bertaraf etmiş ama onun bertaraf etmek önemli değil; hukuk sistemimizi biraz daha veya Vergi Hukukumuzu biraz daha hukukileştirmiş olurduk diye düşünüyorum.

Sayın Aydın belirtti, 20 Ekim'de kanun çıktı –pardon Anayasa Mahkemesi'nin kararı çıktı ama 20 Ekim'den bugüne daha henüz hâlâ vergi suç ve ceza düzenimizin nasıl olacağı belirli değil. Tabi diyeceksiniz ki vergi suç ve cezalara sıra gelinceye kadar önce vergi belli mi? O da belli değil. Örneğin Ocak ayında biz işte maaşları ödedik ama hangi vergi oranını uyguladık, kimi şirketler Meclis'teki tasarıyı uyguladılar, kimileri eskiyi uyguladı. 2006 yılındayız, 2006 yılında uygulanacak Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri belli değil. Bu kadar belirsizlikler içerisinde ceza belli olmuş, olmamış o kadar önemli mi düşünüyorum. Tabi hukukçu olarak baktığımda muhakkak ki önemli ama tabi mükelleften her şey beklenirken hukuka uygun ol, kayıt dışına çıkma, vergini doğru ve dürüst öde derken mükelleflerin de biraz hukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkesi içerisinde yaşatılmaları gerekir diye düşünüyorum. Yani ben bugün tabi olacağım hukuk kurallarını bileceğim ve hukuk kurallarının değişmeyeceği inancı ile; bu inanç ile bir takım ekonomik aktivitelerimi gerçekleştireceğim. Ama baktığınız zaman maalesef hukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkelerinin vergi hukukunda pek fazla olmadığını veya rastlanmadığını da görüyoruz. En büyük örneği bunun işte yatırım indirimi meselesi.

Şimdi ben yine konuma dönersem yazarlara baktığımda yazarlar özellikle bir ayırım getiriyorlar: İdari suçtur, idari suçtur vergi ziya-ı cezası dolayısıyla hürriyeti bağlayıcı cezalara ilişkin ceza hukuku ilkeleri burada çok fazla uygulanmaz. Neden? Çünkü bir kere vergi ziya-ı suçu "zarar" suçudur. Tüzel kişiliklerin ceza sorumlulukları vardır Ceza Hukukunda bu yoktur. İdarece kesilir, Adli Yargının denetimi dışındadır, idari yargının huzuruna gider. Uzlaşma veya pişmanlık veya mücbir sebep yanılma gibi

halleri vardır. Bunlar Ceza Hukukunda yoktur. Halbuki izdüşüm müesseseler var Ceza Hukukunda ama bunları nedense görmezden geliyoruz. Ve en önemlisi de Anayasa Mahkemesi'nin bir kararı kullanılarak bu ayırıma güç verilmeye çalışılmaktadır. Anayasa Mahkemesi en son biliyorsunuz yolda giden aracı sürücüsü durdurmazsa araç sahibine ceza kesilir hükmünü Anayasa'ya uygun bulmuştur. Ancak bu uygun bulmanın yine Sayın Aydın'ın da belirttiği gibi gerekçesi ile birlikte değerlendirildiği zaman evet bir takım kamu yararı gibi, Hazine yararı gibi ilkelerin öne çıktığını görüyorsak da bu karar idari cezaların ceza Hukuku ilkesi dışında değerlendirileceği gibi hiçbir yerinde ne bir söz etmektedir, ne de bu anlama gelecek bir cümle sarf etmektedir. Hatta yine 4369 sayılı kararla ilgili Anayasa Mahkemesi'nin çok güzel bir kararı vardır. Biliyorsunuz 359/A'da örneğin yanıltıcı belge kullanmak gibi fiillerde para cezasına çevrilebilir ceza ve burada da asgari ücret kriter alınır veya yarısı kriter alınır. Şimdi 4369 sayılı kanun dedi ki, hüküm tarihindeki asgari ücret üzerinden ceza verilir dedi, ceza paraya çevrilir dedi ama Anayasa Mahkemesi "hayır" dedi. Hüküm değil suç tarihindeki asgari ücreti alacaksınız. Neden? Çünkü Ceza Hukuku bunu gerektiriyor ama o kararda çok önemli bir cümle sarf etti, dedi ki; idari cezalar da Ceza Hukukunun bir parçasıdır ve Ceza Hukukunun ilkelerinin dışında değerlendirilip yorumlanamaz dedi. Ve tabi bu açıdan baktığınız zaman cezanın belirliliği, cezanın kişiselliği, cezanin kanuniliği ister vergi ziya-ı cezasından edin, isterseniz belediye zabıtasının kestiği cezadan söz edin; bütün cezalar için geçerli olan hukuk ilkeleridir.

Şimdi tabi bu arada yine bu karar nasıl etkileyecek uygulamayı tartışması başladı. Bir kere her şeyden önce şu anda süren davalar var, şu anda sürmeyen yani daha önce kesinleşmiş veya sonuçlanmış işlemler veya ihtilaflar var. Şimdi bunların üzerinde ben ayrı ayrı durmak istiyorum. İlk önce birinci olarak kesinleşmiş işlemlerden söz etmek istiyorum ama idari aşamada kesinleşmiş işlemleri ele almak istiyorum ama idari aşamada kesinleşmiş işlemleri ikiye ayırmak gerekir. Bir; tahakkuk aşaması kesinleşmiş yani ceza tahakkuk etmiş ama henüz tahsilatı yapılmamış işlemler. İkincisi; tahakkuk etmiş ama tahsilatı, ödeme emri gönderilmiş tahsilatı yapılmış; cezai işlemler. Bir kere tahakkuk etmiş, ödenmiş işlemlere bu kararın hiçbir etkisi olmadığını düşünüyorum. Buna karşılık tahakkuk etmiş ama ödenmemiş işlemler ödeme emri safhası içerisinde

dava konusu edilirlerse biraz sonra söyleyeceğim gerekçelerle Anayasa Mahkemesi Kararının ışığı altında değerlendirilmesi gerekir. Bu konu Yargıtay'da gündeme gelmiştir.. Yine özel hukukla ilgili bir ihtilaf dolayısıyla iptal edilen bir kanun hükmüne kazanan taraflardan bir tanesi kesinleşmiş yargı kararını ilamlı icra olarak takibe koymuştur. İcra dairesi bu ilamı infaz etmemiş, tetkik merciine olay intikâl etmiş ve Yargıtay'a kadar dosya gelmiş ayrıntılarına girmek istemiyorum. Yargıtay'ın dediği şey şu; diyor ki, Anayasa Mahkemesi Kararları herkesi bağlar, mahkemeleri de bağlar, icra daireleri de bunların dışında kurum veya kuruluşlar değildir dolayısıyla onlar da Anayasa Mahkemesi Kararları ile bağlıdır. Ve dolayısıyladır ki yargı kararıyla kesinleşmiş olsa dahi icra aşamasına gelindiğinde, artık Anayasa Mahkemesi'nin o borcun doğumuna ilişkin bir Anayasa'ya aykırılık iptal kararı varsa artık o kararın infaz edilemeyeceği yönünde Yargıtay içtihadı oluşmuştur.. Şimdi bu içtihadı Vergi Hukukuna uyarladığımız zaman tahakkuk aşaması kesinleşmiş olsa dahi dava yoluyla veya dava yoluna gidilmeksizin ödeme emri safhasında dava açıldığı takdirde hakim Anayasa Mahkemesi Kararını mutlaka dikkate almak zorundadır. Kesinleşmemiş olan işlemlerde de, şu anda dava konusu olmuş işlemlerde de benim kişisel kanaatime göre Anayasa Mahkemesi Kararını hakim yine dikkate almak zorundadır. Çünkü hakimler Anayasa'ya göre şu şekilde, Anayasa diyor ki, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun vicdani kanaatlerine hüküm vereceklerdir. Şimdi efendim Anayasa Mahkemesi kararında altı ay sonra yürürlüğe girmesine hükmetmiş, hükmetmiş ama bir yandan da 344. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğunu tescil etmiş. Şimdi biz dersek ki, efendim 20 Nisan'da karar yürürlüğe gireceğine göre 20 Nisan'a kadar da kanun yürürlükte olduğuna göre hakim önündeki kanunu açacak, daha o kanundaki o lafın üstünü çizmeyecek 20 Nisan'a kadar buna göre karar verecek. O zaman benim kanaatime göre hakime Anayasa Mahkemesi Kararı ile tescil edilmiş, Anayasa'ya aykırılığı sabit olmuş hükmü uygula demiş oluruz. Dolayısıyla ki şu anda hakim önüne gelen meselede Anayasa'ya aykırı kanun hükümlerine göre karar veremeyeceğine göre Anayasa Mahkemesi Kararını uygulamak mevkiindedir. Nitekim İstanbul'da bir örnek olarak getirdim, İstanbul 6. Vergi Mahkemesi bu konuda önüne gelen bir ihtilafta şu gerekçe ile karar veriyor, diyor ki; "olayda davacılar adına verilen yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi imzasız olması nedeniyle

beyanname hiç verilmemiş addedilerek davacı adına vergi ziya-ı cezası kesilmişse de Anayasa Mahkemesi'nce bir kanununun veya Kanun Hükmünde Kararnamenin tümünü veya belirli hükümlerini Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiş olması halinde görülmekte olan davaların Anayasa'ya aykırılığı saptanmış olan kurallara göre görüşülüp, çözümlenmesinin Anayasa'nin üstünlüğü prensibine ve hukuk devleti ilkesine aykırı düşeceğinin kabulü gerekir diyerek daha 20 Nisan gelmeden 8 Aralık 2005 tarihli kararı ile vergi ziya-ı cezasını iptal etmiştir. Bu konuda diğer birkaç mahkemenin daha emsal, aynı yönde İstanbul Vergi Mahkemelerinden çıkmış kararlar mevcuttur. Bunun yanı sıra tabi ki temyiz aşamasında da bu kararların nazara alınması veya dikkate alınması gerektiği kanaatindeyim.

Danıştay kararlarına baktığınız zaman idari işlemlerle ilgili olarak özellikle 5. Daire Kararları söyleniyor ama özellikle net aktif vergisine ilişkin olarak da Danıştay 4. Dairesi'nin de Anayasa Mahkemesi Kararlarının görülmekte olan ihtilaflarda nazara alınması gerektiği dolayısıyla ihtilafın çıktığı döneme göre değil hüküm tarihindeki Anayasa Mahkemesi'nin verilmiş kararlarının da nazara alınarak davaların sonuca bağlanması gerektiği yönünde kararları mevcuttur. Şimdi burada okuduğum yazılardan bir tanesi de bir fikir de var ve katılamıyorum ama bunu da bahsedeyim. Anayasa normları arasında bazı yazarlar ayırım yapıyorlar genel hüküm, özel hüküm biçiminde ve Anayasa Mahkemesi'nin kararlarının geriye yürümeyeceği hükmünün genel hüküm, diğerlerinin özel hüküm olduğu gerekçesiyle önce geriye yürümezliği hükmünün geldiği buna karşılık hakime ilişkin, karara ilişkin Anayasa hükmünün daha ikinci planda olduğu söyleniyor ki benim kanaatimce Anayasa hükümleri arasında genel hüküm, özel hüküm ayırımı yapılamaz ve bütün Anayasa maddeleri eşit değerdedir. Ha genel hüküm, özel hüküm ayırımının yapıldığı bir tek yer vardır ki onu doktrin de kabul ediyor, Anayasa Mahkemesi de kabul ediyor. O da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması konusudur yani genel sınırlama sebeplerinin yanı sıra o temel hak ve özgürlüklerle ilgili özel sınırlamaları bulunması halidir. Bunun dışında bu şekilde bir ayırım yapılamayacağı kanaatindeyim.

Şimdi tabi bundan sonra yasa koyucu ne yapacak? Hiç şüphesiz Maliye Bakanlığının teklifleri doğrultusunda hareket edecek. Şu anda Meclis'te Gelir Vergisi Kanunu oranları ile ilgili bir tasarı olduğunu biliyordum ama Sayın Akkaya Hocam Bütçe Plan Komisyonundaki geçen metni gösterdiler oraya Maliye Bakanlığı bir hüküm eklenmesini öngörmüş tasarıya. Daha doğrusu Maliye Bakanlığı teklif olarak. Burada da tabi yadırgatıcı bir şey var ona da değinmek istiyorum. Bugüne kadar Maliye Bakanlığı vergi kanunları üzerinde son derece titiz olan bir bakanlıktı hatta diğer bakanlıkların vergi ile ilgili kanun çıkartmasını istisna, muafiyet getirmesini önlemek maksadıyla, her vergi kanunun önüne veya sonuna işte bir yerine bu kanunla ilgili muafiyet, istisna, muaflık her şey ancak burada düzenlenir, başka kanunda düzenlerseniz geçerli olmaz diye geçersiz de olsa bir kanun maddesi, şimdi kurumlar arası tasarısında da yazmışlar, bir kanun maddesi mutlaka eklenirdi ama bu defa Maliye Bakanlığı gelir vergisi oranları, yatırım indiriminin kaldırılması konusunda hiçbir tasarı hazırlamadı, bir milletvekilinin teklifi olarak geldi. Şimdi baktığınız zaman tasarı şöyle bir hüküm getiriyor. Diyor ki, -veya teklif özür dilerim- teklife Bütçe Plan Komisyonunda yapılan ekle şöyle bir iki hüküm geliyor. Birincisi; vergi ziya-ına yol açılması halinde bundan sonra vergi suçu işleyenlere bir katı tutarında vergi ziya-ı cezası kesilir. Olabilir, saygıyla karşılıyorum diyeceğim bir şey yok ancak bundan sonrası çok enteresan diyor ki, 1.1.2006 tarihinden önceki dönemlere ilişkin olarak bu tarihten sonra ortaya çıkan ve vergi ziya-ı cezası kesilmesi gerektiren fiillere de bir kat vergi ziya-ı, kaybolan verginin bir katı tutarında vergi ziya-ı cezası kesilir diyor. Yani burada geçmişe etkili bir ceza hükmü getiriliyor. Şimdi tabi geçmişe etkili ceza hükmü getirilebilir mi? Yine bir kısım makaleler diyorlar ki, getirilebilir. Neden getirilebilir? Çünkü Anayasa Mahkemesi neyi Anayasa'ya aykırı buldu? Gecikme faizi üzerinden hesaplanan ceza kısmını Anayasa'ya aykırı buldu yoksa gerekçesine baktığınız zaman orada bir katına, kısmına itirazı yoktu hatta biraz daha ileri giden fikirler var. Biz bir kanun çıkartalım hatta Anayasa Mahkemesi Karari ile yürürlüğe girmeden önce yürürlüğe sokalım ki daha önce yürürlüğe girdiği için Anayasa Mahkemesi Kararı etkinsiz kalsın orada da diyelim ki "lehe kanun uygulanır". Şimdi burada lehe kanun uygulayabilirsiniz ama lehe kanun dediğiniz zaman sizin elinizde terazinin kefesine koyabileceğiniz iki tane kanun hükmü

olması gerekir. Ama burada geçmişteki kanun hükmü yok! Çünkü neden? Anayasa'ya aykırı bulunmuş! Ha tabi burada biraz daha felsefe falan yapabiliriz yani madem öyle demek ki dört yıldır herkese Anayasa'ya aykırı cezalar kesildi ve Anayasa Mahkemesi gibi böyle bir dava olduğu halde Maliye Bakanlığı bu cezaları mükelleflere uyguladı yani Anayasa'ya aykırı cezalar uygulamış, idari cezalar kesmiş bir bakanlık konumunda. Geçmişe etkili düzenleme yapılması gerekir mi, ona birazdan değineceğim. Şimdi lehe kanun dediğiniz zaman geçmişte kanun yok. Dolayısıyla lehe, aleyhe kıyaslamasını burada yapamazsınız. Ha doğrudan doğruya geçmişe bir kat getirebilir misiniz? Getiremeyeceği kanaatindeyim. Neden derseniz, çünkü o zaman kişileri suç teşkil eden fiil veya disiplin, idari para cezasını gerektiren fiil işlendiği tarihte yürürlükte olmayan bir hükmü uygulamış oluyorsunuz ve bu eğer bu hüküm yasalaşırsa binlerce dosyanın yine Anayasa Mahkemesi'nin önüne yığılacağı kanaatindeyim. Çünkü kanun çıktığı tarihten çok önce işlenmiş fiillere o tarihte yürürlükte olmayan bir ceza öngörüyorsunuz. Şimdi şu denilebilir; efendim o tarihte yürürlükte olan cezanın bir katı kısmını Anayasa'ya aykırıdır demedi Anayasa Mahkemesi ama Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesi mutlaka önemli, gerekçesi mutlaka okunmalı. Sayın Aydın'a katılıyorum ama Anayasa Mahkemesi Kararının gerekçeden daha önemli bir yeri var, hüküm fıkrası. Anayasa Mahkemesi 344. maddede öngörülen cezayı bir bütün olarak iptal etmiştir. Şurasını iptal ettim burasını bıraktım dememiştir. Dolayısıyla bütün olarak iptal edildiğine göre şu anda geçmişe ilişkin olarak iptal edilmiş bir hükmün yerine yeni bir ceza koyuyorsunuz. Yani burada öngörülen bir katı eski cezanın içerisine mündemiç olan kısmın aynen tekrarı değildir. Sayın Aydın çok güzel söylediler, eski ceza evet iki kısımdan oluşuyordu ama bir bütündü! Şimdi o bütünü kaldırıyorsunuz ki kaldırdı Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edildi yerine farklı bir bütün getiriyorsunuz. Yeni bütünü geçmişin yerine uygulanacak şekilde getiriyorsunuz. Dolayısıyla bu şekildeki bir hükmün yasalaşması halinde yeniden konunun Anayasa Mahkemesi'ne taşınacağını düşünüyorum. Bunu da bakanlığın saygınlığı açısından önem taşıdığını ve bence bu hükmün yasalaştırılmaması gerektiğini de savunuyorum. Şimdi burada tabi şu da söylenebilir, evet demek ki Maliye Bakanlığı mükelleflere yıllardır Anayasa'ya aykırı bir cezayı uygulüyordu. Peki acaba Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle ceza kesilmiş, idari işlem aleyhine yargı yoluna

gidilmediği için işlem kesinleşmiş olan hallerde acaba bu cezanın düzeltilmesi istenilebilir mi? Bizim Vergi Usul Kanunumuzda hata ve düzeltme ile ilgili hükümler vardır ancak hata ve düzeltme ile ilgili hükümlerin uygulama alanı kanunda sayılan hata tipleri ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla hukuki yolun konusu, hukuki ihtilaf veya bir hukuki değerlendirme konusu olabilecek hususlar hata hükümlerinden yararlandırılamazlar. Nitekim yine daha önce Anayasa Mahkemesi'nin net aktif vergisiyle ilgili olarak vermiş olduğu iptal kararından sonra hata gerekçesi ile idareye düzeltme talepleri yapılmışsa da idare bunları reddetmiş, ve Danıştay Anayasa Mahkemesi Kararı uyarınca yapılacak işlemlerin ve değerlendirmenin hata kapsamında yer almadığına karar vererek bu davaları veya bu talepleri reddeden idari işlemleri onayan yargı kararlarını onamıştır. Bu nedenle hata ve düzeltme yolu burada kapalıdır. Maalesef Vergi Hukukunda Genel İdare Hukukunun düzeltme veya geri alma gibi kavramları çok fazla uygulayamıyoruz çünkü vergi yargısı biraz daha dar kapsamlı olarak olayı ele alıyor. Hatanın giderilmesi için olan İdari Yargılama Usulü Kanunu 10, 11. maddeleri uyarınca yapılacak talepleri pek fazla uygulama alanının vergi hukukunda olmadığına hata denildiği zaman sadece Vergi Usul Kanununda sayılı 116, 117. maddelerde sayılı olan hata tiplerinin anlaşılacağını kabul ettiği için bu nedenle geçmişe etkili olarak da kesinleşmiş idari işlemler açısından yapılacak bir şey olmadığını düşünüyorum. Fazlaca vaktinizi de almak istemiyorum, hani son tartışma aşamada soru gelirse tekrar aynı konulara dönmek üzere sabrınız için teşekkür ederim.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA: Teşekkürler Sayın Doğrusöz. Sayın Aslan buyurun.

Erdoğan ASLAN :

I - GİRİŞ

Vergi Usul Kanununun 4369 sayılı Yasa ile değişik 344. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...bu ceza ziyaa uğratılan verginin bir katına, bu verginin kendi kanununda belirtilen normal vade tarihinden cezaya ilişkin ihbarnamenin düzenlendiği tarihe kadar geçen süre için, bu Kanunun 112 nci maddesine göre ziyaa uğratılan vergi tutarı üzerinden hesaplanan gecikme faizinin yarısının eklenmesi suretiyle bulunur."

hükmü, Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasaya aykırı olduğundan iptal edilmiştir. Bu kararın iptal hükmünün doğuracağı hukuksal boşluk "...kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden,..." Anayasanın 153. ve 2949 sayılı Kanunun 53. maddeleri uyarınca "...kararın Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine..." karar verilmiştir.[1]

Anılan Kararın Resmi Gazetede yayımlanmasıyla birlikte bu karar hükmünün geçerliğinin, geçmişe ait fiillerden kaynaklanan cezalara uygulanıp uygulanamayacağı konusunda yoğun bir tartışma ortamı doğmuştur.[2] Kuşkusuz, bu tartışma yeni olmadığı gibi, sadece ilgililerle de sınırlı değildir. Hem doktrinde hem de yargı kararlarının kendisinde bu tartışmaların çok yoğun bir şekilde olduğu açıkça anlaşılmaktadır.[3] Bu

---

1 Anayasa Mahkemesinin 6.1.2005 tarih ve E:2001/3 K:2005/4 sayılı Kararı Resmi Gazetenin 20.10.2005 tarih ve 25972 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. Anılan Kararda iptal edilen kuralın "...ziyaa uğratılan verginin bir katına eklenecek olan cezanın hesaplanmasında esas alınacak olan gecikme faizi oranının Bakanlar Kurulu tarafından ne zaman belirleneceğinin bilinmemesi ve bu durumun sonuçta öngörülecek ceza miktarında belirsizliğe yol açacak olması, Anayasanın, 38. maddesinde sözü edilen ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur ve 2. maddesindeki "hukuk devleti" ilkelerine aykırılık oluşturulması gerekçe gösterilmiştir.

2 Bumin Doğrusöz "Geçmişe Ceza Affının Tarihi Belli Oldu" Dünya Gazetesi 27.10.2005; Şükrü Kızılot, "Vergi Kaçırana Gün Doğdu" Hürriyet 8.11.2005; "Yargıdaki Vergi Cezaları iptal edilecek mi?" 17.11.2005 Hürriyet, Bekir Baykara "Vergi Ziyaı Cezasının Anayasa Mahkemesince İptali ve Sonuçları" Vergi Dünyası Aralık 2005 Sayı 292 s.9-19, Halil İbrahim Yumuşak "Vergi Ziyaı Cezası İle İlgili Anayasa Mahkemesi Kararının Yarattığı Sorunlar" Vergi Dünyası Aralık 2005 Sayı 292 s 26-29 bu tartışmalara örnek gösterilebilir.

3 "...somut norm denetiminde, iptal kararının, kesin hüküm halini almış ve idare kararları saklı kalmak şartıyla, geriye yürüdüğünü kabul etmek zorunludur." Metin Kıratlı, "Anayasa Yargısında Somut Norm Denetimi" s. 180 Aktaran Bekir Baykara agm. s.12; Ergun Özbudun, kararların geriye yürümezliği ilkesi, somut norm denetiminde Anayasa aykırılık itirazında bulunan tarafın iptal kararının sonuçlarından bizzat yararlanmaması anlamına gelmez" "Türk Anayasa Hukuku" Yetkin Yayınları Ankara 1995 s384, Danıştay ise, Anayasanın 152. maddesinin üçüncü fıkrasındaki hüküm, "mutlak manada kabul edildiği takdirde, Anayasaya aykırı bir kanuna müsteniden tesis kılınan tasarruflar daima ve tabii olarak iptal kararına takaddüm edeceği için verilecek iptal kararı

itibarla, bu önemli konuda hukuki bir araştırma yapmayı ve bulgularımızı makale haline getirmeyi hedefledik.

II - ANAYASA MAHKEMESİ İPTAL KARARLARININ HUKUKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER VE UYGULAMALAR.

1.Yasaların Anayasaya Uygunluğunun Denetimi

"Anayasa Mahkemesi kanunların.....Anayasaya, ...uygunluğunu denetler."[4] Yasaların Anayasaya uygunluğunu sağlamanın en etkin yolu, denetimin yargı tarafından yapılmasıdır. **Bu denetim, ABD'de genel mahkemeler ve nihai olarak Federal Yüksek Mahkeme tarafından gerçekleştirilirken,** kıta Avrupasında Kelsen'in öngördüğü **normlar hiyerarşisi esasına** dayanılarak ifa edilmektedir. Buna göre, **yasalar dayanağını bir üst norm olan Anayasa'dan alırlar ve buna aykırı olmadıkları sürece geçerlidirler.** Yasaların anayasaya aykırılıklarının denetimi ise bu konuda uzmanlaşmış Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilmelidir. Türkiye'de kabul edilen anlayış da kıta Avrupası doğrultusundadır. Buna göre, "Kanunların,...veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasa aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'nde doğrudan doğruya iptal davası..." açılabilir.[5]

Yasaların Anayasaya uygunluklarının denetimi, üç ayrı biçimde gerçekleştirilebilir. Bunlardan **ilki, yasaların dava yoluyla denetimidir.** Bu denetim şekli, Anayasada sayılanlar tarafından, bir yasaya karşı, anayasaya aykırı olduğu savıyla yetkili yargı merciine dava açılması şeklinde gerçekleştirilir. Anayasamıza göre, Anayasada belirtilen bazı organların bir kanun aleyhinde Anayasa Mahkemesinde iptal davası açabilmeleri[6] biçiminde gerçekleştirilen bu uygunluk denetimine "*soyut*

---

davacının hukukuna sirayet etmeyecek ve binnetice iptal kararı, hukuki neticeden yoksun kalacaktır ki bu görüşü kabul etmeye imkan yoktur." Danıştay 5. Daire 4.7.1963 tarih ve E:1963/1094 K.1963/2804 sayılı Kararı Metin Kıratlı age s.180'den nakleden Bekir Baykara agm s.12

4 TC Anayasası md 147

5 TC Anayasası md 150

6 Cumhurbaşkanı, iktidar ve ana muhalefet partisi Meclis grupları ile TBMM üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleri

norm denetimi adı verilmektedir. Bu durumda ilgili kanunun uygulandığı somut bir olayla ilgili bir davadan değil, böyle bir somut olayla ilgili olmaksızın sadece ilgili yasal kuralın Anayasaya aykırılığı ile ilgili davadan bahsedilir. Bu tür yasaların Anayasaya uygunluğunun denetimi için Anayasada belirtilen bazı organlar tarafından açılacak iptal davası hakkı, "...iptali istenen kanun,...'un **Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer."**[7] Dolayısiyla Anayasa Mahkemesinin soyut norm denetimi için, ilgili yasanın yayımlanmasından itibaren 60 günlük hak düşürücü süre söz konusudur. Bu sürenin geçmesinden sonra soyut norm denetiminden de bahsedilemez. Yapısı itibariyle bu denetim şekli, **önleyici ve düzeltici bir işlev** üstlenir. Bu denetim türüne başvurulmasının başvurma hakkı olanlar ve süre yönünden sınırlandırılmış olması, **"yasama erki kararlarının üstünlüğü"** ile ilgili bir yaklaşım olup, hukuk devleti ilkesi ile çatışan yönlerinin bulunduğu tartışılabilir niteliktedir.

Kanunların Anayasaya uygunluğunun denetimi soyut norm denetimi ile sınırlı değildir. İkinci denetim şekli, bir yargı merciinde görülmekte olan davada uygulanan yasa hükmünün anayasaya aykırı olduğunun ileri sürülmesi, yada mahkemece bu düşünceye doğrudan ulaşılması halinde konunun ilgili yüksek yargı merciine taşınması şeklinde gerçekleştirilir. Bu durumda normalde Mahkeme somut olaya ilişkin davayı da Yüksek Mahkemenin kararına göre çözümler. Nitekim Anayasamıza göre, "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun....hükümlerini Anayasaya aykırı görürse, veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır."[8] Dolayısıyla ***"somut norm denetimi"*** de, bir mahkemede görülmekte olan bir davanın karara bağlanmasının, o davada kullanılacak hukuk normunun Anayasaya uygun olup olmamasına bağlı olması halinde yapılan denetimdir.[9] Doktrinde bu tür denetim için **"itiraz" veya "defi"** yolu

---

7 TC Anayasası md.151

8 TC Anayasası md 152/1

9 Metin Kıratlı, "Anayasa Yargısında Somut Norm Denetimi: İtiraz Yolu", AÜSBF Yayını Ankara 1966 s.35 Somut norm denetimi için gerekli şartlar, bakılmakta olan bir davanın varlığı, bu davaya bakmakta olan merciin mahkeme hüviyetini

deyimleri de kullanılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin somut norm denetiminin sonuçlarını sınırlayan iki unsur bulunmaktadır. Bunlardan *ilki, Anayasaya aykırılık iddiasının görülen somut olaya ilişkin dava mahkemesinin davaya ilişkin karar verme eylemi ile ilgilidir.* Buna göre Anayasa Mahkemesi, Anayasa aykırılığın ileri sürüldüğü diğer mahkemeden **kendisine gelen işin "... gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar.** Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine[10] göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır."[11] Ancak bu husus, Anayasanın 152. maddesinin 1. ve 3. fıkralarında çelişik hüküm görünümündedir. Şöyle ki, maddenin ilk fıkrasında somut olaya bakan mahkemenin davaya ilişkin vereceği karar konusunda, **"...Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar..." davayı geri bırakacağı** hüküm altına alınmışken, somut olaya ilişkin davanın Anayasa Mahkemesince verilen karara göre, herhangi bir süre ile kayıtlı olmaksızın, çözümleneceği izlenimi verilmiştir. Bununla birlikte anılan maddenin 3. fıkrasında bu davaya ilişkin Anayasaya aykırılık iddiasının Anayasa Mahkemesince 5 ay gibi bir sürede karar verilmesini, aksi takdirde, bu iddianın belirtilen sürede Anayasa Mahkemesince karar verilmemesi durumunda, **dava mahkemesinin ilgili davayı yürürlükteki**

---

taşıması, denetime tabi tutulacak kanun hükmünün o davada uygulanacak norm olması ve bu mahkemenin ilgili hükmün Anayasaya aykırılığına kanaat getirmesi yada dava taraflarından birinin ileri sürdüğü Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi bulmasıdır.

10 1961 Anayasasında bu hüküm, "Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere altı ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse, mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını, kendi kanısını göre çözümleyerek davayı yürütür. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır." şeklinde düzenlenmiştir. 1961 Anayasasında somut davanın mahkemenin "kendi kanısını göre" karar vermesi öngörülürken, 1982 Anayasasında bu kararın "*yürürlükteki kanun hükümlerine*" göre verilmesinin öngörülmesi, dava mahkemelerine istisnai ve şartlı olarak tanınmış bulunan Anayasaya uygunluk denetimi yapma yetkisinin kaldırılması olarak değerlendirilmektedir. Ergun Özbudun age s 379

11 TC Anayasası md 152/3

kanun hükümlerine göre sonuçlandırılmasını, esas hakkındaki kararın kesinleşmesine kadar Anayasa Mahkemesi kararının gelmesi halinde de bu karara uyulmasını öngörmüştür. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimi konusunu teşkil eden somut olaya ilişkin davanın çözümünde, dava mahkemesinin Anayasa Mahkemesi kararını bekleme süresi sınırsız ve sonsuz değildir. Tam tersine, Anayasada öngörülen 5 aylık Anayasa Mahkemesi karar verme süresi geçtikten sonra, dava mahkemesinin somut olaya ilişkin uyuşmazlığı cari kanun hükümlerine göre çözme ve sonuca bağlama görevi bulunmaktadır. Sonuçta, dava mahkemesinin yürürlükteki kanunlara göre verdiği kararı, Anayasa Mahkemesi kararından daha önemli görülmüştür.[12]

Anayasa Mahkemesinin somut norm denetiminin sonuçlarını sınırlandıran ikinci unsur, Anayasa Mahkemesinin verdiği kararına karşı tekrar dava açılabilmesine ilişkindir. Buna göre, "Anayasa mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz."[13] Ancak bu kural, Anayasa Mahkemesinin işin esasına girmek suretiyle verilmiş karar olmak kaydıyla, sadece somut norm denetimi ile sınırlı olmayıp, soyut norm denetimini de kapsamaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarının

---

12 Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla aktarılan normun, bu Mahkeme tarafından 5 aylık süre içinde her hangi bir karara bağlanmamış olması, ilgili norm hakkında ileri sürülen Anayasa aykırılığı konusundaki ciddiyetinin ortadan kalktığı anlamına mı gelmektedir? Yoksa, "ne olursa olsun yasama kararlarının üstünlüğünün sağlanması" için öngörülmüş bir unsur olarak mı değerlendirilmelidir? TC Anayasasının 152 maddesinin bütünü ve 1961 Anayasası ile 1982 Anayasasının taşıdığı hükümlerin kıyaslanması halinde ortaya çıkan gelişim dikkate alındığında ikinci yaklaşımın ağır bastığı sonucuna varılmaktadır. Zira, 1982 Anayasasında yasaların denetim yetkisi sadece Anayasa Mahkemesinin tekeline verilmiştir. 5 aylık karar süresi de Anayasa Mahkemesinin kararının ortaya çıkmasını çabuklaştırmak (Madde gerekçesindeki ifadeyle, işi fazla uzatmamak) için öngörülmüştür.

13 TC Anayasası md 152/4 1961 Anayasasında Anayasaya aykırılık iddiasının tekrar Anayasa Mahkemesine götürülmesini 5 yıllık sürenin geçmesi şartını öngören bu hüküm içeriği, 1982 Anayasasında sürenin 10 yıla çıkarılması suretiyle "yasama kararlarının üstünlüğünün sağlanması" yaklaşımına ağırlık verildiğini göstermektedir.

BİLGİ VE BELGE MERKEZİ

kesinliği[14] ile ilgili olan bu hüküm de, kamu düzeni ve istikrarı kavramının "hak ve adalet" kavramlarından önde tutulduğunu göstermektedir.

Anayasal uygunluk denetiminin son şekli, bireysel başvuru yada anayasal yakınma olarak nitelendirilmektedir. Bireylerin anayasal güvenceye bağlanmış temel hak ve özgürlüklerinin bu yöntemle korunması amaçlanmıştır. Anayasa tarafından korunan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğinin ileri süren kişiler bireysel olarak dava açabilirler. Yönetsel işlemler, yasama işlemleri ve kesin yargı kararları bu denetimin konusunu oluştururlar. Bu denetim için tek koşul, bireysel yönden anayasaya aykırı işlemi kaldırmanın başka yolunun kalmamış olmasıdır. Bu denetim yöntemi Anayasamızda bulunmamaktadır.[15]

2.Anayasa Mahkemesi Kararlarının Hukuki Niteliği

Yasaların anayasalara uygunluk denetiminde yüksek mahkemelerin üstlendiği işlev anayasaya aykırı bulunan kuralın ya iptal edilmesidir ki bu karar herkesi bağlar; ya da iptal edilmemesidir ki mahkemenin anayasaya aykırılık konusundaki kararı sadece davanın taraflarını etkiler ve ilgili yasa kuralı sadece taraflar yönünden uygulanmaz.[16] Türk Anayasa Mahkemesinin kararlarının doğuracağı hukuki sonuçlar, TC Anayasası ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda hüküm altına alınmıştır.[17] Buna göre Türk Anayasa Mahkemesi

---

14 TC Anayasası md 153/1 hükmüne göre "Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir." TC Anayasası md 153/6 hükmüne göre, "Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme ve yargı organlarını, idari makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar."

15 Almanya, Avusturya, İsviçre, İspanya, Portekiz, Meksika, Arjantin, Brezilya, Kolombiya gibi ülkelerde bu anayasal kurum bulunmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve hukuk devletinin tesisi bakımından bu kurumun ülkemizde bulunması şarttır.

16 Yılmaz Aliefendioğlu, "Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi" Yetkin Yayınları Ankara 1996 s.61

17 TC Anayasası md 153 Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun md 53 ve 54 de yer alan bu hükümler birbirlerine paralel nitelikte düzenlemelerdir.

iptal kararları herkesi bağlar. Anayasa Mahkemesi kararlarının hukuki nitelikleri konusunda şunlar söylenebilir:

a) Anayasa Mahkemesi Kararları Kesindir.

Kararların kesinliği, hem o karara karşı kanun yollarına (temyiz, karar düzeltmesi) başvurulamaması, hem de karara konu uyuşmazlığın aynı taraflarca aynı nedene dayanılarak yeni bir dava konusu yapılamaması demektir. Bu anlamda Anayasa Mahkemesi kararlarının temyiz yada karar düzeltmesine konu yapılması mümkün olmadığı gibi, aynı kanun hükmünün iptaline ilişkin red kararlarının da 10 yıl geçmedikçe Anayasaya aykırılığının ileri sürülmesi de olanaksızdır.[18] Bu husus, uygulamada "istikrar sağlamak" maksadıyla öngörülmüştür.[19]

b) Anayasa Mahkemesi Kararları Bağlayıcıdır.

"Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazetede hemen yayınlanır ve yasama; yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar."[20] Anayasa mahkemesinin, iptal kararı ile iptal edilen yasa ortadan kalkar ve bu kuralın uygulanması mümkün olmaz. Aksi takdirde, bu kuralın iptal kararına rağmen uygulanması, Anayasa Mahkemesi kararının bağlayıcılığına yönelik yapılmış muhalefet demektir ki bu eylem cezalandırılması gereken bir suçu oluşturur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi kararları hukuken "kanun" etkisi ve gücüne sahiptir.

c) Anayasa Mahkemesi Kararları Yasama Görev ve İşlevini Üstlenemez.

Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği kararlar, Anayasaya uygunluk açısından ya olumludur yada olumsuzdur. Kararın

---

18 Portekiz, Polonya ve Romanya'da parlamento Anayasa Mahkemesi kararlarını 2/3 çoğunluk kararıyla askıya alabilmektedir. Yılmaz Aliefendioğlu age s.61

19 Hukukun ana ilkelerinden biri olan istikrar ilkesi göz önüne alınarak, Anayasa Mahkemesince reddedilen bir davanın 5 yıl geçmedikçe yeniden açılamayacağı hususu Anayasa Tasarısı gerekçesinde açıklanmış; MGK Anayasa Komisyonunda bu süre 10 yıla çıkarılarak değişiklik "uygulamada istikrar sağlamak amacına" gerekçesine bağlanmıştır.(TC Anayasası md 153 Madde Gerekçesi)

20 TC Anayasası md 153/5

olumsuz olması, iptal yada itiraz başvurusunun reddi anlamına gelir. Bu durumda, denetlenen normun Anayasaya uygun olduğu yada Anayasaya aykırı olmadığı sonucuna varılır.[21] Kararın olumlu olması halinde, denetlenen normun Anayasaya aykırılığı sonucunda bu normun iptal edilmesi söz konusudur. Bu kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte iptal edilen norm yürürlükten kalkacaktır.[22] Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi kararları ret veya iptal kararları ile sınırlı değildir.[23] Anayasa Mahkemesi kararları nasıl olursa olsun, "Anayasa Mahkemesi bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez."[24]. Zira Anayasa Mahkemesinin görevi, Anayasaya aykırı olan normu iptal etmek suretiyle hukuka aykırı olan bir durumu ortadan kaldırmaktır.[25] Kuşkusuz, iptal edilen norm nedeniyle yeni bir hukuki durum doğacaktır. Bu durumun varlığı, Anayasa Mahkemesine yasama yerine geçme görev ve işlevini yüklemez. Bu nedenle, "gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir."[26] Bu hüküm yasama organına iptal kararıyla doğan yeni hukuki durumun giderilmesi için "gerekli zamanı tanıma" işlevini üstlenir. Nitekim, Anayasa Mahkemesinin

---

21 Anayasa Mahkemesi red kararının dava konusu normun Anayasaya uygunluğu anlamına geldiği gibi, bu kararın Anayasaya uygunluktan çok aykırı olmadığı anlamına geldiği biçiminde farklı görüşler de vardır. Hatta bu iki görüşün aynı anlam ve sonuç yarattığını ileri sürenler de bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarında "Anayasaya aykırı olmadığına" şeklinde bir ifadeyi tercih etmektedir.

22 TC Anayasası md 153/3

23 Bu kararların, ortalama kararlar niteliğinde yorumlu ret kararı, ihmal kararı, zimni ilga kararları biçiminde olduğu ifade edilmektedir. Korkut Kanadoğlu, "Anayasa Mahkemesi" Beta Basım Yayım dağıtım AŞ Nisan 2004 İstanbul s.241

24 TC Anayasası md 153/2

25 "...ister doğrudan doğruya olsun, ister def'i yoluyla açılmış bulunsun, iptal davasının amacı Anayasaya aykırı bulunan bir hükmün ortadan kaldırılmasıdır." TC Anayasası md 153 madde gerekçesi Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun md 18

26 TC Anayasası md 153/3

kararlaştıracağı iptal kararının yürürlüğe gireceği tarih, "...kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez."[27]

d) Anayasa Mahkemesi Kararları Gerekçeli Olarak Resmi Gazetede Yayımlanmak Zorundadır.

Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve herkesi bağlayıcı nitelikte olması, bu kararların Resmi Gazetede Yayımlanması zorunluluğunu gerektirmiştir. Bu zorunluluk hem kararın hukuki sonuç yaratan kendisi, hem de kamuyu tatmin etmek açısından gerekli görülen kararın dayandığı gerekçesi için geçerlidir. Aynen kanunlarda olduğu gibi, bunların öngördüğü hükümlerin yürürlüğe girebilmesi için Resmi Gazetede yayımlanmaları nasıl gerekli ve zorunlu ise, bu kanunlara ilişkin yürürlükte kalma veya ortadan kalkma sonucu ve etkisine sahip Anayasa Mahkemesi kararlarının da Resmi Gazetede yayımlanmaları gerekli ve zorunludur. Bu yanıyla Anayasa Mahkemesi kararları, kanun hükmü sonucu ve etkisi yaratırlar. Şu farkla ki, kanunların sadece hükümlerinin Resmi Gazetede yayımlanması yeterli görülmüşken, Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının yanı sıra bu karara yol açan gerekçelerinin de Resmi Gazetede yayımlanması zorunlu görülmüştür.[28]

e)Anayasa Mahkemesi Kararları Geriye Yürümez.

Anayasa Mahkemesince Anayasaya aykırı bulunan bir hükmün iptal edilmesi kararı ile **bu hükmün yürürlüğe girdiği tarihten itibaren tamamen hükümsüz sayılması**, bu yasanın uygulanması ile edinilen **kazanılmış hakları tehlikeye düşürdüğü ve hukukta istikrarı yok ettiği için, Dünyada sınırlı ülkede kabul gören bir anlayıştır.** Bununla birlikte **Almanya ve Portekiz'de** iptal edilen norm, hukuk dünyasına çıktığı andan itibaren hükümsüz sayılmaktadır. Böyle bir ilkenin kabul edilmesiyle, iptal öncesi ve sonrası aynı hukuki durumların farklı işleme tabi tutulmasına yol açan uygulama önlenmektedir. Aslına bakılırsa, ister iptal kararından sonra ilgili norm hükümsüz olsun, isterse hukuk dünyasına çıkış tarihinden itibaren

---

27 TC Anayasası md 153/3

28 TC Anayasası md 153/1 ve 6

hükümsüz kabul edilsin, her iki anlayış da adaletsiz uygulamaların kaynağı olabilmektedir.

Anayasamıza göre, kural olarak iptal kararları makable şamil değildir. Bununla birlikte, Türk Anayasa Mahkemesinin verdiği normların Anayasaya aykırılık iddialarına ilişkin kararların hukuki sonuçları verilen kararın niteliğine göre değişir.[1] Yüksek Mahkemenin kendisine gelen iddianın aksine bir karara varıp normun Anayasaya aykırı olmadığına karar vermesi halinde bu kararın hukuki sonucu, mevcut normun hukuki varlığının sürmesi anlamına gelecek ve yeni bir hukuki durum yaratmayacaktır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi iddia edildiği gibi ilgili normu Anayasa aykırı bulup iptal kararı verdiğinde, ilgili norm, iptal kararının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkacaktır. Anayasa Mahkemesi kararlarının Resmi Gazetede hemen yayınlanacağı konusundaki amir hüküm[29], kararların önemine vurgu yaparken, **iptal kararlarının gerekçesi yazılmadan açıklanamayacağına** ilişkin hüküm de,[30] bu önemli sonuç yaratacak kararların açıklanmasını geciktiren bir etkiye sahip olmaktadır ki çelişkili bir durumu yansıtmaktadır.[31] Kuşkusuz bu çelişkili durum; Anayasanın **"İptal kararları geriye yürümez."**[32] hükmünün varlığı ve bu kararların yaratacağı hukuki boşluğun giderilmesi için tanınan 1 yıllık bir süre zarfında etkisinin geciktirilebilmesine ilişkin anayasal hüküm ile hafiflemektedir. Zira, etkisi geriye yürümeyecek olan iptal kararının açıklanmasındaki gecikmeyi bırakın, Resmi Gazetede yayımlanıp açıklanmasıyla etkisi hemen oluşacak iptal kararlarında dahi bu etkinin Anayasa Mahkemesi kararıyla geciktirilmesine imkan verilmesi, normun

---

29 TC Anayasası md 153/6

30 TC Anayasası md 153/1 Bu hükmün hukuk devleti ilkesi bakımından taşıdığı önem şu soruyla vurgulanmaktadır; "Örneğin, bir kararın gerekçesinin 5 yıl sonra yazılması durumunda o karar hukuk hayatında ne anlam ifade edecektir.?" Nihal Saban Vergi Hukuku Genel Hükümler Der Yayınları İstanbul 2003 s.18

31 Nitekim, Anayasa Mahkemesinin 6.1.2005 tarih ve E:2001/3 K:2005/4 sayılı Kararı, kararın verilmesi tarihinden itibaren 10 ay geçtikten sonra, Resmi Gazetenin 20.10.2005 tarih ve 25972 sayılı nüshasında yayımlanmak suretiyle açıklanmıştır. Dahası Anayasa Mahkemesi işin esasının incelenmesine 15.1.2001 tarihinde kararlaştırmış, karar verme süreci 4 yıl sürmüştür.

32 TC Anayasası md 153/5

hukuka aykırılığının bilinmesine rağmen ve yürürlükte kalmasının sağlanması pahasına, **kamu düzeninin korunması ve kamu yararı adına öngörülmüştür.**[33] İptal edilen hükmün ortadan kalkmasıyla doğan hukuki boşluk belirsizlik ve karmaşa nedeni olarak görüldüğünden, bu boşluğun sözü edilen hükümle kapatılmasına imkan hazırlanmıştır. Ancak anılan hukuksal boşluğun, iptal edilen hükümden önce yürürlükte bulunan yasa hükmünün yeniden yürürlüğe girmesini kabul etmek suretiyle giderilmesini öngören görüşler de vardır.[34] Ancak bu tür bir çözüm, bu konuda düzenlenmiş bir anayasal hükmün varlığını gerektirir.

Anayasada yer alan iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesinin düzenlenmesine ilişkin hükümlerin bazı zaaflar taşıdığı bilinmektedir. Anayasanın 152. maddesinde, somut norm denetimine ilişkin olarak bu somut olaya ilişkin davanın akıbetini ilgili dava Mahkemesinin yargılama sürecini Anayasa Mahkemesi kararının verilmesine kadar durdurulması öngörülürken, aynı zamanda Anayasa Mahkemesi kararlarının açıklanma tarihinden itibaren geriye yürüyebileceği esası kabul edilmiştir. Anayasada her ne kadar Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye etkili olabileceğine ilişkin bu esasın kabul edilmesi sınırlı süre için ve açılan davaya münhasır olmak üzere öngörülmüş, bu sürenin geçmesinden sonra ilgili dava mahkemesinin yürürlükteki normlara göre karar verilmesi istenmiş olsa da, bu hükümleri izleyen 153. maddesinde de iptal kararlarının geriye yürümeyeceğine ilişkin genel kuralın düzenlenmesi, bu zaafın varlığını göstermektedir. Zira, Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimine

---

33 1982 Anayasası 153. madde gerekçesinde "1961 Anayasasındaki gibi iptal kararlarının geriye yürümeyeceği kuralı aynen korunmuş..." olduğu ifade edilmiştir. 1961 Anayasasının konuyla paralel 152. maddesinin gerekçesinde "İptal sebebiyle yeniden çıkarılacak veya değiştirilecek kanunun gerek tasarı olarak hazırlanması, gerekse Yasama meclislerinde görüşülmesi bazen altı aylık bir süreye sığdırılamadığından, Anayasa Mahkemesine, kanunun niteliğine göre bir yıla kadar süre verme yetkisi tanınmıştır." denmektedir. Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna göre bu yetkinin kullanılması, Anayasa Mahkemesi tarafından doğabilecek "...hukuki boşluğu kamu düzenini tehdit ve kamu yararını ihlal edici nitelikte görülmesi halinde, boşluğun doldurulması için TBMM Başkanlığı ile Başbakanlığa bilgi verilecektir.

34 Nitekim Kelsenin normlar hiyerarşisi bu görüşü destekler.

ilişkin verilmiş iptal kararlarının, somut olaya bakan dava mahkemelerinin esasa ilişkin kesinleşmiş kararları ortaya çıkmadan bu mahkemelere ulaşması durumunda, dava mahkemelerinin söz konusu iptal kararlarına uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu da iptal kararlarının geriye yürüyebileceğine dair kabul edilmiş bir kural hüviyetindedir. Bu hususun en azından Anayasada yer alan "iptal kararları geriye yürümez" genel hükmüne istisna biçiminde düzenlenmemiş olması nedeniyle, belirtilen genel kuralın geçerlilik sınırlarına dair şüphe uyandırmaktadır. Hatta bu durumun, Anayasada "yasal boşluk" sayılabileceği ifade edilmektedir.[35]

Anayasada, Anayasaya aykırılıktan iptal edilen bir normun hukuki etkisinin, yasanın yapıldığı andan yada kararın verildiği(açıklandığı) andan itibaren ortaya çıkacağına dair olabilecek tercihlerden, kararın verildiği andan itibaren hukuki geçerliliğini yitirmesi şeklindeki tercihe bağlanması, anılan normun iptal kararına kadar hukuki etkilerinin varlığının kabul edilmesini gerektirmektedir. Kuşkusuz, bir normun anayasal denetiminde o normun ortaya konduğu andan geçersizliğini yada hükümsüzlüğünü sağlayan anayasalar[36] olduğu gibi, o normun Anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilmesi anından itibaren geçersizliğini sağlayan anayasalar[37] da bulunmaktadır. Sonuçta, iptal kararlarının geriye etkili ve geriye etkili olmayan hukuki sonuçlar yaratması, bu kabullerin dayandığı adalet düşüncesi ile bağdaştırılabilir olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, birbirinden farklı kabullerin varlığı halinde bile hukuk devleti ilkesi içinde ortaya çıkan sonuçların, benimsenen ilkelerin uygulanmasında katılıktan vazgeçilerek makul ve dengeli çözümünün bulunması kaçınılmazdır.[38] Bu

---

35 Yılmaz Aliefendioğlu, age s.190

36 Buna örnek Federal Alman Anayasası verilmektedir

37 Buna örnek Avusturya Anayasası verilmektedir.

38 Nitekim, Alman anayasa yargısında kural olarak anayasaya aykırılık halinde uygulanan hükümsüzlük yaptırımı, denetlenen normu geriye etkili olarak geçersiz kılmakta, fakat bu norma bağlı olarak yapılan işlemlerin hukuki varlığı kendiliğinden ortadan kalkmamaktadır. Buna göre, normun anayasaya uygun olduğunu düşünen ve buna güvenen kişinin, örneğin vergi yükümlülüğünün söz konusu olduğu durumda, ihmali yüzünden norma uymayan kişi karşısında, vergi yükümlülüğünü yerine getiren vatandaşın zarara uğramasına rıza gösterilmemektedir. Korkut Kanadoğlu age s.288

bakımdan, sözü edilen hukuksal sorun için "iyi yasa yoktur, iyi yargıçlar vardır" deyişinin doğruluğu önem kazanmaktadır.

Anayasamızda, Anayasa Mahkemesi kararıyla Anayasaya aykırılığı saptanmiş bir normun, iptal kararlarının geriye yürümeyeceği kabul edilmek suretiyle, **hukuk dünyasında hiç doğmamış sayılmasının önüne geçildiği** anlaşılmaktadır. Böylece, Anayasa mahkemesi tarafından iptal edilen bir norm, yürürlüğe girdiği günden itibaren iptal kararının Resmi Gazetede yayımlandığı yada yürürlüğe gireceği tarihe kadar geçerliliğini sürdürmektedir. Bu genel kuralın kabul edilmesiyle, iptal edilen normun yürürlükte kaldığı müddet içinde, bu norma göre yapılmış tüm bireysel işlemlerin geçersiz kabul edilmesinin de önüne geçilmiş, böylelikle bireylerin hukuk düzenine olan güvenleri çerçevesinde gerçekleştirilen bu işlemlerin geçerliliği korunmuştur. Bu yanıyla konunun değerlendirilmesi halinde, Anayasada iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesinin benimsenmiş olmasında isabet bulan hukukçular da vardır.[39] Hatta, "Devlete güven" ilkesini sarsmamak ve devlet yaşamında kargaşaya neden olmamak için benimsenen bu kuralın, bazi durumlarda haksız sonuçlar yaratabileceği kabul edilerek, "kazanilmiş hak ilkesi" çerçevesinde "iptal kararının kesin hüküm halini almiş yargı ve idari kararlar saklı kalmak kaydıyla geriye yürüdüğünün kabul edildiğini ileri süren görüşler de bulunmaktadır.[40] Böylelikle, kesinlik kazanmamış davaların iptal kararlarından etkilenmeleri, geriye etkili olsa da, öngörülmüştür.

Aslına bakılırsa, yasaların anayasaya aykırılık iddiaları, eşitler arası hukuki ilişkilerden değil, devletin üstünlüğünün kabul edildiği kamu hukuku kapsamındaki hukuki ilişkilerde ortaya çıkar. Bu da bu tür normların İdare Hukuku kapsamındaki normlarla bağlantılı olduğunu gösterir. Şu farkla ki bu tür normların kaynağının yürütme erki değil, yasama erki olmasıdır. Esasen kuvvetler ayrımını tam olarak gerçekleştirilebilmiş hukuk sistemlerinde bu tür sorunların çıkması da

39 Ergun Özbudun age s 384 Erdoğan Teziç Anayasa Hukuku Beta Basım Yayım İstanbul 2003 s.214 Yazar, Hukuksal ve nesnel alanda etkilerini göstermiş, sonuçlarını doğurmuş bulunan durumların iptal kararlarının yürürlüğe gireceği güne kadarki dönem için geçerli sayılmasının sağlandığını öne sürmektedir.

40 Korkut Kanadoğlu age s.289

beklenmez. Bu itibarla, erkler ayrımının düzenlenmesi ve uygulanmasında zaafları bulunan hukuk sistemlerinde ,,yasalarla Anayasal ilkelerin zedelenmesi ortaya çıkabilmekte; bu durum da daha çok İdare Hukuku alanında yada doğrudan yada dolaylı olarak hukuki ilişkide yer alan taraflardan biri olarak kamu idaresinin ilişkili olduğu konuda düzenlenmiş normlarda görülmektedir. Bu alanda gerçekleştirilmiş işlemlerde de **"hukuka uygunluk karinesi"** geçerlidir.[41] Bu yönden devlete güvenen ve işlemlerinin hukuka uygun olduğuna inanarak gerçekleştirenlere, sonradan bu güvenlerini ortadan kaldıran bir hukuki sonuçla karşılaşmalarını sağlayan bir hukuk düzeni de düşünülemez.

Bununla birlikte, hukuk düzeninde özellikle Ceza Hukukuna ilişkin normların iptal edilmesi halinde, iptal edilen bu normun, bu norma göre verilmiş kesinleşmiş mahkumiyet kararlarına olan etkisinin ne olacağı konusunda, iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesinin yarattığı belirsizliğin varlığı da bir handikaptır. Zira, bu normlar hem bireylerin devletin güvenilirliğine dayanılarak gerçekleştirilen idari kararlara ilişkin değildir, hem de bu normlara ilişkin iptal kararına rağmen, kesinleşmiş mahkumiyet kararının infazına devam edilmesi Ceza Hukuku ilkelerine ters düşer.[42] Kaldı ki temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasına cevaz verilen olağanüstü durumlarda dahi Anayasa Hukuku **"...suç ve cezalar geçmişe yürütülemez."** ilkesini öngörmüştür.[43] Dolayısıyla bu yasal hakkın (Ceza Hukukunda iptal edilen yasa kuralının bu yasanın doğumundan itibaren ortadan kalkması kuralının) korunması sadece Ceza Hukukunun değil, Anayasa Hukukunun da gereğidir. Nitekim Yargıtay

---

41 İdari kararlar icrai olma özelliklerinden dolayı hukuka uygunluk karinesinden yararlanırlar. Bunların hukuka aykırılıklarının ileri sürülmesi, bunların icrailiklerini etkilemez. Nitekim, İdari Yargılama Usulü Kanununa göre, idari işleme karşı dava açılmış olması, kural olarak dava edilen işlemin yürütülmesini durdurmamaktadır.(İYUK md 27/1)

42 TCK md 7/2 hükmüne göre, "Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehinde olan kanun uygulanır ve infaz olunur."

43 TC Anayasası md 15/2

Ceza Genel Kurulu da, lehe iptal hükmünün geriye etkili olacağına karar vermiştir.[44]

Özetlemek gerekirse, Anayasa Mahkemesi kararlarının zaman içindeki etkileri yönünden ister hükümsüzlük isterse iptali edilebilirlik anlayışları kabul edilmiş olsun, bu anlayışların uygulamada kati bir şekilde uygulanması bireylerin adalet anlayışına ve hukuksal güvenliğine her zaman gölge düşürebilmektedir. Farklı ülkeler anayasalarında tamamen zıt olan her iki anlayışa dayanan esasların benimsenebilmiş olması da, her iki anlayışın hak ettiği hukuksal saygınlığı göstermektedir. Sonuçta, genel olarak kesinleşmiş ve kazanılmış hak doğurmuş hukuki işlemler bakımından iptal kararlarının geriye etkili olmaması genellikle kabul gören bir anlayıştır. Aynı anlayış, hukuksal güvenlik ve devlete güvenme çerçevesinde de değerlendirilmektedir. Bu nedenle de iptal kararların kapsadığı konu itibariyle yer aldığı hukuk ilkelerinin bu belirlemede önemli rol oynadığı unutulmamalıdır. Zira Anayasada bu kurala yer verilmesinin nedeni, Devlete güven ilkesinin sarsılmaması, Devlet yaşamında kargaşaya yer verilmemesidir.

III- ANAYASA MAHKEMESİ VERGİ ZİYAI CEZASININ HESAPLANMA ŞEKLİNE İLİŞKİN VUK HÜKMÜ İPTAL KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI

1. İlgili İptal Kararı, Anayasa Mahkemesinin Somut Norm Denetimi ile İlgilidir. Bu Nedenle, İtiraz Yolu İle Dava Konusu Yapılan Kesinleşmemiş Mahkeme Kararları İçin Geriye Yürür.

213 sayılı Kanunun 344 maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ilgili hükmün Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilmesi, Ordu Vergi Mahkemesinin Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurması sonucunda gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin kararı, Anayasanın "Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi" başlıklı 152. maddesi çerçevesinde kararlaştırılmıştır ki bu husus Yüksek Mahkemenin gerçekleştirdiği somut norm denetimi kapsamındadır. Buna göre, Ordu Vergi Mahkemesinin bakmakta olduğu bir vergi davasında, dava konusuna uygulanan vergi ziyaı cezası hükmünün hesaplanmasına

---

44 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 16.12.1968 tarih ve E:377 K:412 sayılı Kararı

ilişkin kuralına ilgili davacı tarafından ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi bulmuş ve durumu Anayasa Mahkemesine aktarmıştır.[45]

Anayasa Mahkemesi kendisine itiraz yoluyla başvuruda bulunarak gelen işin; 15.1.2001 tarihli ilk inceleme toplantısında; dosyada eksiklik bulunmadığından esastan incelenmesine oy birliği ile karar vermiştir. "Anayasa Mahkemesi işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını ver..."mesi ve açıklaması gerekirken, bu süre içinde karar ver(e)memiştir.[46] Ordu Vergi Mahkemesi, bakmakta olduğu dava ile ilgili olarak, dava konusuna uygulanacak normun Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına vardığından, "Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırak..."ması 'Anayasa hükmü gereğidir.[47] Ancak, Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlayarak 5 aylık süre olarak tanınan süre içinde başvuruya ilişkin red yada iptal kararı vermezse, Ordu Vergi Mahkemesinin geri bıraktığı davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırması gereği Anayasa hükmüdür.[48] Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesinin kararı, belirtilen somut olaya ilişkin dava ile ilgili olarak esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse -ki bu dava ile ilgili verilen mahkeme kararlarına karşı hukuken kanun yollarına başvurulamayacak noktaya gelmesi demektir- bu somut olaya ilişkin uyuşmazlığa bakan mahkemenin bu karara uyması zorunludur.[49]

---

45 İlgili vergi yasası hükmün, Anayasanın 2, 7,10, 11, 38, ve 73 maddelerine aykırılık iddiası ile dava açılmıştır. İtiraz gerekçeleri olarak da başlıklar halinde, "Vergi ziyaı cezası miktarını yürütme organı belirlemektedir", "Aynı vergilendirme döneminde vergi ziyaı suçu işleyen mükelleflerin ödeyeceği vergi ziyaı cezası miktarları farklı olabilecektir.", "Vergi ziyaı suçunun işlendiği tarihe göre ödeme tarihinde daha fazla vergi ziyaı cezası ödenmesi gerekmektedir." gösterilmiştir.

46 TC Anayasası md 152/3

47 TC Anayasası md 152/1

48 TC Anayasası md 152/3

49 TC Anayasası md 152/3

Anayasa Mahkemesine başvurulmasını sağlayan somut norm denetimine ilişkin olan ve Ordu Vergi Mahkemesinin bakmakta olduğu dava ile ilgili yargılama sürecinin hangi safhada olduğu bilinmemekle beraber, olası gerçekleşen dava sonuçlarına göre, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı hukuki sonuç doğuracaktır. Bu ihtimallere göre, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı,

a) Somut olaya ilişkin uyuşmazlık, yürürlükteki VUK md 342/2 hükmüne göre çözümlenmiş ve bu çözüm şekli kesin karar niteliğinde ise, geriye etkili olarak uygulanamayacaktır. Zira Anayasa, Anayasada öngörülen sürede Anayasa Mahkemesince karar verilmemesi halinde, ilgili uyuşmazlığın yürürlükteki normlara göre sonuçlandırılmasını öngörmekte ve davanın yargı kararlarıyla kesin olarak sonuçlandırıldığı durumdan sonra gelen Anayasa Mahkemesi kararının uygulanacağına dair bir hükme sahip olmasa da, iptal kararlarının geriye yürümeyeceğine ilişkin genel nitelikli hükmü uyarınca davanın tekrar görüşülmesine izin vermemektedir. Nitekim **iptal kararlarının kesinleşmiş mahkeme (mahkumiyet kararları hariç) kararlarını etkilemeyeceği bilinmektedir.**[50]

b) Somut olaya ilişkin uyuşmazlık, yürürlükteki VUK md 342/2 hükmüne göre halen çözümlenmemiş ise, halen davaya bakmakta olan mahkeme Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle açıklanan Anayasa Mahkemesinin iptal kararına göre davayı çözümlemek durumunda kalacaktır. Zira, Anayasa Mahkemesi kararları kesindir ve herkesi bağlar.[51] Somut norm denetimine ilişkin olarak verilen Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının geriye etkili olabileceği bizatihi Anayasa hükmüdür. Kaldı ki, söz konusu hüküm her hangi bir anayasal kurala ilişkin değil, cezaların uygulanmasına ilişkindir. Nitekim, Anayasada yer alan "ceza ve güvenlik tedbirlerinin ancak kanunla konulacağı" ve hukuk devleti" ilkelerine aykırılık[52] söz konusu ve bu norm da iptal edilmiş ise,

---

50 Yılmaz Aliefendioğlu age s. 307

51 TC Anayasası md 152/3 ve 153/1 ve 5

52 Bu hususlar, Anayasa Mahkemesinin VUK md 342/2 hükmünün iptal gerekçeleri olup, iptal edilen kuralın Anayasanın 7, 10, 11, ve 73 maddeleri yönünden aykırılığı Anayasa Mahkemesi tarafından ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

Ceza Hukuku ilkeleri gündeme gelecek ve "Cezaların kanuniliği" veya "Kanunda yazılı cezalardan başka bir ceza ile kimsenin cezalandırılamayacağı" ilkesinin ön planda tutulması gerekecektir. Bu durumda, fiil yasa tarafından suç olarak sayılsa bile, bu suçun yasal cezası olmayacak yada iptal kararı bir çeşit ceza affı niteliğine dönüşecektir. Böyle durumlarda bırakın yargı kararının kesinleşmesini, kesinleşmiş yargı kararları uyarınca infazına devam edilen ceza uygulamalarına da son verilmesi hukuk devleti gereğidir. Bununla birlikte, verilen iptal kararının TCK değil VUK uyarınca verilen idari para cezaları ile ilgili olduğu da göz önünde tutulmalıdır. Konunun bu yanına ileride değinilecektir.

c) Somut olaya ilişkin uyuşmazlık, yürürlükteki VUK md 342/2 hükmüne göre halen çözümlenmemiş fakat çözümlenme aşamasına gelmiş ise, halen davaya bakmakta olan mahkeme Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle açıklanan Anayasa Mahkemesinin iptal kararının yürürlüğünün gelecekteki bir tarihe bırakılması halinde, bu kararın yürürlüğe girmesini bekleye(bile)cek midir? İlgili normun Anayasa aykırılığı anlaşılmış fakat bu normun iptal edilmesi henüz yürürlüğe girmemiştir. Bu sorun 3 farklı biçimde çözümlenebilir. **İlk çözüm, uyuşmazlığın mahkeme tarafından halen iptal edilmemiş norm uyarınca giderilmesidir**. Bu seçenekte Anayasaya aykırılık itirazında olan davacı tarafın dahi iptal hükmünden yararlanamaması söz konusudur. Bu durumda Mahkemeler Anayasaya aykırı olduğunu bildikleri kurala göre karar vermek zorunda kalacaklardır ki Ceza Hukukunda bu durumun izahı çok zordur. İkinci seçenek, Anayasa Mahkemesinin **iptal kararının henüz kesinleşmemiş hukuksal durumları etkileyeceği** şeklindedir. **Danıştay'ın genel olarak benimsediği görüş bu yöndedir. Üçüncü seçeneğin dayanağı ise, kanunların Anayasaya aykırı olamayacağı ilkesidir**. Henüz yürürlüğe girmemiş olmakla beraber, iptal edilen normun açıklanmasıyla o normun Anayasaya aykırı olduğu belirlenmekte ve bilinmektedir. Anayasaya uygun karar vermekle görevli olan mahkemelerin iptal edilen kuralın yok kabul edilmesi suretiyle karar vermeleridir. Türkiye'de mahkemelerin ilk ve ikinci seçeneği tercih ettikleri anlaşılmaktadır.[53]

---

[53] Danıştay 5. Daire 13.11.1989 tarih ve E:1989/779 K:1989/1919 sayılı Kararı, eldeki işin sonuçlanmamış olması nedeniyle Anayasa Mahkemesinin tanıdığı 6 aylık süre dolmadan alt mahkeme kararını bozmuştur.

d)Somut norm denetimi kapsamında iptal edilen normlara ilişkin kararların, bu denetimin dayanağını teşkil eden benzer başka davalara olan hukuki etkisi de açıklanması gereken diğer bir husustur. Başka bir ifadeyle, Anayasaya aykırılığı ileri sürülmemiş benzer nitelikteki davalarda aynı norma ilişkin iptal kararı aynı mahkeme tarafından resen dikkate alınacak mıdır? Anayasada bu hususa ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. İptal kararlarının geriye yürümezliğine ilişkin genel hüküm dikkate alınarak, Anayasaya aykırılığı kabul edilerek iptal edilen normun hukuki sonucu, buna ilişkin itiraz yoluyla Yüksek Mahkemeye başvuran Mahkemenin ilgili davası ile sınırlı mı kalacaktır? Sorunun yanıtı evet ise, hukuki sonuç elde edebilmek için benzer öteki dosyaların da Anayasa Mahkemesine gönderilmesi gerekecektir. İptal kararından sadece **Anayasaya aykırılık itirazında bulunan davanın taraflarının yararlanması sonucunu doğuran** bu anlayışın benimsenmesi halinde haksız ve adaletsiz uygulamalar ortaya çıkacak, benzer davalarda farklı yargı kararları verilebilecektir. Kuşkusuz böyle bir sonuç, normların denetimini değil, her olayın Anayasa Mahkemesine taşınması gerekliliğini yaratması nedeniyle **olguların denetimini** ön plana çıkaracağı için Anayasa Mahkemesinin işlevi ile de bağdaşmaz.

Bununla beraber, konuya ilişkin olarak, iptal kararının açıklandığı anda uyuşmazlık konusu yapılmış tüm benzer davaların da bu karardan yararlanabileceği şeklinde bir görüş de bulunmaktadır. Buna göre iptal kararının Resmi Gazetede yayımlandığı anda uyuşmazlık konusu yapılmış işlerde bu karar dikkate alınarak uyuşmazlıklar çözümlenecek; daha sonra açılan davalarda ise işlemin gerçekleştiği tarih iptal kararından önce ise iptal kararı dikkate alınmadan karar verilecektir.

Nihayetinde konuya ilişkin üçüncü görüş, bahse konu normun Anayasaya aykırılık belirlemesinin bir zaman kesiti ile sınırlanamayacağına dairdir. Buna göre, kanunlar Anayasaya aykırı olamazlar.[54] Hakimler de Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak hüküm verirler.[55] Anayasa Mahkemesi kararları yargı organlarını da bağladığından, iptal edilmiş yasa hükmünün yok sayılması ve bu hususun benzer nitelikli davalarda dikkate

54 TC Anayasası md 11/2

55 TC Anayasası md 138/1

alınarak karar verilmesini gerektirir. Kuşkusuz böyle bir sonuç, iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesini ortadan kaldırır yada bu ilkenin uygulanmasını sadece yargı dışında kalan işlemlere taşır.[56] Her iki hal de Anayasanın "kanun önünde eşitlik" ve "iptal kararlarının geriye yürümezliği" ilkesine dair açık hükümlerine ters düşer.

e)İlgili iptal kararı bu kapsamda olmamakla beraber, soyut norm denetimi kapsamında iptal edilen normlara ilişkin kararların, geriye yürüyebileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla, soyut norm denetimi için Anayasa Mahkemesine başvurulması halinde[57], konuya ilişkin davalara bakan mahkemelerin, ilgili Anayasa Mahkemesinin bu konuya ilişkin kararını vermesine kadar ellerindeki işleri bekletmelerini öngören bir esas da yoktur. Bu tür iptal kararları, Anayasanın iptal kararlarının geriye yürümeyeceğine dair genel hükmüne göre hukuki sonuç doğururlar.

Kuşkusuz, soyut norm denetimine ilişkin iptal kararlarının geriye yürüyebileceğine ilişkin değişik görüşler de vardır. Bu görüşler, yukarıda da ifade ettiğimiz hakimlerin yada mahkemelerin "...Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlarına göre hüküm ver..."melerine ve "kanunların da Anayasaya aykırı olamayacağına ilişkin Anayasa kurallarıdır. Anayasaya aykırılık kararının belirli bir zaman kesiti ile sınırlanamayacağı düşüncesi de bu görüşü tamamlamaktadır. Danıştay,

---

56 Anayasada, Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının geriye yürümeyeceği belirtilmiş ise de bu hükmün iptal kararlarının ihtilaf haline getirilmemiş işlemlere tesir etmeyeceği anlamında anlaşılması gerektiği şeklinde Danıştay 5.6 ve 8 daire kararları mevcuttur. Danıştay 13. Dairesinin daha yeni olan 23.4.1981 tarih ve E:1981/133 ve K:1981/971 ve 7.5.1980 gün ve E:1979/3618 ve K:1980/1316 sayılı kararlarında uyuşmazlığın çözümünde olayın meydana geldiği günde yürürlükte bulunan hükmün göz önünde tutulmasına karar vermiştir. Yargıtay 5. Dairesinin 10.6.1965 tarih ve E:1965/2125 K:1965/2930 sayılı kararı da aynı yöndedir.

57 Normların Anayasaya aykırılığı nedeniyle Anayasa Mahkemesine doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı tanınanlar, Cumhurbaşkanı, iktidar ve ana muhalefet partisi Meclis grupları ile TBMM üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleridir. İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde iktidar partilerinin dava açma hakkı en fazla üyeye sahip parti tarafından kullanılır. (TC Anayasası md 150)

iptal edilmesi için Anayasa Mahkemesine baş vurulan normlara ilişkin açılmış davaları genellikle bekletmekte ve uyuşmazlığı Anayasa Mahkemesinin bu konuda kararına göre çözmektedir.[58]

2. İptal Kararı, Vergi Ceza Hukukuna İlişkindir. Karar, Ne Vergi Ziyaı Suçunu Ne De Vergi Ziyaı Cezasını Kaldırmamaktadır. Karar, Sadece Vergi Ziyaı Cezasının Hesaplanmasında Dikkate Alınan Bir Unsuru İptal Etmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından ilgili kararla, VUK'nun 344/2 maddesi hükmünün "...bu ceza ziyaa uğratılan verginin bir katına, bu verginin kendi kanununda belirtilen normal vade tarihinden cezaya ilişkin ihbarnamenin düzenlendiği tarihe kadar geçen süre için, bu Kanunun 112 nci maddesine göre ziyaa uğratılan vergi tutarı üzerinden hesaplanan gecikme faizinin yarısının eklenmesi suretiyle bulunur." bölümü iptal edilmiştir. İptal gerekçesi ise, anılan kararda "Kuralda, ziyaa uğratılan verginin bir katına eklenecek olan cezanın hesaplanmasında esas alınacak olan gecikme faizi oranının, Bakanlar Kurulu tarafından, ne zaman belirleneceğinin bilinmemesi ve bu durumun sonuçta öngörülecek ceza miktarında belirsizliğe yol açacak olması, Anayasanın, 38. maddesinde sözü edilen ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur ve 2. maddesindeki "hukuk devleti" ilkelerine aykırılık oluştur..."ması olarak açıklanmıştır.

İptal kararından da anlaşıldığı üzere, iptal edilen norm Vergi Ceza Hukukuna ilişkindir. Anayasa Mahkemesi, anılan 344/2. maddesinin tamamını değil kısmen iptal etmiştir. Bu maddenin "Vergi ziyaı suçu işleyenlere vergi ziyaı cezası kesilir ve..." bölümü iptal edilmemiştir. Anlaşıldığı üzere, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği norm, ne vergi ziyaı suçu ne de bu suça uygulanacak vergi ziyaı cezasıdır. Daha da önemlisi maddenin iptal edilmeyen kısmı, vergi ziyaı suçuna vergi ziyaı cezasının kesileceğine amirdir. Hal böyle iken, vergi ziyaı cezasının miktarının hesaplanmasında dikkate alınan (Yasada verginin bir katı ve gecikme faizinin yarısı şeklinde belirlenmiş olan) iki unsurun ikisi de iptal edilmiştir

---

58 Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 8:12.1989 tarih ve E:1988/11 K:1989/170 ve E:1989/184 K:1989/172 sayılı kararları

ki unsurlardan birinin ("verginin bir katı" olanının) iptal başvurusu ve gerekçesi ile ilgisi bulunmamaktadır. İptal başvurusunda ileri sürülen itiraz gerekçelerinden hiç biri[59] "verginin bir katı" şeklinde hesaplanacak vergi ziyaı cezası normuna ilişkin Anayasaya aykırılık iddiasını taşımadığı gibi, Anayasa Mahkemesinin yukarıda zikredilen iptal gerekçelerinden hiç biri de bu vergi ziyaı cezasının "...ziyaa uğratılan verginin bir katına,..." unsuru ile ilgili değildir: Zira, vergi ziyaı cezasının "...ziyaa uğratılan verginin bir katına,..." şeklinde hesaplanan kısmı, yasa tarafından konmuş, hukuk devleti ilkesine de uygun ve miktarı da belirsizlik yaratmayan bir tutarı ifade etmektedir. **Bu durumda, Anayasa Mahkemesi tarafından VUK md 344/2 hükmündeki "...ziyaa uğratılan verginin bir katına,..." ibaresinin iptal edilmiş olmasını anlamak zordur. Bu hükmün, hiç bir şekilde Anayasaya aykırılık taşımadığı kesindir.**

Anayasa Mahkemesi kararlarının "...gerekçesi yazılmadan açıklanamaz" kuralının[60] madde gerekçesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının daha iyi anlaşılmasına yönelik olarak düzenlenmiştir: Buna göre, maddeye kararların gerekçesi yazılmadan açıklanamayacağına dair bir hüküm eklenmesinin sebebi, "'...gerekçesi mevcut olmayan iptal kararı gereğinin, gerekçe bilinmediği için, yasama ve yürütme organlarınca yerine getirilmesinde çoğu kere ortaya çıkan güçlükler ve kamuoyunda doğan tereddütlerdir. Bu hükümle Anayasa Mahkemesi kararlarının, gerekçesi yazılmadan açıklanmaması lüzumu kesinliğe kavuşturulmuş olmaktadır."[61] Dolayısıyla, iptal edilen VUK md 344/2 hükmünün "...ziyaa uğratılan verginin bir katına,..." bölümü, "kararların gerekçesi yazılmadan açıklanamayacağına" dair Anayasal ilkenin varlığını anlatan madde gerekçesinde bahsedilen tereddütleri ortaya koymaktadır. Bu

---

59 İtiraz gerekçeleri şunlardır: "Vergi ziyaı cezası miktarını yürütme organı belirlemektedir", "Aynı vergilendirme döneminde vergi ziyaı suçu işleyen mükelleflerin ödeyeceği vergi ziyaı cezası miktarları farklı olabilecektir." Ve "Vergi ziyaı suçunun işlendiği tarihe göre ödeme tarihinde daha fazla vergi ziyaı cezası ödenmesi gerekmektedir."

60 TC Anayasası md 153/I

61 1961 Anayasası md 152/I Madde Gerekçesi ... Aynı ilke 1982 Anayasasında de yer aldığından bu madde gerekçesi, TC Anayasası md 153/I için de geçerlidir.

tereddütlerin, Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının kesinliği ve bağlayıcılığı karşısında ne anlamı olabilir?

Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının Vergi Ceza Hukuku ile ilgili olması, bu kararların geriye yürümesi ile ilgili ne gibi bir etkisi olabilir? Anayasada yer alan "iptal kararları geriye yürümez" kuralının Vergi Ceza Hukuku yönünden farklı bir etkisi yada hukuki sonucu olabilir mi? Bu sorular, Türk Ceza Hukukunda failin lehinde olan kanun değişikliklerinden yararlanmasını öngören ilkenin Vergi Ceza Hukukunda da geçerli olup olmadığı ile ilgilidir. Türk Ceza Kanununa göre, "suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehinde olan kanun uygulanır ve infaz olunur."[62] Bu hükme göre, Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilen ceza hükmü, iptal kararı uyarınca sonradan ortadan kalkmış olacak ve hukuki etkilerini geçmişe yönelik bir şekilde doğuracaktır. Zira, konumuz açısından failin lehinde olan bir yasal değişiklik, suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan bu suça ilişkin öngörülmüş cezanın tamamen kaldırılması yada azaltılması anlamına gelir. Anılan hüküm cezanın "infaz"ını da içerdiğinden, bu hükmün kesinleşmiş mahkumiyet kararlarına da etkisinin olması tabiidir. Sonuçta böyle bir durumda iptal kararı, lehe azalan ceza tutarı kadar kısmi af etkisi yaratmaktadır. Kuşkusuz böyle bir sonuç, sadece Türk Ceza Hukuku kapsamında olan adli suç ve cezalarla ilgilidir.

İptal kararının af etkisi sonucunu doğurma hali Vergi Ceza Hukukundaki suç ve cezalar için geçerli midir? Bu sorunun cevabını vergi suç ve cezaları ile adli suç ve cezalar arasındaki hukuki farklılığın bulunmasına bağlıdır. Bu suç ve cezalar kıyaslandığında, aralarında olağanüstü farklılıkların bulunduğu görülür. Bir kere vergi suç ve cezaları, iki farklı kategoride düzenlenmişlerdir. İlk kategoride yer alan suç ve cezalar mali niteliklidir ve Vergi Hukukunda "vergi cezaları" olarak anılmaktadır.[63] Diğer kategoride yer alan suç ve cezalar ise, "Hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılacak suçlar ve cezaları" başlığı altında

---

62 TCK md 7/2

63 VUK md 331 Bu hükümde "vergi cezaları" tabirinden "vergi ziyaı cezası" ve "usulsüzlük cezaları"nın anlaşıldığına işaret eden parantez içi hüküm bulunmaktadır.

düzenlenen Ceza Hukuku anlamında suç ve cezalardır. Bu cezalar da Vergi Hukukunda "diğer cezalar" olarak nitelendirilmişlerdir.[64]

Vergi suçları ve cezalarından mali nitelikli olanlar, "ekonomik suça ekonomik ceza" anlayışı içinde düzenlenmişlerdir. Bu cezalar, vergi ziyaı cezası, usulsüzlük cezası ve özel usulsüzlük cezası olup, yaptırım türü olarak parasal cezalardır. Daha da önemlisi, bu suç ve cezaların tespit edilmesi ve miktarının belirlenmesi görev ve yetkisi mahkemelere değil, verginin taraflarından biri olan vergi idaresine verilmiştir. Dolayısıyla vergi idaresi vergi suç ve cezalarının saptanması ve kesilmesinde "hakim" işlevine sahiptir. Bu nedenle bu cezalar, tutarları kanun tarafından belirlenmiş ve miktarları suçun işlenme niteliklerine göre değişmeyen cezalardır. Diğer ifadeyle; suçun niteliğine göre kanun belirli hadler içinde kalmak kaydıyla cezaların miktarının belirlenmesinde idareye takdir hakkı verilmemiştir. Bu suç ve cezalara karşı yargı yolu açıktır ve uyuşmazlıklar idari yargıda çözümlenir. Bu suçlardan vergi ziyaı suçu, zarar suçu; usulsüzlük suçları da tehlike suçu niteliğindedir. Mali nitelikli suç ve cezaların hukuki nitelikleri doktrinde tartışılmıştır. Zira, bu suç ve cezalarda adli suç ve cezalara göre farklılık taşıyan hususlar sayılanlarla sınırlı kalmamaktadır. Bu suç ve cezaların kesinleşmesi, aynen vergi tarh ve tahakkukunda olduğu gibi idari işleme karşı dava açma süresi geçtikten sonra kesinleşmektedir. Bu nedenle vergi cezalarının bir çeşit vergi zammı olduğu ileri sürülmüştür. Vergi cezalarının, oluşan vergi kaybının telafi edilmesi için alındığı görüşünden hareketle "tazminat"olduğu da ileri sürülmüştür. Hatta, bunların Ceza Hukuku anlamında para cezası olduğu da ifade edilmiştir. Ancak, vergi cezalarında vergi alacağının güvenceye alınma amacının taşınması, tüzel kişilerin ceza sorumluluklarının bulunması[65], uzlaşma,[66] pişmanlık ve ıslah,[67] mücbir sebepler,[68] yanılma[69], vergi cezalarında yapılan hataların düzeltilmesi[70] ve

---

[64] VUK md 331 Bu hükümde Ceza Hukuku anlamındaki cezalara "diğer cezalar" nitelemesinde bulunulmuştur.

[65] VUK md 333

[66] VUK ek madde 1-13

[67] VUK md 371

[68] VUK md 373

cezalarda indirim[71] gibi Ceza Hukukunda yer almayan, hatta Ceza Hukuku ile çatışan[72] müesseselerin bulunması, bu tezin doğru olmadığı konusundaki göstergelerdir. Vergi cezalarında cezaların şahsiliği ilkesinden ayrılmalar olabilir.[73] Kaldı ki, vergi suçlarının işlenmesinde kasıt aranmaz.[74]

Ceza Hukuku kapsamındaki vergi suç ve cezaları, kaçakçılık suçları ve cezaları[75], kaçakçılık suçlarına iştirak suçu ve cezası,[76] Vergi

---

69 VUK md 369

70 VUK md 375

71 VUK md 376

72 TCK md 4/1 "Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz" hükmü "yanılma"; TCK md 20/1 "Ceza sorumluluğu şahsidir" ve TCK md 20/2 "Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz" hükümleri," tüzel kişilerin ceza sorumluluğu"; TCK md 61/7 "Kanunda yazılmış olmadıkça cezalar ne arttırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir" hükmü, "uzlaşma", "pişmanlık ve ıslah", "cezalarda indirim" hükümleriyle çatışan hükümlerdir.

73 Maliye Bakanlığının özel işaretli görevlisinin dur ikazına rağmen durmayan araç sahibine VUK md 353/10 hükmü uyarınca özel usulsüzlük cezası kesilebilmektedir. Bu hususun Anayasa aykırılığının ileri sürülmesini, Anayasa Mahkemesi, "...durdurulmak istenen aracın, sürücüsünün dur ikazına uymaması halinde görevli yoklama memurları tarafından saptanabilecek plakasından başka ayırdedici bir özelliğinin bulunmadığı ve plakası ile ancak, araç sahibine ulaşalabileceği açıktır. Öte yandan aracın, çalınması, zor kullanılarak ele geçirilmesi gibi durumlar dışında, durmayan aracın sürücüsü ile sahibi arasında hiç bir bağlantının bulunmadığı da söylenemez. Kaldı ki, araç sahibi olmayan sürücünün, dur ikazına uymayarak suç işlemesi halinde, adına ceza kesilen araç sahibinin sürücüye rucu etme olanağının bulunduğu da göz ardı edilemez." gerekçesiyle ret etmiştir. 6.1.2005 tarih ve E:2001/487 K:2005/2 sayılı Karar 27.10.2005 tarih ve 25979 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

74 Vergi ziyaı suçu, verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesi yada eksik tahakkuk ettirilmesi nedeniyle vergi ziyaına sebebiyet verilmesidir.(VUK md 344). Usulsüzlük, vergi kanunlarının şekle ve usule ilişkin hükümlerine riayet edilmemesidir.(VUK md 351)

75 VUK md 359

76 VUK md 360

mahremiyetini ihlal suçu ve cezası,[77] mükelleflerin özel işlerini yapma suçu ve cezası[78] olarak düzenlenmişlerdir. Bu cezalar hürriyeti kısıtlayıcı cezalar niteliğindedir. Bu suçların tespit edilmesi ve cezalarının belirlenmesi adli yargı mercileri tarafından gerçekleştirilir.[79] İdare hiç bir şekilde bu suçlarda taraf olmadığı gibi, suçları tespit etmez ve cezalarını da belirlemez. Vergi idaresi, incelemeler esnasında bu suçların işlendiği kanısına varırsa, durumu yetkili Cumhuriyet Savcılığına bildirmekle görevlidir.[80] Bu anlamda suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır.[81] Bu nedenle kaçakçılık suçunun tanımında sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge kullanma fiilinin suç sayılmasına ilişkin eski hükümde yer alan "bilerek kullanma" ibaresinin kaldırılmasının bir önemi olamaz.[82] Bu suç ve cezalarda "cezaların şahsiliği ilkesi" geçerlidir. Bu suçlar karşılığında uygulanan cezalar, "hapis ve adli para cezalarıdır".[83] Adli cezalarda cezanın indirim nedeni, vergi cezalarında olduğu gibi para cezasının ödenmesini sağlamak değil, failin nedametidir. Vergi cezalarında zamanaşımı süresi en fazla 5 yıllık bir süreyi içermesine rağmen,[84] adli cezalarda bu süre 8-40 yıl arasında değişmektedir.[85] Nitekim, mali nitelikli vergi suç ve cezaları ile adli nitelikli vergi suç ve cezaları birbirinden çok farklı hukuki statülerinin bulunması nedeniyle, "ceza mahkemesinden sadır olacak kararlar"ın, mali nitelikli "...vergi cezalarını uygulayacak makam ve merciler muamele ve kararlarına müessir

---

77 VUK md 362

78 VUK md 363

79 TCK md 61 Buna göre "hakim, somut olayda, suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği zaman ve yeri, suçun konusunun önem ve değerini, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığını, failini güttüğü amaç ve saiki göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler."

80 VUK md 367

81 TCK md 21/1

82 TCK md 5 hükmüne göre, TCK'nın "...genel hükümleri, özel ceza kanunları veya ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır."

83 TCK md 45

84 VUK md 374

85 TCK md 66-68

olmadığı gibi bu makam ve mercilerce ittihaz edilecek kararlar da ceza yargıcı bağlamaz" ilkesi benimsenmiştir.[86]

Konumuz açısından mali nitelikli vergi cezaları ile adli nitelikli vergi cezaları arasındaki en önemli farklılık, adli ceza normları ile vergi ceza normlarında meydana gelen değişikliklerin zaman bakımından uygulanması esasına ilişkindir. Buna göre adli suç ve cezalarda, "suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur." Bu esas vergi cezaları için geçerli değildir. Nitekim, vergi ziyaına bağlı olarak uygulanan cezalarda 4369 sayılı Kanundan önce ziyaa uğratılan verginin 3 katı kadar vergi cezası söz konusu iken 4369 sayılı Kanunla bu ceza ziyaa uğratılan verginin bir katı ve uygulanan gecikme faizinin yarısı olarak belirlenmiştir ki, bu yasal değişikliğin zaman yönünden uygulanmasina dair yürürlüğe giren maddede bu ceza kuralına paralel düzenleme yapılmamiş; "vergilerin yasallığı ilkesi" çerçevesinde ilgili vergilendirme dönemine bağlı kalınarak bu dönemde yürürlükte bulunan vergi ceza kurallarının geçerli olmasına göre hüküm düzenlenmiştir.[87] VUK geçici md 21 hükmünde düzenleme sadece vergi suç ve cezalarını değil, adli (vergi) suç ve cezalarini da düzenlemektedir ki adli (vergi) suç ve cezalarına ilişkin düzenleme, TCK md 7/2 hükmüne paralel niteliktedir. Daha da önemlisi, TCK md 7/2 hükmüne paralelliği bozan anılan hükmün "Şu kadar ki, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kesinleşmiş mahkumiyet kararları hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz." şeklindeki son cümlesi, Anayasa Mahkemesi iptal kararı ile Anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilmiş olmasıdır.[88]

---

86 VUK md 367/son fıkra

87 VUK md geçici 21 hükmü şöyledir: "Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş fiiller hakkında kesilecek cezalarda, bu fiillerin işlendiği tarihte 213 sayılı Vergi Usul Kanunun yürürlükte bulunan vergi cezalarına ait hükümleri; hükmolunacak cezalar hakkında ise, bu fiillerin işlendiği tarihte yürürlükte bulunan hükümler ile bu Kanun hükümlerinden lehe olanı uygulanır."

88 Anayasa Mahkemesinin 6.7.2000 tarih ve E:2000/21 K:2000/16 sayılı Kararı. Karar gerekçesi şöyledir:"Türk Ceza Kanununun 2. maddesinin ikinci fıkrasında "Bir cürüm veya kabahatin işlendiği zamanın kanun ile sonradan neşrolunun kanun hükümleri birbirinden farklı ise failin lehine olan kanun tatbik ve infaz

Çok açıkça bellidir ki, vergi cezaları ile adli cezalar aynı hukuki niteliğe sahip değildirler. Vergi cezaları, vergi yükümlülerinin vergi ödevleri ile ilgili ifasızlığın yaptırımı olurken, adli cezalarda bir yükümlülükten çok kişi hak ve özgürlüklerinin, kamu düzeninin korunmasına ilişkin önlem niteliğindedir.[89] Dolayısıyla vergi yükümlülüğünün yerine getirilmesinde kanun önünde eşitlik ilkesinin üstlendiği işlev ile bunun dışındaki bir alanda bu ilkenin üstlendiği işlev aynı mahiyette değildir. Bu nedenle; Almanya örneğinde olduğu gibi, iptal edilen normlar bakımından "normun anayasaya uygun olduğunu düşünen ve buna güvenen kişinin, örneğin vergi yükümlülüğünün söz konusu olduğu durumda, ihmali yüzünden norma uymayan kişi karşısında, vergi yükümlülüğünü yerine getiren vatandaşın zarara uğramasına rıza gösterilmemektedir.[90]

Özetle vergi cezaları, adli cezalar kapsamında değerlendirilemez. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının geriye yürümesi bakımından, vergi cezaları failin lehine olan yasal değişikliklerden yararlandırılamazlar. Bu nedenle; vergi cezasına ilişkin normun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi, adli cezalara ait normların iptal edilmesi gibi geriye etkili hukuki sonuç doğurmazlar.

3. Anayasa Madde Hükümleri Arasında Bir Üstünlük Yoktur. Anayasa Normlarının Anayasaya Aykırılığı İleri Sürülemez.

---

olunur" denilmektedir. Bu kuralın yalnız görülmekte olan davaları değil, infazı gereken mahkumiyet kararlarını da kapsadığında duraksamaya yer yoktur. Ceza hukukunun bu ilkesi çağdaş hukukun temel ilkelerinden biri olduğu gibi adaletli bir hukuk düzeninin de gereğidir. Aynı hukuksal durumda olan kişilerin, aynı tarihte sahte fatura kullanmak suretiyle kaçakçılık suçu işlemeleri halinde, haklarında açılacak kamu davalarının kimi nedenlerle farklı tarihlerde sonuçlanarak kesinleşmesi durumunda "fail lehine olan kanun tatbik ve infaz olunur" ilkesi, itiraz konusu kural kapsamına girenler için uygulanamayacağından bunların farklı cezalandırılmaları sonucu doğacaktır. Eşitlik ilkesine aykırılığı açık olan bu uygulamanın hukuksal eşitliği esas alan hukuk devleti ilkesiyle de bağdaştığı ileri sürülemez. Açıklanan nedenlerle, kural, Anayasanın 2. ve 10. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

89 TCK md 1 Ceza Kanunun Amacı

90 Korkut Kanadoğlu, age s 288

"Anayasa hükümleri, ister yalnız ilkeleri ana çizgileriyle, ister ele aldığı konuyu bütün ayrıntılarıyla tam olarak belirtmiş bulunsun, etki ve değer bakımından hep aynı niteliktedir; yani bunlar üstün, bağlayıcı temel hukuk kurallarıdır."[91] Anayasada yer alan normlar, diğer normlara göre bir üstünlükleri bulunmakla beraber, kendi aralarında bir hiyararşiye sahip değildir. Nitekim, "...Anayasa ilkeleri etki ve değer bakımından eşit olup hangi nedenle olursa olsun birinin ötekine üstün tutulması mümkün olmadığından bir arada ve hukukun genel kuralları göz önünde tutulması suretiyle uygulanmaları zorunludur."[92] Ayrıca, "...Anayasada belli bir konuyu düzenleyen özel bir ilke varken, o konuyu da kapsamı içine alabilecek nitelikte bir genel ilke bulunsa bile onun değil, konuya özgü Anayasa ilkesinin uygulanması zorunludur."[93] Diğer bir ifadeyle, "...özel kural ile genel kuralın çatıştıkları durumlarda, genel kuralın değil, yalnız özel kuralın uygulanacağı hukukun genel ilkelerindendir."[94]

Hukukun bu genel ilkesine göre, "Anayasa Mahkemesi kararları" başlıklı maddede düzenlenen iptal kararları geriye yürümez" hükmü genel kural, "Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi" başlıklı maddede düzenlenen "Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır" hükmü de özel kuraldır. Bu durumda somut normla ilgili iptal kararına ilişkin özel kural, sadece bu somut norma ilişkin uyuşmazlığın çözümünde, kesinleşmiş kararı verilmemiş olmak kaydıyla, geriye etkili olarak hükmünü icra edecektir. Bu tedvin tarzı, Anayasa tarafından iptal kararlarının geriye yürümesinin çok sınırlı bir şekilde kabul edildiğini göstermektedir.

---

91 Anayasa Mahkemesi Kararı 11.11.1963 tarih ve 106/270sayılı (AYMKD sayı:1 s.471) Aktaran Nihal Saban "Vergi Hukuku"Genel Kısım, DER Yayınları 351 İstanbul 2003 s.15

92 Anayasa Mahkemesi Kararı 6.5.1982 tarih ve 8/3sayılı (AYMKD sayı:20 s.14) Aktaran Nihal Saban age s 15

93 Anayasa Mahkemesi Kararı 6.3.1973 tarih ve 56/11sayılı (AYMKD sayı:11 s.141) Aktaran Nihal Saban age s 15

94 Anayasa Mahkemesi Kararı "16.1.1969 tarih ve 5/133sayılı (AYMKD sayı:7 s.167) Aktaran Nihal Saban age s 15

Hukukun genel ilkeleri açısından, Anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilen normun, "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" ve "Hakimler, ...Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlarına uygun karar verirler" ilkeleri karşısındaki hukuki etki ve derecesi bakımından nasıl değerlendirilecektir? Kanunların Anayasaya aykırı olmaması ilkesi, Anayasaya aykırı bulunan ilgili normun bizzat Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesiyle sağlanmış olmaktadır. Ancak Anayasa, bu aykırılığın ilgili normun hukuk dünyasında doğduğu andan değil, iptal edildiği andan itibaren geçerli olmasını öngörmektedir. Aksi takdirde Anayasada, iptal kararlarının geriye yürümeyeceğine dair açık hüküm ile somut norm denetimine ilişkin geriye yönelik hukuki etkisine ilişkin normun düzenlenmesine gerek olmazdı. Aynı düşünce hakimlerin karar vermelerine ilişkin düzenlenen Anayasal hüküm için de geçerlidir. Bu hükümler genel/özel kural ayrımı içinde, genel hukuk kuralı niteliğindedirler ve hukuk sistematiği içinde Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürümemesi ilkesinin önüne geçemezler.

Bununla birlikte, Anayasada yer alan hak ve özgürlükler kategorize edilerek, "üstün korumalı ilk derece hak ve özgürlükler"[95] ve "eksik korumalı ikinci derece hak ve özgürlükler"[96] olarak sınıflandırılmaktadır.[97] Bu sınıflandırmada vergi ödevi, Anayasada siyasi haklar ve ödevler başlığı altında düzenlenmiştir. Siyasi hak ve ödevler, kişilerin devlet yönetimine katılmasını sağlayan haklardır. Verginin karşılıksız bir yükümlülük olması dikkate alınarak, vergi ödevinin devlet yönetimine katılma hakkı tanımadığından siyasi haklar ve ödevler bölümünde düzenlenmesinin hatalı olduğu, bu itibarla verginin kişi hak ve ödevleri içinde düzenlenen

---

95 Bu kategoride klasik hak ve özgürlüklerin bulunduğu ifade edilmektedir. Bu hak ve özgürlükler, Anayasada "kişi hakları ve ödevleri" başlığını taşıyan bölümde düzenlenmişlerdir ve kişinin devlet tarafından özüne dokunulamayan, müdahale edilemeyen, düzenlenemeyen özel alanlarına ilişkin hak ve özgürlüklerdir.

96 Anayasada "sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler" başlığı altında düzenlenmişlerdir ve kişilere devletten olumlu bir davranış, bir hizmet, bir yardım isteme hakkını tanırlar.

97 Bu kategoride sosyal ve ekonomik hak ve özgürlüklerin bulunduğu ileri sürülmektedir.

Bakır Çağlar, "Anayasa Mahkemesi Kararlarında Demokrasi"

mülkiyet hakkına bir müdahale olduğu ve kişi hak ve ödevleri bölümünde düzenlenmesi gerektiği ileri sürülmektedir.[98] Sonuç ne olursa olsun, Anayasamızda vergi ödevi, bu ayrım içinde kişilere müdahalenin sadece yasa ile düzenlenebileceğine izin verilen "temel haklar", "kişi hakları ve ödevleri" ile "siyasi haklar ve ödevleri" ile aynı kapsamda değerlendirilmiştir.[99] Bu hakların korunması bakımından öngörülen "suç ve cezalara ilişkin esaslar"a ilişkin hükümlerinde "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur." ilkesinden sonra, kişilerin "yalnız sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz" ve "İdare kişi hürriyetini kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz" ilkeleri benimsenmiş ve Özel hukuk ile İdare Hukukundaki yaptırımların özünü belirlemiştir.[100] Zira vergilendirmeye ilişkin cezalar, idari nitelikte yaptırımlardır ve verginin sahip olunan mali güce göre belirlenmiş katılma ödevi, bir parasal yükümlülük olması nedeniyle "vergi önünde eşitlik" ilkesinin gerçekleştirilmesini sağlayan önlemler niteliğindedir. Vergilendirme alanında geçerli olan İdare Hukuku normlarının en önemli düsturu "kanun önünde eşitlik" ve "kamu hizmetlerinin yürütülmesi" ilkelerine geçerlilik kazandırmaktır.

Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesi, makale konusu iptal edilen hükmün doğuracağı hukuksal boşluğu kamu yararını ihlal edici nitelikte görmüş olduğundan, iptal hükmünün Resmi Gazetede yayımlanması tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu karar, Anayasaya aykırı bulunan normun, aykırılık kararına rağmen, hukuki sonuçlarını doğurmaya izin verilmesi anlamındadır. Dolayısıyla iptal edilen hükmün kamu yararı bakımından taşıdığı önem, Anayasaya aykırılığı kesinleşmiş normun, bırakın geçmişe etkili olmasını, ortaya çıktığı tarihten itibaren belirli bir süre geleceğe olan hukuki etkisinin sürdürmesine cevaz vermektedir. Daha da önemlisi, bunun böyle olduğuna bizatihi normu iptal eden ve kararları herkes tarafından bağlayıcı olduğu kabul edilen en

98 Nihal Saban age s 21-25

99 TC Anayasası md 91/1

100 TC Anayasası md 38/3-8 ve 11

yüksek yargı makamı karar vermektedir. Bu kararın sonucu, iptal kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra dahi vergi hukuku yönünden saptanan vergi suçlarına iptal edilen norma göre ceza kesilmesidir. Bu konu tartışması olmayacak kadar açıkken, iptal kararının geçmişe yönelik hukuki etkisini ileri sürmek, yasayla yapılan vergi aflarından beklenen yararı umanların konumuna düşmekten farklı bir davranış değildir. İptal kararının geçmişe ceza affı olarak değerlendirilmesi de bu anlayışın tezahürü olmaktan başka bir anlama gelmemektedir.

SORULAR VE YANITLAR

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA: Teşekkürler Sayın Aslan. Aslında bir ön değerlendirme yapmak gerekirse ilginç bir tabloyla karşı karşıyayız. Hukukçular hukuk devleti ve bunun etkileri çerçevesinde, Sayın Aslan da daha pozitivist bir yaklaşıma dayalı hukuki analizlerle Anayasa Mahkemesinin iptal kararında vergi ziyaı cezasının ceza hukuku ilkeleri dışında tutulduğu yönünde görüş bildirdiler. Şimdi ben izninizle Vergi Usul Kanunun geçici 21. maddesi ile ilgili Anayasa Mahkemesi'nin kararından söz etmek istiyorum. Sayın Aydın belki biraz eleştiri dozunu fazla bulabilir. Vergi Usul Kanununa 4369 sayılı Kanunla eklenen geçici 21 nci maddenin Anayasa Mahkemesi'nin önüne getirilişi ilginçtir. 4369 sayılı yasadan önce -Sayın Doğrusöz de demin bir başka boyutuna değindi- yetkili makamların veya yetkili maliye memurlarının uyarısına rağmen aracı durdurmamak hapis cezasını gerektiren bir suçtu. 4369 sayılı yasa ile bu fiil suç olmaktan çıkartıldı fakat anılan Vergi Usul Kanunun geçici 21. maddesinde yer alan "kesinleşmiş mahkumiyet kararlarına etkisi yoktur" ifadesi Ceza hukukunun temel ilkeleriyle çatışıyordu. Biliyorsunuz ceza hukukunda bir fiil suç olmaktan çıkartıldığında cezanın infazına son verilmesi gerekir. Vergi Usul Kanununun geçici 21. maddesi bunu engelleyen bir düzenleme getiriyordu ve bu suçtan mahkum olmuş kişiler bakımından cezanın infazına devam edilmesi sonucunu doğuruyordu. Anayasa Hukuku bakıminda çok ilginç bir tablo söz konusu idi. Yine bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi'ne somut norm denetimi yoluyla gidebilmeniz için "uygulanan hüküm" olması gerekir. Eğer hüküm tesis edilmiş ve infaza başlanmış ise, artık "uygulanan hüküm"den değil "uygulanmış hüküm"den söz edilir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi'nin önüne gitmesi oldukça güç görünüyordu. Fakat bildiğim kadarıyla Tarsus Ağır Ceza Mahkemesinde cezası infaz edilmekte olan bir hükümlünün avukatı hükmün tavzihi için kararı veren mahkemeye başvurdu ve bu aşamada hükmün Anayasaya aykırılığını ileri sürdü. Anayasa Mahkemesi her zamanki "usul" titizliğini göstermeyip, esasa girdi ve ceza hukuku ilkeleriyle çatışan

"kesinleşmiş mahkumiyet kararlarına etkisi yoktur" cümlesini iptal etti. Anayasa Mahkemesi, Ceza Kanunun 2. maddesinin hukukun genel ilkelerinden olduğunu dolayısıyla da Vergi Usul Kanunun geçici 21. maddesindeki bu kesinleşmiş mahkumiyet kararlarında cezanın infazına devam edilmesi sonucunu doğuran hükmün hukukun genel ilkelerine aykırı olduğu saptamasıyla iptal kararı verdi. Ben Anayasa Mahkemesinin bu kararı ile Ceza Kanunun 2. maddesinin Anayasa hükmü düzeyine çıkartıldığını; Ceza Kanunun 2. maddesinde yapılacak her türlü değişikliğin önünün kapandığını ve bu nedenle teorik açıdan eleştiriye açık olduğu kanısındayım. Belki hukukçu gözüyle baktığım için tarafsız olamayabilirim. Ancak bahsettiğim karar da ceza hukuku ilkelerinin vergi ziyaı ya da diğer vergi suçlar bakımından geçerli olduğunu teyit ediyordu. Nasıl bir yol izleyelim? Katılımcılar sunumlara yönelik değerlendirmelerini, varsa salondan gelecek soruları yanıtlarken mi, ya da ayrı bir tur olarak mı yapsınlar? Soruları almak. Peki buyurun Sayın Baykara. Sorunuzu kime yönelttiğinizi de belirtirseniz sevinirim.

BAYKARA : Bir açıklamadan sonra soru sorabilir miyim?

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Tabi ki.

KATILIMCI : Bir katılım olacak bu. Şimdi Sayın Doğrusöz bu iptal kararı ile birlikte hiçbir şekilde bu cezanın uygulanamayacağı görüşünde. Geçmişte ve hali hazırda uygulanamaz diyor. Sayın Erdoğan Aslan ise sadece ve sadece başvuruda bulunan kişi ki Ordu Vergi Mahkemesindeki kişidir bu, başvuran kişidir. O yararlanabilir ondan sonra kimse yararlanamaz diyor. Sayın Doğrusöz'ün söylediği şey şu; aslında diyor ki, hiçbir şekilde bu ceza uygulanamaz artık bu ceza yoktur. Doğru mu anlamışım? Bu ceza yoktur diyor. Bir üçüncü şekil olarak, üçüncü bir almaşık olarak şunu söyleyebilir miyiz acaba? Bu ceza, gerçi Sayın Aydın da bu ceza hali hazırda uygulanmasın, uygulanmaması gerekir diye anladım ben söylediğinden. Yani şu anda uygulanmaması gerekir. Peki şeye kadar, yani 21 Nisan'a kadar uygulanmayacak mı ceza? Bu bir soru Sayın Aydın'a. Yani idare uygulayamayacak mı bunu? Bir sirkülerle uygulayacağım dedi. Hiçbir şekilde uygulamamak yerine Anayasa Mahkemesi 21 Nisan'a kadar süre verdi diyor. 21 Nisan'a kadar

gerçekten kanun çıkarılmaz ise bu ceza yoktur bana göre, gerçekten yoktur. Ama diyelim ki 20 Nisan'da şöyle bir kanun çıkardı, demin tasarıda olduğu gibi. İkincisi kısmı değil ama geçmişe yönelik değil de. Dedi ki, bir kat ceza uygulanır dedi. Bana göre bu daha hafif olduğu için o ikinci fıkra olmasa dahi bu uygulanır diye düşünüyorum Ceza Hukuk gelir ilkelerine göre, madem ki ceza hukuku. Çünkü Anayasa Mahkemesi kararı kanun kaldırmak gibi. Öyle değil mi? Kanun kaldırmak gibi. Yani kanunu kaldırıyorsunuz siz. Ama kanunu zımnen ilga ederseniz bir madde, başka bir kanun koyarak kaldırırsınız. Ne olur o kanunun yerine geçer. Diyelim ki şu anda idam cezası koydunuz bir kanunla Anayasa Mahkemesi de iptal etti bunu ve süre verdi. İki gün sonra da dediniz ki 36 yıl hapis! Hangisi uygulanacak? Uygulanmayacak mı bu ceza? İdamı 36 yıl yaparsa. Bu suçu işleyen hiçbir zaman cezalandırılamayacak mı? Bana sanki böyle gibi geldi bu olay. Yani hafif olan ceza uygulanır ama 21 Nisan'dan önce çıkmak kaydıyla diye düşünüyorum. Yani 2. fıkrayı da koymaya da gerek yok yani 1.1.2006'dan önce işlenmiş suçlar için hakkında da bu uygulanir demeye gerek yok. Bu şekilde uygulanır diye düşünüyorum. Takdirlerinize sunuyorum.

KATILIMCI : Teşekkürler Sayın Baykara. Bu sorudan ziyade katkı biçiminde veya Sayın Aslan buyurun.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Teşekkürler Sayın Baykara. Sorudan ziyade bir katkı olarak değerlendirdim. Ancak yine de bir soru boyutu var sanırım.

KATILIMCI : Anayasa Mahkemesi'ne gitmeye gerek yok onun kararı verilmesi lazım.

Ali Rıza AYDİN : Sayın Baykara teşekkür ediyorum bu göndermeyi yaptığınız için. Aslında bu fırsatı da bekliyordum açıkçası ama konuşmamın ilk turunda Anayasa yargısı sınırları içinde konuşacağımı söylediğim için kendi aldığım karara uymak zorundaydım. Ama yine orada kalacağım. Şimdi fiili bir durumla karşı karşıyayız altı aylık süre var. İdare bunu uygulamayacak mı? Anayasa Mahkemesi Kararı idareye vermediği için bu süreyi onu açıklamıştım idare uygulama fırsatı vermeyecek bir. Şimdi hukuk devletini konuşuyoruz, hukuk konuşuyoruz burada. Birde fiili duruma geleceğim tabi. Bir; fırsat vermeyecek. Yani ne yapacak idare?

Doğrusöz Hocamın söylediği gibi bir kere bunu gördü, zaten iptal etmişti. Nasıl Ordu Vergi Mahkemesi ya da ilgili bir çok kişi kısa kararı aldı ve onun üzerinde çalışmaya başladı; Maliye Bakanlığı da çalışabilirdi. Bu fırsatı vermeyecek. Dört ay sekiz gün olmayacak bu bekleme süresi. Arada ki süreyi kullandırtmayacak yani fırsat vermeyecek. Ayrıca iki fırsatı kullanmayacak kendi de fırsat kullanıyor. Sirküler yayınlayarak hatta. Ve öyle bir cümle yazıyor ki sirkülere gerçekten üzüntü verici bir şey, Anayasa Mahkemesi diyor; bu sürenin sonuna kadar yürürlükte kalacağını söylemişti bunu diyor, ben de bunu uygularım diyor. Hayır Anayasa Mahkemesi böyle bir şey söylemiyor. Benim kararım için altı ay süre verdim, ama yeni bir düzenleme yapılması için verdim diyor. Dolayısıyla bir; fırsat vermeyecek çünkü Anayasa'ya aykırılığı tespit edildi. İki; bu fırsatı kendi de kullanmayacak. Bunu bir yana koyuyorum sessiz filmlerde olduğu gibi yani birinci kelimeyi bir yana koyuyorum. Ne yapacak? Önüne geldi, suçta işlendi, cezasını verecek mi? Verecek, verdi de. Şimdi fırsatı kullanmaya başladı. Eğer idare bunu çözemiyorsa; idare hukuka uygun resen hareket edemiyorsa, bu sirküleri de yayınladıysa tabi uygulayacak. Vergi dairesindeki memur bunu uygulayacak yapacak bir şey yok. O zaman dava yoluyla bunun çözümünü yenilettirecek. Yani beklenmeyecek. Bununla muhatap olan kişi davayı açıp kullanacak ama hukuk devletinde doğru olan o fırsatı vermemesi, o fırsatı kullanmaması. Hele hele ceza gibi bir konuyla karşı karşıyaysa.

Kuşkusuz ama idarenin görevi bir Anayasa Mahkemesi önce bu yasayı hazırlayıp, sunmaktı. Yasama organını Anayasa'nın 153. maddesindeki öncelikli görüşür kuralını uygulaması için önüne götürmesi gerekirdi. Bir anekdot olarak anlatayım, arkadaşlar beni aradıklarında ben kendilerine söylemiştim ve aradıkları Anayasa Mahkemesi Kararının birinci haftasıydı. Ve düşünceleri şuydu; 1. Ocak'ta yürürlüğe girsin de, hani dönemsellik uysun diye bende kendilerine dedim ki, "korkarım Nisan'ı da geçireceksiniz!" dedim. Ve korkarım oraya doğru gidiyoruz. Yani yasama organı bunu daha öncelikli görüşmezse. Dolayısıyla biz çözümü daha baştan bulmak zorundaydık, bulamadık bu batağın içine girdik ama uyguladıysa yargı yoluna gidilerek her hâl ve durumda yargı yoluna gidilerek çözümlenmek durumunda diye düşünüyorum.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Sayın Aslan,

Erdoğan ASLAN : Teşekkür ederim. Tabi Anayasa Mahkemesi'nin altı aylık bir düzenleme süresi tanıması nasıl yorumlanmalıdır sorusu da önem kazanıyor. Çünkü aslında fırsatlar çok kullanılıyor her nedense. Fırsatlar kullanıldıkça da adalet zedeleniyor muhakkak. Çünkü Anayasa Mahkemesi'nin karar günü kararda 6.1.2005, yayınlanma tarihi 27 Ekim. On ay zaman geçiyor. Bilemiyorum ama şu, yani o hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu, hukuka aykırı olduğu açıkken vergi gibi 70 milyonun tamamını hemen hemen kapsamına alan bir konuda işlemler yürütülüyor. Cezalar kesiliyor, cezalar ödeniyor bunlar yapılıyor. Bitmiyor. Yayınlandı ve tabi nasıl okumamız gerektiğini Sayın Aydın ifade etti ama biz gerekçelerle hareket etmiyoruz. Sonuçlarla hareket ediyoruz, öyle de olması lazım. Her kanunun gerekçesi var fakat kanun hükmü yorumlanır, gerekçeler yorumlanmaz. Yorumlanırken gerekçelerden faydalanılır. Ben o konuda Sayın Doğrusöz'ün ifadelerine katılıyorum burada ithal* edilen vergi ziya-ı cezasıdır, hükümdür. 342. maddenin iptal kararında belirtilen kısmı tamamen iptal edilmiştir. İptal yürürlüğe girmemiştir. Gene ben idarede çalıştım, şimdi de denetim elemanı olarak çalışıyorum Ankara Grubu Uzlaşma Komisyonu Başkanıyım dolayısıyla bana vergi inceleme raporları geliyor, gelen raporlarda vergi ziya-ı cezası kesilmiş oluyor bizde o kesilen cezalar ve tarh edilen vergiler konusunda da uzlaşma gerçekleştiriyoruz. Ve cezayı alıyoruz, halen alıyoruz. Aksine hareket edebilir miyim? Ben neye göre karar vereceğim? Biraz önce söyledim tartışmalar hukuk adaleti neye göre arayacağız? Eğer adaleti kendi hukuk anlayışına göre arayacaksam o zaman herkesin kendine göre bir adalet anlayışı var. Kıta Avrupa'sı ile Kıta Amerika'sı arasında 180 derece bir farklılık var. Kıta Avrupa'sında gene iptal edilen kararların yürürlüğe girmesi ya da girmemesi konusunda ayrılık var ve biraz önce bahsettim Almanya uygulamasında en çok şikayet edilen, geriye yürüme nedeniyle en çok şikayet edilen hususta vergilendirme işlemleri ile ilgili, tam konumuzla ilgili. Yani vergilendirme işlemlerinde haksızlık yaratıyor geriye yürüme hükmü Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının geriye yürüme hükmü vergilendirme işlemlerinde vergilendirilen mükellefler arasında farklılık yarattığı için bu yönler eleştiriliyor. Biz tersini şimdi tartışıyoruz. Ve halen yürürlüğe girmedi, idare de bence altı aylık süre içerisinde yayınlayabilir, yayınlaması daha doğrusu yasama organı bunu çıkarabilir. Ve Resmi Gazete'de yayınlayarak, o da şu anlama gelir

kanunla konulan vergi ve ceza ancak kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra gelecek fiiller için, vergi doğuran olaylar için geçerlidir. Bana göre Anayasa Hukuku içerisinde boşlukta kalan bir durum yok, 6 aylık süre de bunu öngörüyor, 6 aylık sürenin verilmesi de bu boşluğu yani şu anda işlenen fiiller ya da daha önce işlenmiş fiiller için bir boşluk yaratmıyor. Ancak ihtar tarihinden sonra meydana gelebilecek, işlenebilene fiil ve suçlar için boşluk yaratabilir, o da 6 aylık süre sonunda eğer Yasa yürürlüğe girerse boşluk kalmayacaktır. Teşekkür ederim.

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ : Sayın Baykal'ın sorusu ve yorumu dolayısıyla birkaç konuya da değinmek istiyorum. Sayın Aydın ve Sayın Erdoğan açıkladılar ancak katıldığım ve katılmadığım noktalar var, onlara göre de bir toparlama yapmak istiyorum izin verirseniz.

Bir kere, şu anda "geçmiş için sorun yok, boşluk yok" görüşüne katılmıyorum. Çünkü neden derseniz, geçmiş için yoktur, 20 Nisan'a kadar Kanun yürürlüktedir, hakim bunu Kanuna göre karar verir derseniz o zaman her hakim Anayasa'ya aykırılık iddiası ile karşılaşacaktır ve hakimin önündeki her dosya Anayasa Mahkemesine götürülmek zorunda kalacaktır. Çünkü artık şu anda Vergi Mahkemesi Hakimi Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulmuyorum diyemez çünkü tescillidir, mahkeme kararı ile sabittir. Onun için Anayasa Mahkemesi Kararını hakim resen nazara almak zorundadır. Şimdi, Sayın Erdoğan belki şu anda İdarenin içerisinde, ben uyguluyorum bunu diyor, O da onu uygulayacaktır, o da doğrudur. Neden derseniz, bizim hakimin ve İdarenin bağlı olduğu ilkeler farklı şeylerdir. Hakim evrensel hukuk ilkeleri, hukuk normları, hukuk anlayışı ve tabi, bunları somutlaştıran Anayasa'ya göre oluşan belli bir hukuk düşüncesine göre karar verecektir. Çünkü hukuk devletinin hakimidir ama İdare, hukuk devletinin idaresi değildir. Neden derseniz, idari rejimi benimsemiş ülkelerde "Kanuni İdari" ilkesi geçerlidir. İdare her şeyi ile kanunla bağlıdır. Her iki bağlı yetkinin hakim olduğu Vergi Hukukunda kanun varsa idare vardır, yetkisi vardır. Kanun yoksa idarenin yetkisi de yoktur, idare de yoktur. Dolayısıyla Kanuni İdari ilkesi gereğince 20 Nisan'a kadar İdare bunu tabi ki uygulayacaktır, inceleme elemanı olarak tabi ki vergisiyle cezasını arkadaşımız dikkate alacaktır ama bu anlayış bizi nereye götürür? Bu anlayışının ilk önce yayınlanan sirkülerle terk edilmesi gerekirdi. Bu anlayışın bizi nerelere götüreceğini

Sayın Aydın çok güzel söyledi. Eğer biz, 20 Nisan'a kadar nasıl olsa Anayasa Mahkemesi süreyi vermiş, Kanun da yürürlükte, 20 Nisan'a kadar ben uygularım, o güne kadarda rahat rahat otururum diyorsanız o zaman hukuk devletinden "kanun devletine" doğru gidersiniz. Hukuk devleti bir kenarda kalır kanun devleti haline gelirsiniz. Bunu Sayın Aydın çok güzel bir şekilde söyledi: Bu nedenle "geçmiş için sorun yoktu" görüşüne katılmıyorum. Özellikle de, bu arada bir şey daha belirteyim, Sayın Baykara'nın 2. fıkra olmasa bile geçmişe bir kat ceza kesilebilir görüşüne de pek katılmıyorum. Çünkü neden derseniz, bir kere geçmiş ile mukayese edebileceğiniz bir ceza yok, Anayasa Mahkemesi Kararı geçmişe yürümez dediğiniz zaman ehh, geçmişte fiili işlediyseniz "Anayasa'ya aykırı cezaya katlanın" anlamına gelmiyor. Hiç şüphesiz geçmişe de yürüyecektir yani ha, geçmişe yürümezliği sadece kesinleşmiş işlemler bakımındandır, ondan ötede bir anlamı olmadığını düşünüyorum ve birde örnek verdim, nitekim yargı kararıyla kesinleşmiş olsa bile infaz aşamasında Anayasa Mahkemesi Kararı geldiğinde yargı Anayasa Mahkemesi Kararını kesinleşmiş yargı kararına rağmen gündeme almakta ve uygulamaktadır.

Bunun yanı sıra tabi geçmiş dönemi kapsayan bir şekilde kanun getirilmesinin de mümkün olmadığını düşünüyorum. Ha, bunu Sayın Aydın "İdare ile görüştüm, beni aradılar falan" dedi, bunu daha çeşitli vesilelerle bu yazıldı da, 31 Aralık'a kadar bu Kanunun çıkmamasını, yargının da geçmişe artık ceza kesilemeyeceği görüşünü benimsemesi halinde çok pahalı olarak ödeyeceğiz Hazine olarak. Neden derseniz, şu anda bakın, hani 2003, 2004 neyse beyannameleri verildi, hesaplar kapatıldı somut sonuçları ortada ama şu anda 2005 yılı için daha henüz dönem sonu ve kapanış işlemlerini yapma süresi bitmedi. Dolayısıyla arada cezada olmadığına göre 31 Aralık'a kadar biz bu yasayı da çıkartamadığımıza göre mükelleflere Vergi Kanunlarını bir kenara bırak, eğer gecikme faizine razıysan, tabirimi mazur görün lütfen "kafana göre dönem sonu işlemi yapma" anlamına gelecek bir şekilde bir sonuç veya mesaj vermiş durumunda kaldık. Bu nedenle bu Kanunun değil 20 Nisan, 31 Aralık'a kadar çıkartılmammış olması dahi bence büyük bir hatadır. Şimdi bu kanunun, pardon Meclis'te görüşülmekte olan teklifin arkasında Maliye Bakanlığı'nın olduğunu gayri resmi olarak biliyoruz ama yarın, öbür gün Maliye Bakanlığı dese ki, hayır benim teklifim veya tasarım ayrı

hazırlanıyor, ben onu şu gün Meclis'e getireceğim, bu herhangi bir milletvekilinin teklifidir, biz desteklemiyoruz da diyebilir. Bu nedenle bu teklifi de ben Bakanlığın görüşüdür diye de sunmak da istemiyorum ama bir hukuk devletinde Maliye Bakanlığı'nın görev ve yetki alanına gelen bir kanunun en önemli ceza hükmü iptal edilmiş. Gönül isterdeki, bu iptal edilen ceza hükmünün yerine öneriyi Maliye Bakanlığı yapsın. Yoksa tek tek tekliflerle gündeme gelmesin. Teşekkür ederim.

Erdoğan ASLAN : Ekleme yapabilir miyim?

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Tabi, tabi buyurun,

Erdoğan ASLAN : Kusura bakmayın, ben bir eklemede yapmak istiyorum, 1961 Anayasa'sında Anayasa'ya aykırılık nedeniyle Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmiş olaylarda öngörülmüş, o zaman 5 aylık, o zaman 6 aylık süre idi, 6 aylık süre içerisinde Anayasa Mahkemesi karar vermediği taktirde mahkemelere aynen kanun koyucu gibi hareket etme ve ona göre hukuka uygun düzenleme hakkı veriyordu yani karar verme hakkı veriyordu, davayı sonuçlandırma hakkı veriyordu. 1982 Anayasa'sı bunu kaldırdı. 1982 Anayasası daha farklı şeylerde yaptı, "soyut norm denetimi" çerçevesinde eğer Anayasa Mahkemesi ya da "somut norm denetimi" çerçevesinde Anaysa Mahkemesine intikal ettirilmiş konu Anayasa'ya aykırı, hukuka aykırı görülmezse tekrar Anayasa'ya intikal ettirilme süresini uzattı. Buradan, yapılanlardan ben biraz şunu anlıyorum, "Yasama organının kararlarının üstünlüğü ilkesi" benimsenmiş durumda. Ben, bu kararlar çerçevesinde gene de Anayasa Mahkemesinin, Sayın Doğrusöz'ün de atıfta bulunduğu "hakimlerin görevlerinde bağımsız olduğu ve Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler hükmünün" nasıl yorumlanması gerektiği konusunda öncelikle Anayasa'ya yer verildiğine göre Anayasa hükümlerinin esas alınması gerektiğini düşünüyorum. Aksi taktirde Sayın Doğrusöz'ün açıklamalarından çifte standardın meşrulaştırılması gibi bir şey anladım. Kusura bakmayın çünkü İdare kendine göre uygulayabilir, yargı da kendine göre uygulayabilir. Böyle bir hukuk sisteminin kabul edilebileceğini düşünemiyorum. Eğer böyleyse hukuk sistemi, hukuk sistemleri böyle kuruluyorsa söyleyecek bir sözüm yok, hukukçu değilim.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Evet. Buyurun Sayın Baykara.

KATILIMCI : Kesinleşmiş yani tahakkuk aşamasında kesinleşmiş fakat ödeme emri gönderilmemiş, infaz edilmemiş henüz şeylerde ödeme emri gönderilirse bunlara dava aşamasında gene Anayasa'ya aykırılık ileri sürülür ve bu uygulanır dedi; Anayasa Mahkemesi uygulanır dedi. Ben biraz daha ileriye gidiyorum, mademki Ceza Hukuku ilkeleri, Genel Ceza Hukuk ilkeleri geçerli, bana göre devletin kasasına girene kadar uygulanır yani icra aşamasında da uygulanır.

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ : Haciz aşamasında da uygulanır, aynı kanaatteyim.

KATILIMCI : Haciz aşamasında da uygulanır diye düşünüyorum, onu eklemek isterim, bir.

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ : Doğru, aynı kanaatteyim.

KATILIMCI : İkincisi, Vergi Usul Kanununun 21. maddesinin 2. cümlesi Anayasa Mahkemesine gitmiş ve o konuda Anayasa Mahkemesi doğru kararı vermiş ama 1. cümlesi gitmemiş ki yani idari vergi suçları ile gitmemiş ki. Eğer bana göre özellikle şu son karardan sonra daha geçen günde çıktı, gene şey ile ilgili, bu gümrük cezaları ile ilgili, güzel bir karar daha çıktı. Anayasa Mahkemesi idari vergi suçlarına hele hele birde idari yaptırımlar ile ilgili şey de var, kanun maddesi de var, diyor ki, "genel hükümler uygulanır" diyor. İdari yaptırımlar çerçevesinde vergi yaptırımları da dolayısıyla Türk Ceza Kanununda daha doğrusu, adli cezalara ilişkin hükümler idari cezalara da uygulanacaktır. Bu demek değildir ki, idari cezalarla adli cezalar birbirinin aynıdır, hayır, aynı değildir ama ilkeleri, uygulanacaktır. Sayın Aslan'ın söylediği, "aynı değildir" diyor, tabi ki aynı değil. Aynı değil ama ilkeleri aynı gene yani Ceza Hukuku ilkeleri idari cezalarda da uygulanacaktır. Ben onu iletmek istedim. Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Teşekkürler Sayın Baykara. Başka sorusu olan var mı katılımcıların? Buyurun efendim,

Av. Nedim ERKUŞ : Avukat Nedim Erkuş. Şu ana kadar konuşmacıların söylediklerinin çoğunlukla katılıyorum, hukuk devleti açısından Anayasa Mahkemesinin Kararının açıklanmasından itibaren

bunun uygulanamayacağı kanısındayım. Ancak Anayasa Mahkemesi süre verirken gerekçe olarak "hukuksal boşluk doğmaması" için diye bir sözcük kullanıyor, söz kullanıyor. Acaba bunu nasıl yorumlayacağız? Bunun bir hukuki değeri var mıdır, pratik değeri var mıdır, bunu tartışmak gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Mustafa AKAYA : Sayın Aydın.

Ali Rıza AYDIN : Doğrudan gelmedi soru ama karar ile ilgili olduğu için ben hemen söz aldım Sayın Başkan. Evet, orada hukuksal boşluk var, zaten boşluk olmaksızın süre vermenin bir anlamı yok yani orada boşluk dolmayacaksa, kamu düzenini ihlâl olmayacaksa süreyi vermeyecek, iptal edecek vergide cezasız kalacaktı. Ancak Anayasa Mahkemesi devam ediyor yani şimdi, aynı noktaya geldik, süreyi verdi, o zaman sorun yok. Hayır, sorun var; Anayasa Mahkemesi diyor ki, "süreyi suçun cezasız kalmaması için verdim, kısa sürede düzenleme yap" diyor. Peki, neyi konuşuyoruz? Cezayı konuşuyoruz. Ceza nedir? Ceza, temel hak ve özgürlükleri ilgilendiren en temel unsurlardan biridir. İster hürriyeti bağlayıcı ceza olsun ister para cezası olsun. Tıpkı vergi gibi: Eğer vergiden söz ediyorsak, eğer cezadan söz ediyorsak temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasından söz ediyoruz, tartışmasız ve Anayasa Mahkemesi diyor ki, "Anayasa'ya aykırı". Anayasa'ya aykırılığı biline biline, saptana saptana, efendim süre verdi, süre vermedi, ben bunu kullanırım, cezasız kalmaz tartışması işte, hukuka aykırı, bunu söylemek istiyorum. O zaman biz burada, avukatlar siz orada, uygulayıcılar Maliye Bakanlığı orada zor durumda kalıyorsunuz. Bir şeyi çözmek zorunda kalıyoruz yani kuyuya taş atma örneğini vermeyeceğim ama öyle oluyor bir yerde. Oysa bunun çözümü çok açık; daha baştan, Doğrusöz Hocam baştan vurguladı onu, daha baştan belliydi bu, belki bekledik, Anayasa Mahkemesi Kararını bekledik. Anayasa Mahkemesi süre vermeseydi neyi tartışacaktık bugün? "Suç var ceza yok." Yani herhalde Anayasa Mahkemesi topa tutulacaktı ama şimdi Anayasa Mahkemesi süre verdiği için eğer eleştiri alıyorsa bu süreyi temel hak ve özgürlükleri bile bile kısıtlanmasına neden olan Yürütme organında ve bununla ilgili düzenlemeyi yapmayan Yasama organında aramak gerekiyor. Aksi halde hukuk devletinden söz edemeyiz.

Bir ekleme daha, Sayın Arslan'ın "ceza karşılamasını" çok ilgi ile dinledik, çok teşekkür ediyoruz ancak Anayasa yargısı bu konuya bakarken 2 Ceza Yasasının ya da 2 Kanunun karşılaştırması olarak bakmıyor. Anayasa Mahkemesi Anayasa'ya dayanarak karar veriyor ve Anayasa Mahkemesi demiştir ki yani hem Doğrusöz Hocamın söylediği Kararda hem de bugün tartıştığımız Kararda, vergi cezası Anayasa'nın, özür diliyorum Anayasa'nın 38. maddesi kapsamında bir cezadır demiştir. Artık bunu tartışamayız yani lehine, aleyhine de buradan bakacağız, başka şeylerine de buradan bakacağız, özelliği var, nedir özelliği? Vergi cezası olması. O özelliği Anayasa'da nereden yakalıyor? 73. maddeden ama vergi cezasının dayanağı 73. madde değil. O zaman Anayasa Mahkemesi derdi ki, "73. maddedeki kanunilik ilkesini aykırı olduğu için iptal ediyorum" derdi, oradan iptal etmedi. 38.maddesindeki kanunilik ilkesine aykırılıktan iptal etti. Bunu da ek olarak söylemek istiyorum. Ancak nereden dönersek kârdır noktasına geldik, maalesef bugün geldik. Bu Toplantı aslında belki de 20 Ekim günü yapılsaydı biz de burada aynı şekilde bağırsaydık belki sesimiz duyulurdu, belki bugünlere de gerek kalmazdı ama ısrarla devam ediliyor uygulamaya ve sonrada geçici madde ile çözüm aranmaya çalışılıyor ve geçici maddeyi okuduğumuz zaman güldük yani hepimiz güldük, bu kadar, böyle gülünç bir duruma düşüldü ama sonuçta galiba aynı cümleyi kullanacağım, "temel hak ve özgürlükler ile ilgili bir hak ihlâlinden" söz ediyoruz, bunun beklemeye tahammülü yoktur. Beklendiği zaman altından kalkmak zorlaşır tabi. Sağ olun.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Buyurun efendim,

Av. Bülent KURDOĞLU : Avukat Bülent Kurdoğlu. Biraz önce Erdoğan Aslan Bey, ben hukukçu değilim, hatam varsa düzeltin demişti, buna sığınarak bir düzeltme yapmak istiyorum; bir kanuni boşluk olması durumunda hakimin hukuk yaratması 1961 ya da 1982 Anayasa'sında değil, Medeni Kanunda yazılıdır fakat onu Vergi Mahkemesi hakimlerinden beklemek bence mümkün değil çünkü hiçbiri hukuk nosyonu almamış, hukuk fakültesi mezunlarından oluşmuyorlar ama Ordu'daki Vergi Mahkemesi hakimi taktir etmek lazım, ilk defa böyle bir şey yaptı. Bunu daha önce yapmaları gerekirdi diye düşünüyorum. Şunu da eklemeliyim, biz 2 yıldır Vergi İdari Hukuk Kurulu olarak "Türk vergi

sistemi meşru mudur?" konulu bir panel düzenlemeye çalışıyoruz ancak iktidardan kimseyi buraya getiremedik. Çünkü büyük ölçüde kendilerine yoğun bir hukuki eleştiri gelecektir, savunma hakkı verelim dedik, gelmediler. Şimdi, Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bu Karar aslında Türk vergi sisteminin kanuni olduğu, Sayın Doğrusöz'ün söylediği gibi, kanuni olduğu ama meşruiyetinin artık tartışılması gerektiği anlamına gelmez mi? Doğrusöz cevaplasa herhalde daha iyi olacak?

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Sayın Doğrusöz'e sözü vermeden önce bir noktayı belirtebilir miyim ? Sayın Aslan 1961 Anayasa'sının 1982 Anayasası ile olan farklılığına işaret etti,

Av. Bülent KURDOĞLU : Evet, ikisinde de

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : 1961. Anayasası'nda Anayasa Mahkemesinden karar gelmemesi halinde mahkeme kendisinin karar vermesi mi, sanırım, işaret ettiğiniz bu husus?

Av. Bülent KURDOĞLU : O değil, o değil.

Erdoğan ASLAN : Özel Hukuk ile ilgili, Medeni Hukuk ile ilgili,

Av. Bülent KURDOĞLU : O değil. Sayın Aslan dedi ki, şayet bir kanuni boşluk varsa bu kanuni boşluğu hakim günün koşullarına göre hukuk yaratarak doldurur dedi.

Erdoğan ASLAN : Hayır, ben öyle bir şey demedim.

Doç. Dr. Mustafa AKAYA : Vergi hukukunda

Erdoğan ASLAN : Tam tersine. Vergi kanuna konulur kanunla kaldırılır.

Av. Bülent KURDOĞLU : Evet, tamam.

Erdoğan ASLAN : Vergilendirmede kıyas yasağı, hatta hakimin boşluk doldurma hakkı, yetkisi yoktur, tam tersine. Ben öyle bir şey söylemem,

Av. Bülent KURDOĞLU : 1982 Anayasası-1961 Anayasasındaki farkı söylediniz ama sizin söylediğinizde yok, her ikisinde de var. 1961 Anayasası'nda da, 1982 Anayasası'nda da bekleme süresi var.

Doç. Dr. Mustafa AKAYA : Sayın Kurdoğlu'ydu değil mi?

Av. Bülent KURDOĞLU : Evet.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Efendim, 1961 Anayasası'nda karar gelmemesi halinde mahkeme kendisi karar verip, sonuçlandırabiliyordu, 1982 Anayasası'nda eğer 6 ay içerisinde karar gelmezse Anayasa Mahkemesinde görülüyor, ondan sonra mevcut düzene göre karar veriliyor. Sayın Aslan sanırım bu farklılığa ve Anayasadaki pozitivizm anlamında işaret etti.

Av. Bülent KURDOĞLU : Evet, ona değindiyse o olabilir, tamam.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : İkinci kısmını Sayın Doğrusöz,

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ : Yani Türk vergi sisteminin artık sistem olmayı yitirdiği bence açık çünkü yasalar arası ilişkiler kopmuş, yasaların içerisinde boşluklar var, yamalar var, birbirini tutmuyor ve bu arada gerek vergi veyahutta hukuk ilkelerinden uzaklaştığımız o da doğru. Benim kanaatime göre Türk vergi sisteminin yeniden kurulması lazım. Bu son Kurumlar Vergisi Kanunundaki gibi birtakım redaksiyonlarla da değil, belki bir reform niteliğinde yeni baştan vergi kanunları hazırlanarak Türk vergi sisteminin yeniden kurulması gerekli diye düşünüyorum. Türk vergi sisteminin adalet kavramını çok fazla yansıtmadığını, çeşitli adaletsizlikler içerdiğini, vergilendirme ilkelerine dahi ters düştüğünü düşünüyorum. Bütün görüşlerinize katılıyorum ama meşruluk kavramına pek fazla katılamıyorum çünkü meşruluk çok daha farklı anlamlara gelebilen bir kavram yani Yasama organından çıkan kanunu meşru olmayarak nitelemek bana biraz yadırgatıcı geldi yani onu daha yumuşak bir kavram ile karşılamak gerekir diye düşünüyorum ama vergi mevzuatının sistem ve ilkelerden uzaklaştığında da tamamen hem fikirim.

KATILIMCI : O zaman ...

Dr. Av. Bumin DOĞRUSÖZ : Şimdi tabi yani vergi kanunları büyük çoğunluk tarafından benimsemiyor mu, o ayrı bir konu. Çoğunluk tarafından ihlâl ediliyor olması benimsenmediği anlamına gelmez yani o iki farklı kavram diye düşünüyorum.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Evet. Son bir veya iki soru. Size de söz vereceğim efendim, buyurun,

Muhammet Önder TEKİN : Muhammet Önder Tekin, Danıştay Tetkik Hakimiyim. Vergi Ziya-ı cezasının Anayasa Mahkemesine götüren hakimim. Bir düzeltmeyi yapmak istiyorum; biraz önce arkadaş vergi mahkemesi hakimleriyle ilgili değerlendirme yaparken, hukuk nosyonu almamış hakimlerin bu kararları veremeyeceğini söylemişti, ben Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunuyum,

KATILIMCI : ... yanlış anlaşıldı,

Muhammed Önder TEKİN : Yok, bu yanlış anlama sürekli olarak gündeme getiriliyor. Ben hukuk devletine inanan bir insanım ve elimden geldiğince kararlarda da hem Anayasa Mahkemesine başvuru kararlarında da ona özen gösterdim, bu düzeltmeyi yapmak zorunluluğu hissediyorum, sürekli olarak söyleniyor, böyle bir şey yok. Yani hukuk devletine olan inancınız varsa, meraklıysanız, araştırıyorsanız, okuyorsanız zaten hukuk devletine uygun kararlarda ortaya çıkıyor yani hukuk fakültelerinden mezun olanların iyi avukatlık, iyi yargıçlık, iyi savcılık yapabileceklerini kesin olarak baştan kabul etmek de doğru değil, bu artık kişiye ilişkin olarak değişiyor diye düşünüyorum. Biraz önce hukuk cephesinden, idari cephesinden Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararların ya da Danıştay'ın, idari mahkemelerin verdiği kararların öneminden bahsedildi, bu biraz hukuk devletine olan inatça yatıyor yani idareci olmak verilen kararların uygulanmaması, ben idareci gözüyle bakmak zorundayım gibi bir sonuç çıkartmamak gerekiyor çünkü zaten Anayasa'da hükme bağlanmış, herkesi bağlar diyor verilen kararlar: İdareyi de bağlar, gerçek ve tüzel kişileri de bağlar, mahkemeleri de bağlar. Yani ben bu gözle bakıyorum diyerek olayı geçiştirmemek gerekiyor. Hukuk devleti neyi gerektiriyorsa çünkü Anayasa Mahkemesi kararını vermiştir, neticeyi bağlamıştır artık gereği neyse onu yapmak lazım. Belki siz işte, yorumladığınız gibi, bu tarihe kadar söylenmiştir,

böyle bir anlam çıkartılabilir ama Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığına uygun mudur bu tartışma götürür bir husus olarak. Teşekkür ederim efendim,

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Teşekkür ediyoruz. Efendim, son soru, tabi buyurun sayın Aslan,

Erdoğan ASLAN : Kusura bakmayın ben muhalif kaldığım için ek açıklamalarda bulunmak gereğini hissediyorum. Benim kafam iyice karışıyor, Anayasa'nın 152. maddesi Anayasa'ya aykırı mıdır? Ben görüşlerimi ifade etmiyorum, hükmü okuyorum. Anayasa'ya aykırı olduğunu ifade edebilir miyiz bunun, 152. maddeyi?

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Teşekkürler Sayın Aslan. Buyurun efendim, son soru sizin.

Av. Ünal DİNÇ : Merhaba, Avukat Ünal Dinç. Ben, tabi aslında dün bu Ordu Mahkemesinin verdiği karar dolayısıyla kararda imzası olan ... Neticede Önder Bey'in Ankara'da olduğunu öğrendim ve kendisi ile dün telefon ile görüştüm ve çok mutlu oldum, kendisini de kutladım. Kendisine haksızlık olmasın diye de, burada olup olmadığını da bilmiyorum çünkü şahsen tanımıyorum o nedenle söz aldım, aramızdaymış zaten benim söylediklerimi kendisi söyledi. Bir sorum olacak, şu anda yürürlükte olan derdest olan davalarda hangi hüküm tatbik edilecek? Sayın Aydın'dan rica ediyorum. Mahkemenin kararını da benden istemiştiniz, bende Ordu Mahkemesinin Kararını da getirdim, yanımda, size takdim edeceğim ayrıca.

Ali Rıza AYDIN : Teşekkür ediyorum. Ben konuşmanın başında buralara geleceğimi tahmin ettiğim için benim sınırım Anayasa Yargısında kalacak, onu geçmeyeceğim demiştim ama mahkemenin hangi kararı uygulayacağı konusu bana yöneltildi dolayısıyla bu soruyu yanıtsız bırakmayacağım ama bu, benim mahkemeler yerine, yargıç yarine geçeceğim anlamına gelmez. Biraz önce Hocam okudu, İstanbul Vergi Mahkemesinin gerçekten hukuk adına mutlu olduğumuz bir kararını ama bir başka mahkeme de farklı karar verebilir. Ancak hukuk devleti, o sözcüklerle yine kullanacağım, Hocamın söylediği sözcüklerle, "kanun devleti" ayırımına baktığımızda, mahkemeler hukuk devletinin gereğini

yerine getirecekler ve mahkemeler Anayasa'da yazdığı gibi Anayasa'ya, kanuna uygun karar vermek zorundalar. Anayasa da ve Anayasa Mahkemesi kararı da hukuk devletinin önünde, yargıcın önünde bir norm. Bu norm içinde yargıç kuşkusuz kararını verecektir ama verdiği kararın kimi ne kadar memnun edeceği meselesi masanın iki yanı meselesi olur yani Maliye Bakanlığını farklı şekilde memnun etmeyebilir ya da mükellefi memnun edebilir ama hukuk devletinde asıl olan yasaların Anayasa'ya uygun olmasıdır. Anayasa Mahkemesinin önüne bir yasa gelmiştir, Anayasa Mahkemesi onu iptal etmiştir. Usulü sorunlar nedeniyle ortaya çıkan ve bugünde bolca tartıştığımız konular ancak bu başlık altında değerlendirmek zorundadır, usule "evet", usulü "yok" sayamayız, kuşkusuz "yok" sayamayız ama yargıç "Anayasa'nın üstünlüğü" ilkesine, hukukun üstünlüğü ilkesi ile bakmak durumundadır diye düşünüyorum ama yargıcın verdiği karara olacağız. Anayasa yargısı, bunu yargıç neye karar verir diye bakmamıştır ancak burada, biraz önceki soru ile ve Erdoğan Bey'in söylediği konuyla bağlantılı bir kararı okuyarak yanıtınıza da destek vermek istiyorum, sorunuza destek vermek istiyorum; Yasama organının zamanında düzenleme yapmaması hali hani başımıza gelirse ne olacaktı ya Anayasa Mahkemesinin önüne gelmiş, gerçi ceza ile ilgili gelmemiş ama sosyal güvenlik ile ilgili bir konuda gelmiş ve bu arada Yasama organı düzenleme yapmazken yargı da karar vermiş ve Anayasa Mahkemesi diyor ki, "yasa koyucunun Anayasa Mahkemesi kararı ile verilen süre içinde gerekli düzenlemeleri yapmayarak hukuksal boşluk doğmasına neden olduğu tartışmasızdır. Bu boşluk ise yargısala içtihatlarla önceki kurallar gözetilerek hak sahiplerinin lehine sonuç doğuracak biçimde doldurulmuş ve söz konusu sigorta primi ödeme süresi 3 tam yıl olarak belirlenmiştir" mahkeme tarafından. Bu durumda yasal düzenlemelerinin zamanında yapılmaması sonucu yargı kararlarıyla oluşan hukuksal durum gözetilmeksizin, bunu Yasama organına söylüyor, yargı kararını gözetmeksizin, onlar çünkü kişilerin lehine karar verdi, kişilerin hukuk güvenliğini zedeleyecek biçimde geçmişten geçerli düzenleme yapılması Anayasa'ya aykırıdır. Bu galiba güzel bir yanıt. Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Çok teşekkür ediyorum.Ben bu güzel toplantıyı kısa bir değerlendirme ile sonlandırmak istiyorum. Sayın Aydın, bize Kararın ölçüsü ve felsefesi, nasıl okunacağı

noktasında bir çerçeve çizdi. Sayın Doğrusöz, mevcut sorun, olası yasal düzenlemelerin etkisi ve hatta sorunların ne kadar yeni sorunları yarattığına işaret etti. Sayın Aslan da, belki biraz pozitivist bir yaklaşım ile idare cephesinden sorunu ortaya koydu. İdare hukuku Hocamız Yıldırım Üler'in bir makalesi, sanırım, Bahri Savcı Armağanında başlığı da "Anayasa Mahkemesinin İptal Kararları Geriye Yürür." İdi. Aslında Anayasa'nın açık hükmüne rağmen bir İdare Hukuk Hocamızın bu başlıkla bir makale yayınlaması, "iptal" kurumunun niteliği ile "geriye yürümeme"nin hukuk ve işlem teorisi ile bağdaşmasının güçlüğü hatta belli durumlarda imkânsızlığına işaret etme amacına yönelikti. Gerçekten burada iki nokta ortaya çıktı; bir, olması gereken hukuk ve hukuk devleti ilkesi açısından baktığımızda vergi ziyaı cezasının iptal kararından sonra, yeni düzenleme yapılıncaya kadar uygulanmaması gerekiyor. Yasama organından beklenen süratle bu konuda bir düzenleme yapmasıdır. Anayasa Mahkemesinin düzenlemeyi iptal edip, iptal kararının yürürlüğünü ertelemesi, hep dillendirildiği üzere, yasama organına yazılmış mektup, verilmiş mesajdır. Ancak bu mesajın alındığını söylemek güç, sürenin sonuna yaklaşılmasına rağmen henüz bir düzenleme yok. Vergi idaresinin vergi ziyaı cezasının yürürlükte olduğu ve uygulanacağı yönündeki yaklaşımını idarenin yasallığı ilkesinin bir uzantısı, bir doğal sonucu olarak değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Yargılama aşamasındaki vergi uyuşmazlıklarında da hukuki sorunlar girift bir biçimde kendini gösteriyor. Çünkü Anayasa'ya göre yargıç önündeki uyuşmazlıkla ilgili Anayasa'ya aykırılık iddiasını ya kendisi görecek ya da ileri sürülen iddiayı ciddi bulacak. Bu somut durumda, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra, artık yargıcın kendisinin görmesi gereken bir aykırılık vardır. Dolayısıyla yargılama aşamasında mahkemeler, Anayasa'ya aykırılık itirazını Anayasa Mahkemesine göndererek anayasa aykırılığı Anayasa Mahkemesince hüküm altına alınmış bir kurala dayalı hüküm vermekten, en azından yeni düzenleme yapılıncaya kadar imtina edeceklerdir. Böyle bir durum döngüye döngüler eklenmesini beraberinde getiriyor. Aslında olması gereken hukuk devletine İdare, yargı ve Yasama organının riayet etmesi, böyle bir yaklaşım problemleri belki bu kadar yoğun ve içinden çıkılmaz hale getirmez. Bizleri sabır ile dinlediğiniz için çok teşekkür ediyoruz.

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE KADIN HAKLARI

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

OTURUM BAŞKANI
Av. Munise DAYI
Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu

KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Ahmet MUMCU

Canan GÜLLÜ
Kadın Dernekleri Federasyonu İkinci Başkanı

Deniz GÜÇER
Gazeteci – Yazar

Pr. Dr. Cengiz GÜLEÇ
Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi

Ömer Uğur GENÇCAN
Yargıtay II. Hukuk Dairesi Üyesi

Ayşe SUCU
Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanı

08 Mart 2006

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE KADIN HAKLARI

SUNUCU : Sayın Baro Başkanım, sivil toplum kuruluşlarının değerli üyeleri, kıymetli misafirlerimiz Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu ile ELSA Ankara Şubesinin ortaklaşa düzenlenmiş olduğu "Dünden Bugüne Türkiye'de Kadın Hakları" konulu Panelimize hepiniz hoş geldiniz.

Toplumların ferdi kadın, toplumun mimarı kadın, sırdaşımız, yaşam sevincimiz, varlık nedenimiz, annelerimiz kadın. O kadar değerli varlıklarsınız ki, olmayışınız yokluktur hayatımızda. Kederimiz, kahrımız, anlamımız kadın. Bugün tüm dünyada sırf kadın olduğu için sömürülen, tarlalarda, fabrikalarda bir kadın işçi olmanın emeğin ve alın terinin damla damla süzüldüğü annelerimizin, kardeşlerimizin günüdür. Sırf zarif yaradılışlarından dolayı ezile gelmiş kadınlarımızın özgürlüklerini, haklarını hatırladığımız, hatırlattığımız gün. Günümüz modern toplumlarının geleceklerini belirleyen en büyük güç kadındır, zarif yaradılışlarına inat. İnsan olması kaynaklı haklarının kullanılması engellenen bu büyük gücün etkisi hâla bazı kesimlerce tasavvur edilmiş değildir. 08 Mart'ta toplanmamızın nedeni o kutsal gücü hatırlatmaktır. Bizim ile bugünü paylaştığınız için tekrardan teşekkür ederiz, hoş geldiniz.

Şimdi konuşmalarını yapmak üzere Ankara Barosu Başkanımız Sayın Vedat Ahsen Coşar'ı kürsüye davet ediyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR : Değerli Konuklar,

Sevgili Meslektaşlarım,

Şahsım ve Barom adına sizleri saygı ile selamlıyorum.

Bütün kadınların, hepimizin Kadınlar Gününü kutluyorum bu vesile ile.

Marks olsun, *Freud* olsun, kuramlarını temelde erkeklere özgü bir eksen ve erkeksi koşullarda geliştirdiler. Salt bu nedenle, her iki düşünürün kadınlara uyguladığı kavramların meşruluğundan kuşku

duymak gerekir. Ama öyle de olsa, feminist kuramın gelişmesine en fazla katkı yapan öğreti Marksizm'dir.

Marks'ın siyasi ve felsefi kültürümüze kazandırdığı *"yabancılaşma"* kavramı bağlamında, hemen her toplumun yabancılaşmış en büyük öğesi, sayılarının çokluğu, tutkularının, ezilmişliklerin büyüklüğü yüzünden en büyük devrimcileri olan kadınlar, tarihte eşi görülmemiş biçimde toplumsal bir devrimin liderliğini yürütebilirler ve hatta yürütmelidirler.

Neden liderlikten söz ediyorum, çünkü liderlik cesaret ve inanç gerektirir. Bana sorarsanız cesaret ve inanç, biraz metafizik bir benzetme olacak belki ama, kadının naturasında vardır.

Çok fazla geriye gitmeye gerek yok, 12 Eylül darbesinin öncesini, ama özellikle sonrasını anımsayın. Ülkenin düşünenleri, yazanları, muhalifleri dümdüz edilmiş, önemli bir kısmı zindanlara atılmış, ülkenin siyaset yapma refleksi tamamen yok edilmiş, ağır bir baskı ve sindirme ortamı yaratılmış. Çocukları, eşleri, kardeşleri işkence gören kadınlarımızın, analarımızın dışında hemen hiç kimsenin sesi çıkmıyor. Sıkıyönetim mahkemelerinde bir gurur ve acı anıtı olan anneler, eşler, cesaretle ve metanetle oğullarının, eşlerinin, kardeşlerinin haklarını arıyorlar.

Cumartesi anneleri; Kayıp çocuklarını aramak için toplanan, yollara düşen, polisin copuna, kötü muamelesine direnen ve sivil itaatsizlik bağlamında bizim siyasi tarihimizin ilk örneğini oluşturan anneler.

Bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Ama bir soyutlama ve ahlâklı bir tespit yapmamız gerekir ise, ülkemizdeki en ciddi ve anlamlı muhalefetin kadın hareketinden beslendiğini söylemek ve kabul etmek zorundayız.

Değerli Konuklar, Sevgili Meslektaşlarım, İnsanlık tarihi iktidarların değil, muhalefetin tarihidir. Demokrasi, iktidarlar sayesinde değil, muhalifler sayesinde gelişmiştir. İktidarın kendisine doğru söyleyen bir muhalefete her zaman ve her koşulda gereksinimi vardır. Bu böyledir, iyi ki de böyledir. Zira, iktidarın cinsi erildir, erkektir. İnsanlık tarihini

kana ve gözyaşına boğan iktidarların hemen hepsi eril iktidarlardır, erkek iktidarlarıdır.

Sözlerime kadın cinsinden bir iktidara olan özlemimi, içten özlemimi ifade ederek son veriyor, hepinize sevgi ve saygılar sunuyor, ELSA'cı kardeşlerime yaptıkları katkı için teşekkür ediyor, değerli panelistlere de sevgi ve saygılar sunuyor ve başarılar diliyorum. İyi günler.

SUNUCU : Panelimize başlamadan önce ELSA Avrupa Genç Hukukçular Derneği Ankara Şubesi'ne bağlı olarak çalışan Araştırma Grubunun "Kadının Hakları" ile ilgili olarak küçük bir sunumları var, şimdi sahneye onları davet ediyorum.

Başak ÜNAL / öğrenci : Öncelikle hepiniz hoş geldiniz. Ben Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2. sınıf öğrencilerinden Başak Ünal. Buraya 08 Mart Kadınlar Günü'nün önemi dolayısıyla yapılmış olan bu organizasyona katılmanız nedeniyle hepinize öncelikle teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmak istiyorum. Geçen sene ben ve arkadaşlarım Lale Birdem* ve Belkıs Sucu* ile beraber hazırlamış olduğumuz çalışmada, kadın haklarının Medeni Kanun çerçevesinde genel görünüşünü ele aldık, şimdi bunu genel ve yalın bir çerçevede sizlere sunmak istiyorum.

İlk olarak "evlenmeyi" ele almak istiyorum ki, "evlenme" genel itibariyle bildiğiniz gibi cinsiyetleri farklı, ayrı iki kişinin tam ve sürekli bir hayat birlikteliğini sağlamak amacıyla bu yöndeki iradelerini yetkili memur ve tanıkların önünde açıklamalarıyla beraber sözlü bir şekilde yapılan bir yaşam ortaklığıdır. Evlenmenin gerçekleşebilmesi için kuşkusuz ki, bir evlenme ehliyetinin arandığını görmekteyiz. Evlenme ehliyeti için ise çeşitli şartlar göz önünde tutulabilir. Bu şartlara baktığımızda ilk başta da dediğim gibi yani evlenecek olan kişilerin evlenmenin anlam ve önemini kavrayabilmeleri amacıyla ortaya konması gereken bir evlenme gücüne sahip olması aranır. İkinci şart olarak ise evlenme yaşını öngörebiliriz ki, yeni Medeni Kanun'umuz özellikle kadın – erkek eşitliği dolayısıyla ve halkımızın biyolojik şartları ve ülkemizin iklim koşulları dolayısıyla 17 yaşı belirlemiştir. Bunun yanında hakimin herhangi bir olağanüstü durum veya pek önemli sebeple 16 yaşını doldurmuş olan kadın ve erkek için de evlenme iznini ortaya koyabildiğini görüyoruz. Bunun yanında üçüncü bir evlenmeye ilişkin belirleyebileceğimiz konu yasal temsilcinin iznidir yani

yaşı küçük olan veya kısıtlı olanların mutlaka yasal temsilcilerinin, veli veya vasilerinin izninin gerekli olduğunu belirtmek istiyorum. Bunun yanında kuşkusuz ki, evlenme engelleri teşkil eden durumlarda karşımıza çıkar. Bunlar "kesin evlenme engelleri" ve "kesin olmayan evlenme engelleri" olarak belirtilebilir ki, kesin evlenme engelleri arasında hısımlık, önceki evlilik ve akıl hastalığından bahsedebilirim. Özellikle hısımlıkta tahmin edilebileceği gibi hem tıbbi açıdan ilerideki sorun, ilerideki sağlığını koruyabilmek amacıyla ve de ahlâki yönden de düzenlenmiştir. Bu "... hisim" ile evlat edinilen ve evlatlık arasında da mevcut olan bir evlenme engelidir. Bunun yanında geçerli bir evliliğin kurulabilmesi için mutlaka önceki bir evliliğin varlığından da söz edilemez. Akıl hastalığı da gene resmi sağlık kurulu raporuyla eğer evlenmenin devamını bir sorun teşkil etmiyorsa bir evlenme engeli, evlenme ... olarak göz önüne çıkmaz. Kesin olmayan evlenme engelleri için mevcut olan bireyliliğini sonlandıramayacak gibi sadece bir evlenmenin yapılmasına engel teşkil etmektedir. Bunlara da bekleme süresi, kadın için bekleme süresi ve de bulaşıcı hastalık olarak, özellikle cinsel kaynaklı bulaşan hastalıklarda göz önünde tutulması gereken bir unsurudur. Bunun yanında diğer evlenme ile ilgili belirtilecek unsurlardan biri "evlenmenin genel hükümleridir" ki, bu da gene ortak hak ve yükümlülükler yani evliliğin bir eşit haklara dayalı bir yaşam ortaklığı biçiminde ele alındığında dikkat çeken unsurlardır.

İlk başta yükümlülüklere değinmek istiyorum ki, yükümlülüklerde bireyin mutluluğunu sağlama yükümlülüğü yani eşlerin aile içerisindeki manevi, sosyal ve ahlâki açıdan birbirlerine karşı anlayış ve özverilerini korumaları öngörülmüştür. Bunun yanı sıra sadakât yükümlülüğü tahmin edilebileceği gibi sadece cinsel yönden değil, manevi açıdan da aile içinde sırların açıklanması gibi hususlarda eşlere eşit yükümlülükler öngörülmektedir Kanunumuzda. Yardım-dayanışma yükümlülüğü gene tasa ve kıvançta birlik, çocukların bakım, eğitim, gözetimine ilişkin maddi ve manevi ihtiyaçların giderilmesine karşı yükümlülüklerde gene eşlere düşmektedir. Bunun yanında "birlikte yaşama" yükümlülüğü ve de evlilik giderlerine..... katılma, özellikle Yeni Medeni Kanunumuzda emek ve mal varlığı ayrımını karşımıza çıktığını görüyoruz ki, bu da özellikle 21. Yüzyılda sosyo-ekonomik açıdan kadının çok fazla kendisini gösterememesi, sadece aile içerisindeki harcamalarda para ile bunun ifade edilmesinin zorunluluğunun kaldırılması açısından önemlidir.

Birleşmiş Milletlerin bu konuda yaptığı bir araştırmada bütün dünyadaki kadınların ödemesiz olarak yaptıkları ev işlerinin ekonomik değerinin 11 Trilyon'u aştığı görülmektedir. Bu oranda gerçekten kadınların emek konusunun; emeğinin karşılanması açısından Yeni Medeni Kanunumuzdaki düzenleme kadın lehine önem arz eder.

Eşin yükümlülüklerinden sonra haklarına kısaca değinmek istiyorum ki, bunlardan ilki "müşterek konutu seçme" hakkıdır. Gene eski Medeni Kanunumuzda bu konuda erkeğe bir farklılık, bir adım önde erkeği öngörürken Yeni Medeni Kanunumuzda bunun içinde eşlere bir eşitlik tanınmıştır. "Evlilik birliğini yönetme" hakkına baktığımızda ise bu konuda eski Medeni Kanunumuzda kocaya aile başkanliği düzenlenirken koca için kadın için sadece yardimcılık, danışmanlık; evin iç işlerini yönetme hakki düzenlenmişti fakat Yeni Medeni Kanunumuzda bu konuda da olumlu gelişmeler karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir hak; "evlilik birliğinin temsil yetkisi", evi koca temsil eder hükmünü eski Medeni Kanunumuzda yer alırken Yeni Medeni Kanunumuzda bununla ilgili de olumlu gelişmeler dikkati çekmektedir. Son bahsetmek istediğim eşler arasında ortak haklar ise "eşin iş ve meslek seçimi". Bu konuda da bir eşitlik düzenlenmiştir yani eski Medeni Kanunda yer alan kadının sadece kocasının rızası doğrultusunda, belli bir iş ve meslek seçimi hükmünün ödeştirildiğini görmekteyiz.

Bunlar doğrultusunda eşlerin serbestliğinden de bahsetmek gerekir ki, gerçekten de eşler evlilik süresince gerek kendileri adına gerek üçüncü kişilerle yaptıkları hukuki işlemlerde, diğer eşin katılımı veya rızasının aranmadığını görmekteyiz ki, bunun istisnalarının ise aile konutu ile ilgili işlemlerde, tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasında ve edinilmiş mallara katılım nedeniyle paylı mülkiyetinin devrinde söz konusu olmaktadır.

Ailenin kurulmasına dair Kanununa baktığımızda, bu özellikle 1998 yılında yürürlüğe giren bir kanun olmakla beraber toplumun temelini teşkil eden aile içerisinde de, özellikle aynı çatı altında yaşayan hem çocuklar için hem de aile içerisinde aile bireyleri ile yaşayan diğer bireylerin şiddete maruz kalmalarında, önemli gelişmeleri, önemli hükümleri barındırmaktadır.

Diğer bahsetmek istediğim nokta, "aile mahkemeleridir", özellikle kendi alanından uzmanlaşmış olan bu mahkemeler doğrultusunda ailenin korunmasının bu mahkemelerce düzenlenebileceğini görmekteyiz. Evlilik birliğinin korunması sadece eşleri açısından aynı zamanda hakimin müdahalesini de belli ölçüde devreye sokabilir ki, evli birliğinden doğan yükümlülükleri yerine getirmemesi veya önemli bir konuda anlaşmazlık çıkması durumunda çocuğunun mesleği eğitimi veya aile konutu ile ilgili, aile konutunun seçiminde eşler arasındaki uyumsuzluklar konusunda hakimin de müdahale edebileceğini söylemekteyiz.

Görüldüğü gibi kısaca evlenmeye değinmeye çalıştım, beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum. Aynı zamanda bu yükümlerin, aynı zamanda sadece evlenme değil, boşanma ve diğer kanunlarımızda kadınlara ilişkin ortaya çıkan hükümlerin sadece normatif düzeyde kalmayıp uygulamada da kendini gösterebilmesini ve kadınların bu konuda bilgilenmelerini arzuluyoruz. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

SUNUCU : Artık Panelimize başlayabiliriz. Panelistlerimizi sizlere tanıtmak istiyorum; Profesör Doktor Ahmet Mumcu. Kadın Hakları Federasyonu İkinci Başkanı Canan Güllü. Profesör Doktor Cengiz Güleç. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Üyesi Ömer Uğur Gençcan. Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanı Ayşe Sucu. Gazeteci-yazar Deniz Göçer. Oturum Başkanımız da Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulundan Munise Hanım.

Av. Munise DAYI : Sayın konuklar, sevgili meslektaşlarım, sayın Konuşmacılarımız hoş geldiniz. Müjde Arkadaşımın ismi yazıyor ama olağanüstü bir durum nedeniyle Oturumu açmak zorunda kaldım. Arkadaşımızın kızı aniden acile kaldırıldığı için hastanede başında. Teslim edeceği birini bulunca hemen gelecek. Aramızda olmadığı için çok üzgün olduğunu bildirdi. Gelebildiği anda da bulunduğumuz yerden görevine başlayacak.Sunucumuz tanıttı konuşmacılarımızı ama ben önce küçücük bir başlangıç yapıp buraya almak istiyorum sevgili, sayın Konuşmacılarımızı.

Yıllardır 8 Mart sabahları hep birazcık buruk kalkarım.Çünkü 08 Mart Dünya Kadınlar Günü çok acı nedenlerden sonra kabul edilmiş, ilân edilmiş. Aslında sadece 1857 yılında olan bir olay değil benim üzgün,

kırgın uyanmama neden olan. 08 Mart'ta biz fark ediliyoruz, sabah kalkıyoruz gazeteler, görsel yazılı medya hatta sokağa çıkınca birçok zaman hakkımızı yiyen, bize eşitsiz birçok davranışta bulunan kişiler Dünya Kadınlar Günümüzü kutluyor. Medyada, görsel ve yazılı medyada inanılmaz boyutta biz varız, bütün köşe yazarları biz ile ilgili, bütün haberler biz ile ilgili ve bir 08 Mart gene başlar, akşam olur ve 08 Mart biter, tekrar biz aynı sıkıntılarımıza, aynı eşitsiz davranışlara, aynı saldırılara maruz kalmaya devam ederiz. Küçücük bir şey daha eklemek istiyorum; Hocamın da çok acelesi var, bir kısım toplantıda da konuşmacılar Konuşmacılarımız, ayrılmak zorunda kalacaklar Toplantı sırasında, şimdiden bunu sizlere ileteyim, insan hakları kavramı varken "kadın hakları" niye gerekiyor diye son, özellikle 2 yıldır çok ciddi girişimler var, çok ciddi çalışmalar var. Evet; tabi yani bir anlama doğru. İnsan hakları bir üst başlıktır ve insan hakları varsa temel haklar tekrar isimlendirilerek "kadın hakları, "çocuk hakları", "zenci hakları", "beyaz hakları", "İslam Hakları" gibi ayrılması gerekmez, bu son derece açık bir şey. İnsan hakları kavramı içerisinde hepsi yer alır ama tarihsel süreç içerisinde bakıldığında kadın ile erkek arasındaki biyolojik farklılığının giderek toplumsal farklılığa dönüştürüldüğü ve cinsler arası eşitsizliğin haklı gerekçesi yapıldığı görülmektedir. Bu durumda da kadın hakları; insan haklarına sahip erkeklerle eşit kadınlar , cinsiyet ayrımcılığı yok edilmiş bir toplumda yaşadıkları taktirde tabi ki, insan hakları, çocuk hakları gibi korunmaya gerek duyulan haklar söz konusu olmayacaktır.Ama bugün için henüz o aşamaya gelmediğimizden bir pozitif ayrımcılık yapılarak "kadın hakları ile insan haklarına sahip kadınların bu hakları kullanılması sağlanmaya çabalanmalıdır. Daha önceki bir toplantıda olmuştu, oturum başkanları çok uzun konuşur, adım kolaylaştırıcı olsun demiştim ama bağışlayın, gene konuşmacı oldum.

Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Hocam, Profesör Doktor Ahmet Mumcu'yu çağırıyorum Konuşmacı olarak, buyurun Hocam. Hoş geldiniz: Kadın Dernekleri Federasyonu İkinci Başkanı, "Kadın Hareketinden" can dostum, arkadaşım Canan Güllü'yü bize sunuşunu yapmak üzere kürsüye çağırıyorum. Hacettepe Psikiyatri Ana Bilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Profesör Doktor Cengiz Güleç: Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi Üyesi sevgili Arkadaşım, "Aile Hukukuna

gönül veren Hakim Ömer Uğur Gençcan. Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanı Ayşe Sucu. Gazeteci-yazar Deniz Göçer.

Deniz Göçer Arkadaşımızın ve Hocam Profesör Doktor Ahmet Mumcu'nun daha sonra bir toplantıya katılması nedeniyle 15:00, 15:30 gibi saatlerde ayrılacaklarını, 16:00'da Hocam, 15:00'de Deniz Hanım sizlere bildirmek istiyorum. Şimdi öncelikle Profesör Doktor Ahmet Mumcu Hocam "Kadın Hakları" konusunda bize sunuş yapmak üzere, buyurun efendim.

Prof. Dr. Ahmet MUMCU : İzin verirseniz kürsüden konuşabilir miyim?

Av. Munise DAYI : İzin sizin efendim.

Prof. Dr. Ahmet MUMCU : Teşekkür ederim. Ankara Baro'muzun Başkanı, sanıyorum gittiler, olsun, gıyabinda Sayın Başkan diyoruz, Sayın Oturum Başkanımız, değerli meslektaşlarım, aziz gençler her şeyden önce şunu söyleyeyim; ben Sayın Başkanın yaptığı sunuşta belirttiği noktaya katılıyorum. Evet, kadın ve erkek, ikisi de insan ve ikisini de insan olarak ortak hakları var, insan hakları var. Bu çok doğru. O yüzden bu hakların içinde ayrıca bir "kadın hakları" başlığı altında birtakım hakları saymak gereksiz. Hukuk tekniği açısından belki sırf kadınlara özgü haklardan söz edebiliriz. Örneğin, çalışan kadınlara verilen "ücretli doğum izni", "süt saati" gibi sırf kadınlara mahsus bazı haklar var ama sırf erkeklere mahsus haklar da vardır. O yüzden erkekler için ayrı haklar kadınlar için ayrı hakları ayırmak doğru değil, hepsi insan hakları içerisinde bir bütün oluşturur. Zaten Sayın Başkanın bahsettiği de bu. Yani sırf kadınlara özgü doğum hakkı gibi, doğum yardımı hakkı haklar değil kadının genel insan hakları içerisinde hakkı olan, gerçek hakkı olan haklardan yararlandırılmadığı düşüncesiyle bunu vurgulamak için kadın hakları adı altında bir başlığın açılmış olması gerekliliğinden söz ediliyor. Gene temennisine katılıyorum; inşallah günün birinde bu ayırım ortadan kalkar, kadın ve erkek her bakımdan eşit olurlar. O açıdan kendisine hak veriyorum. Öte yandan bir noktada kendisine katılamadığımı söyleyeceğim. Bugün 08 Mart olması dolayısıyla ben çevremde gördüğüm hiçbir kadının kadın haklarını kutladığını görmedim. Bilakis Kadın Hakları Gününde çıkan bütün gazeteler kadınlara yönelik şiddet

havadisleriyle doluydu, ünlü 3. sayfalarında Hamile bir kadının kocasından boşandığı için dövülmesi, ağır bir şekilde dövülmesi. Hem de hamile bir kadın dövülüyor, kim tarafından? Bizler tarafından, erkekler tarafından dövülüyor. Buna benzer pek çok iç karartıcı haberler. Gazetelerimizde maalesef, Kadınlar Günü, evet, bir güzel gün olarak sunuluyor ama içindeki havadisler hiç de iç açıcı değil, her günkü şiddet olaylarını kadınlara yöneltilmiş şiddet olaylarını bugünkü bütün gazetelerde de görmeniz mümkün.

Size kısaca bir, iki nokta üzerinde düşünme imkanı vermek istiyorum; kadın ve erkek arasında bu derinlemesine büyük ayırım nereden geliyor acaba? Bizden sonra gelen, daha doğrusu bizden önce gelen en gelişmiş memeli hayvanlarda dişiler ile erkekler arasında insanların dişileri ve erkekleri arasındaki ayırımı göremiyoruz. İş bölümü vardır, doğum yapan dişi aslan ya da dişi maymun, kaplan bir süre yavrularını besler, o süre zarfında erkek aslan ya da erkek maymun annenin ihtiyaçlarını karşılar ama kısa bir süre sonra aralarında hiçbir fark kalmaz. Yani doğaya baktığımız zaman dişi ve erkek arasında insanlarda gördüğümüz o acımasız ayırımın bulunmadığını görüyoruz. Şimdi, aramızda tarihçi arkadaşlar varsa beni hoş görsünler, ben tarihçi değilim hukukçuyum, tarih öncesi zamanlarında yani toplumlarda daha henüz devlet gücü oluşmadan insanlar henüz doğal bir durumda yaşarlarken, insanlar arasında da size biraz önce söylediğim diğer hayvanlar arası dişi-erkek eşitliğinin mevcut olduğundan söz eder, bazı antropologlar ve tarih öncesi bilimcileri. Kadın ve erkek arasında hiçbir fark yoktur onların çizdiği tabloya göre. Sebebi de şu; doğum bilinmemektedir yani kadının nasıl ve hangi koşullar altında, neden bir canlı dünyaya getirdiği bilinmemektedir, doğaüstü birtakım güçlerin bir hediyesi ya da bir verisi olarak kabul edilmektedir. Erkek doğurmaz ama, kadının belli bir süre geçirince birden bire karnı şiştikten sonra bir canlı ortaya çıkartması onu yükseltmektedir. Çünkü erkek ile yaptığı cinsel ilişki sonunda çocuğunun ortaya çıktığını bilmiyorlar. Cinsellik var, cinsel ilişkide bulunuyorlar ama bunun sonucunun doğum ile biteceğinden haberleri yok. Bu durumda kadın erkekten de üstün bir duruma erişmiş. Kadının kutsal bir duruma getirilmesinin sebebi bu. İlk tanrıların yani tapılacak ilk insanüstü yaratıkların hep tanrıça olması, kadın olmasının sebebi bu. Kadında insanüstü kuvveti görmüş toplum; erkeklere de bunu tanımışlar ama

günün birinde sır çözülmüş, erkek olmadan kadının doğum yapamayacağı anlaşılmış ve erkek giderek devlet hayatı ortaya çıkıp, devlet otoritesi oluşunca daha güçlü bir duruma eriştiği için kadınlar bu doğa halinden gelen haklarını, daha doğrusu eşitliklerni kaybetmişler ve söylediğimiz, hep dile getirdiğimiz büyük eşitsizliğin ilk kıpırdamaları bu şekilde ortaya çıkmış. Tarih zamanlarında itibaren yani yazının bulunup da devletlerin kurulmaya başlanmasından itibaren kadınlar ile erkekler arasında haklar açısından önemli ayrımlar gözetilmeye başlanmış. Yöneten, iktidara sahip olan, savaşan, toplumu belli yönlere doğru sürükleyenler erkekler oldukları için artık kadınların o biraz önce söylediğim mutlu zamanlardaki eşitliği hatta üstünlüğü ortadan kalkmış, kadın eve hapis edilmiş, kadinların bütün hakları hemen hemen ellerinden alınmış ve tarih boyunca çok uzun bir süre, binlerce yıl kadınlar tabirimiz mazur görün, "erkeklerin bir çeşit kölesi", -buradaki kölelik hukuki anlamda bütün haklarından yoksun bir eşya niteliğinde insan anlamında değil, "erkeğin buyruğunda, "erkeğin hizmetinde" bir yaratık- olarak görülmüş. İslamiyet'e kadar bütün hukuk sistemlerinde kadınların, erkeklerle mukayese edildiği zaman günlük yaşamda hemen hemen hiçbir hakkının olmadığını görüyoruz. Mirasta hakları yoktur, dışarıda çalışamazlar, erkeklerle birlikte belli işler yapamazlar, mülk sahibi olamazlar, mülkiyet hakları yoktur. O yüzden serbest tasarruf haklarına da sahip değillerdir. Ancak çok soylu, çok zengin, toplum içerisinde son derece üstün duruma sahip ailelerin kızlarında belki bazı özellikler aranır çünkü onlar soylu; toplumu yöneten, insanların kızlarıdır, onlarda bir parça topluma açılma vardır. Onun dışında kadın tamamen ikinci sınıf değil belki sınıfsız bir yurttaştır, sınıflar altı bir yurttaştır. Kendisine saygı gösterilir, annedir, bir süre sonra büyükanne olmaktadır, kayınvalide olmaktadır. Kayınvalide olarak kadınlığın kendisine verdiği birtakım bir güçleri kullanmaktadır, kimler üzerinde? gelinleri üzerinde kullanmaktadır. Bu şekilde kadın kendi kendini tatmin eder duruma gelmiştir. Aile içerisinde biran önce kayınvalidelik pozisyonuna yükselip gelin üzerinde egemen kurabilmek amaçtır ama bu egemenlik sadece ev içinde bir egemenliktir; hukuk alanında hiçbir anlamı yoktur bunun.

Size şimdi bir şey söyleyeceğim, garibinize gidecek; kadın hakları konusunda tarihte görülmüş en büyük reformlardan birini İslamiyet yapmıştır. Bu bir gerçek. İslamiyet'in 7. Yüzyılda ortaya çıkmasına kadar

ilk önce Arap Kadınına bakalım, Arap Kadınının hiçbir hakkı yoktu, Arap Kadını söylediğim durumdaydı. Batı kadınlarının da hiçbir hakkı yoktu, mesela Batı'da kadınların da miras hakkı yoktu, Batıda kadınlarında malları üzerinde tasarruf etme hakları hemen hemen yok denecek kadar sınırlı idi. İslamiyet'in getirdiği özellik şudur; kadın ve erkek aile hayatı ve miras hayatı dışında bir de bazı geleneksel ya da cinsel zorunluluktan ötürü toplumdan soyutlaması dışında tam eşittir. Bu eşitliği ben şöyle özetleyeceğim; kadın, aramızda hemen hemen hepimiz hukukçu, ilk kez dünya üzerinde İslam Hukuku ile fiil ehliyetine kavuşmuştur, bu çok önemli bir olay yani medeni hakları doğrudan doğruya kullanma ehliyetine kavuşmuştur. Halbuki, Batı kadını bu hakka Fransız İhtilâlinden sonra sahip olmuştur. Başka bir deyişle kağıt üzerinde de olsa Müslüman kadın kendi malının sahibidir. Artık babasının, ağabeyinin, amcasının velayeti altında değildir. Roma Hukukunda, o ünlü Roma Hukukunda, Büyük Roma Hukuku Sisteminde kadının hakkı "sıfır" idi biliyor musunuz? Kadın mal sahibi olmazdı." Pater Familias dediğimiz ailenin en üst düzeydeki erkeği kadınları isterse kendi kızları da dahil olmak üzere köle olarak bile satabilirdi ve kadınların malları üzerinde hemen hemen hiçbir tasarruf yetkileri yoktu. Sonra Justinanus zamanında bazı değişiklikler oldu, kadınlar lehinde. Evet, bu gelişme hikayesi çok uzun, ancak genel olarak düşünürseniz, kadının tasarruf ehliyeti yani fiil ehliyeti İslam Hukukunda kesindir. Nitekim evlenirken kadına verilen mehir çok yanlış bir şekilde Anadolu'daki başlık parası ile karıştırırlar. Başlık parası çok aşağılıkça, iğrenççe bir gelenektir, satış bedelidir kadının, yani kadının en aşağılık olduğu zamanlardan kalma bir gelenek, kadını babasının veya velisinin satması. Başlık parasını kim tahsil eder? Baba tahsil eder. İslam Hukukunda ise nikah akdi sırasında vaat edilen veya verilen mehir doğrudan doğruya kadının mal varlığına girer. Kadının malıdır, ne babası, ne anası hiç kimse dokunamaz yani bu şekilde kadın fiil ehliyetine kavuşturulmuştur. Bunun doğal sonucunun ne olması gerekirdi? Fiil ehliyetine böylesine sahip olan İslam Kadınının toplum yaşamını da katılması gerekirdi. İşte, bu noktada aksamıştır İslamiyet. İslamiyet'in ilk zamanlarında, özelikle Abbasiler zamanında kadınların toplum içerisinde bazı işlevler yerine getirdiğini görüyoruz. Kadın müderrisler görüyoruz yani profesörler görüyoruz. Kadınların kadılık yapabileceğine dair yani yargıçlık yapabileceğine dair bazı görüşler var ama hiçbir kadın yargıç

bugüne kadar görülmemiş. Yaptırmamış erkekler, biz yaptırmamışız. Yapabilirlermiş ama yaptırtmamışız. Ancak belli bir süre sonra İslam Hukuku kadının fiil ehliyetini tanımakla birlikte onu toplum yaşamından soyutlamış. Bunun bir sebebi de aile hukuku alanında kadın ile erkeğin eşitsiz durumda olması İslam Hukukunda. Gerçi, İslamiyet'in çıkışına kadar kadın ile erkek arasında müthiş bir eşitsizlik vardı, bir aile kavramı, bugünkü anlamıyla hatta İslam'daki anlamıyla bir aile kavramı yoktu. İslamiyet ile birlikte bu aile kavramı ortaya çıktı ama erkeğin 4 kadına kadar evlenme hakkı vardı aralarında adaleti tesis edebilir ya da edemez ayrı mesele. Boşanma hakkı tamamen erkeklere tanınmıştı. Kadının işte, bugünlerde Türkiye'de de çok sık bir şekilde dile getirilen "örtünme" zorunluluğu gibi nedenlerle Müslüman kadını bir süre sonra başlangıçta kendisine bir gelişme getirecek gibi gösteren haklarının kullanılmasını bir tarafa bıraktı ve kadın diğer toplumlarda olduğu gibi erkekler tarafından, kusura bakmayın, ezilen bir varlık durumuna tekrar dönüştürüldü. Benim ilk tur sürem doldu, ikinci tur bundan sonraki gelişmeleri size kısaca anlatmak üzere şimdilik aranızdan ayrılıyorum.

Av. Munise DAYI : Özür diliyorum Hocam, Sizi dinlemek çok keyifli ama Siz kendiniz önerdiniz 10'ar dakika diye onun için çaresiz bağışlayın beni. Şimdi, Kadın Dernekleri Federasyonu İkinci Başkanı Canan Güllü, buyurun efendim sizi dinliyoruz.

Canan GÜLLÜ : Teşekkür ediyorum. Hepimizin 08 Mart'ı kutlu olsun diyeceğim ama neyi kutladığımızı inanın bende bilmiyorum. Ülkemizde kadının insan haklarının bu kadar eksik kaldığı bir toplumda, kutlamayı bilmem Hani bir parmak bal çalmak gibi bize verilen işte o. 24 saatlik bir süreçte bildirilerle kutlama sistemlerinin hayli anlamsızlığına inan bir arkadaşınız olarak buradayım. 17 yıllık sivil toplumcuyum. Ekonomi mesleğim kadınlarımıza yapılan haksızlıkları görünce dışında kalmak hiçte uygun gelmedi bana.

Ve hemen kısaca sivil toplum tanımı ile aslında konuma girmek istiyorum. Sivil toplum, kitap tabiriyle, "devletten önde gelen, onun içinde yaşayan ama onunla özdeş olmayan hatta ona karşı koyabilen bir tür insan ilişkileri yumağı" tarifi doğru bir tanımlama. Merkezi veya yerel yönetimin denetiminde olmayan, gönüllü olarak kurulmuş olan dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, spor kulüpleri ve benzeri akla

gelmekte. Bugün Eğitim Tesislerinin çatısı altında bulunduğumuz barolar, mimar-mühendis odaları, tabip odaları aslında belli bir mesleği yapabilmek adına üye olunması zorunlu kuruluşlar olduğu için, biraz da tam böyle bir nitelikte değil diye kendimce karar veriyorum. Sivil toplumu devletten önde gelen, onun içinde yaşayan ama onunla özdeş olmayan hatta ona karşi koyabilen bir insan ilişkileri yumağı olarak tarifte doğru bir tanımlama aslında. Türkçe'de nedense "sivil" dendiği anda üniformalı olmayan insanlar geliyor akla. İngiltere'de aynı bu durumda, sivil sözcüğü onlarda da resmi olmayan bir tanımlama gündem getiriyor.

Ben sivil toplum kuruluşlarının tanımını yaptıktan sonra hemen akla gelen bu kuruluşlarda çalışan insanların yani bir "gönüllülük" tanımını yapmak istiyorum size. Bireylerin toplumsal sorumluluk anlayışı ile çıkar gözetmeksizin bilgi, zaman, burada özellikle "çıkar gözetmeksizin "lafının altını çizmek istiyorum çok önemli yaşadığımız bugünde. Bilgi, zaman, beceri, deneyim ve kaynaklarının kendi özgür iradeleri ile bir sivil toplum kuruluşunun amacı doğrultusunda kullanilması.

STK ve gönüllüğünün tanımından sonra amaçlarına kısaca bakacak olursak gerek ulusal siyasette gerekse uluslararası açıdan anlam ve önem taşıyan, kişi veya grup çıkarları peşinde koşmayan, demokratikleşme ve çağdaşlaşma gibi temel hak ve özgürlükleri korumayı amaçlamaktadır. Türkiye'deki demokratikleşme sürecinin keyfi olarak kesintiye uğratılması gerek sivil toplum bakımından gerekse kurumsal anlamda demokratikleşme bakımından bugün daha iyi durumda olmayışımızın ana nedenlerindendir.

Türkiye'deki kadın örgütlerine dönmek istiyorum

Kadın örgütlerinin tarihçesini "kadın" hareketinin" tarihçesi ile birlikte incelemekte fayda vardır. Tanzimat Döneminde, 1839-1876'da başlayan modernleşme hareketi içinde Batılılaşma sembolik bir gösterge olmuş ve Tanzimat'ın ilânı ile kadınının statüsünde değişiklikler olmuştur. İlân ile beraber kadı önünde evlenme hakki, mirastan pay alma hakkı ve eğitim alanlarında kadınlara yönelik değişiklikler yapılmıştır. II. Meşrutiyet Döneminde, 1908-1920, kadın eğitiminin gerekliliği vurgulanmış, yalnız bu konu iki bakış açısını gündeme getirmiştir. Birinci görüş, kadının eğitim alarak daha iyi bir nesil yetiştirmesi. İkinci görüş ise eğitim alan

kadının kamusal alanda yer alarak toplumsal kalkınmayı kadın statüsüne bağlamayı öngörmüştür. Bu dönee "cemiyetler dönemi" diye ad verilmiştir çünkü oldukça yoğun cemiyetler kurulmuş ve Dernekler Kanunu çıkarılmıştır., 1909 yılında kadınlara dernek kurma iznini getirmiştir. İlk kadın derneği Fatma Aliye Hanım tarafından kurulan "Cemiyeti İmdadiye", adı ile kurulmuştur. Yine bu dönemde, şuan isimlerini sayamayacağımız 25'ten fazla kadın derneği kurulmuş ama içlerinde yaptıkları eylem ile 1913 yılında dikkat çeken, "Müdafaayı Hukuk Nissan Cemiyetinin telgraf İdaresinde Müslüman kadınların işe alınması için yaptıkları eylem dikkat çekicidir. "Anadolu Kadınları Müdafaayı Vatan Cemiyeti", 1918 yılında Anadolu'nun her yerinde örgütlenerek erkeklerle birlikte vatanı kurtarmaya soyunmuştur. Önde gelen derneklerin işgal kuvvetlerini protesto etmesi, 1919 yılında dikkat çekicidir.. Yine 1919'un , 18 Mayıs, 20 Mayıs, 22 Mayıs' ayında ve özellikle Fatih ve Sultan Ahmet Mitingleri. biraz önce yukarıda Hocama da bahsettim, arkadaşlarıma da, bizler bugün bu salonu doldurmakta yetersiz kalan sivil toplum örgütleriyiz, bu nedenle kendim de bir sivil toplumcu olarak suçluyum bu konumda ama düşünün ki, 1919 yılında Sultan Ahmet Mitingi'ne 20.000 kadını toplamışlardır, ufacık pusulalarla, evlere ulaşılarak. Değerli arkadaşlar teknolojinin hakikaten en yüksek doruklarda olduğu bir dönemde, cep telefonları, e-mailler, fakslar bizler bir araya gelip haklarımızı savunamamaktayız sayı çoğunlüğu oluşturamıyoruz., Bu gerçekten içler acısı bir durum.

Kadınlarımızın işgal döneminde kurdukları derneklerle vatanının kurtarılmasına hizmet için çalışmış oldukları görülür. Bunlara örnek olarak "Kasaba İslam Kadınları Cemiyeti", "Kayseri Anadolu ve Rumeli Kadınlar Müdafaayı Vatan Cemiyeti", "Pınarhisar Müdafaayı Vatan Cemiyeti" gibi örgütler başarılı ile sonuçlanan Milli Mücadele sonucunda Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasındaki hakların elde edilmesine sebep olan temel cemiyetlerdir.

Cumhuriyet Türkiye'sine geldiğimizde sivil toplumu üç ana tarihler bölümünde irdelemekte fayda var. 1920-1960 Dönemi, 1960-1980 Dönemi, 1980 sonrası.

1935-1948 yılları yani ilk dönemimizde örgütlenmenin en durgun olduğu dönemler. 1948 yılından sonra kurulan derneklerin ise belirgin

özellikleri topluma hizmet, okuma-yazma kursları, yardım dernekleri gibi. 1960'da başlayan Dönem genellikle sol andanslı kadın derneklerinin kurulduğu dönemlerdir. "İlerici Kadınlar Derneği" örneğini verebiliriz buraya. Kadın sorununun kaynağını siyasi sistemde görmekte olan bu Dernek her türlü eşitsizliğe karşı çıkmaktadır. Kadın derneklerinin dışındaki örgütlenmeler ise "Kanarya Severler", "Cami Yaptırma ve Yaşatma", "Semt Güzelleştirme Dernekleri" olarak karşımıza çıkar bu Dönemde. 1961 Anayasası ile yasa ile kurulmuş meslek kuruluşları demokratik seçimli ve yönetimden özerk kamu kurumu statüsü kazandılar. Bu Dönemde hükümetin yan kuruluşu gibi çalışmalardan kurtulup devlete ve hükümete mesafelerini arttırdılar. En önemli Dönem, 1980 İhtilâl Dönemi, dernekler yukarıda bahsettiğimiz gibi "örgüt" kelimesi gizli örgütleri çağrıştırdığı için derneklerin faaliyet alanları kısıtlandı bu dönemde.. 01 Mayıs 1999 tarihinde İçişleri Bakanlığının açıklamasına göre "insan hakları" alanında çalışan 84 tane aktif derneğimiz varmış bu dönemde. İnsan Hakları Derneği, İnsan Hakları Vakfı, Mazlum-Der gibi. Bu Dönemlerde kadın hareketi içinde "saf"laşma görülmüştür. Kadının insan haklarının iyileştirilmesi kadınlar ve toplum tarafından daha iyi kullanılmasının öğretilmesi çalışmaları gündeme gelir. Her şeyden önemlisi, 1986 yılında Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler "Kadına Karşı Her Türlü Ayırımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine" imza atarak taraf ülke olmuştur. Ancak kağıt üzerinde kalan bu Sözleşme 2004 yılında sivil örgütlerin "gölge rapor" hazırlaması ve 2005 Ocak ayında Birleşmiş Milletlerde bu raporların sunulması STK'nın da bir başarısı olarak gündeme gelir. Uluslararası ilişkileri önemseyen, kadını birey olarak algılayan, yasalar önünde eşitliği sağlayan kanunların savaşının sonuçlarındandır elde edilen.

2002 yılındaki değişimleri ile Medeni Kanun, 2005 yılındaki Ceza Kanunu sivil toplum örgütlerinin, ki özellikle Ceza Yasasının maddelerinin görüşülmesinde sivil toplum örgütlerinin çalışması sonucu büyük bir başarı kazanılmıştır..,Ancak Ceza yasası bugünkü haliyle hukuk bölümüne hiç girmiyorum uzmanlık alanım değil ama sivil toplum örgütleri olarak baktığımızda eksikleri olan yasalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sayın Başkanım süre konusunda nasılım?

Av. Münise DAYI : 1 dakika falan.

Canan GÜLLÜ : Tamam, o zaman 2000'li yıllarda kadın hareketliliği bakımından bir doruk noktalar karşımıza çıkıyor. İsterseniz biraz sonra bu doruk noktaların neden kaynaklandığı konusuna girelim, zamanı iyi kullanma adına diyorum ben. Teşekkür ederim.

Av. Munise DAYI : Sayın Canan Güllü'ye teşekkür ediyoruz. Gazeteci-yazar Deniz Göçer aramızdan 15:00 gibi ayrılmak zorunda kalacağından, üçüncü konuşmacı olarak konuşmanızı sunmanız için. Buyurun.

Deniz GÜÇER : Teşekkürler. Aslında keşke kadın gazetecilerin yaşadığı bu sorunları Ahmet Bey anlatsa diyeceğim. Çünkü kendisi bize çok uzak bir isim değil, kızının işi dolasıyla yaşadığımız sorunları bizden bile iyi bilmektedir mutlaka.

Burada medyatik kadın gazetecileri temsilen bulunmuyorum. Ya da feminist hareketin veya kadın hareketinin medyadaki yüzlerini de temsil etmiyorum. Bizim açımızdan yani işin mutfağında, haberin içinde olanlar neler yaşıyorlar onları anlatmak istiyorum size.

Çok uzun değil, umarım sıkılmazsınız.

Yaklaşık 14' senedir bu işi "sıfırdan" başlayarak, aynı anda hem "okullu" hem "alaylı" olarak yapıyorum. İşin sonunda geldiğim nokta, kadın gazetecilerin, eğer iyi gazeteci olmak istiyorlarsa cinsiyetsizleştiği yani buna mecbur bırakıldığıdır. Birde bu işi Türkiye'de yapıyorsanız ve Parlamentoda yapıyorsanız ya da Adliye'de, sokakta, çalışma hayatında yapıyorsanız kendinizi özellikle cinsiyetsiz hale getirmeniz gerekiyor. Neden böyle yapmamız gerekiyor? Çünkü erkek meslektaşımızla aynı kulvarda koşuyorsunuz ama bir yandan onlardan çelme yiyorsunuz, bir yandan da, üzülerek söylüyorum, kendi meslektaşlarınızdan çelme yiyorsunuz. Çünkü erkek meslektaşınıza verilen toplumsal ve grupsal haklar bayan gazetecilere asla tanınmıyor. Tanınmadığı zamanda ya bu sessiz kurallara uyup kötü gazeteci oluyorsunuz ya da onları çiğneyip, onlara uymayıp cinsiyetsizleşiyorsunuz. Ve bu noktadan sonra iyi gazeteci oluyorsunuz.

Ki, cinsiyetsiz biri olarak, iyi gazeteci olmak iyi midir, kötü müdür, bunu da uzunca tartışmamız gerekir. Peki siz cinsiyetsizliğinizi kabul

etseniz toplum ediyor mu, o da ayrı. Konya'da yaşanan olayları hepiniz hatırlıyorsunuz. Bir bayan gazetecinin taşlandığını, üstelik sadece kadın olduğu için taşlandığını tekrar hatırlatmak isterim.

Peki kadın gazetecinin sokakta, iş hayatında asıl istediği ne? Kadın gazetecinin asıl istediği ne erkek olarak görünmek ne kadın olarak ne de cinsiyetsiz bir şekil olmak. Sadece gazeteci olarak bu işi yapabilmek. Yani bir akşam yemeğine davet edilmeden o haberi gazeteci olduğu için alabilmek. Bence sektörün gözle görünmeyen kaosu budur. Ve bana sorarsanız bitecek gibi görünmüyor.

İşin özünde rekabet olması nedeniyle birbirinizle zaten mücadele etmek zorundasınız. -Bu arada cinsiyetsiz olmayı da kötü bir şey olarak da söylemiyorum, onu da ekleyeyim. İşe yaradığını bile düşünüyorum-. Ama yinede Türkiye'de bugün gazetecilik yapacaksanız ya aşağıda duracaksanız, bunu göze alacaksınız. Yani bire bir erkek ve kadınlarla savaşa gireceksiniz.

Gelmeden önce "kadınlar gazeteciliğe ne zaman aşık oldu" gibi bir soru geçti aklımdan. Kendimi öyle gördüğüm için belki. Ama açıkçası çok fazla kaynak bulamadım. Belki mesleğimizde olduğu gibi bizim biraz dağınık çalışmamızdan kaynaklanıyor. Kadın gazeteciler ne zamanortaya çıktı, ne zaman çoğaldılar, onlarla ilgili çok cevap bulamadım, hepinizden özür dilerim, belki bir dahaki 08 Mart'a.

Aklıma gelenleri söyleyeyim: Bize en yakın tarihte, önemli bir isim var: Anka Haber Ajansının kurucusu, Müşerref Hekimoğlu. O ve O'nun döneminde bu işe giren kadınlar gerçekten büyük mücadeleler ederek, rekabet ederek ve ayakta kalarak bize bu işin yolu açmışlar, kadından da gazeteci olur dedirtmişler. B

bugüne baktığımızda birçok gazetede yarı yarıya, belki daha fazla kadın gazetecinin çalıştığını görüyorsunuz. Ankara'da üç bayan temsilci, onun yanı sıra Akşam Gazetesinin,Milliyet'in haber müdürleri, Parlamento'daki muhabirlerin sanıyorum % 50'si kadın. Hepsi bu sektörde karşı cinsleriyle, erkeklerle –tabii ki birbirleriyle -rekabet ediyorlar. Gazetecilik her geçen gün kadınların daha çok sevdiği bir meslek haline geliyor.

Ama başka sorunlar da yok değil. Sırf hamile kaldığı için işten çıkarılan bayan muhabirlerin sayısı sektörümüzde hiç az değil ya da bebeği 1 aylıkken onu evinde bırakıp işine geri dönmek zorunda kalanların sayısı da. Ben basın sektörünü her zaman çok vahşi ve kanlı bir sektör olarak tanımlarım. İşçilerin, memurların, çiftçilerin, avukatların haklarını ararken biz maalesef, kendi haklarımızı mesleki olarak da, kadın olarak da aramakta zorlanırız. Ya aklımıza gelmez, gelse de yalnız kalacağımızdan çekiniriz. Çünkü arkanıza dönüp baktığınızda sizin ile birlikte gelecek gazeteci sayısı çok azdır. Nasrettin Hoca gibi, arkanıza döndüğünüzde genelde hiç kimseyi görmezsiniz. Bu işe cesaretli girersiniz, yalnız kalırsınız ve büyük bir ihtimalle de işsiz kalırsınız. İşte, bayanların bir sürü alması gereken hakta, mesela en basiti doğum ve annelik hakkı da arada bu vahşi sektörün koridorları içinde mi diyeyim, orada kayıp olur gider, bunu görmezsiniz. Herhalde sonuçta bizim içinde eğitim şart diyeceğiz çünkü erkekler iyi bir eğitim almadan, bizim hemcinslerimiz bu işe sıkıca sarılmadan yani hemcinslerine destek vermeden çözülmeyecek gibi görünüyor. Bizim de erkek arkadaşlarımız gibi birçok şehidimiz var, gittikleri yerlerde erkeklerle yan yana soğuğa, kara, çamura dayanarak, geceleri evlerini görmeyerek çalışıyorlar. Ayrımcılık bu alanda hiç yapılmıyor özetle.

Beni çok etkileyen bir isimle sözlerime son vermek istiyorum; bir gazeteciden bahsetmek istiyorum; Irak'ta 2003 yılından beri 60 gazeteci öldürüldü, bunlardan bir bölümü kadın.

26 yaşındaki Atvar Behçet de, önce El Cezire, arkasından El Arabiya'da çalıştı. Buradaki çatışmalarda canlı yayınlar yaptı. Yine böyle tehlikeli bir görevde kameramanı ile birlikte kurşuna dizilerek öldürüldü.

Nasıl olduğunu size galiba iyi anlatacak yani bu işin nasıl sevilerek yapıldığını anlatacak 26 yaşındaki genç bir kadının hikayesi bu. Uzatmak isterdim ama ayrılmam gerekiyor. Ruhu şad olsun.

Av. Munise DAYI :. Teşekkür ediyoruz sevgili Deniz Güçer. Şimdi Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi Profesör Doktor Cengiz Güleç kadın haklarının biraz daha sosyolojik boyutunu belirleyen konuşmasını bizlere sunacak. Teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ: Sayın Başkan teşekkür ediyorum. Değerli izleyiciler bu benim belki kadın hakları ile ilgili, kadın sorunlarıyla ilgili epeyce bir toplantıya katıldım ama tam da 08 Mart'ta, tabi önemli bir günde ilk defa çağrılıyorum. Hangi hikmetle, hangi şapkamla ya da hangi kimliğimle çağrıldığımı da henüz anlayabilmiş değilim. Çünkü "hak" ister istemez bir hukuk kavramı olunca daha çok hukukçuların çok ilgilendiği bir konu ve ben bir ruh hekimiyim ve tekaüt bir siyasetçiyim, daha siyasetten kopmadım da, eski bir Milletvekili. Eh, biraz antropoloji ile uğraşmış, biraz da felsefeye bulamış bir tuhaf bir adam olarak hangi kimliğimle, hangi şapkamla konuşacağımı düşünürken Ahmet Mumcu Hocamız çok güzel bir yol açtı ve galiba bu güncele boğulmaktansa biraz insanlık tarihi içerisinde kadının ikincil konuma düşmesi nasıl bir vaka, nasıl bir olay, nasıl bir durum biraz antropolog gözüyle bir miktar oraya girmek, birinci bölümde, madem öyle iki bölümmüş. Biraz tarih kimliğini yani antropolojiyi biraz konuşturalım yani olgulara, yaşadığımız bu, özellikle cinsiyet ayırımına bağlı statü farklılığını daha objektif, biraz daha tarihin verilerinden hareketle daha nesnel bir biçimde bakmaya gayret edelim. Çünkü çok defa öfke, kızgınlık, taraf olma ve ideolojik tutumlarımızla çok paralel gidiyor bu tip tutumlarımız, biraz ona değineceğim. İkinci bölümde de özellikle günümüze gelirken "kadın sorununu" veya "kadın haklarını" kamusal alan, kamu kavramıyla ilişkili olarak tartışmayı düşünüyorum. Feodaliteden kapitalizmin doğuşu ile birlikte kamusal alanın nasıl genişlediği, kamusal alan kavramının nasıl değiştiği, burada kadınla bu işin nasıl bağlantılı olduğu çünkü kadının üretim gücü olarak doğrudan doğruya üretim faaliyetlerine katılmasıyla kamusal alan tanımı da değişmiştir, biraz haber, biraz onu anlatacağım ve günümüzde de ve Türkiye'de de mahrem, örtülü-mahrem ile bağlantılı kadın ve kamusal alan. İkinci bölüm biraz daha göreceğiniz gibi siyasi, ideolojik olacak, birinci bölüm biraz mitolojik, biraz masal, biraz bilim kokacak.

Şimdi Ahmet Hocam, kadının tarihte aşağı yukarı ikincil bir konuma, statü olarak ikincil konuma düşmesinin tarihi çok daha eskilere gidiyor yani tarih, yazılı tarih ile başlıyor gibi görünse de ki, yazılı tarih ile birlikte açıkçası Morteiz*, dediğimiz, tek tanrılı dinlerle birlikte açıkçası kadının ikincil bir yaratık ya da varlık olduğu tescil ediliyor, doğrudan doğruya dinlerin doğuşu ile böyle bir statüye dönüşmüyor, olsa olsa bu statü ve

güç değişimi daha doğrusu kadın-erkek egemenliği veya diyelim ki, bir tür iktidar mücadelesinde, tamam dayanışma gayet tabi, bütün memelilerde olduğu gibi, bütün canlı türlerinde olduğu gibi gayet tabii Homo Sapiens dediğimiz bu, biz modern insanlarında çok önemli bir niteliği ama sadece o değil. Onun için biraz tarihe bakarken Homo Sapiens kavramı gene kullanacağım yani bugün bildiğinizi modern insan denen varlık, yaratık aşağı yukarı 60.000 ile 80.000 yıl geriye gidiyor ama siz eğer evrim kuralına inanıyorsanız ki, ben inanıyorum yaklaşık, çok eski atalarımıza da bakarsak 4.5-5 Milyon yıl geriye kadar, ortak atalarımızla böyle bir biyolojik şeyimiz var, akrabalığımız var. Bırakalım bütün bu filojenetik evrim basamaklarını, aşağı yukarı bugün biyolojik anlamda fiziksel anlamda şu andaki fiziksel niteliklerini, ırklar farklı farklı olsa bile koruyan insan türü, Homo Sapiens, sapiens denilen şeyi yaklaşık 80.000 yıllık bir ömrü var. biz bu 80.000 yıllık ömrü okul kitaplarında bilirsiniz, paliyolitik diye yani eski taş çağları, ne idi o? Mağara döneleri, cilalısı, yontması falan hatırlarsanız, bunun yaklaşık 70.000 yılının mağaralarda ve avcı-toplayıcı bir üretim faaliyeti ile geçirdiğini biliyoruz. Daha sonra bundan 10.000–12.000 yıl önce başlayan "tarım devrimi", neolitik adını verdiğimiz tarım, tahılın evcilleştirilmesi ve hayvanların özellikle evcilleştirilmesiyle başlayan yerleşik bir hayat ki, bu da insanlık tarihinde, ne mutlu ki bizim Anadolu coğrafyasındadır, ilk neolitik kültürlerin ortaya çıktığı, bugün Diyarbakır Çayönü'nde, işte Kültepe'de, Konya'da ve Irak-bizim bu komşu Güneydoğu'da ilk tarım kültürünün, bu büyük bir devrimdir çünkü paliyotikten sonra tarım devrimi ve sonrada sanayi devrimi bildiğiniz. Birde şimdi güya bilgi teknolojisi devrimi falan deniliyor ama bana göre pek bir devrim değil. Neyse bu uzun paliyolitiğe biraz bakalim arkadaşlar, paliyotik çağlarda insanlar yine topluluklar halinde yaşıyor, tabi biz aşiret, klan filan demiyoruz o çağlarda bu bilinç yok ama bir sosyal topluluklar halinde bir arada yaşama zorunluluğu var, yaşanan çağı düşünürseniz ve aşağı yukarı ilk insanlarında bugün Orta Afrika diyebileceğimiz kuşakta ortaya çıktığını düşünürseniz ve oradan yayıldığını tüm dünyaya,a aşağı yukarı, kabaca söylüyorum, o dönemlerde yine böyle su kenarları, mağaralar falan işte, 40'ar kişilik; 50'er, 60'ar kişilik insan toplulukları halinde ve besin, beslenmede bir rekabet; bir sınırlılık varsa bu insan toplulukları arasında da bir çeşit çatişma, savaşın olduğu, rekabetin olduğu da biliniyor , ama hayata şöyle, gündelik hayata baktığınızda mağara insanının iki şeyi çok önemli; iki kutsalı var; bir,

duvarlarda hatta hatırlarsınız, bir çok tarih kitabında da var, özellikle bu İspanya ve Fransa'daki, bunlar en eski yerleşik mağaralardı bizon resmi vardır, öküz resmi, bir de mağaralarda bulunan kadın, çamurdan, kilden yapılmış figürün yani küçük kadın heykelcikleri. Biz buradan anlıyoruz ki, ilk insanların, atalarımızın da bir kutsallık addettiği iki varlık var, biri besin kaynağı bizon, bir de kadın yani kadın gerçekten kutsanmış bir yaratık. O da şundan tabi çok açık bir şekilde, bütün ev ekonomisi diyebileceğimiz, o toplu yaşamın tüm yükünü çeken, becerikli, erkekler topluluk halinde avlanmaya gidiyorlar biliyorsunuz ve mümkün olduğu kadar av bolluğu varsa yakın çevrede, bazen birkaç günü aşmayan topluluk halinde diyelim ki avcılar ve birazda toplayıcılar. İşte meyveler, meyve kökleri falan. Kadın hem bu toplayıcılığa katılıyor, besinlerin pişirilmesi, ateş çünkü çok önemli biliyorsunuz, ateşin bulunduktan sonraki dönemleri söylüyoruz: Ateşin korunması, çocukların bakımı, o ilkel konfeksiyonlar işte, o derilerle, kürklerle her ne yapılıyorsa yani bütün yaşamı çekip çeviren, yaşamın gücü; kaynağı kadın. Her ne kadar doğru, çocuğun nerede, nasıl doğduğu bilinmiyor olsa bile ama şişen ve çocuk yaratan, hele hele o kadın figürlerine bakarsanız, bu bizim eski Anadolu Kibele Kültürü dediğimiz, Akdeniz Kültürü de, Eski Yunan Kültürü de buradan çok besleniyor biliyorsunuz, bilmemeyi, karnı biraz böyle şişkin yani bereket ve doğurganlığı simgeleyen bir yaratık olarak kadın her zaman kutsanmıştır, çok uzun yıllar bu böyle. Çömlek işte, çok basit malzemeden çok, özür dilerim, 10 dakika falan deyince ben böyle bu kadar tarihi 10 dakikaya sığdıracağım bilemiyorum, onun için biraz sıkıştım ama.

Şimdi bu bir komplo değil arkadaşlar. Bu erkek milleti, bizler, bu sevgili ehli insan elinden, gücü gasp etmiş falan değiliz. Bu bir tarihsel realite. O tarihsel realite nasıl oluyor? Yani jeolojik zamanların değişimi ile beraber erkekler gördüğünüz gibi toplumsal yaşam içerisinde ikincil öneme sahipler, kutsiyet açısından esamesi okunmuyor; kadına nasıl neler verildiğini biz tabi, çıkarsayabiliyoruz bu tarihte yazılı başak belge yok ama başka şeylerden anlayabiliyoruz bunu: Zamanla, havaların ısınmasıyla, bu 4. Jeolojik, neyse onu şeyden anlatmayalım uzun boylu; bu dediğimiz orta kuşak, Orta Afrika ülkelerindeki o ilk insanların diyelim ki, et oburlarla yani yarıştığı, rekabet ettiği çetin yaşam koşulları içerisinde havaların değişmesiyle beraber sürüler, bizon sürüleri diyelim özellikle;

Kuzey'e doğru, daha soğuk iklimlere doğru göçmeye başlayınca erkek avcı toplulukları da ister istemez, öyle bir, iki günlük, iki, üç günlük hemen kolayda hazır bulunan av hayvanları ile yetinmek yerine mecbur kalıp bu sürüleri takip etmek zorunda kalmışlardır. Bu neyi getirir?. Çok daha toplumsal, örgütlenmeyi, komünikasyon ve zihinsel beceriyi geliştirmeyi, av teknolojisini, av için kullanılan aletlerde bir icatları, daha rafine, daha sofistike aletleri bulmayı geliştirir. Diyelim ki, çok dar bir coğrafi mekandan evrenden ibaret zanneden ve imgelemi tasavvur dünyası taahhüdü daha dar olan insan türünün, erkekler için özellikle söylüyoruz çünkü kadın ağırlık olarak mağarada ve evde, evdeki yaşamın bekasından sorumlu, büyük ölçüde de onu çeviriyor. Dolayısıyla bu erkek toplulukları, avcı toplulukları ister istemez av hayvanları peşinde hareket etmesi bir mobilite. Bu mobilite ile beraberde coğrafi keşifler ve yaşam alanının genişlemesi, o kadar genişlemesi ki, o zamana kadar insanoğlunun, ne diyelim, topografik yani mekanı algılaması genellikle ya tek ya iki boyutlu iken "gök", gözü çevirip gök hareketlerinden mevsim, havayı tahmin etme ve av hayvanlarının davranışlarını oradan çıkararak bir av projesi kurma, ne diyelim, daha kompleks bir avlanma, dizayn etme gibi çok daha gelişmeye bu anlamda, zihinsel, fiziksel ve ruhsal bir anlamda, gelişme imkanı doğmuştur. Bu imkan ile birlikte de, bu özellikle teknoloji, alet yapımında üstünlüğü ele geçirmeye başlayınca, şu meşhur "çömlekçi çarkı" hani çok tek tek kadınların basit kilden yaptığı çanak, çömlek yerine çömlekçi çarkını bulan erkektir ve çömlekçi çarkı ile birlikte de işte, üretim faaliyetlerine, neyse şimdi lafı çok uzatmayayım yani böylesine bir tarihsel, jeolojik, kozmik hatta, böyle birtakım hareketliliği evrenin içindeki hareketliliği hesaba katmadan insanların ve cinsiyete bağlı toplumsal iş bölümünün ya da statü farklılığının dayanaklarını anlamak pek mümkün değil. Burada bir gaf-maf* olayı yok. Gaf şurada var; bu durum yavaş yavaş erkeğin gerçekten egemenlik yani beslenebileceğinden daha fazla besin üretebiliyorsanız, ister bu avcı-toplayıcı dönemde olsun, hele hele neolitiğe geçtikten sonra yani tarım kültüründen sonra o topluluğun ihtiyacını gidermenin ötesinde kıtlıkta, kıyamette işte yani besin arttırma ve bu arttırılan besinler üzerinden, Ahmet Hocamın yanında yine biraz hafif ukalalık yapma gibi olacak ama mülkiyet kavramı yani "artı ürün", üretim fazlası, üretim fazlasının sahibi olarak erkek, üretim fazlasına el koymayla birlikte mal birikimi, ilk sermaye denecek şeyler ve bu bir mülkiyet duygusuna ve o mülkiyet aynı zamanda yani fiziksel güç ve

iktidarında pekiştirici bir şey haline gelmeye başlayınca ilk sınıflı toplumlar falan diye bilinen çünkü Baro Başkanımız Marks'a ve Freud'a çatarak gitti, bu da benim iki ilahım. Ben hem Marksistim hem iyi bir kendimce Freudcu olduğuma inanıyorum, mesleğim gereği de. Hâlâ Marksist bir tarih anlayışına, siyaset anlayışına sahip bir insanım. Bu iki büyük, bence insanlık tarihinin düşünürü kadın açısından, kadın sorunu açısından bakılınca bir bambaşka bir cephe açılır, o da başka, üçüncü bir tura mı saklayalım, ne yapalım? Yani özetle bu neolitik ile beraber arkadaşlar, tarih, yazılı tarih ile bir arada hani biz tarih Sümer ile başlıyor ya, Sümer ile beraber mitolojiler, cinsel metinler ve ilk tanrılı dinleriyle neşri neva ortaya yavaş yavaş çıktığını da hesaba katarsanız zaten erkeğin neredeyse artık muktedir olduğu çağlarda bunun tescilidir olsa olsa. Ha, öyle bir tescil ki, belki biraz aşıyorum artık,

Av. Munise DAYI : Hocam 5 dakika aştık, özür diliyorum; toparlarsanız. Yok kesmeyelim istiyorum; çok güzel ama toparlarsanız: Çay arası vereceğiz, ondan sonra tekrar devam edeceğiz, bir kaç dakikaya toparlarsanız,

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ : Peki, peki. Yoo, bu toparlanacak gibi değil ama mesela tek tanrılı dinler, bütün, bütün arkadaşlar, kimsenin bakın kutsal ve inanç dünyasına bir hakaret hakkımız hiçbirimizin yok gayet tabi ama lütfen öyle algılamayın. Ben biraz serbest, biraz böyle yani derler ya çomak sokmayı da seven bir adam olduğum için biraz sivri laflar bilerek edebilirim, lütfen alınmayın ama bu kadın meselesini, kadının ikincil konuma düşüşünün tarihte illa sorumlu bir figür arıyorsanız bu Hazreti Musa'dır ve Hazreti Süleyman'dır; Saba Melikesi Belkıs'la Hazreti Süleyman'ın biraz size efsanelerini, menkıbelerini anlatsam o nefise, hilenin kadını yani hile ile nefise ile her an melun varlık olan kadın figürünü tarihte ilk örnekleridir bunlar. Onlardan sonra da diğer Tanrılı dinler, tek Tanrılı dinler belki Hazreti İsa'yı burada masum tutmak lazım, o bir bambaşka muhteşem bir figür, bunun yani lütfen alınmayın İslamiyet'in gayet tabi 7. Yüzyıldan itibaren işte kadın, onlar doğru, kabul ama ben uzun insanlık tarihini şöyle bakın binlerce yıldan söz etmeye, yani o perspektiften baktığınız zaman bu din meselesini tek Tanrılı dinleri çok şey buluyorum sorunlu buluyorum açıkçası. Şimdilik böyle sivri bir lafla bitireyim.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ediyorum. Sizleri uzun uzun dinlemek bizim için de keyif ama bağışlayın. Şimdi Yargıtay II. Hukuk Dairesi Üyesi, sevgili meslektaşım Ömer Uğur Gençcan'ın bize sunuş yapmasını rica ediyorum.

Ömer Uğur GENÇCAN : ELSA'nın genç üyelerine, Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu'na beni bu kadar güzel insanlarla bir araya getirdiği için kalbi teşekkürlerimi sunuyorum. Özellikle ELSA'lı genç arkadaşımın sunumunu büyük bir heyecanla, zevkle izledim. Ağzına sağlık.

Ben konuşmacı arkadaşlarım kadar "reytingi" olan bir insan değilim. Bu sebeple öncelikle kendimi tanıtmak gereği duymaktayım.

Orhan Veli der ki; "Deniz yırtılır kimi zaman, Bilmezsiniz kim diker; Ben dikerim." Bilmezsiniz kadın haklarını "yüksek yargıda" kim savunur? Ben savunurum! Bu "işimdir" benim. Yargıtay'da her ay bunun için maaş alıyorum. 17 sene 3 ay Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Tetkik Hakimliği yaptım. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Türkiye'de kadın haklarına ilişkin çekişmeleri/davaları yoğun olarak incelemekle görevli olan dairedir. Pratikte kadın haklarını Yargıtay'da yoğun olarak yaşama geçiren Daire'dir.

Yaklaşık 20 yıldır kadınların haklarına ilişkin davaları incelemek ve bu konuda karar vermek üzere çalışmış, alın teri dökmüş, saçlarını beyazlatmış bir insanım. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca 25 Temmuz 2005 günü Yargıtay Üyeliğine seçildim. Bana ne mutlu ki meslek aşkım olan Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nde görevlendirildim.

Hamile kadın kocası tarafından dövülürse kadın aile hukukuna göre ne yapabilir bilir misiniz? Ben bilirim ve uygularım. Aliye dizisindeki anne perişan eder kendisini, Aliye nasıl kurtulur bilir misiniz? Ben bilirim ve uygularım. Kadının burnu kesilir, kulağı kesilir. Kadın bu zulme karşı ne yapmalıdır? Bilir misiniz? Ben bilirim ve uygularım. Çünkü bu benim işimdir.

Her sabah kalktığımda içimi bir sevinç kaplar. Bugün 8 Mart. Sabah uyandığımda yine içimi sevinç kapladı. Bilirim ki bugün de "kadın

hakları", konusunda yeni bir Yargıtay kararını imzalayacağım. Türkiye'nin kadınlarına istekleri hakkında bir karar vererek, haklarına kavuşmalarına katkıda bulunmuş bir insanın huzuru ile de gece yatarım.

Sevinirim ki kadın haklarına ilişkin davaları karara bağlamakla "resmen" görevlendirilmişim. Sevinirim ki her günüm kadın haklarını yaşama geçirmek üzere geçiyor. Sevinirim ki kadın haklarını her gün teneffüs ediyorum. Sevinirim ki yarın sabah uyandığımda da bunları yeniden yaşayacağım.

Ağlama makamında/şikayet makamında değilim. İcraat makamındayım. Bunun da farkında ve bilincindeyim. Kadını "ikincil" konumdan "eşit" konuma geçirebilmek benim asıl görevim. Kadın hakları konusunda çok yol aldığımıza da inanıyorum. Bilinmelidir ki bu konuda sadece bize değil "herkese" çok büyük görevler düşmektedir.

Kadın hakları bağlamında önemli olan nedir biliyor musunuz değerli arkadaşlarım? Elbet tarihi bilmek güzeldir. Bu konuların dini boyutunu bilmek de güzeldir. Ama bir kadın olarak şiddete (= fiziksel, cinsel, ekonomik şiddet vs.) uğradığınızda ne yapacağınızı bilmek de önemlidir.

Kadın hakları konusunda, kadına şiddet konusunda televizyon programlarına "ilgili, ilgisiz", "bilgili, bilgisiz" katılıyorlar. İzliyorum. Çıkış yolunu gösteren kimse yok. Çareyi hukuk bağlamında söyleyen de yok!

Komşu kadın ".....Kocası geldi. Her zaman ki gibi aşırı şekilde içmiş vaziyetteydi. Kadını gene acımasızca dövdü. Kadının ağzını burnunu kırdı. Kadın feryat ediyordu. Ne yapacağımı bilemedim!" diyor.

Televizyonda bu konuda "hukuk bağlamında" neler yapılması gerektiği, kadınların haklarının neler olduğu anlatılmıyor. Zaten bu konuları bilenleri programa da çağırmıyorlar. Onların kadınlar bilgilensinler gibi bir kaygısı yok ki! Kadının dövülme sahnesini reyting olsun diye defalarca verirler. Bu konuda bir "mankenin", bir "şarkıcının", bir "türkücünün" görüşlerini/düşüncelerini aktarırlar. İşlem tamamdır!

Kadının ikincil konumunda olduğunu, zor durumda olduğunu, "erkek egemen" bir kültür altında ezildiğini artık herkes biliyor. Kadının dövüldüğünü, başlık parasını, töre cinayetlerinin boyutunu hepimiz biliyoruz.

Kadına ilişkin sorunların farkındayız ama çözüm nerede? Çözümü söyleyen, anlatan kimseler yok. Artık kadına yapılanları televizyonlarda, gazetelerde "sürekli tekrar" edip durmak yerine ne yapmalıyız artık lütfen bunu konuşalım, bunu anlatalım.

Kadınların sorunlarının hukuk bağlamında çözümünü kitaplarımda, makalelerimde, tebliğlerimde elimden geldiği kadar anlatıyorum. Haberiniz ya vardır ya yoktur. Ancak bu konuda elimden geleni yapıyorum.

Özellikle baroların bu konudaki desteklerinin Türk kadın hareketi için büyük önemi vardır. Baroların bu konudaki sempozyum, meslek içi eğitim çalışması, atölye çalışması gibi pek çok faaliyetinde katılımcı, konuşmacı, eğitici olarak emek verdim, veriyoruz. Sayın Munise Dayı da bu konuda bir başka emekçidir.

Kadın haklarının çok değişik boyutları vardır değerli arkadaşlarım. Kadın hakları aile hukuku, miras hukuku, kişiler gibi bir çok disiplinde düzenleme konusu yapılmıştır. Bu konularda kadınlara haklarının anlatılması, öğretilmesi gerekiyor.

Örneğin evliliğiniz sonlandığında edinilmiş mallara katılma rejimi (= kural mal rejimi= yasal mal rejimi) (= TMK. m. 202 f.I, 218-241) çerçevesinde malları nasıl paylaşırsınız bilir misiniz? Edinilmiş mallara katılma rejiminin size ne gibi haklar getirdiğini bilir misiniz? Şiddet uygulayan kocanıza karşı ne gibi haklarınız olduğunu bilir misiniz? Sizlere bu konularda bilgi verilmiş midir?

Oysa kadınlarımızın haklarını kullanabilmesi için bunları bilmesi lazımdır. Fiziksel şiddette ne yapabilirsiniz? Cinsel şiddette ne yapabilirsiniz? Ekonomik şiddette ne yapabilirsiniz? Duygusal şiddette

neler yapabilirsiniz? Kuşkusuz ki bunların her birinin ayrı ayrı birer sempozyum programı olacak genişliktedir.

Ben burada özellikle ELSA'nın gençleri ile bir arada olduğum için ayrı bir sevinç duyuyorum. Benim onlara söylemek istediğim şeyler de var. Kadın hakları ve çocuk hakları konusunda sıkıntıya düştükleri, içinden çıkamadıkları, içine sindiremedikleri her konuda yardım etmeye, onlara her türlü desteği vermeye, onlara zamanımı ayırmaya hazır olduğumu huzurlarınızda ifade ediyorum.

Av. Munise DAYI : Şimdi şöyle bir şey düşünüyoruz Sayın üstadım salonsan güzel bir şey söyledi; "yerini bırakmak istemez misin bir kadına"! diye. Lütfen, Ömer Bey birçok kadının taşımadığı bakış açısına sahip. Çocuk ve kadın konusunda çok hassas olan birileri orada olsun. Dış görünüş çok önemli değil, kadın olacaksa da gerçekten kadın bakışı açısına sahip bir zamanlar yaşadığımız bir kısım örnek kadınlar gibi değil. Ömer Uğur Gençcan onların yerine çok rahat tercih edilebilir bence arkadaşımız orada bize destek olmaya devam etsin diğer üyeler kadın olabilir, bekleriz, isteriz, dileriz. Şimdi 'Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanı Ayşe Sucu sunumunu yapmak üzere davet ediyorum, teşekkür, ediyorum.

Ayşe SUCU : Ben de teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Sayın Başkan, değerli hanımefendiler, beyefendiler, ben de bugün sizlerle birlikte olmaktan ve böyle bir renkli toplulukla beraber, ki dinlemeyi tercih ederim her zaman, her yerde konuşmaktan ziyade. Renkli simaları dinlemekten de başından itibaren keyif aldığımı ifade ederek sözlerime başlıyorum.

Tabi bana düşen konu din olunca bütün ağırlığını, hele din ve kadın yan yana gelince bütün ağırlığını şu anda hissediyorum. Hele ki farklı bakiş açıları bu ağırlığı bana fazlaca hissettiriyor. Ben her şeyden önce din ya da dinler ve dinlerin anlayışları, dinin anlayışı ya da kültürleri birbirinden tefrik etmenin, ayırmanın gereğine inanıyorum. Çünkü problem belki dinin özünde ya da dinlerin özünde değil, dinlerin yorumlarında, anlayışında oluşan kültürde diyebilir miyiz? Evet, diyebiliriz. Çünkü her şeyden önce inanan birisi olarak tabi ki bunları hemen ifade

etmek isterim; dinlerin insan için geldiğini, insanın mutluluğunu hedef aldığına inanıyorum. Eğer din insana mutsuzluk veriyor ise azap veriyor ise hayatını idame ettirmede zorluklar çıkarıyor ise orada düşünülmesi gerekir ya da o konuların tekrar ele alınması gerekir diye bakıyorum. Öncelikle bunlardan başlamak istedim ki bizim konumuz tabi ki din nedir, dinin insan için önemi nedir bunlar üzerinde konuşulması gerekir, inanıyorum. Bugün ama onlar üzerinde durmayacağız ama böyle bir açışla başlamak istedim.

Hemen buradan özellikle toplumların sosyal yapısını belirleyen en önemli unsur olarak da dini ele alabiliriz. Çünkü din aslında farkında değiliz ama bütün nerede, hangi konuya ele alırsak alalım bir türlü karşımıza çıkıyor. Bundan kendimizi bigane sayamayız. Burada öncelikli olarak belki altı çizilmesi gereken husus da onun doğru anlaşılmasını sağlayabilmek, bunun için çalışmalar yapabilmek ki bugün İslam ve kadın bağlamında konuşacağım için hemen şöyle bir 7. Yüzyıla dönüyorum ki, biraz önce Sayın Mumcu Hocam çok güzel benim alanımı özetledi bile sayılır, 7. Yüzyılda İslam'ın, Kuranı'nın indirdiği hükümlere baktığımızda devrim niteliğinde hükümler ihtiva ettiğini söyleyebilirim. Bugüne getirdiğimizde bunun üzerinde tartışmalar yapılabilir ama ben her şeyden önce tarihsel olarak bakılmasını ilk etapta öngörüyorum. Hakikaten o dönemde gerek dinler bağlamında gerekse milletler bağlamında şöyle kadınların o dönemdeki yaşadıklarına bakacak olursak İslam kadına bir kimlik oluşturuyor çok önemli. Bir takım o güne kadar hiç telaffuz edilmeyen haklar getiriyor ki sadece kadın açısından da bakmıyorum insan açısından, bir hukuk getiriyor her şeyden önce. Onun için o dönemde kadın, belirsiz bir varlık olan kadın alınıp, satılan ... girmek istemiyorum alınıp-satılan kadın bir kimlik kazanıyor ama daha sonra ki, pardon orayı geçmeyeyim, benim için çok önem arz eden bir isim var İslam tarihinde ki peygamberin eşi olması hasebiyle de Ayşe örneğini İslam tarihinde daha sonralarda görmek mümkün değil. Öylesine özgün bir kadın ki, öylesine özgüveni olan bir kadın ki, öylesine o dönemde yaptığı işler dolayısıyla baktığımızda ki o dönemde bir bakıyorsunuz komutan olarak karşımıza çıkıyor, bakıyorsunuz yüzlerce öğrencisi olan bir öğretmen olarak karşımıza çıkıyor, bir siyasi kimliği ile karşımıza çıkıyor. Bir çok sahada o kadın kimliğini gösteren bir şahsiyet. Ama hemen daha sonraki süreçte onun için başlangıçta özellikle ifade ettim; din ve kültürü ya da din ve

anlayışları birbirinden ayirt etmek gerektiğine inanıyorum diye. Daha sonraki aşamalarda, hemen Emevi'lerde başlayan tarihse adeta günbegün günbegün o anlayış tamamen Arap'ın, Emevi anlayışın kadına yüklediği ne ise o formata dönüşüyor. Biz bugün belki Müslüman kadınlar olarak çektiğimiz sıkıntıların temelinde o dönemlerin bugüne din olarak getirilmesi yatıyor diye düşünüyorum. Şimdi dinin kadına bakarken ki dikkat ederseniz son dönemlerde de sıkça tartışılan, televizyonlara yansıyan ister başörtüsü konusunda olsun, ister diğer hususlarda olsun dinle kadın yan yana geldiğinde hep tartışıyoruz, hep tartışmalı olarak da devam edecek böyle giderse ki, ne zaman ki din bağlamında yeni anlayışlara imkan tanırsa İslam alemi zannedersem pek çok problem de yavaş yavaş kendiliğinden kaybolacak hatta ki ben çok önemsediğim bir anlayıştır Hazreti Peygamberin her yüzyılda dinin yenilenmesi ile "tecdit" ifadesini kullanıyor, her yüzyılda yeni bir anlayışla insanlara belki sunum yapılmış olsaydı bugün çok daha farklı noktada olacaktı diye düşünüyorum İslam topluluğunu.

Dinin kadına bakışında üç öğe önemli. Birincisi; Kura-an'ı Kerim'in bir kadına bakışı var. iki; Hazreti Peygamberin kadına bakışı var. Birde daha sonraki biraz önce de ifade ettiğim gibi sonradan oluşan bir kültürün kadın imgesi var. Şimdi Kuran'ın kadınla ilgili ki yumuşak karnı dediğimiz özellikle boşanma ki Hocam özellikle altını çizdiler aile ve miras hayatı dışında dediler, tam bir eşitlik görüyorum. O cümleye bende aynıyla katılıyorum ama oradaki aile hukuku ile ilgili ve mirasla ilgili hususların da Kuran'i Kerim'e baktığımızda zaten o örnekler biliyorsunuz çok azdır, mirasla ilgili tek bir hüküm ihtiva eder Kuran, o hükme baktığımızda onun sadece bir ticari hususdan dolayı ki o dönemin yine kadının konumunu da ele alarak o ayeti değerlendirmenin gereğinin altını çiziyorum. Çünkü o dönemde kadın okuma-yazma bilmiyor ki! Ve ticareti Kuran zapturapt altına almak istiyor. Borçlanmayı, şahitleri vesaire. İşte öyle bir bağlamda geçiyor ki mirasla ilgili ayet. Bu ayetlerin gerek mirasla ilgili gerek boşanmayla ilgili ayetlerin tarihsel bağlamda ele alınması gerektiğine inanıyorum. Onun için genel baktığımızda Kuran'ı Kerim'in kadına bakışında diğer dinlerle mukayese ettiğimizde ki Sayın Hocamın bir görüşüne aynıyla katılıyorum, Hazreti İsa'nın orada kadın bakışı, Hazreti Meryem'in orada biliyorsunuz farklı bir Hıristiyanlıkta iki türlü kadın anlayışı var ama bir günahkar bir kadın anlayışı birde bakire olan,

kutsal olan Hazreti Meryem anlayışı. Orada da sıkıntı, çok büyük sıkıntılar söz konusu. Ama bütün bunların ben vahyin kendinden değil sizden ayrıldığım noktadaydı Hocam, vahyin kendinden değil oluşturulan kültür ve özellikle altını çizeceğim bunun erkek egemen bir din anlayışından kaynaklandığına inanıyorum. Bugün eğer sadece bizim İslam'da değil sevgili konuklar diğer dinlerde de aynı sıkıntıların olduğunu görüyorum ki pek çok toplantıyı katılan birisi olarak bunu ifade eden biriyim, bugün eğer kadın eli tefsire, hadise, diğer disiplinlere değmiş olsaydı, İslam disiplinlerine değmiş olsaydı öğretilerine ben inanıyorum ki bugün çok farklı bir noktada idik. Çok farklı bir noktada idik çünkü bir tane müfessir göremiyoruz bakınız kadınlarda. Bir tane hadisçi göremiyoruz kadınlarda. Son dönemlerde dikkat ederseniz – bitti mi, affedersiniz- hemen toparlayayım. Son dönemlerde dünyada özellikle söz sahibi olan ilahiyat alanındaki kadınların kendi hakları bağlamında dile getirdikleri konularda birden bire ayyuka çıkan bir tepki ile karşılaşıyoruz, iktizar, erkek gücünün orada kadınların yer almasını istemediğini de görmemek mümkün değil. Onun için örnekler verecektim ben, sanıyorum ikinci etapta onları veririm. Şunu da hemen söylemek gerekirse, büyük bir aşama kaydedildiğinden de eminim çünkü ikinci etaba saklayayım, üzerinde durmak istediğim çünkü çok önemli konular var. Efendim bende teşekkür ediyorum.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ediyoruz sayın Konuşmacılara. Evet, yasalarda çok önemli değişiklikler yapıldı, Avrupa'ya benzemeye çalışıyoruz ama önce devletin sosyal devlet olup kızlara, kadınlara eğitim verip ve ekonomik özgürlüklerini sağlaması gerekir. İlk önemli sorun bu diye düşünüyoruz. Şimdi 15 dakika çay molası verelim diyoruz, 15:30'da tekrar başlayalım yalnız 16:30'da Baromuzun küçük bir ikramı, kokteyli olacak sizlere. 16:30'da hep beraber en azından Panel'deki konuşmaları sohbet etmek üzere bekliyoruz. Sevgili arkadaşım Müjde geldi.Hoşgeldin,geçmiş olsun.

Av. Müjde AVCIOĞLU : Sayın konuklarımız, değerli konuşmacılar hepiniz hoş geldiniz. İlk bölümde olamadığım için hepinizden özür diliyorum ancak tabi, bazen olağanüstü durumlar çıkıyor maalesef, insanın aklına gelmedik. Ancak tabi, bu arada Munise Hanım'a da çok, çok teşekkürlerimiz iletiyorum buradan. Eksik olmasın, yardımcı oldular.

Şimdi ikinci bölümümüze geçtik Açık Oturumumuzun. Burada biraz sırayı değiştirmek zorunda kalacağız çünkü Sayın Hocam Mumcu biran önce gitmek zorundaymış, erken gitmek zorundaymış.

Prof. Dr. Ahmet MUMCU : Sıra değişmesin,

Av. Munise DAYI : Sıra değişmedi, o nedenle gene sıra değişmemiş, Sayın Ahmet Mumcu Hocamızdan konuşmaya başlamasını isteyeceğim ama, öncelikle, şunu sormak istiyorum ben tabi, Sayın Hocamıza, Cumhuriyetimizin ilk dönemlerinde kadınlarımız çok aktif çalışıyorlardi ve hatta Meclis tutanaklarında okuyoruz, aslında çok acı; içler acısı Meclis tutanaklarımızda var, 1923'lerde, sadece erkeklere oy hakkı tanınması için görüşmeler yapılıyor ve hatta şöyle bir cümle bile geçiyor tutanakta; "Türkler, her Türk oy kullanır" diyor, oradan "kadın ve erkek demek istiyorsunuz değil mi? Diyor, "hayır" diyor başka bir milletvekili, "sadece erkekleri kast ediyorum" diyor ve neticede alkışlarla sadece erkekler için çıkıyor seçim yasasında, seçimlerde oy kullanma hakkı. Hocam, bunlardan biz diğer hep aşamalarla, aşamalarla, birazda tabi ki, Cumhuriyetimizin o dönemdeki Meclis'in katkılarıyla bir haklarımızı aldık. Daha sonraki zamanlarda kendimizde elde ettik ama bir hukuk tarihçisi olarak şimdi neden bu duruma geldik? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ahmet MUMCU : Şimdi efendim ben orada konuşacağım fakat bu sorduğunuz soruya vereceğim yanıt konuşma süremin içine dahil edilmeyeceği için, ona buradan yanıt verip orada konuşacağım.

Buyurduğunuz olay şöyle cereyan etmiştir; 1924 Anayasası'nın Meclis görüşmeleri yapilirken komisyondaki çok ilerici bazı çok değerli milletvekilleri "her Türk seçme ve seçilme hakkına sahiptir" ibaresini koydurdular. Buradaki amaç her Türk'ten amaç, her Türk yurttaşı olan kadın ve erkek demekti. Ve büyük bir sessizlik oldu aralarında gizli bir anlaşma vardı, komisyondaki çoğunluğu teşkil eden ve kadınlara karşı en küçük bir sempatisi olmayan grup bunu, sözümü tabir görün, yuttu ve bu şekilde Genel Kurula geldi. Genel Kurulda da bu madde "her Türk seçme ve seçilme hakkına sahiptir" şeklinde çıktı. Ve büyük bir zafer olarak bu kabul edildi. Ertesi gün gazeteler yazılınca milletvekilleri ayıldılar, "biz ne yaptık, kadınlara oy verme hakkı tanıdık", "felaket", "dünya yıkılıyor" ve

ne oldu biliyor musunuz, "tekriri müzakere yapıldı", aynı madde yeniden görüşüldü ve oradaki "her Türk" ibaresi "her Türk erkeki" olarak değiştirildi ve bunu Çankaya'daki O büyük insan ibret ile izliyordu. Nitekim, 5-6 yıl sonra bu hata en radikal şekilde "O büyük adam" tarafından düzeltildi. Bu yanıtı verdikten sonra şimdi söz hakkıma başlamak üzere çıkıyorum.

Evet, efendim bu kısa süre içerisinde bıraktığım yerden devam etmeyeceğim çünkü benden sonra konuşan çok değerli Canan Hanımefendi, değerli Hocamız Cengiz Beyefendi, Ömer Bey ve şu anda maalesef aramızdan kaçan, işi dolayısıyla Gazeteci Deniz Hanım benim söyleyeceklerimi zaten tamamladılar ve Türkiye'deki kadının bugünkü durumunu açık ve seçik bir şekilde gözler önüne serdiler. Bu arada Deniz Hanım'ın bir olayı üzerinde ben bir parça daha fazla durmak istiyorum; Konya'da kadın gazetecinin taşlanması olayı. Bu olay Cumhuriyet tarihinde ilk kez oluyor. Başı açık olduğu için bir kadının taşlanması, taşlanması, dikkat ediniz, yuhalanması ya da başka bir şekilde protestosu değil taşlanması. Olaya şahit olan gazeteci arkadaşlardan bizzat duyduğuma göre güvenlik güçleri de bu işe müdahale etmemiş ve olay bir linçe doğru gidiyormuş. Gazeteci hanımı gazeteci arkadaşları kurtarıp otobüsün içine sokup kaçırmışlar, güvenlik güçleri daha sonra müdahale etmiş. Şimdi bu olay hakkında maalesef köşe yazarları arasında bir hatırlayabildiğim kadarıyla Melih Aşık Bey birde sanıyorum iki değerli köşe yazarı daha durdu, gazetelerde sadece basit bir havadis olarak yer aldı, bu çok tehlikeli bir gidiştir. O hanimefendi de böyle dekolte, gazetelerde, Hürriyet Gazetesi'nin her sayısında, her sabah biliyorsunuz sür manşetin bir tarafından çok ciddi bir havadis çıkar, "Bush işte Irak'a saldıracak", onun yanında da atıyorum, "Fatma hanım kocasını niçin aldattı?" havadisi vardır. Bu şekilde çok önemsiz olaylarla önemli olayları birbirine karıştıran gazetelerimiz, bu gazeteci hanımın taşlanması konusunda en küçük bir hassasiyet göstermediler, televizyon da hassasiyet göstermedi. Kaldı ki, bu hanımefendi o manşetteki hanımlar gibi, böyle açık saçık değil, gördüm kıyafetini, son derece makul giyinmiş, son derece edepli giyinmiş, el parmaklarından başka hiçbir yeri açıkta olmayan, birde tabi sadece başı açıkta olan bir kadındı, eli açık

KATILIMCI : Elini açtı

Prof. Dr. Ahmet MUMCU : Elini mi açtım, işte başını açtı. Beynini mi dediniz?

KATILIMCI : Beyni açık.

Prof. Dr. Ahmet MUMCU : Beyni açık işte, başı açık, beyni açık, evet. Şimdi bu sorun çok önemli bir sorun ben buradan hareket ederek şu son, o 7 dakikamı değerlendirmek istiyorum; Türkiye'de biz ister Medeni Kanuna en eşitlikçi hükümleri koyalım, ister Anayasamıza en eşitlikçi hükümleri yazalım, ister uluslararası antlaşmalara imzalara atalım, kadınlara karşı ayrımcılığın kaldırılması, kadınlara karşı işte, şiddet kullanılmaması vesaire bunu ne kadar iyi bir şekilde yaparsak yapalım eğer bir sorunu çözemezsek, daha doğrusu iki sorunu çözemezsek Türkiye'de maalesef, 50 yıl sonrada Kadınlar Gününde bugün söz konusu olan olaylar aynen konuşulacaktır. Bunlardan birincisi şu; Türk kadını kendini tanımıyor yani Türk kadını kadın olduğunun bilincinde değil. Kadın olmak aslında toplum içinde erkekten çok daha üstün bir duruma malik olmak demektir. Biraz sonra kısaca söyleyeceğim bu konuda büyük çalışmalar yapılıyor. Kadının toplumsal işlevi erkeğin toplumsal işlevinin kat be kat üstündedir. Kadın üstün bir varlıktır ama kadın, Türk kadını tabi sizleri bir tarafa bırakıyorum ama kırsal bölgelerde yaşayan Türk kadının çoğunluğunu temsil eder, pek çok kadın, milyonlarca kadın, çok özür dilerim, kadınlık organının dahi yerini tam olarak bilememektedir. Aybaşı hali ve menopoz dönemleri hakkında hiçbir bilgileri yoktur. Bunlar kadının kadınlıkla ilgili en basit, en temel özellikleri. Bunları bilmiyor kadınlarımız. Nerede kaldı ki bir kadın kendisinin erkekten daha üstün işlevlere sahip olduğu konusunda hanımefendinin dediği gibi açık beyinli bir duruma yükselsin. İlk önce kadınlarımızı eğitmemiz lazım. Ama kadınları eğitmeden önce de ilk görev bize düşüyor, biz erkeklere. Ben tabi Sayın Hocamız bir evrim sonucu erkek hakimiyeti gelişti ve gerçekleşti ama sonra erkekler bırakmadılar dedi, doğru ama artık o dönem geride kaldı, artık dünya üzerinde, özellikle batıdaki ileri ülkelerdeki kadınlar müthiş bir şekilde bilinçleniyorlar. O yüzden biz erkekler kadınları tanımak zorundayız. Biz kadınları tanıyacağız ki kadın kendisini tanısın ama Türk erkeğinden bahsediyoruz kadını tanımıyor, kadının problemleri hakkında fikir sahibi olmayı bir tarafa bırakın, kadınlarımızın biraz önce söylediği gibi biyolojik yapısı hakkında dahi bir

fikirleri yok. Kadınların ruhsal durumları hakkında bir düşünceleri yok. Kadının beynini nasıl kullandığı ile erkeğin beynini nasıl kullandığı –Sayın Hocamın alanına kesinlikle girmek istemiyorum- kadın beyninin iki yarısını birden kullanabiliyor o yüzden ileridir. Erkek beyninin sadece bir tarafını kullanabiliyor. Bunları da bilmemiz lazım bizim erkek olarak ki kadınlarımızın gerçek anlamıyla bütün haklara kavuşmasının mücadelesini onlara aşılayabilelim. Şimdi batı dünyasında bu bilinç çok esaslı bir şekilde yerleşmiştir. Batıda, Amerika'da çok önemli büyük bir hem antropolog hem de tıp kadını olan bir önemli kişi var. Helen Fısher adında bir büyük bilim kadını. ya da adamı Helen Fisher yazdığı kitaplarda kadınların erkeklerden her bakımdan üstün olduğunu antropolojik, biyolojik ve tıbbi bir takım delillerle kanıtlayan bir kişidir ve kadın beyninin erkek beyni ile mukayese edilmeyecek derecede üstün olduğunu ileri sürer nitekim yazdığı son kitabın adı "İki Cins", İngilizce adı "The Fırst Seks" birinci cinsiyet. Altında da diyor ki, dişi düşünce, kadın düşüncesi insanlığın geleceğini değiştirecektir, diyor. Bunun karşısında da bir başka erkeğin, bir başka kitap var, bunu da bir erkek yazmış. Bir başka açıdan Stewe Jones adında bir İngiliz antropologun ise bizleri küçümsüyor, erkekler, erkek diyor, tabiatın bir hatasıdır diyor. Biraz ironik yazmış ama çok bilimsel bir ironi var içinde. Gerçekten bugün bakıyoruz ki artık çocuk sahibi olabilmek için kadınların erkeklere da ihtiyacı kalmayacak. Burada Stewe Jones, erkeği kendi fiziksel gücünün, kendi iktidarının aşırı egosuna katılarak kadının üstünlüğün de bilincinde olduğundan dolayı onu ezen zavallı, biyolojik açıdan ve psikolojik açıdan da son derece acıması gerekli bir hata yoluyla ortaya çıkmış kişi olarak, bir varlık olarak düşünüyor. Şimdi bakın dünyada neler neler yapılıyor! Bu kitap bütün dünya dillerine çevrildi. Bu kitapta bütün dünya dillerine çevrildi, yüz binler satti ve bunlar sadece iki araştırma değil bu konuda daha binlerce araştırmalar yapılıyor. Batı dünyası artık yavaş yavaş kadının gerçek konumunu hem toplumsal hem psikolojik konumunu ölçme durumuna geldi. Artık Freud'un dediği gibi "ben hayatım boyunca kadınlarla uğraştım ama kadınların ne istediğini anlayamadım" lafı bence artık geçerliliğini kaybetmiştir. Kadınlar ne istediklerini pek iyi biliyorlar ama bunu erkek hakimiyeti altındaki bu toplumda bir türlü dile getiremiyorlar. Bütün bunları söyledikten sonra benim artık erkek arkadaşlarımdan özür dilemekten başka bir çarem kalmıyor galiba. Ama unutmayalım ki 21. Yüzyıl Helen Fısher'in dediği gibi kadınların yüzyılı olabilir. Bırakalım biz

erkekler –buda benim ironim tabi- kadınlara bırakalım bakalım onlar nasıl yönetecekler dünyayı! Biz beş bin yıldan beri dünyayı yönettik erkekler ve beş bin yıldan beri insanoğlu yüzyıl dahi barış içinde yaşayamadı, yüzyıl dahi yaşayamadı. Kadınlar bu işi çok daha iyi yaparlar o yüzden biz erkekler de kadınlara fazla hak vermemek, kadına güvenmemek, kadını cadı olarak görmek, kadını işe yaramaz ikinci sınıf kişi olarak görmek şeklinde hem kendimizi aldatıyoruz hem de insanlığın geleceğinin parlaklığını karartmak için maalesef olumsuz yönde çalışıyoruz. Umarım ki bugün, Dünya Kadınlar Günü bu konuda Türk kadınına ve erkeğine de bir politikacının lafı idi bu ama maalesef söylemek zorundayım.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederiz Hocam. Şimdi sistemimiz açık oturum olduğu için aslında tüm konuklarımız da tartışmaya katılabilirler; sorularını sorabilirler. Ben öncelikle bu hakkı kendim kullanmak istiyorum. Peki Hocam o zaman şöyle bir şey mi diyeceğiz? Kadının tarihsel açıdan; hukuk tarihi açısından önce gelişip ülkemizde şimdi geriye gitmesi -yani ben geriye gidiyor diye addediyorum- tamam kanunlarımızda ilerleme var ama toplumsal yaşantımızda maalesef geriye gitme var, bunun sebebi erkekler mi oldu tamamen?

Prof. Dr. Ahmet MUMCU : Hiç kuşkunuz olmasın. Bu kadar kesin bir cevap!

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederim. Hocamıza soru sormak, fikir alışverişinde bulunmak isteyen konuklarımız olursa gelin. Şimdi ikinci konuşmacımız, ben biraz süreyi değiştireceğim, Yargıtay II. Hukuk Daire'si Üyesi Sayın Ömer Uğur Gençcan'a vermek istiyorum. Ve benim şöyle bir sorum da olacak tabi sizin konuşmanızı dağıtmanızı istemem ama gelen davalar, boşanma davalarındaki boşanma nedenlerinin oranları nedir? En fazla şiddet mi yer alıyor bunların içinde? Teşekkür ederim.

Ömer Uğur GENÇCAN : Sayın Başkanım, hoş geldiniz. Ayrıca geçmiş olsun da diliyorum çocuğunuz için. Değerli meslektaşlarım ben isterseniz bu sefer bir hukukçu arkadaşlarımla konuşuyor gibi konuşayım, hani televizyonda konuşan biri gibi değil de artık fakültede ders anlatan biri gibi konuşayım. Maddelerle konuşayım ki buraya gelip gidenler çıkışta desinler ki Yargıtay bu konuda şunu diyormuşu en azından öğrenilmiş olsun. Ben sizin sorunuza son olarak da cevap vereceğim. Hocam gibi

süreme dahil ederek yapacağım. Şimdi değerli arkadaşlarım Medeni Kanuna kuşkusuz kadınlarımıza çok yeni haklar verilmiştir. İnanın bu Medeni Kanun alkışlanacak bir kanundur. Eğer kadınlar bugün haklarını yeterince anlatamıyor, savunamıyor ise bu inanın Medeni Kanunun yetersizliğinden değildir. Özellikle mal rejimleri konusunda, özellikle aile hukuku anlamında kadına gerçekten erkekle eşit hakları verilmiştir. Bunlar eğer topluma yeterince anlatılamıyorsa, kadınlar yeterince bu haklarını bilmiyorsa bunun sorumluluğu biz, hukukçuların üzerindedir. Ben Medeni Kanun ile fiilin 17 senedir gece-gündüz yatan bir insanım, alkışlanacak bir kanundur. Mal rejimi alkışlanacak bir mal rejimidir. Ben hem 743 sayılı Türk Kanuni Medenisini hem de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu bizzat her gün tatbik etmiş olan biri olarak bu Yeni Türk Medeni Kanunu, özellikle değil, içerik ve anlam, hedefler anlamında yaşama geçirmiş olan herkesi ayakta alkışlıyorum. Bundan sonra bayrak bize verilmiştir. Kanunu doğru yorumlamak, kadınları bulunduğu konumlardan daha üst konumlara getirmek bizim görevimizdir. Ben bu görevimi de çok iyi yerine getireceğime huzurunuzda söz veriyorum.

Şimdi kadına verilen haklar nelerdir denince, bunlardan en önemlilerinden birisi, "konut seçimidir". Bildiğiniz üzere eski 743 sayılı Türk Kanuni Medenisinde konutun seçimi kocaya ait bir keyfiyetti. Verdiğim örnek uç bir örnek değildir, doktorası olan bir genç kızımızın Urfa'da bir çoban ile evlendiğini biliyorsunuz. Doktorası olan bir genç kızdır, çoban kocadır, nerede, Urfa'da oturacağı sorulduğunda nerede oturulacağını çoban karar veriyordu çünkü erkekti. Şimdi bu saçmalık kaldırılmış durumdadır. Bugün karı-kocanin nerede oturulacağına eşler birlikte karar verir. Erkek kadını döverek evden kovuyordu. Türk Medeni Kanunu 164. maddesi gereğince 4 aylık bir fiili ayrılığın sonucunda çekilecek bir ihtar kararıyla 2 ay içerisinde davalı tarafın konuta dönmesi istenildiğinde dönülecek olan konutun belirlemesi de erkeke ait bir keyfiyetti. Erkek kadına zulüm olsun diye dağların, tepelerin ötesinde kadına zulüm olsun diye en kötü yerlerde, gerektiğinde bu konuta onu çağırabiliyordu. Şimdi bu saçmalıkta ortadan kalkmıştır, bugün kadin ve erkek nerede oturacaklarına kendileri birlikte karar verebilirler. Örnekliyorum, ben 17 sene önce Ayaş Hakimliğinden Yargıtay'a atandığımda Ankara'ya geldik. Diyelim ki, eşimin adı Ayşegül, benim adım Ömer, Ayşegül dedik ki, ben Dikmen'de anneme yakın oturacağım,

ben dedim ki, Çankaya'da ben Hakim Lojmanlarına yakin bir yerde oturacağım dedim, çekişme çıktı. Yeni Kanuna göre bu çekişmeyi çözecek olan aile mahkemesi hakimidir. Hakim gidecek delilleri toplayacak, diyecek ki, şu yerde oturabilirsiniz. Gördüğünüz gibi erkekin artik "dediği dedik, çaldığı düdük" değil. Başka bir örnek veriyorum, somut örneklerle vereyim, ben size saatlerce örnekler verebilirim, Medeni Kanun gerçekten çok güzeldir, onur verici bir kanundur. Çocuğun adını koyacaksınız, beni daha önce dinleyenlerde çeşitli yerlerde olmuştur, beynimi fazla yormayayim diye, kitaplarima aldığim örnekleri de burada aynen tekrar ediyorum, çocuk doğdu, çocuğun adını koyacağız, Ayşegül dedi ki, benim annemin adı Mahmure konacak. Ben dedim ki, hayır, benim annemin adı Rivayet konulacak. Çocuğun adını kim koyacak? Hakime gidilecek, hakim de dedim, kendi annesinin adını koyacak. Zorunda değil, anasının adını da koyabilir. Yani bundan şunu söylemek istiyorum; kadınlar çocuğun adının konulmasında dahi eşitlenmişlerdir. Bu güzel bir şey değil midir değerli arkadaşlarım? Başka örnek veriyorum; kadın dayağı yedi veya üst katta sürekli kayınvalidesi ile oturuyor, erkek geçinemediği için yeme, içme beraber oluyor. Maddi anlamda, fiziki anlamda biz ona; hukukta bizim kullandığımız teknik tabirler vardır, evin maddi bağımsızlığı vardır yani bir tuvaleti, bağımsız bir banyosu vardır. Tuvaleti, banyosu vardır dememe belki burada tebessüm ile karşılayabilirsiniz ama Türkiye'de tuvaleti, banyosu olmayan yerlere de kadın çağrılmaktadır, biz bu dosyalarda, bozma kararı yapıyoruz. Diyoruz ki, tuvalet yoktur, müşterektir, kadın tuvalete girmek için kayınpederini beklemek zorunda değil gibisinden. Bu kadar net yazmıyoruz da, diyoruz ki, bu konutun manevi bağımsızlığı yok, maddi bağımsızlığı yok diyoruz. Kadın terk etti evi gitti, koca tekrar çağıracak. Eskiden olsaydı, 743 sayılı Türk Medeni Kanununa göre üst kattaki eve bir daha çağırabilirdi, yana çağırabilirdi. Kadın dedi "yok, hayır ben oraya gelmeyeceğim". Niye? Gelmeme hakkı var çünkü artık ortak konutu belirleme hakkı kocaya verilmiş değil. Diyor ki, eğer sen beni çağıracaksan arkadaş, git aile mahkemesi hakimine "adam" gibi bir yer belirle, ben oraya gelmezsem ancak sen bana boşanma davası açabilirsin diyorsun. İşte değerli arkadaşlarım biz, bizim önümüze gelen binlerce ihtilafı bu şekilde kadının lehine yorumlayarak kanunların elverdiği olanakta yaşama geçiriyoruz. Ben bir aydınsam, önüme gelen işle ülkeme katkı yapabilirim. Ben katkımı kendi alanımda

yapmaya çalışıyorum. Sizlerde kendi alanınızda bu katkıyı yapmaya çalışın ki, biz bu kadını başımızın tacı yapalım.

Gördüğünüz gibi konu seçiminde artık erkeğin üstünlüğü yok, çocuğun kopma konusunda erkekin üstünlüğü yok. Bunu sadece örnek olsun diye söyledim. O, Türk Medeni Kanunu, 195. bir madde vardır, 195. maddeye ben bütün kitaplarımda Medeni Kanunun "maymuncuk" maddesidir dedim. Neden maymuncuk maddedir dedim? Kadın, her kitlendiği, her bulandığı konuda, kocası ile her çekişme çıktığı konuda Türk Medeni Kanununun 195. maddeye göre aile mahkemesi hakiminden bu konuya müdahale etmesini, bu konuda kendisine uygun karar verilmesini talep edebilir, bu hak verilmiş, daha en verilecek? Bakın ne diyor, evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda ne kadar geniş bir çerçeve çizmiş. E, tabi hangi renk elbise giyeceğim diye hakime gidecek hali yok, ya bu da önemli bir konu değil. Yani önemli bir konuda onun için konulmuş.

Başka verilmiş haklarımız vardır; aile konutu diye Yeni Medeni Kanununda, sürem çok kısıtlı olduğu için "rüzgar gibi geçiyorum", "aile konutu" diye bir kavram konmuştur. Eskiden boşanmaya niyetli olan koca öncelikle ne yapıyordu, zulme kira konutuyla ilgili sözleşmeyi fesih etmekle başlıyordu. Kadın böylece ne oluyordu, sokağa atılıyordu. Yeni Medeni Kanunu değerli arkadaşlarım, işte bu hakları yaşama geçirirsek erkeklerin hukuk anlamında egemenliğini sona erdiririz, hukuki anlamda, siyasal anlamda, onlar benim görev konum değil, benim aklım onlara da ermez ama hukuk konusunda ne yardım edeceğimiz belli. Ben bu yardımın ayrıntılarını her toplantıda, her platformda örnek kararlarımızla sizlere anlatmaya amadeyim. Aile konutu ile ilgili olmak üzere kadın, aile konutu şerhi verdirildiği taktirde koca artık öyle keyfe keder kira sözleşmesini fesih edemez, konutu satamaz. Ha, sattı; olsun, satın aldığı üçüncü kişiye de husumeti yöneltmek suretiyle Türk Medeni Kanun, madde 194. maddesi gereğince bu satışın iptalini isteyebilir, tapu kaydı tekrar geri dönebilir. Gene çok güzel bir uygulamamiz var; değerli arkadaşlarım, 4320 sayılı Aile Mahkemelerine ilişkin olmak üzere Türkiye'de İhtisas Mahkemeleri kurulmuştur. Bu, kim ne derse dedin, ülkenin fiziki yetersizlikleri açıktır, seçiktir bu bizim ağlamamiz için sebep değildir. Ben Yargıtay'da 6 metre kare yerde, 4 tane tetkik hakimin sırt

sırta, omuz omuza çalıştım, ağlamadım, sızlamadım, işimi yaptım. Ha, tabi daha sekreterli odada olsam daha iyiydi ama benim umurum değildi, ben oraya hizmet yapıp maaşımı almak üzere geldim. Aile mahkemelerindeki fiziki eksikliklerden şikayet edebilirsiniz ama ülkemizin tabiatı bu, tabiatı bu şekilde diye de artık küsecek halimiz yok. Elimizdeki malzeme ile en güzeli yaratmak ve en güzel kadına ve özellikle de çocuklara hizmeti sunabilmek zorundayız. Bakın biz neler yapıyoruz, biz; ben iddialı konuştum, ben bilirim, ben bilirim belki beni yadırgadınız ama şu anlamda söylüyorum; biz söylediğimizin her sözünü yazıp, altını imzalamış insanlarız. Örnekleyeyim, ne yaptınız, bir tane örnekle, ben size saatlerce örnekler verebilirim. Örneğin, uluslararası sözleşmeleri devletimiz imzalıyor, biliyorsunuz Anayasaya göre uluslararası sözleşmeler iç hukuklu olma niteliğinde. Bir çatışma olması halinde biz bunu üstün hale koyuyoruz. Peki, siz çocuk hakları, kadın haklarıyla ilgili ne yapıyorsunuz? Turkcell reklamındaki gibi "benim memurum için ne yapıyorsunuz diyor?" biz neler yapıyoruz, söyleyeyim, biz, örneğim çocuk haklarından bir örnek vereyim; Çocuk Hakları Sözleşmesine imza atmışız, diyor ki Çocuk Hakları Sözleşmesi, "idrak çağındaki bir çocuk kendisini ilgilendiren her konuda görüşü alınır" diyor. Nelerdir bunlar değerli arkadaşlarım? 182. maddeye göre kişisel ilişkidir, velayettir, iştirak nafakasıdır, kişisel ilişkidir. Bunların tümü çocuğun hukukunu doğrudan ilgilendiren işlerdir. Eskiden bu Sözleşme imzalanmadan önce çocuğa hiç fikri sorulmuyordu, ha, soranlar var mıydı, olabilir ama şimdi biz ne yapıyoruz değerli arkadaşlarım, kararı bozuyoruz. Diyoruz ki, biz uluslararası şu sözleşmeyi imzaladık, bu sözleşme gereğince çocuğun da düşüncesini al, ona göre velayeti anaya mı veriyorsun, babaya mı veriyorsun belirle. Çocuk derse ki, babam beni gece boğacak zannediyorum, kabus gibi üzerime geliyor diyorsa bu çocuğu her hafta celladına verir gibi babasına teslim etme diyoruz. Babanın cinsel sapkınlıkları olabilir, psikopatlığı olabilir, bunun da yolları var. Değerli arkadaşlarım, hukuk çerçevesi içerisinde, bana göre çözemeyeceğiniz bir sorun yok. Var diyen varsa, hayır bu sorun çözülmüyor diyen varsa bu Toplantıda sürem çok kısıtlı, bunu tartışacak halim yok. Toplantı bittikten sonra ben her konuda sizinle açık, seçik tartışmaya da hazırım. Diyor ki, uzmanlar koymuş devlet, psikolog koymuş, pedagog koymuş, bunlardan diyor rapor al. Bakın devlet size

öyle güzel olanaklar sağlıyor ki, 4320 sayılı Kanun ile diyor ki, ben diyor, her yere diyor, devlet olarak diyor, psikolog atayamam, pedagog atayamam; Şırnak'a atayamam, e, ne yapacaksın? E, peki, bu işi yapabilecek birisi varsa ona da danışabilirsin diyor. Ücretini de gerektiğinde Hazine'den karşılıyorsunuz, daha sonra haksız çıkan taraftan bunu karşılıyorsunuz. Daha da ileriye gidiyorum, bunlara ilişkin olmak üzere her türlü, değerli meslektaşımın uzmanlık alanı da psikiyatri bilimiyle ilgili tedavi gören bir kuruma yaptırabilirsiniz, belirli bir süresinde bunu gözlemleyebilirsiniz, psikologdan rapor alabilirsiniz, dersiniz ki, velayet buna mı, şuna mı verilirse kime çocuğun yararınadır derseniz, üç kişilik uzman kurul bunu inceliyor yani biz ne yaptık değerli arkadaşlarım, 4320 sayılı Yasa ile psikoloji bilimi, psikiyatri bilimini hukukun içerisine soktuk. Ben bunu ne yapıyorum yaşantımda? Neden ben yararlı olmaya çalışıyorum? Eğer o çocuğun görüşü alınmamışsa bu kararı bozuyoruz, hakime diyoruz ki, "hayır", sen gideceksen psikologdan görüş alacaksın, bu çocuk senin dediğin gibi o anneye gitmek zorunda değil. "Aliye" dizisinde gösterilenler maskaralıktan ibarettir, hiçbir Türk kadını o kadar aciz kalamaz. Yani öyle bir manzara sergiliyorlar ki, erkekler çocuğu istediği kadar kaçırırı, eder kadınlar buna karşılık hüngür hüngür ağlar, yok böyle bir şey. Böyle bir kavram yok. Tabi biz bunu reytingimiz olmadığı için, televizyonlara çıkamadığımız için, hakim kimliğimiz olduğu için böyle kapalı salonlarda ağlayarak, hıçkırarak ifade ediyoruz. Hayır, değerli arkadaşlarım çocuğun velayeti ve kişisel ilişki konusunda hakim istediği an, istediği düzenlemeyi yapar. Çocuklara ilişkin verilecek olan kararlar konusunda kesin hüküm dahi olmaz, kesin hukuk söylemim. Evet, ben saygı sunuyorum, tamam.

Av. Munise DAYI : Benim soruma cevap vermediniz ama,

Ömer Uğur GENÇCAN[3]: Arada. Sorunuza da cevap vermeyim yani süreyi de aşmayayım çünkü benim söyleyeceğim sözler nasıl olsa bitmez. Büyük çoğunluk şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanma davalarına yöneliktir. Dosyalarımızın önemli bir kısmında kadın mutlaka fiziksel şiddete uğramaktadır yani siz deyin ki, bana ya 17 senedir bu boşanma hukukuyla her gün sabahtan akşama yatıyor, kalkıyorsun, işte günde 30 tane boşanma dosyasını her gün dinleyip, bu boşansın, bu boşanmasın diyen insanım. Ben hangi eylemlerde evlilik birliğinin

temelinden sarsıldığını bilen bir insanım. Benim eşim ev kadını, ben mesela ben de sıra dışı davranışlar sergiliyorum, diyorum ki, "evlilik birliği şu an temelinden sarsıldı ama Allah'tan Ayşegül'ün haberi yok" diyorum. E, yani şimdi bende insanım, bende etten, kemikten bir insanım, benim de hatalarım oluyor mutlaka yani size sadece son söz olarak şunu söylüyorum değerli Başkanım, başka da bir cümle kurmayacağım, "çocuklarımızın evliliğinde ilk 1 yıl ne olur onlara müdahale etmeyin." Bayram, seyranlar, dini bayramlar dışarısında mümkün olduğu kadar onunla görüşmeyin. Boşanma davalarının tamamında genç nüfusun boşandığında %80-%90'nı anne, baba bulaşıklıdır. Anne, babalarında hepsinin dediği bir laf vardır, efendim biz kızımızın, oğlumuzun iyiliği için yapıyoruz. Aslında inanın burunlarını sokmasalar, gelinlik alınırken ondan başlıyorlar karışmaya halbuki gençlere bıraksalar onların umuru dahil değil, her şeye karışıyorlar. Son söz, çocuklarınızın evliliğine 1 yıl boyunca ne olur karışmayın ki, bizim işimiz azalsın. Saygılar sunarım.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederiz Sayın Gençcan! Hakikaten doğru, aileler işin içine girdiği zaman maalesef, yeni evlilerde mutlaka sürtüşmeler çıkıyor, bu bir gerçek. Ben sözü Sayın Profesör Doktor Cengiz Güleç'e vermek istiyorum. Buyurun Sayın Güleç,

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ : Değerli konuklar İkinci Bölümde bir başka konu, bu özellikle "kadının kamusal alan ilişkisi, kamusal alana çıkış" konuşma niyetindeydim ama yani gidiş öyle bir hale geldi ki, çok teorik bir, çok siyasi, ideolojik bir çerçeve olacak. Vaka, yine, atıflar yapacağıma ama biraz fikrimi değiştirdim çünkü arada çok değerli iki hanımefendi bana bir soru sordular, "Hocam bu Marks ile Freud'un kadına bakışını biraz açsanız iyi olur diye, düşündüm doğru. Şimdi işin böyle tarihi biraz kenara bıraktık. Şimdi, Ahmet Hocam tabi, fark ettiniz hemen günümüzde kadının, bana da biraz tuhaf geliyor yani "kadın mı üstün erkek mi üstün" tartışması bir kere absürd bir tartışma ve bunu kanıtlamak için tıp bilimini, biyolojiyi, tarihi, antropolojiyi devreye sokmaya, ben pek anlam veremiyorum, bu bir yani feminizmi benim gözümde. Çok değerli değil. Kadın özgürlük hareketi çok değerli. Kadın özgürlük hareketinin tümüne katılırım ve senelerdir de bir sol tavırlı bir insan olarak, daha açık söylemek gerekirse bir sosyalist olarak hayatın her döneminde de katıldığım çünkü kadın özgürlük hareketinin şöyle bir

siyasal bilinçli bir tavrı var; dünyada emek özgür olmadıkça emek üzerindeki sömürü kalkmadıkça dolayısıyla sömürünün olduğu her tarihsel dönemde ve toplumsal yapıda hiçbir insanın özgür ve yabancılaşmadan kurtulamayacağı ki, bu Mark'ın temel tespitidir, bu gerçeklik devam ettikçe kadının özgürlüğü, kadının kurtuluşu diye bir şey olmaz. Bu, insanın kurtuluşu söz konusudur, insan kurtuluşu içinde kadının kurtuluşu da gayet tabi birliktedir. Ha, her toplumsal yapıda ve değişik tarihler, dönemlerde kadınların, doğrudur, erkeklere nazaran daha sıkıntıları, birtakım hukuksal haklardan yoksunlukları, toplumsal yapı içerisindeki önyargılarla ilgili acıları, ıstırapları doğru, onları hiç inkar etmiyorum yani onlar tamamen önemli ama galiba eğer kurtuluştan söz edeceksek yani kadın, ikinci sınıf, yoksul, eziliyor, tüm haklarından işte yani o insani, daha doğrusu kendi insani yetilerini geliştirme koşulları onun elinden alınıyor gibi bir bakış bence yanlı bakış ve gerçekliğin tümünü kavrayacak ölçüde de değil. Bu çok fazla, anlayabilirim senelerce çok çektik hani bu, şöyle bir söz vardır, bir bakıma Yahudilerin tümünü kapsamasa bile, bir Musevilerin şöyle bir ortak bir kitle psikolojisi vardır," biz, binlerce yıl, taa, düşünün 4.000 yıldan beri sürgün edilmiş, bir sürü tarih boyunca mezalime maruz kalmış işte, soy kırıma maruz kalmış; o kadar insanlık acıları çekmişiz ki, şimdi ne kazansak hakkımızdır" ve bu meşhur tavrı bir psikolojiye lütfen girmeyelim yani kadınlar da biz, tarih boyu binlerce ezildik, sömürüldük, kim kimi sömürüyor yani sömürü diye bir olay var ama erkeğin kadını sömürüsü değil olay, çok daha başka bir düzeydeki sömürü, o bu. Soruna öyle bakmadan bence çok, hukuk düzenlemeleri gayet tabi geçerlidir, ne kadar üstün bir medeniyet, üstelik o söylediği yasanın çıkarıldığında dönemde bende DSP Milletvekili olarak katkım var ayrıca yani bundan da gurur duyarım, çok da sevindim, böyle algılandığına hukukçular camiasında. Tabi, hukukçu olmadığım içeriğinden çok fazla haberim olmayabilir ama siz ne kadar çağdaş ve gerçekten de yani kadın açısından bakıldığından da koruyucu, böyle bir çağdaş yasa da çıkarsanız ve hukuk örgütlenmesi de ne kadar sağlam bile olsa bir kere Türkiye bir hukuk devleti değildir. Hukukun ve meşruiyetin çok ciddi olarak toplumsal kültürün temel bir taşı olduğunu söyleyemeyiz. Bir kere burada bir problem var yani ne kadar yasalarımız mükemmelde olsa bir hukuk ve meşruiyet kavramını hepimizin bilinç düzeyinde ve bilinç altında kolay kolay yerleşmediği bir toplumda; ha, o zaman hukukun üstünlüğü ve meşruiyet kavramı neden bu ülkede, nasıl ki; laiklik

ve seküler olma tam anlamıyla, bir kültür anlaminda söylüyorum yani hukukun ve devletin din dışı bir dayanak, bir temele dayanmasıdır sekülarizasyon. Bir anlamda laikliği kabaca böyle tanımlayabiliriz ama laikliği toplumsal yaşamın içerisinde dini referansların dışarıda tutulması anlamında kullanıyorsanız, genel kültür, genel toplumsal hayatın bir parçası olarak böyle bir laik ülke olduğu söylenemez ülkemizin. Yani yargının, işte yasamanin, işte yürütmenin dini bir referanstan sıyrılmış olması çok önemlidir, birincildir, zorunludur ama yeterli değildir. Bunun gibi bir hikaye dolayısıyla bu ülkede de eğer kadınlar eziliyor, sömürülüyor falan söylemi bana oldum olası bana itici gelir.

Bir, yine Marks'a ve herhalde Freud'a gene giremeyeceğim bu durumda, bakın ben bir Sivaslı Anadolu çocuğuyum ve 40 yıldır da ruh hekimi olarak çalışıyorum, çok gençlerle de çalıştığım, hastalarımın ister, herhalde bir 50.000-60.000'i geçmiştir, tahmin ediyorum meslek hayatımda tanıdığım insan, bunun %60-70'inin kadın olduğunu rahat rahat söyleyebilirim. Sırf bu istatistiğe bakarak denebilir mi ki, Türkiye'de kadınlar ruh sağlığı açısından çok daha zor durumdalar, onların ruh sağlığı daha kötüdür. Bazı ruhsal bozukluklarda, kadınlarda daha sık ve yaygın olduğu doğrudur ama yani böyle bir benim kişisel deneyimden kalkarak burada bu açıklamayı yapamayız. Erkekler daha az ruh sağlığı merkezlerine başvurur, bu ön yargılarla ilgilidir, erkek egemen anlayışın hâlâ nasıl etkili olduğuna dairdir. Dolayısıyla erkeklerde kendi yaşam ıstırapları ve mutsuzluklarıyla baş etmede bir profesyonel yardım almakta geleneksel olarak daha mağdur durumdadırlar bir bakıma. Ben bu ülkede erkeklere acırım arkadaşlar, bu ülkede erkek olmak zor bir iştir çünkü kadın egemen bir toplumuzdur. Hiç yani o devirde şiddetti, medya bırakın Allah aşkına bunları, daha genel anlamda bakılırsa anaerkil bir toplumuz biz, hâlâ çok şükür, sağ duyu ile bakıldığımız kadın, ha, kadının statüsü bu ülkede doğduğu andan itibaren salih değildir. Genç kız iken başkadır, çocukken, kız çocuğu erkek çocuğu ayrımı çok ciddi değildir, çok ciddi değildir, ergenlik çağında biraz sıkıntılıdır çünkü ağabeylerinden dolayı biraz namus adı altında biraz kontrol altında tutulur, ehh onun sakıncalıdır, çok küçük şeyleri de vardır, ama iyi tarafları da vardır. Gelin olduğunda hayatının en zor dönemidir, malum gelinlik yapılır, ben geleneksel yaşam alanlarından bahsediyorum, küçük burjuva, burjuva toplumdaki kadın figürlerini falan genelleyerek bahsedemeyiz. Türk kadını

diye bir standart, kadın örneği de yok ayrıca yani Türkiye'de yaşayan kadınların değişik profilleri var, değişik yaşam, tarzları var, sahip olduğu çok değişik değerler var. gelinlik zordur, hele hele, biraz önce bahsedildiği gibi büyük aileye gelin gittiyseniz ki, evliliklerinde Türkiye'de ve özellikle Doğu'da % 40-45'i akraba evliliğidir. Medeni Yasada siz, evliliğe engel diye genç arkadaşlar, hısımlık diye koydular, bunun esamesi okunmaz, tercihli evliliktir, çapraz kuzen evliliğidir. Ha, bu neden böyledir, bunu anlayabilmek istiyorsanız Türkiye'nin toplumsal tarihe bakmanız gerekiyor, kültür tarihine bakmanız gerekir. Bunu böyle en modern yasalarla en küçük bir hısım ve akrabalık bağı evlenme engelidir diye bu kadar modern bir şey çıkarırsanız çalışmaz, işlemez, nüfuz cüzdanı bile alınmayabilir. Dolayısıyla; özellikle daha kırsal, geniş aile tipinin yaygın olduğu geleneksel aile modellerinde kadının konumu çocuk doğurduktan sonra artar. Hele hele torun ve baş kadın yaşlı, bir bakıma akil, bu aşiretin, ailenin neyse o topluluğun, akil kişisi anlamındadır kadın, tekrar büyük bir güce kavuşur yani başında böyleydi kadından bütün bu haklar alındı, sonuna kadar var; öyle bir şey değil. Bir şey daha anlatayım; etnik yapıya göre de değişir kadının rolü, Türkiye kadını diye standart bir kadın yok. Etnesikte, etnik yapılanmayla, dinsel inançlarla, mezhepsel inançlarla hatta bazı coğrafi alt kültürlerde de kadın farklı konumdadır. Size, ben bir Alevi-Bektaşi olarak doğduğum, büyüdüğüm ve çok yürekten bağlı olduğum bu inanç sistemi içerisinde kadının bana ikincil, ötelenen, sömürülen falan bir kadın figürü ben görmedim, başta anamdan başlamak üzere. Ehh bu ülkede en az 15-20 milyona insanı bu inancın mensubudur ve bu inancın mensubuna, mensuplarına bir bakım bakalım: Alevi-Bektaşi kökenli kadınlarımızın okuma oranı, kendini geliştirme, kendini ifade, selfini ortaya koyma becerilerine bir bakın bakalım, peki bunlar başka bir ülkede mi böyle bir özel yeteneklerle donandılar Allah aşkına? Yine bu coğrafyada ve bu tarihin, bu kültürün içinde. Demek ki, alt kültürlere göre, inan sistemlerine göre, etnik yapılara göre de farklılıklar gösteriyor. Dolayisıyla bu kadar heterojen insan tipi açısından, kültürel donanım açısından, değerler manzumesi açısından böyle bir çeşitlilik gösteren ki, çok büyük bir zenginliğimiz oldu; biz bunu tek Türk bir insan tipine indirmiş olsak bile ama bu zenginliğin içerisinde kadın sorununu böyle tek boyutlu, tek bir açıdan inceleyemeyiz. Ha, hukuk, normatif bir disiplin olarak gayet tabi yani bu farklılıklar yok sayarak yasa önünde eşit kabul edecek, doğrudur. Bu eşitlik içerisinde de çok çağdaş

şeyler geliştirmeye çalışacak, hukukçular bunu savunacak kabul ama dönüyor; dolaşıyor arkadaşlar, kim ne derse desin bu emeğim sömürüsü meselesi dünyada, dünyada sadece bu ülkede falan olacak bir işte değil, sonlanmadan insanın özgürlüğü, insanin bu yabancılaşmasından kurtulması mümkün değil, bu arada da kadının öyle kurtuluşu sadece bu tarz mücadelelerle olacak bir şey değil. Peki, süremi de doldurmuşum.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederim Hocam. Zaten aslında Açık Oturum olduğu için devamlı karışık sohbetler etme şansımız bulunmakta. Bu arada Sayın Ömer Uğur Gençcan bir, iki cümle söylemek istiyormuş, sözü kendilerine bırakıyorum.

Ömer Uğur GENÇCAN : Sağ olun. Ben bu Toplantıda çok ilginç sözler duydum, onları not aldım; "kadınlık organının yerini dahi bilmeyen kadınlar var, erkek tabiatın bir hatasıdır, kadın egemen bir toplumuz, boş verin şiddeti vesaireyi" ben bu cümlelerin hepsini sadece yadırgadığımı ifade ediyorum.

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ : Bir dakika o zaman bana da cevap hakkı doğuyor, tuhaf cümleleri sarf eden ben olduğuma göre.

Ömer Uğur GENÇCAN : İlginç cümle dedim, tuhaf demedim.

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ : Hayır kadına şiddet falan hiç öyle bir şey söylemiyorum. Hayır hiç öyle bir şey. Şiddet, olur mu canım, çocuğa da, kadına da şiddet bu toplumda var tabi; bilmiyor değilim ama bu şiddeti, arkadaşlar, bu demin söylediğim akraba evliliğinden tutunda şiddet, peki, işsiz, okuyamayan, kendisini geliştiremeyen sadece kadına özgü bir problem mi bu? Değil. Şiddet meselesine, sadece şiddet konusunu bile el alsak, ne ile önleyeceğiz? Bu şiddetin arkasındaki insan psikolojisini ve kültürel yapılanmayı ve o ekonomik sisteme hiçbir atıfta bulunmayacağız, "kahrolsun kadına şiddet", "kadına şiddet uygulayan erkekler kahrolsun". O zaman alalım birer tabanca, böyle değil olay, bu kadar basit bir şey değil.

KATILIMI.:

Prof. Dr. Cengiz GÜLENÇ : Var tabi, olmaz olur mu, tarih boyunca var. siz, peki, zannediyor musunuz ki, çok uygar Batı'nın, bu

kadar, övgü ile bahsedilen Batı'nın kadın hakları ve kadın konumu açısından çok parlak bir durumda olduğunu söyleyebilir misiniz? Bakın, size bir Batı kültürünün, uygarlığının bir ayağı Eski Grek'tir güya yani Grek ve Roma Uygarlığıdır, bir tarafı Hıristiyan Kültürüdür, Avrupa kimliğinin, Batı kümlüğünün, üçüncüsü de Aydınlanma Felsefesidir, aydınlanma düşüncesidir yani bu sekülerleşme ve ulus, cumhuriyet falan kavramları da ondan bağlantılı. Bu kadar insanlık ailesine, böyle uygarlık anlamında katkısı bulunan Batı dünyasının size bir tek, bakın, İngilizce'de "man" ne anlama gelir? "insandır" ama aynı zamanda "erkektir" yani insanı erkek temsil eder. Fransızca'da "lone"* hem insandır hem erkektir. Almanca'da, tam doğru okuyamayabilirim, "mench" bu hem erkektir, hem insandır. İtalyanca'da "wooma"* hem insandır hem erkektir. Arapça'da "adem" hem insandır, ben onun için ademoğlu, insanoğlu değil de, ademoğlu, adem kızı diye böyle bir retorik ile bahsederiz. Alın size Batı dünyasında hâlâ bütün temel dillerin şeyinde, insan erkek ile özdeşir. Bir tek Türkçe'de var, insan, erkek ve kadın. Peki.

Av. Munise DAYI : Sayın Hocam şiddet tabi ki, iki taraflı da var ama herhalde kadına karşı şiddet erkeklerden çok daha fazla bana göre, ben Açık Oturum idare edeceğim ama dayanamadım, kusura bakmayınız. Tabi, herkese göre de mesela kadınlar geçen sene, Dünya Kadınlar Gününü kutladığı için dayak yedi, kimlerden erkeklerden yedi. Biraz önce Mumcu Hocamızın söylediği gibi Konya'da bir kadın gazetecimiz dayak yedi, linç ediliyordu, neden? Gene erkeklerden geldi. Gazetelere her gün açın, bakın %99 kadına yapılan şiddeti haber verir. Nitekim, 2 sene önce mi, 3 sene önce mi, hatırlamıyorum, çok ilginçti, asla unutamayacağım bir olaydır, adam karısını sokakta dokuz yerinden bıçakladı ve erkek polisler seyretti. Bu rakamlarla çoğaltılır ama ben tabi, Oturum yönetiyorum, konuşmacı değilim dolayısıyla şimdi hemen sözü Sayın Güllü'ye vereceğim. Efendim,

KATILIMCI : -mikrofonsuz- Kadının şiddete maruz kalan kadın aynı zamanda kadın, biz erkek çocuklarının yetiştirilmesi... öyle zannediliyor ki ve çocuğa şiddet bir olayda vardı yani çocuk bu kadar şeydi, ... önemli bir olay, çok gündemde bir olay, ... ve yani takdir ederek söylemiyorum ama kadın şiddeti ... o anlamda söylemek istiyorum ve önemli...

Av. Munise DAYI : Tabi yani çocuğa da şiddet varda ama şöyle genelleme yaparsanız, ben onu demek istiyorum, kadına karşı şiddetin daha yoğun olduğunu. Ben hemen sözü hemen Sayın Güllü'ye bırakacağım. Kendisinin de rakamlarla herhalde bir açıklayacakları var.

Canan GÜLLÜ : Benimde hemen önümde aslında 2002'li yıllarda sivil toplumu anlatacaktım ama Hocamın da söylediği üzere konuyu biraz değiştirip hemen şiddet ile ilgili son rakamı veriyorum; biz bugün Kadından Sorumlu Devlet Bakanı ile ilgili, şu an karşımda bulunan Anneler Derneği gibi bir çok sivil toplumla beraber "kadına yönelik şiddete son deklarasyonu" yayınladık. Orada da oranları verdik aslında ama; bilir misiniz ki, Güneydoğu'da üniversite mezunu kadınların evliliklerinin ilk gecesinde %71'i dayak yemektedir üniversite mezunu yanlış duymadınız.. Yine Güneydoğu'dan alınan bir rakam, %56'sı öğrenim durumları arasında herhangi bir belirleme yok ama orta öğretim bölümü, onlara da % 56 şiddeti uygulamakta. Bir başkası da % 65, 15-17 yaş arasındaki genç kızlarımızın dayağa hazır olduklarını söylemesi evlilik öncesi, evlendiğinde dayak yiyebilirim, bu konu kaderim, ne olacak diye bir düşünceye haiz olduklarıdır. Belki bu rakamların çokluğudur Hanımefendi, çocuğa var olan şiddeti göz ardı etmemizi sağlayan. Aslında şiddetin

KATILIMCI : Göz ardı edemeyiz ama,

Canan GÜLLÜ : Hayır, göz ardı etmemiz derken önceliği kadına veriyoruz. İhlal kadında Oran olarak çok daha fazla çünkü. Güneydoğu, Doğu ve çok yakınımızda Karadeniz,; Mesela Bartın. Bugün çok daha enteresan bir şey orada Türkiye'de intihar olaylarının merkezi olarak Batman bilinir, ama Ankara'ya, Başkent'e 2.5 saat mesafedeki Bartın'da kadın-erkek intihar olayları çok yüksektir, birincisi uğranılan şiddettir, ikincisi geçim sıkıntısıdır. Yani bu olayların merkezden uzaklaşması, yakınlaşması ile ilgili bir şey değil, Bir verilere dayanması da söz konusu değil artık. Türkiye'nin geneli bu toplumsal şiddet ve yarayla mücadele etmek zorundadır. Dediğiniz gibi, sınıflandırmalara girmedik ama ön plana çıkarmamız, toplumun bunu görmesi lazım. bu konuda da görevi sadece işte, yasalardan ya da sivil toplumlardan beklememesi gerekiyor , en önemlisi bu konularda eğitimdir, eğitim ile bu yola girip kadını, erkeği

bilinçlendirmek zorundayız. Biz hep kadının insan hakları deriz. Ama kadın erkek ayırımı yapmadan bence belli konularda eğitilmesi gerekmektedir.

Ben, aslında Sayın Hocamin da sözlerine takıldım birinci bölümde., birinci bölümdeki konuya, şuraya da notları aldım, dediğim gibi 2000'li yıllardaki Avrupa Birliğine giden Türkiye'deki sivil toplumu anlatacaktım, vaktim kalırsa belki bir, iki satır ona dönerim ama Sayın Hocam dedi ki, ben şiddetin her noktasında bana gelecek konulara açığım, elinize, gönlünüze sağlık, bilginize sağlık, hukuk açısından artık bir sıkıntımız olmadığı noktasında bugün buradan çıkarken de eminim ama, Sayın Hocam ve değerli arkadaşlarım, bilir misiniz ki, o şiddete uğrayan kadın ilk önce hukuku, yasayı düşünmez, benim telefonumu arar, benim telefonum derken sivil toplumu kastediyorum. , İnanın dernek telefonları cep telefonlarımıza yönlendirilmiştir., 7 gün 24 saat açıktır ve ilk aradığı nokta sivil toplumların telefonlarıdır. "Beni kocam dövdü, ne yapacağım" diye. Türkiye'deki sığınma evi sayısı 26 olduğuna göre genel anlamda söylenen resmi, benim bildiğim 7'dir ama basında hep 26 diye geçip, bizi birazda kandırıyorlar, buralarda yer bulmak o, telefonlardan cevap alıp, o hanımı yerleştiremediğimiz için çoğu kadınları da kendi evlerimizde ağırlamak zorundayız. Ne zaman kadar, ne kadar? Bizim derdimiz sivil toplum olarak belki burada hemen görevlerimizin ne olduğunu söylememiz gerekecek tarihsel yapıyı anlatmanın ötesinde. Bize düşen görevler sivil toplum olarak sizin yaptığınız yasa karşısındaki kanunların toplumsal hayatta, pratikte uygulamasını sağlamak Hocam. Mersin'de bir konuşmaya gitmiştik, Sayın Müjde Hanımda bilir, "Medeni Kanunu anlatma" toplantılarıydı Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığıyla birlikte yaptığımız., bir hanimefendi çıktı ve şöyle bir soru sordu; "Medeni Kanunda değişen evlilik sözleşmesiyle ilgili sözleşme yapmak için kocamı notere davet ettiğimde kocamın bana tekme vuracağı an siz benim yanimda olacak misiniz? ". Bu soruya hiçbirimiz "evet" diyemedik, Mersin'de olamayacağız, Şırnak'ta olamayacağız, Hakkari'de veya İstanbul'da, İzmir'de olamayacağız. Olmamız gerekli, ona madem ki, kanunları çıkarıyorsak kanunun yolunu gösteriyorsak onlara destek yollarını da bulmalıyız.

Sivil toplum ne yapıyor diye söylemem lazım!, unuturum diye notlar aldım çünkü o kadar çok şey ile uğraşıyoruz ki, sadece konumuz Medeni Kanun, Ceza Yasası, şiddet değil. Biz şiddet için ve tüm konular için kadının eğitimiyle uğraşıyoruz. Türkiye'de çok yakın zamanda yine ben, Ayvalık'ta bir konferansa katıldığımda Ayvalık ki, turizmin cenneti, Midilli Adasından her hafta 1.000 kişinin turist olarak geldiği bir yerde %91 oranında okumama oranı var hanımlar, beyler, % 91. yüreğim sızladı benim yani biz Güneydoğu'da bu oran geldiği vakit hadi Güneydoğu diyoruz ki, meğerse oradaki oranlar çok daha iç açıcıymış, Ayvalık gibi bir yerde. okuma-yazma konusuna çalışıyoruz, eğitim, öğretime çalışıyoruz. Siyasete çalışıyoruz, Üniversite mezunu kadın konusunda hep altlarda değiliz üstlerdeyiz. Ama Kadınları, siyasette temsilcisi yapamiyoruz. Oran çok düşük, belki derdimizi bilen kadınlar Meclis'te olursa bizi daha iyi temsil eder diye kota konusunda çalışmalar yapıyoruz.

Taşlama dediğimiz Konya Olayları, Satın Hocamın dediği de, bunun Cumhuriyet değerleri ile ilgisi var; Cumhuriyete sahip çıkma adına sivil toplum çalışmalar yapıyor., Avrupa Birliği'ne gidiyoruz, tarım gelecek önümüze, Türkiye'de %47 oranında tarım işçisi çalişan kadınlarımız var. kadınların istihdamı noktasında bir çabalama ve çalışma içindeyiz.

Bunlarda yetmiyormuş gibi uluslararası arenada kendimizi tanıtmak durumundayız. 1930'larda Türk Kadını haklarını almış ama 1950'ler, 1960'lar, 2000'ler, Türk Kadını hâlâ haklarının peşinde koşan, Milli Mücadele yapan kadınların kazanımlarıyla tepsimizi doldurmuşuz. Bunların çalışmasını yapıp uluslararası arenada kendimizi gösteriyoruz. Oranın kadınlarının haklarıyla bizimkini karşılaştırmaya çalışıyoruz.

Sadece bunlarda değil tabi ki, bizim anketlerimiz, var; bir dönem başkanlığını yaptığım Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği, bilimsel arenada çalışan bir dernektir. Tablo şeklinde kadının insan hakları konusundaki durumu, sosyal alanda ne düşünür, siyasal alanda, çalışma hayatında ne düşünür diye, Türkiye'de ilk olan bir kadın atlasını çikarmışız. Kadınlarımız ile ilgili olarak yine kadının siyasal mobilizasyonu adı ile siyasette bakış açisini araştırmışız. Osmalidan Cumhuriyete karikatürlerde kadın kitabı ile 1908-1938 tarihleri arasında cinsel obje olarak kullanılmadığını tespit edip yayınlamışız., Bilirmisiniz ki

kadın 1950'lere kadar cinsel obje olarak kullanılmamış., Baş sayfa kadını olmadığı dönemleri yansıtmışız. Nerede hata yapılmış bunu araştırıyoruz.. Bunları yapıyoruz sivil toplum olarak, yapmamız gerekiyor ve bunları yaparken de inanın hiçbir ücret almıyoruz, elimiz cebimizde. Konuşmanın başında anlattığım "gönüllülük ilkesini" yerine getiriyoruz. Bizler gönüllüyüz, gönüllü olmak durumundayız da.

Türkiye'de, şöyle bir araştırma yaptım, ben ne kadar sivil toplum var diye, hemen onların sonucunu vermek istiyorum; bakın, Avrupa'da 40 kişiye bir dernek düşerken ülkemizde 1000 kişiye bir dernek düşüyor. 2005 verilerine göre, 2006'da son 2-3 ayda belki kurulan derneklerin sayısı yok burada ama, 173.748 dernek var. Ankara'da dernek sayısı 6.993, bunun 230 derneği kadın konularıyla ilgileniyor, İstanbul'da 13.179 dernek, İzmir'de 3.726, Bursa'da 2.808, Kocaeli'nde 2.058. tablo Batı için kötü. Şırnak 69, Hakkari 66, Bingöl 192, Tunceli 81, Kilis 80. Hemen bir konuyla ilgili bir şey söylemek istiyorum; Güneydoğu'daki bu dernek sayılarının artışı 2000'li yıllar, derneklerin hareketli olduğu, dediğimiz dönemlere geliyor, Avrupa Birliğinden fon alınması için kurulan dernekler, bakmayın görüntüye. Oradaki fon kaynaklarını kullanıp, süreklilik arz etmesi düşünülmeden hemen parayı almak insanları düşünmeden çalışmaları yarıda bırakıp gelen sivil toplumlarla da dolu,

Kendimizi ön plana çıkarmaya çalışıp, topluma yararlı olurken bir de kendi içimizdeki yararsız sivil toplumlarını, elimine etmek durumundayız. Bunlarla ilgili bir çalışmamız var .

Son olarak ELSA' ya çok çok teşekkür ediyorum, böyle bir çalışmada gençleri görmenin mutluluğunu yaşıyorum. Gençlerin, sanıyorum bu %15'in içindesiniz çünkü Türkiye'de sivil toplumlara genç bakış açısının oranı % 15. Ben cümlemi bitirmeden evvel bir şey söyleyeceğim., Arkadaşlarıma da söyledim, yıllar önce derneğimin kapısını çaldığımda üniversite mezunu 22 yaşında biri iken beni kapısından almamışlardı, gençsiniz diye ama bugün bütün kapıların gençlere açık olduğu bir dönemde yaşamaktayız., Lütfen gençler, sivil topluma katılın, elinizi ve emeğinizi sivil toplumdan, çekmeyin, arkadaşlarım Kapımız ve gönlümüz size açık. Sevgiler, , iyi günler.

Av. Munise DAYI : Sayın Güllü'ye çok teşekkür ederiz. Hakikaten doğru, aslında Sayın Gençcan'ın bir-iki cümlesi var ama turu tamamladıktan sonra size hemen döneceğim, dediği doğru yani kanunlarımız hakikaten çok iyi çıktı son zamanlarda, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, 4320 sayılı Kanun, hakikaten kadının sıkıntılarını biraz azalttı. Ancak bu kanunların çıkması yeterli değil, sivil toplum kuruluşlarına çok büyük görevler düşüyor, bunların tanıtımını da sivil toplum kuruluşları yüklenecek ve öğretecek. Ben son sözü Sayın Sucu'ya veriyor, sonrada vaktimiz biraz daha kalıyor, sorusu olan, gelip konuşmak arzu edenlere sıra vermeye çalışacağım. Teşekkür ederim, buyurun,

Ayşe SUCU : Bende teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Artık vakit hayli ilerledi ve öyle tahmin ediyorum ki, yorgunluklar başladı. Ben de çok uzatmayacağım ama bir, iki hususun altını çizmek istiyorum; bugün Cengiz Hocam ile hep çok konuda örtüştüğümüzü gördüm; biraz önce, ikinci konuşmasındaki sözleri söylemek isteseydim herhalde yakın sözlerle hemen hemen aynı hususların altını çizerdim. Sadece bir konu hariç, bugün örtüştüğümüzü görüyorum ki, Cengiz Hocamın pek çok yerde de dinleyen birisi olarak ve her zaman, her konuşmasından da zevk alan birisi olarak bunu söylüyorum. Şimdi, bir hususun özellikle altını çizmek istiyorum sevgili konuklar; İslam insanı nasıl ele alır denildiği zaman benim kullandığım bir cümle vardır, her şeyden önce İslam "insanı akıl cephesinden ele alıyor". Akıl ile tartmayı, akıl ile uygunluğu ve aklımızla görevi bir değer ölçüsü olarak kabul ediyor ki, Kuranı Kerim'in beni hayran bırakan yönü 700 küsur yerde "insana akıl etmiyor musunuz, düşünmüyor musunuz, tefekkür etmiyor musunuz" ifadelerini kullanması. Burada tartışırken ister istemez tekrar meseleleri ele alırken kadın olalım, erkek olalım aklımızla meseleleri tartmayı ölçü kabul etmemiz gerektiğine bir kez daha inandım ki Kuranı Kerim'in yine insana bakışında kadın ve erkeki birbirine tamamlayan, iki unsur olarak görmesi de beni her zaman celp etmiştir ve Cengiz Hocama biraz önce katılıyorum söylediklerine yani kadını ya da erkeki değerlendirirken aklı ile beyninin gramı ile, farklı hususlarla değerlendirmelerin bizi çok sağlıklı noktalara götürmeyeceğine de inanıyorum. Onun için kadın ve erkek bu hayatı anlamlandırma da, hayatı idame ettirmede birbirlerinin destekçisi olması gerekiyor ki, biraz önce tartışmalarda, sanıyorum hukukçu arkadaşımızın söylediği şeyleri tekrar yinelemek gerekirse, tekrarlamayayım ama, erkekleri de yetiştiren

bizleriz sonuç itibariyle. Şu anda şikayet ettiğimiz varlıklar bizim evlerimizden, ellerimizle büyüttüğümüz evlatlarımız, kardeşlerimiz, eşlerimiz vesaire. Onun için burada galiba aynayı birazda kadınların kendilerine tutması gerekir diye düşünüyorum.

Bir başka husus, yine Kuranı Kerim'in insana bakışını ya da eşlerin birbirine bakışını varoluşsal bir yaklaşım ile sevgi ve şefkat temeline oturtması yine beni celp eden hususlardan birisi çünkü kainat yaratırken bile Allah "rahmet esasü" üzerine yaratıyor ve hatta evliliğin idamesi noktasında da sevgi ve şefkat kavramlarını özellikle kullanıyor. Galiba bugün toplum olarak hatta insanlık olarak yoksun olduğumuz en önemli kavramlar, "sevgi ve şefkat". İnsanın insana bakışında, insanın varlıklara bakışında, insanın her şeye bakışında sevgi eğer, merhamet öne çıksa idi, bugün belki burada bu konuları tartışmıyor olacak idik ki, 2000'li yılarda zannediyorsam, Batman'a gitmiştim, bu intihar vakalarını biliyorsunuz, genç kızlarla ilgili, orada hep çok aile ile bizzat görüşme yaptık, intihar edenlerin anne-babalarıyla beraber uzun sohbetler yaptık, bir şey vardı ki, Türkiye'de, orada genç kızlarımızın, kadınlarımızın ki, sadece Batman'a dönük değildir bu tespit eminim, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu hatta Türkiye'deki pek çok yöredeki sıkıntı çeken kadınlarımızın probleminin temelinde pek çok husus var, işte siyasi, sosyal, ekonomik ama dinin yanlış anlaşılmasının da çok önemli rol oynadığını gördüm. Ki, evliliklerin temelinde bile şöyle bir anlayış yatıyor; biliyorsunuz Batman genelde Şafidir, Şafi anlayışı etkindi orada, kızlarını belirlerken Şafi anlayışına göre, isterse 14 yaşında, 12 yaşındaki kız çocuğu olsun babanın rızası yeterlidir ya da diğer pek çok hususta, orada mezhep, İslam anlayışlarının ne kadar aile üzerinde, kız çocukları üzerinde, kadının yine aile ilişkileri üzerinde çok önem arz ettiğini gördüm. Nereye getirmek istiyorum, Türkiye'de eğer bir kadınlarla ilgili, sadece kadın değil, bende daha genel anlamda insanımızın, insanımızla ilgili toplumsal bir değişime katkıda bulunmak istiyor isek bir, her unsuru, tekrar ele alıp yeniden gözden geçirmemiz gerektiğine inanıyorum. Toplumsal uzlaşmaya ancak böyle varabiliriz ki, en önemlisi yine, "ötekileştirerek" değil, başkalarını, diğerlerini uzaklaştırarak değil, ilk tekrar şu Kuranı Kerim'in o temel kavramları, sevgi-şefkat kavramlarından yola çıkarak güzel bir toplum oluşturacağımıza inanıyorum. Onun için sanıyorum burada kadın, erkek hepimize ciddi roller düşmekte ve hepimiz üzerimize

düşen görevi de layığı ile yerine getirmek zorundayız diye düşünüyorum. Ki, bakınız, eğer güzel anlaşılırsa, doğru anlaşılırsa öyle felsefeler oluşturulabiliyor ki, hayran olduğum insanlardan biri, düşünürümüz "aşk insanımız" Mevlana'dır. Mevlana'nın o güzel sözü ile bende fazla uzatmadan bitireyim, Mevlana diyor ki, " kadın mahluk değil, belki haliktır". Demek ki, İslam güzel anlaşılırsa, din güzel anlaşılırsa hatta biraz daha ötesine geçelim, felsefeler doğru anlaşılırsa, izinler doğru anlaşılırsa ve merkeze insanı koyarsak sanıyorum bir uzlaşı sağlayacağız, güzel bir dünyayı hep birlikte oluşturacağız. Efendim, tekrar teşekkür ediyorum, hep güzelliklere vesile olsun Toplantı.

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederiz Sayın Sucu. Ben şimdi sözü Uğur Gençcan'a vereceğim.

Ömer Uğur GENÇCAN : Değerli arkadaşlarım, ben bu konuşmaları dinledikten sonra sanki kadına yapılan şiddeti abartıyoruz gibi bir hava yaratılıyor, buna üzüldüğümü ifade etmek isterim. Ben 18 senelik uygulamanın içinde olan bir insanım. Dava açmaktaki tüm güçlüklerine rağmen 10.000 dayak yiyen kadının boşanma davasına karşın sadece 10 tane dayak yiyen kocanın boşanma davası söz konusudur. Kadın ve çocuğa yönelik şiddet ülkemde utanç verici boyutlardadır. Bunu küçümsemeyen, yok saymaya kimsenin hakkı yoktur. Bunları şiddete uğrayan kadın ve özellikle seslerini bize ulaştıramayan şiddete uğrayan çocuklar adına söyledim. Kendi adıma bir şey istediysem namerdim!

Av. Munise DAYI : Teşekkür ederiz. Buyurun,

KATILIMCI : Çok. teşekkür ediyoruz. Bizler her zaman, büyüklerimiz bize destek olduğu sürece bu tip organizasyonların içinde olacağız ve her zaman bunun için gayret göstereceğiz. Destek olması gerektiğini söyledim büyüklerin, bir noktaya değinmek istiyorum, biz bu etkinliği gerçekleştirirken Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulunun büyük destekleriyle gerçekleşti bu etkinlik. Büyüklerimiz bize destek olduğu sürece işte, bu kadar güzel etkinliklerin altına imza atabiliyoruz bizlerde. Sizler ne kadar bize destek olursanız bizler o kadar varız. Şimdi soruma geçmek istiyorum; Sayın Gençcan konuşmalarında hukuk kurallarıyla kadına karşı şiddetin her şekilde önlenebileceğini, kadına karşı

ANKARA BAROSU
BİLGİ VE BELGE MERKEZİ

zorlayıcılıkların önlenebileceğini söyledi. Sayın Güleç'te konuşmalarında, Türkiye'de hukuk devleti ilkesinin çok üst düzeyde yerleşmediğini, bu nedenle bunun pek fazla imkan bulamayacağını söyledi. Sayın Gençcan, gerçekten şu anda önümüzde Yeni Medeni Kanun ile bu kadar derecede dava var mı, kadına karşı şiddeti önleyecek şekilde?

Ömer Uğur GENÇCAN : Değerli arkadaşım bu sorun için çok teşekkür ediyorum. Benim samimiyetime zannediyorum inanmışınızdır. Ben, 1979 Hukuk Fakültesi mezunuyum ve o tarih, 22 yaşında ben hakimlik cüppesini giydim, yaşım şu an 47, aralıksız hakimlik yaptım. Hayatımın döneminde sayısız kitabım, makalem, konuşmam var. Kendimi bugüne kadar, o kadar özgür ifade ettim ki, kendi tepemde siyasal iktidarı hiçbir zaman hissetmedim hâlâ da öyle konuşmaya devam ediyorum. Bu sebepten dolayı da bugüne kadar başım derde girmedi, üstelik Yargıtay Üyesi de seçilebildim. Yani, bugünlerde yargıyı bizi, özellikle çok tartışıyorlar. Valla bir işimizi yapmak ile meşgulüz yani siyasi iktidarda, ben bugün 5 tane Adalet Bakanının adını dahi bilmem, umursamam da, umurumda değil. Bakanlıktaki müsteşar yardımcılarının sayısını bile vallahi bilmem, billahi bilmem. Ben, size başka bir şey daha yemin edeyim, ben bu kadar senelik hakimim ve bugüne kadar siyasetle bulaşıklı bir kişi, bir cümle vallahi de kurmamıştır, billahi de kurmamıştır. Bana, bu saate kadar kurmadılar, bundan sonra yani denesinler bakalım ne olacak, ayrı bir kavram yani ben kendimi o anlamda özgür hissettim. Bana bulaşmadılar ya ben yemin ederek söyledim artık başka ne söyleyeyim.

Av. Munise DAYI : Buyurun,

KATILIMCI : Ben Ömer Uğur Gençcan'a teşekkür ediyorum. Gerçekten kadına yönelik şiddeti çok güzel içselleştirmiş, onun için çok teşekkür ediyorum ama Cengiz Güleç'ten de tekrar biraz konuşmasını açmak istiyorum. Aslında gerginlik oldu ama bütün konuşmacıların aynı şeyi söylediğine inanıyorum. Sadece Cengiz Bey birazcık daha açtı sanıyorum kadına yönelik şiddeti yani toplumsal yani sadece erkek değil, bunun arkasında başka şeyler, sizin adınıza konuşmak istemiyorum ama onu demek istediniz değil mi, başka şeylerde var yani sadece erkek ve kadın meselesi değil. O yüzden birazcık daha açarsanız çok sevineceğim, teşekkür ederim.

Ömer Uğur GENÇCAN : Ben bir cümle söyleyeyim değerli Hocam, gerginlik falan olmadı, ben değerli Hocamı saygı ile karşıladım yani iki cümle bir izin verin kuralım; benim söylediklerim tutanaklardadır, Hocamın da söyledikleri tutanaklardadır. Kadın egemen bir toplumuz dedi; boş verin şiddeti vesaireyi dedi. Ben, cümle olarak Başkanım da burada yani ben sadece onu, o kadarcık da cümle kurmaya zannediyorum değerli Hocam izin verir; saygı ile karşılıyoruz. Gerginlik falan kesinlikle olmadı.

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ : Arkadaşlar, kadın egemenliği bir latife tabi ama yani şimdi, ben yurtdışında özellikle bu göç, Almanya Meselesi; özellikle Almanya'da göç olayının değişik boyutları, değişik kesimdeki cinsiyet, eğitim işte, inanç, mezhep farklı farklı kültürel ve sosyolojik boyutlarıyla bu Göç durumunun nasıl etkilediği; özellikle kimlik sorunu üzerinde yıllarca emek vermiş bir insanım ve çalışıyorum. Şimdi, biraz Ömer Bey'in tarzı bana şu kadar yıl hakim, şu kadar yıl bilmem, bunları ben pek sevmiyorum ama bana illa söylemek gerekirse bende 40 yıllık hekimim ve 40 yıldır da psikiyatr olarak ve iyi kötü de 1968 kuşağından gelen açıkçası siyasi eğilimleriyle solcu bir insan olarak bu sorunların içindeyim ve yıllar. Bu araştırmaydı, bu veriydi filandan ziyade ben artık 60 yaşına gelmiş bir insan olarak ve bu topraklara, bu kültüre ve bu coğrafyaya aşık bir adam olarak izlenimlerimi ve binlerce aile ve Türkiye'nin her yöresinden insanlarla, ruhsal ıstıraplarıyla, sosyal ıstıraplarıyla uğraşmış bir insanım ve bu kişisel, bireysel, ruhsal sorunlarla gelenlerin en az yarıdan fazlasının sosyal problemlerle ilgili olduğunu biliyorum yani ister bu muayenehanelerde olsun, çalıştığım hastanelerde olsun, kişisel, şizofreni ya da ağır kişisel, bireysel depresyon dala, gayet tabi geliniyor ama ruhsal danışma ve öyle bir tedavi ihtiyacı içinde olanların en az ¾'ünün sosyal, kültürel, ekonomik nedenlerle ilgili olduğunu bir kere söyleyeyim. Bireysel, kişisel falan değil, bu bir yani bu ülkenin en öyle karalamak, yermek falan gibi bir derdim yok, söylediğim gibi hiçbir zaman ben şu coğrafyada ve şu toprakların ne terk etmek, ne övgü düzmek, ne halk dalkavukluğu yapmak gibi bir derdim de yok ama bildiğim bir şey varsa, bu Türkiye, güzelim bu necip milletimiz ve çok sevdiğim bu yurdum şizofrenik bir toplum arkadaşlar. Çok garip bir toplum, bir tarafıyla, bir tarafıyla inanılmaz değerlerin, erdemlerin sürdürücüsü, yaşatıcısı, hayata geçiricisi ama bir taraftan da çok tuhaf,

garip şeylerle bir arada yaşayan, onun içinde çok kompleks yani biz Türkler şöyleyiz, biz bilmem neyiz falan gibi genellemeler zaten ben hep öteden beri sinir eder yani bir bilim adamı olarak eder, iki, bende bu topraklarda yaşıyorum. Arkadaşlar, bu toplum hukuk devleti, hukuk toplumu falan değil yani bir devletin en tepe noktasında önce hükümet başkanı sana, daha sonra devlet başkanı olarak tüm siyasi hayatında 40 yıl şöyle veya böyle damgasını basmış bir siyasi zat, kalkıp da "verdimse vermiş ne olur", işte devlet bir kere bilmem neyin dışına çıkarsa ne olur" ya da işte bir şunu yap yani bu tarz söylemleri olan ve bu tarz söylemleriyle siyasi iktidardan da uzaklaşmadığı gibi, bir taraftan da "aman devlet baba" diye tepemize davet edilen ve davet eden de bu toplumun insanları. Fırsatçıyız arkadaşlar biz, çok avantacı bir toplumuz biz. Çok fırsatçı, çok avantacı. Nasıl oluyor da Cumhuriyetin ilke ve değerleri hayata geçemiyor, hâlâ kötüye gidiyoruz, ..., bütün bu yaygaranın arkasında siyaseten kirli ve kötü bir durumda olduğumuz ben biliyorum, görüyorum. Yüreğimde yanıyor ama e, bu da bize dışarıdan ithal edilmiyor. O zaman insan malzememiz nedir ve bu insan malzememizin arkasında hangi tarihi, kültürel, ekonomik şeyler yatıyor, bakarak konuşmak zorundayız. Örneğin, afaki hamasi şeyleri ne yüceltirim, ne yererim: Güzelleriyle ve çirkinlikleriyle. Ben halkımı böyle seviyorum, ben de o kültürün insanıyım. Dolayısıyla bu şiddet meselesinde yani kadın egemen derken belirli bir tür aile tipini kasıt ederek, belirli bir kültürel ve inanç yapısına ait aile tiplerindeki genel tarzı anlatıyorum. Bunların içinde de ezilen kadın var yani yok mu, Alevi kadınların ailelerinin içerisinde işkence görmüş, acı çekmiş ama ben ne Meryemceleri bilirim açıkçası, feraset ve dirayeti ile ve gerçekten de karşımda her zaman saygı duyduğum genciyle de, erkeki ile de, Laz kadını da var, Kürt kadını da var arkadaşlar ve Türkmen'i de var tabi bunu da inkar etmiyorum ama sizi bütün bu soyut yani kültürel, inançsal, tarihsel bağlamlarından sıyıracaksınız insanları sanki hüdayi ... varlıklarmış gibi bizim insanımız ya da bizim toplum, ben bunu anlamıyorum. Dolayısıyla şiddet insana ilişkin bir şey. Din ve şiddet arasında da çok, birebir yakın bir ilişki var, sevgili Dostum ... çünkü dinler kaotik dünyayı daha kozmos yani bir düzenlilik içinde algılama ihtiyacından doğar. İnsanın inanma ihtiyacının o tip yapısal bir şey olduğunu biliyorum ama bir süre sonra bu dinlerin, özellikle tek tanrılı dinlerin ve tek tanrılı dinler arasında da müminler topluluğunu genişletme gibi bir güdü olduğu

sürece, bu bir cihat anlamına da gelir aynı zamanda, öbürleri Haçlıdır, bugün medeniyetler ve dinler savaşı diye adlandırılan şey aslına yine, emperyalizmin bu açık dünyayı bir ekonomik sömürü haline getirmesini gizleyen, örten bir söylemdir, bir ideolojik söylemdir. Dinler ve medeniyetlerin çatışması lafı böyle bir şeydir. Aslında Hıristiyan dünyası diyelim, 2 milyarsa, 1.5 midir, hayır, Müslüman 2-2.5 milyardır, Hıristiyan dünya arasında görülen bu rekabet ve çatışma aslında bu iki dinin de İbrahimi dinler olarak tıpatıp, büyük ölçüde birbirine benzemesi ve farklılıklarını ortaya koyabilmek için ortaya çıkardıkları şiddet ile ilgilidir. Ben size, kalbim rahat olsun sizin Baronuza,

AYŞE SUCU : ....

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ : Tamam da din de insana ait bir şey, bir saniye yani sonuçta insanın olmadığı yerde bir dinden bahsetmiyoruz yani herhalde ... maymundan

AYŞE SUCU : Anlayışı giriyor.

Prof. Dr. Cengiz GÜLEÇ : Her neyse tebliği, kutsal vahi ve tebliği, doğrudur yani her tebliği bir metindir. Her metin farklı kültürler ve farklı insanlar tarafından farklı okumalara tabiidir, başka türlü olamaz. Ve en sahih hadisler için kullanılabilir ama bu kutsal vahiye dayalı metinlerin en doğru anlaşılması şudur diyecek bir otorite yoktur, olamaz. Dolayısıyla hermenotik dediğimiz hikayede böyle bir şeydir, ortada bir metin varsa farklı okumaları da mümkündür. Bizim işimiz de öyledir, biz de insanlarda bir tür okumaya çalışıyoruz, neyse ben burada biraz konferansa döndü. Bağışlayın, böyle aldım başımı gidiyorum ama. Neyse benim başka bir vaadimiz olsun, öyle bir söyleşi yapalım ama yani özetle kadın meselesine bakarken lütfen, ferasetli, dirayetli, sezgili, hakikaten de bu kadınların yüzü, suyu hürmetine şu ülke ayakta duruyorsa bunu görmüyorsa bunu görmüyor değilim. Bu insanların ben şiddete maruz kalmadığını ben görmüyor değilim, en çokta ben severim, sayarım kadınları ayrıca.

Av. Munise DAYI : Çok teşekkür ederiz.

Ömer Uğur GENÇCAN : Hocam teşekkür ederim.

Av. Munise DAYI : Aslında konuşmalarımız zamanımız olsa da devam etse ama maalesef burada bitirmek zorundayız. Bu arada, dışarıda olursa çünkü kokteylimiz başladı, saat 17:00. Ben bu arada Konuşmacılarımıza ve dinleyicilerimize, konuklarımıza çok teşekkür ederim. Ayrıca, bize bugün için özveri ile çalışan Ankara Barosu Başkanımıza ve Yönetim Kurulu Üyemiz Senay Hanım'a da çok teşekkürlerimi iletirim.

TUTUKLAMA

AÇIŞ KONUŞMASI

Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

OTURUM BAŞKANI

Av. Sami KAHRAMAN
Ankara Barosu CMK Merkezi ve Yürütme Kurulu Başkanı

KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Osman YAŞAR
Yargıtay 4. Ceza Dairesi Üyesi

Av. Erdal MERDOL
Ankara Barosu Önceki Başkanı
Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi Başkanı

05 Nisan 2006

TUTUKLAMA

Av. Vedat Ahsen COŞAR : *"Tutuklama"* ile ilgili olarak Baromuzun düzenlediği konferansa geldiğiniz için hepinize teşekkür ediyorum. Bu vesileyle meslektaşlarımın *"Avukatlar Gününü"*de kutluyorum.

*"Tutuklama"*yı konu alan bu konferansa katkı yapacak olan Yargıtay Üyesi 4. Ceza Dairesi Üyesi Sayın Osman Yaşar'a, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Sayın Cumhur Şahin'e, sevgili meslektaşımız, ağabeyimiz, başkanımız, üstadımız Sayın Erdal Merdol'a, sevgili kardeşim, meslektaşım Sami Kahraman'a bu konferansla ilgili olarak yaptıkları ve yapacakları katkılardan dolayı Ankara Barosu adına, yönetim kurulu üyesi arkadaşlarım adına ve şahsım adına teşekkür ediyorum.

Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. İyi günler diliyorum.

Av. Sami KAHRAMAN : Tebliğ sunacak arkadaşlar lütfen buyursunlar. Değerli arkadaşlar ferdin devlet karşısındaki hak ve yetkilerini, özgürlüklerini gayet tabi ki çerçeve olarak Anayasa normu düzenler. Ancak Anayasa normu, bildiğiniz gibi genel bir düzenleme sunar. Bu düzenlemelerin detayı da yasalarda olur. Ferdin devletle ilişkilerinde en önemli yasa Ceza Muhakemesi Yasasıdır. Çünkü ferdin özgürlüklerinin sınırı büyük ölçüde Ceza Muhakemesi Yasasında düzenlenmiştir. Ceza Muhakemesi Yasası ciddi değişikliklerle geçtiğimiz yıl 1 Haziran tarihi itibariyle yürürlüğe girdi. Ancak 1 Haziran'dan bu tarafa uygulamayı izlediğimizde beklenen uygulamanın daha henüz yerleşmediğini tespit edebiliyoruz. Yasanın birçok maddesinde uygulama sıkıntıları söz konusu olmaktadır. Hepinizin de bildiği gibi yeni yasa ile gelmiş olan Adli Kontrol müessesi ciddi zorluklar karşısında uygulanamıyor. Çapraz sorgulama sistemi uygulanamıyor. Uzlaşma müessesesi uygulanmaya çalışılıyor, dava şartı olması nedeniyle de uygulanması zorunluluğu karşısında kırık dökük bir uygulama içerisinde savcıları da güç durumda bırakan, hakimleri de güç durumda bırakan ama aynı zamanda uzlaştırmacı avukat arkadaşlarımızı da güç durumda bırakan bir görünüm içerisinde. İddianamenin iadesi müessesi daha hâlâ

tam olarak anlaşılamadı, dolayısıyla tam bir uygulama birliğinin olduğunu söylemek mümkün değil. Adli kolluk yasada düzenlenmiş olmasına karşılık hatta bununla ilgili olarak bir de yönetmelik çıkmasına karşılık daha hâlâ uygulama alanı bulamadı. Emniyet'teki bir toplantıda Kayseri'de pilot olarak uygulamaya başladı demişlerdi fakat Kayseri'de yaptığımız çalışmalarda da orada da hiçbir uygulamanın söz konusu olmadığını gördük. Genel olarak Ceza Muhakemesi Yasasında uygulamada ciddi sıkıntılar var. Dolayısıyla yasanın yeniden bir gözden geçirilmesi ve revize edilmesi zorunluluğu var. Ancak bu yasanın uygulanmasında bana göre en büyük sıkıntı tutuklama müessesinde. Daha önce yürürlükte olan Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının 104. maddesindeki düzenlemeleri ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Yasasının 100. maddesinde çok ciddi değişiklikler yapıldı tutuklama nedenleri konusunda. Adeta tutuklama nedenleri baştan aşağı değiştirildi, yeni norma bağlandı, yeni bir sisteme bağlandı. Ancak uygulamaya baktığımızda, uygulamada değişiklik var mı, yeni yasanın öngördüğü model ne kadar uygulamaya yansıttı bu konuda bir hayli tereddütler var. İşte bu konuda bir hayli tereddüt olmasından dolayı aynı zamanda kişinin özgürlüğü ile çok yakından ilgili bir müessese olması nedeniyle bugün özellikle bu konuyu tartışmaya açtık. Daha önceki yasanın uygulanma döneminde tutuklama nedeni büyük ölçüde dosyanın durumuna, isnat edilen suçun niteliğine, delil durumu itibariyle gibi klasik gerekçeler yeni yasanın uygulama döneminde de aynen geçerli olduğunu görüyoruz. Tutuklama nedenlerinde % 90 oranında bu klasik gerekçenin oluşturduğunu görüyoruz. Ha bu klasik gerekçe yeni yasa ile ne derecede bağdaşıyor? Özellikle 100. maddenin 2. fıkrası uygulamada ne derecede anlaşılıyor? Özellikle bu konuların tartışması bu oturumda yapılmaya çalışılacak.

Ben ilk sözü Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Profesör Doktor Cumhur Şahin'e veriyorum. Efendim süreniz 20 dakika, buyurun.

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Sayın Başkan, efendim herkesi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Avukatlar Gününüz, Avukatlar Günümüz kutlu olsun.

Sayın Başkanın örnek kabilinden telaffuz ettiği Ceza Muhakemesi Kurumları, belki tutuklama hariç, tamamı yeni kurumlar. Yeni kurumların

uygulanmasında bir takım anlayış farklılıkları, uygulama farklılıkları ve bundan kaynaklanan sıkıntılar kaçınılmaz olmaktadır. Şüphesiz bu aksaklıkları, sıkıntıları takip etmek ve bu kurumları uygulanabilir halde yeniden gözden geçirmek, düzenlemek şarttır. Aksi takdirde, hayatımızın her anında Ceza Muhakemesi sürecinde sürekli karşımıza çıkan bu kurumları işletmemiz mümkün olmaz. Dolayısıyla da Ceza Muhakemesinde ciddi sıkıntılar yaşarız. Ancak şunu da kabul edelim; hukukçular, yenilikler karşısında biraz muhafazakâr, hukuk alanındaki yenilikler konusunda da hepimiz alışkanlıklarımızı çok kolay terk edemiyoruz. Yenilikleri kabul noktasında bazı çekincelerimiz oluyor. Aslında bunun en güzel örneği bugünkü toplantının konusu. Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi, 1412 sayılı kanunun gerek 92'den sonraki gerek 92'den önceki haline göre büyük, önemli farklılıklar olmasına rağmen, yine de uygulama, aşağı yukarı 75 yıllık, 76 yıllık alışkanlığı, fazla bir şey değişmemiş gibi sürdürmeye devam ediyor. Oysa koruma tedbirleri içinde en hassas olanı, uygulamada gerçekten ciddi sıkıntılar çıkaranı olan tutuklamada 1412 sayılı kanunun 92 öncesi ve sonrasına göre esaslı diyebileceğimiz değişiklikler olduğu şüphesiz. Bunun zaman içinde uygulamaya yansımasını diliyoruz.

Tutuklama hassas bir koruma tedbiri. Uzun yıllar sadece Türkiye'de değil pek çok ülkede, bir koruma tedbirinden beklenen amacın dışında bir takım fonksiyonlar yüklediğimiz tedbirlerin başta geleni. İster 1412'ye bakın, ister yeni Kanuna bakın, ister diğer ülkelerin bu kurumu düzenleyen hükümlerine bakın; asıl olarak, ağırlıklı olarak, tutuklama; doğru dürüst bir muhakeme yapabilmek ve verdiğimiz kararı infaz edebilmek amacıyla başvurulabilen bir tedbirdir. Yani kişiyi, şüpheliyi veya sanığı hazır bulundurmak bu sayede maddi gerçeği ortaya çıkarmaya çalışmak ve sonucunda da bir ceza mahkumiyeti söz konusu ise bunun infazını mümkün kılmak. Tutuklamaya başvurulurken güdülen amaçlar bunlar. Ama hepimiz yakından biliyoruz ki, tutuklama, bunun dışında başka görevler, fonksiyonlar yüklenmiş olarak icra edilir. Bir kere kendisine karşı veya yakınlarına karşı suç işlenmiş olan mağdurun tatmini aracı olarak uygulama alanı bulur ülkemizde. Sıcağı sıcağına, henüz suçun üzerinden fazla zaman geçmeden mağdurun veya toplumun belli kesimlerinin teskin edilmesi lazım. Bunun için bir çok olayda, gerekmediği halde, tutuklamaya başvurulur. Aslında son günlerde sıkça duyduğumuz;

"biz yakalıyoruz hakim bırakıyor" sözü tam da bunun bir ifadesidir. Bu ya bir beklentidir; Emniyet'in bir beklentisidir, mağdurun beklentisidir, bununla irtibatlı belli çevrelerin beklentisidir. Muhtemel bir cezaya mahsuben, sıcağı sıcağına bu insanın bir özgürlüğünün kısıtlanması lazım. Tabiri caizse o anda yüreğimizin soğuması lazım. Aksi takdirde altı ay, bir sene, iki sene sonra ne ceza verirsek verelim çok etkili olmuyor. Böyle bir anlayış içinde tutuklamayı uyguluyoruz, uygulamaya çalışıyoruz. Ya da doğru dürüst ikametgâh sistemi, kayıt sistemi olmayan bir ülkede elimize geçmiş şüpheliyi bıraktığımız takdirde bir daha bulamıyoruz. Onun için onun soruşturmada, yargılamada, infaz öncesinde hazır bulundurulmasını temin amacıyla, tutuklamayı "el altında bulundurma" nın bir vasıtası olarak görebiliyoruz. Aslında bunların hiçbirisi Ceza Muhakemesi Kanununda tutuklamanın bir amacı veya fonksiyonu olarak öngörülmüş değildir. Ceza Muhakemesi Kanunu Tasarısının, bu Kanuna esas teşkil eden Tasarının tutuklama ile ilgili hükümlerine baktığınızda da, şu anda tıpkı eski Kanunda olduğu gibi, iki tutuklama sebebi öngörülüyor, ama Tasarıda hatırladığım kadarıyla 8-9 tane tutuklama sebebinden söz ediliyordu. Şüphelinin, sanığın korunması, bir infiâl karşısında onun sağlığının, hayatının korunması da dahil olmak üzere bir çok husus birer tutuklama sebebi olarak zikredilmiş idi. Nihayetinde bu yine iki sebebe düşürüldü ve 1412 sayılı Kanundaki düzenlemeye paralel hale getirildi.

Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun tutuklama ile ilgili düzenlemelerine genel olarak baktığımızda, birkaç nokta üzerinde özellikle durmak istiyorum. Mümkün olduğu kadar farklılıkları ortaya koymak ve sayın Başkanın işaret ettiği hususlara da temas etmek suretiyle sunumumu yapmak istiyorum.

Tutuklamanın, tutuklama koruma tedbirinin uygulanabilmesi için Kanun bir takım şartlar arıyor. Bunların belki önemlilerinden birisi, 1412 ile de önemli bir fark ortaya çıkıyor burada; tutuklanacak kişinin huzurda bulunması gerekiyor, hazır olması gerekiyor. Yani gıyabi tutuklama imkanını 5271 sayılı Kanun öngörmüş değil. Bir halde, sadece bir durumda gıyabi tutuklama mümkün; bu da yurt dışında bulunan kaçaklarla ilgili. İade sürecini işletebilmek amacıyla ilgili Sözleşmenin gereği olarak bir tutuklama kararının, müzekkeresinin bulunması gerekir. Onun dışında 5271 sayılı Kanun hazır olan kişinin tutuklanmasını

öngörüyor. Tutuklama kararı verecek olan suje, yani hakim kimi tutukladığını görecek, onu bizzat dinleyecek ve ona göre tutuklama kararı verecek. Ancak bunun alt yapısı gerçekten tam oluşturuldu mu bu değişiklik gerçekleştirilirken? O noktada bazı endişeler olduğunu ifade etmemiz lazım. Yani doğrudur, güzeldir, uygundur, hakim gördüğü kişiyi, dinlediği kişiyi icap ediyorsa tutuklasın, yüzünü hiç görmediği bir insan hakkında evrak üzerinden Cumhuriyet Savcısının talebine bağlı olarak tutuklama kararı vermesin. Ama biraz sonra ifade edeceğim, bu noktada bazı başka problemlerimiz olabiliyor. Kuvvetli şüphe, kuvvetli suç şüphesi ya da buna daha doğru olarak kuvvetli delil diyelim, tutuklamanın şartlarından birisi. Aslında 1412 sayılı Kanunda da olan bir husus, ancak 1412 sayılı Kanunla bir fark olduğunu ifade etmemiz gerekiyor, telaffuzda, maddenin telaffuzunda bir fark var, bunun uygulamaya da yansıması gerektiğini düşünüyorum. Kanunda, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olgulardan söz edilmektedir. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olgu belirtiden öte, tahminden öte, yalan şüpheden öte bir takım vakaların, o kişinin suçluluğu konusunu ortaya koymasını şart koşuyor. Dolayısıyla, örneğin suçüstü halinde olduğu gibi çok kuvvetli bir takım şüphelerin, şüphe sebeplerinin bulunması gerekiyor. Önemli bir şart da yine; adli kontrol tedbirlerinden birisine veya bir kaçına karar verilememesi gerekiyor. Burada adli kontrol tutuklamanın önüne geçiyor oranlılık ilkesi dolayısıyla. Yani kademeli bir özgürlük kısıtlaması söz konusu. Öncelikle adli kontrol tedbirleri denenecek, mümkünse bunlar uygulanacak, değilse, bunun neden mümkün olmadığının, Kanunun ifadesiyle, hukuki ve fiili sebeplerinin ortaya konması ve bundan dolayı, bu imkansızlıktan dolayı tutuklama kararının verilmesi talep edilmektedir. Şimdi Ceza Muhakemesi Kanunun en yeni kurumlarından birisi, ilk defa sistemimizde yer alan bir kurum adli kontrol. Dolayısıyla sayın başkanımın da ifade ettiği gibi, bir takım, hatta ciddi denebilecek eksikliklerin, aksaklıkların olması kaçınılmaz. Adli kontrol zorunlu olarak bir alt yapıyı, personel ve teknik donanımı gerekli kılıyor. Şu anda Denetimli Serbestlik Kanunu ve bununla ilgili olarak çıkarılan yönetmelik bu konuda denetimi serbestlik birimlerini, bürolarını, şubelerini yetkili kılıyor. Ama bu teşkilat daha yeni yeni oluşturuluyor. Ne yapılacağı doğru dürüst bilinmiyor. Adli kontrol tedbiri olarak Kanunda öngörülen 8-9 adet tedbirden söz ediliyor ki bunların bir kısmı aslında bir koruma tedbiri dahi değil, nafakayla ilgili

hususlar dahi orada düzenlenmiştir. Bunların ne anlama geldiği henüz Türk Hukukunda, gerek doktrinde gerekse uygulamada yeterince bilinmemektedir. Bunların içinde alışık olduğumuz, bildiğimiz özellikle iki tane tedbir var. Birisi teminatla veya kefaletle salıverme diye bildiğimiz eski CMUK madde 117 ve devamındaki tedbir, güvence diye ifade edilen; ikincisi de; yurt dışına çıkma yasağı. Bunları eskiden beri bildiğimiz, uyguladığımız tedbirler. Onun dışındakiler büyük ölçüde bizim için yabancı, yeni tedbirler. Sanıyorum bunları hep birlikte öğreneceğiz, anlamlandıracağız, yorumlayacağız. Yeni tedbirlerin, yeni kurumların kaderini adli kontrol de paylaşmıştır yasalaşma sürecinde..

Konuşmamın başında hukukçuların ihtiyatlı davrandığını, biraz muhafazakâr, tutucu gittiğini ifade etmiştim. Bu aslında yasa çalışmaları sırasında da karşımıza çıkan bir hususstu. Tasarıda adli kontrol tam anlamıyla tutuklamaya seçenek bir tedbir olarak düzenlenmişti, yani hiçbir sınırlama yoktu. Tutuklamanın mümkün olduğu her durumda bir seçenek olarak ve öncelikle adli kontrolün düşünülmesi gerekiyordu. Burada bir endişe yaşandı. Hepsi hukukçu olan komisyonlarda burada bir endişe yaşandı. Bir deneme süresi ön görelim, belli bir süre için sınırlı bir biçimde bu kurumu sisteme dahil edelim. Bir yıl, iki yıl, üç yıl izleyelim, görelim hüsnü kabul görürse, sevilirse bu kurum, gerçekten de tutuklamaya seçenek olarak hayatiyet kazanırsa ondan sonra, sınırlama kaldırılır düşüncesiyle bir sınırlama öngörüldü. Aslında iki türlü sınırlama yapıldı. Birincisi; Tasarıda 16 adet adli kontrol tedbiri öngörülüyordu, şu anda sanıyorum ya 8, ya 9 adedi mevcut Kanunda. Yani tedbirlerin sayısı yarı yarıya azaltıldı. Bunların belki bir kısmı gerçekten ayrıca bir alt yapı çalışmasını gerektiriyordu bunun için bir zaman kazanılmak istenildi. İkincisi ve daha önemlisi; bu sınırlı sayıda olan 8-9 adet olan adli kontrol tedbiri ancak üç yıllık suçlar bakımından tutuklamaya seçenek olarak uygulanabilir hale geldi. İşte asıl sıkıntı bana göre bu noktada ortaya çıktı. Yani tedbir sayısının 16'dan 8'e, 9'a indirilmesi, şimdilik kaydıyla, ciddi bir sakınca oluşturmayabilir, bu kolay bir şey. Baktınız sistem iyi işliyor, başka seçenekler oraya eklenir. Ama üç yıl gibi bir sınırlama getirdiğiniz takdirde çok iddialı bir kurumu tutuklamaya seçenek olmaktan çıkarırsınız. Burada ciddi bir hata yapıldı, yanlış oldu diye düşünüyorum. Nitekim bu yanlışlığı, bu hatayı kısmen telafi edebilmek için, 5353 sayılı Kanun değişikliği ile, hiç olmazsa iki tedbir bu üç yıllık sınırlamadan

kurtarılmaya çalışıldı ve güvence diye ifade edilen teminatla salıverilme ve yurt dışına çıkma yasağı süre sınırına tabi olmaktan çıkarıldı. Bunlar, cezanın süresi ne olursa olsun, bütün suçlarda tutuklamaya bir seçenek olarak uygulanabilecektir. Üç yıllık sınırlamayı delme girişimi olarak ancak bu kadar başarılı olunabilmiştir. Umuyorum, diliyorum, hatta şu anda bir mini bir pakette gündemde, keşke mümkün olsa orada bu üç yıllık sınırlama ya tamamen kaldırılsa ya da biraz daha yukarılara çekilebilse. Bunun daha uygun olacağını düşünüyorum.

Bilindiği üzere, bir yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlarda zaten tutuklama söz konusu değil. Üç yılın üstünde de adli kontrol mümkün değil. Dolayısıyla, adli kontrolün tutuklamaya seçenek olabilmesi, sadece iki yıllık bir zaman dilimi için söz konusu, bir yılla üç yıl arasında cezayı gerektiren suçlar bakımından söz konusu. Ama biraz daha genişletebiliriz bunu. Zira tutuklama yasağı olan o bir yıllık sürede de aslında adli kontrol tedbiri uygulanması mümkün. Dolayısıyla bir günden üç yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlarda adli kontrol uygulanma imkanı var.

Adli kontrol şu anki haliyle gerçekten güdük bir kurum olarak, özellikle bu süre sınırlaması dolayısıyla, düzenlenmiştir. Ancak Komisyondaki tartışmaları hatırlıyorum, en önemli endişe şu idi; bu ülkede tutuklama biraz önce de ifade ettiğim gibi kendisinden beklenenin çok ötesinde bir misyon üstlenmiş durumda; adeta toplumda bir müsekkin olarak vazife görüyor. Şimdi böyle bir durumda topluma bunu izahta zorlanırız; adam öldüren bir insanı bile, icabında 15, 20, 30 yıl veya müebbet ceza alacak bir insanı, siz, akşam sabah imza at diyerek bırakırsanız, suçtan etkilenen o insanlar kendi cezasını kendi tayin etme yoluna gidebilir. onun için biraz ihtiyatla gidilsin düşüncesi egemen olmuş ve böyle bir süre sınırlaması öngörülmüştür. Aslında belki bir süre sınırlaması gerekli olabilir, fakat bunun üç yıl olmadığı kesin, daha fazla olması gerekirdi.

Biraz önce de ifade ettiğimiz gibi, tutuklama kararı verilirken şüphelinin veya sanığın hazır bulunması gerekiyor; hazır olmadığı sürece tutuklama kararı veremiyoruz. Peki, tutuklama kararı veremediğimiz kişi hakkında ne yapacağız? O zaman yakalama emri çıkaracağız. Yakalama

emri üzerine herhangi bir şekilde, herhangi bir yerde yakalanan kişi Kanunun 94. maddesi uyarınca yakalama emri çıkaran makam önüne getirilecek ve orada, bir bakıma yakalama emrini gıyabi tutuklama gibi düşünürsek, bunun vicahiye çevrilmesi söz konusu olacak ve tutuklama kararı verilecektir.

Görüldüğü üzere, Kanunda iki tane tutuklama sebebi bulunmaktadır. 1412'den bu noktada özde bir farklılık yok. Kaçma şüphesi ve delilleri karartma şüphesi. Sadece düzenleniş biçiminde belki tutuklamanın kapsamını daraltmaya müsait bir takım ifadelere yer verilmiştir, dolayısıyla daha sınırlı bir alanda tutuklama gündeme gelebilecektir. Özellikle kaçma şüphesi söz konusu olduğunda, bir takım somut olguları arayacağız. Kişi kaçıyorsa, saklanıyorsa, muhakemeyi sonuçsuz bırakmak için bulunduğu yeri sürekli değiştiriyorsa, artık bu kişi bakımından kaçma şüphesinden söz etmek mümkün. Şimdi Alman kaynaklarından bazı ilginç kaçma sebebi olarak nitelendirilebilen örnekler vereyim: Bir ülkede yetkili makamlara bildirimde bulunmadan veya yanlış bir isimle yaşamak, yabancı dil bilmek, yabancı dil öğrenmeye çalışmak... Bunlar birer kaçma sebebi olarak ifade ediliyor. Yine, terör veya uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçları işlemiş olmak ta birer kaçma belirtisi olarak nitelendiriliyor.

Gerekçe, sayın başkanın ifade ettiği gerekçe, aslında tutuklamayla ilgili düzenlemelerde ve genel olarak yeni Ceza Muhakemesi Kanununda son derece öne çıkarılmıştır. Hem tutuklama isteminde hem tutuklama kararında gerekçe göstereceksiniz. Anayasanın kararlar gerekçeli olmalı şeklindeki hükmü Ceza Muhakemesi Kanununda oldukça ayrıntılı düzenlenmiştir. 34. madde tüm hakim ve mahkeme kararlarının gerekçeli olması gerektiğini öngörüyor ve 230. maddedeki hususların göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade ediyor. 230. maddeye baktığınız takdirde ise, son derece ayrıntılı bir takım hususlar; tutuklama sebepleri, buna ilişkin vakalar, başkaca deliller, iddia ve savunmada ileri sürülen görüşler, delillerin tartılması, değerlendirilmesi, karara esas alınan ve reddedilen deliller, dosyadaki hukuka aykırı deliller, varsa eğer, o ana kadar bunların hepsini gösterecek ve kanaatinizi ondan sonra ortaya koyacaksınız: Bütün bunlar bir tutuklama kararının gerekçesinde yer

alması gereken hususlar. Dolayısıyla 1412 dönemindeki bu uygulamalarla bu noktada önemli farklılıklar olduğunu söyleyebiliriz.

Tutuklama bütün koruma tedbirleri gibi ihtiyaridir. Yani ister biraz önce ifade etmeye çalıştığım tutuklama şartları ve kaçma veya delillere karartma şeklindeki tutuklama sebeplerinden birisi gerçekleşsin, isterse 100. maddede, sanıyorum 3. fıkrada ifade edilen katalogda yer alan suçlar söz konusu olsun, bunların hepsi gerçekleştiğinde dahi, tutuklama ihtiyari bir koruma tedbiridir. Yani hükmü tersinden okumak gerekirse, tutuklama şartlarının gerçekleşmesi otomatik olarak tutuklama kararı verilmesi sonucunu doğurmaz. Bu, ihtiyari oluş ile bağdaşan bir husus değildir. Katalogda, listede yer alan suçlar sadece bir karine getirmektedir. Diyor ki, aşağıdaki suçlar söz konusu olduğunda, kaçma veya delilleri karartma şüphesi veya tehlikesi var sayılabilir. Bu 1412 sayılı kanunda da vardı, 7 yıl gibi bir sınır getirilmişti biliyorsunuz orada, 7 yılın üstündeki suçlarda bu husus öngörülüyordu. Ancak uygulamada bir alışkanlığımız var, galiba buna otomatik tutuklama diyoruz. Eski kanuna göre 7 yılın üstünde olan, yeni Kanuna göre de bu listede yer alan suçlar söz konusu olduğunda, bu otomatik veya mecburi, zorunlu tutuklama gibi algılanıyor. Aslında öyle değil, yani bu suçlardan biri söz konusu olsa ve kuvvetli suç şüphesi bulunsa bile, yine de hakimin tutuklama kararı verip vermeme hususunda bir değerlendirme yapması gerekir. Peki bu alışkanlık nereden geliyor? Aslında bunun 1412 sayılı Kanunun 92'den önceki haliyle irtibatlı olduğunu sanıyorum. Aşağı yukarı 60 küsur yıl uyguladığımız bir hüküm. 1929'dan 1992'ye kadar, aşağıdaki hallerde "kişi mutlaka kaçacak sayılır" şeklinde bir bağlayıcı bir ifade vardı orada! Onun yarattığı bir alışkanlık olsa gerek. İster 7 yıl sınırının üstünde olsun ister tek tek sayılan suçlardan birisi söz konusu olsun, böyle bir durum söz konusu olduğunda, otomatik olarak, sanki tutuklamaya karar verilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkıyor.

Sayın Başkan 1-2 nokta daha var, ancak yüzünüze bakmaya korkuyorum. Burada ilgiyle izleyen bir topluluk, tanıdığımız dostlar, arkadaşlar var. Uygulamanın değişik kesimlerinden, yani üç saç ayağı gördüğüm kadarıyla burada bir arada; iddiası, savunması ve yargılaması ile birlikte.

Av. Sami KAHRAMAN : Hocam dilerseniz diğer hususları ikinci turda değerlendirelim. Ayrıca benim de soracağım sorular var size. Onunla birlikte ikinci turda tekrar söz alma imkanınız olacak.

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Yani "sus" mu diyorsunuz Başkanım?

Av. Sami KAHRAMAN : Estağfurullah efendim. Takdir sizin.

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Peki o zaman biraz daha konuşayım öyle susayım. Bir-iki cümle daha.

Aslında ilginç şeyler var; yani ben biraz da bu Kanunun oluşum sürecinde komisyonlarda görev almış birisi olarak, biraz dedikodu kabilinden şeyleri de burada aktarmayı arzu ediyorum. Kanunun bazı endişelerimiz dolayısıyla yaptığımız müdahaleler sonucu ortaya çıkan bir takım çarpıklıkları var: Onlar üzerinde kısa kısa durmak istiyorum. Onun sadece birisini söyleyeyim; tutuklulukta geçecek sürelerle ilgili. Şimdi ağır cezalık dışındakilerde altı ay artı dört ay, on ay, ağır cezalıklarda en son ne kadar oldu bilmiyorum bir tutuklama süresi söz konusu. Değil efendim; iki yıl artı üç yıl. 250. maddenin c bendindeki Devlete karşı suçlar söz konusu olduğunda dört artı altı yıl. Böylece on yıla çıktı. Bu da yetmedi, 2008'e kadar erteledik biz bu hükmü. Yani bunun anlamı şu; 10 yıllık tutukluluk bile bazı yargılamalarda bize yetmedi. Şu anda 10 yılı aşan şeyler var, 10 yılı aşan süredir tutuklu olarak yapılan yargılamalar var, bunun anlamı o. Dolayısıyla 2008'e kadar bitmesi temenni edilmek üzere bu özellikle 10 yıllık kısım, 250. maddeye giren husus 2008'e kadar ertelenmiştir. Şimdi orada çok ilginç; 250. madde 10 yıla çıkarıyor ama 250. maddedeki o suçlar Ceza Kanunu 301 sanıyorum ve devamı 320'li maddelerdeki suçların bir kısmında oldukça düşük cezalar var. Mesela bir tanesini örnek olarak söyleyeyim, Ceza Kanununun 336. maddesinin 3. fıkrası altı ayla iki yıl diyor. Yani suçun cezasının üst sınırı iki yıl ama 10 yıla kadar tutuklama, yani tutuklamanın minimum süresi kadar üst sınırı var bir cezanın. Şimdi bunlarda da öyle ilginç düzenlemeler ortaya çıkıyor.

Önemli bir husus; tutuklama sorgusunda veya duruşmasında müdafi bulundurulması zorunluluğu var. Kişinin kendi avukatı varsa o, değilse baro tarafından görevlendirilecek bir avukat. Bu zorunluluk 150.

maddedeki zorunlu müdafiliğin şartları ile bağlı değil, sınırlı değil. Yani orada kişinin küçük, akıl hastası vesaire olması gerekmiyor, cezasının alt veya üst sınırının 5 yıldan fazla olması da gerekmiyor. Tutuklama kararı kim hakkında ve hangi ceza miktarındaki bir suçtan dolayı verilecek olursa olsun, bu bir zorunluluk. Zorunlu müdafiliği özel olarak düzenlendiği birkaç halden, sınırlamalara tabi olmaksızın düzenlendiği birkaç halden birisidir bu. Bir de kaçaklıkta var buna benzer bir husus.

Efendim teşekkür ediyorum, daha fazla Başkanın hoş görüsünü ve sabrını zorlamayayım. Biz kendisi ile daha önce telefonda konuştuk, kafamıza, kafasına takılan bir takım hususlar tartışılmasını arzu ettiği bir takım hususlar daha var. Umuyorum soru-cevap kısmında onlar üzerinde dururuz. Teşekkürler, saygilar.

Av. Sami KAHRAMAN : Teşekkür ederim Hocam. Efendim şimdi sözü 4. Ceza Dairesi Üyesi Sayın Osman Yaşar'a bırakacağız. Biliyorsunuz Osman Yaşar yazdığı kitaplarla bizim için değerli bir hakimimiz. Daha çok işin uygulamasıyla ilgili olarak tutuklama konusunda size bilgi verecek. Buyurun efendim.

Osman YAŞAR : Sayın başkan, değerli konuklar; öncelikle ev sahibimiz Ankara Barosu'na, bana bu olanağı verdiği için teşekkür etmek istiyorum ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu, tutuklama nedenlerini 100. maddede düzenlemiştir. Tutuklama mahkumiyet kararına dayanmadığından bir ceza değildir. Soruşturma veya kovuşturma sırasında şüpheli ya da sanığın kaçmasını, delilleri karartmasını önlemek amacıyla başvurulan bir koruma tedbiridir. Koşullar tümüyle gerçekleşse bile tutuklama zorunluluğu yoktur. Gerek Anayasada gerek Ceza Muhakemesi Kanununda "tutuklanabilir" sözcüğüne yer verilmekle, tutuklamanın ihtiyari ve takdiri olduğu ifade edilmiştir. Bununla yetinilmemiş Ceza Muhakemesi Kanununun 101. maddesinde işin önemi, verilmesi gereken ceza ile ölçülü olmaması halinde tutuklama kararı verilemeyeceği de öngörülmüştür. Yasalar böylesine açıktır. Buna karşılık yine de uygulamada sıkıntılar yaşanmaktadır. Konuştuğumuz sulh ceza hakimi, Ceza Muhakemesi Kanunu ile medya ve kamuoyu arasında kalıyoruz diyor. Suçluyu polis yakalıyor hakim, savcı bırakıyor sözleri de

yaygın olarak kullanılıyor. Ancak bizim görevimiz yasaları keyfiliğe kaçmadan, uygulamaktır, uygulamak olmalıdır. Keyfiliğin görevliler açısından görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunu oluşturabileceği ve ayrıca haksız tutuklama nedeni ile tazminata yol açabileceğini unutmamak gerekir. Kanımızca yargılama makul sürede bitirilirse, cezalar caydırıcı olursa; bu yakınma ve eleştiriler azalacaktır.

Ceza Muhakemesi Kanununun 100. maddesinde tutuklama için iki temel öğeye yer verilmiştir. Tutuklama için şüpheli veya sanığın, suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin varlığını gösteren olguların bulunması gerekir. Bu, bir ön şarttır. Kuvvetli şüphe, büyük olasılık demektir. Şüphe soyut olmamalıdır; bir takım somut olgulara dayanmalıdır. Yani inandırıcı bilgi, belge ve deliller olmalıdır. O olgular yoksa, yalnızca suçun ağırlığına bakılarak tutuklamaya karar verilemez. Tutuklama kararı için ayrıca, tutuklama nedenlerinden en az birinin de gerçekleşmesi şarttır. Ancak suç şüphesini gösterir olgular ile tutuklama nedenleri birlikte bulunduğu takdirde tutuklama kararı verilebilir. Tutuklama nedenleri de şunlardır; a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması ya da kaçacağı şüphesini uyandıran somut olayların bulunması gerekir. Olaydan hemen sonra bulunduğu yeri terk edip gitmiş, izini kaybettirmiş, bulunamamış ise onun kaçıp saklandığı kabul edilmelidir. Kaçmamakla beraber, kaçacağı şüphesini uyandıran olaylar içindeyse; örneğin oturduğu yeri değiştirmiş veya pasaport çıkartmış, bilet almış ya da araç sağlamaya kalkışmış ise, yine tutuklama kararı verilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; soyut kaçma şüphesinin yeterli olmadığı, şüpheye yol açacak somut olayların bulunması gerektiğidir. Ayrıca, suçun delillerinin korunması için ya da mağdur veya tanıklara baskı yapılmasını önlemek amacıyla da tutuklama kararı verilebilir. Burada yine soyut şüphe ya da olasılıkların bulunması yeterli değildir. Bu yönde bir takım maddi olayların ortaya çıkmış olması gerekir. Şüpheli veya sanık suç ortakları ile uzlaşmaya çalışıyor, girişimlerde bulunuyor, tanıklara ya da mağdura telefon ediyor, araya kişiler koyuyorsa ve bu hususlar soruşturma belgelerinden de anlaşılıyorsa yine tutuklama kararı verilebilir.

Buraya kadar somut nedenlerden söz ettik, yani bir takım girişimlerin, olayların ortaya çıkması gerekiyordu. 3. fıkrada ise, soyut bir şüpheye yer verilmiştir. Bu soyut şüphe daha önce 1412 sayılı Kanunda

da vardı. Orada 7 yıla kadar olan suçlarda sanıkların kaçacağı varsayılıyordu. Yeni Ceza Muhakeme Kanununda da maddenin 3. fıkrası ile yine bir karineye, varsayıma yer verilmiştir. Buradaki varsayım davranışlara, olaylara, girişimlere dayanmadığından somut değil soyut nedenlerdir. Soykırım, kasten adam öldürme, işkence, cinsel saldırı gibi ağır suçlarda şüpheli veya sanığın delilleri karartacağı, kaçacağı varsayım olarak kabul edilmiştir. Örneğin şüphelinin kasten adam öldürdüğüne ilişkin deliller varsa müebbet hapisle yargılanacaktır. Bu kişinin fırsat bulduğu takdirde kaçacağı veya delilleri yok etmeye çalışacağı büyük ihtimaldir. Henüz burada somut olgular ortaya çıkmadı diye böylesine ağır suçlar için önlem alınmaması düşünülemez. Ancak bu varsayım yinede otomatik tutuklamaya yol açmamalıdır. Tutuklama zorunlu değil ihtiyari ve takdiridir. Kişinin kaçacak bir durumu olmadığı anlaşılıyorsa veya deliller toplandığından etkileme olanağı da bulunmuyorsa artık varsayımdan söz edilemeyeceği için tutuklama kararının verilmemesini düşünmek gerekir.

Maddenin son fıkrasında ise tutuklama yasağından söz ediliyor. Üst sınırı bir yıldan fazla olmayan, ya da sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda yargılamanın tutuksuz yapılması öngörülmüştür. Buna benzer bir hüküm 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 21. maddesinde bulunmaktadır. Onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemeyeceği öngörülmüştür.

Yine Ceza Muhakemesi Kanunu 109. maddesine göre adli kontrol kararı kaldırılmadan tutuklama kararı verilmemesi gerekir. Eğer tutuklama kararı verilecekse önce adli kontrol kararının kaldırılması icap ediyor. Ancak Ceza Muhakemesi Kanunu 112. maddesine göre adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli ve sanık hakkında hükmedilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun derhal tutuklama kararı verilmesi mümkündür. Tabi burada da yine bir tutuklama zorunluluğu yoktur.

Ceza Muhakemesi Kanununun 101. maddesi, Anayasa'nın 19/3 madde hükmünü tekrar etmiş ve tutuklamanın hakim veya mahkeme kararı ile olabileceğini belirtmiştir. Başka merciin, örneğin Cumhuriyet

savcısının tutuklama gibi bir yetkisi yoktur. Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hakimi; kovuşturma evresinde, sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine ya da resen mahkemece karar verilir. Cumhuriyet savcısı tutuklama isterken mutlaka gerekçe göstermelidir. Bu gerekçede şüpheli veya sanığın suçu işlediğini gösteren olguların neler olduğu, tutuklama nedenlerinin nasıl gerçekleştiği açıklamalıdır. Ayrıca tutuklama isteminde suç adli kontrole tabii ise, adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukuksal ve eylemsel nedenlere de yer verilmelidir. Önceki Kanun döneminde uygulamada tutuklama, tutuklamanın devamı ve salıverme isteğinin reddine ilişkin kararlar; genellikle ya gerekçesiz ya da formül gerekçeler biçiminde kaleme alınmaktaydı. Ve bu da adil yargılama hakkını ihlâl etmekteydi. Bu nedenle 101. maddenin 2. fıkrası ile tutuklama, tutukluluğun devamı ve tahliye işlerinin reddi kararlarında hukuksal ve eylemsel nedenler ile gerekçelerin gösterilmesi zorunlu tutulmuştur. Örneğin; "şüpheliye yüklenen hırsızlık suçunun cezasının üst sınırına, yer gösterme tutanağına ve tanık anlatımları karşısında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların saptanmış bulunmasına, şüphelinin olaydan hemen sonra oturduğu yeri terk etmesi nedeniyle kaçacağı şüphesini uyandıran olayların belirlenmiş bulunmasına bakılarak Ceza Muhakemesi Kanununun 100/2a ve 101. maddeleri uyarınca tutuklanmasına" şeklinde bir gerekçeye yer verilmesi mümkündür. Kararların gerekçeli olması keyfiliğe kaçılmadığını göstermesi ve tarafların tatmini açısından da önemlidir. Önceki Kanunda bulunan "infial uyandırmak, asayişi bozmak, belirli ikametgaha sahip olmamak, yeni suç işlemesini önleme" gibi nedenlere yeni Kanunda yer verilmediğinden, tutuklamaya gerekçe olamazlar. Artık eskiden olduğu gibi "suçun vasıf ve mahiyetine, mevcut delil durumuna" gibi genellemelerle de tutuklama yapılmamalıdır. 100. maddenin hangi fıkra ve bendine dayanarak tutuklama kararı verildiği olgu ve nedenlerin nasıl gerçekleştiği açıklanmalıdır.

Tutuklamada şüpheli ve sanığın hazır bulunup bulunmamasına göre yapılacak işlemler değişiklik göstermektedir. Şüpheli ve sanık hazır ise tutuklama kararından önce dinlenmesi gerekir ve buna sorguya çekilme denir. Sorguda Ceza Muhakemesi Kanunu 147. maddesine göre öncelikle şüpheli ve sanığın kimliği saptanır. Sonra yüklenen suç anlatılır.

Cumhuriyet savcısının tutuklama istemini içeren yazısı kendisine tebliğ edilir. Seçebileceği bir müdafiin yardımından yararlanabileceği hatırlatılır. Açıklamada bulunmamasının yasal hakkı olduğu söylenir. Somut delillerin toplanmasını isteyebileceği belirtilir. Lehine olan hususları ileri sürülme olanağı tanınır, kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi de alınır. Şüpheli veya sanık müdafii seçtiği takdirde müdafii, tutuklama duruşmasında hazır bulunur. Müdafii seçmediği takdirde ise baro tarafından görevlendirilecek bir avukatın tutuklama duruşmasında mutlaka hazır bulundurulması şarttır. Avukatın hazır bulunmadığı ortamda tutuklama kararı verilmesine yasal olanak yoktur.

Şüpheli ve sanık hazır değilse, bu takdirde uygulanacak yöntem farklı olur. Öncelikle kendisine çağrı yapılarak tutuklama duruşmasına davet edilmesi gerekir. Çağrıya uyarak gelmiş ise sorun yoktur. Ancak çağrıldığı halde gelmemiş ya da kendisine çağrı yapılamamış ise; soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi ile sulh ceza hakimi, kovuşturma evresinde ise Cumhuriyet savcısının istemi ya da, re'sen mahkeme tarafından hakkında yakalama emri verilebilir. Yakalama kararı ile bir bakıma tutuklamanın alt yapısı hazırlanmış olmaktadır. Yakalanmışken kolluk görevlisinin elinden ya da ceza infaz kurumu veya tutukevinden kaçan tutuklu ve hükümlüler hakkında Cumhuriyet savcısı ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri çıkarabilirler. İnsan özgürlüğüne verilen önem açısından yoklukta tutuklama kararı verileméyeceği ancak yakalama emrinin verilebileceği kural olarak kabul edilmekle birlikte, yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle kendisine ulaşılamayan kaçak hakkında iade usulünün gerektirmesi nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanununun 248/5 maddesi uyarınca gıyabi tutuklama kararı verilebilir. Gıyabi tutuklama kararı yalnız bu duruma özgüdür. Şüpheli veya sanık yakalandıktan sonra tutuklama kararını verecek mercie sevk edilir. Bundan sonraki yöntem yukarıdakinin aynısıdır. Ceza Muhakemesi Kanununun 147. maddesinde belirtildiği gibi sorgusu yapılır. Sorguda Cumhuriyet savcısının bulunması öngörülmemiştir. Şüpheli veya sanığın sorgusundan sonra, müdafii tutuklamanin koşullarinin bulunmadığı yolundaki savunmasını yapabilir. Müdafii; "deliller toplanmıştır, müvekkilimin kaçma durumu yoktur, tutuklamanin şartları bulunmamaktadır" şeklinde gerekçe gösterebilir. Nihayet hakim dosyayı inceledikten sonra tutuklayıp tutuklamama konusundaki kararını verir ve sorgu için bir tutanak

düzenlenir. Şüpheli veya sanığın birden çok eylemi varsa Cumhuriyet savcısının hangi suçtan tutuklama talep ettiği; hakim ya da mahkemenin de hangi suçtan tutuklama kararını verdiği belirtilmelidir. Birden çok suçtan tutuklama kararı verilmekte ise her suçtan dolayı ayrı ayrı tutuklama kararının verilmesi gerekir. Böylece sanık hakkında verilmiş olan bir tutuklama kararı kaldırıldığında ya da sanık beraat ettiğinde, başka suçtan tutuklu olduğu bilinmiş olacaktır. Tutuklama kararı verilmediği takdirde ise şüpheli ve sanık derhal serbest bırakılır.

101. maddenin son fıkrasında; tutuklama kararına karşı itiraz edilebileceği öngörülmüştür. İtiraz kanun yolu, Ceza Muhakemesi Kanunun 267 ve 271. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre hakim veya mahkeme tarafından verilen tutuklama kararına karşı itiraz; ilgililerin kararı öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde, kararı veren sulh ceza hakimine veya mahkemeye verilecek bir dilekçe ile veya zabıt katibine söz ile yapılabilir. Ayrıca şüpheli veya sanık cezaevi müdürüne de sözlü olarak başvurulabilir. Sözlü başvuruların tutanağa geçirilmesi şarttır. İtirazlar verilen karara göre değişiklik gösterir. Sulh ceza mahkemesi tutuklama kararı vermişse buna tutuklu ya da müdafii itiraz edebilir. Kararına itiraz edilen hakim ya da mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir. Aksi takdirde üç gün içinde evrakı itiraz merciine gönderir.

Av. Sami KAHRAMAN : Affedersiniz. Efendim konunun soğumaması bakımından söylüyorum, uygulamada çok tereddütlere yol açtığı için Osman Bey'in o konuyu da açıklığa kavuşturmasını isteyeceğim. Bir yerde birden fazla Sulh Ceza Mahkemesi varsa örneğin Ankara'da olduğu gibi, diyelim ki tutuklama kararının 3. Sulh Ceza nöbetçiydi 3. Sulh Ceza tutuklama kararını verdi. Tutuklama kararına itiraz esnasında nöbetçi Sulh Ceza değişti, 4. Sulh Ceza nöbetçi oldu. Şimdi tutuklama kararına itiraz dilekçesini 3. Sulh Cezaya mı vereceğiz, yani tutuklama kararını veren Sulh Cezaya mı vereceğiz yoksa nöbetçi Sulh Ceza olan 4. Sulh Cezada mı vereceğiz? Bu konuda uygulamada çok farklılıklar var, birde bunu açıklığa kavuşturmak mümkün mü efendim?

Osman YAŞAR : Efendim, söz konusu durumda, tutuklama kararına itiraz edildiğinde, itiraz dilekçesinin bizzat kararı veren mercie verilmesi gerekir. Kararı veren mercii de sulh ceza hakimidir. Fakat

hakimlerin nöbet durumu her zaman buna olanak vermemektedir. Aslında nöbetler günlük değil de haftalık olursa bu sakınca büyük ölçüde ortadan kalkacaktır. Yapılan itirazın eskiden olduğu gibi asliye ceza hakimine verilmemesi gerekir. Eğer dilekçe, asliye ceza hakimine verilmişse asliye ceza hakiminin düzeltme yetkisini kullanması için dilekçeyi sulh ceza hakimine göndermesi gerekir. Dilekçe sulh ceza hakimine verilmişse, onun öncelikle bu düzeltme yetkisini kullanması ve daha sonra dosyayı asliye ceza mahkemesine iletmesi gerekir. Tabi burada tutuklama kararını veren hakim sanığı görüyor ve tutuklama kararı veriyor. Bunu yüze karşı veriyor. İstenir ki bu itirazlar da, aynı sulh ceza hakimine yapılsın, düzeltmeyi o karara bağlasın. Ama uygulamada, nöbet durumu sözkonusu kararı veren hakim cumartesi ve pazar günleri nöbetçi değil ya da izinli veya raporlu oluyor. Cumhuriyet savcısı veya sanık olanaklı ise itiraz dilekçesini tutuklama kararını veren hakime vermelidir. Fakat, onu bulmak mümkün değilse o zaman nöbetçi sulh ceza hakimi kim ise itiraz dilekçesinin ona verilmesi gerekiyor. Nöbetçi sulh ceza hakimi de nihayet bir düzeltme kararı verecektir. Vereceği kararda da "itiraz yerinde görülmemiştir" diyerek dosyayı asliye ceza mahkemesine gönderecek ya da "itirazı yerinde görüldüğünden tahliyesine" diyecek. Burada o takdirde şöyle de bir sakınca ortaya çıkıyor; sulh ceza hakimi tutuklama kararı veriyor, başka bir sulh ceza hakimi düzeltme şeklinde onu tahliye edebiliyor. Yani sakıncalar var. Bu nedenle, nöbetler eğer 7 güne çıkarılırsa bu sakınca ortadan kalkar diye düşünüyorum. Ancak bize göre düzeltme kararı, nöbetçi sulh ceza hakimi tarafından değil, tutuklama kararını veren hakim tarafından verilmelidir. Nöbet söz konusu edilmemelidir. Gerekirse tatilde dahi Adliyeye gelmelidir.

Efendim zamanım varsa itiraz konusunu bitirmek istiyorum. İtiraz üzerine eğer sulh ceza hakimi düzeltme kararı vermiyorsa itiraz dilekçesini itiraz merciine göndermesi gerekir. İtiraz incelemesi duruşmasız yapılır. Ancak gerekli görülürse Cumhuriyet savcısı ve müdafii dinleyebilir. İtiraz mercii kararı yerinde bulursa itirazın reddini, aksi takdirde tahliyeye karar verir ve bu tahliye kararları kesindir.

Sulh ceza hakimince "tutuklamaya yer olmadığı kararı" verilmişse, bu takdirde Cumhuriyet savcısı itiraz yoluna başvurabilir ve itiraz incelemesi dosya üzerinde yapılarak itirazın reddine karar verilebilir. Bu

karara itiraz edilemez. Hakim itirazın reddi kararını vermeden önce isterse Cumhuriyet savcısını ve müdafii dinleyebilir. Bir başka ihtimalde, itiraz mercii Cumhuriyet savcısının yaptığı itirazı yerinde bulabilir fakat bu durumda sanık hazır olmadığından tutuklama kararı veremeyecek ve ancak Ceza Muhakemesi Kanununun 98. maddesi uyarınca yakalama emri düzenleyebilecektir. Burada asliye ceza hakimine dosya itiraz için gönderildi; asliye ceza mahkemesi tutuklamaya itiraza baktı, tutuklanabilir diye düşündü ancak şüpheli veya sanık hazır bulunmadığından yakalama emri çıkardı. Burada henüz tam olarak itiraz karara bağlanmamıştır. Ankara'daki uygulamada, asliye ceza hakimi incelemeyi yapıp yakalama kararı verdikten sonra kolluğa yakalama yazısı yazarak şüpheli veya sanığın yakalanması üzerine sevkiyle sulh ceza hakimi yakalamayı vicahiye çevirsin ya da tutuklamaya çevirsin diye gönderiyor. Sulh ceza hakimi ise serbest bırakma gibi bir yetkisi de var, ya serbest bırakıyor ya da onu tutukluyor. Halbuki istenen bu değil. Bana göre bu yakalama kararı üzerine kolluğun yakalama bürosuna yazdığı yazıda "şüpheli veya sanığın yakalanarak mahkememize gönderilmesi" diye yazması gerekir. Yani benim değerlendirmem bu şekildedir. Şüpheli veya sanık yakalandıktan sonra dosyanın asliye ceza hakimine gelmesi ve orada itirazın karara bağlanması gerekir. Fakat şöyle bir sıkıntı vardır burada; eğer şüpheli veya sanık Ankara içinde yakalanmışsa sorun yok; doğrudan itiraz merciine gönderilebiliyor. Ancak eğer şüpheli veya sanık Ankara'dan uzaklaşmış İstanbul'a gitmiş, İstanbul'da yakalanmışsa ve 24 saat içerisinde itiraz merciinde hazır edilemeyecekse, o takdirde istem üzerine İstanbul sulh ceza mahkemesinin bir sevk tutuklama kararı vermesi ve tutukluyu kararıyla birlikte itiraz merciine göndermesi gerekir. Çünkü itiraz hükümleri açık. Sulh ceza mahkemesinin tutuklamaya yer olmadığı kararına itiraz ediliyor ama asliye ceza mahkemesi yakalama kararı veriyor. Bundan sonra işlemin yarıda bırakılmaması ve asliye ceza hakimi tarafından tutuklayıp tutuklamama hususunun tam olarak karara bağlanması gerekir. Zaten Kanun da öyle diyor. Şöyle ki, Ceza Muhakemesi Kanunu 272 maddesinde; mercii itirazı yerinde görürse aynı zamanda itiraz konusunda da karar verir demektedir. İtirazın konusu yakalamaya itiraz değil tutuklamaya itirazdır. O halde tutuklama konusunda itiraz merciince bir karar verilmesi zorunludur. İş yarıda bırakılarak deyim yerindeyse top sulh ceza hakimine atılmamalıdır. Üstelik

yakalama kararı, sulh ceza hakimini de bağlamamaktadır. Ceza Muhakemesi Kanununun 94. maddesi uyarınca şüpheli veya sanığı serbest de bırakabilmektedir ve böylece itiraz ortadá kalmaktadır. Sonuç olarak yakalanan kişi aynı yerde bulunuyor ya da 24 saat içinde gönderilebiliyorsa doğrudan itiraz merciine gönderilmelidir. Kişi uzakta yakalanması nedeniyle 24 saat içinde itiraz merciinden çıkarılamıyorsa en yakın sulh ceza hakiminin sevk tutuklaması üzerine Ceza Muhakemesi Kanunu 94. maddenin son cümlesi gereğince yine yetkili hakim ve mahkemeye yani itiraz merciine en kısa zamanda gönderilmelidir. Bu suretle itiraz, itiraz mercii tarafından sonuçlandırılacak müdafii de hazır bulunacak, şüpheli veya sanığın sorgusu yapılıp, tutuklama konusunda bir karar verebilecektir.

Tutuklama kararı verilmişse buna itiraz olanaklıdır. İtiraz mercileri Ceza Muhakemesi Kanunu 268. maddede gösterilmiştir, bunun ayrıntılarına girmek istemiyorum. Yalnız mercide yapılan yanılgı, yani yetkisiz bir mahkemeye itiraz edilmesi durumda şüpheli veya sanığın hakları ortadan kalkmamakta, dilekçenin yetkili mahkemeye göndermesi gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

Av. Sami KAHRAMAN : Teşekkür ederim. Şimdi sözü Avukat Erdal Merdol'a vereceğim. Erdal Merdol 1992-94 yılları arasında Ankara Barosu Başkanlığı yaptı. Aynı dönemde ben de genel sekreterdim, dolayısıyla benim başkanım. Erdal Merdol Adalet Bakanlığı'nda Yeni Türk Ceza Yasası ve Usul Yasası ile ilgili olarak oluşturulan komisyonda Barolar Birliği temsilcisi olarak Sulhi Dönmezer Komisyonunda yıllarca hizmet etti. Erdal Merdol'un görüşlerini dinleyelim. Buyurun efendim.

Av. Erdal MERDOL : Sayın Başkan Barolar Birliği temsilcisi olarak Türk Ceza Kanunun hazırlanmasında bulunmadım ama çok yakından izledim. Türk Ceza Kanunun hükümet tasarısı halinde Meclis'e sevkinden sonra nasıl iğdiş edildiğini de çok yakından izledim. Allah'tan ki Ceza Muhakemesi Kanununun başına bu felaket gelmedi. Ceza Muhakemesi Kanunu Komisyonun hazırlamış olduğu, rahmetli Hocamız Dönmezer'in hazırlamış olduğu, büyük emekle hazırladığı tasarı Meclis'te çok az değişikliklerle geçti. Ama öyle yerlerde öyle değişiklikler yapıldı ki bugün

onun üzerinde belki birkaç noktada durmak icap edecek. Bunlardan bir tanesi Sayın Hocamız Cumhur Şahin'in temas ettiği hususlardan adli kontrol süresi yok iken, üst sınırı istenilen cezanın üst sınırını, üç yılla sınırlandırılması gibi bir hüküm yokken hükümet tasarısında maalesef daha sonra yasalaşan metinde bu üç yıl kondu. Aslında adli kontrol tutuklamanın bir alternatifidir. Yani gereksiz tutuklamaların önüne geçmek, insanların özgürlüklerini lüzumsuz kısıtlamamak ya da bunu en aza indirme yolunda kullanılan bir alternatif tedbirdir. Ne yazık ki bu alternatif tedbir son derece dar kapsamlı bir hale getirilmiş ve üst sınırı üç yıl olan suçlar için uygulanır hale sokulmuştur. Bu bence tutuklama müessesini kutsamaktır. Meçlis eliyle tutuklamayı çok cazip kılmak yargıçlar ve savcılar için ve uygulamada da kolaylaştırmaktır. Bu nedenle ben evvela sözlerime bu hususun bir büyük yanlış olduğunu, yasama meclisinin bir büyük yanlış olduğunu söylemekle başlamak istiyorum.

Şimdi gerek teorik gerekse pratik yönden iki tane değerli hukukçu üstadımız anlattılar, benim neleri anlatmam gerektiğini açıkçası ben burada tespit etmekte kendimce bu süre içinde bir sistematik şekilde tespite çalıştım. Söyleyebileceklerimin çok pratiğe dönük, sizler için, çok uygulamanın içinde bulunan insanlar için uygulamaya dönük olması için de bir özen göstereceğim. Ancak bu açıklamalarımın başında diğer iki konuşmacının konuşma içeriklerinde bana göre katkı yapmam gereken bir-iki noksan bulunduğu kanaatindeyim. Bunlardan bir tanesi tutuklama yasağı vardır biliyorsunuz. Üst sınırı bir yıl geçmeyen suçlarda tutuklama yasağı vardır, bu tutuklama yasağı 15 yaşını doldurmamış çocuklar için Çocuk Koruma Kanunu 21. maddesine göre 5 yıldır. Bunu aklımızda tutmamız gerekiyor. Yine üzerinde her iki değerli hukukçu da biraz tereddütlü ifade ettiler gıyabı tutuklama kararı var mıdır, yok mudur, acaba var denebilir mi, var dersek hangi yasal norma oturtturacağız, kurala oturtturacağız şeklinde. Bence gıyabi tutuklama kararı vardır, müessesi vardır. 248. maddede yurt dışındaki kaçaklar için öngörülmüş olan gıyabi tutuklama savcılığın itirazı üzerine Asliye Ceza Mahkemesince tutuklama halinde de vardır. Çünkü sanık o arada salıverilmiştir. Sayın Yaşar'ın ifade ettiği gibi bunun bir yakalama tutuklaması biçiminde uygulanması belki şayan-ı tercih bir husustur ancak uygulamada böyle olmamaktadır. Dolayısıyla sanığın yokluğunda bir gıyabi tutuklama müessesesi efektif olarak vardır. Şimdi değerli arkadaşlarım her iki

konuşmacı da defaatle üzerinde durdular, tutuklama bir koruma tedbiridir. Doğru, koruma tedbiridir ve amacı delillerin karartılması, delillerin toplanması, karartılmasının önüne geçilmesi, sanığın muhakemede hazır bulunması, bulundurulması ve verilecek olan hükmün infazı. Kısaca bu şekilde söyleyebiliriz. Bu koruma tedbirleri zarar ihtimaline karşı uygulanan bir tehlike tedbiridir. Yani bir zarar ihtimali eğer çok yakınsa bir koruma tedbiri uygularsınız ve buna daha doğrusu bir tedbir uygularsınız buna önleme tedbiri dersiniz; eğer zarar ihtimali çok yakınsa artık önleme söz konusu olmayacağı için koruma tedbiri uygulamak zorundasınız ve bu işte bugün bizim tartıştığımız, üzerinde durduğumuz, açıklamaya çalıştığımız tutuklamam müessesesi.

Şimdi koruma tedbiri olunca yine hepiniz biliyorsunuz ama bilinen şeyleri bazen bilinçli olarak tekrar etmenin de yararı var; ihtiyaridir, geçicidir, vasıtadır ve orantılık ilkesine bağlı olmak zorundadır. Şimdi 1963 senesinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin '65 tarihli affedersiniz, bir kararı var ve bu karar şöyle diyor; "tutuklama hiçbir zaman mecburi olmamalıdır" 41 sene önce söylenen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitensin söylediği bu. Yani bizim burada deminden beri tekrar ettiğimiz bu. Tutuklama hiçbir zaman mecburi olmamalıdır. Yargılama makamları işin bütün özelliklerini hesaba katarak tutuklama konusunda karar vermelidirler, diyor. İstisnai bir tedbirdir diyor ve arkasından ilginç bir şey söylüyor; "tutuklama veya tutukluluğun devamı kararı ancak hakikaten zorunluluk varsa verilmelidir" diyor. Yani bu tercüme kimin tercümesi bilemiyorum ama önemli bir kitaptan aldım, o nedenle bir yazım hatası olacağını düşünmüyorum. Hani biz bazen konuşurken kendi aramızda –hakikaten öyle mi oldu, diye konuşuruz, - Allah aşkına böyle miydi, deriz ya, diyor ki hakikaten zorunluluk varsa tutuklayın, diyor. Yani bu sözcük buraya tesadüfen girmiş olan bir sözcük değildir. Şimdi dolayısıyla tutuklamanın istisnai oluşu, geçici oluşu, zorunlu olmayışı – zorunlu olmayışı nereden çıkıyor? Anayasamızın 19. maddesinde çok açık surette yazıyor. Anayasa Mahkemesi yasamızın 19. maddesinin ikinci paragrafında, fıkrasında "tutuklanabilir" diyor. Anayasa Mahkemesi 1963 senesinde bu konuda karar vermiş, 1963 senesinde, yani 43 sene önce bir karar vermiş diyor ki, tutuklama ihtiyaridir" karar numarası, tarih numarası hepsi burada mevcut. Yani bunları şimdi geldik 43 sene sonra biz tutuklama ihtiyari midir, tutuklama zorunlu değildir,

tutuklama istisnai bir tedbirdir, mecbur kalınmadıkça baş vurulmamalıdır konuşuyoruz, konuşuyoruz. Neden konuşuyoruz? Çünkü yargılamada bunların her biri her gün karşımıza çıkıyor. Sayın Cumhur Hocam dedi ki, "hukukçular biraz muhafazakâr" yok! Hukukçular muhafazakâr değil, hukukçuların yargıç ve savcıların bir bölümü muhafazakâr. Avukatlar son derece devrimci ve ilerici. Onlar günlük değişiklikleri hem düşünsel hem toplumsal hem de siyasal alandaki bütün değişiklikleri anında kavrıyorlar. Ve kavradıkları zamanda bunu yargının önüne götürüyorlar. Ancak yargı kendi içinde muhafazakâr. Gerçi Cumhur Hoca sonra ona biraz ihtiyatlı anlamı verdi ama ben öyle anlamıyorum. Muhafazakârlık yargıçların ve savcıların tabiatlarında var. Bunu herkes için tabi ki söylemiyorum.

Değerli arkadaşlar şimdi bu koruma tedbirleri sadece tutuklama değil yakalama var, arama var, el koyma var, telefon dinlemesi var bütün bu koruma tedbirlerinin ortak özelliği daima bir vasıta olmasıdır. Bu yakalama tutuklamanın bir vâsitasıdır, tutuklama da yargılamanin, doğru dürüst bir yargılama yapılabilmenin yani sanığın hazir tutulmasının ve delillerin karartılmasının önüne geçecek olan önlemleri içeren bir tedbirdir. O nedenle bir vasıtadır. Bunlara vasıta olmaktadır: Şimdi vasıtanın asıl yerine geçirilmesi, bu vasıtanın çok ilanihaye devam eden bir müesseseymiş gibi, üzerinde hiç tartışılmayacak bir müesseseymiş gibi konumlandırılması hepimizi çok derinden yaralıyor, meslek hayatımızda da bunu her gün yaşıyoruz. Biraz sonra bazı örnekler vermeye çalışacağım, o örnekler karşısında insan gerçekten şaşkınlığa düşüyor, şaşkınlığa düşüyor ama gerçek değişmiyor, gerçek kendisini ifade etmeye ve hayatiyetini sürdürmeye devam ediyor.

Değerli arkadaşlarım sayın konuşmacıların üzerinde kısmen durdukları ama bizim çok iyi bilmemiz gereken hatırımızda tutmamız gereken bir tutukluluk süresi meselesi var. Biliyorsunuz, Ceza Muhakemesi Kanunu 102. maddesine göre ağır cezanın görevine giren işlerde iki yıl tutuklama süresi üç yıl uzatılabiliyor. Üç yıl nasıl uzatılır? Her 30 günde bir tutukluluk halinin gözden geçirilmesi suretiyle ancak olabilir. Ceza Muhakemesi Kanunu bunu emrediyor. Tutukluluk hali 30 günde bir gözden geçirilir, soruşturma evresinde de kovuşturma evresinde de. Dolayısıyla 5 yıl içinde 60 kere mahkemenin karar vermesi lazım. Ben iddia ediyorum ki siz 60 kere tutukluluk halinin devamına

ilişkin kararları tetkik ediniz; 1. kararla 30.; 30. kararla 60. karar arasında hiçbir değişiklik olmamıştır. Böyle rutin hale getirilmiş olan bir tutuklamanın devamına ilişkin kararlar manzümesiyle karşı karşıya geliyoruz. Bir husus 252. maddede gözden kaçıyor. 252. maddenin 2. fıkrasına göre yasanın 250. maddesinde işlenen, daha doğrusu 250. maddenin birinci fıkrasının c bendinde işlenen suçlar için bu iki kat olarak uygulanıyor. Pratikte aklımızda tutmamız gereken 252/2'dir. Yani biraz evvel Cumhur Şahin'in de söylediği gibi, Sayın Şahin'in söylediği gibi 10 yıl. Şimdi nedendir bilmiyorum ben Sayın Hocamın hangi komisyonda ne söylediğini bilmiyorum ama 10 yıl devam eden yargılamaların sonuna gelinmesi temennisiyle diye bir hüküm bahsedilmiş, o kanunda gayet tabi olmaz böyle şeyler, 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu yeni adıyla, Ceza Muhakemesi Kanunu yürürlüğüne ilişkin kanunun 12. maddesinde bir düzenleme getirilmiş; 1 Nisan 2008 tarihine kadar aklınızda kalması gerekir ki ağır ceza görevine giren işlerde ve 250. maddede 1/C maddesinde sayılan suçlar için tutuklama süresi soruşturmada altı aydır. Kovuşturmada iki yıldır ve 1412 sayılı kanunun eski Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 110. maddesine göre de alt sınırı 7 yıldan aşağı olan suçlar için tahliye kararları verilir, iki sene içinde hüküm tesis ettiremiyorsan, 7 seneden yukarı suçlar içinse mahkemenin gözeteceği faktörlere, sanığın durumuna ve dosya durumuna göre de tahliye kararı verilebilir. Yani 1 Nisan 2008 tarihine kadar bu 5320 sayılı yürürlük kanunun 12. maddesine göre ağır ceza işlerinde bu hükümler uygulanacaktır. Bunu unutmamız gerekiyor.

Şimdi biraz evvel Sayın Başkan pratikte yaşanan bir sorunu dile getirdi. Yüksek yargıç tereddütlü konuştu, haklı! Yani uygulamanın nasıl olması gerektiğine işaret ettiler ancak doğrusu uygulamada nasıl doğrusu bizde bilmiyoruz. Ama bana göre hakimin kararını düzeltmesi söz konusu olduğuna göre tutuklamaya itirazda onu veren hakimin bizzat bu kararı gözden geçirmesi uygundur. Neticede üst merci gibi bir başka 4. Sulh Cezanın yerine 5. Sulh Cezanın gözden geçirmesi meselesi bana göre yasanın esprisine ve amacına pek uygun değil. Biz 4. Sulh Ceza Mahkemesine itirazı veriyoruz ve diyoruz ki bu kararınızı düzeltin, düzeltmediğiniz takdirde bizim bu istemimiz uygun bulunmuyorsa üç gün içinde bunu ilgili Asliye Ceza Mahkemesine tetkik etmek üzere gönderin diyoruz. Bizim bürodaki görevli arkadaşımız 4. Sulh Cezanın kalemine

götürüyor onun üstüne oradaki katibe hanım hemen yazıyor; "Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere!". Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere çirkin de bir yazıyla, alelade bir yazıyla Asliye Ceza Mahkemesine! Biz bilmiyor muyuz Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere 4. Sulh Ceza Mahkemesine demeyi! Bilgisayarımızda adam gibi yazmayı bilmiyor muyuz? Bu hiç incelenmiyor. Dolayısıyla o itirazla ilgili hüküm üç gün içinde inceleyecek, kararını düzeltecek ondan, sanki bu eski acele itiraza benziyor. Acele itiraz hallerinde kararı veren makam kararını düzeltemezdi. İtiraz hallerinde düzeltiyordu. Şimdi sanki acele itiraz gibi biz veriyoruz, hiç incelemeden Asliye Ceza Mahkemesine gönderiyorlar, bu da uygulamada çok büyük sıkıntı yaratıyor, tatsızlık çıkartıyor.

Değerli arkadaşlar şimdi hep konuşuyoruz; tutuklama bir tedbirdir, istisnaidir, vasıtadır, geçicidir bunların hepsini söylüyoruz hele hele durup durup tutuklamanın bir koruma tedbiri olduğunu söylüyoruz bu doğru değil. Tutuklama bir cezadır! Uygulamada böyledir. Hatta sonradan mahsup edilmek üzere peşinen çektirilen bir cezadır. O cezasını çeker belli bir süre sonra tahliye olur, hüküm kesinleşir eğer beraat etmişse devlet belki "pardon" der. Hatta onu bile demez bazen, 466 sayılı kanunu şimdide haksız tutuklama, koruma tedbirlerinden zarar görenlerle ilgili bölüme göre, tazminat isteği için "git alacağın kadar konuş" der. Onun için korunma tedbiridir lafı uygulamada hiç aslı astarı olmayan bir laftır. Değildir, cezadır. Peşinen uygulanan bir cezadır.

İkinci husus; tutuklama süresi ile ilgili olarak biraz önce işaret ettiğim hususlara asla uyulmaz. Azamisine kadar yargıçlar bunu kullanmak isteğindedirler. Sonuna kadar bunu zorlarlar, çok mecbur kalmadıkları sürece de insanı tahliye etmek gibi bir eğilimleri de yoktur. Ben biraz böyle pesimist mi konuşuyorum bilmiyorum ama herhalde yılların içinde biriktirdiklerini sizlere bulunca fırsattır diye söylemeye çalışıyorum.

Üçüncü husus; mahkemelerin ana kararlarına bakınız "tutuklu kaldığı süre" denilmektedir. Tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak efendim tahliye talebinin reddine, tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak şüphelinin, sanığın her neyse sanığın tahliyesine denmektedir. Biraz evvel değerli

üstatlarımda ifade ettiler; tutuklama sebepleri arasında, tutuklamayı düzenleyen maddeler arasında böyle bir gerekçe yoktur. Aşağıdaki hallerden, aşağıdaki suçlar der. Şu sebeplerle insanlar tutuklanır der. Öyle tutuklu kaldığı süre asla mahkemeler için bir gerekçe olmamak gerekir. İstenilen cezanın azami haddi! Birde böyle gerekçeler vardır, istenilen cezanın azami haddi dikkate alınarak sanığın tahliye talebinin reddine. Buda yoktur. Böyle bir şey de yoktur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarından örnekler var elimde; yanımda. Sizde biliyorsunuz herhangi bir kitapçıda da bulabilirsiniz Avrupa Mahkemesi İçtihatlarını. Orada pardon, azami istenen cezanın azami haddi asla ve kat'a tutuklamanın devamı için bir sebep olamaz diyor. Çok net bir şekilde bunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi böyle söylüyor ve 5. maddenin 3. fıkrasına da aykırılık oluşturduğunu söyleyip devleti de mahkum ediyor.

Bir diğer husus; medyanın baskısı ile paralel yargılamalar yapılıyor arkadaşlar. Medya paralel yargılama yapıyor. Kamuoyu paralel yargılama yapıyor. Kamuoyu son derece tehlikeli bir husustur. Kamuoyu kendisine çok fazla itibar edilmeyecek, her an değişebilecek olan bir topluluktur, bir ortak ruh gibi görünür ama aslında onu belirleyen unsurlar çok farklı şeylerdir. Onun için "Kamuoyu mahkemenin eşiğinde kalır" diye bir söz vardır. Ancak ne var ki, günümüzün iletişim araçları çerçevesinde onların çok egemen yayın politikaları ve egemen konumları itibariyle ne yargıcın ne yakınlarının, sanık yakınlarının ne mağdurların kendilerini bundan kendilerini kurtarmaları mümkün değil. O bakımdan bir takım paralel yargılamalar yapılıyor ve sanıkların tahliyesinin önüne ciddi engeller çıkartılıyor. O sanığın tahliye edilmesi halinde sanki beraat etmiş gibi çok cahilane haberler veriliyor. Bunlardan kamuoyunun etkilenmemesi mümkün değil, yargıçlardan bundan ciddi surette çekiniyorlar, son derece korkuyorlar bundan. Çünkü; "nasıl bıraktınız", Emniyet diyor ki, "biz yakalıyoruz, mahkemeler bırakıyor" diyor. Mahkemenin takdiridir, mahkeme önündeki normlara göre, hukuk kurallarına göre karar verecektir. Ama maalesef bu paralel yargılamalar, bu gölge yargılamalar tutuklamanın devamını ve tutuklama müessesinin giderek daha kronik kötüleşmesine yol açan yayınlar oluyor.

Birde çok ilginç uygulamalar var. Hükümle birlikte tahliye ediliyor. İnsanlar yargılanıyor, birkaç sene yargılandıktan sonra hükümle birlikte

tahliye! Bunun kadar abes bir müessese yoktur. Hüküm aşamasına gelmişsiniz, bütün deliller toplanmış, toplanacak tek delil, dinlenecek tek tanık, müracaat edeceğiniz tek vasıta kalmamış, delil vasıtası kalmamış. Adamı esas hakkındaki savunması yapması için süre veriyorsunuz, sayın Cumhuriyet Savcısına esas hakkındaki mütalaası için süre veriyorsunuz, arkasından dosyayı tetkik etmek üzere mehil alıyorsunuz, ara veriyorsunuz üç ay sonra hükümle birlikte tahliye diyorsunuz. Bu da uygulamada bizleri son derece yaralayan, rahatsız eden uygulama türlerinden bir tanesi.

Tutuklama kararlarında şimdi yavaş yavaş ortadan kalkan ama bana büyüklerimden emanet kalan belki sizlere de bundan sonra bizim emanet edeceğimiz "suçun vasıf ve mahiyeti" gibi korkunç bir laf vardı. Suçun vasıf ve mahiyeti. Ne anlaşılacağı hususunda ummandır bu anlayamazsınız. Suçun vasıf ve mahiyeti dediği zaman akan sular durur, hikmetinden sual olmaz! Suçun vasıf ve mahiyeti klasikleşmiş bir ret kararının gerekçesidir.

Bir başka husus; tutuklama yerine geçebilecek olan önlemler maalesef uygulanmamaktadır. Yani kefaletle, teminatla dediğimiz salıverme müessesesi neredeyse işlememektedir. Ankara'da çok seçkin ve şu anda da çok seçkin bir görevde bulunan yargıcımız 1 trilyon kefalet koydu bir davada. Bir kaçakçılık davasında 1 trilyon kefalet koydu. Neden? Çünkü dava medyanın izlediği bir davaydı, sürekli basın organlarında, yazılı ve görsel basında yer almaktaydı. Onun için, "rüşvet mi yedi bu adam" demesinler korkusuyla 1 trilyon kefalet koydu. Bu kefaletin doğru kullanılışı mı? İtiraz etti meslektaşlarımız, olur mu sayın yargıç bu kadar deyince, ertesi gün yanlış hatırlamıyorsam 100 milyara indirdi. Böyle uygulamalar da oluyor. Mesela kefaletle tahliye müessesesi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında son derece önemli bir enstrüman olarak kullanılması gereken husus olarak söylenmiştir. Bu aracı kullanın diyor, teminatla salıvermeyi.

Suçların, ilk bakacağımız bizim zamanaşımı olması gerekirken kimi insanlar suçların, suçun zamanaşımının dolmasına yakın tutuklanıyor, zamanaşımı dolduktan sonra da tahliye ediliyor. Düşme kararı veriyor. Buna rastladım arkadaşlar yani ben bunları sanal örnekler olarak

vermiyorum, bunlar yaşanmış birebir örnekler. Zamanaşımının dolmasına çok kısa süre kala tutuklandı, zamanaşımı dolduktan sonra da düşme kararı ile birlikte tahliye edildi. Birde aslında tutuklama tabi ki mağdurların kalplerinde ve ruhlarında biraz serinlik yaratıyor, onları teskin ediyor ama mağdurların bu duyguları ceza hukukunun herhangi biri, Ceza Usul Hukukunun amaçları arasında yer almıyor. Aslında temel amaç biraz evvel söylediğimiz gibi o sanığın muhakemede hazır bulunmasının içinde aslında sanığın güvenliğinin sağlanması bakımından da tutuklama söz konusu olabilir. Yani tutuklamaya müracaat edilirken birde bu hususun göz önünde tutulması gerekir.

Mahkemelerin önüne layihalarınızı götürüyorsunuz, birkaç gün önceden incelenmesi için veren arkadaşlarımız varsa bilmiyorum, çoğu zaman meslektaşlarımız dilekçelerini o gün veriyorlar ve mahkemede biraz baskı uyguluyor, "dilekçenizi tekrar ediyorsunuz değil mi sayın avukat" diyor, meslektaşımız da "dilekçemizi tekrar ediyoruz diyor, dilekçe konuyor ondan sonra "gereği düşünüldü" diyor sayın başkan bir sağına dönüyor, bir soluna dönüyor "tahliye talebinin reddine" diyor! Hiç dilekçeniz okunmadan, doğru dürüst müzakere edilmeden, içeriye çekilip üzerinde tartışma yapılmadan, en azından sizin dilekçenizin okunduğu izlenimi size verilerek sizi tatmin etmek gibi bir amacı gözetmeden derhal tutuklama kararının devamına yönünde kararlar verilmektedir.

Bir başka husus; ceza ve güvenlik tedbirlerinin uygulanması hakkındaki kanunun 116. maddesine göre hastalık sebebiyle hükmün ertelenmesi mümkündür. Ceza güvenlik tedbirleri kanununda, 116. maddesine göre hastalık sebebiyle hükümlünün hükmün infazı ertelenebiliyor, o maddede bunlar tutuklular için de uygulanır diyor, 116. maddede öyle diyor. Dolayısıyla çok fazla tatbikatta geçmiyor ama bence tutukluluğun sanığın hastalığı sebebiyle de ertelenmesi müessesenin çalıştırılmasında ve işletilmesinde de yarar olduğu kanısındayım.

100. maddede üstatlarımızın ifade ettiği gibi bir takım varsayımı; 100. maddede şu aşağıdaki hallerde tutuklama nedeni varsayılabilir tümcesini iyi okumak lazım. Burada varsayılır demiyor. "Varsayılabilir" demektedir. Dolayısıyla biraz önce ifade ettiğimiz gibi bu varsayımında mutlaka tutuklanması gerekir biçiminde okunmaması, ona dikkat edilmesi

gerektiği kanısındayım. Evet, Sayın Başkan devam edeyim mi ben, yoksa daha sonra sorularla vesaire ile bir daha şey mi yapacaksınız?

Av. Sami KAHRAMAN : Erdal Bey, gayet güzel anlatıyorsunuz yalnız soğumadan ben iki soru sormak, onu da bir açıklığa kavuşturmak fayda görüyorum. 100. madde sayılan tutuklama nedenleri kıyasen yahut yorum yoluyla eleştirebilinir mi yani benzer suçlarda da kıyas yapılarak yorumlanabilinir mi, uygulanabilinir mi? Birinci sorum bu. İkincisi, bir tane daha var, biraz da iğneyi kendimize batıralım, meslektaşlarımızın gerek tahliye taleplerinde gerekse tutuklama kararına yaptıkları itirazlarda klişeleşmiş bir ibare var, müvekkilimin sabit bir ikametgahının bulunması nedeniyle, müvekkilimin sabit bir işinin olması nedeniyle tahliye kararının verilmesi veya tutuklama kararı verilmemesi gerekirdi gibi. Yeni Yasanın 100. maddesi karşısında böyle bir gerekçe ne kadar hukuki oluyor acaba?

Av. Erdal MERDOL : Açık mı efendim bu?

Av. Sami KAHRAMAN : Evet,

Av. Erdal MERDOL : Efendim şimdi, Ceza Kanununda kıyas yasak. Hatta son Ceza Kanunumuzda kıyasa varacak şekilde genişletici yorum yasağı da konmuştur. Ceza Muhakemesi Usulü, Ceza Muhakemesi Hukukunda kıyas mümkündür, genişletici yorum da mümkündür. Şimdi ben burada yorumun genişletici, daraltıcı, amaca uygun yorum gibi çok teorik tasniflerine girmek istemiyorum ama kıyas ile yorum arasındaki bir farka değinerek meslektaşlarıma ve dinleyicilere de bildiklerimin bir bölümünü aktarmak ya da onlarla tekrar paylaşmak istiyorum; kıyas ile, kıyas tehlikeli bir şey, tehlike bir şey maddi ceza hukukunda, maddi ceza hukukunda tehlikeli bir şey çünkü siz orada mevcut olmayan bir kuralı icat ediyorsunuz ve kıyas yolu ile bir olaya bakarak, bir başka olaya da o maddeyi uyguluyorsunuz. Halbuki yorum öyle değil, yorumda kanun koyucunun iradesine bağlı kalarak onun anlamını keşif etmeye çalışıyorsunuz, ona varmak istiyorsunuz. Mesela, Eski Türk Ceza Kanunu 461. maddesinde "hırsızlık yaparken eve işte, hırsızlık için, girildiğinde kapı, pencere ve duvar delmek suretiyle girildiğinde" eğer diğer koşulları da varsa ; siz meşru müdafaa halinden yani hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanıp o insanı ceza insanı cezalandırabilirdiniz, meğer ki sınırları aşmamış olasınız. Şimdi Yargıtay bunu tuttu dedi ki, peki bu

maddede çatıdan girilirse ne olacağı düzenlenmemiştir dedi ve genişletici yorum ile çatıdan girmek halinin de buna dahil olduğunu ifade etti. Yine elektrik hırsızlığında işte, telefon hırsızlığında kablo saplamak suretiyle telefondan başkasına yararlanırsınız, buna da genişletici yorum ile maddenin içine dahil etti. Çadırı duvara benzetti, bütün bunlar genişletici yorum içinde yapıldı ama kıyas, ceza hukukunda yapılamaz. Bir kere kişinin suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olduğu için kabul edilemez ama Ceza Muhakemesi Usulü Kanununda bunlar yapılabiliyor. Mesela, mağdurlar tanık olarak mahkemede dinlendiklerinde bunlara yemin verilecek mi verilmeyecek mi meselesi genişletici yorum meselesi ile çözülmüştür ve yemin verilmemiştir. Şimdi son Ceza Muhakemesi Kanunu da bunlara yemin verilemeyeceğini söylemek suretiyle bunu açık suretle düzenlenmiştir. Ancak böyle yorumlar yapılıyorsa da yorumun önünde iki tane engel var, bunlardan bir tanesi, sınırlandırılmış ise, tutuklama sebepleri gibi sınırlandırılmış ise siz bunları çoğaltamazsınız, bunu aşmanız mümkün değildir ya da efendim, yine biraz evvel söylediğim gibi istisnayı hükümler vardır, tabi, istisnayı hükümler vardir. İstisnai hükümlere örnek vermek gerekirse, biraz önce söylediğim gibi mağdura yemin verilmemesi meselesidir. Bunlar yorumun sınırlarını teşkil eder, o bakımdan birinci sorunuza açık suretle şu cevabı veriyorum, yanlışları doğruları içinde; 100. maddedeki tutuklama koşulları asla değiştirilemez, bir. İkincisi, sabit ikametgâh meselesi basit bir cümledir ama Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bunu çok seviyor yani biz bunu icat etmişiz, uygulamada çok güzel kullanıyoruz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bunun içeriğini felsefi olarak, sosyolojik olarak doldurmuş, daha güzel edebi bir ifade haline getirmiş. Önümde şimdi karar var, acaba bulabilir miyim diye bakıyorum, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kararı, mesela diyor ki, tutuklunun aile bağları, mal varlığı, ülkeye bağlılığı, ahlâkı, konut sahibi oluşu kaçma şüphesini bertaraf edecek özelliklerdir diyor. Yani ülkesine, yurduna bağlılığı, efendim, ailesine bağlılığı, arkadaşlarına bağlılığı, çevresine bağlılığı, bütün bunların hepsi sabit ikametgah oluşta bu felsefi, âdeta felsefi cümlenin içinde ciddi bir şekilde söylenmiştir. O nedenle sabit ikametgah çok yalın bir cümledir ama çok güzel bir cümledir. Yalnız tabi, bunu biraz daha süslemek daha iyi olur herhalde.

Evet, şimdi Sayın Başkanın bu müsaadesini, daha doğrusu soru sormak suretiyle aştığı yolu ben tamamlayayım, birkaç tane Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarını söyleyeceğim, bıktırdığımın da farkındayım sizi; tutukluluk süresi ancak somut olgularla tespit edilebilir, tutuklama makul kuşkuya, makul kuşkuda makul gerekçelere dayanır ancak tutuklamanın sürüyüp gitmesi makuliyetten bir uzaklaşmadır ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından denetlenebilir. Kaçma tehlikesi cezanın ağırlığı ve suçun niteliği ile açıklanamaz, biraz evvel söylediğim. Suçun niteliği suçun vasıf ve mahiyeti, biraz evvel söylediğim kaçma tehlikesi cezanın ağırlığı ve suçun niteliği ile açıklanamaz, bu hususlar tutuklamanın sürüp gitmesi için bir sebep değildir. Sadece dosyanın içeriği ve suçların niteliği vurgulanarak tutuklama sürdürülemez. Salıverilmesi istenen kişinin gösterdiği doğru olgulara göre tutuklamanın gidip, sürüp sürmeyeceği tetkik edilmelidir. Biraz evvel söylediğim yine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 5. maddesi ile sanığın kaçma ihtimalinden kaygı duyuluyor ise "nakdi kefalet" ile tahliyesi mümkün kılınmıştır. Kamu düzenini korumak gibi bir gerekçe kabul edilemez. Eylemin özel ve istisnai bir ağırlığının oluşu tutuklunun halinin sürüp gitmesi için bir sebep değildir. Davanın karmaşıklığı tutuklanın sürdürülmesi için bir gerekçe değildir. Yani bir bakın, bütün bu içtihatlar ışığında sizin eğer tutuklu müvekkiliniz varsa o neden tutuklu, onu bile düşünmek hakkına sahipsiniz. Benim şimdilik söyleyeceğim bu kadar.

SORULAR VE YANITLAR

Av. Sami KAHRAMAN : Teşekkür ederim. Değerli arkadaşlar şimdi, sorular kısmına geçiyoruz, ancak gezici mikrofonda bir arıza varmış, bu bakımdan mikrofon gezdiremiyoruz, ancak yazılı soru olduğu taktirde muhataplarına ben intikal ettireceğim, orada da muhatabın kim olduğunun belirtilmesinde yarar var. O soruları alıncaya kadar ben Cumhur Şahin Bey'e bir, iki sorum olacak; tutuklama nedenlerini düzenleyen 100. maddenin 2. fıkrasında, a bendinde, kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa, somut olgular var. Keza yine, b fıkrasının başında, şüpheli veya sanığın davranışları. Yani burada somut olgular lafını biraz açmanızı isteyeceğim. Keza b fıkrasındaki şüpheli veya sanığının davranışları ifadesini biraz açmanızı isteyeceğim yani sırf şüphe,

KATILIMCI : ...

Av. Sami KAHRAMAN : Tabi, tabi gayet tabi.

KATILIMCI : ...

Av. Sami KAHRAMAN : Hayhay efendim, gayet tabi. Mikrofondan olursa, peki buyurun,

KATILIMCI : Ben Hocalarımıza saygılarımı sunuyorum. Değerli meslektaşlarımın Avukatlar Gününü kutluyorum. Tabi hakim, savcı, avukat her birimiz bu saç ayağının bir parçasıyız, meslektaşız. Ancak Sayın Erdal Bey kendi zaviyesine, biraz da avukatların bakış açısıyla birazda meseleyi açtı hakli olarak. Ben de yargıçların bakış açısıyla bir yorum getirmek istiyorum; birinci olarak tutuklama konusunda tabi ki yasalar ne kadar değişse de alışkanlıkları değiştirmek fevkalade zor, bir geçiş süreci yaşıyoruz, bu tür sıkıntılar var ancak tabi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında ve uygulamada oradaki yargıçları rahatlatan adli kontrol müessesinin çok iyi işletilmesi var. Türkiye'de bu adli kontrol müessesi 109. madde ölü doğmuş. Yine ölü doğmuştur? Bir tepkiden dolayı ölü doğmuştur. Bunun üst sınırı üç yılla sınırlamak Türk Ceza Kanununu taradığınız zaman hiç uygulanamaz bir maddedir.

Özellikle belki kabahatlere gidebilirsiniz, bunun dışında Türk Ceza Kanunu ve özel yasalarda işte İnkılapları Koruma Yasasında bir hüküm var üç yıllık aklıma gelen bunun dışında fazla bir hüküm yok. Tutuklama, katalog halinde sayılmış işte somut olgular varsa diyor 100. madde, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması ve tutuklama nedeninin bulunması. Tutuklama nedeni varsayılabilecek halleri de belirtmiş tek tek. 3. fıkrada da kuvvetli şüphe sebepleri varlığı kabul edilmiş işte soykırım, kasten öldürme, işkence. Dikkat ederseniz burada toplumun kanayan yarası olan "gasp" suçu yoktur arkadaşlar, gasp suçu yok. Peki, gasp suçundan kuvvetli suç şüphesinin varliğını gösteren olgular varsa genelde köprü altında sessiz gece vaktinde ve işte o ortamlarda bu suç işlenmektedir ve mağdurun genelde sanık olarak, şüpheli olarak getirilen kişiye suç atması için hiçbir sebep yoktur. Ve her birinizde bu suçun mağduru olabilirsiniz. Yani bundan dolayı mağdur olan üsteğmen, emniyet müdürü, avukat bir çok insan oldu, toplumun kanayan yarası. Peki, burada katalog halinde sayılan suçlarda bu yok, bu unutuldu mu? Arkadaşlar işte burada yargıca bir taktir yetkisi bırakılmıştır, yargıç kuvvetli suç şüphesini varlığını gösteren olgular varsa gasp suçunda mutlaka tutuklayacaktır. Şimdi, yine tedbirsizlik ve dikkatsizlikten ölümler 3 kişi ölüyor, avukat arkadaşlarımız geldikleri zaman müdâfi olarak veya vekil olarak geldikleri zaman 1 gün dahi şüphelinin, sanığın tutuklu kalmasına bazen tahammül göstermiyorlar yani tutuklanmasını istemiyorlar. Geçen yıl Mayıs ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gittik, yine Fransa'da bir yargıç ile görüştüm, durumu tabi kendilerine ilettik, nasıl oluyor sizde, bize dedikleri şu: biz, sanığa diyoruz ki, sen 3 tane canı yok ettin, onları geri getiremeyiz, geri getirme şansımız hiç yok, sen tutuklanmalısın diyoruz ve bir kişi dahi ölse en az 7 ay tutuklu kalıyor. Türkiye'de bunun örneği yok arkadaşlar, bu yok gene. Ve 2005-2006 yılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince "mağdur hakları yılı" ilan edilmiştir arkadaşlar. Bu bir tepkidir, bütün sanık hakları işte sanığı koruyalım, peki ayyuka çıkmış kamu öfkesini, kim dindirecek? Bunda hiçbirimizin payı yok mu? Ben aklıma gelenler bunlar, heyecanımı bağışlayın, bütün katılanlara saygılarımı sunuyorum.

Av. Sami KAHRAMAN : Teşekkür ederim. 100. maddenin 2. fıkrasındaki, bu ibarelerin yorumunu yapmak mümkün mü? Salt kaçma tehlikesi, salt şüphesi veya delilleri karartma şüphesi veya sadece ihtimali

gerekçeye dayandırılmamış, maddi vakaya dayanmamış sadece ihtimali, tutukluma nedeni olabilir mi? Bu konuya bir açıklık getirebilir miyiz? Buyurun.

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Teşekkür ederim. Elbette, salt bir tahmin, soyut bir şüphe hiçbir şekilde tutuklamada, tutuklama sebeplerinin gerçekleşmesi için yeterli kabul edilmiyor. Aslında bu 1412 sayılı Kanunda da, özellikle 1992 değişikliğinden sonra bu şekildeydi. Yeni Kanunda, 100. maddede bu husus daha açık biçimde, belki tereddütleri de giderecek bir biçimde, ya "somut olgular"dan söz etmekte bu kaçma şüphesi ile irtibatlı olarak ya da delilleri karartma bakımından birtakım "davranışlar"dan söz etmektedir. Yani bunların hepsi yalın, soyut şüphenin ötesinde hatta belirtinin ötesinde ciddi birtakım delillerin ortaya konmasını, birtakım davranış biçimlerinin sergilenmesini gerektiriyor. Bunları nasıl tespit ederiz? Yani bunun, bilemiyorum, bir listesini oluşturmak mümkün mü? Biraz önce, aslında biraz tebessüm ederek, Alman Hukuku, Alman Doktrininde bazı örneklerden söz ettim, mesela, dil öğrenmekten orada söz ediliyor, daha ötesi yabancı dil bilmekten. Şimdi dil bilen herkes potansiyel kaçma şüphesi altında gibi nitelendirilebiliyor ama mesela, bu belki bir abartı ama gerçekten birtakım hazırlıklar, işte burada da ancak klasik örnekler bulabiliyoruz. Üzerinde bol miktarda para, nakit bulundurmak, iş ilişkilerini önemsememeye başlamak, Türkiye'de döviz ile dolaşmak gibi. Tabi bunlar belli suçlarda yurtdışına kaçışı açısından belki önem arz edebilir. Dolayısıyla bunları somut durumda tayin etmek lazım veya bir tutuklama sebebi olarak öne sürülen bir hususu, bu gerçekten bir kaçma şüphesi oluşturur mu, onu değerlendirmek lazım. Aslında suçun kanundaki soyut cezasının yüksekliği de duruma göre bir kaçma şüphesi olarak değerlendirilebilir, bunu gerçekten çok uzun bir ceza söz konusu olabilecekse burada insanların kaçabileceğini düşünmek ama bunu birtakım vakalarla, olgularla desteklemek gerekiyor. Hele kovuşturma aşamasında ve yargılamanın sonucuna doğru mahkumiyet hükmü ortaya çıkacağı belirginleşmeye başlamışsa, artık bu durumda hükmün infazını kağıt üzerinde bırakmamak amacıyla kovuşturma makamının talep olmasa dahi re'sen tutuklama kararı verebilme imkanı düşünülebilir.

Şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri karartma tehlikesini ortaya koyması, buna da birçok örnek bulabilirsiniz ama Sayın Başkanın isabetli olarak ifade ettiği gibi, burada birtakım davranışlar söz konusu. Yani hiçbir şey yapmayan bir şüpheli veya sanık için delilleri karartacağından, böyle bir tehlikeden veya endişeden bahis ile tutuklama talebinde de bulunulmaması, bu konuda bir kararın da verilmemesi gerekiyor.

Taniğa yönelik birtakım girişimler varsa, maddi diye ifade edebileceğimiz delillerin gizlenmesi, değiştirilmesi, tahrip edilmesi yönünde birtakım kuşku doğuran davranışları söz konusu ise, bu konuda belki tutuklama sebebi oluşturabilecek birtakım davranışlardan söz etmek gerekiyor.

Şimdi burada, bu soruyu vesile kılarak, bir iki şey daha söylemek istiyorum. Aslında ilk başta, konuşmamın başında da ifade ettim, koruma tedbirlerinin en hassas olanı bugün seçilmiş, en sıkıntılı olanı, gerçekten şu konuşmalardan da, değerlendirmelerden de ortaya çıkıyor. 80 yıla yakın bir uygulamamız var, buradaki sorunlar yumak halinde gittikçe büyüyor, bütün bunlar aslında üzerinde tartışmasız uzlaşabileceğimiz bir tutuklama uygulamasının olmayacağının, olamayacağının da bir göstergesi. Kanunda yasal düzenleme olarak birtakım, bu noktada, özellikle sanık haklarını, şüpheli haklarını koruyucu, iyileştirici düzenlemeler yapılmış olması dahi başlı başına bir sonuç doğurmuyor. Bunu kabul edelim, avukatlarda hukukçu olarak tutucu, bunda hiçbir tereddüt yok. Sayın Merdol, bugün 201. madde vardır, doğrudan soru yöneltme hakkı, hâlâ avukatlarımız hakimden soru sorulmasını talep etmektedirler, bu konudaki yetkilerini kullanmamaktadırlar. Bu bir eleştiri değil veya bir eksiklik değil, bu bir vâkıa, bunu kabul etmek durumundayız. Bunun hakimi, savcısı, kaymakamı yok. Kürsüde hakimin, dilekçenizi tekrar ediyor musunuz sayın avukat dediğinde, evet, ediyorum demek de aslında belli alışkanlıkların ifadesidir, bunları çok kolay terk edemiyoruz. Dolayısıyla tutuklamada da, 80 yılın alışkanlığını değiştirmek için ciddi mücadele vermemiz gereği ortada. Bu sadece uygulamanın bir sorunu da değil. Aslında bakın, Kanunun da kendi içinde kurtulamadığı bir çelişkisi var ve çözemiyoruz, çözemiyorsunuz bazı şeyleri. Şimdi, "kuvvetli suç şüphesi varsa kişi tutuklanır" diyor. Kuvvetli suç şüphesi yani

kuvvetli delil dediğimiz şey, mahkumiyetin çok büyük ölçüde söz konusu olmasını ifade eder. Biz, yeterli delil varsa Cumhuriyet Savcısına iddianame düzenletiyoruz, dava açtırabiliyoruz. Kuvvetli delil, yeterli delilden daha kuvvetli, bunda hiçbir problem yok. Ama soruşturmada, tutukluyor muyuz insanı, tutukluyoruz. Ne diye tutukluyoruz, kuvvetli delil var diye tutukluyoruz. Sonra aylarca soruşturmaya devam ediyoruz, ne için devam ediyoruz, yeterli delili bulup kamu davası açabilmek için. İşte bu bir çelişki. Ya yeterli delilimiz, yeterliden da fazla delilimiz, bizim o kişinin tutuklanmasını talep ettiğimizde veya bu kararı verdiğimizde vardı, o zaman dava açacak noktaya geldik demektir. Ya da bırakın kuvvetli delili, yeterli delilimiz bile yok, bizim bu kişiyi o zaman tutuklama talebimizde veya tutuklama kararımızda bir problem var. Yani ya kuvvetli delil şartı gerçekleşmemiş ya da savcı dava açmıyor, kuvvetli, yeterli delil olmasına rağmen. Burada bir sıkıntımız var, şimdi buna rağmen aylarca belki daha fazla, yıla baliğ olan soruşturmaları yapabiliyorsak ve dediğim gibi bunu da yeterli delile ulaşmak için, yeterli delil bulduğumuzda daha dava açmak için yapıyorsak ve soruşturma evresinde de en geç 30'ar günlük sürelerle bu tutukluluk halinin gözden geçirilmesini istiyorsak, bunun anlamı defalarca 30 gün geçecek demektir. O zaman burada içinden çıkamadığımız bir şey var. Kanunun 100. maddesinde kuvvetli şüphe varsa ancak o zaman tutukla diyor, geçiyor 108. maddede, 30'ar günlük sürelerde soruşturma evresinde tutukluluk halinin inceleneceğini öngörüyor. Peki ne yapmak lazım? Yapacak ta başka bir şey yok. Dolayısıyla Kanununa siz ne kadar kuvvetli şüphe, somut olgu, şüpheli veya sanığın davranışları deseniz bile, bunları tek tek liste halinde ortaya koyma şansınız yok. Bunun uygulamada iyi anlaşılması, algılanması ve mümkün olduğu kadar az tutuklama yoluna gidilmek suretiyle bu işin çözülmesi gerekiyor. Haklı olarak bu noktada CMK Tasarısının, hiçbir sınırlama getirmeksizin adli kontrolü tutuklamaya bir seçenek, tutuklamadan önce düşünülecek "oranlılık ilkesi" gereğince, tutuklamadan önce düşünülecek bir tedbir, bir koruma tedbiri olarak öngörmesi son derece isabetliydi, hareket alanımızı genişletiyor idi. Şimdi son derece kısıtlandı, özellikle 3 yıl şartı ile. Sayın Hakim Arkadaşımız da ifade etti, listeyi taradığınızda çok fazla bir şey bulamıyorsunuz ama Allah'tan "Çocuk Koruma Kanununda" en azından, belki biraz genişletebilirisiniz. Nasıl genişletebilirsiniz? Belki bir yorum yolu ile,

Çocuk Koruma Kanunu sanıyorum 19 veya 20. madde, adli kontrolü öngörüyor; CMK 109.maddedeki adli kontrol tedbirlerine ilaveten üç veya dört tane daha tedbir zikrediyor; böylece bir kere kapsamı genişletiliyor tedbir türleri olarak. İkincisi, şu tartışmayı yapabiliriz burada, bana göre de bir sakınca olmaz bu tartışmayı yapmakta; Çocuk Koruma Kanunu 109. maddeye sadece oradaki koruma tedbirleri bakımından atıf yapıyor. Dolayısıyla en azından şunu diyebiliriz; süre sınırlamasına bir atıf söz konusu değil, bu nedenle Çocuk Koruma Kanunu kapsamında bir soruşturma, kovuşturma söz konusu olduğunda 3 yıl gibi bir şarta bağlı olmaksızın koruma tedbiri en azından uygulanabilir. Böyle bir yorum yani bu yorum, doğrusu ne kadar hukuki olur, ben endişeliyim; ama en azından 3 yıllık sınırı içine sindiremeyen birisi olarak onu ne kadar sınırlarsak; o 3 yılı ne kadar etkisiz hale getirirsek o kadar, belki Kanunun lafzına değil ama hukuka uygun davranmış olabileceğimizi, insan haklarına uygun davranmış olabileceğimizi düşünüyorum ve dolayısıyla böyle bir yorumunda çok hukuka aykırı olmayabileceğini belirtmek istiyorum.

Av. Sami KAHRAMAN : Efendin, "f " fıkrasında adli kontrolün kefalet şeklinde karara bağlanması için, dikkat ederseniz, Cumhuriyet Savcısının istediği üzerine ifadesi var ama öbür taraftan 103. ve 110. maddeye baktığımız zaman da şüpheli veya sanık vekilinin de böyle bir talepte bulunabileceği anlaşılıyor yani. Ancak burada, "Cumhuriyet Savcısının isteği üzerine" ifadesini mutlaka bu talebi Cumhuriyet Savcısı tarafından olumlu karşılanması gereği olarak mı yorumlayacağız? Yani hakimin bu konuda doğrudan doğruya taktir hakkı var mıdır?

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Şimdi, 109. madde, soruşturma evresinde adli kontrolü düzenliyor. Soruşturma evresinde doğal olarak bir yargılama makamı yok, bir hakim de yok. Bu nedenle o makamın, o safhanın, o evrenin sahibi Cumhuriyet Savcısı. Bu nedenle birtakım taleplerin Cumhuriyet Savcılığı üzerinden gelmesi doğal, kaçınılmaz, başka bir yolu yok. Tutuklamada olduğu gibi adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasında da bu şekilde. Ancak Cumhuriyet Savcısını ilgililerin harekete geçirmesi konusunda hiçbir tereddüt yok, böyle bir imkanı her zaman için elinde bulunduruyorlar. Hakimin buna, bu talebe uyması elbette, eğer soruyu doğru anladıysam, hakimin uyması diye bir şey söz

konusu değil. Cumhuriyet Savcısı adli kontrol talep'eder, hakim bu talebe uygun karar vermez veya bunu kabul eder. Bilmiyorum soru tam cevaplandırıldı mı?

Av. Sami KAHRAMAN : Yani şunu söylemek istiyorum efendim, adli kontrol talebi yapıldı fakat Cumhuriyet Savcısı iştirak etmedi, olumlu karşılamadı verdiği mütalaada,

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Şimdi adli kontrol talebinde bulunan kim efendim?

Av. Sami KAHRAMAN : Şüpheli vekili,

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Ha, tamam, anladım. Burada yani,

Av. Sami KAHRAMAN : Yani hakim buna rağmen karar verebilecek mi? Adli kontrole karar verebilecek mi? Savcı iştirak etmediği halde?

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Elbette bu duruşma bir bakıma. Tutuklamada da adli kontrolde de bu anlamda dosya üzerinden veya tarafların oluru ile bir duruşma yapıyorsunuz,, bir değerlendirme yapıyorsunuz, bu noktada Cumhuriyet Savcısının bağlayıcı bir biçimde bir görüş bildirmesi mümkün değil. Nihayetinde bir mütalaada bulunuyor, dolayısıyla onda bir sıkıntı olmaması lazım.

Av. Sami KAHRAMAN : Maddedeki o "Cumhuriyet Savcısının isteği üzerine" ifadesinin yorumundan böyle bir şey çıkıyor da o münasebetle oldu. Yani onu çok maddi olarak yorumladığımız taktirde Cumhuriyet Savcısının mütalaa da buna iştirak etme zorunluluğu şeklinde yorumlanabilecek gibi bir ifade şekli.

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Sanmıyorum. Cumhuriyet Savcısı katılmasa da hakimin bu konuda karar verebileceğini düşünüyorum. Ama bunu daha sonra bir değerlendirelim, şu anda gerçekten soruyu tam kavramakta tereddüdüm var.

Av. Sami KAHRAMAN : Bitti mi efendim?

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Bununla ilgili şu anda bitti.

Av. Sami KAHRAMAN : Osman Bey'e,

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Ben özür diliyorum, şurada bir soru var, bir de biraz önce üzerinde durulduğu için, eğer izin verirseniz o konuda bir katkıda bulunmak istiyorum. Sayın Yaşar'ı da destekleyecek şekilde. Tutuklama talebinin reddi üzerine yapılan itirazda, itiraz merciine geldiğinde şüpheli o anda orada olmadığı için; 101. maddeye göre, tutuklama talebi reddedilirse şüpheli derhal salıverilir dediği için, şüpheli salıveriliyor, bunun üzerine Cumhuriyet Savcısı bu karara itiraz ediyor, itiraz merciinde, asliyede, ortada bir şüpheli yok ama tutuklanma talebinin reddi kararı incelenecek bir kişi var. Şimdi, Sayın Merdol burada aslında 98. maddedeki böyle bir durumda asliye ceza hakimliği yani itiraz merciinin yakalama emri çıkarması kararını gıyabı tutuklama olarak niteledi. Sanıyorum belki o hüküm olmasaydi bir gıyabi tutuklamadan söz etmek gerekiyordu. 271. maddenin 4. fıkrası, "itiraz merciinin kararları kesin olmakla birlikte mercii ilk defa tutuklamaya karar verirse buna itiraz mümkündür" diyor. Şimdi, buna nasıl karar verecek? Ortada şüpheli yok, 101'e göre şüpheliyi salıverdik, gitti, savcıda itiraz etti, itiraz merciine geldi. Peki, 271/4'ü nasıl işleteceğiz? O zaman da gıyapta tutuklama kararı verecek. İşte bunun önüne geçmek için 98. maddenin 1. fıkrasına bu 5353 sayılı Kanunla bir cümle eklenmiştir, "itiraz mercii de yakalama emri düzenleyebilir" şeklinde. O, aslında bir bakıma gıyabi tutuklamanin önüne geçmek için öngörülmüş bir düzenlemedir ve 271/4'ü işletebilmek amacıyla öngörülmüş bir düzenlemedir. Eğer yakalama emrini siz, gıyabi tutuklama olarak nitelendiriyorsanız, bu bir yaklaşım meselesi. Bir çok alanda verdiğimiz, bütün yakalama emri kararlarını bu şekilde nitelemek mümkün, savcının üzerinden çıkaracağınız taktirde de bunu bir gıyabi tutuklama diye de nitelemek doğru ama yani bu yaklaşımdan hareket ederseniz. Şimdi, itiraz mercii tutuklanmasına diye karar verdiği taktirde Sayın Yaşar gayet, güzel ifade etti, bu durumda yakalama emri düzenlenecek. Yakalama emri üzerine, Ankara Uygulamasından söz edildi, yakalama emrinde kişi yakalandığında anladığım kararıyla nöbetçi sulh cezaya çıkarılması ve orada tutuklanması şeklinde. Bu doğru değil, Kanunun düzenlemesi bu değil, Kanunun kast ettiği de bu değil. Tekrar itiraz merciine çıkarılacak, o konuda karar verecek yani yakalama emrini

çıkarmış olan itiraz mercii tutuklama konusunda da kararını verecek; eğer tutuklamak istiyorsa bu arada, kanaati değişmediyse, delil durumu vesaire değişmediyse. Aksi taktirde, bakın, şöyle bir sıkıntı ortaya çıkıyor; sulh hakimi tutuklamayacağım diye karar vermiş, asliye de hayır tutuklamalıydın demiş, yakalama emri çıkartmış, kişiyi bulduklarında sana getirsinler sen onu yakala diyor. Peki, yakaladık, getirdik sulh hakiminin önüne, itiraz merciinin kararıdır, uyuyorum ona dedi, tutukluyorum seni dedi. Şimdi, bizim bu tutuklamaya tekrar itiraz hakkımız var mı? Var. Nereye gideceğiz? Asliyeye. Böyle bir denetim mantığı olur mu? Karar düzeltmenin dışındaki kararlarda asıl olan, kararı vermiş olan makamın dışında birisine o kararı denetlettirmektir. Oysa burada biz tekrar tekrar itiraz merciine, o tutuklama kararını denetlettirmiş oluyoruz. Dolayısıyla burada, böyle bir uygulamada tutuklama kararına itiraz dediğimiz denetim imkanını ortadan kaldırmış oluyoruz. Dolayısıyla bu, Kanunun mantığına aykırı. Onun için itiraz mercii olan asliyenin önüne çıkacak, o hâlâ tutuklama niyeti, kararı devam ediyorsa delil durumu itibariyle tutukluyorum diyecek, mesela 1 ay sonra getirildi önüne, tamam tutukluyorum diyecek ve biz bu kararı, işte 271/4'teki budur, itiraz merciinin ilk defa verdiği tutuklama kararına itirazıdır, biz bu karar için ağır cezaya itiraz edeceğiz. Dolayısıyla bir merciinin, bir makamın, bir hakimin verdiği bir kararı denetlettirmiş olacağız. Denetim muhakemesinin mantığı budur. Yani kişiye kendi kararını tekrar tekrar denetlettirseniz bu anlamsız bir şey olur, denetim olmaz. Onun için bir başka gözün bunu görmesi lazım, onun için de eğer tutuklama kararına denetim yolunu işletmek istiyorsak bu sebeple de 271 çerçevesinde yakalama emri üzerine yakalanan kişiyi, yakalandığında sulh hakimi önüne değil benim önüme getirilsin şeklinde bir şey yapacağız. Bu uygulamada belki işi biraz zora koşacak bir şey, ama hukuka uygun olanı, doğru olanı budur. Bunu bu şekilde anlamak gerekiyor.

103. madde ile ilgili olarak bir soru var; 103/2'de yer alan, Cumhuriyet Savcısı tutuklama kararının geri alınmasını istemesiyle ilgili. İlginç bir madde. Bunun yakın zaman önce İstanbul'da bir örneği de yaşandı, biliyorsunuz. Cumhuriyet tarihinde başka bir örneği var mıydı bilmiyorum veya medyaya yansımadığı için en azından duymadık. Şimdi, normalde tutuklama kararının geri alınması yetkisi de yargıca ait, ama eski Kanunda, sanıyorum 124 veya 125'de olan bir hüküm, Yeni Kanunda

103'ye de alındı, hiç uygulaması da olmayan bir madde idi. Bu 103/2'de şöyle diyor; "soruşturma evresinde Cumhuriyet Savcısı adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa şüpheliyi reysen serbest bırakır". Bir de aşağıda, kovuşturmaya yer olmadığına karar verirse. Bu anlaşılır bir şey, orada problem yok ama adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa serbest bırakır. Aslında bu hüküm iyi anlaşılması gerekiyor, sanığı, şüpheliyi özellikle şüpheliyi koruyan bir hükümdür bu ve ona göre uygulamamız gerekiyor. Yani bunun anlamı şu; tutuklama, şartlarında belki olmaz ama sebeplerinde bir değişiklik olmuş ve artık kişinin bir an bile, daha fazla tutuklu kalmaması gerekiyor ise bu durumda yargıçta bu talepte bulunmak, buradan karar almak için geçecek süre boyunca dahi kişinin özgürlüğünün kısıtlı kalmaması için biran önce bu kararın verilmesi gerekiyor. Aksi taktirde, hakimden tahliye isteyeceksiniz, hakim, "hayır, tutuklanması devam ediyor" diyecek, Cumhuriyet Savcısı; "madem öyle ben tahliye ediyorum" diyecek. Asla, kesinlikle bunu düzenleyen bir hüküm değildir. Dediğim gibi sadece tutuklama şartlarında değişiklik, tutuklamanın, biliyorsunuz şartları ve sebepleri ortadan kalktığı andan itibaren tutuklama hukuka aykırı hale gelir. İşte, o hukuka aykırılığın devam etmemesi ve kişinin daha fazla özgürlüğünün kısıtlanmaması amacıyla, gerekçesiyle tutuklama sebepleri de şüpheli lehine meydan gelen değişiklik üzerine hızlıca hareket etmek ve o kişiyi gecikmeksizin özgürlüğüne kavuşturmak üzere öngörülmüş bir düzenlemedir. Ancak bu şekilde anlaşılması gerekir. Aksi taktirde, bu tutuklama ve tutuklamaya son verme kararlarıyla ilgili yetki konusunda inanılmaz bir kargaşa ortaya çıkar.

Av. Sami KAHRAMAN : Teşekkür ederim. Sayın Osman Yaşar'a söz vereceğim, söz verirken de bir soru ile sözü vereceğim; tutuklama kararları, itiraz yolunun dışında temyizen de denetime tabii midir? İlgili kişi tutuklandı, 10 ay tutuklu kaldı, serbest kaldı, daha sonra hüküm verildi, temyiz ederken daha önce tutuklanmıştı sanık ancak tutuklama kararı hatalı verildi, bu nedenle kararın bozulması demek mümkün mü veya bu şekilde hatalı tutuklama kararı nedeniyle bozulan karar oluyor mu? Gördüğünüz örnek var mı efendim?

Osman YAŞAR : Tutuklama kararları, itiraza tabii kararlardandır. İtiraza konu olan kararların ise temyizde inceleme olanağı bulunmamaktadır. Örneğin Yargıtay, sanığın kaçacak bir durumu yoktur veya delilleri karartmamıştır, tutuklama kararı yerinde değildir diyerek sanığı tahliye etmez. Tutuklama kararının isabetli olup olmadığını incelemez ama şöyle yapabilir; bunu bir tahliye talebi olarak görür, sanığın beraat edecek bir durumu varsa ya da Ceza Muhakemesi Kanununun 102. maddesinde öngörülen tutuklulukta geçireceği en çok süreyi veya suçun değişen niteliğine göre tutuklulukta kaldığı süreyi gözeterek bu hallerde sanığın tahliyesine karar verebilir. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin önceki Kanun döneminde verdiği bir kararına göre de tutuklama kararı temyize konu olamamaktadır.

Değerli konuklarımızdan gelen bir soru, tutuklamaya itirazın tutuklama kararı veren mahkemeye mi yapıldığı hususundadır. Evet, tutuklama kararını hangi sulh ceza mahkemesi verdiyse tutuklama kararına itiraz o mahkemeye yapılmalıdır. Birden fazla sulh ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerdeki nöbet, bu durumu değiştirmemelidir. Eğer itiraz yanlışlıkla asliye ceza hakimine yapılmışsa, asliye ceza mahkemesi bunu sulh cezaya iade edecek, çünkü sulh ceza hakiminin kararını düzeltme imkanı var. Kararı düzeltmiyorum, itiraz yerinde değildir diye yazarak dosyayı gönderirse bundan sonra asliye ceza mahkemesi itiraza bakacaktır.

Yine konuklarımızdan birisi, kararla birlikte tutuklama ya da tutukluğunun devamı kararında itiraz mercii neresidir diye soruyor. Yani bir kere kararla birlikte tutuklama pek isabetli bir karar olmayacaktır. Belki burada suçun cezası ağırlaşmış olabilir. Ancak o zamana kadar sanık duruşmaları izlemiş, kaçma durumu olmamış, delilleri etkileme imkanı kalmamış, burada tutuklama kararı vermemesi daha doğru olur. Eğer verilmişse buna itiraz 7 gün içinde bir üst mahkemeye yapılacaktır. Eğer tutuklama kararı ağır ceza mahkemesi tarafından verilmiş ise bir sonraki numaralı ağır cezanın itiraza bakması gerekir. İtiraz süresi 7 gün olduğu için bu sürede dosyanın Yargıtay'a gelmesi olanaksızdır. Her nasılsa dosya Yargıtay'a gelmişse itirazın süresinde olması koşuluyla dosyanın mercie gönderilmesi gerekir.

Önemli gördüğüm hususları çok kısa olarak değinmek istiyorum. 147. maddeye aykırı şekilde sorgulama yapılmışsa, tutuklu, tazminat isteyebilir. Tabi, tutuklama tazminatı devletten istenecek devlet de Ceza Muhakemesi Kanunu 143/2. maddesine göre ödediği tazminattan dolayı kusurlu bulunan görevlilere rücu edebilir. Ancak bunun için kamu görevlisinin, Cumhuriyet savcısı ve yargıcın tutuklama ile ilgili olarak görevini kötüye kullandığının saptanmış olması lazım. Yani hakkında bir ceza davası açılacak ve sonunda mahkum edilmiş olacak. Bundan sonra rücu gündeme gelebilecektir.

Hakim duruşmanın düzenini bozanları salondan dışarı çıkarttırabilir. Ceza Muhakemesi Kanununun 203 ve 204. maddeleri uyarınca; kişi dışarı çıkarılma sırasında direnç gösterirse 4 güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Avukatlar ve 18 yaşından küçükler duruşmanın düzenini bozmaları nedeniyle dışarı çıkarılabilse de direnç göstermeleri veya kargaşa yaratmaları durumunda disiplin hapsine konulamazlar. Duruşmada işlenen suç nedeniyle de Ceza Muhakemesi Kanununun 205. maddesi gereğince bir tutuklama söz konusu olabilir. Duruşmada da bir suç işlenmesi halinde bir tutanak düzenlenir. Tutanak yetkili makamlara gönderilir. Mahkeme ya da yargıç gerek görürse failin tutuklanmasına karar verebilir. Burada işlenen suçun mağduru, oradaki hakim, savcı olabilir. Hakim kendisinin taraf olduğu bir suçla ilgili bir tutuklama kararı verirken dikkatli olmalıdır. Bize göre, yakalatarak Cumhuriyet savcısına sevk etmesi daha uygun olacaktır.

Tanıklıktan veya yeminden sebepsiz çekinen tanığa Ceza Muhakemesi Kanununun 60. maddesi uyarınca 3 ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Tanıklığına ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde yani yemin eder ve tanıklık yaparsa derhal serbest bırakılması gerekir. Teşekkür ederim.

Av. Sami KAHRAMAN : Teşekkür ederim. Erdal Bey kısaca, zaman bakımından biraz sıkıştık,

Av. Erdal MERDOL : Zaten, açık değil mi, sorunun bir tanesini Sayın Yaşar cevaplandırdı, itirazın hüküm ile birlikte yapılan verilen tutuklama kararının nasıl olacağını. Çocuk Koruma Kanunu 21. maddesinde 5 yıl, tabi ki, 5 yılı kapsıyor yani 5 yıl 1 ay olursa tabi ki, o

tutuklama yasağı dediğimiz yasak kapsamında olacaktır. O bakımdan 5 yılı, 0 ile 5 arasındaki, neyse 1-5 arasındaki, onu anlamak gerekir.

Mağdurun hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanması hali tutuklamada yasal bir gerekçe olarak kabul edilemez. Az önce anlatmaya çalıştım, Sayın Başak Hanımın sorusu bu, Başak İntepe'nin, 100. maddede sınırlandırılmıştır, bunun çoğaltılması mümkün değildir.

Tutuklamanın gözden geçirilmesi kovuşturma ve soruşturmanın her evresinde istenebilir, her evresinde istenebilir. İstersiniz eğer bu kararınız, bu talebiniz geri çevrilirse buna ayrıcada itiraz edersiniz.

Bu, diğer sulh ceza meselesi bir hayli konuşuldu, ona cevap vermiyorum.

5271 sayılı Yasa'nın, daha doğrusu CMK'nın 100. maddesindeki 2 yıllık süre, sonradan 1 yıla indirildi. Şimdi bu Kanunu bir okuyunuz, gerekçesini okuyun lütfen. Kanunun gerekçesi, Kanun maddesinin tekrarından ibarettir. Gerekçe aslında Türkiye'de doğru dürüst gerekçe yazılmıyor yani neden ihtiyaç duyduğunuz gerekçedir, biz bunu böyle yaptık arkadaşlar, şöyle şöyle olaylar oldu, dolayısıyla da kamu düzeni için ihtiyacımız budur, bu çerçevede biz bu değişiklikleri yapıyoruz, işte mukayeseli hukukta da böyledir, Avrupa, Batı Hukukunda böyledir denir. Bir açıklama yapılır, herkes de bu maddeyi anlar. Şimdi, Cumhur Hoca anlatıyor, 103. maddedeki savcının neden bu yetkisi nasıl olmalıdır diye anlatıyor, tabi bu maddenin gerekçesine bakarsanız bir şey bulamazsınız, orada sadece işte, savcıya bu yetki verilmiştir der, 100. maddede 1 yıla indirilmiş der, sadece maddeyi söylüyor tekrar, aşağıda. Buna ihtiyaç yok ki, "ilmi ve kazayı içtihatlar" dolduracaklar ama siz, biz okurken nereyi, nereden bulacağımızı, nereden biliceğiz? Allah aşkına açın Ceza Muhakemesi Kanununu, gerekçesini okuyun, madde madde okuyun, sadece Kanun yukarıda maddelerin hepsini tek tek, bent veriyor anlatıyor. Tarif ediyor, etmiyor, açıklamıyor, hiçbir şey yapmıyor. Dolayısıyla neden 2 yıldan 1 yıla indirildi bunu bilemem ben yani 2 yıldı süre, tutuklama yasağı süresi 2 yıldı sonradan 1 yıla indirildi, bunun gerekçesini siz biliyor musunuz?

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Tabi,

Av. Erdal MERDOL : Nedir?

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Çok oldu 2 yıl, onun için. Böyle bir şeye ne gerekçe yazacaksınız, görülenler belli yani gayet açık,

Av. Erdal MERDOL : Hayır, zaten bu değiştirme maddesi olduğu için bunun, ben Kanunun, temel kanun olan Ceza Muhakemesi Kanununun gerekçesini açın, okuyun, elinizde var, bir tanesinde gerekçe göremezsiniz,

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Efendim, birde 174. maddeye bakın, sayfalarca gerekçesi vardır. Hüküm içinize sinerse gerekçesi de güzel oluyor. Böyle, silah zoruyla değiştirilen hükümlerde görülen lüzum üzerine bu değişiklik yapılmıştır denir geçer.

Av. Erdal MERDOL : Yani ben tatminkâr bulmuyorum, sizin konuşmanızdan tatminkâr bulduğunuzu da anlamıyorum zaten gerekçeyi, kısmen, değil mi?

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Kesinlikle, tabi, doğru. Yani özür dilerim, CMK'nın en büyük sıkıntısı doğru dürüst bir gerekçesi olmamasıdır. Tasarıya göre bir gerekçe oluşturulmuştu, birtakım yeni kurumlar geldi, mevcut kurumlar esaslı sayılabilecek şekilde değiştirildi. Ama Meclis'in çalışma usulü ilginç, bazen gerekçe olamaz diyor, doğru dürüst gerekçede oluşturulamamıştır. Ancak 5353 sayılı Kanunla yapılan değişliklerin önemli bir kısmında doyurucu gerekçelere yer verilmeye çalışılmıştır.

Av. Erdal MERDOL : Şimdi, soru şeklinde değil ama değerli Üstadıma katki için söylüyorum, sadece duydum, elime bir karar geçmedi, tutuklu dosyalarda Yargıtay esas incelemeye girmeden sanki yürütmenin durdurulması gibi ihtiyati tedbir gibi son günlerde hangi gerekçelerle, hangi ölçütleri kullanarak yapıyor bunu bilmiyorum, dosyanın esasını daha incelemeden, anlattığım, arz ettiğim sebeplerle bir ihtiyati tedbir mahiyetinde yürütmenin durdurulması gibi tahliyeler verildiğini ifade eden dostlarım oldu ama ben henüz bu karara, öyle bir karara ulaşmış değilim. İlginçtir, ilginçtir, güzel bir gelişmedir,

Osman YAŞAR : Evet, özür dilerim, sözünüzü kesiyorum,

Av. Erdal MERDOL : Rica ederim, bitmişti zaten!

OSMAN YAŞAR : Örneğin asliye cezadaki tutukluluk süresi toplam soruşturma evresiyle birlikte 10 ayı geçiyorsa yasa açıktır biz bu sanığı derhal tahliye edebiliriz.

Av. Erdal MERDOL : Anladım, ben daha başka zannediyordum, değil mi? Ben yani tabi ki, kararın ihsası reyi biçiminde açıklamasını zaten beklemiyorum ama başka gerekçelerim vardı, benim duyduğum buymuş demek ki, evet,

Osman YAŞAR : Zaten bize tutuklu olarak gelen dosyalarda özellikle tebliğnamenin başında tutuklu diye yazılmaktadır. Ayrıca dosyanın tutuklu olup olmadığını bizde araştırıyoruz. Yargıtay 4. ceza dairesi olarak biz tutuklu dosyalarını öncelikle esastan inceleyip ivedilikle karara bağlamayı tercih ediyoruz.

Av. Erdal MERDOL : Sami Bey'in bir sorusu var ama bu soru uzun, sonra cevaplandırırız.

Av. Sami KAHRAMAN : Evet. Teşekkür ederim. Arkadaşlar, mümkün olduğu kadar tereddütleri giderecek, tereddütlere cevap verecek şekilde tartışmaya çalıştık,

KATILIMCI : .. Kısa bir soru, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi, Anayasa'nın 119. maddesi düzenleyen Ceza Kanununun 100. maddesinin 3. fıkrasında, Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun olmak mümkün mü?

Av. Sami KAHRAMAN : Evet, kural olarak tutuklamayı gerektiren fiillerin sayılması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile ... edilebilir mi?

Av. Erdal MERDOL : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin 3. paragrafı bu konu,

KATILIMCI : .. 119. maddesi, çok önemli,

Av. Erdal MERDOL : Evet

KATILIMCI : Ancak kaçmak delilleri yok etme nedeniyle.... Mahkemeyi başından karar ihsarı şeklinde, mahkemenin hüküm ile belirteceği kararını tutuklamada belirten o Türk Ceza Kanunun 100. maddesindeki 3: bendindeki suçlar nedeniyle,

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN : Katılamaz,

KATILIMCI : (Mikrofonsuz Katılım) Doğru, karar ihsarı değil ve cezanın sınırına bağlı olmaksızın tutuklama verilerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kararı çerçevesinde bu hüküm o çerçevede de hem hakimin karar itirazı hem de suçun niteliğine göre tutuklama verilemez hükümleri dikkate alındığında Anayasa İnsan Haklarında ....sizinle paylaşmak istedim.

Av. Sami KAHRAMAN : Evet. Fikrinizi belirtmiş oldunuz, size de teşekkür ediyorum. Arkadaşlar, sabır ile dinlediniz, hepinize çok teşekkür ediyorum.

ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE ÇOCUK SUÇLULUĞU VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ

AÇIŞ KONUŞMASI
Av. Vedat Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

OTURUM BAŞKANI
Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU
Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Üyesi

KONUŞMACILAR

Av. Türkay ASMA
Ankara Barosu Çocuk Hakları Kurulu Başkanı

İbrahim ER
Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdür Yardımcısı

Murat GÜLLER
Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Emniyet Amiri

Av. Hüseyin BARAN

Yıldız ÇAKMAK
Ankara Adliyesi Sosyal Hizmet Uzmanı

02 Haziran 2006

ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE ÇOCUK SUÇLULUĞU VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ

Av. Hüseyin BARAN : Çeşitli Yönleriyle Çocuk Suçluluğu" adlı Panelimize hepiniz hoş geldiniz. Her ne kadar Panelimizin adı "Çeşitli Yönleriyle Çocuk Suçluluğu" ise de burada yalnızca çocuk suçluluğunu değil suç işleyen çocuğu, çocuğa karşı işlenen suçları, mağdur çocukların durumlarını da tartışacağız.

Biliyorsunuz medyada son günlerde tartışılıyor, özellikle Batı bölgelerinde çocuklar kaçırılıyor, organları alınıp daha sonra cesetleri büyük marketlerin çöplüklerine bırakılıyor. O nedenle çocuk konusunda toplum olarak son derece duyarlı davranmalıyız. Çocukla ilgili geçtiğimiz hafta çok önemli iki olay yaşadık. Bir tanesi bir Endüstri Meslek Lisesi öğrencisi sevgilisinin bütün ailesini yok etti. Yine Samsun'da bir lise öğrencisi iki arkadaşını öldürdü. Dolayısıyla çocukla ilgili suçlar günümüzde giderek medyada birinci sırada haber olarak yer almaktadır. Çocuklar eskiden de suç işliyorlardı ancak konu medyada bu kadar yer almıyordu. Konunun medyada yer alması özellikle yetkililerin konuya ilgi duymasına ve soruna çözüm aramasına katkı yapacağını düşünüyorum. Bugünkü panelimizin başkanlığını Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Üyesi Yüksek Hakim Sayın Mustafa Kıcalıoğlu yapacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdür Yardımcısı Sayın İbrahim Er, Ankara Barosu Çocuk Hakları Kurulu Başkanı Sayın Türkay Asma, Ankara Adliyesi Sosyal Hizmet Uzmanı Sayın Yıldız Çakmak ve Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Baş komiseri Sayın Murat Güler ve ben bu konuyla ilgili görüşlerimizi sizlere sunacağız.

Ben şimdi toplantının açış konuşmasını yapmak üzere Sayın Ankara Baro Başkanımızı kürsüye davet ediyorum ayrıca konuşmacıları da sahneye çağırıyorum. Buyurun efendim.

Av. V. Ahsen COŞAR : Sayın Konuklar,

Sevgili Meslektaşlarım;

Değerli Panelistler.

Ben sadece sizleri selamlamak için buraya geldim. Ankara Barosu adına, Ankara Barosu Yönetim Kurulu adına ve şahsım adına hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Önce bu toplantının düzenlenmesindeki emeğinden dolayı değerli meslektaşım Hüseyin Baran kardeşime hepinizin huzurunda teşekkür ediyorum.

Çocuklar masum aslında. Onun için suçlu çocuk kavramı belki doğru, toplumsal bir olgu, ama çok da rahatsız edici. Ben şahsen bu toplumun bir bireyi olarak, baba olarak, avukat olarak, çocukları bu şekilde suçlu olarak ilan etmiş olmaktan, suçlu çocuk deyimini kullanmış olmaktan dolayı son derece rahatsızım. Suçlu olan biziz, sizleri tenzih ederim, ama suçlu olan biziz, biz yetişkinleriz. Devlet suçlu, devlet adına yetki kullanan kişiler suçlu, aileler suçlu, anneler-babalar suçlu. Ama Çocuklar masum!

Sağlıklı evlilikler kuramıyoruz, sağlıklı seçimler yapamıyoruz. Evlilikleri yürütme becerisini gösteremiyoruz ve bu sağlıksız ortam içerisinde çocuk üretme sorumluluğunu veya sorumsuzluğunu becerebiliyoruz. Dolayısıyla o çocuklar anne-baba olarak biz onlara neyi veriyorsak, onlar da aynen onu, yani bizi yansıtıyorlar. Önce bizim iyi örnek olmamız gerekir, yetişkin olarak bizim iyi örnek olmamız gerekir. Sivil toplum örgütlerinin bu konuda çaba sarf etmesi gerekir. Barolar sivil toplum örgütlerinin içerisinde en önde gelenleridir. Diğer sivil toplum örgütlerini küçümsemek anlamında, onların işlevlerini küçümsemek anlamında söylemiyorum. Avukat olduğum için de söylemiyorum, gerçekten öyle olduğu için, inandığım için söylüyorum. Dünyanın başkaca ülkelerinde de öyledir. Biz Ankara Barosu olarak bütün bu konularda, toplumsal konularda çok duyarlı olan bir Baroyuz. Ankara Barosu'nun Çocuk Hakları Kurulu var, çok etkili bir şekilde yıllardır faaliyet gösteriyor, diğer barolara da örnek olacak şekilde faaliyet gösteriyor. Onun için diğer sivil toplum örgütlerinin ve en başta devletin kendisinin çocuklarla ilgili gerekli önlemeleri alması, koruyucu önlemleri alması, çocuklara emek vermesi gerekir, hepimizin emek vermesi gerekir. Çünkü toplum olarak çocuklar bizim geleceğimiz, bizim onların geleceğine yatırım yapmamız gerekir. Dolayısıyla, bu konuda önce sorgulamamız gereken kendimiz, bizim kendimizi sorgulayıp neleri yapmadık, neleri yapabiliriz bütün

bunların üzerinde yoğunlaşıp kendi üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmemiz gerekir.

Hepinize tekrar teşekkür ediyorum. Panelist arkadaşlarıma, meslektaşlarıma da saygılar sunuyorum. Hepinize iyi günler diliyorum. Hoşça kalın.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Değerli Arkadaşlarım, Değerli Konuklar hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sayın Baro Başkanı kısaca toplantıyı özetledi Hüseyin Bey arkadaşımla birlikte. Ben bu toplantıyı düzenleyen başta Ankara Barosu Başkanı ve sonra Çocuk Hakları Kurulu yöneticilerini kutluyorum. Gerçekten günümüzde çok önemli bir konuyu ele aldılar. Onun ötesinde biliyorsunuz çocuklar hepimizin geleceği. Aslında çok önemli bir söz varda onu ben tam söyleyemem şu anda ama sanırım geleceğini düşünen toplumlar en büyük yatırımlarını çocuklarına yapan toplumlardır mealinde bir sözü, yapmak zorundadır.

Değerli arkadaşlarım bugün burada gerçekten konunun uzmanı çok değerli arkadaşlarım var. Böyle çok konuya vakıf, konuyu çok iyi bilen arkadaşlarla birlikte olduğum için ben kendimi mutlu sayıyorum. Konuyu onlar anlatacaklar. Buradaki yöntemimiz sanırım 15'er dakika arkadaşlarımız konuyu kendi görüşlerini bildirecekler sonra eğer gerçekten gereksinim duyan arkadaşım olursa ona bir belki 5 dakikalık bir süre verebileceğim. Sonrada sizlerden gelen sorulara soru-cevap şeklinde toplantımızı sürdürmeye çalışacağız.

Son zamanlarda şiddetin değişen yüzü hem eğitimcileri, hem anne-babaları, hem de toplumu kaygilandıracak boyutlarda arkadaşlarım. Öğrencilerin taşıdıkları, özellikle yaralayıcı, kesici aletlerle oluşan yaralama ve ölümler özellikle son günlerde yaşadığımız gerçekler. Öğrenciler arasında çeteleşme sonucu işte haraç alma, tehdit etme, kavga, yaralama, öldürme ve kırıp dökme gibi zararlar ortaya çıkmaktadir. Herkes bir an evvel bir şey yapılmalı diyor, önlemler alınmalı diyor ama kime hangi görevler düşüyor, bu sorunlar nasıl çözülecek noktasında sorulara yanıt verilmiyor. Bugün biz karınca kararınca işte hiç olmazsa bu sorunlara ve arkadaşlarımızın çözüm önerilerini dinleyeceğiz.

Şimdi arkadaşlarımız sırasıyla Türkay Asma, avukat. Kendisi aynı zamanda Çocuk Hakları Kurulu Başkanı, hepiniz hemen hemen tanıyorsunuz. Ben Ankara'ya 15 yıldan beri görev yaptığım süre içinde biliyorum kendisi bu konunun gerçekten çok iyi takip eden ve bu konuya kendini vermiş bir arkadaşımız. Yine yanında, sağında İbrahim Er, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürü. Bu sıraya göre vereceğim. Murat Güler Bey, Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Baş Komiseri. Yine sol tarafta Yıldız Çakmak da değerli bir sosyal hizmet uzmanı aynı zamanda Ankara'da geçmişte Çocuk Mahkemesinde görev yaptı. Şu anda bildiğim kadarıyla Aile Mahkemesinde görev yapmaktadır. Yine sağımda en başta bulunan meslektaşımız Hüseyin Baran eski bir eğitimci. Eğitimin her dalında, sınıf öğretmenliği ve diğer idarecilik bölümlerinde görev yapmıştır ayrıca müfettişlik yapmıştır. Bildiğim kadarıyla 5 yıl Avrupa'da eğitim alanında da çalışmaları olmuştur. Kendisi Hukuk Fakültesini de bitirmiş avukat olup, çocuk konusunda çok duyarlı bir arkadaşım ayrıca benim tanışma vesilem olur mastırdan da arkadaşımdır, gerçekten övündüğüm bir arkadaşımdır. Şimdi sözü Avukat Türkay Asma'ya bırakıyorum. Söz Türkay Hanım'da.

Av. Türkay ASMA : Merhaba, hoş geldiniz diyorum. Böyle dolu bir salona konuşmak gerçekten çok güzel. Ben konuşmamda sizi bir yolculuğa götürmek istiyorum. 1920'lerden,başlayacağım2006'lara birlikte geleceğiz ve çocuk için 80 küsur yıl neler yaptık, neler yapamadık birlikte tartışacağız.

23 Nisan 1920; Türkiye yoksul, Türkiye yalnız. Zengin ülkeler bütün topraklarımızı işgal etmişler. Bir , bağımsızlık savaşına girişilmiş, özgürlük için mücadele edilmiş ve o yoksul ve yokluklar içindeki duruma rağmen bu savaş kazanılmış. Korkunç bir başarı, masalımsı bir başarı bu. Peki bu başarı kime emanet edilmiş? Türkiye'nin çocuklarına emanet edilmiş. Bu çok büyük bir şey! Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar büyük bir başarı çocuklara emanet edilmemiştir. Ama Türkiye Cumhuriyeti çocuklarına bu büyük başarıyı armağan ve emanet etmiştir . Ve 23 Nisan 1930'da da ilk çocuk bayramını ilan ederek çocuk haftasını kutlamıştır. Bunları kısım kısım görüyorsunuz. Nereye gelinmiş buradan? İlk eğitime gelinmiş. Kız-erkek eşit, parasız, laik eğitim sistemine geçilmiş. Kadınların da eğitilmesi gerektiğine belirtilmiş ve yapılan yasalarda bu unsur yer

almış, ilk üniversiteler kurulmuş, ilk çocuk haftaları, çocuk baloları düzenlenmiş ve çocuğun korunmasına ilişkin sistemler sivil toplum kuruluşu olarak başlanmış 10 milyon nüfuslu Türkiye Cumhuriyeti bir milyon çocuğa fevkalade güzel bakabilmiş. Peki 2006'da 70 milyon Türkiye neden 20 bin çocuğa bile bakamıyor? Bunu birlikte sorgulayalım diye buraya geldim. Yani bir eksiklik var, büyük bir başarıdan niye bir başarısızlığa döndük? Bunları hep birlikte tartışacağız.

Türkiye'de yavaş yavaş cumhuriyetle birlikte hak, hukuk, kadın, çocuk, birey, eşitlik kavramları doğmaya başlamış. Bu kavramlar tabi ki olduğu yerde kalmamış ama Türkiye Cumhuriyeti 80 küsur yıllık düzenlemesinde, yaşantısında çocuğuna, bu kadar önem verdiği çocuğunun haklarına da daha ciddi politikalarla sarılmış olsaydı 80 yılda bugün bir tek çocuk sorunu kalmazdı diye düşünüyorum. Çünkü hepimiz, buradaki herkes biliyor ki bizim çocuğumuz sevgiye muhtaç, bizim çocuğumuz ilgiye muhtaç, bizim çocuğumuz verileni alabilen bir çocuk. Eğer verebilseydik, eğer ciddi politikalar oluşturabilseydik biz çocuklarımızın bugün suçluluğunu konuşmayacaktık, başarılarını konuşacaktık diye düşünüyorum. Nereden nereye geldik ben size örneklerle anlatacağım.

İlk Medeni Yasa 1926 yapılmıştır ve kanımızca bir devrim yasasıdır çünkü ilk defa kadın-erkek eşitliğini, kadını bir birey olarak algılamış, kadına haklar vermiş dolayısıyla çocuğu da ailenin bir bireyi, bir parçası olarak kabul etmiştir. Ondan sonra neler geldi Türkiye'de? 2000'li yılların başında Aile Mahkemeleri kavramı yasalara girdi, Medeni Yasa 2002 yılında değişti tam bir eşitlikçi yasa şekline dönüştü ve orada da çocuğa yönelik haklar çok genişledi. Artık Aile Mahkemeleri çocuğun haklarına öncelik vermeye başladı. Neden öncelik vermeye başladı? Çünkü ondan önce de 1995 yılında da bir Çocuk Hakları Sözleşmesi imzaladık! Nedir Çocuk Hakları Sözleşmesi? Uluslararası bir sözleşmedir ama sadece uluslararası bir sözleşme midir? Bu sözleşme Anayasa'nın 90. maddesi gereğince ulusal yasaların da üstünde bize yükümlülük veren, görevler veren, uygulanması gereken bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile neler geldi Türk hukukuna ve Türk insanına? Bir kere çocuğu artık malımız olmaktan çıkardık. O tarihe kadar hepimiz çocuğa malımız gözüyle bakardık. Anne-baba öyle bakardı, öğretmenler öyle bakardı,

işverenler de öyle bakardı. Yani sokaktaki insan da öyle bakardı. O toplumun bir malı, o benim bir malım hatta onun hakkında kararlar verirdik ve o kararların en iyi olduğunu düşünürdük. Ben senin hakkında şöyle şöyle kararlar verdim denildi ve bu neredeyse evlenme süreçlerine kadar sürer giderdi. Ama öyle değildi! İşte yanlışlarımız buydu, alışkanlıklarımız vardı, feodal yapımız bunu böyle getiriyordu ama yavaş yavaş çocuk hakları savunucuları çocuğun artık bir mal değil bir birey olduğunu, hakları olduğunu söylemeye başladılar. Nedir o hakları? Yaşam hakkı en başta. Tabi ki yaşayacak ki diğer haklarını kullanabilsin. Gelişim hakkı, korunma hakkı ve yine çok önemlisi katılım hakkı. Biz çocuklarımızı birey olarak ilan ederken katılım haklarına da önem vermeliyiz. Nedir katılım hakkı? Görüşlerini rahatça ifade edebilme hakkı. Peki kendi kendimize soralım aramızda biliyorum öğretmenler var, öğrenciler var, hukukçular var. Çocuklarımızın görüşlerini ifade etmesine, rahatlıkla, kolaylıkla ifade etmesine olanak veriyor muyuz, tanıyor muyuz? Hayır tanımıyoruz! Çok açık söyleyelim tanımıyoruz. Çünkü çocuklarımızı hâlâ onların yanlış yapabileceğini, onlara güvenmiyoruz. Sen yanlış yaparsın, senin görüşün hep yanlıştır diyoruz. Oysa artık onların görüşlerini almalıyız. Yanlışını birlikte düzeltmeliyiz. Tartışmayı, konuşmayı, iletişim kurmayı öğretmeliyiz. Eğer biz bunları öğretebilseydik oturumu açan arkadaşımın söylediği o büyük cinayetler, çocuklara yakıştıramadığımız o cinayetler işlenmezdi. Bir iletişim kopukluğu var, bir anlaşamazlık var. Dolayısıyla Türk toplumunda bütün bu haklar 10 senelik süreçte çok hızlı olmasa bile ağır ağır işlemeye başladı. Ve Türk çocuğunda bir gelişme, Türk hukukunda çocuğa yönelik bir gelişme başladı.

Ben önce bir Medeni Yasa'dan örnek vererek anlatmak istiyorum. Mesleğimin başında bir savcı ağabeyim eşinden ayrıldı. Küçük, çok cici bir kızı var, kadın kızı da aldı götürdü. Oysa görmesi gerekiyor babanın, onu sevmesi gerekiyor. Çocuk da babaya düşkün. Ben avukatlığını üstlendim ve mahkeme mahkeme dolaştım. Çocukla baba arasında kişisel ilişki kurmak istiyorum, boşanma davası henüz açılmamış. Bir tedbir kararı istiyorum. Hiçbir hakim bana böyle bir karar veremeyeceğini söyledi ama parçalanıyorum çünkü babanın çok üzüldüğünü biliyorum, çocuğun çok perişan olduğunu biliyorum. Dediler ki bir yargıç var sizi ona göndereceğiz, o çocuk hukuku konusunda doktora yaptı, bilse bilse o bilir. Ben de ona gittim. Bana şöyle bir baktı, "Ne?" dedi, "çocuk

hakkında tedbir mi olur?" dedi. "Sen ne diyorsun?" dedi ve beni kovaladı. Şimdi ne yapıyoruz? Şimdi Aile Mahkemeleri girdi. Aile Mahkemeleri Türk Medeni Yasası'ndaki, yeni 2002 Medeni Yasası dediğimiz Medeni Kanun'daki değişikliklerle yargıca çok geniş yetkiler verdi. Ne girdi? Uzmanlar girdi. Mahkemenin önü açıldı, ufku açıldı. Uzmanlar ne yapıyorlar? Çocukla görüşüyorlar, aile ile görüşüyorlar; komşularla, öğretmenlerle görüşüyorlar yargıca bir dosya sunuyorlar. Profil bu diyorlar. İki tane yalancı tanıkla artık karar verilmiyor artık bir aile hakkında. Bir gerçek olguyla karar veriliyor. Hakimin önüne objeler geliyor. Bu da yeterli değil. Çocuk haklarının uygulanmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi hükümleri uyarınca çocuğun görüşü alınıyor. Çocuğun görüşü nasıl alınıyor? "Sen anneni mi, babanı mı istiyorsun"? Hayır. Burada çok iyi biliyorum ben, çok değerli yargıçlarımız tam bir gününü ayırıyorlar bunun için. Uzmanları alıyorlar odalarına, uzmanlar çocuğun görüşünü rahatlıkla açıklayıp açıklamadığını kontrol ediyor, o görüşü yargıca çocuk aktarıyor arkasından taraflara aktarıyor ve çocuk boşanma gibi bir olayda kimin yanında kalacağını çok rahatlıkla dile getiriyor. Hem ne oluyor? Sorumluluk almış oluyor. İleride anne ve babayı suçlamıyor. "Sen beni aldın da bakmadın, haklarımı vermedin, babamda kalsaydım daha iyi olurdum" gibi bir sorumsuzluğa da gitmiyor. Elini o da taşın altına koyuyor, "benim de görüşüm budur, bende bununla birlikte yaşamak istiyorum" diyor. Bununla da kalmıyor onun özgüvenini yükseltiyor. "Ben adam yerine kondum, ben ailenin bir parçasıyım" diyebiliyor. Ve biz hukukçu olarak ona bu olanağı artık tanıyoruz. Arada çok güzel bir gelişme olduğunu anlatmak için bu iki örneği size verdim. Ama şu da olmuyor değil; bu yasanın bu maddesi böyle de uygulanabiliyor. Mesela bazı yargıçlarımız da; "anneni mi istiyorsun, babanı mı istiyorsun?" Annesini istedi, o zaman kime görev düşüyor? O çocuğun, o ailenin avukatlarına görev düşüyor. Hayır bu çocuğun görüşü değildi diye orada itiraz etmeleri gerekir. Yani biz bir bütün olarak çalışmak zorundayız. Birinin yaptığı bir yanlışı bir başkasının düzeltmesi gerekiyor. Bunlarla Türkiye belli bir yere gidecektir, belli bir yere varacaktır. Sırf yasadaki şekli kurala uyarak çocukların haklarını veremeyiz. Çocukların haklarını verebilmek için o kuralların doğru olduğunu içtenlikle kabul etmemiz gerekir diye düşünüyorum.

Sonra ne oldu? Çocuk Mahkemeleri kuruldu. Çocuk Mahkemeleri oldukça da güzel mahkemeler değildi. Biz onları hep "tabela mahkemeleri" dedik. Neden tabela mahkemeleri dedik? Ben size onları da anlatmak istiyorum. Çocuk Mahkemeleri kuruldu, onun bir maddesinde dedi ki, bu mahkemeler kurulduktan itibaren belli bir süre içerisinde gözetim evleri, kabul merkezleri kurulacak, buradaki görev alan yargıçlar, savcılar, uzmanlar eğitim alacaklar.Bir kere bu merkezlerin hiçbiri kurulmadı. Bu eğitimlerin hiçbiri de alınmadı. Ağır Cezadan ya da DGM'den alınmış birkaç yargıç arkadaş Çocuk Mahkemesinde görev aldı, çocuk hukukunda bir fikirleri yoktu, bilgileri yoktu. Eğitim almak gereğini de duymadılar. Tepede bir kürsüde üç tane yargıç, bir savcı çocuk aşağıda "ne yaptın, ne suç işledin söyle bakalım!", ve bu mahkemelerin kuruluşunda uzmanlık kurumu da gelmişti. Uzman raporu hazırlanacaktı, hazırlanan bu raporlara göre eğer çocuğu suça iten nedenler varsa çocuk onlardan uzaklaştırılacaktı, tutuklanma en son tedbir olacaktı ve çocuk korunacaktı. Çocuğun gelişimine uygun bir tedbir, bir mesleğe yerleştirme, bir denetim, bir kapalı kurumun dışında bir aile yanına yerleştirme gibi sistemler gelecekti. Bu sistemlerin hiçbiri işlemedi. 100 dosyada sadece 1 dosyada uzman raporu alındı. Dolayısıyla bu mahkemelerde yararlı mahkemeler olamadı. Ama ben gene' de aradaki farkı iki normal ceza kanunuyla Çocuk Mahkemesindeki yargılamanın farkını anlayasınız diye yine hayatımdan iki örnek vereceğim size. 1970'li '71'li yıllar, Türkiye biraz karışık bir dönemden geçiyor. İki çocuk bir telsiz yapıyorlar, evlerinde birbirleri ile konuşmak üzere. Biri birisine "serçe ben buradayım" öbürü "papağan sen orada mısın" diye konuşuyor. Eve komşular geliyor, bu konuşmaları duyuyor. Telsiz Kanunu'na göre telsiz yapmak, bulundurmak ve kullanmak suç, çok ağır bir suç. Hemen ihbar ediliyor. Çocuklar apar topar tutuklanıyorlar. Ben gene, çocukların avukatıyım. Ve gidiyorum hakime diyorum ki; "bu çocuklar bunu yapmışlar, bu bir başarı icat etmişler, bunları tutuklamayalım, bunlara bir şey yapalım", "onlar senin çok mu yakının?". ". Hayır değiller, ben onların avukatıyım sadece. Ya niye bu kadar derdiniz? Bu suç! Şimdi düşünün hangimiz bu tür bir suç işlemedik hayatımızda? "Peki ben o cezayı en alt seviyeden vereceğim, git" çocuğa en alt seviyeden bir cezayla kurtarıyoruz. Bir başka örnek, Çocuk Mahkemeleri var. Benim bulunduğum derneğin bir "Alo Çocuk Merkezi"

var. Biz mahkemelerden gözetim delegeliği görevini üstlendik ve hırsızlık yapan bir çocuk için bir arkadaşımız gözetim delegesi oldu. Çocukla görüştükten sonra bana geldi, o merkezin koordinatörü de benim. Gözleri fal taşı gibi açık, "Türkay Abla" dedi, "kötü bir olay var". "Nedir" dedim, "bu çocuk Altındağ tarafında yaşıyor, çaldığı elektrik malzemeleri ile bir trafo kurmuş ve mahalleye bedava elektrik veriyor" dedi. Şimdi bu bir suç, bu çocuğun bir daha suç işlememesi gerekiyor, şartlı tahliye edilmiş, kendisine bir gözetim delegesi atanmış. Bütün hakları yanacak. Böyle ne yapalım, ne yapalım ama yargıçtan yardım isteyelim, bir Çocuk Mahkemesi yargıcı var. Rahmetle anıyorum, bu yargıç arkadaşımızı kaybettik, ona gittik. Boynumuz gene bükük böyle böyle bir olay var dedik ama yani bunu korumalıyız dedik gene aynı şeyler. "Tabi" dedi, "elbette korumalıyız". Ne yapalım? "dur" dedi, "ben TEK'ten birilerini tanıyorum" TEK'e telefon etti, bir usta geldi, çocukla bir-iki konuştu. İşte hakime "harika başkanım" dedi. Tedbir değişti; çocuğu TEK'e yerleştirildi ve bugün TEK'in aranan bir uzmanı. Onu size iftiharla söyleyebilirim. Aradaki farkı görmeniz için bunu söyledim. Yani beğenmediğimiz tabela mahkemesi dediğimiz Çocuk Mahkemeleri bile birkaç adım öne gitmişlerdir.

Şimdi ondan da geçtik bir başka yasa yürürlüğe girdi. Çocuk Mahkemeleri yasası kaldırıldı.Çocuk Koruma Yasası diye bir yasamız yürürlüğe girdi. Yani bu yasa iki kısımdan oluşuyor. Bir korunmaya gereksinim duyan çocuklar için bir grubu var, koruma gereksiniminde olan çocukları ayırıyor. Onlar için koruma tedbirleri öneriyor. Birde suça itilmiş çocuklarımızı ayırıyor, onlar hakkında da hem tedbir, hem koruma, hem yargılama gibi bir sistem getiriyor. Şimdi bu yasanın en güzel tarafı koruyucu ve önleyici tedbirler diye bir tedbir grubu oluşturuyor. Yine ilk kez Türk hukukunda çocuğun yaşama, koruma, gelişim, katılım hakkı dediğimiz dört hakkının bu mahkemelerce uygulanması gerektiği, göz önünde tutulması gerektiği, çocuk hakkında yapılacak yargılamada çocuğun tüm haklarının göz önüne alınması ve iyileştirilmesi açısından kararlar, alınması ilkesi yer alıyor. İlk defa bütün bu ilkeler bir Türk hukukuna kanun olarak, yasa olarak geçmiş oluyor. Bu yasanın en güzel tarafı. Yine bu yasayla tutuklama en son tedbir, en son başvurulabilecek bir tedbir olarak yer alıyor. Yine bu yasayla çocukların korunmasına ilişkin olarak da kurum bakımı en son tedbir olarak yer alabiliyor. Biz birkaç

hafta önce yine bir çalışma yaptık. Burada Türk ve yabancı uzmanlar şunu bize anlattılar, dediler ki; özellikle 0-3 yaş grubundaki çocuklar kurum bakımına alınıyorlarsa o bakımda birebir ilgisizlik nedeniyle down sendromuna benzeyen sendromlar gösteriyorlar, geri zekalı oluyorlar, başarısız oluyorlar ve dolayısıyla onların kurum bakımında olmaması gerekiyor oysa bizim orada da koruma sistemimizde en kolay yolumuz alıp kuruma atmak. Yargıda da hâlâ bütün bu tedbirleri, bütün bu kurumlara rağmen en kolay yolumuz ne, alıp tutuklamak. Bunu Diyarbakır olaylarında gördük. Oysa orada da önlemler alınmalıydı. Koruyucu, destekleyici önlemler alınmalıydı, çocuklarımız korunmalıydı.

Birde kendisine karşı suç işlenen çocuklar için getirilen yenilikleri dile getirmek istiyorum. Daha önce cinsel istismar bizim toplumumuzda bütün dünyada olduğu gibi çok fazla ve cinsel istismara uğrayan çocuk dışarıdaki herhangi birinden değil en çok yakınından, en çok güvendiği kişiden bu istismara uğruyor. Dolayısıyla bu olaylarda çocukları takip edebilmek, delillerini toplayabilmek ve onların travmasını giderebilmek mümkün olmuyor. Ne hukuki yönden mümkün olabiliyor, ne psikolojik ne de sağlık yönünden mümkün olabiliyor. Cinsel istismarda disiplinler arası bir çalışma gerekiyor. Sağlık, hukuk ve koruma gibi üç sistemin işlemesi gerekiyor. Ama Türkiye'de bu sistemlerin hiçbiri bugüne kadar başarılı işleyemediği için buda aileler arasında gizli kalıyordu ve cinsel istismara uğrayan çocuklarda geleceğin ya suçlusu, ya istismarcısı ya da psikopatı oluyordu. Şimdi yasalarda yapılan değişiklikle bu çocukların yanında aynen suça itilmiş çocuklara devlet tarafından atanan avukatlar gibi avukatlar atanıyor. Biz Ankara Barosu olarak bu avukatların özel eğitimden geçmiş olmasına çok özen gösteriyoruz ve çalışıyoruz. İşte nasıl iletişim kuracak, delillerini nasıl toplayacak, çocuğu nasıl rencide etmeden güven duygusunu geliştirerek bu savunmayı yapabilecek gibi. İkincisi çocuğun ifadesi çocuk ailesine ya da yakınına anlatıyor, karakolda anlatıyor, savcılıkta anlatıyor, mahkemede anlatıyor, mahkemede bir daha anlatıyor, adli tabipte bir saydık 30'a yakın yerde çocuk bu travmayı tekrarlıyordu. Yine yasaya konan yeni bir sistemle çocuk bir kez görsel ve işitsel kayıt alınmak suretiyle ve uzman nezaretinde sorgulanacak. Ondan fazla sorgulanması yasaklandı. Bunlar hukukumuza 2006 yılındaki güzel değişiklikler. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Gördüğüm kadarıyla konuklarımızın büyük çoğunluğu keşke Türkay Hanım'ın konuşması bitmeseydi izlenimi edindim. Gerçekten konunun uzmanı ve ideal edinmiş bir arkadaşımız. Avukat Türkay Asma bize tarihsel süreç içindeki çocuk haklarındaki gelişmeyi kısaca deneyimleri ile birlikte özetledi. Teşekkür ediyoruz. Şimdi söz sırası Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdür Muavini sayın arkadaşımız İbrahim Er'de. Buyurun İbrahim Bey.

İbrahim ER : Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Böylesi bir imkanı sunduğu için ben Ankara Barosu'na ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum ve bütün dinleyenleri saygı ile selamlıyorum.

Çocuk suçluluğu kavramı içerisinde düşünülebilecek olan ve son yıllarda özellikle yazılı basında ve medyada önemli bir yer bulan "Okulda Şiddet"in bu denli gündemde olduğu bir zaman dilimi içerisinde Ankara Barosu'nun böylesi bir konuyu ele alması önemlidir. Ankara Barosu'nun yayımladıkları afiş, "Çocuk suçluluğunun sona erdirilmesi" şeklindeydi ki bana göre oldukça iddialı bir söylem. Belki "Çocuk suçluluğunu azaltmak" demek daha doğru olur.

Benim bu paneli katkım, eğitimci olmam ve eğitim hizmeti üreten bir örgütte yönetici olmam nedeniyledir. Konuyu çocuk suçluluğu ve eğitim açısından ala aldım. Her şeyden önce şunu söylemek mümkün ki, çocuk suçluluğu ile eğitim arasında ters yönlü bir korelasyonun varlığı muhakkaktır ve aşikardır. Eğitimde kalma süresi ile suça bulaşma arasındaki ilişki ile ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarına baktığımızda, eğitim sürecinde daha az kalanların suça bulaşma olasılığı çok daha yüksek. Bu aslında beklenen de bir sonuçtur.Aksini iddia etmek, eğitimin kendini inkarı anlamına gelir ki bu da mümkün değildir. Diğer taraftan çocuk suçluluğunu elbetteki tek bir nedenle açıklamak mümkün değil. Sorun kendi içerisinde bağımsız veya birbiriyle ilintili bir çok değişkeni barındırmaktadır. Eğitim sadece bunlardan bir tanesini oluşturuyor. Önem sırasına göre kategorize edildiğinde **eğitim** belki daha belirgin ve daha önemli bir hale gelmektedir. Bunun da nedeni az önce Türkay Hanım konuşmasında bu olayın daha çok, fiilin yaşandıktan sonra ortaya çıkan sonuçları ile alakalı olduğunu söyledi. Ama eğitim galiba biraz öncesiyle yani bunun yaşanmaması veya daha az yaşanması ya da suç

işlendikten sonra tekrar çalışma ortamında rehabilite edilerek ortaya çıkma olasılığını azaltılmasıyla ilgilidir. Eğitime tedbir alma aşamasında çok önemli bir rol düştüğü kanısındayım.

Sadece eğitim ile çocuk suçluluğu önlenebilir mi? Elbetteki hayır: Eğitimle bu sorun azaltılabilir. Diğer etkiler, diğer değişkenleri de muhakkak kontrol etmek gerekiyor. Yine aslında eğitim, sadece okul denilen özel mekanda yapılan eğitim-öğretim faaliyeti de değildir. Çocuk okula gelmezden önce aileden, arkadaş çevresinden medyadan veya içinde yaşadığı toplumsal hayattan çok şey öğreniyor. Günlük yaşamda okul dışındaki hayattan edindiği davranışlar da aslında bir öğrenme ürünü ve bunlarla beraber okula geliyor. Hatta gelişim psikolojisi açısından konu ele alındığında, okula gelmezden önceki dönem, her türlü gelişim özellikle de kişilik gelişimin çok hızlı geliştiği bir dönemdir. Freud'a göre ilk beş yılda kişiliğin önemli ölçüde tamamlandığı veya Ericson'a göre ilk altı yılda tamamlandığını düşünecek olursak, kişilik ile suça bulaşmışlık arasındaki ilişki de aile veya yaşadığı o toplum içerisindeki ilk öğrenmelerinin gerçekleştiği bu zaman diliminin ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Bunun için konu ile ilgili olarak anne-babalar üzerinde farkındalık yaratarak, çocuklarının daha sağlıklı yetişmelerine imkan hazırlamalarını sağlamak, ne tür stratejiler belirleyebileceklerine ilişkin bunların eğitilmesi de hakikaten son derece önem arz etmektedir. Yani ağaç yaş iken eğilir değil de fidanın gelişimi için uygun ortamlar hazırlamak. Çünkü fidanın yetiştiği, ilk dikildiği yer ailedir. Bu fidanın sağlıklı büyüyebilmesi için uygun ortamı hazırlamak da ilk planda aileye düşmektedir. Aslında Milli Eğitim Bakanlığı yaygın eğitim yoluyla anne-babalara böylesi eğitim vermektedir ve son zamanlarda birçok sivil toplum örgütünün yaygın eğitim kurumlarına, halk eğitim merkezlerine insan kaynağı bakımından, madde kaynağı bakımından, ve fikir olarak da ciddi destek olmaktadırlar. Bunları görmek de bizleri son derece mutlu etmektedir.

Çocuk okula başladıktan sonra da aslında aile ile işbirliği içerisinde olması ve ailenin okulun çocuğun lehine geliştirdiği politikaları desteklemesi son derece önemli. Yetişkinler, çocukları için model teşkil ettiklerinin bilincinde olmalı, okula başladıktan sonra da yine çocukları için yol gösterici açık kurallar belirlemeli, istendik olan davranış ile

istendik olmayan davranışlar arasındaki net sınırları koymalı, aile içi demokratik süreci işletebilmeli, çocukları ile güven ilişkisi içerisinde olabilmeli, dışarıda akran grupları ile arkadaş gruplarından haberli alarak ne yaptıklarını takip etmelidir. Bütün bunlar gerçekten son derece önemli konular. Aslında okullarımızdaki rehberlik servisleri ailelerle böylesi iletişimler kurulmakta, bilhassa sorunlu ailelere daha doğrusu dezavantajli durumda olan ailelere böylesi eğitimleri her zaman verilmektedir.

Bir başka gerçeklik ise günümüzde bilhassa ilköğretim düzeyinde okul öğrenmeleri diğer öğrenmeler karşısında önemli ölçüde zayıflamıştır. Yani çocuk toplumsal yaşama ilişkin öğrenmeleri daha çok okulda mı öğreniyor, yoksa okul dışında mı, medyada mı, gerçekten hayatın kendisinden mi diye bir soru sorarsanız galiba okul dışındaki öğrenmeler kalıcı ve izli olması bakımından daha büyük etki yapıyor diye düşünüyorum: Özellikle medyanın ve ailenin gerçekten bu konuda biraz daha hassas davranmasında ciddi yararın olduğunu düşünüyorum.

Yine bir başkası; okul gerçek hayattan arınık yerler değildir. Bir şekli ile gerçek hayatta yaşanan her şey tam olmasa bile okula yansır. Bunu engellemek de mümkün değildir. Yani hırsızlık, şiddet vb. toplumsal hayatın bir gerçekliğidir. Bu belli bir oranda okula da yansımaktadır. Zaten insanoğlunun evrensel yönü eğitilebilir olmasıdır. Elbetteki bu kültürün, mevcut kültürel yapının istenmeyen yönlerini elemine ederek, özel ortamlar oluşturarak bunu genç nesillere aktarmak eğitimin en kaba tanımıdır. Ama yine bir şekilde toplumda olup biten her şey tam olmasa bile belli oranda okula yansımaktadır. Bu noktada okulun görevi bunun, istendik olmayan taraflarını mümkün mertebe elemine etmektir. Okul bunu yaparken insan haklarına ve insan onuruna saygı ilkesini benimsemek, okul ve toplum arasındaki bu iletişimi sağlamak, öğrenci ve personelin katılımı ile ortak davranış normları belirlemek, bireyin gelişim dönemlerini dikkate alan bir disiplin anlayışı tesis etmek, çocuk suçluluğuna karşı net ve tutarlı tavırlar sergileyebilmek, eğitim ortamının fiziki yapı, donanım ve diğer olanakları bakımından çocuğun kendini gerçekleştirebileceği, kendini tanıyabileceği ve ona rehberlik edecek durumdaki diğer kişiler tarafından da tanınmasını sağlayacak eğitim ortamı ile karşı karşıya getirmek ve bu şekilde düzenlemeler yapmak yine son derece önemli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitimin bu sorunu azaltmada dolaylı bir etkisi de doğurganlık üzerindedir. Yapılan araştırmalar şunu göstermiştir ki, doğurganlık oranının yüksekliği bilhassa yoksul aileler için beraberinde yoksulluğu getirmektedir. Özellikle hırsızlık, kapkaç gibi bir takım suçları besleyen aslında yoksulluktur. Bir nüfus araştırmasına göre lise mezunu bir kadın 1.39 canlı doğum meydana getiriyor, ki Türkiye'de canlı doğum oranı en son 2.1 düzeyindeydi. Lise mezunu bir kadın 1.39 canlı doğum yapıyor. Ama hiç okula gitmemiş veya eski tabirle ilkokul mezunu olan bir kadının doğurganlığında Türkiye ortalaması 5'tir. Doğurganlık artınca,özellikle yoksul aileler için beraberinde yoksulluk geliyor ve böylesi çocukların suça bulaşma eğilimi daha fazla oluyor. Eğitim yoluyla, özellikle kızların, kadınların eğitimi ile bu doğurganlığı da ideal olan bir seviyeye çekmede eğitim ciddi bir katkı sunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı olarak bizim kızların eğitimi ile ilgili "Haydi Kızlar Okula" kampanyamız var. Gerçekten burada da son zamanlarda önemli ölçüde kız çocuğunu temel eğitime kazandırdık. Hatta bunun ortaöğretim ve yüksek öğretimle de desteklenmesi lazım ve kadınlara, kızlara bu anlamda pozitif ayırımcılık yapmak gerekiyor diye düşünüyorum. Aslında Türkiye'de eğitim hakkına erişimde gerek iç hukuk normlarımızda gerek eğitimle ilgili düzenlemelerde, cinsiyet değişkenliğine bağlı olarak hiçbir cinsin lehine veya aleyhine bir düzenleme yoktur. Ama sonuçlara baktığımızda cinsiyet değişkenliğine bağlı olarak kızlar aleyhinde bir durumun varlığını görmekteyiz. Yine kır-kent değişkenine bağlı olarak kır aleyhinde bir durumun varlığını görmekteyiz. Ama muhakkak burada bir takım ayırımcılık yaparak kızlarımızı eğitmemiz gerektiğinin bilincindeyiz ve gerçekten bu anlamda da oldukça ciddi bir çaba içerisinde olduğumuzun bilinmesinde yarar var.

Okulların bu konuyla alakalı olarak okul rehberlik servisleri eliyle yapabilecekleri vardır. Özellikle 1980'li yıllardan sonra okullarımıza girmeye başlayan bu servisler parçalanmış aile, dezavantajlı durumdaki ailelerden gelen çocuklar için önemli bir hizmeti yürütmektedir.Sadece bu aileler yararlanmıyor tabi yanlış anlaşılmaması bakımından hemen söyleyeyim; rehberlik servisleri, her türlü çocuğun, yararlanabileceği yerlerdir. Rehberlik servisleri, bireyin kendini tanıması için uygulanan tekniklerden tutun da stresle baş etme, kaygı düzeyine kadar pek çok konuda önemli bir işlevi görmekte.

Son olarak ben bu konuyu yetiştirmek istediğimiz insan düzenimizle alakalı olarak ele almak istiyorum. Geçen yıl uygulamaya koyduğumuz yeni ilköğretim programları açısından, konuyu ele aldığımızda tabloda şudur; program aslında yetiştirmek istediğimiz insanda olması gereken özelliklerin ipuçlarını verir. Bizim yeni programlarımıza baktığımızda şunu görmekteyiz; her birey bir değerdir, biriciktir ve kendine özgüdür ve eğitimle ilgili bütün iş ve işlemlerin temelinde bireyin bu kendine özgülüğü vardır. Haliyle her birey için geçerli olabilecek standart reçeteler de yoktur bizde."Kendine özgü"lük bizim hareket noktamızdır ve "farklılıklar" kabul edilmelidir ve ediliyordur. Bir başkası, yeni program sorun çözme becerilerine önemli ölçüde vurgu yapmaktadır. Program, bireyin günlük yaşamda, toplumsal yaşamın içerisinde karşılaştığı sorunlarını çözmede desteklemekte, sorun çözme becerilerine önemli ölçüde vurgu yapmaktadır. Sorun çözme becerisi gelişmiş olan çocuğun suça bulaşma olasılığı son derece azdır diye düşünüyoruz. Bir başkası "iletişim becerileri"dir. Bu da yine yeni programların önemli vurgularından bir tanesidir. Çocuğun karşısındakini anlayabilmesi, kendisini anlatabilmesi böylesi bir beceriyle donanık olması onun gelişimine önemli katkı yapacaktır diye düşünüyoruz. Bir başkası yeni programlar kolektif çalışmayı, birlikte üretmeyi de son derece önemsemekte ve grupla çalışma, birlikte üretme paylaşma, yardımlaşma, empati kurma gibi değerleri de geliştirmektedir. Yenilenen programlarımızın bu vurgularının yine bu sorunun azaltılmasında çok ciddi katkılar yapacağını düşünmekteyim. 2 dakika daha, tamam.

Son bir konuya da vurgu yaparak toparlayayım. Biz uygulamalarda şunu gördük ki, gerçekten okul öğrenmeleri çocuk için anlamlı olduğu zaman, çocuk katıldığı zaman daha önce okul disiplini ile ilgili problemli sayılabilecek öğrenciler sorumluluk üstlendiğinde ve kendilerine hakikaten değer verilip işe koşulduğunda böylesi sorunlar önemli ölçüde azalıyor. Buna ilişkin gözlemleri öğretmen arkadaşlarımızdan, eğitim hizmetinin üretildiği yerlerden de alıyoruz. Bütün bunların yanı sıra insanın bir başkasına güvenmesi, sorumluluk duygusu taşıması, dayanışma, zorlukların üstesinden gelebilme becerilerini geliştirmek yine bizim yetiştirmek istediğimiz insanda olması gereken özellikler diye düşünüyoruz ve bunları geliştirmek için yeni stratejileri devreye soktuk ve uygulama devam etmekte.

Sonuç olarak çocuk suçluluğu derinlemesine incelendiğinde sorunun hukuksal boyutunun yanı sıra hakikaten psikolojik, pedagojik boyutları olan bir olgu olduğu da görülecektir. Bir başkası da, aslında bu meslek mensubunun veya bir alanın kendi başına çalışmasıyla değil kamu adına hizmet üreten çok farklı kurumların zaman zaman böylesi ortamlarda bir araya gelip sektörler arasi bir çalışmayı da zorunlu görmekteyim. Ben bu imkanı sağladığı için Ankara Barosu'na ve sabrınız için de sizlere teşekkür ediyorum.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Sayın Er bir eğitimci olarak çocuk suçluluğu ile eğitim arasındaki bağlantıyı, aile eğitimini ve okullardaki rehberlik hizmetlerinin suça yönelmede ve sürüklenmedeki etkilerini ve bağlantılarını öz olarak açıkladı. Kendisine teşekkür ediyorum. Şimdi Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi Sorumlusu sayın arkadaşım Murat Güler Bey'e sözü bırakıyorum. Buyurun.

Emniyet Amiri Murat GÜLLER : Teşekkür ederim Sayın Başkanım. Ben kendimi şöyle tanıtayım; ben Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı Çocuk Şube Müdürlüğünü temsilen buradayım. Türkiye genelinde 81 ildeki Çocuk Şube Müdürlüklerimizin yasal düzenlemeleri, yönetmelikleri ve idari, adli uygulamaları ile ilgili hazırlıkların yapıldığı merkez teşkilat biriminin temsilcisi olarak buradayım.

Buradaki katılımcılarımızın çoğu çalişmalarımızı yakinen takip ediyorlar. 2001 yılında, 13.04.2001 tarih ve 24372 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü, Büro Amirliği kuruluş görev ve çalışma yönetmeliğinin ardından bir yıllık illere bir süre tanıyarak bu bir yıllık süreç içerisinde 2001ile 2002 yılları arasında 81 il Emniyet Müdürlüğümüz bünyesinde Çocuk Şube Müdürlüklerinin oluşturulmasını sağladık ve geçen dört yıl gibi bir süreç içerisinde ortalama 3000 tane personelle, ki bunların yine ortalama 1700'üHizmetiçi çocuk polisi eğitim almış personeldir. Ben sunuma çok bağlı kalmayacağım çünkü paylaşacağımız güncel önemli konular ve bizim teşkilat olarak yaptığımız çalışmalara burada kısaca değinmek istiyorum. Çünkü çoğu zaman eleştiriler şu şekilde geliyor bize; sizin yaptığınız bir şeyler yok mu, bu alanda neler yapıyorsunuz, suç ve suçlulukla mücadelede ve çocuk suçluluğunun önlenmesinde sizin

etkinlikleriniz neler şeklinde. Tabi ki diğer sayın konuşmacılar da buna değiniyorlar ve yine de değinecekler. Suçluluğun, özellikle çocuk suçluluğunun önlenmesi sadece kolluk tedbirleri ile asla mümkün olmayan bir süreç. Diğer bütün bilimlerin ortak bir paydada buluşması gerekiyor olumlu sonuçlara ulaşabilmek için. Belirttiğim gibi bu dört yıllık süreç içerisinde 3000 tane personelimizle, hizmetimizi yürütmeye devam ediyoruz. Ben örnekleri verirken en çarpıcı ve yaşadığımız en önemli sorunlardan bir tanesi ile başlamak istiyorum konuşmamıza.

Söz konusu şube müdürlüklerimizin yapılanmaları içerisinde çocukların ilgili birime teslim edilinceye kadar geçireceği sürede yüksek yararını gözeterek örselenmemeleri için bakım ünitesi adı altında bir takım birimler oluşturduk. Buradaki ana amacımız, çocuğun ilgili birime gönderilene kadar geçici olarak ihtiyaçlarının karşılanarak,işlemleri devam ederken çocuğun örselenmeden muhafazasını sağlamaktı. Çünkü o dönemdeki yasal mevzuat kapsamında çocuklar durumlarına göre ilgili kurumlara yönlendirilmekteydi. Bizim ilgi alanımız sokakta yaşayan, çalışan, mülteci, refakatsiz, buluntu, terk ve yine 5395 sayılı kanundaki tanımı ile suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan tüm çocuklar. Bu geçici süreç içerisindeki bakım ünitelerimizdeki misafirlik süresi ki bunu birçok konuşmamda da zaten sizler gibi değerli katılımcılara, dinleyicilere arz ediyorum, belli bir amacı gerçekleştirmek çocuğun yüksek yararını gözetmek niyetiyle hazırlık yapılmış olmasına rağmen, bu süreçte ilgili birime teslimde karşılaşılan zorluklar nedeniyle bazen iki günlerden, üç günlerden on beş günlere kadar çıktı. 5395 sayılı kanun çıkana kadar bunu çok daha yoğun yaşıyorduk. İlgili birime teslim konusunda problemler sıkça yaşanıyordu. Ve bu süreç içerisinde Avrupa İşkenceyi Önleme Heyeti ve bir çok Uluslar arası temsilcilik bizi ziyaret ettiğinde yaptığımız yapılanmaya anlam veremediklerini, korunma ihtiyacı içerisinde olan çocukların yerinin sosyal hizmet birimleri olduğunu belirttiler. Suça sürüklenen çocuk haricinde korunma ihtiyacı içinde olan çocuk kapsamına giren çocukların burada bulunmasının hukuki olarak da sıkıntılı bir konu olduğuna vurgu yaparak, suça sürüklenen çocuklar kapsamında bize gelen çocuklarda da yine Birleşmiş Milletler Sözleşmesine zemin hazırlayan Havana, Pekin, Riyad Kuralları çerçevesinde en son çare ise nezarethane uygulamasının yapılabileceğini söylediler. Tabi ben bunu birçok konuşmamda belirtiyorum; biz bu tip temsilciliklere bizim

ülkemizde sosyal hizmet müessesesi istediğimiz düzeyde gelişmedi, gelişse idi hiç bekletmeden , bizde bir saat bile bulundurmadan teslim edecektik diyemediğimiz için bir polemik, bir anomi içerisine girdik ve bunu da henüz sıfırlamış ve sonuçlandırmış değiliz. 5395 sayılı kanunumuzun 31. maddesinin beşinci fıkrasında en kısa sürede ilgili sosyal hizmet birimine teslim edileceği ifadesine yer verilmiştir. Ve bu en kısa süre, ilgili birimin yorumuna açık yine muğlak bir ifade olarak uygulamacılar tarafından algılanmaktadır, benim anladığım 1 saattir, sizin anladığınız 3 saattir, 5 saattir gibi. Bunu birçok yerde tekrar etmek zorunda kalıyorum. Türkiye'de Gümrük Muhafaza, Sahil Muhafaza Allah muhafaza mantığından üçüncüyü yaşamamak için yoğun bir mücadele vermekteyiz. Herhangi bir sıkıntı, herhangi bir problem olursa bu kadar yıllık ki, sayın hocamız burada Türkay Hanım'a zaten sonsuz şükranlarımızı sunuyoruz. Bütün eğitimlerimizde kendisi ve ekibi ile bize destekler. Olumlu yönde çocuğun yüksek yararını örselemeden bir hizmet üretmeye çalışırken çok daha büyük bir sıkıntıya düşme durumu da hasıl olabiliyor. Bu sebeple; yine benzeri birkaç konuyu örnek olarak burada sunacağım, bunların ivedilikle çözümü gerekmekte,öncelikle en kısa süre kavramı ilgili birim tarafından ivedilikle ve çok önemli olarak algılanmalı ve çocuk kolluk birimlerinde hiç beklemeden teslim alınmalıdır.Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu çocuk koruma kanunu ile taahüt ettiği ilk adım istasyonlarının sayısını arttırarak ülke genelinde yaygınlaştırmalıdır. Her ne kadar SHÇEK'e bir süre tanınsa da bu süre dolmasına rağmen 5395 sayılı çocuk koruma kanunundan sonra da istenilen düzeyde bir hizmet kalitesine ulaşılamadığını düşünüyorum. Çocuk koruma kanunun ilgili maddesinde yer alan çocuklara yönelik tedbirler ile ilgili bir takım sorunlarla karşılaşmaktayız, örneğin çocuğun bir kurumda işe yerleştirilmesi ile ilgili bir tedbir verildiğinde,yani çalıştırılmasına yönelik bir tedbir kararı verildiğinde Çalışma Bakanlığı temsilcileri de var mı burada bilmiyorum, bizim böyle bir şeyden haberimiz ve teşkilatlanmamız yok ne yapacağımızı bilmiyoruz gibi ve benzeri şekillerde ilgi bakanlıklardan cevaplar almaktayız, tabii ki böyle durumlarla karşı karşıya kaldığımızda biz de zor durumda kalıyoruz. Kanunun uygulanmasından ve kurumlar arası iletişimsizlikten kaynaklanan sorunlar mevcut.

Şimdi ben değişik zaman dilimlerinde çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik neler yapilmış? Birkaç örnek vermek istiyorum. Süre çok dar çünkü. Ama biraz önce belirttiğim gibi bizim sadece uğraş alanımız suç işleme şüphesi altında bulunan çocuklar değil buluntu, terk,sokakta yaşayan,çalıştırılan mendil satan; sokakta dilendirilen,ihmal ve istismar edilen,evden veya kurumdankaçan;mülteci,refakatsiz,sığınmacı;oturduğu yeri haber vermekten aciz ve benzeri bütün güç koşullardaki çocuklar ve korunma ihtiyacı içerinde olanlar ile suça sürüklenen çocuklar şeklinde tanımlayacağımız her türlü çocuk ilk önce bize intikal ediyor, bizim kanalımızla ilgili birimlere gönderiyoruz. 16.09.2004 tarihinde çocukların karıştığı suçların önlenmesi ile ilgili ülke genelinde bir talimat genelgesi gönderdik ve pilot uygulama olarak Şanlıurfa, Gaziantep, Kocaeli, Rize ve Sakarya illerimizde değişik uygulamalar başlatıldı. Bunlardan örnekler vermek istiyorum. Urfa'da çocuklarımıza yönelik sinema salonları oluşturularak Urfa da yaşayan güç koşullardaki çocukların emniyet birimleri içerisinde bir takım güncel film ve belgesellerden yararlanilması sağlandı. Voleybol, futbol ve benzeri spor etkinliklerinden yararlandırılması için bir mahalle bazli spor takımları oluşturularak risk altındaki tüm çocukların söz konusu etkinliklere katılımı teşvik edildi.. Gerçekleştirilen spor müsabakaları ile dostluk kardeşlik ve paylaşım mesajları verildi. Risk grubundaki bazı çocuklara kısa süreli yabancı dil dahil olmak üzere rehberlik eğitimleri verilerek, yoksunluğun yoğun olduğu yerlerde ;turistik açıdan da kullanılabilecek bu çocukların da bir şeyler öğrenmesini sağlayacak kendi imkanları dahilinde bir takım etkinlikler gerçekleştirilmeye çalışıldı. Benzeri uygulamalara Gaziantep, Sakarya, Kocaeli ve Rize'de de başlandı. Şu anda 5-6 ilimizdeki örnek uygulamalar olumlu sonuçlar vererek devam etmektedir.Son aylar da okulda şiddet olaylarının artış göstermesi nedeni ile bazı illerimizde pilot uygulamalar çerçevesinde "Okul Polisliği" kavramı oluşturmak durumunda kaldık. Bunu da hemen 02.11.2004 tarihli genelge ile ülke genelindeki tüm emniyet müdürlüklerimize gönderdik. Ve il emniyet müdürlüklerimizde;, henüz 5-6 ilimizde mevcut olan okul polisliğini daha genişleterek,ülke genelinde yaygınlaştıralım.Genelgemizin ardından bir çok ilimizde okul aile birlikleri ile okul yönetimi ile koordinasyon kuruldu. Okul çevresinde daha sıkı güvenlik tedbirleri alınması sağlandı.

Okul içerisinde her konuyu çocukların kolluğa söylemesi, iletmesi ki çünkü genel itibariyle soğuk görünen bir birim olarak tanımlanıyoruz toplumda da. Dolaylı yollardan öğretmenleri kanalı ile velileri kanalı ile bize ulaşmaları sağlandı ama tabi burada da şu çok hassasiyetle göz önünde bulundurularak; üniformalı şekilde onları korkutucu, ürkütücü bir yaklaşımın dışında hareket edildi., orada polisin varlığını hissetmeksizin kendi süreci içerisinde; resmi ekiplerimizle de okul civarındaki önlemlerimizi alarak mobil ekip sayıları arttırarak uygulamaları ülke geneline yaygınlaştırmak amacıyla çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Ancak; konuşmamın başında da belirttim bu sadece kollukla çözümlenebilecek bir olgu olmayıp, tüm kurum,kuruluş,sivil toplum örgütü,barolar ve benzeri; birimlerin işbirliğinde hareket edilmesi gereken toplumsal bir süreçtir.Kolluk olarak biz elbette üzerimize düşeni yapmaktayız ancak önemli olan suç ve problem oluşmadan; önleyici mekanizmayı harekete geçirebilmektir.Özellikle son zamanlarda ki istatistik verilerimize baktığımızda çok anormal artışlar yok ama belki medyanın, belki başka şu anda tanımlayamadığım etkilerin neticesinde çocukların daha önce hiç işlemediği, planlanmış, tasarlanmış enteresan suçlardan söz edildiğini ve öğrenildiğini, duyuyoruz. Tabi bunu öğrenme yol ve yöntemleri neler, toplum ve medya ne kadar duyarlı, bizlerin yanlışları tenkit edilerek düzeltilirken bunlara da çözüm arama gerçeği çıkıyor ortaya. Çünkü yapabileceğimiz kolluk olarak Sayın Genel Müdür Yardımcımız da burada, okullara özel bir müdahale asla olamayacağı için kendi sürecimiz ve yapabileceğimiz sınırlılıklar çerçevesinde suçun oluşmadan önlenmesi çabasıyla sınırlı. 5-6 ilimizde başlayan bu süreçte olumlu geribildirimlerle çalışmalara devam ediliyor. Üstüne basarak belirtiyorum suç oluşmadan önlenmesi için önleyici hizmet kapsamında çalışmalarımız devam ederken diğer kurumlar ve kuruluşlar ile gerekli paylaşım yardım ve işbirliği mutlaka sağlanabilmedir.

Kayseri valiliğinin organizasyonun da Kayseri ilinde Çocuk Danışma Merkezi şeklinde bir merkez oluşumu sağlanarak, tüm il birimlerinin doğrudan valiliğe bağlı olması nedeniyle,tüm il müdürlük temsilciliklerinin yer aldığı çocukların ıslah ve tedavilerine yönelik ve benzeri tüm sorunlarını sonuçlandırabilecekleri bir genel yapı oluşturuldu. Bu uygulamada da başarılı sonuçlar alınırsa sanıyorum pilot uygulamadaki sayı arttırılacak. Yine Sokak Çocukları Danışma ve Islah Merkezi adı

altında Aydın Emniyet Müdürlüğünde bir yapılanma söz konusu oldu. Bununla beraber 02.12.2005 tarihinde Ailenin Korunmasına dair kanunun özellikle çocukları da ilgilendirmesi ve çocukların ailenin yapı taşlarını oluşturması nedeniyle, uygulanmasına yönelik bir genelge çıkarttık. Bu genelge kamuoyunda da ciddi bir değerlendirme konusu oldu. Özellikle en çarpıcı ifadesini söyleyeyim; bu bizim işimiz değildir demeyeceksiniz dedik birimlerimize kim gelirse, kadına yönelik ve çocuğa yönelik ne tür şiddet oluşursa oluşun , bununla ilgili çözüm noktalarını bulaya çalışacaksınız dedik. Şimdi burada mesela somut bir örnek vereyim; bu genelge ile valiliklerimiz çerçevesinde tüm birimlerimizi harekete geçirdik ama bu hareket top yekun ve ilgili tüm kurumlarla olmayınca eksik bir takım noktalar oluyor. Şimdi biz hareketi tamamen hızlandırıyoruz, çocuklarımızla ilgili şimdi eleştirimizi yaparken olumlu tarafları da söyleyelim yine teslim konusunda. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun birimlerine ulaşabilsek bile, kadınlar ile ilgili muhatap birim bulmakta çok daha zorlanıyoruz. Kadının uğradığı şiddette genellikle hem çocuğu hem kadını ilgilendiriyor. Biz 02.12.2005'te genelgemizi çikartarak ilk adımı atmışız, bizim haricimizde ilgili diğer tüm kurum,kuruluş ve sivil toplum kuruluşunda söz konusu süre içerisinde bunu destekleyici somut bir gelişme olmamış. İşte demek ki, top yekun bu alanda çalışan tüm kurumların işbirliği ile hareket edilirse o zaman olumlu sonuçlar ortaya çıkacak, daha sağlıklı değerlendirmeler yapilabilecektir.

Yine çok sıkça sorulan sorulardan bir tanesi Internet cafelerin denetimi ile ilgili sizler neler yapıyorsunuz? Yine onunla da ilgili en son 26.04.2006 tarihinde bir genelgemiz çıktı. Daha önce 12 yaşına kadar çocukların Internet cafeden yararlanmaları konusunda kaygılarımızı genelge ile belirtmiştik. Çünkü çocukların ceza ehliyet yaşı ile doğru orantılı olarak 12 diye belirtmiştik, düşünmüştük fakat yeni çıkarttığımız genelgede yaş ile ilgili takdir yetkisini, tüm 81 il valiliğinin kendi şartları içerisinde değerlendirmesine bıraktık. Bunun ilk uygulamasını İstanbul Valiliği başlattı. Elbette 12 ve 18 yaş arasındaki bir çocuğumuz gidecek Internet cafede dönem ödevi varsa onu yapacak, herhangi bir incelemesi varsa onu yapacak ama özellikle 12 yaşına kadar çocukların okulu terk edip ders saatinde olması gereken yerde olmayıp,söz konusu kafelere gelmeleri,olumsuz siteler girerek kötü alışkanlıklar edinebilmeleri ve

benzeri sebepler ile çocukların yüksek yararı noktasında bir takım sıkıntıların ortaya çıkmış olması nedeniyle önlemler alınması konusunda böyle bir genelge çıkartılmasına ihtiyaç duyuldu.Kolluk birimleri olarak bizler mevcut mevzuat çerçevesinde internet kafelerin olması gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarını, uygulanması gerekli olan filtre programlarının uygulanıp uygulanmadığını ve benzeri durumları denetliyoruz. Ama öz eleştiri yapmak gerekirse bu filtre programlarının denetlenmesi de tamamıyla bir çözüm değil. Ailelerin çocukların gidiş-geliş saatleri ile ilgili çok ciddi bir takibi gerekiyor. Bunun kollukla, Internet cafelerin devamlı denetlenmesiyle de istenilen sonuca ulaşabileceğini düşünmüyorum. Elbette çok olumlu geribildirimleri oldu, bu işletmecilerin çocukların giriş ve çıkışları ile ilgili kendileri ceza alacakları için kaygıları olduğundan daha duyarlı davranmalarını sağladık. Başkanlığımız koordinasyonun da 10 pilot ilde uygulanması başlatılan"toplum destekli polislik" yaklaşımının hedeflediğimiz işbirliğine katkılar sağlamada çok daha faydalı etkiler oluşturacağını düşünüyorum.

Daha söyleyebileceğim birçok örnek var ama süremiz dar olduğu için somut bu örnekleri belirttim. İstatistik verilerden ,aldığımız bu tip toplantılarda bakıyoruz, istatistikler anlatılıyor, tespitler yapılıyor ama sonuçlarla ilgili çok fazla bir şey yok. Bizde yine usulden olsun diye bu istatistikleri burada sunduk. Ama anlatmak istediğimiz can alıcı konuları burada dile getirmek daha önemli diye düşünüyorum. Elbetteki psikolojik sebepleri var, biyolojik,ekonomik sebepleri var, çevresel sebepleri var çocuk suçluluğunun. Ama her kurum kendi bünyesi içerisinde üzerine düşeni gerçekleştirirse, ki herkes kendi evinin önünü temizlerse mantığından yola çıktık daha olumlu sonuçlar alınır. En fazla tenkit edilen kurumlardan biri iken söylenebilecek birçok sözümüz,anlatabilecek bir çok faaliyetimiz var. Biz her şeyin en iyisini yapabiliyoruz asla diyemiyoruz, bir çok eksik tarafımız, bir çok yanlış tarafımız elbetteki var ama bu saymış olduğum çalışmaların çoğundan olumlu geribildirimler de aldık.

Şimdi örnek 5395 sayılı kanunun 1. maddesi ile Çocuk Haklarına dair sözleşmenin 1. maddesinde bir farklılık görüyoruz. "Daha, erken yaşta reşit olma durumu hariç" ifadesi bizim kanunumuzda yok. Bu bize nasıl yansıyacak? Her ne kadar yer mevzuattaki düzenleme daha geniş ve

kapsayıcı olsa da kolluğun çalışmalarında çocuğun kemik gelişim yaşı tespiti ile ilgili hususlar nasıl netlik kazanacak,Çocuk annelerin hukuki durumları ne olacak v.b bir çok açıklık getirilmesi gereken sorular var kafamızda. Konuşmamın başlarında belirttim en kısa süre Sosyal Hizmet Çocuk Esirgeme Kurumu başta olmak üzere ilgili kuruma teslimdeki en kısa süre ne şekilde sonuçlanacak? Bu en kısa sürenin genel tarifi nasıl olacak? Ve biz hukuki anlamda sorumlu olmadan kanuni çerçevede teslimi nasıl sağlıklı bir şekilde yapacağız? Bununla beraber başka bir örnek verecek olursak; yine 5395 sayılı kanunda çocuklara kelepçe takılmaması ile ilgili bir madde var.Elbette çocuğun yüksek yararı kapsamında hareket edilmesi ana hedefimiz olacak ancak çocuğun başta kendisi ve çevresine zarar vermemesi amacıyla kanun da belirtilen gerekli önlem ifadesi kolluk görevlileri tarafından nasıl ve ne şekilde yorumlanacak ve nasıl bir alternatif üretilecektir? Soruları bir an önce cevap bulmalıdır. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili, ki 5395 sayılı kanun çok büyük yenilikler getirdi. En başta 4 yıldır bizim Çocuk Şube Müdürlüklerimizdeki yapılanmaya atıfta bulunarak dedi ki, çocukla ilgili her türlü işlem kollukta önce çocuk kolluk birimi tarafından yapılır. Bunla beraber ki çocuk kolluğu biz çocuk kolluğu diyoruz çünkü jandarmada ve ilgili birimlerde bu konuyla ilgili çalışıyor. Ayrıca ilk kez bir kanununla çocuk kolluğun da görevli personele verilmesi gereken ders başlıkları belirlenerek, bir takım olmazsa olmaz derslerin, hizmet içi eğitimlerimizde zorunlu olarak olması sağlandı. Bu durum çocuk kolluğunun çalışmaları açısından çok olumlu bir yaklaşımdır. Ama bu olumlu düzenlemelerin yanında çelişkilerimizi de aşma ihtiyacımız var. Zamanla ben olabilecek önemli birkaç başlığı burada ele almak istedim. Artık yeni mevzuatla birlikte Suça sürüklenen çocukla ilgili her türlü soruşturma bizzat Cumhuriyet Savcılarımız tarafından yapılıyor. 2253 sayılı kanunda Cumhuriyet Savcısı veya yardımcısı sıfatı vardı. Şimdi burada tamamen hem fikiriz, çok güzel bir uygulama ancak planlanan ile uygulanan arasındaki uçurum giderilip, ülke nüfusunun üçte birini oluşturan çocuklara yönelik hizmet yürütecek çocuk bürolarında görevlendirilecek Cumhuriyet Savcılarının sayıları arttırılmadan istenilen sonuçlara ulaşılması çok güç olacaktır.Ülke genelinde yeni mevzuat çerçevesinde Çocuk Mahkemelerinin sayıları en kısa süre de arttırılmalı ve ihtiyaç hissedilen tüm şehirlerde faaliyete geçirilmesi sağlanmalıdır.

Çocuk polisi olarak biz 2001-2006 yılları arasında ülke genelinde tüm illerimizde çocuk şube müdürlüklerimizi ilçelerde işe çocuk büro amirliklerimizi kurarak çalışmalarımızı başlattık,geçen süre içerisinde toplam iki bin beş yüz personele hizmet içi çocuk polisi temel eğitim kursları, verdik şu an toplam üç bine yakın personelle çalışmalarımızı devam ettirmekteyiz. Çalışmalarımız korunma ihtiyacı içerisinde olan çocuklara ve suça sürüklenen çocuklara yönelik olarak devam etmektedir.

Bu kapsamda suça sürüklenen çocuklar ile ilgili işlemler çocuk koruma kanunu çerçevesinde bizzat Cumhuriyet Savcıları Tarafından gerçekleştirilmektedir.5395 sayılı Çocuk Koruma kanunun tanımlar başlıklı bölümünde suça sürüklenen çocuk ve korunma ihtiyacı içerisindeki çocuk kavramları ayrı ayrı tanımlanmıştır. O halde Korunma ihtiyacı olan çocuk tanımlamasında yer alan bedensel,zihinsel,ahlaki,sosyal ve duygusal ,gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan,ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuklar ile ilgili işlemler ön ifade beyanı bağlamında avukat nezaretinde çocuk kolluğu tarafından yapılabilmelidir.

Ancak söz konusu platformda bu duruma açıklık getirilmesine ihtiyaç duymaktayız. Çünkü illerden aldığımız görüşler dahilinde bazı illerimizde korunma ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili işlemler de kimi mahkeme ve savcılarımız kolluğa görev vermekte kimi illerimizde ise bu durum bizzat Cumhuriyet Savcılarımız tarafından gerçekleştirmektedir.Ülke genelinde yeknesanlığı sağlamak amacıyla söz konusu duruma açıklık getirilmesine ihtiyacı duymaktayız.

Çocuk kolluğu olarak çocuk koruma kanunun da tanımlanan korunma ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili ön ifade beyanı dahilinde ve müdafisi nezaretinde görüşme yapılmasının hukuka ve kanuna uygun olduğu düşünmekteyiz.

Müdafisi çerçevesinde bu işlemlerin kolluk tarafından yapılmasının yanlış bir uygulama olmayacağını düşünerek buradan çıkan sonuçları ve açıklamaları da değerlendirerek mevcut çelişkilerin aşılmasına yönelik çocuk kolluğu birimlerimize verilecek olan cevaplara esas teşkil etmek üzere yürütmekte olduğumuz hazırlıklarımıza eklemeyi düşünüyoruz. Bu da önemli bir sorun bizim için. Sizlerin de görüşlerine ihtiyacımız var.

Sonuç olarak çocuk suçluluğunun en aza indirgenebilmesi için mevcut sorunlara tek merkezli bakılmadan yalnız bir sebebe bağlamaksızın bazen birçok nedenin de suçluluğa etkiler yapabileceği göz önünde bulundurularak hareket edilmelidir. Çocuklar alanında çalışmalar yürüten tüm sektörlerin katılımı sağlanarak ortak bir konsensüs çerçevesinde çözüm yolları irdelenmelidir.Mevcut mevzuattan kaynaklanan çelişkiler ve kolluğun uygulama da karşılaştığı sorunlar ivedilikle giderilerek,çocuk teslimi ile ilgili kurumların bir an önce yapılandırılması sağlanmalıdır. Önemli olan kuyunun derinliği değil,ipin uzunluğu veya kısalığıdır. Bize düşen kurumlar arası ortaklık ve işbirliği içerisinde ipi uzatarak çocuklar ile ilgili sorunları en aza indirgemektir.

Beni dinlediğiniz için hepinize sonsuz saygı ve hürmetlerimi arz ederim.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Sayın Güler çocuk suçluluğunun önlenmesinde emniyet tedbirlerinin tek başına yeterli olmadığını, suça yönelmiş çocuklarla ilgili soruşturmalar sırasında özellikle çocuğun kişiliğinin örselenmemesi için alınması gereken önlemleri öz olarak söyledi. Kendisine teşekkür ediyorum. Şimdi ,söz sırası değerli eğitimci ve hukukçu arkadaşım Hüseyin Baran'da. Buyurun Sayın Baran.

Av. Hüseyin BARAN : Sayın Başkanım teşekkür ederim. Herkesi tekrar saygı ile selamlıyorum. Sayın Kıcalıoğlu ilk açış konuşmasında burada uzmanlar var dedi. Aslında kendisi çocuk suçluluğu ile belki de Türkiye'de ilk ilgilenenlerden bir tanesi çünkü ben hatırlıyorum tam 20 yıl önce onun lisans üstü tezi suç işleyen çocukların topluma kazandırılması idi. Dolayısıyla ileride tartışma bölümünde sanıyorum bu konudaki ustalığını da bizlere sunacaktır.

Ben çocuk konusunda çok fazla karamsar değilim. Bulunduğumuz noktada aslında kendimizi gelişmiş batı ülkeleri ile kiyasladığımızda eğer gereken önlemler alınırsa Atilla İlhan'ın deyimi şehir uygarlığının yarattığı sokak çeteleri ile henüz daha karşılaşmadık. Dolayısiyla o noktaya gitmeden eğer gereken kurumlar eğitim, yargı ve emniyet gereken tedbirleri alırsa sorun büyümeden önlenebilir. Sanıyorum biraz sonra Yıldız Hanım somut sorunlardan söz edecek, şimdi resmi bir söylem var

ama bu resmi söylemin dışında okullarda neler olup bittiğini sizler çok daha iyi biliyorsunuz. Okulların önlerinde neler satılıyor, öğrenciler neler kullanıyorlar bunlari en iyi siz biliyorsunuz. Bu kullanımların sonuçlarının neler olacağını az çok kestirmek mümkün. Eğer kurumlar bu noktada tedbir alırlarsa sanıyorum o sokak çetelerine varmadan, gençlik çetelerine varmadan sorunu önlemiş olacağız.

Ben sorunun bütün boyutları ile hemen hemen ilgilendim. Yani eğitimcilik geçmişim var, öğretmenlik yaptım, idarecilik yaptım, müfettişlik yaptım. Müfettişlik yaptığım dönemde Cezaevi İzleme Kurulu Üyeliği yaptım, cezaevindeki suçlu çocuklarla görüştüm. İşte şimdi bir süredir çocuk yargılamasının içindeyim. O nedenle bu çocuk kelimesinin bile kullanılmasının çok fazla doğru olduğunu düşünmüyorum. Ben bu konuyla ilgilenmeye başladıktan sonra daha önce Almanya'da görev yaptığım için Alman Yasalarına baktım, onlar çocuk kelimesini kullanmıyorlar. Onlar gençlik kelimesini kullanıyorlar. Belki de suçla ilgili böyle bir tanım kullanmak daha doğru olabilir. Ama Türkay Hanımla yaptığım görüşmede, genellikle uluslararası sözleşmelerde, Pekin Kuralları, Riyad Sözleşmeleri, Havana Kuralları, Avrupa Sözleşmesi ve Çocuk Hakları ile ilgili Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde genellikle çocuk sözcüğü kullanıldığı için bizde de kanun yapıcıların bunu tercih ettiklerini belirtmişti. Sonuçta çocuk alanında en son az önce Murat Bey'in de değindiği gibi 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 15.07.2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi ve çok geçmişi olamayan bir konu ülkemizde uygulanıyor. Şimdi Çocuk Koruma Kanunun uygulamasını önemsiyorum, şu yüzden önemsiyorum; çünkü tutuklamaya ve cezalandırmaya seçenek yaptırımlar getirdi. Eğer bunlar çocuk konusunda doğru uygulanırsa büyüklerin cezalandırılmasında da etki eder diye düşünüyorum. Çünkü artık ortaçağdan beri ceza anlayışında önemli gelişmeler oldu. Öç alıcı, kefalet ödetici, toplumdan bir kenara ayırıcı bir ceza anlayışının artık 21. yüzyılda toplumda hakim olmasını beklemek çok doğru bir davranış değil. Şimdi Islah edici, topluma kazandırıcı bir ceza anlayışının hakim olması gerekiyor. Belki Çocuk Koruma Kanununun başarı ile uygulanması sayesinde bu noktada yol alabiliriz. Yol alabiliriz fakat sıkıntı da var, yok değil. Uygulamada çok ciddi sıkıntılar var. Bir yeni uygulamanın başarılı olması için iki temel özellik lazım. Birincisi; bu işi yapacak olanların, yani bu uygulamayı yapacak olanların eğitimden

geçirilmesi; İkincisi; yine uygulamacıların eski alışkanlıklarını bırakması. İşte az önce Murat Bey , çocuğun ifadesini savcı alır diyor. Biz savcının yanında çocuğun ifadesini beklerken oradaki memurlar savcının işi var; eğer sizde uygun görürseniz ifadeyi biz alacağız diyorlar.! Dolayısıyla henüz uygulamacılarda bu yasanın uygulanmasına dönük bir tutum birliği oluşmuş değil. Onun için Avrupalılar bize, sizin yasa yapmanız önemli değil uygulama becerinize bir bakalım diyorlar ve haklılarda. Eğer yaptığımız yeni yasaların uygulamaları , yeterince iyi olmayıp beceri ile uygulayamayacaksa onların çok fazla bir anlamı kalmayacak.

Şimdi benim sevindiğim bir noktada şu, konuşma sonuna kaldık, benim başımdan bir olay geçti onu da sizinle paylaşayım. Bir gün Çanakkale şehitlerinin yıldönümünde siz tarihçisiniz dediler, hep öğretmenler konuşuyor birde müfettiş olarak siz konuşun. Bende Çanakkale Zaferi'nin yıldönümü ile ilgili bir konuşma yapacağım. Benden önce bir kurmay binbaşı çıktı, ben ne söyleyeceksem hepsini söyledi. Çok şükür ben sonlarda yer almama rağmen şimdi öyle bir tehlike olmadı. Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili seçenek yaptırımlar üzerinde kısaca bilgi vermek istiyorum.

Çocuk Koruma Kanunu iki bölümde değerlendirmek istiyorum. Birincisi; çocuklarla ilgili alınacak tedbirler. Bu tedbirleri üçe ayırdım. Birincisi; koruyucu ve destekleyici tedbirler, ikincisi; acil koruma kararı, üçüncüsü de;çocukla ilgili denetimli serbestlik tedbiri. Birazdan bu kavramlar üzerinde kısaca duracağım. Belki bazı arkadaşlarım benim bu sınıflamama katılmayabilir. Şimdi çocukla ilgili alınacak bu koruyucu ve destekleyici tedbirler danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, sağlık tedbiri, barınma tedbiri! Bu beş tedbir çocukla ilgili koruma amaçlı alınabiliyor. Danışmanlık tedbiri çocuğa rehberlik etmek. Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitime yönlendirilmesi, bir meslek öğrenmesini içeriyor. Bakım tedbiri çocuğun bakımın üstlenilmesi ve sağlık, beden ve ruh sağlığının bir bütün olarak korunması. Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklar için işte başta Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu olmak üzere barınma olanağının sağlanması. Peki bu koruyucu ve destekleyici tedbir kararı nerede alınıyor, nasıl alınıyor? Burada yetkili kurum SHÇEK ya da Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumudur. Buraya kimler baş vurabiliyor. Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri,

sağlık ve eğitim kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu görevli kurum olan SHÇEK'e bildirmekle yükümlü. Çocuğun anne ve babası da hatta çocuğun kendisi de korunma ihtiyacı için buraya başvurabiliyor. Peki çocukla ilgili bu kararı kim verecek? Çocukla ilgili bu kararı çocuğun annesi, babası, çocuğun bakım ve gözetiminden sorumlu kimse Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet Savcısı isteyebiliyor ve mahkeme, yani çocuk hakimi bu konuda karar veriyor. Yalnız çocuk hakimi karar vermeden önce çocukla ilgili bir sosyal inceleme yaptırıyor. Bu sosyal inceleme çocuğun bireysel özellikleri ve çevresi ile ilgili bir değerlendirme oluyor. Tabi sosyal incelemenin bir başka boyutu var, birazdan ondan da söz edeceğim.

İkinci tedbirimiz acil koruma kararı alınması. Bu acil koruma kararı ile ilgili gene yetkili olan kurum Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu. Çocuğun derhal koruma altına alınması gerekiyorsa Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu bu görevini yerine getiriyor ve durumu derhal hakime bildiriyor, 5 gün içinde kuruma geldikten sonra çocuk hakimine müracaat ediliyor,çocuk hakimi de 3 gün içinde acil korunma kararını veriyor. Süre olarak da 30 gün bir süre var. Acil koruma kararı sona erdikten sonra çocukla ilgili hangi tedbir uygulanacaksa ona karar veriliyor.

Bir diğer tedbir denetimli serbestlik tedbiri olarak ben söyledim. Çocuğun işlediği fiil eğer üç yıla kadar hapis cezasını içeriyorsa hakim çocuğu hapse mahkum etmiyor. Bununla ilgili hükmün açıklanmasını geri bırakıyor. Ve bu kararı verdiği zaman çocuk hakimi çocukla ilgili denetimli serbestlik kararı alıyor, tedbiri alınıyor ve bu uygulanıyor. Ne kadar süre ile? 5 yıl süre ile uygulanıyor. Ve denetimli serbestlikle beraber çocuğa bazı yükümlülükler getiriliyor. İşte bir eğitim kurumuna devam etmesi, belli yerlere gitmemesi, belli yerlere gitmesi ve hakimin takdir ettiği başka yükümlülükler. Yine bu arada mağdurun ya da kamunun uğradığı zararın karşılanması da getirilebiliyor. Çocuk eğer kendisine getirilen bu yükümlülüklere uygun davranırsa o zaman davasının düşmesine karar veriliyor.

Şimdi bu çocukla ilgili Çocuk Koruma Kanunun öngördüğü bu tedbirlerden başka çocuğun yargılanması ile ilgili de bilgi vermek

istiyorum. Türk Ceza Yasasına göre çocuk 0-18 yaş arasını kapsayan kişidir. Bu çocukların ceza sorumluluğu nasıl düzenlenir? 0-12 yaş arasında çocuklara herhangi bir ceza verilmez. Ne yapılır bu çocuklara? Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır. 12-15 yaş arasındaki çocuklar az önce söyledim ya onlarla ilgili bir sosyal inceleme yaptırılıyor. Bu sosyal incelemede eğer çocuk fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamıyorsa ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip değilse bu çocukla ilgili herhangi bir ceza verilmiyor. Ama fiilinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılıyorsa, davranışlarını yönlendirebiliyorsa o zaman bu çocuğa ceza veriliyor. Fiili Türk Ceza Kanunundaki karşılığının yarısı ceza veriliyor. Birden çok fiil işlemişse çocuk, her fiil için en fazla 7 yıl ceza verilebiliyor. Tabii müebbet hapis gerektiren suçlarda ceza 9-11 yıl, ağırlaştirilmiş müebbet gerektiren suçlarda da 12-15 yaş arasındaki çocuğa 12 ile 15 yıl arasında bir ceza verilebiliyor. 15-18 yaş arasındaki çocuklar işledikleri fiilin cezasının üçte biri indiriliyor. Yani bu çocukların alacakları cezada üçte bir oraninda indirim yapılıyor, her fiil içinde en fazla 12 yıl hapis cezası verilebiliyor. Yine müebbet hapis yerine 12-15 yıl, ağırlaştirilmiş müebbet yerine de 18-24 yıl ceza veriliyor.

Çocuk yargılamasında bazı kurumlar var, bazı görevliler var. Hangi kurumlar var? Mahkemeler var, iki mahkeme var. Biri Çocuk Mahkemesi, biri Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi. Çocuk Mahkemeleri çocukla ilgili Sulh Ceza ve Asliye Cezanın görev alanına giren suçlara bakıyor. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri de Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanına giren çocukla ilgili suçlarda bakıyor.

Çocuk yargılamasında hangi görevliler var? Hakimler, Cumhuriyet Savcıları , müdafiler, çocuk kolluğu yani polisler, sosyal çalışma görevlileri ve denetim görevlileri var. Bu hakimlerin hangi özelliklere sahip olmaları gerekiyor, çocuk Mahkemesinde görev yapabilmeleri için? Bunların adli yargıda görevli olup çocuk hukuku alanında tercihen uzmanlaşmış, çocuk psikolojisi ve sosyal hizmet alanlarında eğitim almış olmaları gerekiyor. Bu nitelikte olanlar arasından Hakimler Savcılar Yüksek Kurulunca atanıyorlar. Burada ben 15 madde halinde bunların görevlerini saydım,size tek tek okuyacak değilim ama işte çocukla ilgili tedbir kararını, çocukla ilgili tutuklama, denetim altına alınması, acil koruma kararı veriyor, savcının iddianamenin ertelenmesi kararını onaylıyor ve

benzeri görevleri var. Yine çocuk yargılamasında Cumhuriyet Savcıları var. Cumhuriyet savcılarının da aynen hakimlerde aranan özelliklere sahip olmaları gerekiyor. Onların da kanunda görevleri sayılmıştır. Bunlar, koruma gereksinimi olan çocuğu SHÇEK'e bildirmek, çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararını vermek, üçer aylık dönemlerle tedbir kararını incelettirmek, acil koruma kararı almak, çocuğun ifadesini almak, çocuk hakkında kamu davası açmak ya da kamu davasının açılmasını ertelemektir. Müdafiler var, şimdi az önce de Türkay Hanım değindi, biraz şimdi çuvaldızı kendimize batıralım. Çocuk hakiminde, çocuk savcısında yargılama yapabilmesi için bazı özellikler aranıyor, çocuk hukuku alanında uzmanlaşmış olması, çocuk psikolojisini, aile sorunlarını bilmesi gerekiyor deniyor, avukatlar için, yani müdafilerden kastımız odur, avukatlar için böyle bir zorunluluk yok. Bu alanda umarım bir gelişme olur. Artık Çocuk Hakları Merkezi ile CMK Merkezi birlikte çalışarak bu sorunu çözerler. Çünkü son derece önemli bir konu. Gerçi CMK eğitimlerinde , 3 günlük bir eğitimde bir yarım gün ya da bir oturum çocuk koruma kanunu ve çocuk yargılaması ile ilgili anlatım yapılıyor ancak bunun yeterli olacağını sanmıyorum. Arkadaşlar uygulama içinde öğreniyorlar. Çuvaldızı kendimize batırdığımızda bu sorunumuzu halletmemiz gerekiyor. Çünkü biz işin en başından çocuk suçuyla ilgili işlem başladığında hemen Emniyet ya da Çocuk Şube baroyu arıyor ve baro bir müdafi tayin ediyor. O andan itibaren o müdafi çocuk yargılamasına katılıyor. Hem soruşturma hem kovuşturma aşamalarında hazır bulunuyor. Dolayısıyla çocuk yargılaması alanında müdafilik sisteminin de geliştirilmesi ve gerektiğini sanıyorum. Yine çocuk polisi var çocuk yargılamasına katılan. Suçla ilgili işleme başlandığında hemen çocuğun ailesine ve baroya haber veriyorlar, çocuğun karakolda bulunduğu süre içerisinde yanında ailesinden birinin yer almasını sağlıyorlar. Yine çocuğu, güvenliği için gerekli durumlarda hemen Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na veriyorlar. Bunların görevleri Çocuk Şube Müdürlüğü Büro Amirleri Kuruluş Görev Ve Çalışma Yönetmeliğinin 11. maddesinde 10 bölüm halinde sıralanmıştır. Çocuk yargılamasına katılan bir diğer görevli sosyal çalışma görevlileridir. Bunlar Adalet Bakanlığı'nca mahkemelere lisans öğretimi görmüş olanlar arasında atanırlar. Bunların çocuk ve aile sorunları ile çocuk hukuku ve çocuk suçluluğu ile ilgili lisans üstü eğitim yapmaları da tercih edilir. Ne

yapar sosyal çalışma görevlileri? Çocukla ilgili sosyal inceleme yaparlar. Çocuğun ifadesi ve sorgusu sırasında yanında bulunabilirler. Mahkemenin kendisine verdiği diğer görevleri yaparlar ve denetim planını denetim görevlisi ile birlikte hazırlarlar. Şimdi denetim görevlileri var birde. Adalet Bakanlığı'nın elinde yeteri kadar personel almadığı için okullarda çalışan rehber öğretmenlerden de yardım istediler denetim görevlisi olarak yararlanmak için. Denetim görevlileri denetim altına alınan çocukla ilgili görev yapıyorlar. Bunlar üç ayda bir çocukla ilgili rapor hazırlıyorlar, çocuğu izliyorlar, aile içinde, eğitiminde görüşüyorlar. Bütün kamu çalışanları, öğretmenler denetim görevlisine yardım etmek zorundalar. Başkanım ben biraz izin istiyorum.

Evet şimdi çocuk yargılamasında soruşturma ve kovuşturma aşamaları var. Çocuklarla ilgili yakalama yapılabiliyor. Bir; adli amaçlı, iki; koruma amaçlı. Çocuğun tehlikelerden korunması için böyle bir yakalama çocuk kolluğu tarafından yapılabilir. Adli amaçlı yakalamalar ise suç işleyen çocukla ilgili yapılabilir. 0-12 yaş arasındaki çocukla ilgili yakalama işlemi yapılamaz. Eğer çocuğun işlediği fiil bir yılı aşkın hapis cezasını gerektiriyorsa çocuk yakalanır kimlik tespiti yapılır, durum savcılığa bildirilir, çocukla ilgili tedbir alınması istenir. 12-18 yaş arasındaki çocuklar için yakalama adli amaçlı ve koruma amaçlı yakalama yapılabilir. Çocuğun ifadesi sadece Cumhuriyet savcısı tarafından alınabilir. Gözaltında çocuk tutulabilir. Yalnız çocuk şubede çocuklar için gözaltı yerleri var. Eğer çocuk için gözaltı yeri yoksa o Emniyet biriminde çocuğun ayrı bir yerde, yetişkinlerden ayrı bir yerde bulundurulması gerekmektedir. Tutuklama, çocuk Cumhuriyet savcısının talebi ile sorgu hakimi tarafından Sulh Ceza Hakiminin önüne getirildiğinde yapılabilir. 15 yaşına kadar çocuklar üst sınırı 5 yılı aşmayan, 18 yaşını doldurmamış çocuklarda üst sınırı 3 yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı haklarında tutuklama kararı verilmez.

Şimdi soruşturma aşamasında –2 dakikada bitiriyorum- soruşturma aşamasında çocukla ilgili seçenek yaptirimlar var. Bunlardan bir tanesi kamu davasının açılmasının ertelenmesi, savcı 5 yıl süre ile kamu davasını açmıyor. Yine adli kontrol kararı verilebiliyor. Bunları anlatamıyoruz zaman baskısı nedeniyle, eğer soru gelirse konuşuruz. Bir de uzlaşma kararı tutuklamaya seçenek olarak verilebiliyor. Keza kovuşturma

aşamasında da çocuğun tutuklanması yerine, hapsedilmesi yerine hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile adli kontrol kararı ve uzlaşma ile ilgili karar verilebiliyor.

Sonuç olarak çocuk suçluluğunun toplumdan önlenmesi için sadece yargının ve yargının içinde olan insanların bu işle uğraşması yetmez. Öyle bir sistem olmalı ki çocukla ilgili otomatik olarak devreye girmeli. Eğitim, polis, yargı, medya, anne-baba kim varsa sorunun tarafı. Öyle bir sistem kurulmalı ki aslında bu birazda bir politikanın benimsenmesine bağlı. Nasıl bugün güvenlik politikamız var, dış politikamız var, bunun gibi bir politika çocukla ilgili oluşturulması gerekiyor ancak o takdirde bu sağlanabilir. Teşekkür ederim.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Sayın Baran'a ben teşekkür ediyorum. Sayın Baran suça yönelmiş çocukların topluma kazandırmanın önemi, uygulamadaki eski alışkanlıklardan vazgeçmenin zorunluluğu, "Çocuk Koruma Yasası" ile ilgili eleştirilerini ve suça yönelmiş çocukların soruşturma ve yargılanmaları ile ilgili uygulamaları örnekleri ile anlattı. Teşekkür ediyorum. Şimdi gerçekten yıllarını bu sorun içinde uygulamaları ile geçirmiş ve bu konuda eğitim görmüş, benim de meslektaşım olması nedeniyle onur duyduğum, arkadaşım olmasıyla onur duyduğum sosyal hizmet uzmanı aynı zamanda dediğim gibi daha önce Çocuk Mahkemesinde daha sonra da şu anda Aile Mahkemesinde görevli olan Yıldız Çakmak Hanımefendiye sözü veriyorum. Buyurun.

Yıldız ÇAKMAK : Çok teşekkür ederim. Sağ olun. Hüseyin Bey'in anlattıklarından sonra herhalde benim konuşmam uygun oldu. Öncesinde de Murat Bey'in söylediği önemli şeyler vardı. Çünkü panelimizin konusu, çocuk suçluluğunun önlenebilmesi için çözüm önerileri. Aslında çok da zor bir konu, çözümlenebilmesi güç bir şey. Çünkü tarih boyunca bu konuda bir sürü çalışmalar, örnekler var. Murat Bey'in söylediği çok doğru bir şey vardı, dedi ki; bu sorun kolluk kuvvetleri ile değil diğer tüm kurumlarla çözüm üretilmesi gerekiyor dedi. Ve bu konuda Emniyet Teşkilatının yaptıklarını anlattı. Gerçekten de küçükleri koruma şubesinin oluşturulması, çocuk koruma şubelerinin oluşturulması bu süreçte yol alınan önemli noktalardan bir tanesi idi. Ama aynı hızda sosyal hizmet kurumların da ya da Milli Eğitim Bakanlığının diğer kurumlarında

yeterince gelişme olmadı. Bu bilinen de bir durum zaten. Ama burada da şöyle temel bir sorun var;hakikaten bu sorun Hüseyin Bey'in dediği gibi ne tek başına yasalarla, ne de kolluk kuvvetleri ile çözümlenebilecek sorunlar değil. Çünkü bunlar sosyal sorunlar. Ve sosyal politikalarla çözüm üretilmesi gereken çok ciddi bir konu. Burada da aslında kaynakların nasıl kullanıldığı ve nasıl tercihler yapıldığı gibi bir durum söz konusu. Yani hakikaten keşke şu an SHÇEK'e bütçeden ayrılan payla Emniyet Teşkilatına bütçeden ayrılan payı ya da Milli Eğitime ayrılan payı bir görebilseydik. Ama bu konuda son denetimli serbestlikteki kadro istihdamına bakıldığında da sosyal politika alanında tercihlerin farklı olduğunu görüyoruz. Çünkü meslek elemanlarının sayısından daha fazla sayıda kolluk kuvvetleri ve infaz koruma memurları görevlendirilebiliyor. Bunlar da zaten aslında çocuk suçluluğu dediğimiz şeye bakışın ne olduğunu gösteren çok temel veriler resmi politikalar açısından. Ben bir kurgu yapmaya çalıştım kafamda size nasıl anlatabilirim bu konuyu diye. Çünkü ben mesleğimi çok seviyorum ve Çocuk Mahkemesinde de severek çalıştım çok ciddi zorluklarına rağmen. Ama hepimizin şunu yapabilmesi gerektiğini düşünüyorum; gerçekten, gerçekçi olup imkansızı istememiz gerekiyor. Onun için de gerçekçi olduğumuzda durumun hiçte parlak olmadığını, çok sıkıntılar olduğunu görüyoruz. Ama tabi ki burada size anlatacağım sadece birkaç tane örnek olacak. Bu örnekleri anlatmamın amacı da şikayetçi olmak, yakınmak değil. çözüm önerilerini doğru üretebilmek açısından görmeniz gerektiğini düşündüğüm için belirtme ihtiyacı duyuyorum.

3 gün önce, Çocuk Mahkemesi ile ilgili değildi, annesi memur olan ve depremden bu yana sıkıntılarını görüştüğüm bir çocuk geldi. Lise 2'ye gidiyor bu genç ve bana çok ciddi sıkıntısı olduğunu söyledi. Ama bunu anlatmak için kendisini yargılamamam gibi şeyleri söyledikten sonra güçlükle eroin kullandığını ifade etti. Ve bakın bu çocuk orta halli bir ailenin, düzenli aile yaşantısı olan bir çocuk. Okula gidiyor, eroini de okuldaki ve dershanedeki arkadaşlarından aldığını söylüyor. Şimdi bakın eroin bu kadar çocukların kolayca ulaşabildiği bir noktada. Diğer yanda Hüseyin Bey'in açılış konuşmasında belirttiği ve son dönemde çok medyada da dile getirilen okullarda yaşanılan şiddet olgusu var. Şimdi bakıyorsunuz topluma silahlar çocukların çok rahatlıkla edinebileceği bir yerlerde duruyor. Ve okullardaki şiddet çok artmış durumda. Şimdi

buralara baktığımızda ve başka yerlere baktığımızda çok ciddi, aslında devasa başka sorunları görüyoruz. O yüzden de hakikaten herkesin çok samimi bir şekilde, yaptıklarımızla tabi ki övünebiliriz ama yapamadıklarımıza daha çok bakmak zorundayız. Ben çocuk suçluluğu açısından size iki tane örnek aktarmak istiyorum. Öncesinde Çocuk Mahkemesi Yasası vardı ve mahkemedeki meslek elemanları sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagog olarak üç farklı meslek elemanı yer alıyordu ve asli görevimizde iki temel başlık altında toplanabilirdi. Bir tanesi yargılama sürecinde çocuk hakkında sosyal inceleme raporu hazırlamak; diğeri de yargılama sonrası çocuk hakkında gözetim kararı verilmişse gözetim delegeliğini yapmak, çok kabaca böyle tanımlanabilir herhalde. Son yasal düzenlemeden sonra durum biraz değişti, ona da fırsat kalırsa değiniriz. Vereceğim örneklerden biri, inceleme raporu yazmak için bize gönderilen bir çocukla görüşmeden sonra, evlerine ziyarete gittik. 13 yaşındaydı bu çocuğumuz. 3Çok soğuk bir kış günüydü ve gerçekten korkunç bir ayaz var dışarıda gecekondu bölgesinde oturuyorlar ve evlerinde soba yanmıyor, evlerindeki tek elektrikli eşya çok eski küçük bir radyo, başka hiçbir elektrikli ev aleti yok evin içerisinde ve yatakta yatan bir baba vardı. Babayla görüştüğümüzde, baba inşaattan düştüğünü söyledi. Zaten kayıtsız çalışan bir işçiymiş, bu nedenle hiçbir şey yapamıyor, tazminat alamıyor, çalışamıyor ve felç olmuş durumda. Adam bize döndü dedi ki, bana bir 100 lira ver desen ben boynumu uzatmak zorundayım yapabileceğim hiçbir şey yok dedi. Ve bizim mahkememizde yargılanan çocuğumuz ise o ailenin en büyük çocuğuydu, üç çocuğun içerisindeki en büyük çocuktu. Bir bu aileyi anlatmak istiyorum. Bir diğeri de çalışmaya ilk başladığım yıllarda gözetimime verilen bir çocuk vardı. Cinayet suçuyla gelmişti hakikaten ahlaki, yani moral değerleri gelişkin bir çocuktu. 3 yıl gözetimini yürütürken o çocuk için bir sürü program hazırladım, çocuğun sosyal faaliyetler, eğitsel faaliyetler, sportif faaliyetler içerisine girebilmesi için programlar, kurumlar arası bağlantılar falan. Aradan 2-3 yıl geçtikten sonra bu çocuk yanıma geldi. Sanırım çocuğun hayatında herhalde en güvendiği insanlardan bir tanesiydim. Çünkü bu çocuklar hakikaten bu tür ilişkileri zor yakalıyorlar, güvenebileceği insanları bulabilmekte güçlük çekiyorlar. Bana çok sıkıntılı bir şekilde, çek-senet mafyasının içerisinde olduğunu, mafyanın tahsildarlığını yaptığını anlattı. Bundan da hiç hoşnut olmadığını, çok canının acıdığını

çünkü tahsilata gittiklerinde insanların çocuklarının boğazına bıçak dayamak zorunda kaldıkları gibi çok trajik şeyler anlatıp ağladıktan sonra bunları bırakmak istediğini söyledi. Bunun öncesinde konuşurken de; bu işi yaparken hiç sıkıntı olmuyor mu, yakalanmıyor musunuz polis ve benzeri dediğimde; Yok abla dedi, biz polislere zaten harçlığını veriyoruz, sorun olmuyor dedi. Sonra da bana dönüp, hatta senin mahkemedeki çocuklarınla ilgili sıkıntın olursa beni ara ben yardımcı olurum dedi. Ve daha sonra bu çocuk hakikaten bu çek-senet mafyasının içinden kurtulmak istedi. Bunu istediğinde ise mafya tarafından ciddi bir tehdit aldı. Eğer buradan ayrılırsa öldürüleceği, kendisine rahat verilmeyeceği, üstüne bir sürü suçun atılacağı falan. Ama çok sıkıntılı geçen birkaç ayın sonunda çocuk bırakma konusunda kesin kararlı bir hale geldi. Ama bu noktaya gelmeden önce çocuk önce bıçaklandı, ölümle burun buruna geldi, yaralandı, çek-senet mafyasında çalışırken hakkında hiçbir dava açılmamasına rağmen bir sürü dava açıldı ve bunca sıkıntılarla baş edebildikten sonra en sonunda babasının da kısmen bazı olanakları vardı bir kahve açabildiler ve farklı bir yaşama başladı. Ama bunu yapabilmek için o kadar çok zorluklarla uğraşmak zorunda kaldı ki. Şimdi burada çocuk suçluluğunun önlenebilmesinden bahsetmek istiyorsak, samimi olarak konuşmak istiyorsak şunları görmemiz gerekiyor; niçin çocuk suçluluğu ve yoksulluk yan yana iki kavramlar. Niçin yan yana? Bütün yoksullar psikopat mı doğuyor? Yok değil. İki nedeni var. En temel nedenlerinden bir tanesi, süreç içerisinde yoksullar için suç, yoksullukla baş etme stratejisi haline geldi, nedenlerden bir tanesi bu. Bu yüzden de aileler, özellikle göç eden aileler süreç içerisinde çocuğunu sokakta dilendirmeye başladı veya küçük şeyler çalması, aile için artık sorun olmamaya başladı. Suçun meşrulaştığı bir durum yaşandı. Suç bir bu boyutuyla, yoksulluk boyutu ile meşrulaşırken bir diğer boyutuyla daha meşrulaştı. Bu da aslında hepimizin bildiği, her gün belki şikayette ettiği organize olan, yoksulluğun getirdiği halk yasa dışılığı denilen kavramın dışında, organize mafya, çete suçları.Bunun da bir meşruluğu oluşturuldu ne yazık ki. Yani bakıyorsunuz çocukların idollerinin, Kurtlar Vadisi'ndeki Polat olduğunu görebiliyorsunuz. Buna benzer bir sürü kahramanlar yaratıldı. Ve bu suç ilişkilerinin çok güçlü, korunaklı ilişkiler olduğu, burada çok renkli bir hayatın sunulduğu, bu kadar yoksul çocuğun ulaşamayacağı bir zenginliğin kendisine vaat edildiği ve

korunabildiği bir şey oluştu. Tabi ki bunun dışında diğer etkenler de var; ailenin parçalanması, çocuğun kendi kişilik özellikleri, arkadaş ilişkileri; ergenlik dönemi gibi problemli bir dönemin çocuğun gelişim süreci içinde yarattığı sıkıntılar pek çok diğer etkenler de var.

Tüm bunlara bakarken bu sıkıntılara rağmen çocuk suçluluğu önlenemez mi? Ben gerçekten önlenebileceğini düşünüyorum. Önlenebilmesi için sorunun nedenlerini doğru gören bir yerden sosyal politikaların oluşturulması ve kararlı bir siyasi iradenin olması gerektiğini ve bu konuda kendi içerisindeki hataları sürekli görmezden gelen o tavrın, tutumun bırakılması gerektiğini düşünüyorum. Şimdi bu sorunların çözümlenebilmesi için ne olması gerekiyor? Muhtemelen buradaki arkadaşların okullardaki rehberlik servisinden ya da hukuk camiasından geldiğini varsayıyorum. Aslında bir toplumda çocuk suçluluğunun önlenmesi isteniliyorsa, sosyal alanın güçlendirilerek hiçbir çocuğun kayıt dışı kalmamasının sağlanması çok mümkün bir şey, gerçekten çok mümkün. Çünkü bakıyorsunuz bu alanda iki büyük önemli kurum var. Bir tanesi Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu diğeri de Milli Eğitim Bakanlığı. Şimdi Milli Eğitim Bakanlığına baktığınızda yani en küçük bir mahallede bile bir ilkokul vardır. Yani bu ne demek aslında biliyor musunuz? Bir toplumun okulları ve sosyal hizmet kurumlarının sayısı düşünüldüğünde hakikaten bütün çocukları koruma altına alabilmek o kadar olanaklı ki! Ama buna ilişkin yapılanma ve buna ilişkin bir irade gerekiyor. Şimdi okullarda rehberlik servisleri oluşturuldu, biz rehberlik servislerine zaman zaman gidiyoruz ve hakikaten de oradaki arkadaşların da çok yardımlarını alıyoruz. Ama bu rehberlik servislerinin bu kadar atıl konumda tutulmasını anlayabilmek mümkün değil. Ve hakikaten şunu dönüp sorgulamak gerekiyor. Niçin bu rehberlik servisleri bir vitrine dönüştürüldü, niçin rehberlik servisleri gerçekten işlevselleştirilmedi? Çünkü bakın aslında 8 yıl eğitimin zorunlu olduğu düşünüldüğünde bir çocuğun 8 yıl okulda okuması mecburidir, değil mi? Ve bu şu anlama geliyor; çocuk okula 7 yaşında başlıyorsa 15 yaşına kadar zaten sistem içerisinde, yani okul içerisinde duruyor bu çocuk. Yani bu çocuğu korumak açısından bundan daha uygun bir yer olabilir mi aslında? Hadi varsayın bunlar yok, Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu var. Çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, toplum merkezleri, sokak çocukları merkezi pek çok kurumu ile. Ve aslında varolan kurumların ciddi olarak

işlevini yapamaması ve buna uygun bir yapılanmanın yaratılmaması ve bu doğrultuda, çok kararlı bir iradenin kullanılmamasını görüyorsunuz: Kaynakların yetersizliği tabi ki ayrı bir problem. Çok ciddi olarak hani bütçeden bu kurumlara ayrılan pay ayrıca tartışılabilir ama varolan bütçe ile neler yapıldığına da bakmak gerektiğinde, yıllardır sosyal hizmetlerdeki herkes şunu söyler; kurum bakımının maliyetinin bir çocuğun ailesinin yanında bakım maliyetine göre çok yüksek olduğunu herkes söyler ve bunu herkes bilir. Evet 1/4 'ü. Bunu bilmeyen kimse yok, hepimiz biliriz. Demek ki buna ilişkin yeni başka politikalar ve yeni yapılanmalar oluşturmamız gerekiyor. Bu anlamda aslında ben, gerçekçi olup imkansızı isteyelim derken hakikaten böyle bir şeyden bahsetmek istiyorum. Yani çözüm üretilmek istenilirse, çözüm üretilebileceğini düşünüyorum. Soruna bir bütünsellik içerisinde baktığımızda daha makro politikalar bu bahsettiğimiz şeyler. Ama daha alt düzeye geldiğimizde, bu toplumun diğer koruyucu, önleyici tedbirlere ilişkin sistemlerindeki hizmetler iyi olsa böyle bir süzgeç oluşturulsa, ki böyle bir süzgeç şu an yok, hepsi direk aşağıya düşüyor da. Yani yoksulsa direk aşağıya düşüyor. Yani daha mikro düzeyde bakacak olsak burada da şunların olduğunu görebiliyoruz. Aslında şu anki mevcut yasanın sıkıntılarını ve eleştirilerini eğer bu konuyla ilgileniyorsanız zaten biliyorsunuzdur, çok detayına girmek istemiyorum ama. Temelde çok ciddi şöyle bir sıkıntıyla başladı; korunmaya muhtaç çocukla suça itilmiş çocuk kavramının ikisini birlikte ele alıp o kadar karıştırdı ki birbirine yani hangi önlemin ne için alındığı ya da iki farklı politikayı birleştirdiğini görüyoruz. Bir diğeri de denetimli serbestlikle bugüne kadar yıllardır çocuklar için ayrı özel kurumların oluşturulması gerektiği söylenirken, denetimli serbestlik gibi yetişkinlerin içinde olduğu çok genel, muğlak, belirsiz bir yapının içerisine çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik hizmetlerin sıkıştırılması gibi ciddi bir sıkıntı yaşandı. Ama yine de iyimser olup bu yasanın olumlulukları ve nasıl bunların içerisinden iyi bir şeylerin çıkarılabileceğine bakmak istiyorsak bence önemli bir-iki şey var. Bunlardan bir, tanesi aslında danışmanlık hizmeti. Yani çocuk ve suçla ilişkili olarak geliştirilebilecek alternatif önlemler açısından. Buna bakıldığında öncesinde biz çocuk mahkemesinde çalışırken de en fazla uygulanan şeylerden bir tanesi çocuğun ailesine teslimi idi. En fazla uygulanan tedbir buydu ve muhtemelen özellikle 15 yaş altındaki çocuklar içinde yine böyle bir

uygulama olacak. Ama bugüne kadar yapılmayan şey aslında çocuğun içinde bulunduğu ailesi ve çevresinin sorunlu olması ve çocuğa nasil davranacağını bilemeyen, gerekli danışmanlık ve destekleyici hizmetlerden mahrum kalan aileye, biz hiç bir şey değiştirmeden çocuğu geri veriyorduk. Ama şimdi hakikaten şunun yapılması gerekiyor. Yani SHÇEK'in de Milli Eğitim Bakanlığının da bunu üstlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Aileye yönelik hem ekonomik, sosyal, eğitsel her konuda destekleyici bu danışmanlık hizmetlerinin sunulması gerekiyor öncelikli olarak. Bunun dışında çocuklar için eğitim zorunluluğunun uygulanmasının çok koruyucu bir önlem olacağını düşünüyorum. Yani bu bahsettiğimiz şeyler yasada ve yönetmeliklerde somut olarak yer almıyor ama her şey biraz uygulamada şekillenecek. Bunun için, denetimli serbestlikle bir rehber öğretmene bir çocuk gittiğinde bence öncelikle çocuğun eğitim kurumuna kaydolmasının sağlanması gerekiyor. Çünkü şunu biliyoruzki; bizim bu çocuklarımız zaten eğitim hizmetlerinin dışında kalan çocuklar, yani 8 yıllık temel eğitimi de alamayan çocuklar bir çoğu. Bu yüzden de bunların temel eğitimi tamamlaması konusunda, denetim elemanı ile mahkemenin uzmanı birlikte bir plan hazırlayıp mahkemenin hakimine sunmak zorunda ve 10 gün içerisinde de mahkemeden gelen karara göre o planı uygulamak zorunda yeni mevcut yasaya göre. Bunun içinde hazırlanacak planda ilk önce çocuğun okula kaydolmasının sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Çocuk için yapılacak sosyal incelemede temel bazı kriterlere bakılması gerektiğini düşünüyorum. Bunlardan bir tanesi çocuğun ve ailesinin suçu nasıl algıladığını görmemiz gerekiyor bence. Hakikaten suç bir meşru bir şey mi çocuk ve ailesi için, yoksa gayri meşrü bir şey mi? Bunu anlamadan bir değişiklik yaratamazsınız. Yani çocuğun olduğu yeri, olduğu durumu doğru tespit etmeniz gerekiyorki doğru çözüm üretebilelim. Ve bunun dışında da hakikaten çocuk açısından koruyucu temel bugüne kadar ulaşamadığı o destek hizmetlerinin sunulması gerekiyor. Ama tüm bunlara rağmen şunu önemle ifade etmek istiyorum; aslında 15 yaşının altındaki bütün çocukların yargılama sürecine dahil edilmemesi ve sosyal refah hizmetleri ve Milli Eğitim kapsamında bu çocuklara yönelik yaptırımların ve destek hizmetlerinin sunulması gerektiğini düşünüyorum. 15 yaşin üzerindeki çocuklar için yargılama sürecinin daha doğru bir şey olabileceğini düşünüyorum. Alternatif uygulamalar içerisinde yasada yer alan çok

sıkışmış, uzlaşma yer alıyor. Şimdi, uzlaşmanın ne olduğu açılmamış durumda, Türkay Hanım destekliyor, hiç açılmamış durumda ama o kadar önemli bir şey ki aslında. Bakın uzlaşma merkezleri Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılan alternatif hizmetlerden bir tanesi çocuk suçluluğunda. Ve başarı oranı o kadar yüksek ki! Bu arabuluculuk-uzlaştırıcılık merkezlerine gelen çocukların, sadece çocuklara ilişkin hizmetler sunmuyor ama çocuklarda başarı oranı daha yüksek zaten tüm dünyada, bir yıl içerisinde gelen vakaların ancak %10'u yapılan anlaşmalara uymamış durumda. Bu kadar önemli bir hizmet sunuluyor. Tabi yurt dışındaki uygulamada uzlaştırıcılık merkezi yargılama sürecinin dışında ayrı bir merkez olarak oluşturulmuş durumda ve bu merkez Adalet Bakanlığı bünyesinde kuruluyor, mahkeme değil ama, ama bu merkezde alınan kararlar mahkemenin verdiği karar gibi hüküm niteliği taşıyor. Bu merkezde hukukçu, sosyal hizmet uzmanı ve psikolog çalışıyor, tabi ki deneyimli ve bu konuda eğitim almış kişiler çalışıyor. Uzlaştırıcılık merkezi bazı ülkelerde böyle uygulanıyor bazı ülkelerde ise savcılık aşamasında yer alıyor. Ve bu savcılık merkezindeki uygulamalarda ise ta kolluk kuvvetlerinden itibaren başlıyor, aslında kolluk kuvveti taraflara kendi aralarında böyle bir uzlaşmaya gidip gidemeyecekleri konusunda soru yöneltiyor ve savcıya buna göre yollayabiliyor vakaları. Polis, yani kolluk kuvveti bunu önermese bile savcı kendisi taraflar arasında bir uzlaşmayı talep edebiliyor. Bunu talep ettiği durumda aslında uzlaştırıcılık merkezinde bir süreç başlıyor. Uzlaştırıcılık bugüne kadar hep biraz yanlış anlaşılıyor, hakimin veya savcının iki tarafı getirip hadi barışın, bakın aranızdaki sorunu çözün demesi değil, böyle bir şey değil. Eğer böyle uygulanırsa da çok yazık olacak bu uzlaşmaya. O yüzden çok vaktim kalmadığı için kısaca toparlayayım. Uzlaştırıcılık merkezinde sadece şunu söylemek istiyorum; bu aslında mağdur açısından da sanık açısından da ciddi bir rahatlamayı getiriyor, yani hep yapılamaz bir şeymiş gibi düşünülüyor ama mağdur kendisini mahkemede sadece şahit olarak ifade edebilirken aslında uzlaştırıcılık merkezinde o hak, adalet arayışını ve o süreçte yaşadığı sıkıntıları çok iyi ifade edebiliyor ve sanık durumunda olan kişi de mağdurun yaşadığı sıkıntıları görerek davranış değişikliğine daha kolay gidebiliyor. Zaten başarı oranının yüksek olmasının nedenlerinden biri de aslında karşılıklı bir toplumsal barışı ve

karşılıklı birbirini anlamayı getirdiği için başarı oranı yüksek alternatif tedbirlerden bir tanesi. Herkese teşekkür ediyorum.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Değerli konuklar 2 saate yakın zamandır buradasınız, sabrınız için hepinize teşekkür ediyorum. 5 dakika izin verirseniz ben konuyu toparlayacağım, sonra çok önemli sorular alıp kısa sürede bitirmeye çalışacağız. Sayın Yıldız Çakmak Hanım özellikle sorunun toplumsal, kültürel ve ekonomik nedenlere dayandığı, suça yönelmiş çocuğun topluma kazandırılma sürecindeki eğitiminin ve güven duygusunun önemini vurguladıktan sonra çocuk suçluluğu ve yoksulluğun hep yan yana olmasının bir rastlantı olmadığını çok açık biçimde uygulamaları ile birlikte vurguladı. Kendisine çok teşekkür ediyorum. Sabrınıza sığınıyorum, 5 dakika bir kaç kelime de ben söyleyeyim sonra sorulara geçeceğiz.

Değerli arkadaşlarım her şey kendi doğal ortamında ürer ve yetişir. Kısa, öz bir şey. Toplumsal, kültürel ve ekonomik yetersizlikler sonucu gelecekle ilgili çıkmaz ve umutsuzluklar bu çocuklarımızı sanırım şiddete biraz da yönelten nedenler. Şimdi tabi sizler bu sorunun bilincinde olan kişilersiniz ama özellikle toplumumuzdaki yaşadığımız kültürel ve toplumsal sorunlar özellikle kırsal kesimden büyük kentlere hızla olan göçle ve varoşlara sığınmış ailelerin ekonomik zorluklar nedeniyle çocuklarını sokağa sürmeleri onları çalışma, dilenme, gasp ve benzeri suçlara bilinçli olmadan da olsa yöneltmiş olmaları sokakta çalıştırmaları aslında ulusal ve evrensel normlara göre çocuğa yönelmiş şiddet ve istismarı, yani buradan vurgulamak istediğim tabi korkutma değil ailelerimizin de suçu var ama hocam çok güzel söyledi tabi ki eğitim, her şeyin başı eğitim! Ama temel eğitimde ailede. Şimdi şiddet bildiğiniz gibi toplumsal bir olgu, içinde bulunduğumuz çevrenin bir parçası. Okul da çevrenin bir parçası e ne oluyor, çocuklarımız o çevreden aldıklarını okul kapılarından içeriye doğru birlikte götürüyorlar. Şiddetin okullara girmesi bir gerçeğin, olguların, olayların sonucudur. Değerli arkadaşlarım biz burada bugün çözüm önerilerine fazla giremedik. Benim de bazı önerilerim vardı bende girmemeye çalışacağım ama bir gerçeği söylemek zorundayız. Umutsuz muyuz? Ben kendi adıma umutsuz değilim. Bu sorunlar çözülür. Yani bu suça yönelmiş çocukların birde gerçekten Yıldız Hanım'ın belirttiği gibi iki sorun birbirine çok karıştırıldı. Bir suça

yönelmiş çocukların topluma kazandırılması var, birde gerçekten yoksulluk içinde olan, korunmaya muhtaç, bakıma muhtaç ailelerin çocuklarının devlet yardımı ile topluma kazandırılması, yani yetiştirilmesi. Tabi bu iki sorun karıştırılmış yıllardır da böyle gelmiş böyle gidiyor ama ben inanıyorum ki diğer alanlarda olduğu gibi eğer biz toplum olarak bu suça yönelmiş çocuklarımızı olabildiğince alalım, topluma katalım ve suça yönelmelerini önleyici önlemlerimizi alalım konusunda ileriye dönük gerçekten devlet politikası olursa bu önlenir ama çok acı, ben bir gerçeği, bu sadece çocuk suçluluğunda değil her alanda, benim bulunduğum kurul da dahil, biz de zaman zaman kendi programlarımızı yapıyoruz. İnanır mısınız Türkiye'de belki de ben de zaman zaman çok az da olsa yönetim sorumluluğu aldım ama yöneticilerimiz hep şu şeyde; bugünü kurtaralım da hele yarına Allah kerim! Şimdi devlet bu değildir. Belki bazılarınız bana kızacak ama devlet geleceğini düşünen, 50, 100, 200 yıl sonrasını düşünün toplumdur, örgütlü toplumdur. Bizim belki de ne büyük şansızlığımız ben içtenlikle bunu söylüyorum sakın yanlış anlamayın; yer altı ve yer üstü kaynakları ile iklimi ile gerçekten çok güzel bir ülke. Şu anda biraz ağır geliyor nüfusu 70 milyon. Ben '68'de üniversite öğrencisiyken, bu anımı anlatayım izin verirseniz çok önemli, Osman Nuri Koçtürk diye beslenme uzmanı doçent bir hocamız vardı. Hacettepe'nin büyük salonunda bir konferans verdi, orada şunu söyledi; etle beslenenle otla beslenen varlıklarla ilgili, biz kapıya çıktığımızda ilk kez ben onu gördüm orada toplanmış yine bizim gerçekten bu toplumun ve ben inanıyorum ki onlarda art niyetli değiller, onlar da bu toplumun iyiye gitmesini isteyen arkadaşlarımızdır. Toplanmış bir grup arkadaşımız işte kahrolsun şunlar, 100 milyonluk Türkiye diye bağırıyorlar. İçerde hocamızın bize söylediği şu idi; arkadaşlar çağımız artık süngüyle, topla, tüfekle vuruşma çağı değil, icat edeceğimiz bir mermi ile düşmanlarla eğer çarpışmak gerekirse kaldı ki barış içinde yaşamak var filan diye söylemişti içerde hocamız. Nitelikli nüfus ben hep onu düşündüm ömrümce. Bugün Türkiye gerçekten 40 milyon olabilseydi ve olabildiğince niteliği, eğitim ve diğer alanların kalitesi yüksek olsaydı sanırım bu sorunların çoğunu yaşamayacaktık. Bunu görmedi mi bizim yöneticilerimiz? Ben inanıyorum ki bizden çok iyi gördüler ama nedense bizim yöneticilerimiz daha doğrusu siyasetçilerimiz hep günü kurtarma peşinde oldular ve onların günahını da bu toplum çekiyor ama bütün

bunlara karşın ben umutsuz değilim. Bugün burada, bu salonda ben değişik toplantılara gidiyorum zaman zaman mesleki toplantılara ama gördüm ki, ki ben hukukçu olan arkadaşlarımı tanıyorum ama toplumun değişik kesimlerinden buraya bu konuyla ilgili olarak sizlerin gelmiş olması benim geleceğe olan umudumu gerçekten arttırdı. Hepinize sonsuz teşekkür ediyorum, arkadaşlarım adına çok teşekkür ediyorum. Varsa çok kısa, öz soruları alalım. Zamanımız zaten hayli ilerledi. Ben soruları toptan alayım sonra üzerine düşen arkadaşlar cevap versin. Buyurun sizden alalım. Kısa ve öz olsun ne olur! Ben biliyorum ki içinizde buradaki arkadaşlarımdan belki de daha yetkin konuyu bilenler var, deneyimleri var ama burada ne olur korsan bildiri sunma şeklinde olmasın. Kısa ve öz varsa sorularımızı alalım. Yani keşke zamanımız olsa oturup tartışsaydık. Buyurun.

SORULAR VE YANITLAR

Devrim AKYOL : Ben Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi 3. sınıf öğrencisi Devrim Akyol. Öncelikle İbrahim Bey konuşmasının başında belirtti; dedi ki gerçekten iddialı bir başlık olmuş dedi. Ben azaltılması taraftarıyım dedi. Ben de aynı şeye katıldığımı söylemek istiyorum. Diğer taraftan bizler pembe bir tablo çiziyoruz. Yani çizdiğimiz tabloda şu var; işte bu çocuklar mağdurlar aynı zamanda suçlu olma durumu olan çocuklar var ve biz bunları korumalıyız veyahutta bu suçluluğu engellemeliyiz. Bizim çizdiğimiz tablo genel olarak bu tür konferanslarda ve dinlediğim kadarıyla hocalarımdan bunun üzerine konmuş bir tablo. Size şöyle iki örnek vermek istiyorum. Birincisi; Samsun'da, Samsun Anadolu Lisesi öğrencisi iki çocuk 19 Mayıs Lisesi bir çocuk tarafından sadece kız meselesi yüzünden sokakta silahla öldürüldüler ve yani bu son derece kötü bir olay. Aynı zamanda, aynı zamanlar içinde bizim okuduğumuz üniversitede hemen üniversitenin çıkışında bir arkadaşımız yine küçük çocuklar tarafından, yani 18 yaşın altın hukuki olarak bahsediyorum, çocuklar tarafından sallama diye tabir ettiğimiz şu boyda bir bıçakla doğranmaktan son anda kurtuldu. Yani gerçekten şiddetin boyutu çok fazla. Sizin de Murat Beyin de biraz önce bahsettiği gibi artık çocuklar masum suçlar işlemiyorlar, tatsız suçlara yöneldiler. Daha örgütlü işliyorlar, daha organize işliyorlar ve bizde genel olarak bu çocuklara yakın çevrenin içinde olduğumuz için hepimiz bunun mağduru olma durumundayız. Yani aynı zamanda bizlerin de mağdur olma potansiyelimiz var. Yıldız Hanım özellikle sosyal yönünden çok güzel bir şekilde bahsetti. Şunu sormak istiyorum; bu toplumsal anominin içinde bu çocuklar gerçekten mağdur mu ki ben sadece bunun bu kadar basit olduğuna inanmıyorum. Diğer taraftan bu çocuklar acaba bunun bir faktörü mü? Yani bunun içinde bir faktör de olabilir mi? Yani biz bu pembe tablonun içindeyken burada bizim yerimiz neresi olmalı. Yani biz nerede bulunmalıyız. Böyle bir duruma biz karşılaşırsak buna nasıl yaklaşmalıyız? Teşekkür ederim sağ olun.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Peki çok teşekkür ediyorum. Hanımefendi, evet orada size. Ne olur kısa olsun. Aslında arkadaki arkadaşımızdı, buyurun, buyurun.

KATILIMCI : Pardon. Rehber öğretmen olarak burada bulunuyorum. Rehber öğretmenler adına da Yıldız Hanım'a teşekkür ediyorum ve okullardaki rehber öğretmen sayılarının artmasıyla çocuklarımızın takip edilmesi, "Haydi Kızlar Okula" kampanyası ile okullara kazandırılamayan erkek ya da kız öğrencilerin tespit edilmesi çok daha kolay olacak diye düşünüyorum ve Milli Eğitimin zaten şu an öncelikli esası bu rehber öğretmen sayılarının artması. Kaçırmış olabilirim ama bir soru soracağım. Suça yöneltilmiş çocuklar ya da işte bir şekilde aileler yani 12 yaş altında bir cezai işlem uygulanmıyor deniyordu. Peki diyelim bir çocuk kapkaç suçundan yakalandı ve aile ilgili nasıl bir çalışma yapılıyor? Dediğim gibi eğer anlatıldıysa özür diliyorum. Çok kısa bu konu ile ilgili bilgi almak istiyorum.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Çok teşekkür ederim. Elini kaldıran arkadaşımıza.

KATILIMCI : Ben 1 ay önce Amerika ve Türkiye arasındaki bir projeye katıldım. Toplumsal liderlik projesine. Çok yönlü bir projeydi ve orada benim dikkatimi çeken ve gerçekten heyecanlandıran iki olay vardı. Bir tanesi çocuk mahkemelerindeki hakimlerin çocuk psikolojisi ile ilgili çok hakim olmaları, çocuktaki iletişim kurma becerileri ve aynı zamanda hem çocuk mağdur olduğu durumda veya suçlu durumda hem de aileye uygun bir eğitim programına yönlendirmek ve bununla ilgili denetim yapmak. Yani ailenin de eğitim alması zorunlu hale getirmek. Aynı zamanda bu cinsel taciz olaylarında da hem mağdura hem de zorbaya aynı şekilde eğitimin verilmesi idi. Ve bu durumda da şunu da çok dikkate almışlar; belki ailenin gelebilecek parası yok, yol parası yok, imkanı yok. O durumda aileyi bir servis sağlanarak ailenin ücretsiz ulaşımı da sağlanmış ve bunun sonucunda tekrar mahkeme, yeniden aynı dava gözüküyordu. Ve şimdi Yıldız Hanım da çok güzel bir şey söyledi, Türkiye'de maalesef işte okullarda çalışan işte rehber öğretmenler, psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları arasındaki sistematik bir yapı henüz oluşmuş değil. Ve biz bu yapıyı nasıl oluşturabiliriz birinci sorum. Buna nerden başlamamız

gerekiyor? İkinci sorumda, çok güzel bir şey söyledi bir çocuğu, benim yaşadığım bir olay var hâlâ vicdan azabı çekiyorum,çocuk maalesef ailesinden ayırmak zorunda kaldım bir cinsel taciz olayıydı, ailenin hiçbir suçu yoktu fakat ailenin başka bir yere taşınmak için parası yoktu. Neden, biz o çocuğu bir kurum altında bakmak yerine ailenin taşınması için, ailenin yaşayabilmesi bir ev bulmak için o parayı harcayıp da çocuk neden aile ile beraber kalamıyor? Ya bu yapıyı nasıl oluşturabiliriz? Birde cezaevlerinde okullar var mı? Teşekkürler.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Bir arkadaşımıza daha söz veriyoruz.

KATILIMCI : Ben Altındağ İlçesinde rehber öğretmen olarak görev yapıyorum. Şu an bazı okullarda gördüğümüzde çocuk suçları diyoruz çok ciddi bir şekilde yaklaştık ama gittiğimizde çoğu öğretmenlerin bazı okulda psikolojilerinin alt üst olduğunu, kendilerini savunamayacak durumlara düştüklerini de görüyoruz. Yani bu belki okul sayısı 15-20'yi geçmez ama biz Altındağ'da işte toplam kalite yöneyimi şudur budur anlattık, öğretmenlerimiz de bizim can güvenliğimizi önce kim sağlayacak diyor. Biz okula gelip gidemiyoruz diyor. Hani çocuklar o kadar, bizde şu, var aileler inandırılmadığı müddetçe çünkü çocuğun her türlü suçluluğunu aile savunabiliyor. Her türlü haksızlığını, her türlü yaptığı şeyin arkasında. Yani bu oturum başkanımızın dediği gibi burada devlet politikasının çok iyi bir şekilde olması lazım. Adaletin iyi bir şekilde sağlanması lazım. Ufak bir olayda dahi veliler okula geliyor, ufak bir, basit bir olayda. Çünkü diyor ki, siz ne yapacaksınız diyor, ne türlü ceza vereceksiniz, kolunu mu kıracaksınız, ayağını mı kıracaksınız? Bu tür bir şeyler bekleniyor. Biz diyoruz işte yönetmelik neyse onu uygularız yani toplumda herkes kendi kuralını kendi koymaya başlamış durumda. Belki bu yolsuzluk, belki başka şey, belki adaletli bir şeyin olmaması bilemiyoruz yani bu tür sorunların ortadan kalkması için hem yargıda hem diğer şeylerde bir adalet sağlanmadığı müddetçe, kurallar benimsenmediği müddetçe belki yaptığımız şeyler artı değer katacaktır, iyi olacaktır ama sonunu getirmeyecektir yani. Önce kurallara uyan insanları yetiştirmemiz ve adaletli bir gelir dağılımın olması lazım diye düşünüyorum.

ANKARA BAROSU
BİLGİ VE BELGE MERKEZİ

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Teşekkür ederim, sağ olun. Hanımefendi, son olarak,

KATILIMCI : Özellikle gelişmemiş ve gelişmeyecek toplumların en belirgin özelliği olan ve sorun olan, bilinçsizce yapılan göçün çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir? Bu yönde çalışmalarınız var mı? Teşekkür ederim.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Sağ olun. O zaman hemen Sayın Er'e sözü veriyorum. Sondan olursa, evet,

İbrahim ER : Bende o zaman sondan başlıyorum, evet. Gerçekten az önce konuşmamda söylediğim birçok etken ve bunlardan bir tanesi de aslında "göç" ve gerçekten 1980'li yıllarda ülke nüfusunun önemli bir kısmı, % 70 civarında köylerde yaşıyordu ama bugün itibariyle % 29'u köylerde yaşıyor, geri kalanı şehirlerde. Ve gerçekten bu değişik, bu çok kısa sürede bu göç ve diğer her türlü alandaki değişim aslında insanımızın uyum kabiliyetini etkiyor diye düşünüyorum. Göç alan yerlerde, bilhassa şehirlerde, varoşlarda gerçekten bu çocukların suça bulaşabilecekleri ortam ve imkanlar daha fazla. Mesela, yine arkadaşımızın sorusu ile bağlantılı, oraya geçip, oradan oraya geçeceğim, ben Ankara'da müfettişlikte yaptım, o dediğiniz yörede ve gerçekten çok ilginçtir, bun hakikaten paylaşmak istiyorum; bir okula gittim ben, bir öğlen vakti idi, gene o dediğiniz yöre içerisinde, hiç kimse yoktu okulda, sadece çocuklar falan vardı, sadece çatıda 4-5 tane öğrenci vardı, okulun çatısında. Sordum, nerede öğretmenleriniz filan diye bana dediler ki, içerideler ve tel örgülerle falan kaplı böyle. Dedim "oraya nasıl çıktınız", hemen alttaki birisi çok kolay dedi ve tırmanarak duvardan yukarı çıktı ve çıkarken de bir cama ayağı ile vurdu böyle, ikinci katta bir cama, oradan okul müdürü kafasını çıkardı, beni gördü ve içeri aldı beni ve gerçekten şey idi yani hakikaten kapıları kapatıyorlar ve dışarı çıkmak istemiyorlar. Böylesi yörelerde var burada ve göçle beraber oluşmuş ve hakikaten herkesin yani bütün o yöredeki herkes aşağı yukarı aynı sosyo-ekonomik düzeyde ve gerçekten burada eğitimde de müdahale edemezsiniz. Burada çok farklı politikalar, çok daha üst düzey politikalar geliştirmek lazım. İşin ekonomik boyutu var, dediğim gibi sosyal boyutu var, emniyet boyutu var yani eğitim ile işte, böyle böyle yapmamalısınız veyahutta şöyle yapmanız

halinde şu olur; anne-babayı eğitmeye çalışın, bu mümkün değil. Yani çok daha köklü, çok daha üst düzey tedbirler almak gerekir diye düşünüyorum ama göç dediğim gibi önemli, son derece önemli, temel belirleyenlerden bir tanesi. Burada şunu yapıyoruz biz tabi, bu göç alan bölgelerde çalışan öğretmenlerin bu tür sorunlarla baş edebilmesine dönük "hizmet içi eğitim" faaliyetleri veriyoruz. Nasıl ailelerle iletişim kurabilirler, bunları o amaçlar doğrultusunda nasıl etkileyebilirler buna dönük hizmet içi eğitim faaliyetleri veriyoruz. İnşallah sonuçlarını da göreceğiz.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU : Teşekkür ederim Sayın Er. Diğer soruların yanıtını Sayın Türkay Asma toplu olarak verecek ama diğer arkadaşlarım da isterse söz vereceğim. Toparlıyoruz.

Av. Türkay ASMA : Ben ilk sorudan başlayacağım, "o kız arkadaşı nedeniyle cinayet işleyen çocuğumuz gerçekten mağdur mu?". Gerçekten mağdur, neden? Hemen oraya inelim; o çocuğumuza özgüvenini vermemişiz, o çocuğumuza birtakım kalıpları öğretmişiz, nedir, kız arkadaşın senin malındır, senden başkasıyla konuşamaz, senden başkası ile konuşursa senin erkekliğine halel gelir, sen erkek adamsın onu başkasına veremezsin; bunun suçu bizim, bütün toplumun. Bu çocuğa başka bir alternatif öğretmediğimiz için o çocuk mağdurdur. Peki, cinayet işleyen çocuğun hayatı kaymadı mı? Gencecik yaşta oraya girmedi mi, eğitimi gitmedi mi? Bu açıdan bakmak zorundayız. Dolayısıyla biz toplum olarak hareketlerimize dikkat etmeliyiz. Gerçekten çocuklarımızı mağdur etmeyecek bakış açımızı değiştirmeliyiz. Ben şunu söylemek istiyorum; Türkiye'de devlet kim? Devlet, hepimiziz. Hukukçumuz devleti temsil ediyor, öğretmenimiz devleti temsil ediyor, sosyal hizmet uzmanımız devleti temsil ediyor. Yürütme gerçekten yasaları yapıyor, beğenelim beğenmeyelim yasaların iyi tarafları çok fazla, bunları uygulamak bizim görevimiz. Peki, biz uygularken, uygulamayı yaparken gerekli özeni gösteriyor muyuz? Hayır, göstermiyoruz. Biz bir araştırma yaptık; bir proje ile Türkiye'deki bütün çocuk cezaevlerini dolaştık. Aldığımız netice şuydu; bu cezaevlerine düşen çocukların haklarını korumak için devlet Polis'i görevlendirmiştir. Bir tek Çocuk Polisinden memnunlardı ama Çocuk Polisine girmeden önce gene diğer Polis arkadaşlarımız işkenceyi ve kötü muameleyi o çocuklara reva görüyorlardı. Peki, kolluk ne için

vardır? Çocuğun haklarını gözetmek, delillerini toplamak ve yargı aşamasına götürmek için. O aşamada çocuklar bize ne kadar çok işkence gördük ama hepsinde yani Türkiye'nin bütün çocuk cezaevlerinde anlatılan olay buydu. Peki, o arada yasalar diyordu ki, kötü muameleye karşı "doktor raporu al". "Doktorlara gitmedin mi sen" diye soruyoruz yani sen nasıl kötü muamele gördün, rapor almadın mı, gittin, yanında Polis duruyordu, doktor beni muayene bile etmiyordu, kimdi, çocuğun haklarını korumak üzere devlet tarafından görevlendirilmiş bir doktor çocuğu korumuyordu, düzenini korunuyordu, yanlışımız buradaydı. O doktora yanlış yaptığını biz artık anlatmalıyız. Onu koruyarak devleti de koruyamıyordu. İşte düştüğümüz durum bu. Daha da düşebiliriz eğer bu davranışları sürersek. Hemen soruyorduk, "peki avukatın yok muydu? Niye müdahale etmedi?", "avukat mı, kim, benim babam zengin değil ki bana avukat tutsun". Peki, devlet sana avukat atıyor, ne demek baban zengin değil mi, senin zorunlu avukatın var dediğimiz zaman cevap şu, " o mu, devletin avukatı mı?". Çok affedersiniz, "mal" gibi duruyordu, aynen tabir bu. Hiçbir şey yapmıyordu, böyle duruyordu. "Peki, hakim ve savcıya söylemiyor muydunuz?", hakim ve savcı kendi önündeki dosyadaki "hop**" diye bir laflar söylüyordu, onu yazıyordu, beni dinlemiyordu bile". Şimdi çocuklarımızı korumak için getirdiğimiz düzendeki bütün meslek elemanlarını alıyorum ben buraya. "Sosyal hizmet uzmanları yapıyor muydu? Hayır, onlarda doğru düzgün raporumu hazırlamıyordu". Hep bu şekilde çocukları biz bu bakış açımızı değiştiririz. Devletin biz olduğumuzu unutmayacağız. Hepimiz görevimizi teker teker yapacağız. Arkadaşım sordu, "ben cinsel istimrarla ilgili bir derneğin kurucusuyum, Türkiye'deki uluslararası bir derneğin kurucusuyum ve **yönetimindeydi yıllardır, biliyorum, dünyada nasıl işlediğini bizde nasıl işlediğini. Bizde hâlâ çocuklarımıza bütün bu yasal düzenlemelere rağmen çocuklarımızın bu Temmuz'da da o yürürlüğe girecek ama hiçbir hazırlığı yok, "görsel ve işitsel ifadelerin alınacağı" birer oda hâlâ temin edilemedi ve biz Baro olarak bu odanın her türlü maliyetini üstlenmeye razı olmamıza rağmen "oda" yok denilebildi yani bu, bakış açımızın ne kadar çocuktan yana olmadığını, çocuğun haklarını korumaktan yana olmadığını gösterdiği için ifade ediyorum. mağdur çocuğa avukat atanması zorunlu. Bugün girin ağır ceza, asliye cezada bu çocukların, suçu işleyenleri yargılanır, çoğunun avukatı yoktur. Müdahale

edersiniz, avukat atamanız gerekirdi dersiniz, "sen dışarıdan karışma" denir. Oysa onun görevidir, o yargıcın görevidir o çocuğa avukat atamak yani böyle bir umursamazlık içinde biz sorunlarımızı çözemeyiz.

Sizin ve meslek elemanlarının, öğretmenlerin sorunlarına gelince yani hepsinin, okuldaki bütün öğrencileri tanıması gerekir, rehber öğretmenin görevi budur. Bir sorunu var mı ve bizim Merkezimiz yürürken bize gelen istismar olaylarının % 90'ı da rehber öğretmenlerden geldi. İçlerinde çok özverili olanlar, çok iyi çalışanlar var ama içlerinde, bütün mesele bu, bütün meslek elemanları için diyorum, eğer biz gerçekten bu çocuklar bizim çocuklarımız, bu ülke bizim ülkemiz ve biz bu çocuklarımızı kurtarabiliriz diyorsak ki, böyle demek zorundayız ve kurtaracağımıza % 100 inanıyorum ben. Elini uzattığın anda elini tutmaya hazır bu çocuklar, hemen, hazırlar çünkü "sevgi" görmemişler. Sevgi onları o kadar rahat yola getiriyor ki ama biz o elleri hep ittik bugüne kadar. Bize onları korumak için verilen görevlere rağmen ittik ve dışladık. Eğer gitmezsek, sahip çıkarsak sorunlarını çözebiliriz. Daha öncede mümkündü, hele şimdi Yasaya da girdi, "koruyucu ve önleyici tedbirlerle" "danışmanlık tedbiri" ile uzmanların ev ev dolaşması gerekiyor. Biz Baro olarak bazı yerlerde toplum merkezlerinde eğitim verdik işte; "şiddetin ne kadar yanlış bir şey olduğunu eğer siz çocuğa şiddet gösterirseniz sizden kaçar, okul gösterirse, öğretmen gösterirse okuldan da kaçar, sokağa gider, sokak risktir, sokakta uyuşturucuyu öğrenir, sokakta istismar edilir, sokak suça ittirir*" dedik. Yani şiddetin çocuğun suça itilmesinin kaynağı "şiddettir" dedik. Anneler bize şöyle dediler, hiç kimse bize gelip bunu anlatmadı yani ekonomik sorunları çözemeyebilirsiniz ama sevgi gösterebilirsiniz dedik. Sevgiyi gösterirseniz çocuğu evde tutarsınız, öğretmen sevgiyi gösterirse çocuğu okulda tutar. O zaman sokakta, sokaktaki riskten ve suçtan çocuğu korumuş oluruz. Tek yol budur. Ama döverek, aşağılayarak değil. Özgüvenini yükselterek, "sen iyisin, sen güzelsin, sen yapabilirsin" mesajını her aşamada bu çocuklara verebiliriz. Verdiğiniz taktirde çocuk ne başkasının hakkını çiğner ne de kendi hakkını çiğnetir, bu da çok önemlidir. "Hak arama" ve "başkasının hakkına saygı duyma" sadece özgüven ile sağlanır. Aşağılayarak, şiddet göstererek sağlanamaz diye düşünüyorum.

Şu anda her şey mümkün, yasalar hiç engel değil ama Türkiye'de, danışmanlık tedbiri nasıl uygulanacak, Türkiye'de sordum araştırdım ben, Türkiye genelinde 37 tane aile danışma merkezi varmış, biz 81 ilden oluşuyoruz yani her ilde bir tane bile yok. Oysa her mahallede bir aile danışma merkezi olması gerekir. Gerek ailenin buraya ulaşması gerekse oradaki uzmanın aileye ulaşması gerekir. Sistem, 911 gibi bir sistemin Türkiye'de kesinlikle kurulması gerekir, 81 ilde. 24 saat nöbet tutacak, savcısı yani hukukçusu, doktoru, uzmanı orada duracak ve çocuğun ya da ailenin, kadının ulaşabileceği bir hat olacak. Şiddet gören çocuğa, şiddet gören kadına anında ulaşılacak ve hemen orada çözüm getirilecek. Nereye konulacak, nasıl terapi edilecek, hukuk haklarını nasıl öğrenecek. Eğer biz bu sistemi kurmazsak, ihbarı bekleyerek, ihbar suç olsun mu olmasın mı tartışması yaparsak Türkiye'de şiddeti önleyemeyiz, Türkiye'de şiddeti önleyemezsek de suçu da önleyemeyiz. Teşekkür ederim.

Yüksek Hakim Mustafa KICALIOĞLU: Değerli konuklar hepinize, kendi adıma arkadaşlarım adına çok teşekkür ediyorum, iyi akşamlar diliyorum. Bir başak toplantıda inşallah beraber olacağız, daha az sorunlu çocuklarla gelecekte güzel Türkiye için. İyi akşamlar diliyorum, sağ olun.

GENÇ HUKUKÇULAR SEMİNERİ

GENÇLER SORUYOR, BAŞKANLAR CEVAPLIYOR

06 Haziran 2006

Av. Özgür ERALP : Pardon, öncelikle böyle kısa bir açıklama yapmak istiyorum; ben Avukat Özgür Eralp, Baromuzun Bilişim Kurulu Başkanıyım. Bilgi İşlem Merkezimiz tarafından Baromuz ile ilgili olarak kısa bir film hazırladık. Bu filmi sizin gösteriminize sunmak için, sağ olsun, Genç Avukatlar Kuruluna da bir ricada bulunduk, sağ olsunlar bizi kırmadılar, filmimiz tam olarak bitmedi ama sizin görüşlerinize açmak için bu kısa filmi bir izlemenizi, teşekkür ediyorum.

FİLM GÖSTERİMİ

Av. Tuğba KAYALI / Genç Avukatlar Kurul Başkanı : Ankara Barosu Genç Avukatlar Kurulu'nun düzenlemiş olduğu "Gençler Soruyor, Başkanlar Cevaplıyor" konulu Panelimize hoş geldiniz. Ben, Kurul Başkanı Avukat Tuğba Kayalı. Genç Avukatlar Kurulu'nun amacı Ankara Barosuna kayıtlı başta genç avukatlar ve stajyer avukatların mesleğinin onuruna yakışır, mesleki ve mali haklara kavuşturulmasını, mesleğe giriş ve devamı süresince karşılaşabilecekleri her türlü sorunların tespiti ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını sağlamak, Kurulun amacını katılımcı, en uzun ve en verimli şekilde yapılanmasını ve çalışılmasını amaçlamaktadır. Genç Avukatlar kavramı esasta 0 – 5 yaş avukatları kapsamakla beraber 0 yaş, 05 yaş, 10 yaş ve diğer gruplarındaki avukat arkadaşlarımızın sorunlarının aynı veyahut birbiri ile paralel olması amacıyla bünyesine tüm avukatları almaktadır. Kurul, bir yandan meslekte karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri getirmekte diğer yandan ise meslekte birlik ve beraberliğin sağlanması amacıyla genç avukatlar arasında iletişimin ve koordinasyonun kuvvetlendirilmesi için çeşitli etkinlik, faaliyet ve organizasyonlar yapmayı ayrıca kendisine amaç edinmiştir. Bu amaçtan hareketle, ilk etkinliğimiz 30 Mayıs Salı akşamı Ankara Barosu Gölbaşı Sosyal Tesislerinde gerçekleştirilmiştir. Düzenlenen "Gençlik ve Tanışma Kokteylini" yaklaşık 850 kişi katılmış olup katılımcı tüm meslektaşlarımıza teşekkür ediyoruz. Biz Genç Avukatlar Kurulu olarak amaçlarımızı gerçekleştirmek amacıyla her Salı saat 18:30'da ABEM'de toplanıyoruz. Bizim ile birlikte çalışmak isteyen tüm meslektaşlarımızı toplantılarımıza davet ediyoruz. Kurul olarak her türlü teklif, öneri, fikir, düşünce, soru ve sorunlara açığız.

Bugün etkinliklerimizden ikincisi olan "Gençler Soruyor, Başkanlar Cevaplıyor" konulu Panelimizde biz gençler için ilk ağızdan, kendi sorunlarımızı doğrudan başkanlara iletmek ve karşılıklı olarak çözüm ve çözüm önerileri bulma imkanı sağlayacağız. Bize bu imkanı sağlayan ve gençleri dinlemek amaciyla bugün burada olan başkanlarımıza teşekkür ediyoruz. Tüm ilanlarımızda ve afişlerimizde Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Avukat Özdemir Özok'un da bugün aramızda olacağını duyurmuştuk. Panelimiz programı 1 ay önceden ayarlanmıştır. Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Avukat Özdemiz Özok programında mücbir nedenlerle yaptığı son dakika değişikliği nedeniyle aramızda olamayacağını dün bizlere iletmiştir. Panelimiz, diğer başkanlarımızın katılımıyla gerçekleştirecektir. Panel, gençlerin soruları ve Başkanlarımızın cevapları şeklinde yürütülecektir. Tüm herkese söz hakkı tanınmaya çalışılacak ve yaklaşık 2 saat sürecektir. Panel çıkışında ise hemen yan tarafta ABEM kafeteryasında mini bir kokteyl düzenlenecektir.

Bugün bizlerle beraber olmak için burada bulunan Ankara Barosu Başkanı Sayın Vedat Ahsen Coşar'ı ve Staj Kurulu Başkanı Sayın Akif Kurtuluş'u kürsüye davet ediyorum. Ben sözü Başkanlarımıza bırakıyorum,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : İyi akşamlar. Hepinizi hem kendi adıma, hem de Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına sevgi ve saygı ile selamlıyorum. Özdemir Bey, gerçekten mücbir nedenle Ankara dışında, onun için gelemedi. Ben O'nun bu konu ile ilgili üzüntüsünü ve mazeretini size vekil olarak arz ediyorum. Ama biz buradayız, Akif Kardeşim birlikte sizlerin soracağı soruları cevaplandırmaya hazırız. Atış serbest, siz sorun, bizde bütün içtenliğimizle cevap verelim. Önce şunu söyleyeyim: bir konuşmanın veya bir yazının içtenliği yoksa, herhangi bir değeri de yoktur. Beni yakından tanıyanlar bilirler, ben çok içten, çok açık bir insanım, onun için soracağınız sorulara da açık yüreklilikle, içtenlikle cevap vereceğimden emin olabilirisiniz. Ama yine de çok fazla sıkıştırmayın,

KATILIMCI : Sayın Baro Başkanım, Staj Kurulu Başkanım öncelikle böyle bir etkinlik için teşekkür ediyoruz, bize bu fırsatı verdiğiniz için.

Ben Ankara Barosu Stajyer avukatlarından ve Grup sözcülerinden temsilci olarak arkadaşlarımızla yapmış olduğumuz Perşembe günü toplantıda,,size aktarmamı istenilen birkaç şeyi dile getirmek istiyorum ve bu çerçevede de Ankara Barosunun, Barolar Birliği de Özdemir Bey de bugün burada olsaydı onların görüşlerini duymak istiyoruz. Biz, genç stajyer avukatlar, özellikle bu dönem itibariyle 2001 girişli olanlar, bizi bekleyen bir "avukatlık sınavı" var. Bu, mevcut avukatlık sınavında belirsizlik, gençler olarak hepimizin belirsizliği en büyük korkumuz. Bu sebepten ötürü bizler, hem stajın mesleki açıdan bölünmesi, geçiş süreçlerinin yaygınlığı ve avukatlık mesleğini yapmayı düşünen genç stajyer arkadaşlarımızın hem adli idare hakimlik olsun hem KPPS sınavları olsun yönlenmeleri sebebiyle, hem arkadaşlarımız açısından hem de bu mesleğe zarar getirdiğini düşünmekteyiz. Kaldı ki, tüm sınavlar stajların başında yapıldığı gözetilirse eğer staj sonundaki bir sınavın ki, bu tarih stajın bitmesinden sonraki bir tarih ve 1136 sayılı Kanuna göre de staj bitim belgesini aldığımız için biz,, 1136 sayılı Kanuna da tabii değiliz, o süre zarfında her türlü avukatlık işlemi ya da bir çok sorun ile de karşılaşabiliriz. Bu sebepler ışığında bir mesleğe karşı yapılmış bir haksızlık olduğunu düşündüğüm, ÖSYM tarafından sonradan yapılan bu sınavın değiştirebilmesi için, başa alınabilmesi için ya da farklı şekillerde uygulamaya yönelik yapılabilmesi için Ankara Barosu'nun ne gibi bir çalışması var? Ankara Barosu, bizim ilettiklerimiz ışığında dikkate aldığını biliyorum ama ne gibi önlemlerle bu olayı Meclis'e ya da gerekli yerlere, Barolar Birliği'ne taşımak için bir çalışma yapacak mı? Teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Biz bu çalışmayı yaptık, ben sizleri bilgilendireyim; Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan Vekili Sayın Kemal Anadol ile ve aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Köksal Toptan ile ben bizzat gittim görüştüm, Sayın Adalet Bakanı ile de görüştüm. Birlik Başkanımızın, Sayın Özok'un da bu konuda temasları var. Ayrıca biz, yazılı olarak da bu konudaki düşüncelerimizi kendilerine ilettik. Türkiye Büyük Millet Meclis'inde bulunan meslektaşımızla, hukukçu, avukat sayın milletvekilleriyle de görüştük. Yani, bu Yasada bir değişiklik yapılması gerektiğini, hatta sınavın bu dönemde yapılmaması yönünde bir çalışma yapılmasını, Yasanın o yönde değiştirilmesi gerektiğini, yapılacak olan düzenleme ile stajdan önce sınavın yapılmasının daha uygun olacağını,

bütün bunların hepsini biz intikal ettirdik. Henüz bir sonuç yok, takip ediyoruz.

Av. Akif KURTULUŞ / Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Birde ben, bu vesileyle, şimdi bu avukatlık sınavının bir kere sonunda yapılmasına ilişkin sakıncalar, belki ilerleyen sorularla da açılacak fakat Yönetim Kurulumuzun bu konuda çok net bir görüşü, esasen sayısı itibariyle büyük Barolarında bu konudaki görüşü çok net, 20 Ocak 2006 tarihli Barolar Birliğinde yaptığımız, benim de katıldığım ve Barolar Birliği Başkan Yardımcısı Sayın Toker'in de katıldığı toplantıda alınan yani bu konudaki, istisnasız bir görüş birliği mevcut, sınavın bu şekliyle yapılması mesleğimizin geleceğine dair hiçbir sorunu çözmeyecek. Burada, stajyer arkadaşlarım da çok iyi bilirler, staj eğitimine ilişkinde sorunları aynen bu şekilde yığılmış olduğu gibi muhafaza edecek. Şimdi bununla ilgili yapılacakların ben, yeri gelmişken esasen bu dönem grup sözcüleri kuruluna teşekkür etmek istiyorum çünkü şöyle bir hassasiyetle bu konuya yaklaştılar; kendilerinin hazırladığı, özellikle bu, şimdi bir sınavın, sınav ile ilgili bir düşüncemiz var ama bu sınav yapılır ise bu sınavda protokol gereği 10 Kasım ile sınavın yapılacağı 23 Aralık tarihi arasında staj bitim belgesini alacak arkadaşlar için ciddi bir haksızlık vardı, grup sözcüleri burada, gerçekten bu çok yerinde bir müdahalede bulundu, bunu bir metin haline getirdi, bu metin bizim Kurulumuz tarafından Yönetim'e aktarıldı ve Yönetim Kurulumuza da gerçekten teşekkür borçluyuz ve Birlik ile yapılan çalışma neticesinde Yönetmelik değişti, istemediğimiz bu sınava aslında girecek olan arkadaşlarımızın bir kısmına yapılacak haksızlıkta bu vesileyle engellenmiş oldu. Bunu da yeri gelmişken açıklayayım dedim.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Bu arada ben bir şey daha söyleyeyim; biz yapıyoruz bu çalışmaları, aslında daha erken başlatmayı düşünmüştük, ama başarılı olamadık. Eylül ayı başından itibaren bunu gerçekleştirebilecek duruma geleceğimizi umuyorum. Avukatlık sınavına hazırlamayla ilgili, hazırlık ile ilgili özel bir program hazırlıyoruz, Ekim ayından itibaren sınav tarihine kadar bu hizmeti biz stajyerlerimize vereceğiz. Peki, buyurun,

Stj. Av. Yavuz KATI : Stajyer Avukat Yavuz Katı. Daha önce, grup sözcüsü değilim ama grup sözcüleri toplantısına katılmıştım, orada da

dile getirildi, biraz evvel de arkadaşımız da biraz değindi ama Avukatlık Kanununun 26. maddesinde, biliyorsunuz, bizim stajyerken sulh ceza, sulh hukuk ve icra mahkemelerinde duruşmalara girebileceğimiz, belli işleri yapabileceğimiz belirtildikten sonra 2. madde, 2. fıkrasında, staj bitim belgesi aldıktan sonra avukatin bu haklarını zayii edeceği belirtilmiş. Ancak bu avukatlık sınavı olmadan önce bu düzenleme belki yerinde idi ancak avukatlık sınavı geldikten sonra bu düzenleme tamamen amacına ters bir hâl aldı ve Ağustos itibariylé, Ağustos sonu itibariyle stajını bitirmeye başlayan arkadaşlar bizler, Aralık!a kadar ki, Aralık'tan sonrada sınavın sonucunun belirlenmesi, yaklaşık 1 ay sürer diyelim ve ruhsat yaklaşık 6 ay boyunca vasfımız ve niteliğimiz ne olduğu belli olmaksızın yani hukukçu, sadece hukukçu sıfatına haiz olacağız ve stajyerken yapabildiğimiz yetkileri, maalesef ki staj bitim belgesi aldıktan sonra kullanamayacağız. Stajyerken girdiğimiz duruşmalara giremeyeceğiz. Bu konuda da bir yasal düzenleme gerekiyor anladığım kadarıyla çünkü Kanun ile düzenlenmiş bu hüküm de, bunun ile ilgili acaba avukatlık sınavı ile Meclis'e başvurulması dışında Yönetmelik ya da Barolar Birliği'nin çıkaracağı bir yönetmelikle çözüm olabilir mi? Yoksa bu konuda da yine Meclis'e mi gidilmesi lazım? Teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayir, yönetmelik değişikliği ile olmaz. Yasada yapılmış olan bir düzenleme, mutlaka Yasada bir değişiklik yapılmasini gerektiriyor; Yani Yasa çıktığı zaman sinavi getirirken bütün bu ayrıntılar düşünülmemiş, tabi uygulamanın içerisine girdikçe bu aksaklıkları görüyoruz, belki daha başka sorunlarda çıkacak, onların hepsi zaman içerisinde aşılacak, yani bir geçiş dönemi bu. Toplumlar için veya işte, sizin konumunuzda olan insanlar için, geçiş dönemleri her zaman için tehlikelidir, birileri mağdur olur, ama bunun sorumlusu biz değiliz. 2001 yılında Yasa çikartıldığı zaman bu şekilde çıkartılmış. Buyurun,

KATILIMCI : Şimdi arkadaşlarımdan sınavın yapılmasının usul açısından yani biçim olarak ele aldılar ki, doğru şeyleri söylediler ama ben sizin, o metninize baktığımda sunduğunuz, grup sözcüsü arkadaşlar getirip imza topladıkları zaman da söyledim, metin çok yetersiz yani sizin başvurduğunuz konular çok yetersiz. Her şeyden önce söyle bir cümle geçiyor; "bu sınavın ÖSYM tarafından yapılıp yapılmayacağı şu aşamada önemli değil" deniliyor. Şimdi biz, 4 yıllık bir hukuk fakültesi bitirdik ve

bu hukuk fakültesinde bile hiçbir sınav yani çok zaruri olmadığı sürece ya da önemli derslerde diyeyim, hiçbir şekilde çoktan seçmeli bir sınav olmadım. Her şeyden önce ÖSYM'nin bu sınavı nasıl yapacağı ya da ÖSYM yapıyor bu soruya ben cevap arıyorum sizden ve bu noktada niye böyle bir cümle kurdunuz yani "önemli değil", bence çok önemli bir şey. ÖSYM benim bilgimi, bu şekilde çoktan seçmeli bir sınav ile nasıl ölçecek yani buradan çıkan, daha doğrusu bu sınavı geçen bir avukat gerçekten mesleki kaliteyi yükseltecek mi? Ya da siz buna inanıyor musunuz diye sorayım.

Av. Akif KURTULUŞ/ Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Şimdi sözünü ettiğimiz ÖSYM tarafından yapılıp yapılmamasının önemli olmamasına ilişkin ibare yani 20 Ocak tarihli Barolar Birliği toplantısındaki ortak metin, tutanaktaki metin. Orada yalnız dikkat ederseniz, tartışmanın temel ekseninin ne olduğu önemli. Burada avukatlık sınavının, şimdi hukuk fakültelerindeki eğitim bir nosyon eğitim, hukuk nosyonu alıyoruz biz orada. Mesleğe, avukatlığı seçen, ben avukatlık yapacağım diyen arkadaşlarımız için hukuk fakültesini bitirdikten sonra girecekleri bir sınav olacak, böyle bir modelin uygun olduğu kanaatindeyiz. Şimdi, bu modelde önemli olan bir kere bu modelin konması, bunda çoktan seçmeli olup olmaması ikincil bir konu. Ama benim kişisel olarak yani oradaki tartışma ayrı bir tartışma. Önemli olan biz yasama organı nezlinde yapacağımız bütün çalışmaları ikincil diye yani "avukatlık stajı bittikten sonra yapılacak sınavın hiçbir sorunu çözmeyeceği konusunda anlaşıyor muyuz" anlaşmamız lazım bu konuda. Sınav, sınav artık, sınavdan kaçış yok, bu bir gerçeklik. Ben hatta tam tersine, hukuk fakültesini bitiren bir arkadaşımızın "ben hakim ve savcı olmak istiyorum" diye bir sınava girdiği gibi, "hayır, ben avukat olmak istiyorum" diye bu sınavı tercih edecek işte, bu sınavın o tartışmayı orada yaparız. Kişisel fikrim, burada böyle bir öcü yaratılmasın da doğru olmadığı kanısındayım yani çoktan bir nosyon eğer ölçülecek ise, nosyonun çoktan seçmeli soru ile ölçülmesinin daha başından yanlış olacağı kanısında değilim, bunun mahsurları yapılacak bir çalışma ile bertaraf edilebilir ama önemli olan yani bir tanesi çok daha farklı bir ayrıntıdır. Bizim burada hedef olarak önümüze koyup gerçekleştirmek istediğimiz şey yani ortada bir top var ve biz koşacağız, koşacağız ve vuracağız, o top hangi top? Birden fazla top var ama kaleye gol olmasına en yakın, en muhtemel, en pozisyona yakın top bu sınavın

hukuk fakültesi bitirdikten sonra yapilmasına dair toptur, biz o topa vurmak durumundayız. Gerisi ayrıntıdır, önemsiz midir, önemlidir. Teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, ben şunu söyleyeyim; tabi, sizin sorunuzla ilgili, aslında sistem bağlamında onu değerlendirmek gerekir, çoktan seçmeli sınava ben karşıyım, yanlış bir sınav biçimi. Örneğin üniversite sınavları çoktan seçmeli, ne oldu, ortaöğretimde, lise öğretiminde doğrudan doğruya teste endeksli bir müfredat geliştirildi. Dolayısıyla, liseden mezun olan çocukların, gençlerin büyük bir kısmının, yazma becerisi ve okuma becerisi çok fazla gelişmedi, geliştirilemedi. Uygulanan bu yöntem ile orta öğretim, lise öğretimi dershanelere ihale edildi. Onun için bugün dershaneler gençleri, üniversite sınavları için çoktan seçmeli sisteme göre hazırlıyorlar. Şimdi avukatlık ile ilgili olarak yapılacak olan sınavın çoktan seçmeli yapılması durumunda, şu aşamadaki yapılacak yöntem o, çoktan seçmeli biçiminde yapılması durumunda, bunun hukuk fakültesindeki eğitimi de bozacağı açık. Onun için bunun böyle yapılmaması gerekir. Bu sistemin değiştirilmesi gerekir. Bu konuda benim başka düşüncelerim, önerilerim, daha radikal bir yaklaşımım var; bir defa Anglo Saksonlarda olduğu gibi, hukuk fakültesi eğitiminin ikinci fakülte haline getirilmesi gerekir, birincisi bu. İkincisi, yargıçlık, avukatlık, yani yargıçlık stajı ile avukatlık stajının ayrı yapılması da son derece yanlış, bu iki stajın mutlaka birleştirilmesi gerekir, tek staj olması gerekir ve ister yargıç olsun, ister savcı olsun, isterse avukat olsun tüm stajyerlerin ortak bir staj kültüründen geçmeleri gerekir. Ama bunların hepsi Avukatlık Yasasında yapılması gereken, diğer yasalarda da yapılması gereken değişikliklerle ancak mümkün. Akif Bey'inde demin söylediği gibi, önümüzde bir sınav var, bu sınav çok büyük bir olasılıkla ÖSYM tarafından yapılacak ve çoktan seçmeli olacak. Sizde, bu koşullarda sınava gireceksiniz. Onun için, ona göre kendinizi hazırlayacaksınız, ama gelecekte bunun değiştirilmesi için hep birlikte, Baro olarak, Türkiye Barolar Birliği olarak, avukatlar olarak elbette mücadele edeceğiz.

KATILIMCI : Söylediklerinizi üzerine bir şey söyleme gereği duydum; her şeyden önce şu tavrınızı eleştireceğim, kusura bakmayın, birincisi, sınavı bize çok kanıksattınız yani "olmayan bir sınav, mecbur olacak" ediniz şu anda. Bence hâlâ yapılacak bir şeyler var bu sınava dair.

Ha, sınav olur, ondan sonra biz sınavın uygulamadaki eksikliklerini düzeltmeye çalışırız ama şuan bu sınav daha olmadı, olmayabilir de. Yani bence sizin buradaki insanlara "arkadaşlar, bu sınava dair mücadelemizdir, bunu yapabiliriz" demeniz gerekir diye düşünüyorum, tabi bu benim kişisel düşüncem. İkincisi, şimdi neden bu sınav belli bir süre ile sınırlandırılıyor, neden bu sınav çoktan seçmeli yapılıyor, artı neden bu sınavda benim hukuk fakültesi tarafından ölçülen % 60'lık kısmım yeniden ölçülüyor? Şimdi bunların hepsini topladığımızda aslında sınavın çokta mesleki kaliteyi artıracak bir sınav olmadığı açık yani burada insanları bir nicelik olarak birikim söz konusu ve bu nicelik birikimini de bir şekilde engellemek gerekiyor, nasıl engelleyeceğiz? Doğal olarak diğer mesleklerde yapıldığı gibi bir sınava tabii tutalım ve sınavı da en kötü şekilde uygulayalım? Nasıl uygulayalım? ÖSYM tarafından yapılacak çoktan seçmeli bir sınav olarak uygulayalım. Şimdi çalışmayi yürütürken tamam, sınavı kabullendik, o zaman şeyi yapalim, artık aksaklıklarini mı düzeltmeye çalışalım diyelim yoksa sınavın mantığına tümden mi karşı çıkalım? Çünkü ardından gelecek sistem aynı belki dediğiniz o, İngiltere, Amerika modelinde olduğu gibi olacak, bir süre sınırımız var, bir girme hakkı sınırımız var ve bundan sonra biz hiçbir şey olmayacağız, ne olabiliriz? E, şuan stajyer avukatların bile çok zor şartlarda diğer avukatların yanında çalıştığını hepimiz biliyoruz, e, sınavı kazanamayan bir, artık avukatta olamayacak bizler, hukuk fakültesi mezunları muhtemelen diğer avukatların bürolarında çok düşük bir ücretle, çok kötü şartlar altında çalışmaya devam edeceğiz. Şimdi bu noktada hani mücadeleye tutup da "artık bu sınav olacak, bunu kabul edin, ondan sonrasını düzeltiriz" demek yerine bence "hayır, bu sınavı engelleyebiliriz çünkü mesleğimiz bunu kabul etmiyor" demek bence daha doğru olur diye düşünüyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Ama söylediklerimin hepsini birleştirirseniz o sonuç çıkıyor, Yani başlangıçta bu sınav ile ilgili Ankara Barosu olarak, Türkiye Barolar Birliği olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi nezdinde, Adalet Bakanı nezdinde girişimde bulunduğumuzu, bunları zorladığımızı söyledim. Ama başarılı olamadık, hiçbir şey değişmedi, sınav çoktan seçmeli bir şekilde ÖSYM tarafından yapılacak, ona da hazırlıklı olmanız gerekir dedim. Bütün söylediğim bu.

Mücadele etmeyelim, bunu burada bırakalım, kabullenelim anlamında bir şey söylemedim.

KATILIMCI : Bilmiyorum, Akif Bey bile söze başlarken ki, grup sözcülerindeydim, daha önceden ve istifa ettim, şu an istifa nedenimi açıklama gereği duymuyorum ama yani söze başlarken bile "bunu kabul edelim, bu sınav olacak" diye başladı, bu bence çok yanlıştır ve söylediklerinizde de o zaman bir çelişki ortaya çıkıyor demektir.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, bütün olarak bakacak olursanız bir çelişki ortaya çıkmıyor. Yani bununla ilgili olarak önce yaptıklarımızı söyledim, ondan sonra da bütün bunların hepsinden sonuç alınamadığı taktirde sınav yapılacak, "bu sınav ÖSYM tarafından yapılacak, çoktan seçmeli olarak yapılacak, sizlerde buna hazırlıklı olacaksınız dedim. Herhangi bir çelişki yok burada. Kaldı ki, biz yasama organı değiliz, yürütme organı da değiliz, Baro olarak, Türkiye Barolar Birliği olarak bu konuda gerek yasama organı nezdinde, gerekse yürütme organı nezdinde girişimde bulunuyoruz, onun mücadelesini yapıyoruz, bundan sonrada onun mücadelesini yapmaya devam edeceğiz, ama en kötü olasılık nedir? Hiçbir şeyin değişmemesidir, sizin ÖSYM tarafından yapılacak olan çoktan seçmeli bir sınava girmenizdir, buna da hazırlı olun diyorum, bir çelişki yok burada. Herhalde bir yanlış anlama var veya belki biz yanlış anlattık. Evet,

KATILIMCI : Şimdi genç meslektaşımızın söylediği gibi bakmadım, siz herhalde Akif Bey ile, ikinizde direk olarak bu sınava karşısınız, dolaylı yollardan,

Av. Akif KURTULUŞ / Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Doğru Üstat, direk karşıyız, dolaylı değil.

KATILIMCI : Oysa benim istediğim şu; yani bu ülkede her mesleğin belli kriterleri var, belli ölçüleri var, belli nitelikleri var. Biraz önce sayın genç meslektaşım konuşurken avukatı sıradan bir meslek yani niçin avukatın da kriterleri olmasın, hiç olmasan hukuk fakültesini bitirirsen bile avukat olacaksın mantığı bu ülkede egemen ve bu yüzden de mesleğimiz gerçekten hak ettiği saygınlığı bulamıyor. Benim size sorum Sayın Başkanım, birde Akif Bey yani bu etkin olmanızdan dolayı,

özellikle, emekli hakim, ve savcıların mesleğe kabul edilmemesi yönünde yani bu sınava eğer genç meslektaşlarımız girecekse, yeni mezun olanlar girecekse şu tarihte mezun olanlar değil yani avukatlık mesleğine kabul edilecek her Türk vatandaşının belli bir yaş sınırlaması ve hakim, savcılar konusunda bir çalışmanız var mı yani emekli hakim ve savcıların avukatlık yapıp yapmaması konusunda?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Böyle bir çalışmamız yok,

KATILIMCI : Hayır, şimdi genç, meslektaşlarım bence şunu dillendirmelidirler yani 65 yaşındaki bir adam gelip avukat olabilirse o zaman ne olur?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Şimdi öyle yapmak değil de şöyle yapmak gerekir. Yargıçlık, savcılıktan avukatlığa, avukatlıktan yargıçlığa ve savcılığa, her aşamada yatay geçiş olması gerekir. Benim görüşümde budur, o bağlamda ben yargıç ve savcıların belli bir süre geçtikten sonra veya işte, emekli olduktan sonra avukat olmalarına ilke olarak karşı değilim. Ama aynı şekilde bizim de, pardon, aynı şekilde bizim de,

KATILIMCI : Sonuçta hakim olamıyoruz,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, aynı şekilde bizim de belli bir süre avukatlık yaptıktan sonra, yani mevcut kısıtlamaların, mevcut sınırlandırmaların kaldırılması gerektiğini ve bizim de yatay geçiş ile yargıçlık ve savcılık yapma yolunun avukatlara da açılması gerektiğini savunuyorum ben, bunu değişik yerlerde de ifade ettim. Evet,

Stj. Av. Sezer Can BEKTAŞ : Stajyer Avukat Sezer Can Bektaş. Öncelikle bu toplantı için ben de teşekkür ediyorum. Konu gençlerin Başkan'a soru sorması olunca elbete, stajyer avukatların en büyük sorunun, bu dönemki stajyer avukatların en büyük sorununun sınav olduğu açıktır. Buna biraz daha katkı yaparak, birkaç şeyi açıklamak ihtiyacı duydum, birkaç şeyi sormak ihtiyacı duydum; Avukatlık Yasasının 76. maddesinde ve devamında düzenlenen Baroların mesleki ilkeleri en üst seviyeye getirmesi ve meslek ile alakalı çalışmaları yapmasını hatta

eğitimi de, mesleki eğitimi de Baroların vermesini öngörmüş bir 1136 sayılı Yasamız var fakat şöyle ki, her zaman Türkiye'nin konvektöründen de olan sınavlar gelmiş, çatmış avukatlık sınavına da girmiştir. Bunun nedenini, başlangıç nedenini şu olduğu söylenmekte; 39 tane hukuk fakültesi vardır ve bu 39 tane hukuk fakültesinden mezun olan kimselerin hepsinin avukatlık yapacağı ve nicelik olarak, biraz önce arkadaşımızın dediği, etrafı dolduracağını ve bunun da niteliği düşüreceğini söyleyerek sınav yapılmaktadır, bunun gerekçesi de budur fakat biraz daha geniş bakıp bunun başka yerlerdeki nedenlerini ya da başka engellerini aramak gerekir. Hukuk fakültelerini açan zihniyetler ki, ben buna çok açık bir şekilde söylüyorum çünkü ben ilk defa hukuk fakültesine girdiğimde telefon ile ders işleniyordu ve ben bunları yaşadım. Evet, niceliği bence hukuk fakültesi ya da bunun tartışma yerinin hukuk fakültesi açanlara sormak gerektiğine inanıyorum. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi işte, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, bunların sayılarını topladığınız zaman zaten, 2 fakültenin de sayısını topladığınız zaman yeni açılan fakültelerin ne kadar az miktarda mezun verdiğini anlayacaksınız. Bunun değişikliğinin yolunun da Bakanlar Kurulu kararıyla, bu fakültedeki öğrenci sayısının indirilmesi olduğunu düşünmekteyim. Sınav için tekrardan geri dönüp değerlendirdiğimiz zaman sınavı olup, olmasi ya da olmaması konusunda tartışmamız gerekir. Bence şu anda herkesin bütün Baroların hatta Barolar Birliğinin de aklı bu konuda karışık, "sınavı yapsak mı yapmasak mı", "bunun yanında mı olsak, karşısında mi olsak". "Bir gerçekliktir sınav" dedi Akif Bey, gerçeklikleri tasavvur etmeli,evet tasavvur edebiliyoruz gerçeklikleri lama, bunları doğru betimlememiz gerekir, neden? Bunun muadillerine baktığımız zaman, bir avukatlık sınavının bir başka ülkedeki muadiline baktığımız zaman nasıl yapıldığı. Ben bir şey ile karşılaştım, bunun ilkesi şu; 2 gün ardı ardına sınav yapılıyor, 2 gün ardı ardına devam eden sınavı da 200 soru soruluyor, sabah olan sınavda gündüz oturumunda işte, 50 tane o test dediğiniz, çoktan seçme sınav soruları, öğleden sonra sözlü, daha sonra bir "case" veriliyor, bu olay üzerinden tekrar kişiler dilekçe yazabiliyor ya da sözlü savunmaya geçiyor ve en sonunda da mülakat var. ben şunu önermek istiyorum Baroya; eğer avukatlık sınavına tabii isek bence Barodaki sınavı kaldırmak gerekir, Baro stajı bittikten sonra bize sözlü yapılan sınav lüzumu kalmamıştır. Neden lüzumu kalmamıştır? Kanun ile bu engellenmiştir ve neden ÖSYM yapmıştır? O da kanun koyucu, 31.

maddede "ÖSYM yapacaktır bu sınavı" demiştir. Demek ki, o zaman iki kere sınav yapmaya da gerek yoktur. Ben, biraz önce arkadaşlarımızın anlattığı şekilde bir şey daha söyleyeyim; ben, 19 Eylül'de stajımı bitireceğim ve 23 Aralık'a kadar sınav bekleyeceğim ve bu arada hiçbir şey yapamayacağım. Bunun getirilerini ben size söyleyeyim; benim staj grubum içerisinde 2001 yılında öğrenci olan ve 2001 yılından önce öğrenci olan kimseler de var; bunlar da aynı anda benim ile beraber ruhsat alıp avukatlığa başlayacak, ben başlayamayacağım ve sınavı bekleyeceğim. Şuan itibariyle ben stajı bitirdikten sonra avukatlık, staj bitim belgemi aldıktan sonra avukat olmak istesem ya da bir avukatlık bürosunda çalışmak istesem rakiplerim ortada, aynı anda staja başladığım, aynı sıraları paylaştığım ama onun, o belgeyi yani avukatlık ruhsatını aldığı ama benim alamadığım, buna haksız rekat diyemeyiz, hukuka da uygun ama rekabeti tamamen bozucu bir şey, nasıl olacak bu? Her birey, her bir avukat eğer bağımsız çalışacaksa, serbest meslekte çalışacaksa burada da rekabet olacaksa, bu sizce rekabeti bozmuyor mu? Hadi bunlar böyle uzayım devam ediyor ama bunların yanında asıl sorulması gereken şu; acaba biz dershanecilik zihniyeti ile mi yaklaşmamız gerekiyor avukatlığa yoksa daha değişik yollarla mı yaklaşmamız gerekiyor bu sınava, özür dilerim avukatlıktaki sınava? Bence Baro bir meslek kuruluşudur ve bu mesleğinin ilkelerini belirleyen yerdir; ben Ankara Barosu üyesi olmaktan gurur duydum çünkü girdiğim ilk günden itibaren, ağabeylerimden diyorum, büyük meslektaşlarımdan çok güzel şeyler aldım, onun için çok teşekkür ediyorum, özellikle Sayın Başkanımı da çok teşekkür ediyorum; felsefesi ile, uygulaması ile her şeyi aldık, bence bu felsefe ve uygulamayı "bana sözlü sınav yapın, siz bana ne verdiyseniz ben size onu vereceğim, onu anlatacağım ve buna göre de ben avukat olmak istiyorum" diyorum ve Ankara Barosu meslek ilkelerine göre eğitimi dershanecilik boyutunda mı algılamalı, daha geniş o, Ankara Barosu Başkanının o engin felsefesi ile anlamalı mı diye düşünüyorum; teşekkür ediyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, hepinize teşekkür ediyorum. Şimdi, çok özür dilerim, stajyer olan arkadaşlarımız, lütfen ellerini kaldırabilirler mi? Tabi, sınava girecek olanlar? Evet, aşağı yukarı ne kadar var? 1, 2, 3, 5, 40 kişi var, peki, sınava karşı olan? Hiç sınav olmasın diyenler, sınava tamamen karşı olanlar, hiç sınav olmasın diyenler? Peki, sınav olsun diyenler? Evet, aşağı yukarı eşit mi?

Peki, şimdi avukat olan meslektaşlarımız, lütfen bir el kaldırırlar mı? Avukat olanlar lütfen. Peki, hiç sınav olmasın diyen avukat arkadaşlarımız?

Demek ki, evet, şimdi sınav daha henüz Türkiye'de yapılmadı,yapılacak ama dünyanın başka ülkelerinde ağırlıklı olarak avukatlık sınavı var, üstelikte çok ağır biçimde var. Onun için bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Birde tabi,

Av. Mehmet NALÇAKAR : Eğitim sistemlerinde de var Başkanım,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Yani eğitim sistemlerine de bakmak gerekir. Belki, ama oralarda da çok sayıda hukuk fakültesi var. Nüfusa oranla bakacak olursanız, oradaki hukuk fakültesi sayısı bizdekinden daha fazla. Birde ayrıca Ankara Barosunda biz, bir inceleme yaptık, getirmeyi unuttum, daha özel hukuk fakültelerinden, vakıf fakültelerinden mezun olan avukat sayısı daha henüz çok az. 7500'e yakın avukat var Ankara Barosunda, 150-200 civarında yani o kadar abartılı bir rakam değil. En fazla Ankara Hukuk Fakültesi,4500,5000 civarında sonra İstanbul Hukuk Fakültesi geliyor 500 küsur, İzmir geliyor. Evet, başka sorusu olan? Duygu Hanım, buyurun,

Stj. Av. Duygu KOÇYİĞİTOĞLU : Stajyer Avukat Duygu Koçyiğitoğlu. Benim sorum, avukatlık ruhsatını alırken ödeyeceğimiz ücret ile ilgili olacaktı. Bu konuda bu ücretin düşürülmesine dair yapılabilecek adımlar var mı ve bu konuda Baronun bir çalışması var mı? Gerçi Sayın Birlik Başkanımızın muhatap olacağı bir soru idi ancak vekilen size soruyorum ve stajımız boyunca aldığımız "staj kredisi" esnasında bu ruhsat ile ilgili de bir kredi de alabilir miyiz, geri ödemesi aynı koşullar altında olmak şartıyla?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Böyle kredi vermiyorlar, Türkiye Barolar Birliği o şekilde bir kredi vermiyor. Baroya kayıt olabilmek için, ruhsat alabilmek için alınacak olan rakamlar Yasa ile belirlenmiş olan rakamlar, bizim o yönde herhangi bir çalışmamız yok.

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Şöyle bir şey yapılamaz mı demek istiyor arkadaşım, ben tercüman olayım hislerine yani staj kredisi adı altında Birliğin bir katkısı var. Bu staj kredisinin üstüne staj bitim belgesini alan, ruhsat için başvuran

arkadaşlarımıza Birlik, aynı şartlarda ödemek üzere ruhsat ve sahir harçları karşılayan bir kredi daha yapabilir mi? Bu konuda Başkan olarak siz ne yapabilirsiniz? Staj Kurulu Başkanı olarak benim elim, kolum bağlı da?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Özür dilerim, şimdi aramızda Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi ve aynı zamanda Türkiye Barolar Birliği Saymanı var, cevabını O'ndan alalım,

Av. Soner KOCABEY / Türkiye Barolar Birliği Saymanı : Sevgili meslektaşlarım hepinize ben de saygılarımız ve sevgilerimi sunuyorum. Bu, değerli kardeşimizin isteğini keşke karşılayabilsek ama staj kredisi adı altında stajyerlere verdiğimiz kredi gene Sayın Başkanın ifade ettiği gibi Yasa ile, Vekalet Kurumundan kaynaklanan bir gelirin bir bölümünün ayrılması ile oluşuyor, bir bölümü fon geliri olarak avukatların sosyal güvenliği için kullanılıyor diğer bölümü ise staj kredisi için kullanılıyor. Yasa tanımlamış ve o bölümde kullanmanın dışında Türkiye Barolar Birliğinin bir kaynağı yok ve o kaynağı arzu edildiği şekilde ruhsata dönük olarak kullanabilmesi de yasal olarak mümkün değil. Ayrıca da Türkiye Barolar Birliği hatta Barolar bir kredi müessessi de değil, o yönüyle de bu mümkün değil ama belki şu yapılabilir, Barolar veya Türkiye Barolar Birliği bu konuda finans kuruluşlarından uygun koşullar altında ruhsat için efendim işte, büro giderleri, ilk kuruluş giderlerinin karşılanması için özel çalışma yapabilir yani sonuç olarak istediğinizi karşılamak bugün için mümkün değil, üzgünüm.

Stj. Av. Gülşah DENİZ : Stajyer Avukat Gülşah Deniz. Ben birden fazla soru soracağım; birincisi avukatlık sınavını kazanamayanlar ne olacak, statü olarak? Ben onu çok merak etmekteyim, ben avukatlık sınavına girmeyeceğim ama şimdi sınavı kazanamayan ne olacak? Hadi hiç kazanamadı diyelim, şimdi kâtip olmaz,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Stajını bitirmiş, avukatlık sınavını kazanamamış; bir sonraki sınava hazırlanan,

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Umutlu bir aday,

KATILIMCI : Tabi, umutlu bir Türk yazıyor ama şimdi şöyle bir şey var; birkaç sefer girebiliyorsunuz sınava; hiç birisini kazanamadınız, af mı çıkacak, üniversitelerdeki gibi? İşte; kazanamadı, tamam o zaman bu sefer affedelim, hadi bir daha girsin sınava. Hadi hiç kazanamadı, ne olacak, 4 senede siz hukuk fakültesini bitirdiniz yani,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Gülşah teker teker cevap vereyim; af çıkabilir, Türkiye'de bunlar olmayacak şeyler değil: Evet,

Stj. Av. Gülşah DENİZ : Tabi, aslında siz bunun muhatabı değilsiniz ama Özdemir Bey keşke burada olsaydı.

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Özdemir Bey de muhatabı değil,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, Özdemir Bey de değil. Evet, Özdemir Bey olsaydı birazcık daha az sıkıştırıldım, doğru,

Stj. Av. Gülşah DENİZ : Yani 4 yıllık hukuk fakültesi mezunu insan yani şimdi bunun adı "hukuk müşaviri mi" olacak? Bürosuna açacak, yanına da avukatlık ruhsatını almış ve duruşmalara girebilecek olan insanları yanında çalıştıracak ve o da danışmanlık yapacak mı olacak? Ya da o zaman Adliyeye gidecek; kalifiye bir kalem elemanı mı olacak? Şimdi bunlarında aslında bu sorularında cevaplarını düşünmeden avukatlık sınavı ile ilgili aslında pek yorum yapmamak lazım. Çünkü yani yapılan her yorum avukatlık sınavına girecek insanlar tarafından beğenilmeyecektir. Onun için hani biraz daha kapsamlı düşünmek lazım. İkincisi, madem Barolar Birliğinden de, Yönetim Kurulundan da bir Üyemiz var burada, şimdi staj kredisi alıyoruz ve staj kredisini 2 sene sonra geri ödemeye başlıyoruz, grup sözcüleriyle konuşmuştuk biz bu konuyu ama pek aslında hani çokta kabul görmedi ama biz, takas-mahsup denilen bir şeyden yararlanabilir miyiz? Mesela CMK avukatlığı denen bir şey var ve paralarını alamıyorlar hani. Staj kredisini öderken mesela CMK'dan alacağı para ona mahsup edilebilir ya da Adli Yardım avukatlığı yapabilir ya da Uyuşmazlık Çözüm Merkezinde bir uzlaştırmacı avukat olarak görev yapabilir, bununla ilgili bir cevabınız var mı, onu merak ettim?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Soner Bey cevaplamadan önce ben bir cevap vereyim, şimdi CMK'dan alacaklı olan meslektaşlarımız var, CMK'da hizmet veren meslektaşlarımız var, bu meslektaşlarımızın Baro aidatı yönünden Baro'ya borçları var, biz o ödemeleri yapmadan evvel kaynakta kesinti yapmak suretiyle Baro aidatlarını tahsil edebiliriz, sizin söylediğiniz takas-mahsubunu biz yapabiliriz, yapmıyoruz. Evet Soner Bey,

Av. Soner KOCABEY / Türkiye Barolar Birliği Saymanı : Yani üzgünüm, bunu da yapmak mümkün değil. Hatta Sayın Başkan aidat ile ilgili yapıyoruz dedi, onu da nasıl yapıyor anlayamadım ben.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, yapmıyoruz, yapmıyoruz,

Av. Soner KOCABEY / Türkiye Barolar Birliği Saymanı : Yani yaparız dedi de yani yapabilecek bir şey mümkün değil yani.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, yapmıyoruz dedim.

KATILIMCI : Peki, ben neyse tamam, bunu geçiyorum. Şimdi birde bir şey söyleyeceğim, Adliye'de biliyorsunuz kafeteryalarda artık sigara içilmiyor ama sigara içen meslektaşlarımız var ve avukatlık odası denilen gaz odalarında sigara içmek durumunda kalıyorlar, acaba bununla ilgili bir proje var mı Baroda, sigara içen avukatların sigara içebilecekleri bir yer konusunda?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Özür dilerim, projeden önce isyan var, isyancı başı da burada, yarasını kaşıdınız, biraz sonra konuşmaya başlarsa, onun soracağı soruları, sıkıştırmalarını karşılayamayabiliriz de. Şimdi biz avukat arkadaşlarımızın, stajyer kardeşlerimizin sağlığını düşündüğümüz için Adliye'nin içerisinde sigara içilme alanlarının mümkün olduğu kadar dar olmasından yanayız, ama sigara içmek isteyen arkadaşlarımıza Baro Başkanının odası da dahil olmak üzere Genel Sekreter, Saymanın odası, Başkan Yardımcımızın odası, Yönetim Kurulumuzun odası dahil olmak üzere sığınma hakkı tanıyoruz. Üçüncüsü, şimdi bu vesileyle sizi de bilgilendirmiş olayım, biz Adliye'nin ortasındaki bahçede bir proje yaptırdık, Ziraat Fakültesi Peyzaj

Mimarisi Bölümüne bir proje yaptırdık, orayı hem bahçe olarak yeniden düzenleyeceğiz, hem de yeşillendirme, çiçeklendirme ile ilgili projede bölümler var, işte su aynaları olacak, havuz olacak, ortasında da bir kafe, restaurant-kafe şeklinde sabit olmayan bir bölüm olacak. Projeyi çizdirdikten sonra bunu yapacak olan firma ile de görüştük, aşağı yukarı mutabakata da vardık, hem süre bakımından hem diğer koşullar bakımından hem de parasal yönü bakımından. Yalnız bu konuyu Adalet Bakanlığına geçen hafta Cuma günü Genel Sekreterimiz Senay Hanım ile birlikte götürdük, projeyi de götürdük, dedik ki, biz böyle bir çalışma yaptık, Adliye'nin orta bahçesini düzenleyeceğiz, burayı hakimlerin, savcıların ve avukatların yararlanabilecekleri bir alan haline getireceğiz, 200 Milyar Lira civarında da para harcayacağız dedik, Sayın Bakan önce bizim para isteyeceğimizi zannetti, dedik ki, "yok, hayır biz para istemiyoruz, bu parayı biz karşılayacağız sadece bir tek koşulumuz var, buranın işletme hakkını Baroya verilmesini istiyoruz. Yani mahkumlar burayı işletecek olursa, o zaman biz bunu yapmayacağız, biz bu konuda izin istiyoruz" dedik. Sayın Bakan olumsuz bakmadılar, Müsteşar Bey ile görüşeceklerini, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü ile görüşeceklerini ve bize döneceklerini söyledi. Şimdi bunu şunun için söylüyorum, eğer bu projeyi hayata geçirilecek olursak, o yaptığımız yerde havalandırma ile ilgili gerekli önlemleri de almak suretiyle orada sigara içmek isteyen arkadaşlarımızın sigara içmesi için bir olanak yaratacağız.

KATILIMCI : Benimde son sorum aslında bu bahçe ile ilgili olacaktı. Son bir şey söyleyeceğim, biz Ankara Barosu olarak bir sivil toplum kuruluşuyuz, demokrasinin vazgeçilmez bir elemanıyız, o yüzden hani baskı grubu olduğumuzu daha yüksek sesle sizin ve Yönetim Kurulu Üyelerinin ve diğer avukatlarında söylemesini, istiyorum. Teşekkür ediyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Şimdi hemen mi söyleyelim yoksa ?

KATILIMCI : Yok, ileride karşılaşabileceğimiz "hukukun üstünlüğüne" aykırı olan her durumda.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Bir çok yerde biz, hepimiz bağırıyoruz da, kulakları arızalı olanlar duymüyor galiba aslında.

Evet, başka? Size söz vereceğim. Ama siz konuştuğunuz için diğer arkadaşlardan sonra. Evet başka soru sormak isteyen, görüş bildirmek isteyen? Evet, buyurun,

Stj. Av. Çiğdem ALNIAK : Stajyer Avukat Çiğdem Alnıak. Ben bir şey sormak istiyorum eğer avukatlık sınavı gerçekten ölçmeyi amaçlıyorsa, eleme maksatlı değilse, avukatlığın kalitesini yükseltmekse amaç meslek içi sınavdan yanayım, siz ne düşünürsünüz?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Ben bu konudaki düşüncemi daha evvel söyledim, bir defa ifade edeyim. Stajın birleştirilmesinden yanayım, stajın tek staj haline getirilmesinden yanayım. Stajın tek staj haline getirilmesinden sonra, çoktan seçmeli, yani şimdi uygulanacak olan model, ÖSYM tarafından yapılacak olan modele bir defa karşıyım, staj birleştirildikten sonra tıpkı fakültede olduğu gibi "ara sınavlar" yapmak suretiyle, devamlılığı takip etmek suretiyle, onların hepsini de bir puanlamaya tabii tutmak suretiyle ve bir final sınavı yapıp aynı zamanda avukatlık olsun, hakimlik olsun veya avukat olan hakim olmayı düşünen kişilerin hem yazma becerisinin, hem düşünme becerisinin, hem konuşma becerisinin, düzeyinin çok iyi olması gerekir. Bütün bunların hepsini ölçebilecek şekilde bir sınavdan yanayım. Benim hayalim veya benim düşüncem, benim kafamdaki model bu.

Stj. Av. Çiğdem ALNIAK : Bir şey ekleyebilir miyim? Benim kastettiğim stajyerler için öngörülen bir sınav değildi, eğer meslek kalitesini yükseltmekse amaç meslek içi sınavdı,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, meslek içi sınav, şimdi o şöyle olabilir, özür dilerim anlayamadım, şimdi o şöyle olabilir, şimdi hukuki sorumluluk, mesleki sorumluluk sigortası gibi bir düzen getirirsiniz, mesleki sorumluluk sigortası düzenini getirdikten sonra, sizi sigorta edecek olan sigorta şirketleri sizi meslek içi sınava tabii tutarlar. Bunu şunun için söylüyorum, örneği var Amerika Birleşik Devletlerinde, doktorların meslek hatasından dolayı ölüme veya yaralanmaya sebebiyet vermelerinden dolayı doktorların aleyhinde çok yüklü miktarlarda tazminat davaları açılmaya başladıktan ve bu tazminat davalarında da yüksek miktarda tazminata hüküm edilmeye başlanıldıktan sonra, Amerika Birleşik Devletlerindeki doktorlar çözümü mesleki

sorumluluk sigortası yaptırmak olarak bulmuşlar ve uygulamaya geçmişler. Tabi, sigorta şirketi doktoru sigorta edince, bir risk üstlenince, periyodik olarak onları boarda çekip "gelin bakalım, siz mesleğinizi icra ediyorsunuz, bizde sizi sigorta şirketi olarak sigorta ettik, bizim bir riskimiz var, onun için siz tıp teknolojisindeki gelişmeleri, değişmeleri, ilerlemeleri ne ölçüde takip ediyorsunuz, bunu ölçmek için biz sizi sınava tabii tutuyoruz, eğer gelmeyecek olursanız veya bu sınavda başarılı olmayacak olursanız, o zaman biz sizi sigorta yapmayacağız" diyorlar. Şimdi aynı durum biz avukatlar içinde olabilir ve ayrıca olmalı da.

Stj. Av. Çiğdem ALNIAK : Ahsen Bey, ben sigorta şirketinin bizim avukatlık sınavımızı sigorta şirketi yapmıyor, ÖSYM yapıyor yani

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır. ÖSYM yapıyor değil, meslek içi eğitim bakımından, meslek içi denetim bakımından bu olabilir. Onun dışında Baro ne yapacak? Baro periyodik olarak avukatları meslek içi sınava mi tutacak ? O olmaz.

Stj. Av. Çiğdem ALNIAK : Stajyerleri şimdi, avukatlığa yeterlilik ölçülüyor, benim gireceğim sınavda avukatlık hukuku da dahil ama mesela siz şimdi kaç yıllık avukatlıksınız ya da 40 senelik bir meslektaşım bu sınava girmeyi mutlaka reddeder meslek içi sınav olsa, niye? Avukat olduğu için mi bir hukuk fakültesi mezunu olup hukuk nosyonuna sahip olduğu için mi? Ben ikincisinin olduğundan yanayım, bu yüzden bizde karşılıklıyız.

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Bir soru var, fakslamış bir hakim dostumuz, Kemal Şahi," Gençler Soruyor, Başkanlar Cevaplıyor" isimli panelinize bir soru ile küçük bir katkı sunmak istiyorum. Bir soru demiş ama meslek hastalığımız hepimizin, 3 tane sorusu var, bakmayın bir soru dediğine. "Gençlerin bana kendi adlarına soru sorma yetkisini verip vermeyeceklerini bilmediğim için gençler adına değil kendi adıma soracağız. Tabi ki soru sorma hakkım kabul edilirse. Öncelikle Panelin başlığının sanki derdi başkanların, genç olmadığı izlenimini yarattığını ki, doğrudur, oysaki her 3 değerli başkanında çok genç olduğunu belirtmek isterim" diyor. Soru bir, belirli duruşmalara katılan stajyer avukatların, cüppe giymesinin önündeki yasal engelli kaldırmak gerekmez mi? Bir tarafta cüppesi olmayan bir stajyer avukat

diğer tarafta cüppeli bir avukat resmi ile karşılaştığımda stajyer avukatlara bir haksızlık yapıldığı inancını taşımaktayım. En azından stajyer avukat cüppesi formülünün bu haksızlığı gidereceğini düşünüyorum. Bu konuda sayın başkanların ve gençlerin düşünceleri nelerdir?" diyor. Genç arkadaşlarımız bunu destekliyorlar, gözlerinden o anlaşılıyor.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, tabi doğru. Niye biz daha evvel düşünmedik? Bir yargıç meslektaşımız düşündü, niye biz daha önce düşünmedik? Bu ayrıntı bize yeter, arkadaşımız doğru söylüyor aslında. Stajyer avukatlarla ilgili ayrı bir cüppe modeli, stili geliştirip, bunu da uygulamaya sokmak gerekir, doğru söylüyor.

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : "Soru iki, yaptığım araştırma beni yanıltmıyorsa hukuk fakültelerinde Avukatlık Kanunu Hukuku seçimlik ders olarak yer almaktadır. Avukatlık hukukunun zorunlu bir ders olarak hukuk fakültelerinde görülmesi gerektiğine inanıyorum. Bu konuda Barolar Birliğinin ve Ankara Barosunun herhangi bir girişimi var mıdır? Değerli başkanlarımın bu konudaki düşünceleri nelerdir?"

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, şöyle bir girişimimiz oldu, ben Çankaya Üniversitesi, hem Rektörü hem Hukuk Fakültesi Dekanı ile görüştüm, Bilkent Üniversitesi Dekanı ile görüştüm, Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı ile görüştüm ve bunu eleştiri konusu yaptım, "avukatlık hukukunun" seçmeli olmaktan çıkartılıp zorunlu ders haline getirilmesi gerektiğini, doğrusunun da bu olduğunu söyledim, Çünkü ister hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra avukat olun, ister savcı olun, isterseniz yargıç olun "avukatlık hukukunu" ve "Avukatlık Kanununu" bilmek zorundasınız. Geçen gün bir avukat arkadaşımız bir şikayet getirdi; bir dosya incelemeyle ilgili olarak savcı arkadaşımız üstelik yazılı olarak da vermiş dosyanın kendisine incelettirilmeyeceğini söylemiş, Oysa Avukatlık Yasasında hüküm var biliyorsunuz, "vekaletname ibraz etmeden avukat dosyayı inceleyebilir" sadece içinden herhangi bir belgenin fotokopisini almak istiyor ise, o koşulda vekaletname ibraz etmek mecburiyetinde, Ankara Adliyesinde taşrada herhangi bir küçük ilçede görev yapan bir savcı değil, Ankara Adliyesinde görev yapan bir savcı Avukatlık Yasasını bilmiyor. Genelleme yapmak istemem, hakimlere ve savcılara haksızlık yapmakta istemem, ama hakim ve savcıların çok

büyük bir kısmının Avukatlık Yasasını da bildiği kanısında değilim. Sizleri tenzih ederim, bizim meslektaşlarımız da bilmiyorlar. Ama kesinlikle hukuk fakültelerinde zorunlu ders haline getirilmesi gerekir, doğrusu budur.

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : "Son soru, Batı toplumları etik değerleri 2.500 yıl kadar önce tartışmaya başladılar. Hukuk fakültelerinde halen etik değerler kliniğinin bulunmaması konusunda değerli başkanlar ne düşünürler? Bu konuda da Barolar Birliğinin ve Ankara Barosunun herhangi bir çalışması veya girişimi var mıdır? Veya olacak mıdır?"

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hukuk fakültesi nezdinde öyle bir girişimimiz olmadı. Ama Ankara Barosunda bir etik grubu oluşturuyoruz. Yakında da o Etik Kurul işlevsel olarak çalışmaya başlayacak. Kemal Bey'in söylediği şey doğru, hukuk fakülteleri yönünden bir eksiklik, Barolar yönünden de bir eksiklik. Biz hukuk fakülteleri yönünde girişimde bulunmamakla beraber, Baromuzda bunu giderme, bu eksiliği duyduğumuz için bunu giderme yönünde bir çalışma yaptık ve bir Etik Kurulu oluşturuyoruz. Başka soru sormak isteyen?

Stj. Av. İlker Çağlar IRMAK : Merhaba, Stajyer Avukat İlker Çağlar Irmak. Ben soru sormaktan çok bir görüş beyan etmek istiyorum. Görüşümde aslında hukuka aykırı olacak, Kanunun lafsına aykırı olacak, deminde bahsi geçmişti zaten, stajyerlerin yapabileceği işler 26. maddede belirtilmiş, Avukatlık Kanununun 26. maddesinde, 2. fıkrasında da stajyerlerin yapabileceği işlerinde staj bitim belgesinin verilmesiyle staj listesinden silinmesiyle sona eriyormuş yani biz, stajımız bittiği taktirde, staj bitim belgemizi aldığımız halde artık icra mahkemelerinde, sulh hukuk mahkemelerinde ve sulh ceza mahkemelerinde duruşmalara giremeyeceğiz, icra müdürlüklerinde iş takibi yapamayacağız. Ben öğrencilik dönemimden beri çalışıyorum, hukuk fakültesi 2. sınıftan beri Ankara Barosunda staj yapıyorum diyebilirim, fiilen. Şimdi ben staj bitim belgemi aldığım taktirde, Eylül ayında alacağım bunu, Aralık ayında sınava gireceğim, demin bahsi geçti, şimdi 1,1136 sayılı Avukatlık Yasasına aykırı bir şekilde bunu nasıl yapılması gerekir? Yönetmelikte olmayacak bu, Avukatlık Yasasına yani kanunla yapılması gereken bir düzenleme, kanunla yapılan bir düzenlemenin değişmesi için kanunda yeni bir düzenleme

yapılması gerekiyor: Ancak biz, yine sivil toplum örgütüyüz sonuç olarak meslek kuruluşuyuz Ankara Barosu olarak, Ankara Barosu olarak bir baskı grubu olarak Adli Yargı, Adalet Komisyonlarına yazılacak herhangi bir talep ile Adli Yargı, Adalet Komisyonu Yılmaz Uğurlu'nun imzasını taşıyan bir belge ile bütün Adliyedeki bütün mahkemelere, icra müdürlüklerine yazılacak herhangi bir dilekçe ile bunu bildirerek stajyer avukatların yani daha doğrusu stajyer avukat staj bitim belgesini almış, avukat olmaya hak kazanmış avukat adaylarının diyelim tekrar sulh hukuk mahkemelerine, sulh ceza mahkemelerinde ve icra hakimliklerinde duruşmalara girebilmesi konusunda bir talepte bulunmamız mümkün mü acaba? Bu şekilde bunu aşabileceğimizi düşünüyorum çünkü şimdi biraz, Ankara Barosunun yapacağı bir işlem olacak, bunun yanında İstanbul Barosu, İzmir Barosu veya taşradan Van Barosu mesela, herhangi biri de bu şekilde bizi örnek alarak stajyerlerine böyle bir hak verebilir diye düşünüyorum. Bunun sonucunda herhangi bir zarar doğmayacağını düşünüyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Doğru tabi, ayrıca faydası da var. O aynı zamanda Eylül ayından Aralık ayına kadar, yani sınava kadar olan süre içerisinde sizin gelişmenizi, yetişmemizi, bilginizin, deneyimizin artmasını sağlar, bir anlamda sizlere sınava da hazırlama olanağını verir. Onu yapabiliriz. Üzerinde çalışmak gerekir. Yetkililerle görüşüp bu dileğinizi intikal ettiririm, anlayış göreceğimi ve bu konuda bir olanak sağlanacağını da umut ediyorum. Elimden geldiği kadar çaba gösteririm ben konuda. Yani Yasada böyle bir düzenleme yok, ama bunun olmayacağına ilişkin bir düzenleme de yok, sonuç itibariyle stajınızı bitiren bir meslektaşımız sayılırsınız, onların da bu konuda anlayış göstereceklerine ve yardımcı olacaklarına inanıyorum ben, elimizden geldiği kadar çaba gösteririz. Buyurun,

Av. Soner KOCABEY / Türkiye Barolar Birliği Saymanı : Pardon, arkadaşımın ifade ettiği gerçekten bir haksızlık belki ama bunu hukukun ve fiilen yapmanın mümkün olmadığını düşünüyorum yani ben katılmıyorum. Nedeni şu; şimdi stajyere staj yaptığı sırada avukatlık yapabilmesinin bazı mahkemelerde yapabilmesinin esprisi veya hukuki dayanağı biz, avukat yanında bulunuyor olması. Şimdi stajını bitirdikten sonra avukat yanında değil artık bu kişi. Bu kişiye sınava kadar aynı espri içerisinde avukatlik yapabilme hakkını verebilmek denetimsiz bir ortamda

ve vergi olanaklarıyla bağlantısı olmadan eylemli avukatlık yapabilmesini sağlamak demektir. Bu bir by-passtır* bir anlamda yani bunun yapılması hukuken mümkün değil, buna Parlamento izin vermez, katılmaz kimse ve Barolar da buna olanak veremez. Ben o yönüyle bunun sağlanabilmesinin mümkün olmadığını düşünüyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Yanlış bir dakika, Soner, orada bir yanlış anlama var. Sadece stajınızı bitirdikten sonra sınava gireceğiniz tarihe kadar olan süre içerisinde Adliye'de, dosyaları inceleyebilme, duruşmalara avukat olarak girme değil, sadece takip edebilme, öyle anladım ben sizin sorunuzu, öyle değil mi?

Stj. Av. İlker Çağlar IRMAK : İzleme yani sadece duruşma değil, izleme.

Av. Soner KOCABEY / Türkiye Barolar Birliği Saymanı : Hayır, o arkadaşımızın söylediği.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, o öyle olmaz. Özür dilerim. Ben yanlış anladım. Bunu sizinle geçenlerde de konuştuk, siz bana şöyle intikal ettirdiniz, ben o zamanda öyle algıladım, şimdi de öyle algıladım veya o günkü algılamamın etkisi altında kaldım. Şimdi farklı bir şey söylediniz, Freudan yanılgı diyorlar buna. Siz aradaki 2.5-3 aylık süre içerisinde vekaletname alıp, dava takip etme mi diyorsunuz? Hayır, öyle değil, o yasal olarak zaten mümkün değil. Sadece, o süre içerisinde Adliye'de, Kalem'de dosya inceleme. Anladım, tamam.

KATILIMCI :

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Ona yasal bir engel yok, olur o Salih Bey.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, bizde işte Komisyon Başkanı ile görüşürüz yani bence bir sakıncası yok, anlayış ve kabul göreceğini de düşünüyorum ama buradan öyle görünüyor yani bilemiyorum, belki Komisyon Başkanı olarak onlar nasıl değerlendirirler onu ben bilemiyorum ama yani bu konuda ben çaba gösteririm, herhangi bir engel olmadığını da düşünüyorum yani nihayetinde size duruşmaları

gelip izleme olanağını verecekler, Kalem'de dosya okuma olanağını verecekler, talep ettiğinizde bu, değil mi? Evet, tamam, tabi.

KATILIMCI : .....

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, duruşmalara izleyici olarak girecek, hayır izleme, izleme olarak anlıyorum ben.

KATILIMCI : Hayır, diyor ki, staj döneminde verilen belge ile giriyorsak,

Av. Akif /KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Diyor ki, yetki belgesi ile giriyorsam sulh mahkemesine,

KATILIMCI : Hayır olmaz, Avukatlık Kanunu açık,.....

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, o olmaz

KATILIMCI : Avukatlık tekel bir meslektir, Baroya kayıt olmanız lazım,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Üstadım, tamam o olmaz. O olmaz yani ben öyle algılamadım, evet. Evet, Salih Bey.

KATILIMCI : Sayın Başkanım ben pratik bir çözüm önermek istiyorum, değerli genç arkadaşlarım kabul ederse; aslında bunu Adalet Komisyonunda falan çözüm aramak gerekmiyor hatta zatıalinizin bile meşgul olmasına gerek yok. Sayın Staj Kurulu Başkanı talep eden stajyer arkadaşlarımızla beraber bu sorunu çözebilir. Gerçekten stajyer arkadaşlarımız sınava girene kadar fiili olarak devam ettikleri hukuk bürosunda Yasanın el verdiği mahkemelerde duruşmalara stajyer avukat unvanı ile katılmak istiyorlarsa sınava ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla, parantez içerisinde söylüyorum, "toplumumuz hep hile ile devam ediyor", bakın üniversite sınavına girecek lise öğrencilerini 1.5 aydır doktor, doktor rapor alıyorlar. Bizde gönüllü arkadaşlarımızın stajını uzatalım, stajyer olanlar devam etsin, diledikleri gibi duruşmalara girerler ama sınava girme haklarına halel gelmemek kaydıyla, sadece talep edenlerin bürosunda staj yaptığı avukatın ve Sayın Kurul Başkanının

Kuruldaki arkadaşların onay vermesiyle bu sorun çözülür; Yönetimin bile meşgul olmasına gerek yok diye düşünüyorum; teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Yönetim duymadı zaten bunu,Yönetim zaten duymadı bunu. Evet, şimdi stajyer arkadaşlarımızın dışında burada avukat meslektaşlarımızda var, onların da soruları olabilir, onların da eleştirileri olabilir; onların da talepleri olabilir. İzninizle birazcıkta onları dinleyelim, evet. Buyurun,

KATILIMCI : Yorum yapılmadı, görüşüm destekleniyor mu? Kurul Başkanı arkadaşımız ?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Etik olur mu?

Av. Akif KURTULUŞ / Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : Şimdi önemli olan biz, bütün stajyer avukat arkadaşlara şunu söylüyoruz "bizim işimiz sizin işinizi kolaylaştırmaktır". Benim bütün gruplarla tanışırken söylediğim bu lafı arkadaşlarim hatırlarlar yani bunun anlamını burada çok fazla tartışmaya, çok fazla deşmeye gerek yok. Bu söz önemli bir anahtardir, bunun ayrintılarını daha sonra konuşuruz,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, Bülent, bir kısım medyada burada, onlarında sorusu olabilir belki,

Av. Bülent KURTOĞLU : Avukat Bülent Kurtoğlu. Savcı tarafından dosya incelemesine izin verilmeyen avukat benim. Dolayısıyla,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, bu başka bu dün geldi, sizinki farklı demek ki, evet,

Av. Bülent KURTOĞLU : Bu dün mü geldi? Benim başıma da geldi o yüzden. Şimdi örnek almak istemedim sadece dosyayı incelemek istedim, sulh ceza hakiminin gizlilik şerhi olup olmadığını da sordum, o nedir diye sordu. Bir başka mahkemede ise Kalem Müdiresini ifade alırken yakaladım yani benzer olaylar Adliye'de sıkça yaşanıyor. Şimdi benim bir önerim olacak; bu tür sorunları duruşma salonlarında gidermek istediğimiz zaman hakimler üstünlüklerini yitirmek istemiyorlar, biz de altta kalmak istemiyoruz dolayısıyla hoş olmayan şeyler yaşanıyor. Hakimleri şöyle bir ortama çağırsak, eşit şartlar altında konuşsak, ne ise

kozlarımız paylaşsak fena olmaz mı? Bunu Ankara Adliyesi için Sayın Başkanım siz ayarlayamaz mısınız?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Olur tabi. Talep edelim,

Av. Akif KURTULUŞ /Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı : "Adliye Sorunlarını Tartışıyor"

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Avukat arkadaşlarımızdan? Buyurun,

Av. Melike KÖMÜRCÜ : Avukat Melike Kömürcü. İki noktada sorun ve yorumlarınızı bekliyorum; ilki, Ankara Barosu Çocuk Hakları Merkezini hepimiz biliyoruz herhalde, bende Çocuk Hakları Merkezi Kurul Üyesiyim, bir çok yerde çalışmamız var, en son Dikmen Erkek Yetiştirme Yurdunda çalıştık fakat Ankara Adliyesinde çalışmayı başaramadık. Biraz tuhaf gelebilir ama bizim Kurulumuzun devamlı ücretli bir üyesi yok, Kurulun devamlılığı Çocuk Hakları Merkezinin açık olmasının tek yolu gönüllü arkadaşların nöbete kalması ama bu çok düzenli yürütülemiyor, belli yerlerden CMK2dan, Adli Yardımdan ya da Adliye'deki herhangi bir birimden zaman zaman başvurular oluyor ve başvuranların karşılaştığı manzara kapılar. Biz belli noktalarda buna ilişkin çözümler arıyoruz ama sonuçta hepimiz avukatız, bürolarımız var ve daha ziyade bürolarımızdayız. Bu iş gönüllüğüne dayanınca çok fazla yürümüyor. Bizim sizden talebimiz ya da bu noktadaki önerimiz bu nöbet sistemini belli bir ücrete, çok yüksek meblağlara gerek yoktur, CMK gibi ödemeleri gibi bir ödemeye dönüştürülebilir mi ya da oraya devamlı bir eleman alınabilir mi? Biz bunun için emek harcıyoruz ve çok önemli bir misyonu olduğunu düşünüyoruz, bu konuda yorumunuz nedir, açıklamanız nedir, onu merak ediyorum? müsaade ederseniz ikinciyi de çok kısa bir biçimde izah edeyim; ikinci olayda ABBAYS ile ilgili bir sıkıntı. ABBAYS'a üye olan arkadaşlarımız kendileri ve eşleri adına sağlık fonundan faydalanabiliyorlar ama çocukları faydalanamıyor. Bu noktada eğer ikinci bir kişiden faydalanma hakkı varsa eşi yerine çocuğunu kullanabilir mi, çocuğu için bu hakkı kullanabilir mi, onu merak ediyorum? teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, şimdi birincisiyle ilgili olarak şunu söyleyeyim, niye bu kadar geç kaldınız? Doğru yani Kadın Hakları Merkezinde devamlı orada sabah saat 08:30 veya 09:00'dan akşam saat 17:00, 17:30'a kadar görev yapan bir arkadaşımız var, hatta meslektaşımız var, aynı şeyin tabi, Çocuk Hakları Merkezi bakımından da olması gerekir. Şimdiye kadar sizin Kurulunuzdan, Merkezinizden bu şekilde bir talep gelmediği için,

Av. Melike KÖMÜRCÜ : Tabi ki, talepleri oldu Sayın Başkanım, özellikle Cezaevleri kurumluluğu için, bunun için o kadar çok yazışma yapıldı ki, bilmiyorum nasıl,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, cezaevi olayı farklı, hayır cezaevi olayı farkı, o konuda Adalet Bakanlığının da görüşünü aldık, Adalet Bakanlığı "hayır, olmaz" dedi. Ama sizin söylediğiniz biçimde orada bir personeli istihdam edebiliriz.

Av. Melike KÖMÜRCÜ : Sayın Başkanım biz, kendi adıma ben 1 yıldır bu Kurulda çalışıyorum ve alt komisyonda gruplar kurup projeler üretiyoruz, en son projemiz yetiştirme yurtlarında 13-18 yaş arası çocukların hem hukuki anlamda bilgilendirilmesi hem de "adölesan" yani erken psikolojisinde, bilgilendirilmesiydi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, SHAÇEK bize o kadar yardımcı oldu ki, biz pilot bölge olarak ve sayısı çok daha olana uygun olduğu için Dikmen Erkek Yetiştirme Yurdunu tercih ettik, 65 çocuğumuz vardı çünkü orada, en başta çok gelmek istemeyen SHAÇEK'in problemli olduğunu düşünen Ankara Üniversitesindeki Çocuk Psikiyatrideki hocalarımız projenin bitiminde "hadi Seyran'da da yapalım arkadaşlar bunu, Ankara'da bütün yetiştirme yurtlarına gidelim" demeye başladılar ama tamam, biz bunları yapalım, gönüllü yapalım, masrafları da yeri geldiğinde cebimizden yeri geldiğinde Baromuzdan sağ olun, hallediyoruz ama biz o odanın kapalı olmasını istemiyoruz. Çok daha,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Tabi, o odanın kapanmaması için söylediğiniz doğru, oraya bir personel alalım ama pardon, sizden gelen öneri bu tür yapılacak olan hizmetlerin karşılığının, özelikle mağdur çocuklarla falan ilgili veya çocuklarla ilgili CMK'dan karşılanması yönündeydi, biz o konuda hem Maliye Bakanlığından, hem

de Adalet Bakanlığından görüş istedik, "yasal olarak mümkün değil" dediler.

Av. Melike KÖMÜRCÜ : Efendim, bizim o odanın özelliği danışmadır zaten,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, oda ile ilgili tamam, mutabıkız orada, tamam onu karşılarız biz, Baro olarak orada bir personel istihdam ederiz.

Av. Melike KÖMÜRCÜ : Personel istihdam edebilirsiniz, Kurulda bu iş için fiili olarak eğitimler alıyoruz, size daha önce belirtmiştik,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Veya Kuruldaki arkadaşlar orada nöbetçi kaldığı zaman, ikisi de olabilir,

Av. Melike KÖMÜRCÜ : Evet, bu nöbet sistemi bizim arkadaşlarımızın yetişmiş olmalarından dolayı çok daha etkin olacağını düşünüyorum. İkinci sorumun cevabı da çok önemli benim için,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : İkinci sorunuzun cevabı, o hatırlayabildiğim kadarıyla ABAYS'daki, Sayın Çetin Doğan Çimen, siz cevap verir misiniz buna Beyefendi? Evet, önce Çetin Bey daha büyük, Ağabeyimiz,

Av. Çetin Doğan ÇİMEN : Teşekkür ederim. Şimdi ABAYS'ta çocuklara herhangi bir yardım yapılamaz. Şimdi ABAYS'ın her sene kabul edilen bir yönetmeliği var. Bu yönetmeliği biz hazırlarken ya da hastalık fonu yardımlarını hazırlarken ABBAYS bir sağlık kuruluşu değil yardım kuruluşu. Biz kendi mal varlığımıza, bankadaki paramıza, harcamalarımıza ve her Ağustos ayında bir tespit yaparız, ona göre, ödeme yapılır, çocukları dahil etmek mümkün değil. Şu anda dahi karşılayamıyoruz, şu anda 1.600 üyemiz var, yalnız Baro Başkanının hazırlayıp sunduğu Adalet Komisyonunda benim katıldığım bir yeni teklif ile ABBAYS Barodan ayrılıyor, 1.600 üye kendi yönetimini yani 7 kişilik Yönetimini seçecek, 3 kişilik Denetimini seçecek, kendi yönetmeliğini kendi yapacak, kendi yağı ile kendisi kavrulacak, onun için eğer o teklif yasalaşırsa Baro'nun bu konuda yapacağı hiçbir şey yok. Başka sorunuz var mı,

bilmiyorum fakat çocuklar şu anda bulunan sermayeye göre, paraya göre çocuklara ödeme yapılması mümkün değil.

Ben hepinizi ABBAYS üyeleri, ABAYS'a gelin çalışalım. Gençler gelmiyorsunuz, bir iki kişi çalışıyoruz, yıllardır, ben 1994'ten beri ABAYS'ta çalışıyorum. Şimdi biz bunun hesabını yapıyoruz, oturuyoruz Ağustos'ta ne kadar, nereden zarara girdiysek onları kaldırıyoruz ve aktüel hesaplarına göre 1994'te benim başkanlığımda yaptığım aktüel hesabına göre aktüellerin hepsi, bugünde hesap yaptıralım, bu işi bırakın, iflas edersiniz diyorlar fakat biz iflas etmiyoruz. Nedeni şu; ABAYS üyesi ABAYS'ı koruyor yani fuzuli masraf açmıyor, şahsen biz SSK'dan alamadığımız miktarları alıyoruz, ABBAYS üyesi ABAYS'ı koruduğu için ABBAYS ayakta duruyor ama keşke, şöyle söyleyeyim, vaat ediyorum, özel sigortalara yatırdığınız paraları yeni kurulacak ABAYS'a yatırın, bırakın çocuklarınıza, ananıza, babanıza dahi bakar. Bakın, samimi söylüyorum, ABAYS'a sahip çıkın, ABAYS'ı siz yönetin, o paraları çünkü özel sigortalar, bakın arkadaşlar, müsaadeniz var mı? Bir şey anlatacağım;

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, lütfen devam edin,

Av. Çetin Doğan ÇİMEN : Şimdi biz, sigorta, Emek Sigortayla, çeşitli sigortalarla anlaşmalar yaptık; hep ütüldük, 600 yatırdık 100 alamadık, bir türlü mümkün olmadı. Nedeni şu; sigorta sistemi kâra dayalı sistem, biz tahvile ödemeler yapıyoruz, 25. madde var, çok acil olanları teklif ediyoruz, Yönetim Kurulu kararıyla yazıhanesi yanana, hırsız girene yardım dahi yapmıyor ama ABAYS bir yardım sandığı. Dediğim gibi siz, ABAYS2ın yeni kuruluşuna katılın yeni kuruluş 3 ay içerisinde genel kurula gidecek eğer kanun çıkarsa, 3 ay içerisinde ABAYS üyeleri kendi kararlarını kendileri verecekler, dediğim gibi bu hesapları biliyorum, eğer özel sigortaları bırakıp ABAYS'a gelirseniz herkese bakarız. Teşekkür ediyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, ben teşekkür ediyorum. evet, Çetin Doğan Çimen arkadaşımızın söylediği doğru, ABAYS'a lütfen ilgi gösterin. Sigorta şirketleri ile bu işi götürmek mümkün değil. Biz, ABAYS Genel Kurulu ile Ankara Barosu Genel Kurulunun ayrılması, ABAYS Yönetimi ile Ankara Barosu Yönetiminin

ayrılmasıyla ilgili bir kanun teklifi hazırladık, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne götürdük, geçenlerde Alt Komisyonda onun toplantısı vardı, sağ olsun Çetin Doğan Çimen arkadaşımız, Üstadımız gitti o toplantıya da katıldı, önümüzdeki birkaç ay içerisinde herhalde yasalaşabilir o, çıkabilir bu Yasa değişikliği. Ondan sonra biz Genel Kurula götüreceğiz. ABAYS Üyeleri kendi yöneticilerini kendileri seçecekler, o yöneticilerini istedikleri zaman değiştirebilirler, orada yönetmelikle ilgili onun dışındaki başkaca konularla ilgili ne gibi değişiklik yapılması gerekiyorsa ABAYS'ın kendi üyeleri onu kendi genel kurullarında tartışıp bir sonuca bağlayabilirler. Evet, başka sorusu olan arkadaşımız? Buyurun,

KATILIMCI : CMK ile ilgili bir problem olduğunu ödeme yapılmadığını şuan öğrendim. Ben neden bir çocuklarla yetişkinler arasında böyle bir ödeme farkı var, nedir problem onu tam olarak bir hukuksal olarak ne yazık ki, kavrayamadım bunu da ifade ediyorum. Bu konuda bir girişimde bulunulması yasal noksan ne ise bence ivedilikle tamamlanması gerekiyor. Çocuklar toplumun yetişkinlerden çok sahip çıkılması gereken bölümü ve ben hâlâ o konuyu düşünüyorum, nasıl böyle bir durumdayız, nasıl böyle bir cevap alınmış? Yani hukukçuyum ama ne yazık ki bunu ifade etmek zorundayım, çok ilginç bir durum yani bir çaba, bir girişim istiyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, o farklı. Onun CMK'dan ödenmesi ile ilgili Adalet Bakanlığına ve Maliye Bakanlığına götürdüğümüz öneriyi kabul etmediler, CMK'dan ödeyemezsiniz dediler.

KATILIMCI : Çocuk suçlarıyla ilgili CMK'dan ödeme yapmak istemiyorlar, öyle mi?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Hayır, o değil, bu başka. Çocuk suçlarıyla ilgili değil bu, bu başka bir konu. Çalışma eğitim çalışması. Onunla ilgisi yok.

Av. Şevket BORAN : Sayın Başkanım, Avukat Şevket Boran, çok sorunlar varda en önemlisinden başlayalım diyorum; birincisi, 4. ayda, Nisan'ın 15'inde dava açıyoruz 9. SULH Hukuk Mahkemesine, somut olsun diye söylüyorum, önümüzdeki 10. ayın 29'una gün veriyor yani

tam 6 ay bilmem kaç gün. Sulh hukuk mahkemesi ve sulh hukuk mahkemelerinin hemen hemen hepsi öyle; geçen gene bir duruşma vardı, 5'te idi sanıyorum, bilirkişi incelemesinde ufak bir konu kalmış, dedi bir görüş daha alalım, neyse de, ek bilirkişi raporu, tüttu 3 ay sonrasına duruşma günü verebiliyorum dedi çünkü dolu dedi. Çocuk mahkemelerinde inanın, gene somutlaştırabilirim örneklerimi, 10. aya, 11. aya, 12. aya günler veriliyor. Şimdi Bakanlığımıza bunun Baromuz kanalıyla iletilmesini, bu konuda çalışmalar yapılmasını, mahkeme sayısı mı arttırılacak, yargıç sayısı mı arttırılacak ama aile mahkemelerinde bir düzen kurdular, bilmiyorum onu hangi yasaya ya da yönetmeliğe dayandırdılar, çift hakim çalıştırıyorlar, çift yargıç. Birisi bir gün yapıyor, birisi bir gün yapıyor yani bir çözüm, bir çare bulunması gerekir görüşündeyim çünkü ne diyoruz biz "gecikmiş adalet devletin temeline konmuş dinamittir" diyoruz. E, bir yandan da 6 ay bir duruşmayı atıyoruz.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Bu hususu biz Adalet Bakanlığına daha evvel intikal ettirdik, Komisyon Başkanıyla da görüştük. Sulh hukuk mahkemelerine çok aşırı bir yüklenme oldu, asliye hukuk mahkemelerinin elinde neredeyse dava kalmadı, bir kısmı aile mahkemesine gitti; bir kısmı tüketim mahkemesine gitti. Dava değeri nedeniyle de sulh hukuk mahkemelerinin yükü arttı. Bu durumda ya sulh hukuk mahkemelerinin sayısını artırmak ya da dava değeri ile ilgili yeni bir değişiklik yapmak gerekir.

Av. Şevket BORAN : Çocuk mahkemelerinde de aynı şekilde

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, doğru.

Av. Şevket BORAN : Birde bilirkişilik konusu var, Baromuz sağ olsun çalışıyor o konuda, acaba hangi aşamaya geldi? Çünkü o da bir gecikme için bir engel biliyorsunuz, onun da aşılması gerekir. O konudaki bilirkişi kurumunun oluşması, bilirkişiler 1 yıl oluyor rapor bile vermiyor, tenkit ediyoruz, efendim işte, görevi ihmal var şu var, bu var ama olaylara pek gidilmiyor, bir bakıyorsunuz, 7 ayda, 8 ayda hele hele duruşmalarda böyle atılınca 1 yılda gelen bilirkişi raporları var, bu nedenle adalet gecikiyor. Bu konuda bizim görüşlerimizi aldınız Baro olarak,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, onu intikal ettirdik. Ama avukat olarak onları siz zorlayacaksınız.

Av. Şevket BORAN : Ben kişisel olarak yazıyorum, bilinçli bir vatandaşım ama ben istiyorum ki, kurumsal olsun,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Siz zorlayacaksınız. Biz sorunu intikal ettirdik, ettiriyoruz. Yargıçlarla bir araya geldiğimizde konuşuyoruz. Ama davayı takip eden vekiller olarak siz zorlayacaksınız.

Av. Şevket BORAN : Bilirkişilik kurumunun oluşturulması gerekmez mi efendim?

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Yok, ben bilirkişilik kurumunun oluşturulması düşüncesine karşıyım, yanlış o. Bilirkişiliği bir meslek haline getirmek yanlış. Bilirkişilik kurumu oluşturduğunuz zaman bilirkişiliği bir meslek haline getirmiş olursunuz. Yargıçları bu konuda özgür bırakmak gerekir. Şuradan veya buradan seçeceksiniz şeklinde bir müdahale bence doğru değil. Bilirkişilerle ilgili olarak biz avukatların aslında baskı unsuru olmamız gerekir. Görevini yapmayan bir bilirkişi veya yanlış yapan bilirkişi her kimse, bunlar avukatlar tarafından biliniyor, bunlar Baroya da intikal ettirilmiyor, bazen geliyorlar, bazı olaylar anlatıyorlar, ben diyorum ki, peki ismini verin; yok ismini vermem diyor, peki ismini vermedin, o zaman biz kurum olarak, baro olarak ne yapacağız? Yolsuzluk yaptığı ileri sürülen bilirkişiler var. Avukat meslektaşlarımızın iddiası bu. Peki ismini verin diyoruz, ismini söylemem diyor. İsmini söylemezsen ne yapacağız biz Baro olarak? İsmini söylemiş olsalar, o isimler bir şekilde yazılı olmasa bile sözlü olarak yargıçlara iletilebilir. Şu bilirkişilerle ilgili bize gelen şu şekilde şikayetler var, lütfen bunları seçmeyin, bunları uzaklaştırın, bunların Adliyeye girmesine engel olun diye söyleyebiliriz. Ama hiçbir meslektaşımız bilirkişilik ile ilgili isim vermiyor.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Sayın Başkan, sıra bana geldi galiba? Avukat Mehmet Nalçakar, sesim biraz bozuk, özür diliyorum. Avukat arkadaşımın şikayeti doğrultusunda ben de aynı şeylere temas etmek istiyorum, ben de bu konuda biraz hassas ve duyarlıyım. Birkaç tane

türbanlı arkadaşlar. kendi başıma mücadele ettim. Bahsettiği kişi Haluk Bey'in eşi olduğu için bana da biraz ağır geldi, ben tek başıma bunu kaldıracak gücü hissetmedim ve Baro'ya telefon açarak Sayın Tacar Bey'e Yönetim Kurulundan eğer bir kişi eğer aşağı inerse kendisiyle birlikte tutanak tutacağımı söylememe rağmen, en az yarım saat, 1 saat bekledim gelen olmayınca ben o işi bıraktim. O günden beri ilgilenmiyorum; ilgilenmeme nedenim herhalde Baro'nun türbana bakış kavramını daha liberal görüyor düşüncesiyle hareket ediyorum. Çünkü tek başınıza mücadele etmeye kalktığınız zaman o işin boyutları büyüyor, ben zamanında birebir yapmış mücadelelerin karşılığında veya hakkımı aramaya kalktığımda Ankara Barosu Disiplin Kurulu tarafından cezalandırıldım. Çünkü bazen ipin ucu kaçıveriyor, tutamıyorsunuz o sinirle. Bu nedenle Barom eğer benim arkamda duracaksa ben de bu konuda diğer avukat arkadaşlarımda aynı duyarlılığı gösterirse bir mücadele etme seferberliğinin başlatılmasını istiyorum, bu bir talep.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Bir dakika, önce bunu cevaplandıralım, müsaade edin, şimdi Tacar Çağlar'a söylediğinizi söylediniz, bu bana intikal etmedi, Tacar Çağlar da bana bununla ilgili olarak herhangi bir açıklamada, bildirimde bulunmadı. Birincisi bu. İkincisi, Baro'nun türbana liberal bakışı diye bir şey yok, asla böyle bir şey yok. Şimdi bizim türban ile ilgili vermiş olduğumuz iki tane karar var. Bu iki karar da Baro'nun web sayfasında yayınlandı. Sizi tenzih ederim, ama bu kararları okumayan arkadaşlarımız var. Okumadan bu konuda spekülasyon yapıyorlar, tezvirat yapıyorlar. Üstelik yüzümüze değil, arkamızdan konuşuyorlar, bizi yargılıyorlar. Bu hukukçu, avukat tavrı değil, bu yetişkin insan tavrı değil. Türban ile ilgili olarak "pozitif hukukta" iki tane düzenleme var; bir tanesi Türkiye Barolar Birliğinin 20. Genel Kurulunda alınan karar, ikincisi Türkiye Barolar Birliği Kılık-Kıyafet Yönergesindeki düzenleme. Her ikisi de diyor ki, mahkemelere ve duruşmalara bayan avukatlar başları açık olarak girmek zorundadır. Mahkemelerle duruşmalardan ne anlıyorsunuz? Bu düzenlemeyi lafzi yorumlayabilirsiniz, amacı uygun yorumlayabilirsiniz. Biz amaca uygun yorumladık. Biz ne anladığımız bu çok eleştirilen, okunmadan eleştirilen; hatta mahkum edilen türban kararında gayet açık bir şekilde ifade ettik. Karar elimde size okuyayım; "Meslek Kurallarının 20. maddesi ile avukatlık ve avukat stajyerlerin kılık- kıyafeti ile ilgili olarak getirilen

düzenlemenin uygulama alanı mahkemeler ve duruşmalar ile sınırlıdır. Bu bağlamda ve özellikle işaret etmek gerekir ki; mahkemeler ve duruşmalar yargı alanı ve yargılama faaliyeti içinde olmakla, avukat ve avukat stajyerleri Adliye binası içinde, Cumhuriyet Savcılıklarında, mahkeme ve savcılık kalemlerinde, Baro'da, Baro Disiplin ve Yönetim Kurullarında, ruhsat ve yemin törenlerinde, icra dairelerinde, haciz, icra satişı, keşif vesaire gibi yargı görevinin yürütüldüğü tüm yerlerde Türkiye Barolar Birliğinin 20. Genel Kurulunda aldığı karara ve yürürlüğe koyduğu Avukatların Resmi Kılıkları Hakkındaki Yönerge hükümlerine uygun davranmak, bu bağlamda avukatlık mesleğine yaraşır bir kılık ve kıyafet içinde ve başları açık olarak görev yapmak durumunda ve zorundadırlar". Bu kadar açık, daha ne demeliydik ? Mahkemeler ve duruşmalar deyimini yorumlayarak alanını genişlettik. Bu karara göre artık ; "düzenlemeler sadece mahkemeler ve duruşmalar diyor, ben türbanla icra dairesinde görev yaparım, Adliye koridorunun içersinde yürürüm, Baro'ya gelirim" bunu diyemez. Karar bu kadar açık. Onun için lütfen, bunu okumayanlar, bizi ve bu kararı eleştirmesin. Bu konuda herkes birazcık vicdan sahibi ve birazcık ahlâklı olsun. Sözlü söylenmiş olsa uçar gider; ama yazılı, karar da yazılı. . Bu çerçevede ben Baro Başkanı olduğum süre içerisinde bize bana veya yönetime intikal etmiş bir tek olay var da biz takipsiz mi bırakmışız? Evet, ikincisini cevaplandıralım, buyurun,

Av. Mehmet NALÇAKAR : Yani o konuda Disiplin Kurulu Kararları olduğunu biliyorum ama yaşadığım olaydan dolayı, Haluk Bey'in eşinin olması nedeniyle Ak Parti Milletvekili; Grup Başkan Vekili, devletin memuru asla ses çıkaramıyor çünkü en ufak bir ses veya raporun altına imza attığında kendisi bir yerlere gideceğini tahmin ediyor.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Şimdi Mehmetçiğim, bir dakika, bak bir dakika, şimdi kim olursa olsun, hiç fark etmez, biz burada görev yapıyoruz, adil bir şekilde, tarafsız bir şekilde görev yapıyoruz. Şimdi isim vermeden size bir olay anlatacağım; bir yüksek mahkeme yargıcının oğlu, bizim baromuzda stajyer. Stajını yaktık. Çünkü stajını yaptığı, mahkeme stajını yaptığı tarihte yurtdışında görünüyor ama staj devam çizelgeleri imzalanmış. Şimdi bu bize intikal etti, intikal ettikten sonra, biz hem disiplin soruşturması açtık, hem de stajını yaktık. Bu olaylar olurken, beni Başbakanlıktan bir Hukuk Müşaviri telefon ile aradı bu konu ile ilgili tavassut istedi. Ben kendisine, çok özür

dilerim ama bir yüksek mahkeme yargıcının oğlunun staj ile ilgili sorununun yürütme erkinin başı tarafından takip edilmesi ne ölçüde yürütme ve yargı etiğiyle bağdaşır" dedim. "Çok özür dilerim" dedi, "Bana bunu falan üst düzey amirim söyledi dedi. Bende, siz o amirinize söyleyin, o kendi işini yapsın, biz de kendi işimizi yapalım" dedim. Ve biz o çocuğun stajını yaktık. Disipline sevk ettik, Disiplindeki soruşturması hangi aşamada onu bilmiyorum. Onun için bize intikal eden hiçbir konuyu biz takipsiz bırakmadık. Şunu da söyleyeyim. Bu anlattığım olayla ilgili olarak beni ayrıca yüksek mahkemelerden ve başkaca yüksek yerlerden de arayanlar oldu. Bunların makamlarını ve isimlerini izin verin söylemeyeyim. Söylemeyeyim ki, o kurumlara olan saygımızı yitirmeyelim. Evet,

Av. Mehmet NALÇAKAR : Ben o olayları zaten biliyorum. O konuda duyarlı olduğunuzu biliyorum. Ama Tacar Bey'e iletikten sonra, o dönemde demek ki,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Tacar Bey bana intikal ettirmedi. Hayır, Tacar Bey bana intikal ettirmedi. Yani başkanla genel sekreter arasında gördüğünüz gibi çok sağlıklı bir iletişim var. Sanırım Tacar Bey"in neden istifa ettiğini anlamışsınızdır.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Şimdi ikinci mesele, benim ana meselem, Adliye'de sigara içilmesi meselesi.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Sigarayı bırakma kampanyası başlattık, sizin hakkınızda da soruşturma açtık. Mehmet Bey, avukatları isyana sevk etmekten dolayı.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Şimdi valla nasıl sağlıklı yaşanır veya nasıl, kimilerin sigara içerek biliyorsunuz, sağlığını kazanır kimi alkole vermiştir kendisini, o da sağlıklı yaşar. Ben ikisini birden yapıyorum ve çokta sağlıklıyım. Devlet o işleri bıraksın başka işlerin peşinde gezsin. Ben, Başkanım olarak sizden tek ricam, bu iş ile görevli Başsavcı Baro Başkanım olarak sizden sadece şunu iletmenizi istiyorum; hakikaten mücadelesinde başarılı oldu, kafeteryaya girdiğimiz zaman, avukat arkadaşlarım yok, tertemiz, pırıl pırıl,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Ne güzel, temiz hava var.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Ben yine içiyorum hiç merak etmeyin siz ama şunu bilmesini istiyorum, bu sigara içilen bir oda var iken bütün Adliye koridorlarında sigara içiliyor. Ben, avukat olmam dolayısıyla bu koridorun sadece sizin odanızın önünde ve odalarda içmeyi yeğliyorum, koridorlarda yürüyerek sigara içmemeye çalışıyorum. Başsavcı mücadelesinde başarılı oldu, kafeteryayı temizledi ama Adliye'nin koridorlarını temizleyemedi, gücüde yetmez ona çünkü. Vatandaş oraya, asliye cezaların önüne gittiği vatandaşa Polis yaklaştığı zaman ana avrat küfür ile karşılaşıyor ve Polis kaçıyor oradan. Bu nedenle birbirimizin sağlığını elbette, koruyalım, kollayalım ama ben avukat cüppesi ile o sigarayı o koridorda içmeyi yakıştıramıyorum kendime hatta geçenlerde de 3. kata geldim, Yönetim Kuruluna, 3. katta avukatların rezilliğini ve durumunu lütfen gözünüz ile görünüz. Yani görün ki, Başsavcıya gidin, aşağıdaki o koridorlara yayılıp da hiç hoş olmayan bir şekilde sigara içen arkadaşlarımı bırakın biz kendi kendimizi zehirleyelim, ona karışmasın, onun sağlanmasını istiyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet, şimdi yalnız bir şey söyleyeyim, şimdi bu sigara ile ilgili bunları söyledikçe, orada eşim oturuyor, gülümsüyor.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Şimdi bu da bir yaklaşımdır, ben 95 yaşında sigara ile ölüp, ölen sağlıklı insanları da biliyorum, o devlet politikasıdır, beni ilgilendirmiyor.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Yok, yok sigara, şimdi Mehmetçiğim bak, biz avukatız yasalara saygılı olmak zorundayız. Adliye koridorlarında sigara içmek yasak, bu Yasa ile düzenlenmiş olan bir husus. Dolayısıyla bizim Baro olarak Kanunu uygulamayıp, Kanuna aykırı işlem yapın diye bir talepte bulunmamız doğru değil. Ama sigara içme odaları ile ilgili tamam, içen arkadaşlarımız var, bir düzenleme yapmak gerekir.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Yani çok çirkin, olmadık sesler duyuyorum, bulmaya çalışıyorum, dönüyorum, o avukat arkadaşımla birebir konuşmayı yeğlerim,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Yok, yok, kızma, kızma. Sen çık bak, senin sigara içme zamanın geldi, şimdi dışarı çıkarız beraber, sigara içeriz. Sigara krizine yakalandınız, ben de yakalanacağım biraz sonra.

Av. Mehmet NALÇAKAR : İmtihan problemi. Benim ülkemde maalesef, sınav sistemiyle çocuk yetiştiriliyor. Asla uygun olmayan bir eğitim biçimidir, yanlış sistemdir. Eğitme amaçlı değil, sınava tutma amaçlı bir eğitim söz konusu. Ben hukuk fakültesinin özelinden veya devlet hukuk fakültelerinden mezun olan arkadaşlarımın hiçbirini birbirinden ayırmıyorum. Vakıf üniversitesinden mezun olmuş, hakikaten çok bilgili arkadaşlarımı ben burada stajda ders verirken görüyorum ama o çok meşhur dediğimiz, benimde mezun olduğum Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuş, İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olmuş, buraya gelmiş, staj yapan fakat yeterli bilgiye ulaşamamış arkadaşlarımı da biliyorum. Şimdi bu meslek, benim mesleğim icrâ edildiği sürece başarı kazandırır. Eğer becerebiliyor iseniz avukatlık yaparsınız yoksa yapamazsınız. Bir şekilde ya Ankara Barosu Disiplin Kurulundan doğru veya ağır cezalardan doğru bu mesleğe veda etmek zorunda kalırsınız. Bunu bilen arkadaş avukatlık yapar, avukatlık hakikaten zor bir meslek ama hakimlik, savcılık sınavına girmiş, bir şekilde hakim, savcı olmuş, şu anda Ankara Adliyesindeki verilen kararların yüzünden ağzımdan istemeden çıkan yanlış sözlerin yüzünden gelip Disiplin Kurulunda ifade veren arkadaşlarım da var benim. Demek ki, sadece sınav başarının ölçüsü veya bir mesleğin belirleyicisi olamaz. Eğer bir baskı grubu isek, eğer bu sınavın yeterli olmayacağına, olamayacağına inanıyorsak Ankara Barosu, İstanbul Barosu, İzmir Barosu bunun gibi düşünen Barolarla biz, Meclis'e görevini hatırlamayı,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Sınavı kaldırın mı diyelim?

Av. Mehmet NALÇAKAR : Sınavı, bu şekildeki bir sınav bence yeterli olmayacaktır.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Beraber yürüyelim Mehmetçiğim ? Benimde kızım Başkent Hukuk Fakültesinde okuyor.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Ben yürürüm, arkadaşlarımız özel üniversite de okuduğunu elbette biliyor ama ben onları, o sınavı geçecek* kadar yetiştiririm, ondan hiç şüpheniz olmasın,

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Baba olarak bizim hakkımız ikimiz de yürüyelim.

Av. Mehmet NALÇAKAR : Yürüyelim, tamam. Baskı grubuysa eğer bunun hakkını verelim Sayın Başkan. Teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR / Ankara Barosu Başkanı : Evet arkadaşlar, şimdi toplantıyı bitirelim. Yukarıda da birlikte olacağız, orada devam edelim. Hepinize çok teşekkür ediyorum, iyi akşamlar.

VERGİDEN BORÇLU OLANLARIN FONA DEVREDİLEN BANKALARA BORÇLU OLANLARIN YURT DIŞI ÇIKIŞ YASAĞI

OTURUM BAŞKANI

Av. V. Ahsen COŞAR
Ankara Barosu Başkanı

KONUŞMACILAR

Sinan AYGÜN
ATO Başkanı

Av. Emel ALTINTAŞ
Ankara Barosu Avukatı

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Dr. Nedim TÜRKMEN
Marmara Üniversitesi Vergi Hukuku Öğretim Üyesi
Yeminli Mali Müşavir

28 Haziran 2006

VERGİDEN BORÇLU OLANLARIN FONA DEVREDİLEN BANKALARA BORÇLU OLANLARIN YURT DIŞI ÇIKIŞ YASAĞI

Av. V. Ahsen COŞAR : Vergi Kurulumuzun düzenlediği panelin konusu "*Vergi Borcu Olanların, Fona Devredilen Bankalara Borçlu Olanların Yurtdışı Çıkış Yasağı*". Değerli konuşmacılar bu konuyu değişik boyutlarıyla inceleyecekler. Ben önce konuşmacıları sizlere tanıtmak istiyorum. Sayın Sinan Aygün'ü tanıyorsunuz, Ankara Ticaret Odası Başkanı; Doçent Dr. Sayın Mustafa Akkaya, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, meslektaşımız. Sayın Dr. Nedim Türkmen, Marmara Üniversitesi Vergi Hukuku Öğretim Üyesi ve aynı zamanda yeminli mali müşavir. Sayın Emel Altıntaş, Baromuz avukatı ve aynı zamanda Vergi Kurulumuzun Başkanı.

Devlet, bizim devletimiz, aslında teknik bir devlet olarak, diğer bir deyişle bir hizmet organizasyonu olarak bir türlü örgütlenebilmiş değil. Devlet Anayasasında kendisini hukuk devleti olarak tanımlıyor. Hukukun üstünlüğünü tanıyor. Ona bağlı kalacağını ifade ediyor. Ama ona rağmen bu şekilde örgütlenmiş değil. Bu şekilde örgütlenmediği için de, vergisini ödemeyen vatandaşı takip etmekten, vergisini toplamaktan aciz. Vergisini toplamaktan aciz olan bu devletin, vergisini ödemeyenleri "*vergi yüzsüzü*" olarak isimlendirmeye ve aşağılamaya hakkı var mı? Herhalde bu sorunun cevabını sorgulamak gerekir. Vergisini toplamaktan aciz olan bu devletin, vergisini ödemeyenlere yurtdışı yasağı koymaya hakkı var mı? Anayasamızın 10. maddesi, yasa önünde herkesin, bu bağlamda devletin de eşit olduğunu vurguluyor. Peki, bana olan borcunu ödemeyen vatandaş Ahmet neden yüzsüz olarak ilân edilmiyor da, devlete olan vergisini ödemeyen herhangi bir vergi mükellefi yüzsüz olarak ilan ediliyor? Yine bana olan borcunu ödemeyen vatandaş Ahmet'e, ben yurtdışına çıkma yasağı koyamıyorum da, devlete olan vergi borcunu ödemeyen herhangi bir mükellefe, devlet yurtdışına çıkma yasağı koyabiliyor? Bütün bunlar, Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesine aykırı değil mi?

Yine fonun son zamanlarda yaptığı eylem ve işlemler yasaya, hukuka, evrensel hukuk normlarına uygun mu? Az önce de vurgu

yaptığımız devletin eşitlik ilkesine aykırı bu eylem ve işlemleri, bu eylem ve işlemleri eşitlik ilkesine aykırı bulmayan yargı kararları aklımıza George Orwel'in ünlü 'bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar daha çok eşittir' sözünü getiriyor. Demek ki, devlet ile vatandaş olarak bizim eşitliğimiz böyle bir eşitlik. İşte! Bugün bütün bunları konuşmak, tartışmak için buradayız. Ben, değerli konuşmacı arkadaşlarımızın bize çok katkı yapacağına, bu konuda bizi bilgilendireceklerine inanıyorum ve ilk sözü Sayın Sinan Aygün'e veriyorum. Buyurun Başkanım.

Sinan AYGÜN : Öncelikle hoş geldiniz diyorum. İş yerlerini temsilen burada bulunuyorum anladığım kadarıyla . Yani tabiri caizse *"eşekten düşen"* bir insan karşınızda oturuyor. Elimde üyelerimden aldığım birçok şikayet mektupları var, onları da size yeri geldiğince okuyacağım. Sayın Başkanımız konuyu çok güzel özetledi ama unuttuğu bir şey vardı Sayın Başkanın, Alacağımızı devlet bize ödemezse kendisinin de yurtdışına çıkmaması lazımdır diye düşünüyorum, değil mi Sayın Başkanım?

Av. V. Ahsen COŞAR : Evet, doğru.

Sinan AYGÜN : Çünkü üyelerimizin şu anda Devlet Su İşlerinden 11 aydır, belediyeden 1.5 yıldır alamadığı paralar var, itilaflı paralar diye ödenek yok, tahsisat yok, Hazine'den, nakit gelmiyor. Peki biz ne yapabiliyoruz buna karşılık? Bırakın yurtdışına devleti çıkartmamayı, alacağımıza faiz bile vermiyorlar maalesef! Yani sözleşmede ödenek durumuna göre müteahhide ödeme yapılacaktır maddesi olduğu için o kadar rahat ki devlet, müteahhit batmış, parasını alamamış önemli değil. Müteahhit derken inşaat müteahhitleri veyahutta kamu, altyapı müteahhitleri aklınıza gelmesin. Devlete her türlü gıda maddesi satanı, kumaş satanı, boya satanı ,, malzeme satanı da müteahhit olarak adlandırıyoruz ama maalesef devlet yok diyor, ödenek yok diyor, bana mı sordun verirken diyor, saymanlığın önüne gittiğin zaman, Hazine'ye git diyor, Hazine'ye gidiyoruz, Maliye ile problemim var diyor, öbür taraftan IMF'den para gelmedi diyor, böyle bir ekonomi, böyle bir çark içerisinde Türk özel sektörü ayakta kalmaya çalışıyor. Hatta biz diyoruz ki, benim alacağım var Devlet Su İşlerinden. Maliye Bakanlığına da vergi borcum var, ben 3 aydır DSİ'den para alamadım, DSİ'deki alacağımı mahsup

edeyim, hesabımdan düş, gayet doğal, o da devlet bu da devlet, o da Hazine bu da Hazine; o da Türk bu da Türk, o da Türkiye Cumhuriyeti bu da Türkiye Cumhuriyeti, olmaz diyor Maliye, bana ne ondan diyor, senin DSİ'deki alacağını al bana getir diyor.

Peki, daha işin ilginç yanını söyleyeyim, Maliye'den alacaklarımızla bile mahsuplaşamıyoruz. O zaman diyorlar ki, senin borcun Gelirler Genel Müdürlüğüne..: alacağında Defterdarlıktan... bizler onunla ayrı kuruluşlarız. Peki, ben vergimi geç yatırdığım zaman %3 gecikme cezası alıyorsunuz, sizde bana gecikme cezası verin paranız gecikmeliyken? Buna da hayır deniyor. İşte, böyle bir devlet erki, böyle bir sistem içerisinde Türk özel sektörü bir şeyler yapmaya çalışıyor. Tabi ki, tenzih ediyorum, özel sektör deyince büyük para kazanan kesim değiliz biz, büyük kesimler değiliz, işte biz şu civarda gördüğünüz, biraz ileride yola çıktığınız zaman gördüğünüz, pastaneci, ayakkabıcı, çantacı, konfeksiyoncu, gıdacı, marketçi, camcı, tamirci, hepsi bizim üyelerimiz. Yani malı götürenler bizim aramızda değiller, biz ufak, tacir, ufak esnaflarından oluştuğu bir grubuz. Tabi, aramızda bu anlamda ithalat, ihracat yapan kişilerde var.

Gerçek konumuza dönersek; 15 Milyar Lira borcu olan yurtdışına çıkamaz. Peki, ben devlete soruyorum! vergi tahakkuk ettikten 1 yıl, 2 yıl, 3 yıl hiç sesiniizi çıkartmıyorsunuz, günler geçiyor, aylar geçiyor, vergi toplamayı bilmiyorsunuz, verginin son ödeme tarihi 30 Mart'tır, takip edeceksin 30 Mart'ta ödemiyorsa 15 Nisan'da ihtarını çekeceksin, 30 Nisan'da icrâya gideceksin ama devlet bunu böyle yapmıyor. Devlet ya parayı çok alıp, esnafı, tüccarı batırmak için bekliyor veyahutta görevini ihmal ediyor. 4 yıl sonra diyor ki, senin 4 yıl evvel 30 Milyar borcun varmış, şimdi bu borcun oldu 330 Milyar, gel bu parayı öde. 30 Milyarı ödeyemeyenin, 330 Milyarı ödemesi mümkün mü? Ki, bundan önceki dönemde gecikme faizleri % 108 civarındaydı, enflasyonun % 50 olduğu ortamlarda ve ödemesi mümkün değildi.

Sonuç ; yurtdışına çıkma!. Çıkmayayim ödemeyeyim o zaman ben, sen beni çıkarma bende borcumu ödemeyeyim. Veyahutta bırak çıkayım da şu borcumu ödeyeyim, ben ithalat-ihracat yapıyorum. Aşağı yukarı bugün 8. gün Ankara'yı dolaşıyorum ve bu dolaşmayı yaparken de basın

ile yapmıyorum, tek başıma yapıyorum ve bütün üyelerimle görüşüyorum. Aşağı, yukarı 6.000 üye ile görüştüm, Siteler, Ostim, Gimat, İvedik, Ulus, Kızılay, Karum civarı birebir dükkanlara giriyorum, sabahtan çayımı bir yerde içiyorum, öğlen yemeğimi bir yerde yiyorum, akşam yemeğimi bir yerde yapıyorum, böyle devamlı istişare halindeyim, dinliyorum. Bu da benim karşıma çok sık çıkmaya başladı şu günlerde. Adamın gerçekten yurtdışına çıkmaya ihtiyacı var, Sitelerde bir arkadaşımla beraberdim, 77 Milyar civarında borcu var, yurtdışına çıkamıyor, İtalya'dan sipariş almış, buraya gelmiş:. 780.000 Dolarlık işini, TIR'ına koyup yollayacak, oraya görüşmeye gidecek gidemiyor bu yüzden. Bırakın gitsin bu adam, 780 Milyarlık mal satsın, %10 kazansın, 78 Milyar, gelsin senin borcunu ödesin 77 Milyar. Şimdi bu Anayasa'ya da aykırı anladığım kadarıyla.. Bu toplantıdan sonra sayın Başkan ile de görüşmek istiyorum...Ankara Ticaret Odası olarak dava açmayı düşünüyoruz , bu Pasaport Kanunu ile ilgili... Şimdi, bana gelen şikayetlerden ilginç bir örnek getirdim size, bu mektubu aynen okumak istiyorum;

Sinan Aygün; Ankara Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı,

13 Ocak 2005 tarihinde yurtdışına işim gereği çıkış yaparken bir sürpriz ile karşılaştım.. 15 Aralık 2004'e TMSF'ye devir olan bankaların kredi kartları borçlarının yurtdışına çıkış yasağı konulmuş olduğunu ve pasaportuma el konulması sonucu geri döndüm. Fon'a aktarılan bankalar yani batan bankalardan kullandığım kredi kartı borcumdan dolayı.

Bakın şimdi geleceğim,

Geri döndüm. Halbuki yurtdışından gelecek olan 1 Euro'ya ihtiyacı olan bu ülkenin ihracat bağlantısı yapmak üzere şirketim adına yurtdışına gönderiliyordum. Kendim yurtdışında çalışmaktayım. TMSF'ye devir edilen bankalara olan kredi kartı boru, kalıntısı, daha doğrusu, unutmuş adam yatırmayı, 9 Milyon Lira yani bugünün parası ile 9 Yeni Türk Lirası, eski para 9 milyon Lira borcu varmış, faizi ile beraber 2 yıl içerisinde 89 Milyon Lira olmuş, faizi ile birlikte 89 Milyon Lira ödedim ve benim 1 haftama ve ihracat bağlantımı kaçırmamam neden oldu. İşlemlere gelince, önce parayı yatırıyorsunuz, TMSF elinize bir yazı veriyor, borç bitmiştir diye, siz bu yazıyı alıp İstanbul Vatan Caddesindeki Pasaport Şube Müdürlüğüne götürüyorsunuz, onlar 7 gün içerisinde açarsa bu kez

pasaportunuzu gidip havaalanından alıyorsunuz, havaalanı eğer Vatan Caddesi Emniyet Müdürlüğüne pasaportu göndermişse şayet dönüp oradan almaya çalışıyorsunuz, bu işlemin 7 gün sürdüğünden gecikmemizde bundan dolayı olmuştur diyor. Devletin, benim seyahat özgürlüğümü kısıtlayarak, daha doğrusu nüfus cüzdanı mahiyetinde olan pasaportumu suç işlemediğim halde el konulması yasal ve Anayasa Mahkemesince uygun mudur? Bu insan hakları ihlâli değil midir? Bana ve benim gibi mağdurlara Anayasa Mahkemesine bireysel müracaat yaparak bu yasağı iptal ettirebilir misiniz? Ban soruyor. Şahsi başvuracaksam, Ankara'ya gelirsem bana bu konuda yardım eder misiniz? İş hayatınızda başarılar dilerim diyor ve bundan sonra Tasarruf mevduatı Sigorta Fonu İstanbul Emniyet Müdürlüğüne yazı yazıyor, ilgili kayıtlı yazınızda ekinden istenen isim, kimlik ve borç miktarı kişilere Fon'a olan borçları itibarıyla 4089 sayılı Bankalar Kanunun 15. maddesinin 3 numaralı fıkrası, Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu Yönetmeliği 52. ve 5682 sayılı Pasaport Kanunun 22. maddesi gereğince yurtdışına çıkış yasağı konulmuş idi. aşağıda açık kimliği, belgeleri yer alan amme borçlarından; isim okumayayım, borçların ödemesi nedeniyle adı geçen şahis hakkında konulan yurtdışı yasağının kaldırılması gerekmektedir. Bu nedenle kimlik bilgileri verilen şahsın yurtdışı yasağının kaldırılarak yazımızın tarihi itibaren aşağıda belirtilen adrese 7 gün içerisinde sonuçtan bilgi verilmesini rica ederim. Yasemin Barış, Grup Başkanı, TMSF'nin bir yazısı.

Şimdi bakın, 9 Milyon Lira borç için bir işadamımız yurtdışına çıkıyor ve durduruyorlar. 89 Milyon Lira borcunu ödüyor, 7 gün sürüyor, bu arada işini kaçırıyor. Bunun ne Anayasa'da; ne yasada, ne Allah katında, ne kul katında bir makbulü olmasa gerek. Ülkeye dönmemesi muhtemel kişileri çıkartmayabilirsiniz ama buna bir genelleme yaparak, senin 16 Milyar Lira borcun var, dışarı çıkma demek de gayet yanlıştır. Yani siz bu adamı dışarı çıkaracaksınız ki, bu adamı yaşatacaksınız ki, bu adam borcunu ödesin. Artık iş aleminde yani Türkiye içinde ticaret bitmiş vaziyette şu anda. Bizim tek kozumuz ihracatta. İhracat yapabilmek içinde elimizde şu anda yanılmıyorsak 250.000'e yakın listeye alınmış, yurtdışına çıkışı yasağı olan insanlar var ve şunu biliyorum, hepimiz zaman zaman yurtdışına gidiyoruz, en güzel yere gitsen bile, ben şahsen vatanımı özlüyorum, 7 gün, 6 gün, 5 gün kalıyoruz, Türkiye'ye

dönsem diye can atıyorum. Hiç kimse, 300 Milyar borcu var, 400 Milyar borcu var devlete diye bu vatanı bırakıp kaçmaz. Bunun aslı nedir? Bunun aslı kolaycılıktan geçmektedir. Yani, ben bunu yurtdışına çıkartmazsam bana gelir borcunu öder... Yok, senin borcunu ödemez, alamıyorsun da zaten, böyle basit mantıkla, basit düşünce ile devlet yönetimi de olmaz. Bunu engellersem, adam çıkmaz, çıkmazsa da borcunu ödemez. Yani hiç çıkartma, hiçte borç alma o zaman, kanun çıkart, herkes borcunu silsin de, bende seni çıkartayım de, sende burada otur. Yine, bu konuda bizim görüşlerimizi toparlamam gerekiyor çünkü benimde buradan sonra bir programım var, Başkanım da müsaade ederse, konuşmamdan sonra gitmek istiyorum, zaten o şekilde gelmiştim, Sayın Başkanım bana önceden söz verdi, derdimi anlatayım, bizim arkadaşlarımızda burada zaten, onlarda not alacaklar, ondan sonra müsaade alayım demiştim. Bizim buradaki talebimiz, bu yasağın yapılması, bu yasağın konması bir çözüm değildir. Zaten borcunu ödeyen ödeyecektir, çıkmak isteyen rahatça çıkacaktır. Bunu devletimize dava açmadan, dava kapısında sürünmeden... Birde vatandaş olarak şu çok ağrıma gidiyor, millet devletini dava ediyor. Biz vatandaş olarak, başımızın üstünde tuttuğumuz devlete dava açmamız beni gerçekten üzüyor. Yani insanın babasına dava açmasına, insanın atasına dava açmasına benziyor. Ama gidiyorsunuz, Sayın Başkan daha iyi bilirler, adliyede davaların % 50'sinden fazlası devlet ile milletin davası...Devlet demek ki, öyle bir hale gelmiş ki, ben yaparım sen dava aç hakkını kazan diyor. Bunu bana bakanlar söylüyor, geçen gün Çevre Bakanı ile bir şey tartışıyoruz, gidiyor Gölbaşı'ndaki angazit taşı imalathanemiz var bizim orada, kapatıyor, 25 yıldır orada. Tamam da kardeşim, bu arada sen, biz gittik Belediye ile mukavele yaptık Belediye Başkanı ile, taahhütname verdik, 31.12. 2005'te boşaltacağız dedik burayı, taahhütnameyi imzaladık, tören yaptık, arsamızı da aldık, binalar yapılmaya başladı Çevre Bakanı bir yazı BEDAŞ'a, TEDAŞ'a neyse, elektrik kurumuna, buranın elektiriğini kesin, BETAŞ elektriği kesiyor. Bunu yapmaya hakkın yok ki... Bir kere Çevre Bakanı olarak dilekçe verip, buranın elektriğini kes demeye hakkın yok. Öyle bir hakkında olsa da vicdanın yok o zaman senin. Orada, tam inşaat mevsimi, tam Ankara'nın iş yapacağı zaman, adamın elektriğini kesti, esnaf sokağa döküldü falan, filan. Bakan ile açtım, konuştum, 'Sayin Başkanım, ben yaptım sen mahkemeye git' dedi.

Bunu bir bakan diyor ki, bu utanç verici bir şeydir: 'beni dava et', 'devletini dava et', 'beni şikayet et' diyor, böyle bir devlet haline gelmiş, bunu bu ülkenin bakanı söylüyor. Düşünün, alt taraflara indiğiniz zaman bürokrat ne durumda, bizler ne durumdayız. Şu anda yargının içinde olduğumuz için elime fırsat geçmişken söyleyeyim, yargıda da birçok sıkıntılarımız var. Ben ve benim gibi düşünenler, 'artık ticaret yapmayacağım, para kazanmayacağım' diyor. Çünkü devlet gibi bir müşterimiz var, ona faizle para satarım diye düşünüyor. Artık biliyorsunuz faiz gelirlerinden de vergi alınmıyor, ne vergi dairesi ile başım belaya girer, ne Gelirler Kontrolüne, ne hesap uzmanlarına, ne maliyecilere hesap veririm, devlete para satarım, devletin parasını alırım rantiye olur yatarım diyor. E, sistem bu hale gelmiş. Şimdi siz bu işyerlerini küstürseniz, siz bu işyerlerinin üstüne gelirseniz kimden vergi alacaksınız ?, İşte bunu beceremediğiniz için zaten %70-72'ye çıkmış dolaylı vergiler. Yani uçandan da, geçenden de, geçmeyenden de, herkesten vergi. Vergi, vergi işte, dolaylı vergi, benzinden alınan vergi; elektrikten alınan vergi, yoldan geçenden alınan vergi, havaya baktın vergi, yere baktın vergi, vergi, vergi, vergi bu ne kadar vergi yani. Şimdi de yeni bir yasa çıktı, tabela vergisi. Hesaplıyorum, gördüğünüz benzinliklerde totem deriz öyle Shell, BP yazar, 85 Milyar para istiyorlar onlara yıllık, peki bunu niye istiyorsunuz? Arsa benim, duvar benim, tabela benim, boya* benim size ne oluyor!, 80 Milyar para istiyorsunuz? Efendim, kanun çıktı. Kim çıkardı bu kanunu? Meclis'ten geçti bu kanun, ne zaman geçti bu kanun? bakıyorsunuz, doğru!? geçmiş ve fiyat yetkisini de belediyelere vermiş, belediyelere de para lazım. Şimdi gördünüz, şu Kızılay'da mesela, Mine Mağazaları var burada, o Mine Mağazasının reklam, tabela vergisi 9 Milyar Lira, 10 Milyar Lira civarında, her yıl 10 Milyar para verecek. Nasıl alıyorsun? Bakım, takma bedeli alıyor. Tabelayı ben takıyorum kardeşim sen takmıyorsun ki, takma bedeli. Dava açtık, takma bedelini kaldırdık. Bakım bedeli, neye bakım bedeli kardeşim, tabelaya bakan benim boyayan, temizleyen onu da yapan benim, nedir bakım bedeli? Belediye başkanı ile görüştüm; bu bakım bedelini bana bir açıklayın, takmayı çıkarın, takmayı ben yaparım. Yoldan geçen bakıyor ya diyor senin tabelaya. Yani bakım bedeli, onu anlıyorlar

Av. V. Ahsen COŞAR : Bakanlardan da vergi alsınlar,

Sinan AYGÜN : Vallahi yani. Halbuki bakım bedeli, onun temizliğidir; yıkanması, boyanması anlamında, bakma bedeli. Hiç duydunuz mu? Baktın, vergi ver. Nefes aldım, vergi ver. Çöp vergisi, atık su bedeli, evde tuvalete giriyorsunuz, tuvalete para ödüyorsunuz siz çıkarken, atık su bedeli diyorsunuz çünkü yani insan evdeki tuvalete para ile girer mi? Şimdi bir araştırma yapıyoruz, herhalde 85'e ulaştık vergide... burada vergiciler var ama ne yapayım, içimiz yanıyor, bunu konuşalım diyorum. Sayın Başbakanda konuşana her ne kadar kızsa bile konuşan Türkiye her zaman için konuşmayan Türkiye'den çok daha iyidir diye düşünüyoruz. Yani bu sistemle, böyle boğazına çök, tehdit et, sokağa çıkarma, yurtdışına çıkarma, kapı dışarı çıkarma bu iş böyle yürümez, zaten yürümediği de belli. İşte, kişi başına düşen milli gelire bakıyorsunuz, açlığa bakıyorsun, sefalete bakıyorsun, fakirliğe bakıyorsun bu ülkenin zengin olması lazım... bunların önlenmesi için. Hırsızlık, gasp, cinayet, kapkaç, fuhuş, bunların hiçbiri asayiş suçu değildir size söyleyeyim; hepsi ekonomik suçtur bunların; hepsi ekonomiye dayanan suçlardır bunlar. Hiç parası olan hırsızlık yapar mı, parası olan gasp yapar mı, parası olan kapkaç yapar mı? Parası olmayan yapar bunları. Parası olan vücudunu satar mı? İşte, parasız olan yapar bunları. Türkiye'nin artık içinde mal satmak bitti, dışarıya mal satacaksın. Bakın gelişmiş ülkelere her zaman ithalatı ihracatından fazla olan ülkelerdir. Hep dış ticareti fazla olan ülkelerdir.Türkiye'nin şu anda 35 Milyar Dolar dış ticaret açığı var ki, bu rakam yanlıştır, bu rakam çok daha fazla, 60 Milyar Dolar civarında. Çünkü Türkiye'de bir hayali ithalat gerçeği var, hayali ihracatını duydunuz ama hayali ithalatı da benden duyun. Türkiye'de çok büyük bir hayali ithalat var şu anda, hayali ihracata var bunun yanında. O yüzden Türkiye'nin gerçekleri bu. biz, eğer yurtdışına çıkamazsak, siz böyle bize kota koyarsanız, sizin bize 15 Milyar borcun var deyip yurtdışına çıkarmazsanız vergi de alamazsınız, parayı da toplayamazsınız. Üstüne basarak bir kez daha söylüyorum: eşitlik ilkesine aykırıdır, devletin bize borcu var, biz devlete yurtdışına çıkma demiyoruz, DSİ Genel Müdürüne çıkma demiyoruz, Maliye Bakanına sen halka borcunu ödemedin, müteahhidin borcunu ödemedin, çıkma demiyoruz ama onlar bize maalesef, yurtdışına çıkma diyorlar. Sayın Başkanım, biraz süremi de aştım gibi geldi bana, süre koymamıştınız, peki,

Av. V. Ahsen COŞAR : Süre koymamıştık. Zamanınızı ayrıca çok ekonomik kullandınız, çok teşekkür ediyoruz. Gayet tabi,

Sinan AYGÜN : Evet, sağ olun. Eğer müsaade ederseniz ben hemen kaçmak istiyorum, çok özür diliyorum, hiç bir panelde ben böyle yapmam ama Panel'e gelirken başka bir yerde programımım vardı, onu yarım saat ileri attım ve bu Panel'e ancak gelip bir konuşma yapabilirim dedim. Sakın değerli konuşmacılara da saygısızlık olmasın, arkadaşlarım burada bekliyorlar, not alacaklar, zaten Sayın Başkanımla biz sık sık beraber oluyor. İnşallah bunun başka bir tanesinde, yine Sayın Başkanımla biz el ele veririz Baro Başkanımızla, Ankara Ticaret Odası salonlarında çok daha geniş bir katılımla yine beraber oluruz. Hepinize saygılar sunuyorum, her şey gönlünüzce olsun diyorum, sağ olun efendim,

Av. V. Ahsen COŞAR : Evet. Sayın Başkan'a çok teşekkür ediyoruz. Devletin vergilendirme gücünü nasıl yok etme gücüne dönüştürdüğünün güzel örneklerini verdi. Şimdi, Sayın meslektaşımız Emel Altıntaş ile devam ediyoruz. Buyurun Emel Hanım,

Av. Emel ALTINTAŞ : Teşekkür ederim Başkanım. Ben; konuşmamın başında Panelimize katıldığı için Sayın Sinan Aygün'e ve Nedim Türkmen'e çok teşekkür ediyorum. Bunun dışında her zaman panellerimize katılan ve sıkıştığımız anda bize sürekli destek olan Sayın Şükrü Kızılot, Sayın Mustaka Akkaya Hocalarım ve Sayın Gelirler Başkontrolörü Murat Yıldız da ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

KATILIMCI : Hanımefendi hanım gibi konuşuyor ben bey anlıyorum,

Av. Emel ALTINTAŞ : Hanım olduğum için öyle konuşuyor olsam gerek. Şimdi duyabiliyorsunuzdur umarım,

KATILIMCI : Teşekkür ederim, buyurun.

Av. Emel ALTINTAŞ : Peki. Bu Paneli yapmaya karar vermemizin sebebi şuydu; aylar önce İstanbul'dan bir işadamı büroma geldi ve dedi ki, ben gemi imâl eden bir şirketin sahibiyim, bundan 10 yıl önce bir gemi imâl eden bir anonim şirkette ortaklığım vardı ve 9 yıl önce o ortaklığımı da bitirdim fakat şimdi, o şirketin kredi borçlarından kaynaklı olarak bana

yurtdışına çıkış yasağı konuldu ki, bu borç 30 Trilyon Lira civarında, bu borcu da ödemem de mümkün değil ve bu borç ödenmediği sürece ben yurtdışına çıkamayacaksam artık işlerime de devam etmem mümkün değil, bunu nasıl yaparsanız yapın kaldırın dendi ve biz onun üzerine bu araştırmaya başladık. İnanılmaz hukuksuzluklar gördük, şimdi bunları sizlerle paylaşmak istiyorum. Aylardir kamuoyu ve basında tartışılan bu yurtdışına çıkış yasağına göre 300.000 civarında vatandaşımızın yurtdışına çıkış yasağının olmuş olduğu tespit edilmiş durumda. Yurtdışına çıkış yasağının bugünkü bölümü vergiden kaynaklanan ve Fon'a devir edilen bankalardan kaynaklanan borçlar nedeniyle yasaklar bugün konu olarak alınacak. Bu konu Pasaport Kanunun 22. maddesinden kaynaklanıyor. Pasaport Kanununun 22. maddesine göre vergiden borçlu olduğu pasaport vermekle yetkili makamlara bildirilenlere yurtdışına çıkış yasağı konuluyor veya daha önce pasaport verilmişse bu pasaportlar alınır, geriye alınır şeklinde. Madde hükmünden anlaşılacağı şekilde iki tane unsur gerekli; vergiden borçlu olmak ve borcun pasaport vermeye yetkili makamlara bildirilmesi. Bu maddenin çok genel bir ifadesi olduğu fark edilmiş ve bu Maliye Bakanlığının çok işine gelmemiş olacak ki, 395. sayılı bir Tahsilat Genel Tebliği yayınlanmış, bu Tahsilat Genel Tebliğine göre borcun uygulanmasının diğer şartları şöyle belirlenmiş; borç 15 Milyar Türk Lirasının üzerinde olacak, kesinleşmiş olacak, tecil edilmemiş yada teminat altına alınmamış olacak, borcu ödemeden aciz belgesi bulunmayacak. Buna göre, birde idarenin taktir yetkisi var, idarenin taktir yetkisi de, şu durumlarda söz konusu; yurtdışı çıkış yasağının uygulanmasının borçlunun ileride doğabilecek borç ödeme kabiliyetini olumsuz etkileyeceği anlaşılıyorsa, tedavi olanaklarını kaybetmesi gündemde olursa ve yurtdışına çıkışın amme alacağının takip ve tahsilinin olumsuz etkileyeceği gündeme gelirse yurtdışına çıkış yasağı idarenin taktir yetkisi ile kaldırılabilecek. Bu konu geçen hafta Erol Aksoy'un eşi İnci Aksoy'un yurtdışına çıkması ile ilgili gündeme geldi ve Emin Çölaşan orada, köşesinde," bu nasıl bir hukuk", "kanun uygulanacaksa uygulanır", "pazarlıkla yasak kaldırılır mı" diye soruyordu. Buradan Emin Çölaşan'a da duyurmuş olalım, bu idarenin taktir yetkisidir, gerçi taktir yetkisinin eşitlikçi bir kullanımı gereklidir ama idare taktir yetkisi ile bu yasağı kaldırabilecektir. Bugün inceleyeceğimiz diğer konu da Bankalar Kanununun 15. maddesinin 3. fıkrasından kaynaklanan Fon'a borçlu

olanlarla tüzel kişilerin temsilcileri hakkında Pasaport Kanununun 22. maddesinin uygulanacağı hususu. Bu konu ile ilgili başka bir hüküm yok, yönetmelik var ama yönetmelikte aynı maddeyi açıklayan şekilde düzenlenmiş durumda. Bu durumda yazılışından Fon'a inanılmaz geniş bir yetkinin tanındığı az önce Sayın Aygün'ün de belirttiği gibi, 9 Milyona dahi yurtdışına çıkış yasağı konduğu ortada. Vergide 15 Milyarlık bir alt sınır var ama Fon'un hiçbir şekilde belirlenmiş bir limiti yok. Fon, bu durumda bu yasa kapsamını çok özensiz uygulamakta, bu uygulamada çok belirgin bir şekilde göze çarpmakta. Alacağın tahsili için bir sürü yöntem varken bunların hiçbiri denenmemekte, direk yurtdışına çıkış yasağı uygulanmakta. Bu da haliyle vatandaşların çok mağduriyetine sebep olmakta. Ancak Banklar Kanununun, sürekli gazetelerde yazıldığı, çizildiği gibi ve Sayın Aygün'ün de bahsettiği gibi 15. maddesin Anayasa'ya aykırı olduğu açık. Bazen bizde uygulamada olayın kanuniliği ile hukukiliği karıştırılmakta, Bankalar Kanunun 15. maddesi tabi ki, kanuna koyulmuş bir hüküm var olduğu için kanuni fakat hukuki mi, bunu tartışacağız bugün. Şimdi 305 sayılı Tahsilat Genel Tebliği var Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan, bu Tahsilat Genel Tebliğine göre Pasaport Kanununun 22. maddesindeki vergiden borçlu olanlar deyiminin 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü hakkında Kanunun 1. maddesinde söz konusu edilen âmme alacaklarından borçlu olunan kişiler olduğunun kabul edileceği açıklanmıştır. Uygulamada bu tür tebliğiler ile sık karşılaşıyoruz. Maliye Bakanlığı bazen tebliğiler de kanun ihdas ediyor bazen de böyle genişletici yorumlar yapıyor. Oysa ki, vergi sözcüğünün yoruma ihtiyacı var mıdır? Yani orada vergiden borçlu olanlar sözü vardır ve bu sözcüğün ayrıca yorumlanmasına hiç gerek yoktur kanaatindeyim. Çünkü 6183 sayılı kanunun 1. maddesine baktığımızda kamu alacağının devlete, özel idarelere, belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait mahkeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi feri âmme alacakları ile akitten ve haksız fiil ve iktisaptan doğan alacakların dışındaki diğer alacaklardır diye tanımlandığını görüyoruz. Burada dikkat çekmek istediğim husus maddede belirtilen akitten ve haksız fiil ve iktisaptan doğan alacakların dışındaki alacakların kamu alacağı sayıldığı. Demek ki, burada tartışmamız gereken konu Fon'a devir edilen bankaların alacaklarının akitten kaynaklanıp kaynaklanmadığı ki, bence kaynaklanıyor. Kredi sözleşmeleri iki tarafında eşit olduğu ve kamu idaresinin üstün

gücünün bulunmadığı sözleşme şekli olup bunun sözleşme olduğu ve burada 6183 sayılı kanunun 1. maddesine giremeyeceği açık. Yasak uygulamasında Anayasa'ya aykırılığının üzerinde ben kısaca durmak istiyorum, bunu ayrıntılı olarak Sayın Mustafa Akkaya Hocam anlatacak. Bankalar Kanunu 15. maddesi Anayasa'nın 5., 10., 13., 23., ve 38. maddelerine aykırı. Anayasa'nın 5. maddesi devletin temel amaç ve görevlerini tanımlıyor ve orada diyor ki; kişinin temel hak ve hürriyetlerini sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak suretle sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak durumundadır devlet. Gene Anayasa'nın 10. maddesi, bu maddede kanun önünde eşitlik, bu maddeye göre de devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etmek zorundadır. Halbuki yasak uygulamasında eşitlik yok. Bir kısım borçlara yasak uygulanırken bir kısmına uygulanmıyor. Nasıl seçiliyor, neye göre seçiliyor, bilemiyorum. Burada banka avukatı olan arkadaşlarımız da var, belki açıklamak isterler. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması başlıklı 13. maddeye de çok açık bir aykırılık var. Bu maddeye göre hak ve hürriyetle özlerine dokunulmaksızın yalnız Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerinden seyahat hürriyetinin hangi sebeple sınırlandırılacağı da 23. maddede belirtilmiş. Buna göre seyahat hürriyeti ancak vatandaşlık ödevi nedeniyle sınırlandırılabilir. Vatandaşlık ödevi gene Anayasa'da belirtilmiştir, vatandaşlık ödevi de, askerlik ve vergi borcu ödemektir. Anayasa'nın 38. maddesi de hiç kimsenin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden dolayı özgürlüklerinden alıkonulamayacağını ifade etmektedir. Buna göre Anayasa'nın belirtilen birçok maddesine aykırılık olduğu açıkça ortada. Bu konuları ayrıntıları ile Hocam anlatacağı için ben uygulamadan, yargı kararlarından birkaç tane örnek vermek istiyorum. Örnekle; Ankara 11. İdari Mahkemesinin bir kararı var, Ekim 2004'te verdiği bu kararla 11. İdari Mahkemesi, Pasaport Kanununun 22. maddesindeki hükmün uygulama alanının Fon'un alacaklarına giremeyeceğini, bu maddenin sadece vergi borcu kapsamı dahilinde değerlendirilebileceğini, yurtdışına çıkış yasağı için mahkeme kararı gerektiğini ve Fon alacağının sözleşmeden kaynaklandığını belirterek yasak uygulamasının iptali yoluna gitmiştir. Ancak bir çok mahkeme bugünlerde özellikle istenilen

yürütmenin durdurulması taleplerini reddetmekte ve hatta bazı davaları da reddettiğini bilmekteyiz. Mahkeme Başkanımız da, Sayın Pelin Bey de buradalar, Erdal İnönü ile Sevinç İnönü aleyhinde verilen bir yurtdışı yasağını Ankara I. Ticaret Mahkemenin çekişmenin yasak uygulamasının hukuki olmadığını yönündeki kararla kaldırarak iptali yönüne gitmiştir. Ancak 2. Ticaret Mahkemesine aynı yöndeki bir başvuruda Mahkeme iptal etmek yerine konuyu Anayasa Mahkemesine taşımayı kabul etmiştir. Birde, burada başka bir konu daha var, bu da bugünlerde işte, kamu ortaklığı bulunan veya kamu bankları olan bankaların borçlarından dolayı da yurtdışına çıkış yasağı konuluyor. Bu da inanılmaz bir durum yani bununla ilgili artık söyleyecek hiçbir şeyim yok. Kanun maddesi yok, yönetmelik yok, hiçbir şey yok, Vakıf Bank'ın avukatları arkadaşlarımız aramızda. Şimdi Vakıf Bank özellikle bu uygulamayı başlattı ve bugünlerde devam ediyor. Bununla ilgili Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin bir kararı var ve bu kararda deniliyor ki, kamu bankalarına borcu bulunanların yurtdışı çıkış yasağı ile ilgili olarak kamu bankalarının özel kamu yükümlülüğüne tabi olduğundan dolayı idari mahkemeler değil adli mahkemeler görevlidir, bu davaların adli mahkemelerde açılması gerekiyor. Bu da göstermektedir ki, bu bir sözleşmedir, idarenin hiçbir üstün tarafı yoktur burada, bu sözleşmelerde ve davalarında açılacağı mahkemeler adli mahkemelerdir. Kısaca değinmek istediğim bir bakla husus daha var, bugünlerde yasağın kapsamının genişletilmesine üzerine şu anda tasarı halinde olan bir aysa var. Bu yasa tasarısına göre bundan sonra, trafik para cezası, seçimde oy kullanmama cezası, askerlik para cezası, nüfuz para cezası, öğrenim kredisi borcu, SSK ve Bağ-Kur prim borcu, işportacı işgalliye harcı, hayvan kesim izin harcı, tatil gününde çalışma ruhsatı harcı da yasak kapsamına dahil edilecek. Bu yasa kapsamının olağanüstü bir güvenlik tedbiri olarak uygulandığı unutulmuş görünüyor, bu yasa tasarısından da anlaşılacağı üzere. Bu yasa kapsamının olağanüstü bir tedbir olarak uygulanması kapsamından çıkartılıp sıradan bir tahsilat yöntemine dönüştürülmesi gibi bir durumla karşı karşıyayız. Aslında bu yurtdışına çıkış yasağının bir güvenlik tedbiri olarak da gerekli ve şart olup olmadığını da tartışabiliriz. Bence gerekli değil çünkü kişiler hakkında icrâ takipleri, icrâ uygulamaları kişilerin yurtdışında olmaları halinde de uygulanabilecek, bizzat Türkiye'de bulunmaları gerekmiyor. Ayrıca paralarını yurtdışına çıkarmak gibi bir

endişe varsa böyle bir endişenin de yersiz olduğu açık çünkü pekala insanlar Türkiye'deyken de yurtdışında hesaplar açabiliyorlar ve paralarını istedikleri zaman transfer edebiliyorlar. Bunun gene yurtdışındaki işlerini de başkalarına gördürebiliyorlar ki, dünkü gazetede vardı, Halis Toprak eşini evini satmak üzere gönderiyordu, bizzat eşinin yada kendisinin bulunması gerekmiyor vekil aracılıyla da gördürebilirler. Demek ki, yurtdışına çıkış yasağının uygulanmasının aslında hukuka uygun hiçbir tarafı yok, tam tersine Sayın Aygün'ün de belirttiği gibi iş yaşamını son derece olumsuz etkilediği ortada. Usulsüz uygulamalar ve yeni yasaklarla bir hak olan seyahat özgürlüğünün istisnai bir uygulamaya dönüştürme çalışması içinde olunduğu açık. Konunun en kısa sürede hukuka uygun bir çözüm ulaştırılmasını bekliyor ve diliyoruz. Bu kadar.

Av. V. Ahsen COŞAR : Evet, çok teşekkür ediyoruz. Sayın Mustafa Akkaya,

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Sayın Başkan konunun iki boyutu olduğunu konuşmacılar da sergiledi; bir, vergiden dolayı Pasaport Kanununun 22. maddesindeki boyut; bir de 5020 Sayılı Yasa ile Bankalar Kanununa eklenen hüküm. Aslında burada iki ayrı hususu tartıştığımızın altını belki bir kez daha çizmek gerekiyor; birincisi, vergiden borçlu olanların Pasaport Kanununun 22. maddesindeki düzenleme nedeniyle yurtdışına çıkış yasağı, ikincisi de 5020 Sayılı Yasa ile Bankalar Kanununa Ek 5. madde olarak eklenen hükümdeki yurtdışına çıkış yasağı . Benim asıl üzerinde durmak istediğim yurtdışı yasağının ikinci boyutu ve bu bağlamda ilk olarak Bankalar Kanununa 5020 Sayılı Yasayla Eklenen Düzenlemenin Anayasaya Uygun Olup Olmadığı Sorununu irdelemek gerekiyor. 12.12.2003 tarih ve 5020 sayılı, "Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un 27. maddesi ile 4389 sayılı "Bankalar Kanunu"nda değişiklik yapılmış ve bu Kanuna "Ek Madde 5" eklenmiştir. Sözü edilen "Ek Madde 5"te "Kamu bankalarında ve sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan...bankalarda bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce bankacılık teamüllerine göre teminatlı ve/veya yetersiz teminatlı kredi kullanıp da vadesi geçtiği halde henüz ödenmemiş, süresi uzatılmamış veya yeniden yapılandırılmamış kredileri kullananlar ...haklarında...Fon ve Hazine alacaklarına ilişkin tedbir, takip ve tahsil hükümleri bankalarınca

uygulanır" denilmektedir. Diğer taraftan, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 12.05.2001 tarih ve 4672 sayılı Kanunla değişik 15. maddesinin 3. fıkrasında da, "5682 sayılı Pasaport Kanununun 22 nci maddesi hükümleri, Fonun talebi üzerine Fona borçlu olanlar ile tüzel kişi borçluların kanunî temsilcileri hakkında da uygulanır" hükmü yer almaktadır. 5020 sayili Kanun'la 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na eklenen "Ek Madde 5" uyarınca, kamu bankalarından veya sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bankalardan 5020 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kredi kullanıp da vadesi geçtiği halde henüz ödememiş; süresini uzattırmamış veya yeniden yapılandırmamış olanlar hakkında da sözü edilen 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesi hükümlerinin uygulanacağı anlaşılmaktadır. 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinde, "Yurt dışına çıkmaları; mahkemelerce yasaklananlara, memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere, vergiden borçlu olduğu pasaport vermeye yetkili makamlara bildirilenlere pasaport veya seyahat vesikası verilmez. Bunların yurt dışına çıkışları engellenir ve kendilerine pasaport veya vesika verilmez, verilmişse geri alınır", denilmekle; kamu bankalarından veya sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bankalardan kredi almış olup da geri ödeyemeyenler hakkında, bu bankaların talebi üzerine yetkili makamlar tarafından yurt dışına çıkış yasağı konulacağı görülmektedir. Nitekim bu yönde uygulamalar yapıldığı da kamu oyuna yansımaktadır. Yukarıda ana hatlarıyla özetlediğimiz yasal düzenlemelerin; Anayasamızda bir temel hak ve hürriyet olarak düzenlenmiş bulunan "Seyahat Hürriyeti"ne bir sınırlama getirdiği açıktır. Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğünü düzenleyen Anayasa'nın 11. maddesinde, "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır" dendikten sonra, "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak Anayasa'nın üstünlüğünü vurgulamaya yönelik bu düzenleme yanında; bir temel hak ve özgürlüğün nasıl sınırlanabileceği de Anayasa'da ayrıca düzenlenmiş bulunmaktadır. Bundan sonra Bankalar Kanunu'nun, kamu bankalarına kredi borcu olanlar için ilgili bankalar tarafından yurt dışına çıkış yasağı konması yönündeki düzenlemesinin Anayasa'ya aykırılığı Anayasa

normları bazında incelenmeye geçilebilir. Anayasanın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" kenar başlıklı 23. maddesinin yurt dışına çıkış hürriyetini düzenleyen V. fıkrasında, "Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabilir" denilmektedir. Böylece, yurt dışına çıkış hürriyetinin, ancak maddede belirtilen vatandaşlik ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabileceği öngörülmüş bulunmaktadır. Bu maddede sözü geçen "vatandaşlık ödevi"nden, Anayasanın 72. maddesinde ifadesini bulan "vatan hizmeti" ve 73. maddesinde düzenlenen "vergi ödevi"nin anlaşılması gerektiği açıktır. Anayasanın 72. maddesinde, "vatan hizmeti"nin "her Türkün hakkı ve ödevi olduğu" belirtildikten sonra, "bu hizmetin silahlı kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağının kanunla düzenlen(eceği)" hükmüne yer verilmiştir. Bu açık düzenleme karşısında, sözü edilen bu ödevin askerlik yükümlülüğüne yönelik ve bununla sınırlı olduğunda kuşku yoktur. Bu nedenle, askerlik yükümlülüğünü yerine getirmeyen bir vatandaşın, Anayasanın 23. maddesinden dayanağını alan bir biçimde yurt dışına çıkışına yasak getirilebileceği doğaldır. Bu hükme ek olarak, "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür" diyen Anayasanın 73. maddesinin, "vergi ödevi" olarak belirtilen kenar başlığından, bu yükümlülüğün de bir ödev olarak değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Bu durum karşısında, vergi ödevini yerine getirmeyen vatandaşların yurt dışına çıkışına yasal düzenlemelerle engel olunabilmesi mümkündür. Diğer taraftan, Bankalar Kanununda vatandaş için getirilebilecek olan yurt dışına çıkış yasağının temelinde yatan hukukî ilişkinin her yönüyle bir özel hukuk ilişkisi olan kredi kullanımına yönelik bir sözleşme olduğu dikkate alındığında, böyle bir ilişkinin hiçbir şekilde Anayasanın öngörmüş olduğu "vatandaşlık ödevi" kapsamında değerlendirilemeyeceği de her türlü kuşkunun dışındadır. 23. maddede değinilen diğer bir neden olan "ceza soruşturması veya kovuşturması"nın ise, ceza muhakemesi kapsamında bir adlî sürece işaret ettiği açıktır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında, Anayasanın 23. maddesinde sayılan ve yukarıda kısaca ele aldığımız haller dışında, bir vatandaşın, bir başka nedenle yurt dışına çıkışına yasak getirilebilmesi mümkün değildir. Çünkü, Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasını düzenleyen 13.

maddesinde, 3.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra, Anayasada yer alan tüm temel hak ve hürriyetler için geçerli olan genel sınırlama nedenleri Anayasadan çıkarılmış ve yeni düzenleme ile temel hak ve hürriyetlere ilişkin sınırlama nedenleri, sadece ilgili temel hak ve hürriyetin düzenlendiği Anayasa maddesinde öngörülen sınırlama nedenlerine indirgenmiştir. Gerçekten, yeni düzenlemede yer alan "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak... sınırlanabilir" hükmü, her hangi bir temel hak ve hürriyetin, o temel hak ve hürriyeti düzenleyen Anayasanın ilgili maddesinde yer alan sınırlama nedenleri dışında bir başka nedenle sınırlandırılabilmesini, sözü geçen 13. madde hükmünde yer alan yalnızca vurgulaması ile tümüyle ve kesin bir şekilde olanaksız kılmıştır. Bu saptamalar ışığında, 5020 sayılı Kanun'un 4389 sayılı Bankalar Kanununa eklediği Ek Madde 5'te öngörülen ve esas olarak kamu bankalarına veya sermayesinin yarısından fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait bankalara olan kredi borcunu ödeyememiş vatandaşlara yurt dışına çıkış yasağı konmasına olanak tanıyan düzenlemenin, Anayasanın 23. ve 13. maddesi ile açık bir biçimde çeliştiği, bu nedenle Anayasaya aykırı olduğu görülmektedir. Burada uygulamada karşılaşılan bir sorüna da işaret etmek istiyorum. Aciz vesikası, ödeme imkansızlığı: Haklarında aciz vesikası tanzim edilmiş olanlara da yurtdışı yasağı uygulandığı görülmektedir. Bir an için, sözü edilen 23. maddede, bankalara borcu olanlar hakkında da yurt dışına çıkış yasağı getirilebileceğinin öngörüldüğünü varsaysak bile, borcu ödeme gücü olmadığı için haklarında aciz vesikası tanzim edilmiş olanların bu yasak kapsamında mütalâa edilmemeleri gerekir. Aksi düşünce, bu tür bir tedbirin adı konmamış bir ceza haline dönüşmesine yol açar ki, bu da Anayasanın 38. maddesine 3 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunla eklenen "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz" hükmüne aykırı olur. Nitekim, aşağıda Yurt dışına Çıkış Yasağı Uygulamasının Mali Mevzuata Uygunluğu bağlamında tartışılacağı gibi, "395 Seri Nolu Tahsilat Genel Tebliği"nin I/B hükmü uyarınca amme alacakları için dahi, aciz halinde oldukları tespit edilen borçlular için yurt dışına çıkış yasağı uygulanmamaktadır. Ek Madde 5" hükmü, Anayasanın 2. maddesinde öngörülen "Hukuk Devleti" ilkesine de aykırıdır. Hukuk devleti, "insan

haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini gerçekleştiren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasa'nın ve yasa koyucunun, da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir" biçiminde tanımlanmaktadır. Bu tanımda yer alan, "hukuk güvenliği", ya da farklı bir ifade ile, "hukukî güvenlik içinde bulunmak"; kişilerin bir hukukî ilişkiye girmek istediklerinde, o ilişki içinde karşılaşabilecekleri hukukî sorunları mevcut yasal düzenlemenin ışığında öngörebilmeleri ve o hukukî ilişkiye girip girmemeye yönelik kararlarını sözü edilen mevcut yasal düzenlemeye göre verip, durumlarını o yasal düzenlemeye göre belirleme imkânına sahip olmalarını gerektirir. Bu nedenle, bir bankayla tümüyle özel hukuk ilişkisi olarak değerlendirilmesi gereken kredi kullanımına yönelik bir sözleşme yapan kişiye, bu hukukî ilişkiye girerken krediyi ödeyemediği takdirde mevcut olmayan yurt dışına çıkış yasağının, daha sonra çıkan bir kanun ile ve geçmişe yürüyen bir biçimde getirilmiş olması, kişilerin öngöremeyecekleri bir önlem ile karşı karşıya kalmaları ve çok önemli bir temel hak ve hürriyetlerini kullanamamaları anlamına gelecektir. Unutulmaması gerekir ki, bir kamu bankasından veya sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bir bankadan, girişeceği yeni bir ticarî faaliyet için kredi alan bir kişi, bu hukukî ilişkiye girdiği sırada, geri ödeyemediği takdirde yurt dışına çıkışının yasaklanabileceğini bilebilseydi, belki de o krediyi hiç almayacaktı. Krediyi alırken mevcut olmayan ve kişinin çok temel bir hürriyetinin engellenmesine yol açan bu tür bir önlemin, kanun ile kredinin alınmasından sonra getirilmesi ve geçmişe uygulanması durumunda, kişinin hukukî güvenlik içinde bulunduğundan söz edilemez. Bunun da, hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturacağı açıktır. Bu nedenle, kamu bankalarından ve sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bankalardan kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kredi kullanıp da, vadesi geçtiği halde henüz ödememiş, süresini uzatmamış veya yeniden yapılandırmamış olanlar hakkında sonradan yurt dışına çıkış yasağı konmasına olanak tanıyan 5020 sayılı Kanun'un 4389 sayılı Bankalar Kanununa eklediği "Ek Madde 5" hükmü, Anayasanın 2. maddesinde öngörülen "Hukuk Devleti" ilkesine de aykırıdır. Ayrıca,

Ülkemizin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin uygulanmasına yönelik olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihadında, temel hak ve hürriyetlere ilişkin yasal sınırlamaların öngörülebilir olmasını, bir diğer deyişle; ilgililerin söz konusu yasaların kapsamına giren eylemlerde bulunurken, yasaların bu eylemlerin sonuçlarına yönelik etkilerini öngörebilmeleri gerektiğini belirtmektedir. İlgili yasal düzenlemenin, Anayasamızda yer alan "hukuk devleti" ilkesine aykırılığını saptarken, bu saptamayı destekleyici bir biçimde; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin değinilen içtihadını da göz önünde tutmak gerekir. Anılan yasal düzenlemenin, Anayasamızın, 10. maddesinde düzenlenen "kanun önünde eşitlik" ilkesine de aykırı olduğu açıktır. Gerçekten, ilgili yasal düzenlemenin sadece kamu bankalarından veya sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bankalardan kredi kullanan ve fakat bu kredileri ödeyemenlere yönelik bir sınırlama getirmesi, bir başka deyişle, özel bankalardan kredi kullanıp da ödeyemenlere böyle bir yurt dışına çıkış yasağının öngörülmemesi, kamu bankasından kredi kullananlar yönünden bir eşitsizlik yaratmaktadır. Ayrıca, yurt dışına çıkış yasağı getiren yasal düzenlemenin, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kredi kullananlara yönelik olması, fakat kanunun yürürlüğe girmesinden sonra kredi kullananlar açısından bu tür bir önlemi öngörmemesi, yukarıda vurguladığımız gibi sadece "hukuk devleti" ilkesine değil, söz konusu düzenleme böyle bir farka yol açtığı için, aynı zamanda "kanun önünde eşitlik" ilkesine de aykırıdır. Bu nedenle, 5020 sayılı Kanunla değişik Bankalar Kanununun kamu bankalarına kredi borçlularına yurt dışına çıkma yasağı koydurma yetkisi tanıyan düzenlemesi Anayasanın 10. maddesine de aykırıdır. Ödenmeyen kredi borcu nedeniyle yurt dışına çıkış yasağı uygulaması mali mevzuat açısından değerlendirildiğinde şu saptamalar yapılabilmektedir. Yukarıda da değinildiği üzere, 4389 sayılı Bankalar Kanununda değişiklik yapan 12.12.2003 tarih ve 5020 sayılı Kanunun 27. maddesinin Bankalar Kanununa eklediği Ek Madde 5 ile "Kamu bankalarında ve sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bankalarda bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce bankacılık teamüllerine göre teminatlı ve/veya yetersiz teminatlı kredi kullanıp da vadesi geçtiği halde henüz ödenmemiş, süresi uzatılmamış veya yeniden yapılandırılmamış kredileri kullananlar ...haklarında...Fon ve Hazine alacaklarına ilişkin

tedbir, takip ve tahsil hükümleri bankalarınca uygulanır" hükmü getirilmiştir. 4389 sayılı Bankalar Kanununun 4672 sayılı Kanunla değişik 15. maddesinin 3 üncü fıkrası, "5682 sayılı Pasaport Kanununun 22 nci maddesi hükümleri, Fonun talebi üzerine Fona borçlu olanlar ile tüzel kişi borçluların kanunî temsilcileri hakkında da uygulanır" biçimindedir. Yine yukarıda Anayasaya uygunluk analizi bağlamında incelendiği üzere, 5020 sayılı Kanun'la 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na eklenen "Ek Madde 5", kamu bankalarından veya sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bankalardan 5020 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kredi kullanıp da vadesi geçtiği halde henüz ödememiş, süresini uzattırmamış veya yeniden yapılandırmamış olanlar hakkında ... Fon ve hazine alacaklarına ilişkin tedbir, takip ve tahsil hükümlerinin bankalarınca uygulanmasını olanaklı kılmaktadır. 4389 sayılı Bankalar Kanununun 4672 sayılı Kanunla değişik 15. maddesinin 3 üncü fıkrası ve 5020 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 5 de getirilen düzenlemeler anayasaya aykırılık bir yana, yasalaştırma tekniği ve kamu alacakları teorisine uygunluk açısından tartışılabilir nitelikte olsalar da, kamu bankalarının ve sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait ya da hisselerinin çoğunluğu üzerinde bu kurum ve kuruluşların idare ve temsil yetkisi bulunan ve özel kanunlarla kurulmuş bankaların, 5020 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde vadesi geçtiği halde ödenmemiş, süresi uzatılmamış veya yeniden yapılandırılmamış ... alacakları için 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesindeki "yurtdışına çıkış yasağı" uygulamasına dayanak teşkil etmektedirler. Bu düzenlemeler neticesinde "Yurt dışına çıkmaları; mahkemelerce yasaklananlara, memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere; vergiden borçlu olduğu pasaport vermeye yetkili makamlara bildirilenlere pasaport veya seyahat vesikası verilmez .... Bunların yurt dışına çıkışları engellenir ve kendilerine pasaport veya vesika verilmez, verilmişse geri alınır. ...." biçimindeki düzenlemeleri içeren 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinin kapsamına, Fon alacakları dışında kamu bankalarından veya sermayesinin yarıdan fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan bankalardan kredi almış olup da geri ödemeyen borçlular ile tüzel kişi borçluların kanuni temsilcileri de alınmıştır. Bir başka ifade ile pozitif hukuk açısından bankaların talebi üzerine yurt dışına çıkış yasağının

uygulanması mümkün hale getirilmiştir. Bankalar Kanunundaki bu düzenlemeler yurtdışına çıkiş yasağının uygulanabilmesi bakımından belli koşullar öngörmüştür. Bankalar Kanunun 4672 sayılı Kanunla değişik 15. maddesi ve 5020 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 5 yurtdışına çıkış yasağinin uygulanabilmesi için banka alacağının bankacılık teamüllerine göre teminatlı ve/veya yetersiz teminatlı kredi kullanip da vadesi geçtiği halde ödenmemiş, süresi içinde uzatılmamış veya yeniden yapılandırılmamış olmasını öngörmektedir. Sadece borçlu ve borçlu tüzel kişinin kanuni temsilcileri bakımından yurtdışına çıkış yasağının uygulanmasına izin veren (m. 15/3) bu düzenlemeler alacak ve kişi bakımından belli koşullar getirmektedir. Bu bağlamda değinilmesi gereken bir diğer husus da, Bankalar Kanunu ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun (AATUHK) arasındaki ilişkidir. Bilindiği üzere Bankalar Kanununda 4672 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle Fon alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı AATUHK'un uygulanacağı açık biçimde ifade edilmiştir (m:15/3). 5020 sayılı Kanunla Bankalar Kanununa eklenen Ek Madde 5 de yer alan, "... Fon ve Hazine alacaklarına ilişkin tedbir, takip ve tahsil hükümleri bankalarınca uygulanır" hükmü ile kamu alacağı vasfını haiz olmayan, özel hukuk kaynaklı kredi ilişkisine dayalı belli nitelikleri taşıyan banka alacakları bakımından da 6183 sayılı AATUHK'un tedbir, takip ve tahsil hükümleri uygulanabilir hale getirilmiştir. Bu nedenle yapılacak incelemelerde hem Bankalar Kanunu hem de tedbir, takip ve tahsile ilişkin hükümleriyle sınırli olarak 6183 sayılı AATUHK'nun göz önünde tutulması gereği ortaya çıkmaktadır. Bankalar Kanununun Pasaport Kanununun 22 nci maddesindeki yurtdışına çıkış yasağının uygulanmasını mümkün kılan 4672 sayılı Kanunla değiştirilen 15. maddesi ve kamu bankalarının özel hukuk kaynaklı bazı alacaklarını da aynı kapsam içine alan 5020 sayılı Kanunla Bankalar Kanuna eklenen Ek Madde 5, kamu bankalarının yurtdışına çıkış yasağı uygulanmasını isteyebilecekleri kredi alacaklarının niteliklerini (1)Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce alınmış (2)bankacılık teamüllerine göre teminatlı ve/veya yetersiz teminatlı, (3)vadesi geçtiği halde henüz ödenmemiş, (4)süresi uzatılmamış veya yeniden yapılandırılmamış olma biçiminde belirlemiştir. 5020 sayılı Kanunla Bankalar Kanununa eklenen Ek madde 5 ve bu maddenin gönderme yaptığı 4389 sayılı Bankalar Kanununun 15. maddesinin 3.

fıkrası, 5682 sayılı Pasaport Kanununun 22 nci maddesi hükümlerinin sadece borçlular ve tüzel kişi borçluların kanunî temsilcileri hakkında uygulanmasını öngörmektedir. Bir başka ifade ile borçlu ve/veya kanuni temsilci sıfatı bulunmayan kişiler için yurtdışına çıkış yasağı uygulanamayacaktır. Bankalar Kanununun 4672 sayılı kanunla değişik 15.maddesinin 3. bendinde, AATUHK'nun 3. maddesindeki "amme borçlusu" teriminin daraltılmış biçimde kullanılması ve yine EK madde 5 de uygulanmasında AATUHK'nun tedbir, takip ve tahsile ilişkin hükümlerinin uygulanacağı yönündeki ifade; hem 6183 sayılı AATUHK'na genel bir geçerlilik tanınmadığını, hem de yurtdışı yasağı uygulanacak kişilerle ilgili sınırlama yapıldığını göstermektedir. Bir başka ifade ile borcun doğumu, ödenme zamanı,zamanaşımı vb. konularda 6183 sayılı AATUHK'nun ilgili hükümleri değil, kredi sözleşmesinin tabi olduğu özel hukuk alanının kuralları uygulanacaktır. Aynı şekilde Bankalar Kanunundaki "borçlu" ve "tüzel kişi borçlunun kanuni temsilcisi" terimlerine yüklenecek anlam da özel hukuk verilerine göre belirlenecektir. Biraz önce değinildiği üzere, yurtdışı yasağı uygulamasında Bankaların kredi alacağının tahsili için borçlu ve müteselsil kefiller hakkında yaptıkları takip neticesinde "menkul ve gayrimenkul mal bulunamadığından" borç ödemeden aciz belgesi tanzim edilmiş olanlar hakkında da yurtdışı çıkış yasağı uygulanması için talepte bulundukları görülmektedir. Burada açıklığa kavuşturulması gereken husus, kredi borçlusu ve/veya borçluları hakkında takip yapılmış ve borç ödemeden aciz oldukları yönünde bir tespit yapılmış ise, halâ "vadesi geçtiği halde henüz ödenmemiş" kredinin varlığından söz edilip edilmeyeceğidir. Salt lafzı esas alan bir yaklaşımda, her ne olursa olsun vadesi geçtiği halde ödenmeyen tüm krediler için yurtdışı çıkış yasağı uygulamasının mümkün olduğu düşünülebilir ise de; Bankalar Kanununun 15 nci maddesi ile Ek Madde 5 deki düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde böyle bir sonuca kanımca varılamaz. Şöyle ki: Bankalar Kanununun 4672 sayılı Kanunla değiştirile 15 nci maddesinin 3 nolu bendinde, Fon tarafından devralınan alacakların takip ve tahsilinde "6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı; Fonun, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Uygulamasında anılan Kanunun Maliye Bakanlığı, tahsil dairesi ve diğer makam, merci ve komisyonlara verdiği yetkileri kullanacağına" ve Bankalar Kanununa 5020

sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 5 deki, "...! Fon ve hazine alacaklarına ilişkin tedbir, takip ve tahsil hükümleri bankalarınca uygulanır." ilişkin düzenlemeler, kamu bankalarını alacaklarında 6183 sayılı AATUHK'nun tedbir, takip ve tahsil hükümlerinin uygulanmasını öngörmektedir. Bu durum menkul ve gayrimenkul mal bulunmadığı için borç ödemeden aciz belgesi düzenlenmiş alacakların 6183 sayılı AATUHK bakımından incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Bankalar Kanununa eklenen Ek madde 5 hükmündeki, "...Fon ve hazine alacaklarına ilişkin tedbir, takip ve tahsil hükümleri bankalarınca uygulanır." Hükmü nedeniyle uygulama alani bulan 6183 sayılı AATUHK'nun 75. maddesi, yapılan takip sonunda borçlunun haczedilecek bir malı bulunamamış veya haczedilen mallar kamu borcunu karşılayamamış ise borçlu hakkında aciz belgesi düzenlenmesini öngörmektedir. 6183 sayılı AATUHK kapsamındaki alacaklarda, hakkında aciz belgesi düzenlenmiş, borçlu için Pasaport Kanununun 22 nci maddesinde yer alan yurtdışına çıkış yasağının uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Nitekim Maliye Bakanlığı 395 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliğinde bu hususu, "Diğer taraftan miktara bakılmaksızın 6183 sayılı Kanunun 75. maddesi uyarınca aciz halinde olduğu tespit edilen borçlular hakkında yurtdışına çıkış yasağı uygulanmayacaktır." demek suretiyle açıkça ifade etmiştir. 6183 sayılı AATUHK ve Bankalar Kanununun ilgili hükümleri kamu alacağı statüsü tanınmış alacakların, "borç ödemeden aciz belgesi"ne bağlanmış olması halinde "vadesi geçtiği halde henüz ödenmemiş" alacak olarak nitelenmesine engeldir. Aksini kabul, bir başka ifade ile borcu ödeyemeyeceği aciz belgesiyle saptanmış kişiler için de yurtdışına çıkış yasağının uygulanması, kamu alacaklarının tahsiline yönelik bir tür tedbir niteliğindeki yurtdışına çıkış yasağının "tedbir" vasfını kaybedip, "ceza" niteliğine bürünmesi sonucunu doğurur ki, bu da yukarıda değinildiği üzere Anayasanın 38 nci maddesine aykırılık oluşturur. Sonuç olarak söylenebilir ki, kamu bankalarına veya sermayesinin yarısından fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait bankalara olan kredi borcunu ödeyememiş vatandaşlara yurt dışına çıkış yasağı konmasına olanak tanıyan Bankalar Kanununa 5020 sayılı Kanunla eklenen "Ek Madde 5" hükmü, Anayasanın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" kenar başlıklı 23., "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13.,

"Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. ve "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddelerine aykırıdır. Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Av. V. Ahsen COŞAR : Biz, çok teşekkür ediyoruz. Sayın Nedim Türkmen, buyurun,

Dr. Nedim TÜRKMEN : Teşekkür ederim Sayın Başkan. Şimdi bundan önceki konuşmalarda yurtdışı çıkış yasağı ile ilgili birçok konu gündeme getirildi. Öncelikle şu tespiti yapmak gerekiyor; Pasaport Kanununun 22. maddesi 1950 yılından bu yana yürürlükte, 55 yıl olmuş, son dönemde çok sık tartışıyoruz. Pasaport Kanununun 22. maddesinin yürürlüğe girdiği dönemde 6183 sayılı yasa yoktu, "Tahsili Enval Kanunu" vardı ve orada da borcunu ödemeyenlere hapis cezası öngörülmüş, sonra 1954 yılında 6183 sayılı kanun yürürlüğe girmişti. 1961 Anayasa'sından sonra, yurtdışı çıkış yasağının seyahat özgürlüğünü engellediğine ilişkin Anayasa Mahkemesi'ne gidilmiş. Orada muhalefet şerhleri var fakat daha sonra bugün gelinen en son nokta 38, 13 ve 23. maddelerde yapılan değişiklikler. Temel bir hak ve özgürlük olan seyahat özgürlüğünün Anayasa'ya aykırı olup olmadığı ile ilgili bir Anayasa Mahkemesi Kararı yok. Elimizde 1961 Anayasa dönemi ile ilgili verilen bir karar var. Şimdi bu dönemde bu konunun neden çok sık tartışıldığını vurgulamak lazım. Özellikle 2000 yılından sonra verginin çok büyük ölçüde tedbir olmaktan çıkıp bir ceza olarak uygulandığını görüyoruz. Türk vergi sisteminin bugünkü yapısında, mükellef sayılarının azaldığı, mükelleflerin gönlünden ne koparsa devlete beyan ettiği görüyoruz. Maliye'nin her yıl ,ki bu son 3 yıldır böyledir maalesef, Haziran ayının başında 'efendim, avukatlar şu kadar az ödedi, diş hekimlerinin durumu asgari ücretliden kötü' tarzında, insanları kamuoyunun gündemine çıkartıp, onları suçlu ilan ettikleri bir tavır içine girdiğini görüyoruz. Haziran ayının başında, daha sonra da Haziran ayı sonu, Temmuz ve Ağustos'ta Maliyecilerin bu mükellefleri vergi dairelerine, denetim bürolarına çağırıp zorla matrahlarını yükseltmeye zorladıkları bir sistemle çalıştıklarına tanık oluyoruz. Türk vergi sistemi dolaylı vergilerin oranının % 75 olduğu, dolaysız vergilerin oranının % 25'lerde kaldığı, vergide adalet, eşitlik ilkelerinin gözetilmediği ve çiğnendiği bir sistemdir. Şimdi böyle bir düzende biz yurtdışı çıkış yasağını tartışıyoruz. Neden? 6183 sayılı kanuna bakıyorsunuz, âmme alacağının tahsili ile ilgili bir tedbir hükmü var ise orada bir hüküm olması gerekir. Ancak öyle bir hüküm

yok. Amme alacağının tahsili ile ilgili, haciz, ihtiyati haciz, ihtiyati tahakkuk, bütün hükümler yani teminat isteme hükümleri var. Bir âmme borçlusu borcunu ödemiyorsa ne yapılması gerektiği 6183 sayılı yasada var ve bunun uygulanması gerekiyor. Haciz yaparsanız, gayrimenkul ise satış komisyonu oluşturursunuz. Eğer satarsanız, menkul malsa ayrı usullere göre âmme alacağını tahsil etmeye çalışırsınız. Bütün yolları denediniz, ancak tahsil edemiyorsanız aciz halinin varlığına, yokluğuna bakarsınız. Buna göre işlemi bitirmeye çalışırsınız. Şimdi, Türkiye'deki vergi sistemi beyan esasına dayanıyor. Daha önce hayat standardı da vardı, şimdi ortalama kâr haddi, hayat standardı gibi, oto-kontrol müesseseleri de yok. Siz yılsonu beyannamenizi Mart ayında veriyorsunuz, bunun denetim oranı da çok düşük olduğu için Türkiye'de belli bir sistem doğuyor. Demek ki Türkiye'deki temel sorun mükelleflerin kendi beyanlarına göre verdikleri matrahta, ortaya çıkan vergileri bile ödemekte güçlük çektikleri. Bu oran %85'tir; yani mükelleflerin gönüllerinden kopan 100 Lira beyan ediliyorsa, devlet bunun 85'ini tahsil edebiliyor, kalan 15 Lirayı tahsil edemiyor. Tahsil etmek içinde devlet 6183'deki hükümleri uygulamaya çalışıyor. Burada bu hükümleri uygulama aşamasında tam şu sıralarda moda olan yurtdışı çıkış yasağı uygulaması başlatıldı. Bunu da yaparken öyle keyfi ve takdire bağlı bir uygulama yapılıyor ki, görevli dosyasını açıyor ve dosyada kimin ismini bulursa yazıyor. Sonuçta yurtdışına giderken bu yasak karşınıza çıktığında gidiyorsunuz vergi dairesine, 'efendim, benim dönemimle ilgili değil, beni ilgilendirmez, gidin yargıda; bu haklılığınızı ispat edin' deniyor. Şimdi, 55 yıldır bu hüküm yürürlükte olmasına rağmen bu konuda hâlâ birçok boşluk var. Yurtdışı çıkış yasaklarına ilişkin olarak yurtdışı çıkış yasağı uygulanmış bir mükellef davayı nerede açacak? İdare mahkemesinde mi vergi mahkemesinde mi açacak? İstanbul'da sadece bir tane vergi mahkemesi kendisini bu konuda yetkili görüyor. Bunun dışındakilerin hepsine idare mahkemelerinde bakılıyor. Burada bile bir problem var. Yani düşünün, İstanbul'da o kadar vergi mahkemesi var sadece bir tanesi; 'ben buna bakarım' diyor, diğerleri bakmıyor; idare mahkemelerine gidiliyor. Şimdi, temel hak ve özgürlükleri vergiden dolayı sınırlayan, böyle bir düzenleme kime uygulanacak? Niçin uygulanacak? Bunun kapsamı ne olacak? Duyuru nasıl yapılacak? Buna ilişkin bir kimseye yurtdışı çıkış yasağının hangi durumlarda uygulanacağına ilişkin net bir yasal düzenleme yok. En büyük problem buradan kaynaklanıyor. Şimdi,

6183 sayılı kanunda böyle bir hüküm olması lazım. Ancak yok. 395 No'lu tahsilât tebliğinde uygulanmış: Şimdi, bir Anayasa ile hüküm, koruma altına alınmış bir temel hak ve özgürlüğü siz idarenin genel tebliğindeki takdir hakkına, keyfiliğine bırakamazsınız. Buradaki temel problem bundan kaynaklanıyor. Şimdi son dönemde moda oldu, özellikle kamuya da mâl olmuş bazı operasyonlarda görüyoruz. Yurtdışı çıkış yasağı koydunuz; iç genelgeyle deniyor ki bunun mükellefe bildirilmesi lazım. Ancak nasıl bildirilecek? Yazı ile bildirmeniz lazım. Çoğunlukla mükellefler bunu sınır kapısından çıkarken, pasaportlarına el konulurken öğreniyorlar. Şimdi tabi, bunlar dava konusu oluyor. Vergi dairesinin cevabı ise 'efendim yurtdışı çıkış yasağının orada polisten öğrenilmesi de tebliğ sayılır' şeklinde oluyor. Tabi ki keyfilik, takdir hakkı tanıdığınızda o kadar ileri gidiyor ki, 'usulüne uygun tebliği yapılmamış' dediğinizde 'o da tebliği sayılır' deniyor. Yani uygulamaları yasalarla sıkı bir şekilde belirlemediğiniz zaman sonuçta bu tür keyfilikler ortaya çıkıyor. Şimdi, en son İstanbul Defterdarlığının bir muktezası var, orada ödeme emri yani size yurtdışı çıkış yasağı uygulamasını gerektiren borç ile ilgili ödeme emrinin mahkeme kararı ile iptal edilmiş olması halinde dahi yurtdışı çıkış yasağını kaldıramazsınız deniyor; o ayrı bir idari işlem teşkil ediyor. Şimdi, böyle bir yapıda, yargının çalışmadığı bir ülkede ne yapacaksınız? Biraz önce Sayın Aygün de söyledi: 'Biz koyduk, efendim; biz bunu kaldıramayız' deniyor. Aslında tebliği bu tür yakınmalardan dolayı bir inisiyatif tanımış ama bu inisiyatifi, o takdir hakkını kullanacak kamu görevlisi bulamıyorsunuz; 'ne olur, ne olmaz, dedikodu olur hakkımda' diye, bu tür risklere girilmek istenmiyor. Şimdi 8 aydan önce böyle bir kararı getirme şansınız yok, sonuçta, tedbir olarak uygulanması gereken bir düzenleme ceza hüviyetine kavuşuyor. Bunlarla ilgili olarak ne yapılması gerekir? Bu keyfilik ve takdir hakkına ilişkin yine elimde bir mukteza var. Vergi borcundan dolayı -tesadüf ki Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi- bir kişiye yurtdışı çıkış yasağı konulmuş. Ancak deniyor ki söz konusu kişi hakkında görevi ile ilgili konularda görevli bulunduğu süre içinde yurtdışı çıkış yasağını kaldırılmıştır; kişi görevini ifâ edebilir. Bu derecede keyfiliğin söz konusu olduğunu görüyoruz. Şimdi burada 15 Milyarlık bir sınır söz konusu. 15 Milyarlık sınır çok küçük bir sınır, burada şunu yapmak gerek; 6183 sayılı kanun buna izin vermiyorsa, âmme alacağını tahsil etme konusunda yetersizlikleri varsa onları düzeltip, orada da yine tedbir olarak yurtdışı çıkış yasağı objektif kriterlere bağlı

olarak konulmalı. Anayasa ile güvence altına alınmış bir hakkı genel bir tebliği ile vergi dairesi müdürü, vergi dairesi başkanı engelleyebiliyor. Hukuk sisteminin buna izin vermemesi gerekiyor. Şimdi son dönemlerde çok tartışıyoruz; bunun Anayasa'ya aykırı olduğu ama sonuçta yargının çalışmayıp bu konunun Anayasa Mahkemesine taşınmadığı için yine bu sorunlar var olmaya devam ediyor. Şimdi her şeyden önce 6183 sayılı kanuna hangi durumda, kime, hangi vergi borcuyla ilgili olarak bildirimin nasıl olacağına dair, mutlaka bir hüküm konulması gerekiyor. Onun dışında yurtdışı çıkış yasağı uygulayabilmek için mutlaka bir mahkeme kararı olması gerekir. Bu ceberut devlet anlayışının yaygın olduğu bir ülkede vergi dairesi memuruna o inisiyatifi, o takdir hakkını tanımamak gerekir. Mutlaka, TMSF örneğinde olduğu gibi mahkeme kararıyla konu halledilebilir; bu şöyle olabilir, size yurtdışı çıkış yasağı gelmişse vergi dairesi bu konuyla ilgili bir mahkeme ihdas eder. Mutlaka bunu ceza yargıcının vermesi lazım diye düşünüyorum. Buraya başvuruda bulunulacak; yani ceza yargıcından 'şu kişiye vergi borcu nedeniyle yurtdışı çıkış yasağı uygulamak istiyorum, izin verin' denilecek. Burada bu başvuru alındıktan sonra muhataba 15 gün süre verilip savunmayla ilgili olarak mutlaka bir mahkeme kararıyla yurtdışı çıkış yasağı uygulanması gerekir, yoksa keyfilik olur. Eğer 300.000'i bulan çıkış yasağı konulan davayı -ki bunların 250.000'i vergi borcundan kaynaklanan yurtdışı çıkış yasağıdır- incelediğinizde 2000 yılından itibaren bu yasakların arttığını görüyoruz. IMF ile yürütülen stand-by çalışmaları ve bütçe hedefleri nedeniyle defterdarlıklar personelini çok sıkıştırıyor. Tahsilât ve sürekli olarak da günlük raporlar sunulması isteniyor. Eski bir Defterdar Yardımcısı olarak da söylüyorum, günlük raporlar isteniyor. Şimdi, ben 6183'ün her şeyini uyguladım, birde yurtdışı çıkış yasağı uyguladım' diye yazdığı anda kişi kendisini sağlama alıyor. Böyle bir düzende mutlaka mahkeme kararı ile bu konuda ihtisaslaşmış mahkemeler yaratılabilir diye düşünüyorum. Böylece tabi, sınır kapılarında tatsız olayların önüne geçilir. Şimdi, ilk başta sormamız gerekeni şimdi sormamız gerekiyor; yurtdışına çıkış yasağının getirilmesinin amacı ne? Amme alacağının, mükelleflerin yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesinin sağlanması, âmme alacağının tahsilinin güvence altına alınması ve tahsilatın hızlandırılması olarak cevap veriliyor. Şimdi, globalleşmeden dem vurduğumuz, sanal ortamlarda ülkeler arasında Milyar Dolarların gidip geldiği bir dönemde sizin fiziki olarak

kişilerin yurtdışına gitmesini engelleyecek tahsilât yapmanız mümkün değil. Parasal hareketleri, yani kişileri değil parayı izlemek gerekiyor. İstanbul'da 15 dakika içinde açık denize çıkabiliyorsunuz, Türkiye yurtdışına çıkması ve yurtdışından girilmesi en kolay ülkelerden birisi. Kişi bu miktarı ödemek istemiyorsa ülkeden çok kolay çıkabilir. Şu anda yurtdışı çıkış yasağı olduğu halde sınır kapılarından çok rahat geçen insanların olduğunu biliyoruz. Şimdi âmme alacağını güvence altına almak ve tahsilatı hızlandırmak amacına ulaşıyor mu, bunu tartışmak gerek. 250.000 kişiye siz yurtdışı çıkış yasağı koydunuz diye kaç Lira tahsilât yapıldı, bunun da sorgulanması gerekiyor. Burada da belli bir başarıdan söz etmek mümkün değil. Sadece insanları taciz ediyorsunuz; onlar başka başka yollarla yurtdışına çıkıp gidiyorlar. Dolayısıyla başka bir sektör yaratıyorsunuz. Şöyle oluyor, böyle oluyor diye, çok fazla şey söylemek istemiyorum ama bu böyle. Şimdi, 6183 sayılı kanunu işletemiyorsunuz veya kanunun yetersizlikleri var, o da tartışılabilir ve böyle bir temel hak ve özgürlüğü keyfi olarak engellemeye çalışıyorsunuz. Burada, mutlaka 6183 sayılı kanunda bir hüküm konulması gerektiğinin tespitini yapmamız gerekir. Mutlaka bir mahkeme kararıyla yurtdışı çıkış yasağının uygulamasının yapılması gerekir diye düşünüyorum. Onun dışında yurtdışı çıkış yasağı ile ilgili bir tedbir tahsilâtı hızlandırıyor mu hızlandırmıyor mu diye sorulmuyor. Bunun, şu ana kadarki uygulamalar yapıldığında bunu hızlandırmadığı ortaya çıkacaktır. Bunu bu tür objektif kriterlere dayalı bir yasa maddesinde açıklamadığımız zaman, insanların medyaya da yansıyan çeşitli serzenişlerini Ticaret Odası Başkanının, temsilcilerinin, üyelerinin yaptığı çok çeşitli yakınmaları gibi hep birlikte duyacağız. Şimdi vergi daireleri 15 Milyar Lirayı aşan her borç için yurtdışı çıkış yasağı uyguluyor. Bu bazen mükellefe bildiriliyor, bazen bildirilmiyor. Burada özellikle ihracata dayalı olarak çalışan ya da yurtdışı ile iş yapan sektörlerin söz konusu olduğunu görüyoruz. Sürekli globalleşmeden, Avrupa Birliğinden bahsettiğimiz bir dönemde insanların fiziki olarak yurtdışına çıkışını engellemenin ne denli amaca hizmet ettiğini de ayrıca takdirinize bırakıyorum. Bunun dışında tabi, takdir hakkı ve keyfilik gündeme geldiğinde haksız olarak bir yurtdışı çıkış yasağı uygulanan bir mükellefin dava açıp, bunun haksız olduğunun ispatından sonra o işlemi yapan vergi dairesi müdürü aleyhine tazminat davaları açması ve burada da onların tazminata hüküm edilmesi konusu var. Bizim ülkemizde maalesef, sorumluluk hukuku gelişmediği için bu takdir hakkını

kullanırken ince eleyip, sık dokuma, daha dikkatli olmaya yönlendirme açısından bu kişilere de örnek olunması lazım. Bir vergi dairesi yanlış beş tane yurtdışı çıkış yasağı koymuş ve daha sonra açılan davalarda buradaki müdüre, müdür yardımcısına, tazminatlara hüküm edilmiş olsa, bu insanlar çok daha fazla dikkat edecektir. Ama bunların hepsinden önce mutlaka 6183 sayılı kanunda kime, hangi alacakla ile ilgili, ne zaman, hangi şartlar altında, objektif şartları belirlenmiş bir anayasal düzenleme yapmak gerekiyor. Bunun dışında mutlaka bir mahkeme kararıyla bunların uygulanması gerekiyor. Özellikle yurtdışı çıkış yasaklarıyla ilgili olarak da görevli ve yetkili mahkeme konusundaki belirsizliğin ortadan kaldırılması gerekiyor. Bütün bunlar yapıldığında Anayasa'ya uygun olarak vergiden borçlu olanların ya da TMSF ile muhatap olan kişilerin özgürlüğünü kısıtlayıp, bu arada âmme alacağının tahsilini sağlamak mümkün olabilir. Ama bunun dışında idareye çok büyük takdir ve keyfililik hakkı tanıyarak ve kişilere özel muktezalar yayınlayarak bazılarının yurtdışı çıkış yasağını kaldırıp bazılarının yasağını devam ettirmek hukuk ülkesi olduğunu iddia eden ülkemize hiç yakışmıyor diye düşünüyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR : Evet, Sayın Nedim Türkmen'e de çok teşekkür ediyoruz. Buyurun Mustafa bey,

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Sayın Türkmen'in değindiklerinden sonra ben de vergi mevzuatı ile ilgili birkaç hususa değinmek isterim. Vergi Usul Kanununun 413. maddesi, mükelleflerin vergi uygulamasında tereddüde düştükleri hususlarda mukteza talepleri ile ilgili. Bu maddeyi özellikle sizlerle paylaşmak istiyorum çünkü bu maddede 2003 yılında bir değişiklik yapıldı. Eskiden yetkili makamlar yazı ile istenecek izahatı en kısa bir zamanda yazı ile cevaplamak zorundaydı, yasa değişikliğinde "en kısa zamanda" ibaresi çıkartıldı yani Maliye Bakanlığı en kısa zamanda cevap verir ibaresi şu anda yasa metninde yok. Aslında son yıllarda Sayın Türkmen'in değindiği bir husus var, tahsil edin, ne yaparsanız yapın. Burada hukukçu yoğunluklu bir topluk var, objektif sorumluluğa doğru kayıyoruz, modern sorumluluk anlayışı kusur sorumluluğudur, objektif sorumluluk istisnaidir, hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren vergi suçlarında 4369 Sayılı yasa ile "kastı" kaldırıldı. Bunlar iradi suçlar ama kasıt ibaresi kaldırıldı. Vergi Usul Kanunun 10. maddesinde "kanuni temsilcilerin sorumluğunda" kasıt ve ihmal ibaresi metinden çıkartıldı. Şimdi vergi

mevzuatı açısından öylesine bir noktaya doğru gidiyoruz ki, objektif sorumluluk yani siz, kanuni temsilci, borçlu, herhangi bir kusur ilişkisi olmasa dahi tahsil ya da cezalandırma bakımından kusur sorumluluğundan objektif sorumluluğa gidiyorsunuz. Suç duyurusunda bulunma, bu hürriyeti bağlayıcı, vergi dairelerinin mütalaa koşulu, 367. maddede tebliğ ile düzenlendi ve vergi inceleme elemanı yada denetim elemanı orada kullanma fiilleri bakımından bunu takdir edecek. Hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren bir vergi suçunda bir idari işlem değil hatta ön işlemdir çünkü vergi incelemesini tek başına dava konusu edemezsiniz. Hukuk mantığı bakımından veya hukuk bütünü açısından bir yere oturtmanız mümkün değil, bu tür olumsuz gelişmeler. Buradaki konukların bir çoğu avukat bildiğim kadarıyla, mesela ben şu sorunun cevabını bilmiyorum, vergicilerde burada; serbest meslek faaliyeti icra eden avukat açısından tahsil esası geçerli, vekalet ücretini tahsil ettiği anda serbest meslek makbuzu kesecek, Gelir Vergisi Kanununa göre bu açık, katma değer vergisi için ne yapacak? Ben cevabını bilmiyorum çünkü Gelir Vergi Kanunu ile Katma Değer Vergisi Kanunu arasında uyumsuzluk var, vekaleti aldığı gün boş serbest meslek makbuzu kesip katma değer vergisini beyan etmek zorunda, sonra vekalet ücretini tahsil ettiğinde de bu defa yani sistem kendi içerisinde ve biz, Sayın Türkmen'in değindiği gibi aslında bir yurtdışına çıkış yasağı bir takdir meselesi, yasa koyucu bunu takdir edecek ama nasıl uygulanacağı konusunda problemler söz konusu, Aslında son dönemde kamu yararı, yasalar, hukuk, kanun, hukuk ve kamu yararı kavramları birbirine girdi, Sayın Kumrulu'nun bir saptaması vardır, varlık vergisi muhtemelen çıktığı dönemde kamu yararına uygundu ama yasal düzenlemeler açısından baktığımızda bütün vergileme ilkelerine aykırı idi. Sanıyorum şu anda da mali mevzuat sürecinde öyle bir noktadayım yani esen ya da estirilen, doğruluğunu, yanlışlığını tartışmıyorum rüzgarlar yasama organını ve mevzuatı etkiliyor ve bunun da uygulamasını yapmak durumda olan gerek yargıçlar gerek avukatlar bu süreçte yer alanların çok ciddi tedirginliği ve içine sinmeyen uygulamaları söz konusu. ikinci kez söz verdiğiniz için teşekkürler Sayın Başkan.

SORULAR VE YANITLAR

Av. V. Ahsen COŞAR : Biz çok teşekkür ediyoruz. Şimdi soru sormak isteyen arkadaşlarımız soru sorabilir. İzin verirseniz önce ben bir soru sormak istiyorum, iki tane akademisyen arkadaşımız var burada; yurtdışı çıkış yasağı, örneğin Kıta Avrupa'sında var mı? Varsa nasıl uygulanıyor?

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, yerleşme ve seyahat hürriyeti, zaten orada da söz konusu, Protokolün 4. maddesinde de serbest dolaşım özgürlüğü söz konusu. Kendi ülkesi de dahil herhangi bir ülkeyi terk etmekte serbesttir diyor yani zaten Kıta Avrupa'sı, yok, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde böyle bir yasağı uygulamanız ya da gündeme getirmeniz dahi söz konusu değil,

Av. V. Ahsen COŞAR : Amerika Birleşik Devletlerinde?

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Amerika Birleşik Devletlerini ve Anglosakson sistemini bilmiyorum.

Av. V. Ahsen COŞAR : Evet, soru sormak isteyen? Buyurun,

KATILIMCI : Efendim ben konun dışında birkaç konuya takviye etmek istiyorum. Teşekkür ederim. Evvelimizde Sayın Akkaya tarafından 5020 sayılı kanunun Ek 5. maddesi neden gelmiştir? Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine imza atmış bulunmaktadır. 1996 civarında, ya 1994 ya 1996, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine dayalı olarak birtakım protokoller akdediliyor, Türkiye de 4 No'lu Protokole imzasını koyuyor. Bu 4 No'lu Protokolün 2. maddesi, kesinkes temel hak ve hürriyetler içerisinde seyahat hürriyetinin kısıtlanamayacağına dair açık hükmü getirmiş. Bunu, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti Meclis'e getiriyor, Meclis'ten kanun olarak çıkartıyor ancak yürürlüğe koymuyor. Derken, 2001 senesinde 23. maddenin 5. fıkrasıyla 38. maddeyi Anayasa'nın içerisinde bir fiil gündeme getirildi. Biraz daha zaman geçiyor, 2004 senenin Haziran ayında zannedersem, ya 07 Haziran ya 27 Haziran'da Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına ekliyor. Bu foto* aynen şöyle,

usulüne uygun milletler arası anlaşma hükümleri ile, bunlara karşı bir defa Anayasa'ya aykırılık iddiasında bulunamıyor, ikincisi, eğer usulüne uygun bir milletler arası anlaşmanın hükmüyle yürürlükte bulunan bir kanun hükmü arasında çelişki olduğu taktirde anlaşma hükmünün asıl olarak kabul edileceği söyleniyor ama buna rağmen yürürlüğe konmadığı için buradaki "usulüne uygun" kelimesinden dolayı yani neden yürürlüğe konulmadığı hususunu da araştırdım, maalesef, bunun sebebini bulamadım. Üç ülke tarafında bu yürürlüğe konmamıştı, geçen sene Eylül ayında yaptığım incelemede, İngiltere İrlanda olaylarına bağlı olarak bunu, duyduğumuz, İspanya ve Türkiye ama yani usulüne uygun bir depo* parası yaratılacak Komisyona, ondan sonra bu yürürlüğe konacak, bu halende konulmuş değil, bunu bir ilave olarak eklemek istiyorum. İkincisi, önemli olan nokta tabi, iç hukukun bünyesine girmiş bir Anayasa hükmü halin gelmiş olan ve kanunlar hiyerarşisinin en üstünde bulunan bir maddenin usulüne uygun veya olmaması noktasından yürürlüğe sokulmaması da bir çelişki meydana getiriyor ama bir politik nedendir, bilemiyorum, Dışişleri ile de konuştum, gerekli bir cevabı alamadım. Gene 5020 sayılı kanunun 5. maddesinde kamu bankalarından bahsediliyor ve sermayesinin yarısından fazlası kamuya ait banka deniyor. Şimdi burada, Türkiye'de de bir Halk Bankası var, bir Ziraat Bankası var, bir de bana göre yaptığım inceleme sonunda, zorlama suretiyle sokulmuş bir Vakıflar Bankası var. Vakıflar Bankasının sermayesini inceledim, bir defa Vakıflar Bankasının sermayesi devlete ait bir sermaye değil, Vakıflar Bankasının sermayesi 1926 yılından önce kurulmuş mazbut vakıflara ait olan gelir ve para, her neyse, 1926 senesinden sonra Vakıflar Kanununun 1. maddesine göre sevk ve idaresi Vakıflar Genel Müdürlüğüne verilmiş. Şimdi, sevk ve idare demek bir kamu bankası niteliğini getirir, mi, getirmez mi? Soru bir. Ama zorlama ile girmiş ve zorlama suretiyle Vakıflar Bankası da buraya sokulmuş. Üçüncüsü, gene bu Ek 5 maddesi, bana göre Borçlar Kanununu, Ticaret Kanununu, ana kanunları da hiçe saymış olan bir kanun maddesi, bu kanunlarda bir zaman aşımı süresi var, bunlar ana kanun, bunlarda nazarı itibara alınmadan çıkartılmış olan bir kanun. Diğer taraftan demin Sayın Türkmen bahsetti, gerçekten doğru yani temsil yetkisinin sahip olduğu veya akdin doğduğu sırada sorumlu olan kişiler yönünden mi diye, bu konuda idari mahkemeleri biraz daha devletçi düşünüyor, biraz daha değil tam devletçi düşünüyor. Ankara 2.,

5. ve 6. İdare Mahkemeleri evelemede Türk Ticaret Kanununun 317. maddesine göre bir anonim şirketi temsil yetkisinin yönetim kurulu olduğunu keza eğer 319. maddeye göre bir murahhas aza seçimi yok ise tüm yönetim kurulunun zaman zikretmeksizin sorumluluğunu kabul eden kararlar vermiş, üç tane karar. Bir nokta daha var, Sayın Emel Altıntaş; meslektaşım bahsetti, efendim, ben bundan biraz yanığım,, 2004 senesinin Eylül ayından beri bu konularla, uğraşıyorum, idare mahkemesinden maalesef, bir sonuç alamadık, o bakımdan önce adli yargının bir idari yargıdan çok daha düzenli çalıştığı düşüncesinde olduğumu açıklamak isterim. Keza, Ankara 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, benim ikame ettiğim bir dava neticesinde yaptığı incelemede Anayasa Mahkemesine gitmiş bulunmaktadır. Gittiğim maddeler biraz evvel sizin de bahsettiğiniz gibi 2, 10, 13, 23, 38. maddeler. Ancak 2. Asliye Ticaret Mahkemesi aynı konuda sadece 23. maddenin ilk halini değerlendirerek Anayasa'ya aykırılığı olmadığı şeklinde görüşünü sergilemiştir, şu anda herhalde Anayasa Mahkemesi bu olayı ne şekilde değerlendirecektir, ne zaman değerlendirecektir, halk dilinde "Uzan kanunu" olan bu kanunu acaba ne zaman ela alacaktır, bu bakımdan bu bizce meçhuldür. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Evet, katkılarınız için biz teşekkür ediyoruz. Dışarıda sizinle sohbet ederken de söylemiştim, herhalde bizim yargıçlarımızın devletin menfaatlerini korumayı adalet addetmemeleri gerekir. Bilenleri tenzih ediyorum.

KATILIMCI : Ben şunu sormak istiyorum; kamu alacağının tahsili de askerlik yükümlüğünün dışında bir sebeple yurtdışına çıkma yasağına ilişkin düzenleme mevcut mu? Bunu öğrenmek istiyorum.

Doç. Dr. Mustafa AKKAYA : Bildiğim kadarıyla yok. Bildiğim kadarıyla diyorum çünkü ben mali mevzuatla sınırlı şey yapıyorum.

KATILIMCI : Oldu, teşekkür ederim.

Dr. Nedim TÜRKMEN : Pardon, bir şey, ben söylemeye çalışayım. İçişleri Bakanlığı mahkemelerden bazı kişilerle ilgili olarak kararları alır, 756 kişi şu ana kadar, engelleyebiliyor yani kamu borcu dışında, İçişleri

Bakanlığının da böyle bir yetkisi var. Terör olaylarına karışmış kişilerle ilgili çoğunlukla, oradan kaynaklanan yetkisini zaman zaman kullanıyor.

Av. V. Ahsen COŞAR : Evet, başka soru sormak isteyen? Buyurun, Hakim Bey.

KATILIMCI : Ben bir açiklama yapmak istiyorum, Sayın arkadaşım belirtti, biz Ankara 1. Ticaret Mahkemesi olarak 09/06/2005 tarih, 2005/193 sayılı kararla bu olayımızda sadece kamu bankasının yurtdışına çıkış yasağı uygulaması nedeniyle sadece ona yönelik olarak Anayasa'nın 2, 5, 10, 13, 15, 23, ve 38. maddelerine aykırılık görüldüğünü iddia ettiğinden konuyu Anayasa Mahkemesine götürdük. Kaydı yapıldı ama ne zaman sıra gelir, incelenir mi, onu bilemiyoruz. Bu arada tabi, yasa değişikliği de söz konusu, yasa değiştiği için konusu kalmadı da diyebilirler. Keşke daha önce bizim önümüze böyle bir olay geleyim de o zaman bu konuyu Anayasa Mahkemesine götürebilseydik. Tabi, diğer konu da, Fon'un koyduğu yurtdışına çıkış yasakları ile ilgili, bunun merkezi İstanbul'da olduğu için İstanbul 1. ve 2. Ticaret Mahkemesine bu konuda baskı yapmak gerekir. Oradan bir karar alınabilirse sorun temelli çözülecek gibi görülüyor. Yoksa Emel Arkadaşımızın bahsettiği gibi bu iş iyice çığırından çıkacak ve hemen hemen her borç için, yarın, bir gün su, elektrik borcumuz içinde bu yurtdışı çıkış yasağı gündeme gelecek. Sanırım yakında işte, mahalleden çıkma, şehirden çıkma, evden çıkmaya kadar gidecek gibi görünüyor. Teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR : Evet. Başka soru sormak isteyen?

KATILIMCI : Ben bir konuda, bizde benzer bir olay var, benzer bir vakâ var. Burada, şimdi vergi sorumlusunda işte, şirket ortağı, anonim şirkette yönetim kurulu üyesi, limited şirket ortakları açısından bir sorumluluk var fakat bizdeki olayda çok enteresan bir durum var, bir İngiliz Şirketi. Türkiye'de sanal ortamda bahis oynatıyor ve izin alıyor, Türkiye'de izin alıyor, Türkiye'ye de İngiltere'de okumuş bir Türk'ü getirip görevleniyor burada fakat bu şahıs ne yetkilisi bu şirketin, çok büyük uluslararası çalışan bir şirket ve bu şahista burada çok iyi işte, şartlarda ülkesinde iş bulduğunu düşünerek geliyor ve göreve başlıyor, işe başlıyor, sadece 3 ay çalişiyor ve işten ayrılıyor. Hiçbir parasal sorumluluğu yok sadece işte, Superonline gibi hatlarla iletişimi sağlıyor

firması arasındaki iletişimi sağlıyor, İngilizce'si var işte, İngiltere'de okumuş, o şartlarda Türkiye, ülkesinde güzel bir iş alanı bulduğu için İngiltere'den geliyor. Şimdi bu Türk vatandaşına daha sonradan bu İngiliz firmasıyla Türkiye'deki Vakıf ve vergi dairesi arasında bir ihtilaf çıkıyor ve 3 Trilyonluk bir [illegible] .... Sahiplerine bir şey yapamadığı için veya İngiliz firmasına yönelik bir Türk'e de işlem yapamadığı içinde tamamen burada bulduğu vatandaşına hemen 3 Trilyonluk vergi ile ilgili ve sadece tedbir, tedbir kararıyla yurtdışına çıkış yasağı koyuyor. Şu anda 3 Trilyonluk bir ihtiyati tedbir kararı var ve buna dayanarak da yurtdışına çıkış yasağı mevcut. Tabi, burada artık yasanın da ötesine geçmiş durumda olay yani vergi sorumluluğunda artık ötesine geçmiş. Ben, orada şuna şükür ediyorum, o İngiliz firması bize gelip vekalet verseydi, avukat olarak biz, biz orada da 3 Trilyonluk sorumluluğu biz alacaktık yani. Öyle bir riskte vardı yani.

Dr. Nedim TÜRKMEN : Ben cevaplayayım Başkan. Şimdi tabi, Türkiye'de vergicilik kimi tutarsanız ondan alıyorsunuz yani o sistem o şekilde işlediği için bu tür şeyler olması hiç şaşırtmasın. Şimdi İstanbul'da, şimdi yasayı aşan, tebliği aşan her vergi dairesinin ayrı hukuku olur yani bir işlemle ilgili gittiğinizde bir vergi dairesi başka bir şey istiyor bir başka vergi dairesi başka bir şey istiyor. Şimdi, bu taktir hakkı, keyfilik bu kadar tanıdığınız zaman sonuçta her vergi dairesi o anki müdürünün olaylara bakışına göre hukuku yönlendiriyor yani Anayasa'da, "verginin yasallığı" ilkesinden bahsediyoruz, en önemli ilkeden ama bunların uygulanmadığını görüyoruz. Şimdi, TMSF'nin en son koyduğu yurtdışı çıkış yasaklarında yabancılara da koyduğunu gördük biz. Şimdi vergi borcuyla ilgili olanda yabancı vatandaşlarda vergi mükellefi olabiliyor Türkiye'de bunlara konulmuyor, vergi borcuyla ilgili, bu da bir eşitlik ilkesi açısından tartışılabilir ama TMSF'nin en son koyduğu tedbirlerde yani bana gelmişlerdi iki kişi, orada yabancı ülke vatandaşı olmasına rağmen yani daha sonra çıkmışlar işte, çift pasaportluymuş, Türk vatandaşlığından çıkmışlar, biz anlamayız arkadaş, diyorlar onlarda, biz bu yasağı koyduk; bu parayı ödedikten ancak kaldırabiliriz diye. şimdi bir izleyicimiz bu işte; siz de sordunuz Sayın Başkan başka ülkelerde bu tür yurtdışı çıkış yasakları var mı diye, şimdi 4 No'lu Protokolden de bahsettim. 4 No'lu Protokol işte, insan hakları ve ana hürriyetleri korumaya dair Sözleşmeye

Ek Protokolde, orada bir sınırlama söz konusu ama oradaki sınırlamalar bizim gibi vergiden dolayı değil, orada da diyor ki; demokratik bir toplumda işte, ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeninin sağlanması, suçların önlenmesi, sağlık ve ahlâkın yahut başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için alınması gerekli tedbirler de bu tür kısıtlamalar getirilebilir diye. Şimdi tabi, aslında 470 sayılı bir yasa var biliyorsunuz, şu anda yurtdışına çıktığımızda 70.Milyon Lira para ödüyoruz ve bir yandan da böyle herkese yurtdışı çıkış yasağı koyarak yurtdışı çıkışı da engelliyoruz yani devlet bir yandan da buradan alacağı gelirlerden oluyor, tabi böyle bir çelişki de yaratıyor kendi içinde. Hem çıkış yasağının uygulanması işte, vekalet akdinden dolayı birçok problem söz konusu ama burada da size verilen cevap, biz bununla ilgili hiçbir şey yapamayız, gidin yargıda haklı olduğunuzu ispat edin getirin, biz gereğini yaparız demişlerdir. Tabi, burada, Sayın Başkan da burada Türkiye'de adli mekanizma, mahkemeler çalışacak, sorunlar çözülecek. Yoksa çünkü hiç kimse bu tür sorunları çözme konusunda yani sorun çözmek Türkiye'de, bürokrasiden gelen bir insan olarak çok rahat söylüyorum, iş yapma, iş yapmayan insan hata yapmıyor zaten, inisiyatifte kullanmıyorsunuz. Sonuçta, ben yaptım, yargı organı da gitti, 8 ay, 10 aydan öncede gelme şansınız yok mahkeme kararıyla maalesef böyle, tabi, bunun Türkiye'nin genetik özellikleriyle işte, devletin kurumsallaşmasıyla çok daha farklı konuları tartışarak ortaya konulması lazım ama her vergi dairesinin ayrı hukukunun yaratıldığı bir ülkede maalesef, bunlara sadece gülüyoruz.

KATILIMCI : Bir tek şunu söylemek istiyorum. Vergi Hukukunda istisna* kuralı geçmiştir. Yani kuralın bir istisnası olduğu için mantık içinde sıfır artı sıfır, sıfır, tekrar aynı noktaya dönüyorsunuz. Kural, istisna istisnanın istisnası tekrar kurala getiriyor. Dolayısıyla vergi hukuku aslında ufak bir açmazda kendi içinde*. Teşekkür ederim.

Av. V. Ahsen COŞAR : Çok teşekkür ediyoruz. Sayın Panelistler sağ olsunlar bizi çok bilgilendirdiler, katkıları için kendilerine teşekkür ediyoruz. Aynı şekilde salonda bize katkı yapan meslektaşlarıma da ben, hem kendi adıma, hem de katılan arkadaşlarımız adına teşekkür ediyorum. Tabi, ilgi gösteren sizlere de çok teşekkür ediyoruz. İyi akşamlar diliyorum hepinize, hoşça kalın.